ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակածտ. տար. 40 Ն. Ֆր. ,վեց 22Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 1 ՅՈՒԼԻՍ

VENDREDI 1ER JUILLET 1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8838 — 36EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4639

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Օսմանեան Սահմանադրութեան վերահաստատութեան առթիւ 1908 Յուլիս 11/24ին, երբ վերստին կեանքի կոչուեցաւ 1876ի Սահմանադրութիւնը, որուն խմբագրութեան մէջ կարեւոր դեր էր կատարած Գրիգոր Օտեան, Միտհաթ փաշայի կողքին։

Քեմալական շարժումը վերջ տուաւ Սահմանադրական միապետութեան վարչաձեւին։ Ջնջուեցան սուլթանութիւնն ու խալիֆայութիւնը եւ 1923 Հոկտ. 29ին հռչակուեցաւ Թուրքիոյ Հանրապետութիւնը։

1924ին հրատարակուեցաւ Նոր Սահմանադրութիւն մը՝ եւրոպական երկիրներու օրինակին վրայ, ժողովրդավարական — աշխարհական — ազատական սկզբունքներով։

Իշխանութեան ղեկը սուլթանէն անցնելով տրուեցաւ ժողովուրդին, որուն երեսփոխաններէն քաղաքացիներու ազատ ու գաղտնի քուէներով ընտրուած ազգային մեծ ժողովը կը նշանակէր Հանրապետութեան նախագահը։ Կառավարութիւնը պատասխանատու էր այդ օրէնսդիր ժողովին առջեւ։

Փորձը ցոյց տուաւ, որ հակառակ թուղթի վրայ գրի առնուած գեղեցիկ նշանաբաններուն, Հայերն ու Դեմոկրատ կուսակցութիւնը սուլթաններէն աւելի մենատիրական վարչաձեւով կառավարեցին երկիրը։

Արդիւնքն եղաւ Մայիս 27ի յեղափոխութիւնը։

Զինուորական կառավարութիւնը փոխանցման շրջանին համար որոշ սրբագրութիւններ մտցուց 1924ի Սահմանադրութեան վրայ, կարգ մը հէտեր ջնջելով եւ որոշ յօդուածներ աւելցնելով։

Նոր Սահմանադրութիւնը, որ ի զօրու պիտի ըլլայ մինչեւ խորհրդարանական նոր ընտրութիւնները, կը բաղկանայ 1?? մաս եւ 27 յօդուածներէ։

Յառաջաբանին մէջ կ'ըսուի թէ իշխանութեան գլուխ գտնուող կուսակցութեան ղեկավարները ոտնակոխ էին ըրած Սահմանադրութիւնը, ջնջած էին Թուրք ազգի ազատական եւ մարդկային բոլոր իրաւունքները, ազատութիւններն ու ապահովութիւնները, ընդդիմադիրներու հալածանքը անխարելի դարձնելով միակ կուսակցութեան մը մենատիրութիւնն էր հաստատած, մէկ խօսքով՝ Թուրքիոյ Ազգ. Մեծ Ժողովը զարծնալէն մէկ կուսակցական խմբակի վերածուելով՝ կորսնցուցած էր իր օրինականութիւնը։

«Ազգային Միութեան Կոմիտէ»ն, «որեւէ պետական հարուածի միջոցաւ իշխանութեան գլուխ եկող զինուորականներու խմբակ իր այս արարքը արդարացնելու համար նոյն յառաջաբանին մէջ երեւ փաստ կը յեշէ Բանակի Ներքին Ծառայութեան 34րդ յօդուածը, որուն համաձայն «Թուրք հայրենիքին եւ բուն Սահմանադրութեան ձշգուած Թուրք Հանրապետութեան օժանդակելու եւ պաշտպանելու պարտականութիւնը» ...ապահովելը բանակին։

Նկատի առնելով, որ «նախկին կառավարութիւնը հայրենակիցները իրարու դէմ հանելով կը վտանգէր Թուրք հայրենիքը եւ անոր ազգային գոյութիւնը, ...կործանման եզրին հասցուցած էր, բանակը կատարելով իրեն վիճակուած ...պարտականութիւնը»։ Ան ...ցրուած է Ազգ. Ժողովը, որ կորսնցուցած էր ազգը ներկայացնելու հանգամանքը եւ ժամանակաւորապէս ձեռք առած է իշխանութիւնը։

Սահմանադրութեան առաջին յօդուածին համաձայն, Ազգ. Միութեան Կոմիտէն յանուն Թուրք ազգին պիտի կառավարէ երկիրը, մինչեւ որ Նոր Սահմանադրութիւն մը եւ ընտրական օրէնք մը ընդունուին ժողո–

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԲԱՆԱԳՆԱՑՆԵՐԸ ԿԸ ՄԵԿՆԻՆ

ԼՃԿՈՆԱԿԱՆ ՁԵԿՈՅՑՆԵՐ՝ ՓԱՐԻԶ ԵՒ ԹՈՒՆՈՒԶ

ՀԱՒԱՆԱԿԱՆ ՉԷ ՈՐ ՖԵՐՀԱԹ ԱԲԲԱՍ ՓԱՐԻԶ ԳԱՅ

Առաջին հանգրուանը լրացաւ։ Մըլէօնի նախապատրաստական խօսակցութիւնները վերջ գտան, առջի օր։ Էֆ էլ Էնի բանագնացները Թունուզ պիտի վերադառնան։

Փարիզի եւ Թունուզի մէջ հրատարակուած զեկոյցները (ֆրանսական կառավարութեան եւ ալժերական «կառավարութեան») լակոնական են, ու չեն ճշդեր թէ բանակցութիւնները ձախողա՞ծ են թէ յաջողած։

Ֆրանսական կառավարութիւնը իր զեկոյցով կ'ըսէ.— «Մըլէօնի նահանգապետարանին մէջ տեղի ունեցած խօսակցութիւններու ընթացքին Յունիս 25էն Յունիս 29 — կառավարութեան ներկայացուցիչները հաղորդեցին ալժերական ըմբոստութեան արտաքին կազմակերպութեան բանագնացներուն թէ ինչ պայմաններով կարելի է կազմակերպել նախատեսուած խօսակցութիւնները, համաձայն զօրավար տը Կոլի առաջարկներուն պատուաւոր վերջ մը դնելու կռիւներուն որոնք կը շարունակուին. լուծելու զէնքերու ճակատագիրը եւ ապահովելու կռուողներուն վիճակը։

«Նախապատրաստական այս խօսակցութիւնները վերջացած ըլլալով, բանագնացները պիտի մեկնին, անմիջապէս»։ Թունուզ «Ալժ. կառավարութիւն»ը իր

կարգին կ'ըսէ.— «Մըլէօնի մէջ տեղի ունեցած խօսակցութիւնները վերջ գտան։ Ալժերացի ներկայացուցիչները Թունուզ պիտի դառնան, հաշիւ տալու համար կառավարութեան»։

Զոյգ զեկոյցներէն յայտնի կ'ըլլայ թէ կողմերէն իւրաքանչիւրը հաստատ մնացած է իր տեսակէտներուն վրայ։

Հինգ օրերու ընթացքին, երկու կողմերը առաջարկներ եւ հակառաջարկներ ըրած են։

Ֆիկառոյի Թունուզի թղթակիցը, Մաքս Քլօ, կը գրէ.— «Էֆ էլ Էնի մարզոց յաջողութեամբ, Գումենձէլ, երեքշաբթի կէսօրէ վերջ Թունուզ հաղորդագրութիւն մը ղրկած է ըսելով որ նոր խօսակցութիւններ տեղի պիտի ունենան։ Քիչ ետք հաղորդած է թէ հաւաքոյթը տեղի չէ ունեցած։ Մօրիւի եւ զօրավար Կասթենի փոխարէն, զինուորական մըն է (ընդապետ Մաթօ) որ ներկայացած է։ Գումենձէլի յանձնած է ծրագիր մը ուր Ֆրանսական կառավարութիւնը կը մերժէր Ալժերացիներու հակառաջարկները»։

Ի՞նչ տեղի պիտի ունենայ, այժմ։

Գումենձէլ Թունուզ պիտի երթայ նախ, զեկուցում տալու համար։ «Ալժ. կառավարութիւն»ը քննութեան պիտի առնէ նոր կացութիւնը, ու հաւանաբար ժխտական պատասխան մը տայ։ Կրնայ պատահիլ նաեւ որ կողմերէն մէկը նոր առաջարկներ ներկայացնէ, այս պարագային նոր խօսակցութիւններ տեղի պիտի ունենան Փարիզի մէջ։ Այս բոլորը, ինչպէս գիտել կուտան տեղական թերթերը, երկար ժամանակի կը կարօտի։

Յաժենայն դէպս, կողմերէն ոչ մէկը պիտի ուզէ ձախողութեան պատասխանատուութիւնը ստանձնել։

Ալժերիոյ մէջ, կառավարութեան պատուիրակը, Տըլուվրիէ, հանդարտութեան կոչ ըրած է։ Եւ յիշած.— «Ֆրանսական կառավարութիւնը ճշդած է թէ ինչ նիւթի մասին պիտի խօսուի՝ միայն կռիւները դադրեցնելու ձեւին»։

Այս կապակցութեամբ դիտել տուած է թէ սխալ է կարծել որ խօսակցութիւնները միայն զինուորական բնոյթ կրնան ունենալ։ Անշուշտ, կրակի դադրեցումը զինուորական բնոյթ ունի, կայ սակայն, զէնքերուն եւ կռուողներուն ճակատագիրը։ Այս վերջինները քաղաքացիական կեանքին պիտի վերադառնան։ Կռուողներէն շատեր օտար հողի վրայ հաստատուած են։ Այս բոլորը ցոյց կուտան թէ խօսակցութիւնները պիտի անցնին զինուորական սահմանները։ Յաժենայն դէպս, կը յիշէ թէ խօսակցութիւնները տեղի պիտի ունենան կառավարութեան գծած սահմաններուն մէջ։

Այս առթիւ կոչ կ'ընէ որ հաւատք ունենան Զօր. տը Կոլի վրայ, որ «անխորտակելի նկարագիր մը ունի»։

Ալժէն ձախ մամուլը տարբեր աչքով կը դատէ այս նախնական խօսակցութեանց արդիւնքը։ Կը թուի թէ անհամաձայնութեան գլխաւոր կէտը Ֆերհաթ Աբբասն է։ Թունուզ կ'ուզէ որ այս ըմբոստացած ղեկավարը ընդունուի իբրեւ պետական ղեկավար, իսկ Փարիզ կ'ուզէ զայն միայն իբրեւ ըմբոստութեան պարագլուխը նկատել։ Ալժ. Ազատ. ճակատը չուզեր «Բալէի քաղցեկիններու» դերը խաղալ։ Ուրեմն մինչ աջակողմեան մամուլը «յաւակնոտ» կը նկատէ «Ալժ. կառավարութեան» պայմանները, ձախերը կը պաշտպանեն Ալժ. Ազատ. ճակատը։ Ճիշդ է սակայն թէ տը Կոլ չի կրնար ընդունիլ Աբբասը, այլ խօսքով մարդ մը որ կը կրակէ Ֆրանսացի զինուորներուն վրայ, կրակը դադրելէն յետոյ միայն կրնայ նստիլ անոր հետ։ «Իւմանիթէ»ի համար ամէն յոյս կորսուած չէ.— Ոչինչ չկայ, բայց հաւանական է որ Ֆերհաթ Աբբաս չնախագահէ Փարիզ գալիք պատուիրա–

վիրակութեան մեթոտներով եւ կեանքի կոչուի Ազգ. մեծ ժողովը։

Մինչ այդ, Ազգ. Միութեան կոմիտէն այս վերջինին պարտականութիւնները պիտի ստանձնէ լիովին։

Այս օրէնսդիր մարմնէն պիտի բխի նախարարական խորհուրդ մը

Զօրավար Ճէմալ Կիւրսէլ իր ձեռքին մէջ պիտի կեդրոնացնէ բոլոր իշխանութիւնները՝ զանազան անուններու տակ։ Պիտի ըլլայ նախագահ «Ազգ. Միութեան Կոմիտէ»ին (խորհրդարան) եւ նախարարական խորհուրդին (վարչապետ), միաժամանակ բանակի ընդհանուր հրամանատար։

Սահմանադրութիւնը կը տրամադրէ նաեւ որ նախկին վարչաձեւի պատասխանատուները դատելու համար պիտի կազմուին Հարցաքննիչ Բարձր Ատեան մը եւ Գերագոյն Դատական Մարմին մը։

Ազգ. Միութեան Կոմիտէին անդամները գործի ձեռնարկած են արդէն, հետեւեալ երդումը ընելով ըստ Սահմանադրութեան 2րդ յօդուածին.

«Ինքզինքս նուիրեցի Թուրք ազգին, որուն հետ պիտի կապուիմ միայն բարոյականի, արդարութեան եւ մարդկային իրաւունքներու սկզբունքներով եւ խղճիս թելադրած համոզումներով, փոխարէնը առանց որեւէ ակնկալութիւն ունենալու։ Հայրենիքին եւ ազգին երջանկութեան եւ գերիշխանութեան հակառակ ոչ մէկ նպատակ պիտի անուցանեմ։ Ժողովրդավարական Հանրապետութիւնը պիտի կարդաւորեմ ըստ Սահմանադրութեան եւ իշխանութիւնը նոր Ազգ. Ժողովին փոխանցելու յանձնառութենէս պիտի չշեղիմ։ Աս այս կ'երդնում պատւոյս, պարկեշտութեանս եւ բոլոր սրբութեանցս վրայ»։

Ժամանակը ցոյց պիտի տայ թէ նոր Վարիչները ինչ աստիճան պիտի յարգեն իրենց երդումը։

ՀՐԱՆՏ — ՍԱՄՈՒԷԼ

ՆՈՐ ԴԱՍԱՐԱՆՆԵՐ ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի տեսչութիւնը պաշտօնապէս կը հաղորդէ որ գալըոցական վերամուտին, Հաստատութեան մէջ պիտի բացուին յաւելուածական դասարաններ, վարժարանին մէջ իսկ կատարելու համար պետական ուսումնական ծրագրին, պաշտօնի երկրորդ մասը՝ տարրական թուաբանութիւն եւ փորձառական գիտութիւններ։

Classes de Math-Elem et Sciences-Ex

Մեր կարգին, ուրախութեամբ հրատարակելով այս լուրը կը յուսանք որ բաղմաթիւ երիտասարդներ պիտի օգտուին այս պատեհութենէն, իսկ անոնք որ շըրջանաւարտ եղած էին քանի մը օր առաջ, պիտի կարենան տարի մը եւս վայելել Մխիթարեան Հայրերու հայեցի դաստիարակութիւնը եւ Սամուէլ Մուրատեան վարժարանին ընկերական մթնոլորտը։

կութիւնը, կը գրէ հինգշաբթի օրուան իր խորագրով։

Ի՞նչ նորութիւն կայ Յունիս 14ի ճառէն ի վեր, մէկ կարեւոր կէտ, Ալժ. Ազատ. ճակատը գիտէ այսօր թէ ի՞նչ են Ֆրանսայի պայմանները, իրեն կը մնայ ըսել թէ կրնայ ընդունիլ թէ ոչ։

× Նախագահ Հապիպ Պուրկիպա յայտարարեց թէ պատրաստ է Թունուզը Ֆրանսական Հասարակապետութեան անդամ ընելու եթէ այդ պարագան օգտակար կրնար ըլլալ Ֆրանսայի եւ Ալժերիոյ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԱՍՏԱՍ ՄԻԿՈՅԵԱՆ կը շարունակէ յարձակիլ Արեւմուտքի վրայ, Օսլոյի մէջ։ Յիշած է.— «Հարցը որ կը ծագի ան է թէ կարելի՞ է շարունակել խօսակցութիւններ որոնց նպատակն է քօղարկել պատերազմ պատրաստող քաղաքականութիւն մը»։ Միկոյեան հոս կ'ակնարկէր ժընեւի խօսակցութեանց։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Ազգ. Միութեան կոմիտէն որ հանրապետութեան գերագոյն ղեկավարութիւն է, չորս յանձնախումբերու բաժնուեցաւ։ Ապահովութեան յանձնախումբ՝ 11 անդամ, տնտեսական՝ 10, ընկերային հարցերու՝ 10, հանրային շինութեանց՝ երեք։ Երեք հոգինոց դիւան մը կ'ապահովէ այս չորս յանձնախումբերու գործակցութիւնը։

ԽՐՈՒՇՉԵՒ Վիէննա գացած է։ Աւստրիոյ իր այցելութիւնը երկու հանգրուաններէ պիտի բաղկանայ։ Առաջին չորս օրերը մայրաքաղաքը պիտի մնայ ու տեսակցի հանրապետութեան նախագահին եւ վարչապետին հետ։ Պաշտօնական ընդունելութիւններ պիտի սարքուին ի պատիւ իրեն։ Չորս օր ալ երկրի այլ եւ այլ շրջանները պիտի այցելէ։ Հաւանական է որ քաղաքական խօսակցութիւններ տեղի ունենան, Վիէննայի մէջ։ Խորհրդային վարչապետը տնտեսական եւ առեւտրական գործակցութեան առաջարկներ պիտի ներկայացնէ, ըստ Վիէննայի լաւատեղեակ շրջանակներուն։

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Խմբագրատուն այցելեցին.—

1.— Մեր աշխատակիցը բանաստեղծ Արսէն Երկաթ, որ կուգայ Գահիրէէն, — ամառնային իր արձակուրդը պիտի անցընէ Փարիզ։

2.— Մեր աշխատակիցը, ընկեր Արամ Մուրատեան որ կուգայ Թեհրանէն, շըրջապտոյտ մը կատարելու արեւմտեան Եւրոպայի մէջ։

ՀԱՅ ԳՐԵՐՈՒ ՓՈՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐՑԸ

—o—

Գ.

Կարելի է 8 փունթոյին տեղ 8 փունթօ գործածել, տառին տեղ տառը, եւայլն, բաւական է համեմատաբար մեծ աչքով չինել տառերը, (ԽՄԲ.— Այստեղ նմոյշ — ներ տրուած են ութ փունթոյով, տասը փունթոյով, 12 փունթոյով, բայց երեք տեսակ գիրերով՝ նոյն նախադասութիւ — նը, ցոյց տալու համար դրուած միջո — ցը) :

Մինչեւ օրս երեւցած խորհրդածու — թիւններէն, որ լրագրութեան եւ բանա — վէճերու մէջ տեղի ունեցան, գիտեցինք որ տպագրական հիմնական ծանօթութիւն մըն է որ կը պակսի բանակէրներուն :

Տառաքէքներուն գիմաց մեզուաճան աշխատութեամբ ոգնող գրաչարի տար — բական ծանօթութիւնն անգամ պակաս կը թուի անոնց, որոնք կ'անդրադառնան թէ տառերուն մեծութիւնը ոչ թէ անոնց աչ — քէն, այլ խարխափէն (քառակ) է որ կը չափուի :

Հետեւաբար բուն տառերու երկայնքը կարճեցնելով վաստկելիք բան չկայ, ո — րովհետեւ վեց փունթոյին խարխափը կը մնայ վեց, եւ ութ փունթոյինը ութ կամ տասը փունթոյինը տասը :

Լայնքէն սակայն կարելի է վաստկիլ նեղ աչքերով չինելով այդ գրերը : Գեղա — գրին կ'իյնայ, այս պարագային, տալ գրերուն իրենց յատկութիւնը :

«Մեր տպագրական տառերը, կ'ըսէ Զօ — պանեան տառաքննադատը, իրենց չե — ղութեամբ, անոնցմէ ոմանց ծաւալով, անոնցմէ մեծ մասին քառակուսի ձեւով, շատ աւելի տեղ կը բռնեն քան լատին կը — լոր ու կոկիկ տառերը »:

Թանձր ծաւալով տառերուն վրայ վեր — ջը պիտի խօսինք :

Ուստի մնացածներուն համար 38ի վը — րայ 31 հատ՝ կը հարցնենք Զօպանեանին. — Ձեռքերնիդ առած ու համեմատա՞ծ էք մեր գրերը, սա լատին կոկիկ անուանած — ներնուդ հետ: Անշուշտ ո՛չ: Ուստի խնդ — րեմ առէք Ռու տառը ու պիտի տեսնէք որ լատինականէն աւելի նուրբ խարխափ ունի մերինը,— այսպէս եւ Գ, Կ, Ո գիրերը :

Աւելի օրինակ մը նրբագիծ գրերու թէ — նամիներուն: Լատին Ի գիրը հաւասար խարխափ ունի մեր Լին, որ ծայրը պոչ մըն ալ ունի: Մեր Ց գիրը աւելի բարակ է քան էֆը կամ Ժին: Մեր Հ գիրը հաւա — սար է լատին Լին (8 փունթոյին մէջ) եւ Ե գիրն ալ լատին Էին: Այսպէս մի առ մի:

Ուրեմն մեր ողխութեամբը 31 անմի — ջուկ գրերուն յանցաւորի չափէկ հաղ — ցնելը ներելի չէ :

Եաղուպեան ուրիշ առաջարկ մըն ալ ունի: « Մայրին եւ պոչաւոր գծերը վե — րացնել բառ հնարաւորութեան եւ դրա — նով կանխել տառերի չաւս կոտրուիլը »:

Զօպանեան ալ կ'ըսէ. «Ճ. Արամեանի յօրինած տպագրական տառերը, լատին տառերու բոլոր յատկութիւններն ունին ... յստակ են, սեղմ, ուղիղ եւ աւելի կո — րային են քան քառակուսի »:

Այս անգամ լատինամոլութիւնը մեր թունդ հայրենասէրներու ողնածուծին մէջ թափանցեր է, ի՞նչ փարատոես:

Ընթերցո՛ղ, դու առ հայերէն ու եւրո — պական գրքեր եւ բա՛ց որեւէ էջ ու հա — մեմատէ, այդ լեզուներու գրերէն ո՛րն աւելի մազային նրբագծեր ունի: Ինծի կը թուի թէ Ա գրէն մինչեւ Ջէթ գրեթէ լա — տին գիր մը չկայ որ նրբագիծ չունենայ: Հայերէն Վ եւ Լ գրերուն նրբագիծն է որ ցնցել կ'ուզուի: Զօպանեան կը յիշէ Լա — մարթինի «Դաշնակը» կամ «Մասեաց Ա — ղաւնին» Ճ. Արամեանի լատինաձեւ տա — ռերով տպուած: Կը թելադրենք որ ան — գամ մըն ալ լաւ աչքէ անցընէ զանոնք, եւ պիտի տեսնէ որ այդ գրերը աչքը կը խորդեն եւ ընթերցումը կը դժուարա — ցնեն: Այս խորդումը առաջ կուգայ նը — րագծերէն որով բեռնաւորուեր են հայ տառերը լատինաձեւի վերածուելու ա — տեն:

Կը համարիմ թէ այդ անպատեհութիւ — նը գայն գեղագրողն ալ զգացած ըլլալով, միւս գաղափարած գրերուն մէջ զանց ը — րեր է :

Հ. Յովհ. Սարկաւեան 1843 թուական — ներուն երբ Փարիզու մէջ չինել տուած է տպարանիս այժմու տառերուն մեծագոյն մասը, հնարած է նաեւ հայ տառերու կանգուն ձեւը, որու հետեւողութեամբ եւ փոփոխումներով չինուած են, տպա Ճ. Արամեանիններն Հ. Գ. Այվազովսքիի առաջնորդութեամբ, սակայն սանս ֆոմ — մէօնը դայն չէ ընդունած, հակառակ ցոյց տրուած համակրութեան,

Հայերէն այբուբենին մեծագոյն յան — ցանքներէն մէկն ալ շատ մեկան սպառելն է եղեր, անոր համար սպաննելու է գին — քը: Բայց նկատի առնելու է որ լատինա — կան ընթերցման յարմարագոյն գրերը համարուած են Գոտնեան կոչուածները, որոնք քիչ մը աւելի հաստ աչք ունենա — լով չեն յաղնեցներ տեսութիւնը, ինչպէս են մեր բոլոր գրերը:

Եթէ մեկանի խնայողութիւն ընել կ'ուղ — ուի աւելորդ ծախքէ խուսափելու հա — մար, խորհուրդ կուտանք եթէ ոչ առաջ — նակարգ, այլ գէթ քիչ մը ընտիր մեկան գործածել, այն տեսակ մեկաններէն՝ որ ժամուլի կաղամարին մէջ ալ կարելի է օրերով պահել, որ միեւնոյն ժամա — նակ գրերը քիչ կը փճացնեն եւ թէ 30 առ հարիւր ալ օգուտ կը ձգեն իրենց սպա — ռումին մէջ: Այս բաներս տպագրիչնե — րուն համար չէ, անշուշտ անոնք գիտեն, այլ հայ գրի ձրի քննադատներուն :

Այս խորհրդածութիւններն ըրած ժա — մանակ չենք մերժեր թէ տառերու վրայ կարելի չէ բնաւ փոփոխութիւն բերել :

Լ. Եաղուպեան գովելի գաղափարն ու — նեցած է եռատամն այբը երկուքի վերա — ծելու, փոքրկացնելով երկաթագիր այ — բը, մէջն առնելով նաեւ աջակողմեան յաւելուածը: Այս բարեփոխութիւնը 40 առ հարիւր ձուլումի խնայողութիւն կը բերէ՝ տպագրական միւս առաւելութիւն — ներէն զատ:

Կան գրեր, որ իրարու նման են, օրի — նակ Շ = Չ, Ղ = Ջ: Արամեան եւ ու — րիշներ այս գրերը փոխած են՝ գլխագիր — ները փոքրացնելով եւ գրելով տողին վը — րայ կամ ցցուները սեղմելով: Նոյնպէս վերածած է տիւնը՝ տալով անոր Էն գրին ձեւը, որպէսզի եռատամ այբին հետ չշփոթուի: Կիւրեղեան Հ. Իգնատիոս ար — քահայր իր վերջին գաղափարած տառե — րուն մէջ տիւնին միջին գիծը նրբացու — ցած է: Կը համարինք որ եթէ եռատամ այբը երկուքի վերածուի, կարելի է տիւնը վերջին ձեւովն ալ պահել : Եթէ Ղ, Լ, Վ գրերուն նրբագծերը կարճելու ենթակայ են, կարելի է իրենց դիրքերը պահելով, օրինակ դատը երկուքի պէս գրել, նոյն ձեւը տալ լիւնի գծին, նոյն — պէս ընել Վ գրին՝ աջակողմեանին :

Ասոնք սակայն փոփոխութիւններ են, որ Լ. Եաղուպեանի նման մը չի կրնար հնարել, այլ այնպիսի մէկը՝ որ օժտուած ըլլայ արուեստին երկու կարեւոր յատ — կութիւններով, — նուրբ ճաշակ եւ ճար — տար գեղագրութիւն, — որոնցմէ Լ. Եա — ղուպեան կը թուի զուրկ ըլլալ :

Հ. ՎՐԹԱՆԷՍ ԽԱՆՊԷԿԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՅԵՏ-ՊԱՏԵՐԱԶՄԵԱՆ ՃԱՓՈՆԻ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ

« Նիւ Եորք Հերալտ»ի մէջ Տէյվիտ Լօ — րէնսի ստորագրած մէկ յօդուածէն կը քաղենք հետեւեալը :

Խե՛ղճ Ճափոն :

Քսան տարի առաջ իր փառասէր զեկա — վարները զինքը պատերազմի մղեցին եւ ամբողջ կայսրութիւն մը կորսնցուցին : Այսօր՝ Մոսկուայէն ներշնչուած իր «ձախ թեւը» կ'ուզէ զինքը նետել համայնավա — րութեան գիրկը, որ համապատասխան է Բ. աշխարհամարտէն ի վեր ձեռք ձգուած ժողովրդավարութեան ու ազատութեանց կորուստին :

Մեծ է Ճափոնի ողբերգութիւնը. շատ աւելի ծանրակշիռ՝ քան Ամերիկայի երե — սին նետուած ձեռնոցը, որովհետեւ կը — նայ տնտեսական ծանր հետեւանքներ ու — նենալ: Մինչդեռ համեմատաբար անկա — րեւոր է այն պարագան, որ Ամերիկայի այսպէս կոչուած «հեղինակութիւնը» ժա — մանակաւոր կերպով վնասուած է Ծայր. Արեւելքի մէջ՝ պարզապէս անոր համար, որ Ճափոնի կառավարութիւնը փողոցի խուժանին պնդումներուն տեղի տալով, խնդրեց չեղեալ նկատել նախագահ Այ — զընհաուըրի ուղղուած հրաւէրը :

Ի վերջոյ, Ամերիկայի հեղինակութիւ — նը Ճափոնի խուժանէն կախուած չէ: Մ. Նահանգներու համար վարկի ու հեղինա — կութեան անկման հարց չի կրնար ծագիլ, պարզապէս որովհետեւ համայնավարու — թիւնը խուժան մը կը գնէ: Ինչ որ շատ աւելի լուրջ ու ցաւալի է, այն է, որ Մ. Նահանգներու եւ Ճափոնի միջեւ գոյու — թիւն ունեցող բարեկամական յարաբե — րութիւնները ծանր հարուած ստացան ճափոնցիներու խել կողմէ :

Ոչ ոքի համար գաղտնիք է, թէ համայ — նավարութիւնը ինչու յաջողեցաւ թա — փանցել Ճափոնի մէջ.— առաւելագոյն չափով օգտագործեց վերջին աշխարհա — մարտին ընթացքին Հիրոշիմայի եւ Նա — կասաքիի վրայ նետուած հիւլէական եր — կու ռումբերուն յիշողութիւնը : Այս, եւ Ճափոնի պարտութենէն վերջ ամերիկեան զինուորական գրաւման ստեղծած նսեմա — ցումը ուչ կամ կանուխ իրենց ազդե — ցութիւնը պիտի ունենային ժողովուրդին զգացումներուն վրայ :

Պատմութիւնը մեզի ցոյց կուտայ, թէ 1870ի պատերազմէն գրեթէ դար մը վեր — ջը, Ֆրանսա տակաւին ներած չէ Գեր — մանիոյ՝ Ալզաս – Լոռէնի կորուստը, եւ շատերու սրտին խորը թաղնուած այս զգացումը յաճախ ժխտական չուք մը կը ձգէ երկու երկիրներուն այսօրուան բա — րեկամական յարաբերութեանց վրայ :

Մ. Նահանգները պաշտօնապէս երբեք ցաւ չեն յայտնած Ճափոնի վրայ նետուած հիւլէական երկու ռումբերուն համար, քանի որ կը մտածեն թէ Փըրլ – Հարպըրի ռմբակոծումը նուազ ծանրակշիռ արարք մը չէր: Ցամենայն դէպս, յետ–պատե — րազմեան ամերիկեան քաղաքականու — թեան մէջ, ճափոն եւ ամերիկեան բա — րեկամական յարաբերութեանց ստեղծու — մը Մ. Նահանգներու գլխաւոր նպատակ — ներէն մէկը եղած է: Որեւէ մէկ ատենէ աւելի անհրաժեշտ դարձած է այսօր, որ Արեւմուտքը զինուորական զօրաւոր դաշ — նակիցներ ունենայ Ծայր. Արեւելքի մէջ: Մոսկուան, իր հերթին, կը փայլէ հա — մայնավար Չինաստանի բարեկամութիւ — նը,, որու շնորհիւ կրցաւ համայնավա — րութիւնը տարածել Քորէայի մէջ, տե — ւական ահագանգի մէջ պահել Ֆորմոզա — յի Ազգայնական Չինաստանը եւ տեւական սպառնալիք մը դառնալ Փիլիպպեաններու եւ հարաւ – արեւելեան Ասիոյ անկախ միւս երկիրներուն գլխուն :

Համայնավարութիւնը մուտք գործած է ոչ միայն Ծայր. Արեւելքի, այլ նաեւ Հարաւային Ամերիկայի, մասնաւորաբար Կուպայի մէջ, Մ. Նահանգներու քթին տակ: Համայնավար խառնակչութիւնը զգալի է Միջին Արեւելքի մէջ ու Ափրի — կէի ամէն կողմը, մէջն ըլլալով նաեւ հարաւային Ափրիկէն, ուր սեւ ու ճերմակ ցեղերու տարի — ներու խաղաղ համակեցութենէ մը վերջ նոր – նոր ի յայտ կուգան ցեղային պայ — քարներ : Նոյնիսկ Մ. Նահանգներու մէջ, վերջին ամիսներուն, երկրին հարաւային նահանգներուն մէջ, կազմակերպուած ցոյցերը « սեւա — մորթերու կողմէ), համայնավար խառ — նակչութեան կը վերագրուին նախկին նախագահ Թրումընի նման աչքառու ան — ձերու կողմէ :

Այսօրուան վիճակը առաւելաբար կը պարտինք Մ. Նահանգներու, ինչպէս նա — եւ Անգլիոյ ու Ֆրանսայի «ձախակողմ — եան»ներուն ճնշման, որոնք ի գին խա — ղաղ գոյակեցութեան, կ'ուզէին միշտ տեղի տալ Խ. Միութեան պահանջներուն առջեւ: Նոյն «ձախակողմեան» հոսանքն էր, որ պարտադրեց որ նախագահ Այզըն — հաուըր Մեծերու Ժողովի ժամանակցի : Նոյն «ձախակողմեան» հոսանքն էր,. որ պնդեց թէ Խրուշչեւի «խաղաղ գոյակե — ցութեան» առաջարկը ուրախութեան ա — ղաղակներով պէտք է ընդունուի: Միշտ « ձախակողմեան» հոսանքն է, որ ան — վերջ կը պահանջէ որ Մ. Նահանգները ճանչնան Համայնավար Չինաստանը. բան մը, որ մահացու հարուած պիտի տայ Ծայր. Արեւելքի մէջ ամերիկեան ռազմական ուժին:

Ամերիկայի նախագահական ընտրու — թեանց արդիւնքը ինչ ալ ըլլայ, երկու կարելիութիւն միայն կը ներկայանայ Դեմոկրատ կամ Հանրապետական վար — չաձեւին .— կամ նոր աշխարհամարտ մը սկսիլ . (երկու կուսակցութիւններէն եւ ոչ մէկը այսպիսի վտանգ մը աչք պիտի առնէր): Եւ կամ՝ «կրակին դէմ կրակով պայքարիլ». այսինքն՝ աւելի շատ դրամ ծախսել լաւագոյն ու աւելի ընդարձակ քարոզչութեան համար. աւելի դրամ ծախսել դաշնակից երկիրներու տնտեսու — թիւնը կայուն վիճակի մէջ պահելու հա — մար, եւ աւելի դրամ ծախսել Մ. Նա — հանգներու ինքնապաշտպանութեան ծ — րիքներուն համար, որպէսզի յանկարծա — կան յարձակման մը կարելի ըլլայ դիմա — գրաւել: Ու այս բոլորէն յետոյ, այսպէս կոչուած «ազատականները» — բաժարին պահանջելէ, որ հասկացողու — թեան եզր մը գտնենք Խրուշչեւի ու նմաններուն հետ. դադրին պահանջելէ որ Մ. Նահանգները ճանչնան Համայնա — վար Չինաստանը. դադրին մեզմէ հակամերիկեան թայթելէ Ռուսիոյ անհամեմատ քարոզչութեան՝ մեր ներքին ձայնութեանց շուրջ, այն ատեն կրնանք յուսալ, որ «պաղ պատերազմ» կը շահինք :

ԿԵԱՆՔԸ ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ

Արեւմտեան Պերլինը մշակութային կեդրոն մըն է: Ահա այս է պատճառը որ հոս տեղի կ'ունենան գրեթէ անընդհատ համաժողովներ, հանդիպումներ, ցուցահանդէսներ՝ միջազգային գիծերու նե — կայութեան: Եթէ քաղաքական տեսակէ — տով մեկուսացման դատապարտուած է համարուի ամենց կողմէ, կ'ուզեն ապա — ցուցանել վերման վարիչ շրջանակները թէ տակա արուեստական եւ անբեկանելի է, եւ Պերլին կոչուած է վերստին դառ — նալու ամբողջ Գերմանիոյ մայրաքաղա — քը թէ՛ մշակութային եւ թէ՛ քաղաքական մարզի մէջ :

Այսօր սկսաւ շարժապատկերի փառա — տօնը: 10րդ տարին է որ կը կատարուի Պերլինի մէջ: Այս տարի կը մասնակցին յիսուն երկիրներու շարժանկարի ներկա — յացուցիներ: Պիտի ներկայացուին 82 ֆի — լմեր, 35 կարճ տեւողութեան... 17ը՝ Եւրոպայի մէջ առաջին անգամ ըլ — լալով: Ուրեմն Քանի եւ Վենետիկի շար — ժանկարի փառատօներու մրցակից դարձած է Պերլին, ուր մեծ եռուզեռ կը ընորոշէ այն մեծ հետաքրքրութիւնը, որ կայ շարժանկարին շուրջ: Քուրֆիւր — ստենդամ պողոտան դրօշազարդուած է, եւ պանդոկներու առջեւ, շարժանկարի թատրոններու մուտքերն ու շրջակայքե — րը լեցուն են տեղացիներով եւ արեւել — եան մասին մէջ բնակող Գերմանացինե — րով, — այս վերջինները կ'օգտագործեն առիթը «ոչ – քաղաքական» բնոյթ ունե — ցող շարժապատկեր տեսնելու :

Այլապէս նշանակելի են նաեւ վերջին երկու շաբթուան մէջ տեղի ունեցած մ — շակութային անցքերը :

Յունիս 16ին տեղի ունեցաւ «Մշակոյ — թի ազատութեան միջազգային համա — գումար»ը, որուն հրաւիրուած էին 250 մ — տաւորականներ եւ գործիչներ յիսուն ա — զատ երկիրներէ: Մեծանուն անձնաւորու — թիւններ, ինչպէս Թէաթր Հօյս, Ճոր — Քէննան (ամերիկեան նախկին դեսպան Մոսկուայի), Ռէյմոն Արոն (Ֆրանսա), Ցայապրակաշ Նարայան (Հնդիկ, կառա — վարութիւն), Ց. Ռ. Օպպենհայմեր (ամե — րիկացի՝ ջրածին ռումբի մասնագէտ որ հրաժարած է գործելէ մարդասիրա — կան սկզբունքով), Ինեացիօ Սիլոնէ (Ի — տալացի), Սալվատոր դէ Մադարիագա (սպանացի), Դէնի դը Ռուժըման (Զուի — ցերացի փիլիսոփայ), Գրոսման (Ան — լիա), Փրօֆ. Միքայէլ Իոլանյի, Փրօֆ. Կարլօ Շմիթ եւ ուրիշ ականաւոր նե — կայացուցիչներ զանազան աշխարհի եւ ափրիկեան նորահաստատ երկիրներէ աշխատակցութեամբ մինչեւ 23 Յունիս ա — ւող համագումարներուն ընթացքին բ — բանախօսութիւններով եւ թէ վիճաբա — նութիւններու մասնակցելով :

Մշակոյթի ազատութիւնը առհասարա — կ պատմական եւ փիլիսոփայական տեսա — կէտներով բացատրել, աշխարհի ներկա — յ կացութիւնը դիտել եւ եզրակացութիւն — ներ հանել — ահա պարտականութիւն — ները, որուն նուիրուած էին բոլոր արտայայ — տութիւնները:

Փակման հանդիսութեան ընթացքին, — երկիւղած լռութեան մէջ ունկնդրուե — ցաւ Բորիս Պաստերնակի մէկ քերթուածը ռուսերէն եւ գերմաներէն լեզուով ար — տասանուած :

Յունիս 18ին բացումը կատարուեցաւ «Արուեստներու Ակադեմիայի» . արե — ւմտեան Պերլինի Հանսա թաղամասին մէջ, որ Թիըրկարդընի շրջանին մէջ կ'իյնայ եւ ուր կը գտնուի նաեւ համաժողովներու

ՄԵՐ ԿՈՐՈՒՍՏՆԵՐԷՆ

ՊԵՏՐՈՍ ԳՃԻԿԵԱՆ

Միացեալ – Նահանգներու Փոնթիաքի ծերոց հիւանդանոցին մէջ, Ապրիլ 15ին մեռած է Սեբաստիոյ Հովաուն գիւղացի Պետրոս Գճիկեանը :

Հանգուցեալը ծնած էր 1894ին, Կով – սատ: իր նախնական կրթութիւնը առա – ցած՝ ակգւոյն նախնական դպրոցին մէջ:

Թրքական զարկապատիր սահմանադրու– թեան օրերուն, 1910ին, Պետրոս տակա– ւին դպրոցական պատանի, պանդուխտի ցուպը ձեռքն առած կը մեկնի Աւետեաց երկիրը՝ Ամերիկա :

1915ի Մեծ Եղեռնի առեն կը կորսնցնէ իր ծնողքներն ու հարազատներէն շատե – րը: Տէր Զօրի անապատներէն հայ բե – կորներու արձակած աղեկտուր հառա – չանքներուն մէջ կը փնտռէ իր սիրելիները եւ բախտի երջանիկ դիպուածով մը, կը գտնէ իր երկու հարազատ քոյրերը, ող – բալի պայմաններու մէջ: Իսկոյն օգնու– թեան կը հասնի :

Համագիւղացի ազգային մեծանուն հե– րոս Մուրատի չունչին տակ, տակաւին պատանի, յարած էր Հ. Յ. Դաշնակցու – թեան: Տիթրոյիթի եւ Փոնթիաքի հաւա – տաւոր գործօն ընկերներէն մէկն էր մին– չեւ իր մահը : Սիրուած ու յարգուած էր իր բոլոր ընկերներէն եւ բարեկամնե– րէն: Բնատուր ընդունակութիւններով եւ ինքնազարգացումով կրցած էր որոշ մը – տաւոր պաշար ամբարել: Անխարդախ հայ եւ ջերմ հայրենասէր մըն էր:

1952ին, յառաջացած երկար տարի– ներու պանդխտութենէ վերջ, հայրենա – բաղձութեան կարօտէն մղուած, կը մեկ – նի այցելել իր ծննդավայրը, համբուրել հայրենի աւերակները, եւ ապա մեռնիլ : Թուրք – ամերիկեան բարեկամութենէն օգտուելով, տարիներու փայփայած երա– զը իրականութեան կը վերածէ, ի գին ա– մէն զոհողութեան: Ջերմեռանդ ուխտա – ւորի մը պէս կ՚երթայ Կովսատ, կը գրկէ հայրենի աւերակներն ու արցունքով կը թրջէ: Աւերակներն մը պէս կը թափառի ոտքով մեր նահատակներու արեան հետ– քերուն վրայ եւ վերադարձին իր սրտա – ճմլիկ տպաւորութիւնները կը հաղորդէ իր զարմիկին՝ ընկեր Վ. Համբար – ձումեանի, որ 1957ին, Հայրենիք ամսա– գրի Յունիս – Յուլիս թիւերուն մէջ կը հրատարակէ «Վերջին անգամ» խորա – գրով յօդուածաշարք մը :

Պետրոսի վաղամեռ մահը խոր վիշտ կը պատճառէ ոչ միայն իր հարազատնե– րուն եւ համագիւղացիներուն, այլեւ զինքը մօտէն ճանչցող բոլոր ընկեր–բարե– կամներուն:

Ինչ գուրգուրանքով հայրենի տունէն պապունց մը հող բերած կը խնկարկէր իր տան մէջ:

Այսօր, օտար երկնքի տակ կը փակէ իր աչքերը, բայց այդ օտար հողին խառնը– ւած են իր բերած հայրենի հողին հիւ – լէները, իր աւերակ ծննդավայրին պատարանքը տալով միշտ :

Այս քանի մը տողերը, սիրելի Պետրոս, թող անթառամ ծաղկեփունջ մը նկատ – ուին, քու հայրենասէր նորաբաց շիր – մին վրայ :

Վ.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԵՒ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ

ՎԻԷՆ, (Յառաջ) — Նախորդ թղթակ– ցութեանս մէջ անցողակի փափաք յայտնած էի հանդիպումներ, եղբայրա – կան չփումներ ունենալու մարզական գետնի վրայ Հ. Մ. Ը. Մ.-ական եւ ու – րիշ օրեւէ հայկական խումբերու հետ :

Մեր բաղձանքը իրականացաւ: Կիրա – կի, Յունիս 5ին Հոլեպալատեան ստին– տաթիւ, շատ գեղեցիկ եւ նպաստաւոր օ– դով մը, Կրընօպլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի մեր քոյր Միութեան փոխադարձ այցելութիւ– նը ունեցանք:

Երկու խումբերը, իրենց ընկերացող բարեկամները եւ բոլոր ներկաները, ճա– շէն վերջ, բաւական մը զուարճացան եւ հանգչեցան եւ ապա, աւելի ուշ, ժամը չորսի առենները, դաշտ մտան մարզիկ – ները առաջնորդութեամբ հայ երիտա – սարդ իրաւարարի մը (Մարսէյլէն), մարզասէր հասարակութեան խանդավառ ծափերուն տարափին տակ :

Երկու խումբերը, գեղեցիկ կերպով շարուած մէկ գծի վրայ Հ. Ը. Մ. Ը.ի դաշտին ճիշդ մէջտեղը, լսելէ վերջ բարի գալստեան ջերմագին խօսքեր եւ լաւ, կանոնաւոր խաղարկութեան մը յորդոր – ներ, — մէկ վայրկեանի խոր լռութեամբ յարգելէ յետոյ վրիժառու Սողոմոն Թէհ– լիրեանի անմահ յիշատակը, — սկսան ի – րենց մրցումը :

Գնդակին առաջին հարուածը տուաւ Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ի անխոնջ նախագա– հը Եղ. Կարապետ Սապունճեան :

Կրընօպլի տղաքը, աւելի ուժեղ եւ ճշ – գրիտ հարուածող, սկսան չուտով նեղ կացութեան մատնել մեր պատանի բեր – դապահը՝ Գօգօս Մաջոյեանը, այնպէս որ շատ չանցած, օգտուելով մեր տղոց ան – կանոն խաղարկութենէն նշանակեցին ի – րենց առաջին կէտը :

Այս պարագան – երեւութապէս նուաս– տացուցիչ, բաւական եղաւ որ մեր մար– զիկները իրար անցնելով, սկսին աւելի անհատական — եռանդը միութեան մը ցուցադրել եւ այսպէս չարաչար վնասել խումբին միասնակա – նութեան եւ ներդաշնակ ձգտումներուն :

Դիմացին, օգտագործելով ընծայուած առիթը, սկսան, այս անգամ, աւելի հր– մշտուկով եւ ամէն դիով, յաղթելու մարմաջով խաղալ, այնպէս որ մրցումը վերջացաւ Կրընօպլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի յաղ– թանակով՝ 5ով 3:

Մրցումը լրացած, շատ գեղեցիկ տրա– մադրութեամբ գեղուն, տեղի ունեցաւ հիւրասիրութիւն մը միեւնոյն Ֆրանսա – կան արձարանի հովասուն պարտէզին մէջ ի պատիւ մեր յաղթական հիւրերուն : Բաշխուեցան յիշատակի չքանշաններ եւ ապա, ուշ առեն մեր հիւրերը եւ իրենց ընկերացող հայրենակիցները մեկնեցան դէպի Կրընօպլը :

Այս մարզական, եղբայրական հանդի– պումը, ինչպէս նաեւ եղանակի ընթաց – քին Հ. Մ. Ը. Մ.ի կողմէ արձանագր – ուած մէկ քանի յաջողութիւնները, կար– ծէք թէ, ոմանց քունը խանգարած են, այնպէս որ ժամանակէ մը ի վեր, նստած արձարաններու մութ, ծխապատ անկիւն– ները քայքայման եւ կամ ջլատման աշ – խատանքներ կը տանին: Մեր մարզիկնե– րը իրարմէ բաժնելու, եւ մտքերը պղտ– տորելու իրենց վնասաբեր առաջադրու – թիւններով, կ՚ուզեն — իբրեւ թէ միա – ցում մը առաջ բերել Վիէնի երկու մար – զական միութեանց, — եւ կամ, նոր, ե– րիտասարդական աշխոյժ եւ անկաշկանդ Միութեան մը կազմակերպումը … :

Չեն ուզեր հասկնալ որ իրենց այս յա– խուռն մտադրութիւնը, առանց հիմնա – կան, տրամաբանական տուեալներու, շուտով ցնդելու դատապարտուած է:

Եւ մենք, մեր կողմէ, համոզուած ենք որ Հ. Մ. Ը. Մ.ը Վիէնի մէջ թէ այլուր, իր անունով (չորս գիրերով), իր հիմայ – քով եւ հաստատուն որոշ ծրագրով, կը մնայ կանգուն. իսկ մարդիկ, սոսկ ան – հատներ, մեծ թէ պզտիկ կուգան ու կ՚անցնին անհետ :

Հ. Մ. Ը. Մ.ը՝ ծնունդ առած է 1918– ին, իսկ Վիէնի մէջ 1927 թուականին, ընդհանուր, համայն Հայութեան մարմ – նակրթական եւ մարզական ամբողջու – թիւնը խտացնելով պէտք է որ մնայ հաս– տատ եւ անշէջ, — յարատեւութեան, ան– մահութեան փառապսակը ճակատին :

— Թատերական ներկայացում : — Կի– րակի, 19 Յունիսին, Վալանսի Հ. Բ. Ը. Մ. երիտասարդական թատերախումբը « Սօս եւ Վարդիթեր» երգախառն ողբեր– գութիւնը ներկայացուց Սէրքլը Կաթոլի– քի սրահին մէջ, դեկավարութեամբ եւ խաղարկութեամբ դերասան Թրադօշի :

Դժբախտաբար ճնշիչ, անսովոր տաքը եւ քաղաքիս տօնավաճառի հանդամանքը պատճառ դարձան սրահի մեծ պարապու– թեան: Շատ քիչեր մեր գաղութէն, ներ– կայ գտնուեցան :

Գալով ներկայացման, կարելի է ըսել որ մեր երիտասարդ երկսեռ դերակա – տարները, առ հասարակ յաջող էին, լաւ աշխատանք տարած էին իւրացնելու հա – մար իրենց դերերը : Ինչ լաւ եղած պի – տի ըլլար, եթէ Սօսի դերը երիտասարդ մը ստանձնած ըլլար … :

Կ. Տ.

ԽՐԻՄԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՕ, Խրիմեան վարժա – րանի ամավերջի հանդէսը տեղի ունեցաւ անցեալ Կիրակի, վարժարանին սրահին մէջ, կոկիկ հասարակութեան մը ներկա– յութեան: Վարիչ– ուսուցիչ Ս. Քաջեա – նի բացման խօսքէն ետք, որ մասնաւորա– բար ուղղուած էր անհոգ ծնողքներու անփութութեան, որոնք իրենց զաւակնե – րը վարժարան չեն ղրկեր, հանդէսն սկը– սաւ աշակերտներու արտասանութիւննե – րով եւ երգերով :

Դպրոցին անխոնջ եւ անձնուէր խնա – մակալ Պ. Նշան Դարբինեանի տուած տե– ղեկութիւններէն իմացանք, որ դպրոցը ներկայիս ունի երեսուն աշակերտ, թիւ մը, որ հոծ գաղութի մը համար, ինչպէս է Իսին իր շրջակայքով, շատ աննշան է :

Դպրոցական 1959 – 60 տարեշրջանին եղած են կարգ մը ծախքեր՝ նորոգու – թիւններու համար, որով դպրոցը ներկա– յիս դժբախտաբար բաց ունի: Կը յու – սանք թէ այս բացը, մօտ յիսուն հազար ֆրանք, պիտի գոցուի վարժարանին խը– նամակալ մարմիններուն կողմէ :

Հանդէսին երկրորդ մասն սկսաւ պա – րերով եւ պզտիկ սքէչներով, իսկ վեր – ջաւորութեան բեմադրուեցաւ յաջողու – թեամբ «Դղումի փաճառական» զաւեշտը՝ մէկ արար, որ ծափահարութիւններ խլեց ներկաներէն: Այս զաւեշտին մէջ մասնա– ւորաբար յաջող էին Վարուժան Սայրին, Նշան Քափլանեան, Վարուժան Զպուք – քեարեան եւ Ստեփան Խօյմէցեան :

Այս առթիւ անկեղծօրէն մեր գնահա – տութիւնը կը յայտնենք ուսուցիչ Պ. Ս. Քաջեանի, որուն համբերութիւնը, յա – րատեւութիւնը եւ գաստիարակի յատ – կութիւնները բացայայտօրէն կը հաս – տատուէին աշակերտներուն յաջող ելոյթ– ներով :

Հանդէսէն վերջ հանգանակութիւն տե– ղի ունեցաւ, դպրոցին ի նպաստ: Բոլոր ներկաները լիարուռն մասնակցեցան, բայց դժբախտաբար, ինչպէս յիշեցինք վերը, դեռ 50 հազար ֆրանքի բաց մը կայ : Ներկայ հիւրերէն Պ. Յակոբ–Գրի– գոր, թելադրեց հայ ծնողքներուն, մաս – նաւորաբար մայրերուն, տունէն ներս, ընտանեկան շրջանակի մէջ, միայն հա – յերէն խօսիլ, որովհետեւ ընտանիքը հայ– րենիքի մէկ մասնիկն է եւ հոն է որ կը թրծուին ապագայ հայ մարդն ու կինը : Նաեւ յոյս յայտնեց թէ գալ դպրոցական շրջանին աշակերտութեան թիւը կը կրկ– նապատկուի կամ կիսապատկուի :

Հանդէսը փակեց վարիչ – ուսուցիչը, ներկաներուն շնորհակալութիւն յայտնե – լով եւ մաղթելով որ գալ տարուան դպ – րոցական շրջանը աւելի բեղնաւոր ըլլայ: Ինքը եւս խնդրեց հայ ծնողքներէն որ ղրկեն իրենց զաւակները Խրիմեան վար – ժարան, փոխանակ ձգելու որ անոնք Հինգշաբթի օրերը փողոցները խաղան :

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

[քա]ղաքի մեծ շէնքը՝ շինուած Բենիա – մին Ֆրանկլինի հիմնարկութեան նուի – րատուութեամբ :

Արուեստներու Ակադեմիային այս շէն– քին ալ քառասուն տարի առաջ Ամերիկա գաղթած գերմանացի մը շինել տուաւ իբր անձնական նուէր Պերլինի: Մեկենասը Հենրի Հ. Ռայշհոլդ, եօթը միլիոն մարք ծախսեց շէնքին համար եւ ներկայ էր բացման հանդէսին: (Թէեւ չորս միլիոն նախահաշիւ եղած էր):

Ակադեմիան ունի 700 հոգինոց թատե– րասրահ մը եւ ուրիշ սրահներ երաժշտա– կան եւ գեղարուեստական հաւաքոյթնե – րու համար: Այստեղ պիտի մշակուին այնպէս նկարչութեան եւ կերպարուես – տի ճիւղերը եւ պիտի ցուցադրուին: Արուեստով հետաքրքրուող ժողովուրդին համար պիտի ըլլայ առիթ, եւ մեկենա – սին ցանկութիւնն է՝ հեռու պահել ար – ուեստի մշակումը քաղաքական կողմնա– կալութիւններէ :

Եթէ արձանագրեմ, որ Յունիս 22ին Արեւմտեան Պերլինի կրթական համալը– սարանի (բարձրագոյն վարժարանի ու – սուցիչ պատրաստելու համար) նոր շէն– քին հիմնաքարը զետեղուեցաւ քաղաքա – պետ Վիլլի Պրանդի կողմէ, եւ այդ շէն– քը պիտի շինուի ինը միլիոն մարք ծախ– սուելով, այն առեն կրնաք համոզուիլ թէ արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ միայն տնտեսական «հրաշք» չէ, որ կը կատար– ուի, այլ եւ ջանք կը թափուի մշակու – թային զարգացման :

Գ. ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (35)

ԿԵԱՆՔԸ ՀԻՆ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՅ

Ժ.

Սենեակում տիրեց կատարեալ լռու – թիւն: Այդ լռութիւնն ինձ աւելի անչարժ դարձրեց: Մնալով անշարժ վրաս քաղցր քուն եկաւ: Էլ չիմացայ թէ ինչ պատա – հեց. յանկարծ թռմփացի սենեակի յա – տակին, գորգերի վրայ: Զարթեցի: Ցի – չեցի ամէն բան: Ուզում էի փախչել, մեծ քոյրս բռնեց : Մայրս վազեց, գրկեց ինձ եւ, ժպիտով եւ արցունքով խառն, համ – բուրեց ինձ: Ես գլուխս սեղմել էի մօտ կրծքին, ոչինչ չէի տեսնում. յանկարծ զգացի հօրս բեղերը եւ նրա ծխախոտի հոտը: Հայրս համբուրում էր ինձ եւ ա– սում : — « Անառակ քեզի, անառակ քե – զի» :

Քիչ անց, ես դարձեալ լսեցի ձիու ղօ– փիւնը փողոցի սալայատակի վրայ :

Եղբայրս էր :

Նա յայտնուեց սենեակի շեմքի վրայ եւ գոռաց . .

— Ջոջուխը հոն չէ :

Բոլորն սկսան ծիծաղել: Ես հօրս թեւի տակից դիտում էի մեծ եղբօրս, որի աչ – քերի զայրոյթը հետզհետէ փոխուեց խո– րը եղբայրական ժպտի: Վազեցի նրա մօտ եւ փաթաթուեցի մէջքին : Նա ինձ գր – կեց, բարձրացրեց վեր: Նա այնքան բար– ձրահասակ էր եւ հզօր:

Այնուամենայնիւ առաւօտեան հայրս արգիլեց ինձ թռուցիկ թռցնելը :

Անցնում էր ոսկեայ ամառը, անցնում էր ունայն ինձ համար, սիրտս զատար – կւում էր: Ամէն երեկոյ բարձրանում էի կտուրը, անձկութեամբ դիտում թափա – ռող «լուսիններ»ը: Ա. օրերն այնքան չէի տխրում, բայց քանի օրերն անցնում էին, քանի հալչում էր ամառուայ ոսկին, քանի քամին չոյում էր իմ ճակատը եւ անց կենում, խոր տխրութիւն էր իջնում իմ հոգւոյ վրայ: Մի երեկոյ, երբ նստած էի կտուրին եւ ուրիշների սաւառնող թռուցիկներն էի դիտում, երեկոյեան այն պահին, երբ երկնքից վազում են ծիրա – նագոյն առուակներ, վազում, թափւում են մի վիթխարի եւ բոսորավառ ծովում, մայրս բարձրացաւ կտուրը, որպէսզի առուզի արեւի տակ եփուող քաղցրաւե – նիները. տեսաւ ինձ եւ զգաց իմ անսահ– ման թախիծը, որ սեւ ամպի նման կանգ– նած էր այդ փառաւոր երեկոյի մէջ : Մօտեցաւ մայրս, գրկեց գլուխս եւ հար– ցրեց .

— Ի՞նչ ունիս, եավրում :

Ես աչքս յառեցի երկինքին եւ թափառող «լուսիններին» :

Երկար չկարողացայ պահել իմ հայ – եացքը: Աչքերս պղտորուեցին արցունք – ներից :

— Ես հայրիկից կ՚ըսեմ, թող հրաման տայ, որ թռցնես, ամա թելը լաւին չպի– տի կապես, — ասաց մայրս :

— Ձեմ կապեր — հեկեկացի :

Առաւօտեան սկսեցի կառուցել նոր թը– ռուցիկ աւելի մեծ, քան երբեւիցէ կա – ռուցել էի :

×

Մեր երիտասարդ ուսուցիչներից մէկը, որի հետ մենք՝ մանուկներս՝ գրեթէ ըն – կերներ էինք, մի օր յայտարարեց .

— Տղաք, ձեզի տանեմ մեր գիւղը :

Մենք լսել էինք, որ նրանց գիւղը Մաս– տառի ստորոտումն է, դարաւոր ծառեր կան այնտեղ, ծառեր, որոնց բներում մի ողջ գիւղական ընտանիք կարող էր տե – ղաւորուել եւ ապրել :

Լսել էինք նաեւ, որ նրանց գիւղի ե – կեղեցու տակից ջուր է գալիս այնքան ա– ռատ, որ կարող էր երկու սայլ, իր եզնե– րով, քշել տանել: Նրանց գիւղի առաջով անցնում էր Արածանին, կապոյտ եւ վէտվէտող ժապաւէնի նման :

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(Շար.)

Այրի Տիկին Սաչակ Տորումեան եւ զաւակները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն եւ հօր՝

ՍԱՀԱԿ ՏՈՐՈՒՄԵԱՆԻ

մահը։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր Ուրբաթ, Յուլիս 1, ժամը 15ին, իր բնակարանը, 26 րիւ Վիատիւէ, Իսի լէ Մուլինօ։

Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ԱՍՈՒԼԻՍ

Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 9ին Մշակոյթի Տան մէջ (17 Րիւ Պլէօ)

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սե-րունդի Կեդր. վարչութեան կողմէ։

ՄԵՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՌԱՋԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՇՈՒՐՋ

Բ. մաս

Ասուլիսը կը վարէ՝ ԸՆԿ. Կ. ՄԵՀԵԱՆ

Կը հրաւիրուին Նոր Սերունդի Փարիզի եւ արուարձաններու, Հ. Յ. Դ. Ուս. Միութեան եւ երիտասարդ խումբերու ան-դամ-անդամուհիները եւ փափաքող ընկերուհիներն ու ընկերները։

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ - ՄԿՐՏԻՉ

Այս Կիրակի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկր-տիչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Նիւ Եորքի Ս. Խաչ եկեղեցւոյ հովիւը Հոգեշնորհ Տէր Եղիշէ վրդ. Սիմոնեան։

Կը հրաւիրուի հաւատացեալ հայ հա-սարակութիւնը։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Կապ. Խաչի մասնաճիւ-ղին ընդհ. ժողովը Ուրբաթ (Յուլիս 1) Ֆիլիփփի սրահը։ Օրակարգ՝ Պաշտ. ժողովի զեկուցում եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն Ժերմէի Թաղ. Խորհուրդը շնոր-հակալութեամբ ստացած է Այրի Տիկին Հայկանուշ Կիրիշլեանի մահուան առ-թիւ փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նը-ւէրները։

Գ. Գ. Օննիկ եւ Մոսիս Մելեմէճեան 30 Ն. Ֆ., Աբրահամ եւ Յակոբ Մելեմէ-ճեան, Ղազարոս Տէր Ղազարոսեան, Փաստրմաճեան Օննիկ, Յարութիւն Նէվ-շէհիրլեան, Յակոբ Շալճեան տասնական Ն. Ֆ., իսկ Գ. Կարպիս Եսաեան հինգ Ն. Ֆ. Թաղիս եկեղեցւոյ։

Աբրահամ Մելեմէճեան, Ռուբէն Ասար-լըքեան, Այրի Տիկին Վերժին Դաւիթ-եան, Յովհ. Ժամկոչեան, Բալամութ-եան, Պօռ Անթուան տասնական Ն. Ֆ., Գ. Գ. Օննիկ եւ Մոսիս Մելեմէճեան երեսուն Ն. Ֆ., իսկ Սարգիս Տութլուեան հինգ Ն. Ֆ. Թաղիս դպրոցին։

Ոըր. Նազար Զալեանի մահուան առթիւ եղած են հետեւեալ նուէրները —

Ռուբէն Ասարլըքեան, Փասքալ Տէր Պետրոսեան հինգական Ն. Ֆ., Օննիկ Մակարեան տասը Ն. Ֆ. եկեղեցւոյ, Գ. Ժանօ Պօռ Թիւնէլ 15 Ն. Ֆ., Աբրահամ Մանկասարեան, Պօռ Անթուան հինգա-կան Ն. Ֆ. դպրոցին։

Տէր եւ Տիկին Պօղոս Հէքիմեան որդ. Կզմէս Պետրոսեանի մահուան առթիւ ե-կեղեցւոյ կը նուիրէ երեսուն Ն. Ֆ.։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Թաղ. խորհուրդը կը ծանուցանէ թէ Պօմոնի Ս. Գ. Լուս. եկեղեցւոյ անուան տօնախմբութեան առթիւ ըստ սովորու-թեան հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգե-հանգիստ պիտի կատարուի այս Կիրակի առաւօտ, եկեղեցւոյս հանգուցեալ հիմ-նադիրներուն՝ Պալաքեան Ս.ի, Գ. Շահ-լամեանի, Ա. Դարբինեանի, Ո. Անտոր-եանի, ինչպէս նաեւ Սահակ Մեսրոպ արք. Մշակոյթի Տան հիմնադիրներու, եկեղեցւոյ եւ սրահի շինութեան նիւթա-պէս օժանդակողներու ննջեցելոց հոգւոց ի յիշատակ։ Կը հրաւիրուի Պօմոնի եւ Մարսիլիոյ հայ ժողովուրդը ներկայ ըլ-լալ այն հանդիսաւոր արարողութեանց, յարգելու համար յիշեալ հանուր ննջեցե-լոց քաղցր յիշատակը։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սե-րունդի Իսիի խումբին եւ Զաւարեան կո-միտէին կողմէ։

10 Յուլիս, Կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, Մէօտոնի պաղ աղբիւրին մօտ։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ։ ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ, ԽԱՂԵՐ, ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ։ ՊԻՒՖԷ։

ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՄԵՆԱՄԵԾ ԴԱՇՏԱՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ։

3 Յուլիս, Կիրակի ամբողջ օրը

Ծառաչուք եւ օդասուն ընդարձակ պար-տէզին մէջ։

Bar Charles, La Fêve

Պատուոյ նախագահութեամբ Ամերի-կայի Հ. Օ. Մ.ի ընկերուհիներէն

ՏԻԿԻՆ ՍԱԹՕ ՑԱԿՈԲԵԱՆԻ

Բացման խօսք Տիկին Վարդանուշ Հա-զարեան, Կը խօսի Տիկին Զապէլ Պետիկ-եան։

Գեղարուեստական նոխ բաժին.— Կ՚եր-գէ Օր. Փօլէթ Արզումանեան, խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւն եւ դաշնակ Կապոյտ խաչի աշակերտներու կողմէ։

Ժամը 16էն սկսեալ հայկական եւ եւ-րոպական պարեր, ընկերակցութեամբ Ս. ՉԷՕՐԷՔՃԵԱՆ նուագախումբի։

Մուտքը ազատ է։

Ճոխ պիւֆէ, չամփուրով խորոված, մատչելի գիներով։

ԾԱՆՕԹ.— Հանդիսավայր երթալու համար Շափիթրէն առնել Լա Ֆէվ տա-նող հանրակառքը եւ իջնել վերջաւորու-թեան, ճիշդ հանդիսավայրին առջեւ։

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կրընոպլի Կապոյտ Խաչի տարեկան Դաշտահանդէսը, մեծ պատրաստու-թեամբ։

Այս Կիրակի, Սէն Նիզիէի ճամբուն վրայ Շաթօ տը Պորըկարի գեղատեսիլ լճնապղաշտի պաղ ջուրին մօտ։

Դաշտահանդէսի ընթացքին, պիտի կա-տարուի դպրոցի աշակերտներու մրցա-նակաբաշխութիւնը։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, աշակերտներուն կողմէ։

Հաճելի եւ զուարթ մթնոլորտ, բարձ-րախօսով հայկ. եղանակներ։

Ճոխ եւ դիւրամատչելի գիներով պիւ-ֆէ, պատրաստուած Խաչուհիներու կողմէ

Սիրով կը հրաւիրուին Լանսէի, Ուր-նաժի եւ շրջաններու հայրենակիցները։

Անձրեւի պարագային, կը յետաձգ-ուի Յուլիս 10ին։

ԼԻՈՆԻ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ԴՊՐՈՑԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Տէսին, կազինոյի սրճարանին բակը, Յուլիս 3ին, Կիրակի օր։

Լիոնի Լուսաւորիչ դպրոցին դաշտա-հանդէսը Տէսինի մէջ, այս Կիրակի ամ-բողջ օրը, Կազինոյի սրճարանին բակին ծառերուն տակ, զովասուն ջրանցքին ե-զերքը։

Սիրով կը հրաւիրուի Լիոնի եւ շրջա-կայի Հայութիւնը այս ազգօգուտ ձեռ-նարկը քաջալերելու եւ հայկ. ուրախ մթնոլորտի մէջ հաճելի ժամանց մը ան-ցընելու։

Մուտքը ազատ է։ Կերուխում առա՛տ, անակնկալներ շա՛տ ...

Ազգային երգ, տոհմային պարք հարա-զատ ու ճաշեր ազատ։

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

10 ՅՈՒԼԻՍ, ԿԻՐԱԿԻ ԺԱՄԸ 11 - 21, ԼԸ ԲԷՔԻ ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆԻՆ ԴԱՐԱՍ-ՏԱՆԻՆ ՄԷՋ։

Ի նպաստ բարեսիրական ու կրթական ձեռնարկներուն, հանդիսաւոր պատարագ ժամը 11ին։

Բացօթեայ ճաշ ժամը 13ին, եւ ընթրիք ժամը 19ին։

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով։

Գեղարուեստական բաժին եւ զբօսալի խաղեր։

Հաղորդակց. միջոցներ.— Շոգեկառք կառ Սէն Լազարէն, Սէն-Ժէրմէն-ան-Լէյի կայարանը (ոչ թէ Լը Բէքի)։

Օթօպիւս 258 Փօն տը Նէօյի, իջնել եր-միթաժի կայքը։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄԻ ՀԱՒԱՔՈՅԹ ԵՒ ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սե-րունդի «Ահարոնեան» խումբին կողմէ։

Այս Կիրակի ժամը 15ին Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Րիւ Պլէօ։

Պարանցիկ այս ցերեկոյթի ընթացքին ներկաներու բացատրութիւններ պիտի տրուին այս տարուան բանակումի մա-սին։ Փափաքողները կրնան արձանա-գրուիլ նոյն օրը։

Prix Brémond

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Այս Երեքշաբթի իրիկուն ժամը 21ին

Սալ Տրըպիւսի

252, Fbg. St. Honoré

Դասախօս՝ ՍԻՐԱՐՓԻ ՏԷՐ ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

Նիւթ՝ Նեսթըր Պիթթի հաւաքածոյին հայկական ձեռագիրները։

(Projections)

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած՝ Պէլվիլ - Լիլա հայ-կական դպրոցի Կրթ. Մարմնի կողմէ, բարձր հովանաւորութեամբ Հայրապե-տական պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ, Կիրակի, Յուլիս 3ին, ժամը ճիշդ 15ին, Մէրի Փրէ Սէն Ժէրվէի սրահը (Մէթրօ Փրէ Սէն Ժէրվէ)։

Երգ, պար, արտասանութիւն։

Կը ներկայացուի ԱՐԱ ԳԵՂԵՑԻԿ աւան-դավէպին դրուագներ՝ ղեկավարութեամբ դպրոցին արուեստագէտ ուսուցիչ Գ. Յ. Թորոսեանի։

Հանդէսի ընթացքին ճարտարագէտ Գ. Եդուարդ Իւթիւճեանի կողմէ պիտի ցու-ցադրուին հայրենիքի նոր կենցաղն մո-գական լապտերով, եւ պատմական յի-շատակարաններու նկարները։

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Այս տարի Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէստն-վիլիէի օդափ. կայանի բացումը տեղի պիտի ունենայ Յուլիս չորսին։ Հետեւա-բար Ա. խումբը կը մեկնի Երկուշաբթի Յուլիս չորսին եւ ոչ թէ Յուլիս մէկին, ինչպէս նախապէս յայտարարուած էր։

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Արզութեան խում-բի ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21·30ին, սովորական հաւաքատեղին։

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէի ըն-կերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ ժամը 20·30ին, Օհանջանեան սրահը։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պար-տաւորիչ է։

Հ.Յ.Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐ ՕԳՈՍՏՈՍ 1-31

Արձանագրութիւնները սկսած են։

Այս տարուան բանակումը տեղի կ՚ու-նենայ Օթէլ Սփլանտիտի մէջ, Լաֆիթ (Իզէռ)։

1000 մեթր բարձրութեան վրայ, գեղա-տեսիլ լճի մը ափին, բոլոր յարմարու-թիւններով օժտուած մեծ պանդոկի մը մէջ։ Խաղաղաւէտ եւ լողանք։ Խմբական պտոյտներ, դասախօսութիւններ եւ գե-ղարուեստական երեկոյթներ։

Օրական 8·50 Ն. Ֆ.։

Արձանագրութեանց համար դիմել ամէն օր՝ 17 Րիւ Պլէօ, կէսօրէ վերջ ժամը 1-2, երեկոները 7·30 - 8·30, Շաբաթ 2-6։

Խմբական տոմսի՝ արձանագրուելու վերջին օր, Յուլիս 3։ Փարիզէն երթու-դարձ եւ կանխավճար 100 Ն. Ֆ.։

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղին կողմէ։

Տեղի պիտի ունենայ Յուլիս 10ին, Կի-րակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ Կազինո-ին սրճարանին գեղատեսիլ պարտէզին մէջ։ Գեղարուեստական բաժին։

Հայկական նուագ ու երգեր բարձրա-խօսով։

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով։

Կը հրաւիրուի Տէսինի եւ Լիոնի Հա-յութիւնը։

Կը խնդրուի չխաչաձեւել այս ձեռնար-կը։ Անձրեւի պարագային պահով...

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ՝

Սեբաստիոյ Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրաց միութեան կողմէ

Կը նախագահէ ՏՈՔԹ. ԱՐՇԱԿ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3·30ին, Սեւրի Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի պարտէզին մէջ։ (Անձրեւի պարագային սրահը)

Իր սանին շրջանաւարտութեան առթիւ։

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Փարիզահայ լաւա-գոյն ուժեր։

ՄԿՐՏԻՉ ՊՕՂՈՍԵԱՆ, ՊԵՌՆԱՌ ՏԷՏԷՃԵԱՆ, ՏԻԿԻՆ ՔԻՒԹՆԷՐԵԱՆ եւ հայկա-կան պարախումբը Օր. Մ. ԱՍԼԱՆԵԱՆ (դաշնակ), Գ. Ա. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ (արտա-սանութիւն), ՏԻԿԻՆ ՇԱՔԷ ԳԱԼԱՅՃԵԱՆ եւ ուրիշներ։

Առատ պիւֆէ, չամփուրով խորոված։ Մէթրօ՝ իջնել Փօն տը Սեւր

Իսիէն առնել 169 թիւ հանրակառքը եւ իջնել՝ Սեւր։

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ

Լը Փէք

Բացուած են արձանագրութիւնները

1960-1961

Ուսումնական տարեշրջանին համար։

Տասը տարեկանէն սկսեալ երկրորդա-կան վարժարանի որեւէ դասարանի ու-սանող աշակերտ կ՚ընդունուի։ Ուսման ծրագիրն է դասական ընթացք (Քուր քը-լասիք)։

Որ եւ է լուսաբանութեան համար դի-մել, գրաւոր կամ հեռաձայնով, վարժա-րանի տեսչութեան։

ÉCOLE APOSTOLIQUE
3, Ave. de Grandchamp, LE PECQ (S. et O.)
Tél. : 963-0172

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ԾԱԽՈՒ Է

Հիւանդութեան պատճառով ծախու է Մարսէյլի միակ հայ դրավաճառատունը, 34 տարուան հաստատութիւն։ Պատ-րաստ եւ շահաւոր գործ։ Մանրամասնու-թեան համար դիմել՝

Գ. ԾԵՐԻԿԵԱՆԻ

13 Rue des Dominicaines, Marseille 1ᵉ

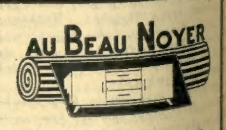

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց 22Ն. Ֆր.
Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՇԱԲԱԹ 2 ՅՈՒԼԻՍ
SAMEDI 2 JUILLET 1960

36րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8839 36EME ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4640

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԻՐԱՐՈՒ ՄԻՍ Կ'ՈՒՏԵՆ

1955 Սեպտեմբեր 6–7ի դէպքը կը կոչուի ամէնէն սեւ էջը դեմոկրատներու տասնամեայ մենատիրական վարչաձեւի գոյութեան :

Այժմ որ մամուլը որոշ ազատութիւն կը վայելէ, լեզուները կաշկանդող կապանքները քակուած են եւ թերթերը սկսած են լեցնել քաղուն ծալքերը այդ ալաթուրքա թալանին :

Կարդալով Անգարայի եւ Պոլսոյ թուրքերէն թերթերը, կը յիշենք 1908ի Օսմանեան Սահմանադրութեան օրերը, երբ աւելի քան երեք տասնեակ տարիներ համիտեան գարշելի գրաքննութեան ենթակայ մամուլը սկսելով ազատ շունչ քաշել, յախուռն յարձակումներ կը գործէր Եըլտըզի բռնակալին եւ անոր «Կամարիլա»յին դէմ, անարդարութեան սիւնին գամելով հին «ռէժիմ»ի վարիչները :

Հիմա ալ թերթերը իրարու հետ մրցումի ելած են եւ ամէն օր նոր մեղք մը, նոր սխալ մը երեւան կը հանեն վարիչներուն համար Պայար – Մենտերէս կառավարութեան :

Սակայն ամէնէն աւելի կը ծանրանան Սեպտեմբեր 6 – 7ի նախճիրին վրայ եւ նորանոր փաստերով կ'ամբաստանեն գըլխաւոր վարիչները :

Անցեալ օր հրատարակեցինք Վարանի աշխատակից Օքթայ Աքպալի գրութիւնը, որով հաշիւ կը պահանջէր պատասխանատուներէն : Կը յիշէր թէ քննիչ մարմին մը կը ղրկուած Անգարայէն Պոլիս խոժան յանցաւորները երեւան հանելու համար : Արդի՞ւնք : Ամենքն ալ կը գտնաւորուին, բայց բուն պատասխանատուները ամբաստանեալ կ'անհետանան :

Ֆուատ Քէօփրիւլիւ, որ 1950 – 1957 արտաքին նախարար էր եւ դէպքին օրը Պոլիս կը գտնուէր Պայարի, Մենտերէսի եւ Կէօրիւլի հետ, ենքն Սապահի Անգարայի թղթակիցին բրած յայտարարութեամբ յայտ ի բաց կ'ամբաստանէր վարչապետն ու ներքին նախարարը եւ Պիղատոսի նըման կը լուար իր ձեռքերը (Ցառաջ, 17 Յունիս) :

Այժմ քրոնիկագիր Ազիզ Նէսին յաջորդական երեք թիւերով (Յունիս 12, 13 եւ 14) բուռն յարձակում կը գործէ Քէօփրիւլիի վրայ «Ցանցառը դատաւոր դարձած» խորագրին տակ եւ փաստերով կ'ապացուցանէ թէ անիկա հաւասար չափով պատասխանատու է Սեպտ. 6–7ի եղերական դէպքին համար, որքան կուսակցութեան հիմնադիր իր միւս երեք ընկերները :

«Թերեւս ձայնս պիտի չհանէի, եթէ Ֆուատ Քէօփրիւլիւ, ակամայ անդամը մը քաղաքական չէրէին (հրատակութեան), որ իր ազատ ձեռքերով պատրաստած էր 6 – 7 Սեպտեմբերի ողբերգութիւնը, այսօր ամբաստանելու չելլէր իր հին ընկերները, որոնցմէ մէկը անձնական բլլալով օծիքը ազատեց արդարութենէն : Սակայն ալ չկրցայ զիմանալ : Մէջ տեսնուած է, որ յանցաւորը դատախազ դառնայ : Կարծեմ մաղ քաջող ձեւով կ'ուզէ ինքզինքը ցխէն հանել եւ անմեղ բլլալ մեզի կըլլեցնել» :

Յօդուածագիրը կը պատմէ, որ դէպքէն երկու օր վերջ զինքը զնդանի մէջ բանտարկեր էին, իբրեւ յանցաւոր, ուրիշ բազմաթիւ անմեղներու հետ, որոնցմէ ոմանք խելքերնին թռցուցեր են, ոմանք յօդուածագիր եղեր, մէկն ալ փորձեր է ինքզինք կախել : Ու կը զարմանայ թէ ինչպէս ազատեցան մահէ :

Միջազգային մամուլն ու ձայնասփիւռը մէկտեղ հանած բլլալով բուն յանցաւորները, հոգբոզորդներու կառավարութիւնը ուզեր է պատասխանատու հաշւել համայնավարները, իբրեւ թէ անոնք ե–

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԸՆԴՀԱՏՕ ԻՄ ԹԷ ԽԶՈՒՄ

ԱԼԺ. ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ ԹՈՒՆՈՒԶ ՀԱՍԱՒ

Փարիզէն Թունուզ փոխադրուեցաւ քաղաքական աշխարհի ուշադրութիւնը : «Ալժ. կառավարութիւն»ը պիտի լսէ իր բանագնացներուն զեկուցումն ու տպաւորութիւնները :

Թունուզի մէջ Ալժերացիները բացէ ի բաց կը յայտարարեն թէ «Ֆերհաթ Ապպաս Փարիզ պիտի չերթայ Ֆրանսայի դրած պայմաններու հիման վրայ» : Նոյն աղբիւրին համաձայն կացութիւնը հետեւեալն է :

1.— Մըլէօնի վերջին հանդիպումին՝ Ֆրանսական կառավարութիւնը ժխտական պատասխաններ տուած է Ալժերացիներու դրած հակառաջարկներուն :

2.— «Ալժ. կառավարութիւն»ը իր ներկայացուցիչը Փարիզ ղրկեց որպէսզի ճշդուի Ֆերհաթ Ապպասի Փարիզ մեկնելու ձեւերը : Ֆրանսական կառավարութիւնը կ'ուզէ միակողմանի ձեւով կարգադրել : Կատարեալ «վերջնագիր» մըն էր որ ներկայացուեցաւ :

3.— «Ալժ. կառավարութիւն»ը կ'ուզէ բանակցիլ եւ Ֆերհաթ Ապպա Փարիզ գալու պատրաստ է միշտ. սակայն անհրաժեշտ է որ Ֆրանսա հրաժարի իր «կեցուածքէն» :

Միշտ բստ նոյն շրջանակներուն հետեւեալ ձեւով անցած է Մըլէօնի վերջին ժողովը : Զօրեքշաբթի Ֆրանսայի ներկայացուցիչները յայտարարած են թէ

Ֆրանսայի տեսակէտը եւ դիրքը անփոփոխելի են եւ ապարդիւն է վիճիլ այդ մասին, ապա հրահանգուած են իրենց բանագնացին որ վերադառնայ :

Տարակարծութեան չորս հիմնական կէտեր կան :

1) էֆ էլ էնի ներկայացուցիչները փափաքած են որ Կոյի հետ տեսակցիլ :

«Ոչ միայն մերժումի հանդիպեցանք, կը չեշտեն անոնք, այլեւ ոչ մէկ ապահովութիւն տուին թէ Ֆերհաթ Ապպաս որ Կոյի կողմէ պիտի ընդունուի : Գոհացան բսելով՝ բանագնացութիւններէն ետք նըման հանդիպում մը կարելի բլլայ թերեւս» :

2.— Ֆրանսական պատուիրակութեան կազմը : Ըմբոստները Ֆրանսական կառավարութեան հետ բանակցիլ կ'ուզեն. «Արդ, կ'բսեն անոնք, մերժեցին յայտնել իրենց պատուիրակներուն անունները : Ըսին թէ պիտի խօսինք զինուորականներու եւ խորհրդարանականներու հետ : Փարիզ կ'երթանք լիազօրուած ու չենք ուզեր ոեւէ մէկու հետ խօսիլ» :

3.— Ցարաբերութիւն բանտարկեալներու հետ : էֆ էլ էնի ղեկավարները կ'ուզեն ազատ բլլալ տեսակցելու Ֆրանսա գտնուող բանտարկեալներուն հետ (Պէն Պէլա եւ ուրիշներ) : Ֆրանսացիք մերժած են : Մինչեւ իսկ չեշտած են թէ ոչ մէկ հանդիպում պիտի արտօնուի :

4.— Ազատ գործունէութեան դաշտ պատուիրակներուն համար : «Գումենձէյի պատուիրակութիւնը խեղդուած էր» : Արդ, չենք կրնար բանակցիլ զդեակի մը ցանկապատին ետեւ : Կ'ուզենք հաւասար – հաւասար իրաւունքներ ունենալ, Ֆրանս. պատուիրակներուն պէս : Կ'ուզենք հանրային կարծիքին վրայ ազդել եւ մամուլին մեր տեսակէտները յայտնել» :

Դժգոհ են նաեւ վարչապետ՝ Տըպրէի եւ կառավարութեան պատուիրակ՝ Տըլուվրիէի վերջին ճառերէն : «Կը տեսնէ՞ք, կ'բսեն, թէ Ֆրանսացիները խաղաղութիւն չեն ուզեր : Ի՞նչպէս կարելի է բանակցութեանց ձեռնարկել երբ կը յաւակնին մեզ ջախջախած բլլալ, զինուորական մարզին մէջ» :

Քաղաքական շրջանակներու կարծիքով էֆ էլ էնի վարիչները մտադրած են հոգեբանական պայքար մը սանձել : Ուրիշ խօսքով համոզել միջազգային կարծիքը որ իրենք խաղաղութեան կողմնակիցներ են ու կ'ուզեն բանակցիլ, սակայն մերժումի կը հանդիպին :

Ցատկանշական է Թունուզ հրատարակուող Նոր Տէսթուրի պաշտօնաթերթ՝ «Լը Փըթի Մաթէն»ի յօդուածը : «Փարիզ ոչ մէկ գրական պատասխան տուաւ Ալժ. կառավարութեան ներկայացուցած հինգ հարցումներուն... Իր պատասխաններով, Ֆրանսական կառավարութիւնը իր խըստակ նպատակները երեւան հանեց... Կ'ուզեն որ «Բալէի քաղքենիներուն» պէս Փարիզ երթան եւ յանձնեն ճեղքերու սպայակոյտի բանալիները» :

Ներկայիս երկու հաւանականութիւններ կան : Գումենձէյ կրնայ կրկին Փարիզ գալ հակառաջարկներ բերելով կամ Ալժ. պատուիրակութիւնը կուգայ առանց Ֆերհաթ Ապպասի : Ցստակ է թէ Ալժ. Ապստ. ճակատը կ'ուզէ քաղաքական բանակցութիւններ ունենալ ի սկզբանէ մինչ Ֆրանսա միայն կրակը դադրեցնելու մասին կ'ուզէ խօսիլ :

Թունուզի մէջ երրորդ լուծում մըն ալ կը նախատեսուի, ձգձգել խօսակցութիւնները, սպասել որ «պտուղը հասուննայ» : Մինչեւ ե՞րբ սակայն : Անորոշ ժամանակի համար, «Ալժ. կառավարութեան» 1 անդամը որ հաւանաբար «զայրացած է» եւ ծանօթ է Ֆրանս. գրականութեան, բսած է — «Ամիսէ մը, տարիէ մը...» :

զած բլլային դէպքը կազմակերպողները : Այս իմաստով ճառ խօսեր է Քէօփրիւլիւ խորհրդարանին առջեւ :

Ազիզ Նէսին կը տրամաբանէ.

«Ա՛յ Քէօփրիւլիւ, այս ի՞նչ խելք է : Եթէ 6–7 Սեպտեմբերին Պոլիսը քանդելու չափ զօրաւոր համայնավարական ցանց մը գոյութիւն ունենար, ամէնէն առաջ ձեզ չէ՞ր տապալեր : Դուք հաւատացի՞ք ձեր բսածին» :

Դեմոկրատ կառավարութիւնը շարունակ սուտ լուրեր կը տարածէ եղեր Թուրքիոյ մէջ համայնավարներու գործունէութեան մասին : Ինչո՞ւ : Պարզապէս Ամերիկացիներէն դրամ քաշելու համար :

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարար Ֆոսթըր Տըլըսի Անգարա այցելութեան առթիւ ամերիկեան դեսպանատան պարտէզին մէջ ռումբ մը նետուեր էր : «Ո՛վ նետեց զայն» կը հարցնէ Ազիզ Նէսին, որ կը պատասխանէ, խօսքը Քէօփրիւլիւի ուղղելով.

«Ձե՛ր կառավարութիւնը : Աթաթիւրքի տունը ռումբ նետողն ու Պոլիսը քանդողը ձեր կառավարութիւնն էր : Ամերիկացիներուն կ'բսէիք որ «մեր մօտ համայնավարական վտանգ կայ : Համայնավարները ռումբ կը նետեն : Ամա՛ն մեզի դրամ տուէք» : Այս ձեւով առնուած դրամն ալ իրենք իրենց կառավարութիւն անունը տալով չէքէին գրպանը պիտի մտնէր : Սակայն այդ «ռոմպա»յի խեղկատակութիւնը չկլլեցին Ամերիկացիները եւ ձեր վրան խնդացին : Ամերիկեան թերթերուն մէջ ծաղրի առարկայ դարձուցին» :

Ու կ'եզրակացնէ.

«Դիմակները վա՛ր, Քէօփրիւլիւ, դո՛ւք յանցաւոր էք» :

Սկսած են իրարու միս ուտել :

Այժմ կը սպասուի Պոլսոյ այն ատենի կուսակալ Փրոֆ. Ֆախրէտտին Կէօքայի յայտնութիւններուն, լոյս աշխարհ բերելու համար դէպքին բոլոր գաղտնի ծալքերը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՆՈՐ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ ԵՐԹԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Պոլսոյ թերթերէն կը քաղենք .—

Անգարայէն կը հաղորդեն թէ արտօնութիւն առնելու պայմանաւ հետեւեալ անձերը միայն կրնան երկրէն դուրս ելլել .—

ա) Արտասահմանի մէջ պաշտօնավարողներ :

բ) Անոնք որ արտասահման կ'ուսանին կամ պիտի ուսանին :

գ) Անոնք որ հիւանդ են եւ իրենց հիւանդութիւնը բժշկական մարմիններուն կողմէ կը հաստատուի :

դ) Անոնք որ առեւտրական կապեր ունին :

ե) Անոնք որ արտասահմանի իրենց ազգականներէն հրաւէր կը ստանան :

Այս վերջիններէ կ'արտօնուին սակայն եթէ արտասահմանի իրենց շատ մօտիկ ազգականները տեղւոյն Թրքական հիւպատոսարանին դիմելով ապացուցանեն թէ կ'ապահովեն իրենց հրաւիրած անձերուն ապրուստ ու բնակութեան ծախքը եւ անհրաժեշտ արտօնութիւնը ձեռք բերելէ վերջ շահագրգռուող իշխանութեանց յանձնեն ճամբորդութեան տոմսերը :

Ոչ մէկ զբօսաշրջիկի ուղեւորութիւն արտօնուած է :

ՆՈՒԷՐՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ

Սամաթիոյ Թաղ. Խորհուրդը երկու հազար ոսկի նուիրեց պետական գանձին :

Բանկալթիի Մխիթարեան վարժարանի ուսուցչական կազմն ու պաշտօնէութիւնը 1535 ոսկի, 9 ոսկեայ ամուսնական մատանի, մէկ ապարանջան եւ մէկ մատանի թանկարժէք քարով նուիրեցին պետական գանձին :

Ֆէրիգիւղի վարժարանի ուսուցչական կազմը 1150 ոսկի եւ երկու ամուսնական մատանի նուիրեցին :

Ներսէսեան Երմոնեան վարժարանը 500 ոսկի նուիրած է պետական գանձին :

*

Զէյթունպուրնուի մէջ ձերբակալուեցան 11 դեմոկրատներ որոնք Մայիս 4ին Թօփգաբուի մէջ փորձած էին լինչի ենթարկել Հալքի պարագլուխ Ըմէթ Ինէօնիւ : Անոնցմէ երկուքը մուխթար են :

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Մեր ընթերցողներուն արձակուրդի ամիսները, արձակուրդի շրջան է նաեւ թերթին առաքումով զբաղող մեր պաշտօնեաներուն համար՝ որոնց կարգաբացակայութիւնը զգալի կերպով կը դժուարացնէ մնացողներուն առօրեայ աշխատանքը :

Կը խնդրենք մեր ազնիւ բաժանորդներէն որ, արձակուրդի առժամեայ հասցէի փոփոխութեան համար, նախընտրաբար հետեւին դիմել որեւէ թղթատարական գրրասենեակ :

Ընթացիկ պարզ եւ ձրի գործողութիւն մըն է, որուն գործադրութեան համար պէտք է լեցնել տեղւոյն վրայ տըրամադրելի՝ հետեւեալ խորագիրով դեղին թուղթը .—

Formulaire No 755-A — ORDRE DE RÉEXPÉDITION
(Changement d'adresse temporaire)

Կանխաւ շնորհակալութիւն մեր բաժանորդներուն որ պիտի ուզեն այդ ձեւով դիւրացնել մեր գործը :

Բացառաբար մեր խնդրանքը զործադրելու անկարելիութեան մէջ գտնուող բաժանորդներուն համար, հասցէի փոփոխութեան ծախքն է՝ 2.50 Ն. Ֆ., կանխաւ վճարելի :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅ ԳՐԵՐՈՒ
ՓՈՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐՑԸ

(Դ. եւ վերջին մաս)

Խորհ. Հայաստանի Հանրապետութեան կողմանէ տպագրական տառերու փոփոխութեան առաջարկն առիթ տուաւ ոմանց հայերէն այբուբենը լատինականով փոխանակելու: Անիկա նոր առաջարկ մը չէ:

Ժամանակաւ Յօյս (լատինական տառերով) պարբերաթերթ մը տպագրուած է: Ունինք նաեւ Փիէր Ջաքքոնի «Ցիմարտ-նոցի միսթեռնէրը», Թարգմանեալ ի Փըրանսերէն լեզուէ, Կ. Պոլիս, Տպագրութիւն Արամեան, 1883 (հեղինակին անունէն սկսեալ մինչեւ թուականը լատիներէն գրուած, կը նշանակէ ամբողջ հատորը լատինական տառերով գրուած):

Տարիներ առաջ Պ. Մակինցեան ալ կ'առաջարկէր «արխիւը նետել Մեսրոպեան կոշտ եւ անկիւնաւոր տառերը եւ որդեգրել լատինական գրերը»: Ներկայիս ոմանք ալ համակարծիք ըլլալով հանդերձ անժամանակ կը գտնեն այս գաղափարին իրագործումը:

Միայն Պ. Հրաչեայ Տէր-Ներսէսեան եղաւ ի նպաստ լատին տառերու եւ «Կամուրջ»ի մէջ համարձակ գրեց իր կարծիքը: Մեր բարեկամին անկեղծութիւնը գովելի է:

Ս. Մեսրոպ, յունարէն գրերէն անոնք որ հայերէն ձայներուն կը համապատասխանեն, առեր իւրացուցեր է մեր լեզուին: Մնացածներն ալ հնարեր կամ ուրիշ լեզուներէ հաւաքեր, յարմարցուցեր է, եւ այսպէս հայերէն հնչարանութեան ամբողջ նշանագրերն ստեղծեր է: Մանրամասնութիւնները բանասիրութեան կը թողունք:

Կարեւորն այն է որ Ս. Մեսրոպ մեզի ուրոյն գիր մը տուեր է: Նա ամենանուրբ քաղաքականութեամբ ստեղծեր է ազգային անկախութիւնը, Յոյներու, Ասորւոց, Հայաստանը շրջապատող ուրիշ ազգերու հետ ձուլումի վտանգն ընդմիշտ հեռացնելով: Տառերու հնարումով ազգապահպանութեան սկզբունքն այնպիսի հիմերու վրայ դրեր է որ 1500 տարիներու անընդհատ հալածանքները, գերութիւնները, անիշխանութիւնները չեն կրցած երբեք մեզմէ կապտել մեր ազգութիւնը:

Փրանկները, Գոթերը, Վիսիկոթները եւ բոլոր խուժդուժները, որ Եւրոպա արշաւած եւ հռոմէական գաւառներուն տիրացած են, վերջ ի վերջոյ ձուլուեր են եւ առնելով լատին գրերը՝ անոր հետ առեր են նաեւ լեզուն ու քաղաքակրթութիւնը, եւ շարունակութիւնն եղեր են հռոմէական կայսրութեան:

Եւ ինչ որ էին՝ չեն. մեռեր են:

Մեզի պէս շատ հին ազգեր կային որ այսօր գոյութիւն չունին, անոր համար՝ որ անոնք ունեցած չեն Ս. Մեսրոպ մը որ իրենց գիր տուած ըլլար:

Գաւառական յոռեգոյն շրջաններուն այն մարդիկը, զորս այսօր խաւարամիտ, յետամնաց, տգէտ վերադիրներով կ'որակեն ոմանք, ճիշդ այդ մարդիկը, կաթողիկոսներ կամ վարդապետներ, ճանչնալով տպագրութեան օգուտը, իւրացուցեր են զայն, նոյն 400 տարուան զարգացման զուգընթաց ընթանալով: Թիֆլիզ, Կ. Պոլիս, Փարիզ, Վիէննա, Վենետիկ, ամէնքն ալ տուեր են գրերու նմոյշներ՝ աւելի կամ նուազ կատարելագործուած: Շուրջ դար մը առաջ այսօրուան փնտռուած բարեփոխութեանց սկզբունքներն ու նմոյշներն այն ժամանակին արդէն տուեր են, ճարտարը թող լաւագոյնն ընտրէ: Բայց ոչ թէ որդեգրենք լատին տառերը «դիւրութիւն ունենալու համար, որպէսզի ուզած ձեւերնիս գրերու ճոխ տեսակներ ունենանք, եւ զայս դիւրացուցած ալ ըլլալու համար այբուբենը 38էն 30ի վերածենք» (Հ. Տէր-Ներսէսեան):

Մեզի Թուրքերն օրինակ կը բերեն: Մենք պիտի փափաքէինք որ անոնք կարենային ապա համարձակ գրել թէ տնտեսական ո՛րքան օգուտ ունեցած են իրենց լեզուին լատին տառերն յարմարցնելով:

Եւրոպական տառերն ընդունիլը տնտեսական գերութիւն մը պիտի ստեղծէ մեզի: Անկէ յետոյ բոլոր հայ տպագրողները պիտի ստիպուին տառերու գնումները այդ մեծ ձուլարաններէն ընել: Հիմա կան հայ ձուլարաններ գրերու գոհացուցիչ տեսակներով, ուստի եւրոպական ձուլարանները գրեր շինելու չեն ձեռնարկեր, մանաւանդ որ շատ մը լրագիրներ այլեւս տողատիպներով սկսած են շարուիլ: Եթէ լատինական տառերն ընդունելու, ազատութեան նմոյշն ալ որ դեռ մնացած է քովերնիս, այդ ալ պիտի կորսնցնենք:

Անոնք որ լատին տառերը գործածենք կ'ըսեն, կ'առաջարկեն որ անոնց 24 գիրերուն վրայ ուրիշ 14 հատ ալ աւելցուին յարմարական նշաններով, ամբողջացնելու համար մեր հնչականութիւնը, եւ ունենալ տառեր որ այս ինչ ձեւով գրուած ըլլալու տեղ գրուին այն ինչ ձեւով: Խնդիրը ձայներու արտաբերութեան համապատասխանող նշանագրեր ունենալու վրայ է:

Աւելի կատարեալ բրած ըլլալու համար նման սկզբունքով մը բառգրքին բառերն ալ վերածելու է կ'ըսենք մենք, սանսկրիտը, յոյնը, Փարսին, արաբը, լատինը եւայլն, վերջապէս որչափ որ օտար բառեր հայերէն տարազով ներս մտեր են՝ անոնք ամէնն ալ տանելու է հոն, ուր կը տանին Թուրքահայերը, ու կեցած տեղերնիս մենք մեզի կ'ընենք այն ինչ որ Թուրքերն ուզած ու չէ կրցած ընել:

Ինչո՞ւ լատին գրերու որդեգրումը կ'ուզուի: — Որովհետեւ մերինները համեմատաբար շատ տեղ կը բռնեն եղեր:

Պ. Հրաչեայ Տէր-Ներսէսեան, տպագրական եւ գործնական տեսակէտէն խօսելով, կ'ըսէ թէ «հայկական ընթացիկ բոլոր տառը, իր ներկայ ձեւով, միեւնոյն փունթօյին վրայ, աւելի լայն տեղ կը բռնէ՝ բաղդատմամբ լատին ընթացիկ ռոմէն տառին»:

Պ. Հ. Տէր-Ներսէսեան բառի օրինակով մըն ալ կ'ապացուցանէ: Այդ օրինակին մէջ լեզուն այր կայ: Այդ օրինակին համեմատ ապացուցումը ճիշդ է: Օրինակ մըն ալ ես կը բերեմ: Մեր օրինակին բառերը այր չունին, բայց կան միւս ամբաստանեալ գրերը, Զ, Թ, Ղ, Ի. Ր. եւայլն եւ նորէն լատինականին հաւասար տեղ բռնած են հանդերձ իրենց չեղութեամբ, մինչ հակառակը կը պնդէ Զօպանեան: Ուրեմն աւելի տեղ բռնել տալու մեղապարտը այրն է, յետոյ կուգան Թ, Խ, Պ, Տ, Փ, եւայլն:

Եաղուպեան մէկ խելացի առաջարկ ունէր, այբին երկատամի վերածումը, որուն լիովին համաձայն ենք մենք ալ: Մնացեալներէն տիկ Արամեան բրած է գլխագիրը ատամէջին վրայ դրելով, բօն նոյնպէս փոքրկացնելով:

Լատին գրերն առնելու համար երկրորդ զօրաւոր փաստ մըն է թէ հայերէն տառերը վերէն, վարէն խարխափէն դուրս մնացող մասեր ունին, ուստի գրաշարը ստիպուած է տողամէջ (էնթէոլիներ) դնել:

Մենք հոս, Ս. Ղազարու տպարանին մէջ միջոցը կը դնենք՝ երբ շարուածքը լայնցնել ուզենք: Այդ խարխափէն դուրս մնացող մաս ունեցողները գլխագիր Լ, Հ, Ղ, Վ, գրերն են, ատոնք ներս առնելու հնարքը կայ:

Ս. Մեսրոպի հնարած նշանագրերը իր ստեղծագործ տաղանդին մեծագոյն ապացոյցը կը կազմեն, որով լեզուականօրէն կրցած է գոհացնել հնչարանութեան բոլոր պահանջները: Գաղղիացիք մեր չին տեղ երեք գիր կը գործածեն, ճին տեղ երկու, շին տեղ երկու, ու բնաւ չեն խորհիր ատոր համար այբուբենին պակասաւոր է բակլով դարման մը ընել: Այսպէս են Գերմանացիք, Անգլիացիք, եւայլն:

Իսկ եթէ խօսքը ճուի, մեճի ցցուններուն համար է եւ թերութիւն կը նկատուի, նոյնը լատին էֆ եւ ժի գրերն ալ ունին:

Լատին գրերու փարելու ուրիշ պատճառ մըն ալ՝ մերիններուն աչքերը մելանով լեցուիլը եւ նրբագծերուն դիւրաբեկութիւնն է: Այս թերութենէն զերծ չեն լատին տառերու տպագրութիւններն ալ: Օրագիր, պարբերաթերթ, դասագիրք, շատ կան, ուստի հարկ չկայ միայն մեր թերի կողմը տեսնել որ տպարանական նիւթական միջոցներէ կախում ունի:

Կ'ամփոփենք բաժնիս.

1.— Լ. Եաղուպեանի նոր այբուբենը անյաջող փորձ մըն է, ուր նկատի չեն առնուած գեղագրութիւնն եւ տեսութեան պահանջները:

2.— Պէտք է պահել տառերու երեւէջը, որ մեծ դիւրութիւն կ'ընծայէ ընթերցման:

3.— Համեմատութեամբ լատինականներուն, մեր տառերն աւելի տեղ կը բռնեն ոչ թէ իրենց չեղութեան, այլ քանի մը հատին եռատամն եւ [illegible] կազմութեան պատճառաւ (ա, տ, պ, [illegible] խ, փ, փ):

4.— Գրերու անկիւնաւորութեան [illegible] ձեւը հաւանօրէն դիւրացնէ ընթերցումը, մինչդեռ նրբագծերու [illegible] գին պիտի դժուարացնէ՝ աչքը խոնջեցնելով, հետեւաբար մերժելի է:

5.— Հայկական այբուբենը պէտք մնայ Մեսրոպեանը:

Կատարեալ այբուբեն մը ունինք [illegible] հնչիւններով, — պահենք:

Ան ապրեցուցեր է զմեզ 1500 տարի, դեռ նոյնչափ ալ կրնայ ապրեցնել, միայն թէ մենք զինքը չմեռցնենք:

Հ. ՎՐԹԱՆԷՍ ԽԱՆԴԿԵԱՆ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԱՄԱՎԵՐՋ

Փարիզի շատ մը Հայերու՝ հայկականութենէ սակայ հեռու ընթացող առօրեայ կեանքին մէջ, ցեղային գիտակցութիւն եւ հայրենասիրութիւն վերարծարծող առիթներէն մէկն է Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի ուսումնական ամավերջի հանդէսը:

Այդ օրը, ազգային անմոռ բարերար Սամուէլ Մուրատի աւելի քան հարիւրամեայ կտակով հիմնուած եւ Մխիթարեան մայրավանքի դարաւոր նուիրական յարատեւող Սեւրի վարժարանին մէջ, հաւաքական յատկութեան եւ հայրենասիրութեան օր է՝ ուսումնարանին դաստիարակ հայրերուն եւ հանդէսին [illegible]կից անդրադարձումով ներկայ Հայերուն համար, ի տես աշակերտներու հայեցի դաստիարակութեան վաւերացումին եւ [illegible]ներուն:

Անցեալ կիրակի, վարժարանին Ս. Պէշիկթաշլեան — Գ. Մ. Ալեմշահ թատերասրահը լեցուն էր աշակերտներու ծնողքներով եւ հաստատութեան համակրելի բարեկամներով:

Մեծաւոր Հ. Բարսեղ Վ. Զէփիրեան նախագահութեամբ, հանդէսը սկսաւ օրինակելի ճշդապահութեամբ եւ իր ամբողջութեանը մէջ կատարուեցաւ հանդիսաւոր կարգապահութեամբ: Ամփոփ յայտագիր մը: Կուռ եւ իմաստալից ճառեր, աշակերտներու խմբերգներ, [illegible] արտասանութիւններ, վկայականներու եւ պարգեւներու բաշխում, եւ ի վերջոյ ջանասէր դաստիարակ մեծաւոր [illegible] ազգային ուղերձը:

Ֆրանսական ազգային փառերգի եւ վարժարանի քայլերգին առոյգ երգեցողութենէն ետք, ակադեմական ճառով մը բացման խօսքը կատարեց [illegible] կազմին ներկայացուցիչը: Այս, [illegible]

ԵՍ ԵՒ ՆԱ

— Դա թող մնայ, Աշխարհիկ, — անկողնու վրայից վեր կենալով ասացի ես, — հիմա ոչ մի բան ուսելու ախորժակ չունեմ...

— Հա, Աշխարհիկ, մոռացայ հարցնել. դու կարծեմ լաւ գիտես Ֆրանսերէն, այնպէս չէ՞:

— Ոչ, — չոր պատասխանեց Համաձայնը:

— Սպասիր, Աշխարհիկ, ձեր համալսարանում Ֆրանսերէն են անցնում եւ դու միշտ գերազանց ես ստանում քո առածի համաձայն:

— Դա այդպէս է:

— Իսկ ինչո՞ւ ես ասում, թէ չգիտեմ:

— Որովհետեւ դու ասացիր, թէ ես լաւ գիտեմ, իսկ ես լաւ չգիտեմ, մեր դասատուն ես գերազանց եմ ստանում, որովհետեւ միւսները վատ են սովորում:

— Դէ, դա կարեւոր չէ, — ասացի եւ գրպանիցս յուզմունքով հանեցի ծոցատետրս ու բացելով համապատասխան էջը, դրի Համաձայնի առաջ, — կարդա, ինչ է գրուած այստեղ:

— Գրուած է՝ Ես սիրում եմ քեզ: Միայն այդքանը, եւ համաձայն Ֆրանսերէն լեզուի քերականական խստաբարոյ օրէնքների, նախադասութիւնը գրուած է առանց սխալների:

Ասես հանդիպակաց բարձունքներից մենք իջանք եւ լեռան ստորոտում մօտիկից նայեցինք միմեանց: «Դուք»ը տեղիք տուեց «դու»ին: Յաջորդ հանդիպման ժամանակ մենք հայեացքներով պատմեցինք իրար մեր սրտերի տագնապալից յոյզերը: Մեր սրտերն իրար հետ զրուցեցին շատ երկար, բայց լեզուով փոխանակած մեր բառերը կարելի էր հաշուել մատների վրայ: Այնպէս, որ հին Լակոնացիները նախանձով կը նայէին մեզ:

Նա թեւատակին մի փոքրիկ գիրք էր բռնել: Ես անխօս վերցրի այն, շուռումուռ տուի, եւ, ծալած մի թուղթ դնելով նրա մէջ, ես վերադարձրի Անահիտին: Անահիտը ցոյց տուեց, թէ իբր ոչինչ չնկատեց:

Դպրոցական տարիներին ես սիրում էի բանաստեղծութիւններ գրել: Նրանցից մի քանիսը նոյնիսկ տպագրուել էին թերթերում: Եւ ահա ծոցատետրումս գրուած Անահիտի ֆրանսերէն նախադասութեանը ես պատասխանում եմ բանաստեղծութեամբ: Դա իմ վերջին բանաստեղծութիւնն էր, որով սպառուեց իմ բանաստեղծական քնքարը: Նրա բնագիրը պահուել է համալսարանական դասախօսութիւնների սղագրութեան տետրերից մէկի շապկի վրայ:

Մութ գիշերուայ պէս աչքերիդ ծովում
Ես մոլորուեցի մինակ ու անյոյս,
Լուրթ հայեացքներիդ լայն խորքերում,
Ինձ թւում էր, թէ չկայ արշալոյս:
Քո չարաճճի շրթունքների հետ,
Իւրաքանչիւր մի ժպիտով անհուն,
Ասում ես կարծես, թէ քոնն եմ յաւէտ:

Նայիր, իմ հոգում տեղ ունես խորունկ:
Անհոգ մանկան պէս իմ հոգում թաքնուած
Լուռ ու երազուն ժպտում ես ինձ հետ,
Ինչպէս մանուկը իր խաղով տարուած
Սիրում է հրճուել լոկ ինքն իր հետ:
Մուրճն ու բրիչը քո ստեղծագործ,
Իրաւ է, ձուլուած մտքիդ թռիչքին,
Նոր կեանքի մարդու մի հրաշագործ
Արձան կը կերտեն մօտիկ գալիքին,
Սակայն չի հասնի նա անձեռակերտ
Իմ հոգում կերտած քո չքնաղ տեսքին:

×

Այնուհետեւ ամէն ինչ կատարուեց անսպասելի արագութեամբ: Մի օր, երբ զանգը տալուց յետոյ, ես դուրս էի եկել լսարանից եւ մարդկանց մէջ խառնուած անցուդարձ էի անում համալսարանական շէնքի միջնարահում, Անահիտը բռնեց թեւս:

— Գնանք, — ասաց նա:

Մի ժամ յետոյ ես նստած էի Անահիտենց տանը: Այդտեղ էր նաեւ Ճանէն: Փոքրիկ սենեակի մէջ, պատուհանի կողքին դրուած սեղանի առջեւ նստել էր [illegible] տեղը: Երկարահասակ էր նա: Նեղ գլխի վրայ խոպոպները խառնուել էին բոլոր կողմերով: Այդ խոպոպները ճակատից բարձրանում էին դէպի [illegible] կենդրոնը: Բեսի Մինասը կը լինէր յիսունհինգ տարեկան:

Սենեակի մէջ իրեն ամէնից անհանգիստ էր զգում Անահիտի մայրը՝ տիկին Մարգարիտը [illegible]: Նրա շարժումները [illegible] նրա յուզմունքը: Կարճահասակ, [illegible] համբոյր դէմքով Մարգուհին [illegible] էր պահարանի դարակները եւ [illegible]ցնում բաժակներն ու պնակները: [illegible] դով լցուած սկահակը ձեռքին բռնած [illegible] մօտեցաւ եւ դրեց սեղանին: Ես [illegible] նրա ձեռքի ափերի կոշտերը: Գիտէի, [illegible] Տիկին Մարգուհին ամուսնու հետ [illegible] տում էր կօշիկի գործարանում: [illegible] այդ կոշտերը դրօշմուեցին իմ յիշողութեան մէջ: Սովորաբար մարդուն համակրելու ու նրա հանդէպ յարգանք [illegible] լու համար նրա մօտ գտնում ես մի [illegible] զարնող բան, որ մօտ է լինում քո սրտին: Ինձ համար դա տիկին Մարգուհու ձեռքերի կոշտուկներն էր:

ՀԱՅԿ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ

(7 Շար.)

...ուհետական բաժնին ընթացքին, յաջոր — դարար խօսք առին վարժարանի քաղա— քային անօրէն եւ ուսուցիչ Փրէվօ եւ տե— սուչ վարդապետը՝ Հ. Սերոբէ Ազըլեան: Երկու անօրէնները խոր համոզումով եւ հարազատութեամբ ծնողքներուն եւ աշակերտներուն ուշադրութեան յանձնե — ցին՝ կարգ մը հիմնական խորհրդածու — թիւններ բարի, ուրախ եւ յաջող կեանք մը ապահովելու համար: Իրենց խօսքին բովանդակ շրջանաւարտներուն ուղղուած մասին մէջ, փախաղարձաբար չէշտեցին թէ՝ եթէ այս արդիւթեան դարուս, թէ եւ շատ սովիլը անհրաժեշտութիւն մըն էր վարժարանէն ներս, իրենց աւան— դուած ազգային ոգին պահպանումն ու անշեղօրէն տարածումը տեւական պար — տականութիւն, նուիրական աւանդելու — թիւն մը պէտք է ըլլայ վարժարանէն դուրս եւ հեռու: Աւելցուցին թէ այնքան գոհացումներով կանգուն այս Հայկա— կան Հաստատութեան արժանաւոր նախ — կին աշակերտներ են անոնք, եւ անոնք միայն, որ գիտնան գործադրել գիտեն ի — րենց տրուած կեանքի առողջ սկզբունք — ները, ընդհանուր զարգացումը եւ Հայե— ցի դաստիարակութիւնը ի սէր հայ ազ — գին, իրենց ծնողքին եւ իբրեւ պարտա — ւոր յարգանք հիմնադրին գաղափարակա— նին եւ դայն գործադրող Մխիթարեան Ուխտին:

Ուսումնապետ Հ. Եփրեմ Տէր — Ղա — զարեանի տարեկան, տեղեկատուութենէն ետք, տեղի ունեցաւ վկայականներու եւ մրցանակներու բաշխումը եւ Հանդէսը փակուեցաւ շրջանաւարտ դասարանի ու— ղերձով, որուն մէջ հաւաստումը կար թէ այս տարի աւարտող 13 Հայորդիները, կաթիլ մը հայկական նոր արիւն պիտի բերեն Փարիզի հայ գաղութին քաղաքա — կանաց՝ երթալով համրագարել ազգային բազկերակին մէջ:

Այս տարուան շրջանաւարտ եւ ամէնքն ալ պետական քննութեան (պաշօ) ներկա— յացող 13 աշակերտներն են. —Փարիզաբը— նակ՝ Պառնիվարդեան Արա, Շերոյեան Մեջիս, Կեցոյեան Ռեմոն, Կիւլեան Յով— հաննէս, Հրաչեան Հրայր, Մենեոեան Ֆունիկ, Սոյաճեան Վարդգէս. Մարսէյլ— լաբնակ՝ Պօղոսեան Սարգիս, Մարճոյեան Ժագ, Մասոյեան Յովհաննէս. Ալֆորվիլ— լէն՝ Արբինեան Լեւոն. Վիէնէն՝ Ալլան — եան Էտմոն. Գօպալյանքայէն՝ Պալքայ — եան Պօղոս:

×

Նոյն օրը, երեկոյեան, Մուրատ — Ռա— փայէլեան Նախկին Աշակերտաց Միու— թիւնը իր ամենամեան ճաշն սարքեց նորուարս, Հայնի քանի մը ժամ առաջ նախկին աշակերտ դարձած՝ «Լոյսի բո — ւերի կարճեկերը» իր կրտսեր եղբայր — ներուն, որոնք կուգային յաւելուլ աշ — խարհական Մխիթարեաններու մեծ ըն — տանիքը:

Գինեձօն, բաժակաճառ, երգ եւ պէղ —

ԱՆՀԵՏԱՑՈՂ ԴԷՄՔԵՐ

ՎԱՀԱՆ ՓԱՍՏԸՐՄԱՃԵԱՆ

Ինչպէս գրեց «Յառաջ», Յունիս 24ին յանկարծամահ եղած էր ընկեր Վահան Փաստրմաճեան, իր բնակարանին մէջ:

Յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ 28 Յունիս, Երեքշաբթի առաւօտ Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ: Ներկայ էին մեծ թիւով ընկերներ, հայրենակիցներ ու բարեկամներ, հայ եւ Ֆրանսացի:

Արարողութենէն վերջ դամբանական խօսեցաւ ընկեր Հրանտ Սամուէլ, «յա — նուն իր գաղափարի ընկերներուն», հա — մառօտ գիծերու մէջ պատկերացնելով ողբացեալին կեանքը:

Ըստ թէ ընկեր Վահան ծնած էր Կար— նոյ՝ արեւմտեան Հայաստանի մայրաքա— ղաքին մէջ, որու լեռներէն 1890ին «ձայն մը հնչած» էր, յեղափոխութեան չեփո— րը, որ արձագանգած էր ազատատենչ ու հայրենակարօտ բոլոր Հայերու հոգինե — րուն մէջ: Կարնոյ Սանասարեան վարժա— րանը Փոքր Ասիոյ խաւարակուռ անապա— տին մէջ ովասիս մըն էր, լոյսի փարոսն մը, հայկական մշակոյթի տնկարան մը, ուսկից շրջանաւարտ հարիւրաւոր մտա — ւորականներ իբրեւ ուսուցիչ, գրագէտ ու հանրային գործիչ կարեւոր դեր կատա — րած են հայ ժողովուրդի կեանքին մէջ:

Փաստրմաճեան գերդաստանը սե — րունդներէ ի վեր ծանօթ էր Բարձր Հայ— քի մէջ իբրեւ նահապետական ընտանիք մը, որ քանիցս իր հայրենասիրութեան ապացոյցն էր տուած: Վահանի մեծ եղ — բայրը Գարեգին Փաստրմաճեան (Արմէն Գարօ) 90ական թուականներուն Եւրո — պայի մէջ իր ուսումը կէս ձգելով նուիր— ուած էր հայ յեղափոխութեան սուրբ գործին:

Վահան Փաստրմաճեան Սանասարեան վարժարանի ընթացքը կ'աւարտէր այն — պիսի պահու մը, որ ճակատագրական պիտի ըլլար հայ ժողովուրդին համար: 1908ի Օսմ. Սահմանադրութիւնը յոյսի ու երազի նոր հեռանկարներ կը բանար: Ազգովին կը կարծէինք թէ վերջապէս ծագած է արշալոյսը, հնչած է ազատու — թեան զանգը:

Երիտասարդ Վահան խանդավառու — թեան այդ օրերուն որոշեց նուիրուիլ գինուորական ասպարէզին: Մտաւ Պոլսոյ զինուորական վարժարանը (Հարպիյէ), զոր աւարտեց յաջողութեամբ՝ սպայի

բայր ենք մենք» առաջադրութեան վկայ փոխադարձ զգացումներով, Մուրատ եւ Ռափայէլ վարժարաններու անցեալ սե — րունդներու երկար շղթային՝ նոր սե — րունդը իր թանկագին օղակը կ'աւելցնէր:

Տարի նոր՝ փառք նոր անմահ բարե — րարներու յիշատակին եւ Մխիթարեան դաստիարակչական դարաւոր գործին:

ԿԱՄ

աստիճանով: Շուտով պայթեցաւ համաշ— խարհային առաջին պատերազմը եւ երի — տասարդ սպան դրկուեցաւ ճակատ: Սա— կայն սիրտը կ'արիւնէր, երբ կը տեսնէր որ ցեղին դահիճը կ'ուզէր բնաջնջել Հա — յութիւնը: Մահը աչք առնելով, յաջողե — ցաւ անցնիլ սահմանը, ուր միացաւ հայ կամաւորական գունդերուն եւ իր զին — ուորական հմտութիւնը ի սպաս դրաւ յօ— գուտ իր ժողովուրդին՝ կռուելով թրքա— կան բանակին դէմ:

Մեծ աջակցութիւն բերաւ նորաստեղծ Հայաստանի Հանրապետութեան ամրա — պնդումին՝ դժնդակ ժամային վայրկեաննե — րուն: Իր կեանքի լաւագոյն շրջանը կազ— մեցին այն տարիները, երբ անիկա առիթ ունեցաւ ծառայելու անկախ Հայաստանի բանակին մէջ:

Խորհրդայնացումէն վերջ չառերուն պէս ինք ալ իբրեւ գաղթական եկաւ այս երկիրը, կրկին հայրենիք դառնալու յոյ— սով:

Հայաստանի Հանրապետութեան պաշտ— ուիրակութիւնը ուսանողներ կը պահէր Ֆրանսայի բարձրագոյն վարժարաննե — րուն մէջ, պատրաստելու համար մասնա— գէտներ, որոնք Հայաստան պիտի երթա— յին երբ բացուէին դուռները: Վահան Փաստրմաճեան, գնդապետ Տիգրան Բաղդասարեան, Արամ Ցարութիւնեան, Կարապետ Խուպիկեան եւ ուրիշներ — բոլորն ալ այժմ հանգուցեալ — գըր — կուեցան Ֆրանսայի զինուորական վար — ժարանները՝ կատարելագործելու համար իրենց ուսումը: Վահան քանի մը տարի ուսաւ Կրընոպլի մէջ: Դուռները չբաց — ուեցան: Ինք ու ընկերները մնացին Ֆր— րանսա: Կեանքի դաժան պայմանները, չոր հաց մը ճարելու պարտադրանքը մղե— ցին զիրենք ընտրելու նոր ասպարէզներ, որոնք ոչ մէկ կապ ունէին իրենց մասնա— գիտութեան հետ:

Համակերպած իր ճակատագրին՝ ող — բացեալ ընկերը ապրեցաւ լռիկ, մնջիկ կեանք մը մինչեւ իր վերջին շունչը: Վերջին ծայր համեստ, փառք չփնտռեց երբեք: Պարկեշտ էր, անշահախնդիր եւ ընկերասէր:

Մինչեւ վերջ մնաց հաւատաւոր դաշ — նակցական: Գահեատի ուժն էր Դաշնակ — ցութեան: 1932ի տաղնապի օրերուն՝ իր անձնազոհ կուսակցականի հոգին ըմբոս— տացաւ: Դարձաւ Կեդրոնական Կոմիտէի անդամ եւ միանականութիւնը վերա — հաստատելու ճիգերուն իր ալ բարեբար աջակցութիւնը բերաւ:

Վերջացնելով, ընկեր Հրանտ — Սա — մուէլ բսաւ թէ Վահան Փաստրմաճեան աչքերը կը փակէ հեռու հայրենիքէն, ո— րուն նուիրած էր իր կեանքը: Ու աւել — ցուց թէ ընկերներն ու բարեկամները ան— թառամ պիտի պահեն իր յիշատակը:

Ընդ առաջ երթալով ողբացեալ ընկերոջ ընտանիքի բաղձանքին, ընկեր Հրանտ Սամուէլ քանի մը խօսք ալ բսաւ Ֆրան — սերէն լեզուով օտար սգակիրներուն հա— մար:

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԺԱՆ ՔՈՔԹՕ՝ «ԻՇԽԱՆ ՔԵՐԹՈՂԱՑ»

Ցորժ լէ գ'Օյի «բանաստեղծներու Տօ— նավաճառ»ի ընթացքին, ներկայ քերթող— ներու բացարձակ մեծամասնութեամբ «Իշխան Քերթողաց» հռչակուած է Ակա— դեմական Ժան Քոքթօ:

«Իշխան Քերթողաց... գեղեցիկ տիտ — ղոս մը: Հիմա, իմ կարգիս, պայն ժա — ռանգ պիտի թողում ուրիշի մը» յայտա — րարած է մեծանուն ակադեմականը, երբ իրեն տեղեկացուցած են իր ընտրութիւ— նը:

Ֆրանսայի առաջին «Իշխան քերթո — ղաց»ը եղած է Մալարմէն: Եւ սակայն, այս տիտղոսը երկար ատեն պահած է միայն Փօլ Ֆոր, որ յիսուն տարի շարու— նակ մնացած է իր իշխանական գահին վրայ, 1912էն մինչեւ իր մահը, որ տեղի ունեցաւ ներկայ տարուայ սկիզբը:

Դարձեալ ներկայ տարուայ Մայիս 10— ին, «Լէ Նուվէլ Լիթէրէր»ի կողմէ պատ— րաստուած հանրաքուէով մը «Իշխան Քերթողաց» հռչակուեցաւ բանաստեղծ Ժիւլ Սիւփէրվիէլ:

Սակայն, դժբախտ վախճան մը ունե — ցաւ նորընտիր իշխանը՝

Արդարեւ, իր ընտրութենէն ութ օր ետքը, Ժիւլ Սիւփերվիէլ կը մեռնէր:

Ու հիմա, մաղթելի է որ նորընտիր «Իշխան»ին՝ Ժան Քոքթօյի իր իշխանա— կան մականը «Ուրիշի մը ժառանգ թո — ղելու» նախադրդացումը չիրականանայ: Ատիկա պիտի ըլլար մեծ կորուստ մը ոչ միայն Ֆրանսական, այլեւ բովանդակ աշխարհի մտքին եւ արուեստին համար:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Բարձր հովանաւորու — թեամբ Սերովբէ Եպիսկ. Մանուկեանի, պատուոյ նախագահութեամբ քաղաքա — պետ Պ. Պլէօզի եւ Փարիզի կրթ. կեդրո — նական յանձնախումբի ներկայացուցիչին Պ. Ց. Պօղոսեանի, մեր գաղութի դպրո — ցին հանդէս — մրցանակաբաշխութիւնը տեղի ունեցաւ անցեալ շաբաթ Սալ Վար— թէրի մէջ:

Հակառակ աննպաստ օդին՝ երկու հա — րիւրէ աւելի հայրենակիցներ ներկայ է — ին:

Խօսնակ Պ. Խ. Գալուստեան, հանդէսը բացուած յայտարարելէ ետք, գնահատա — նութեամբ ուսուցչուհի Օր. Ա. Հայպար — եանի, երկսեռ աշակերտները ներդաշ — նակօրէն երգեցին «Մարսէյեզ»ը, «Ծաղ— կիր աղատ իմ հայրենիքը» եւ «Ով մեծա — զօրանչը»:

Կրթ. հոգաբարձութեան ատենադպիրը միամեայ գործունէութեան տեղեկագիրը կարդալէ ետք, իւրաքանչիւր աշակերտ իր տարիքին համապատասխան արտա — սանութիւններով ու տրամախօսութիւն — ներով հաճելի մթնոլորտ մը ստեղծեցին, իսկ «Հրեշտակներու պարը» եւ փոքրիկն Ց. Գապուրեանի կովկասեան պարը ընդ — հանուր գնահատութեան արժանացան:

Սրբազան հայրը, ուսուցչութեան եւ Կրթ. մարմնոյն անխոնջ ջանքերուն շնոր— հիւ մէկ տարուան մէջ ձեռք բերուած այսքան յաջողութիւնները շնորհաւորե — լով, իմաստալից խրատականով մը ներ — կաներուն բարեխրական զգացումներուն կոչ ընելէ ետք, ի մէջ այլոց բսաւ. «Ա— մէն զոհողութիւն ու ջանք թափեցէք ազգային գոյութեան երկու կարեւոր ազ— դակները՝ լեզուն ու կրօնքը կանգուն պահելու համար»:

Քաղաքապետ Պ. Պլէօզ, իր հանդէպ ցոյց տրուած յարգանքին մասին շնորհա— կալութիւն յայտնելէ ետք, բսաւ. «Յարգ— ձեր բոլոր հանդէսներուն ներկայ գտնը — ւած եմ, այսօր ալ ինծի համար հաճելի է այս փոքրիկներուն երգերն ու արտասա — նութիւնները լսել»:

Լիբանանէն եկած պատուելի Պ. Գ. Գետրոսեան, հակիրճ խրատականով մը մշակոյթին օգտակարութիւնը շեշտելէ ետք, գնահատեց ազգային վերելքի տե — սակէտով, հարիւրաւոր աշակերտներու, դպրոց յաճախելը:

Երկու տրամախօսութիւններէ ետք տեղի ունեցան նուիրատուութիւնները: Կարճ ատենուան մէջ ներկաները նիւթա — կան կոկիկ գումարով մը քաջալերեցին մեր այն ձեռնարկը: Սրբազան հայրը «Հայր Մեր»ով ու պահպանիչով փակեց հանդէսը:

Հանդիսականները գոհ տպաւորու — թեամբ մեկնեցան կէս գիշերին:

Կ. Տ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (36)

ԿԵԱՆՔԸ

ՀԻՆ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՅ

Ժ.

[illegible]

ցած իջաւ:

Երկարեցինք հասկերի վրայ:

Օդը ջինջ է, մաքուր, ինչպէս առուակ— ների ջրերը,

Ոչ մի շշուկ: Բնոյ ընկերների շնչա — ռութիւնն է միայն լսւում, — կարծես ամպեայ հասկերն են շշնջում:

Ուզում եմ որ ամէն ինչ կանգ առնի, ինչպէս որ կայ — երկինքն աստղերով, հողը հասկերով, լռութիւնն իր ջինջ կա— պոյտով:

Մի փոքրիկ ամպ, սաւանի չափ, շղար— շային, սպիտակ, չգիտեմ որտեղից երե— ւաց եւ սկսեց օրօրուել մանիշակագոյն մշուշում: Օրօրուեց, տարածուեց, նօսրացաւ եւ լուծուեց, ինչպէս մի երազ: Աչքերս փակւում են, բայց ես սպասում եմ լուսաստղին:

Յանկարծ լսեցի ընկերներիս ձայնը: Բաց արի աչքերս — արեւը լողում էր հասկերի վրայ:

Արեւը զարթեցրեց դաշտում նոր բու — բումներ, որոնք թաքնուել էին գիշեր — ուայ ծոցում: Զարթեցին եւ գոյները: Զարթեցին բիւրաւոր թռչունները:

Ամէն ինչ զարթեց արեւի հետ:

×

Ամէն երեկոյ մեր տան կից Ալեք աղան դուրս էր գալիս, ձեռքերը դնում գրպանը եւ անշարժ նայում անցող — դարձողին:

Շատերը նրան բարեւում էին, նա հա— զիւ աչքերից մէկը խուփ էր անում՝ իբ — րեւ պատասխան:

Ալեք աղան 45 տարեկան կար: Ամուրի էր, բայց նրա ամուսնանալու մասին ամ— բողջ մեր թաղը խօսում էր:

Պատմում էին որ քանի տարուց ի վեր ծնողներն արդէն մեռել էին, ճգնել էին ամուսնացնել նրան, բայց ոչ ոք չէր ցան— կացել աղջիկ տալ:

Ալեք աղան ոչ խմող էր, ոչ բարկացող եւ ոչ էլ չքաւոր: Նրա բնաւորութիւնը մեղմ էր: Այդ բնաւորութիւնը, բաղդա — տում էին իրենց կոփի հետ:

Հակառակ այդ մեղմ, կովային բնաւո— րութեան, որին սիրահար էին աղջիկ ու— նեցող մայրերը, Ալեք աղայի դէմքը դա — ժան էր, գիշերը երեխաները նրանից սարսափում էին, մինչեւ անգամ՝ շատ մօտիկ մարդիկ վախենում էին նրա տես— քից: Եւ այդ բոլորը նրա միրուքի, սեւ, երկար միրուքի պատճառով: Այդ միրու — քը նրան դարձնում էր ահեղ: Այդ միրու— քի համար էլ Ալեք աղան չկարողացաւ գտնել մի աղջիկ այս աշխարհում հոգու եւ մարմնի մխիթարութեան համար:

Ալեք աղայի չամուսնանալն իրեն հա — մար ողբերգութիւն չէր, որովհետեւ, բստ երեւոյթին, նա արդէն հասել էր մխիթարիչ փիլիսոփայութեան, բայց ոչ մէկ փիլիսոփայութիւն չէր կարող փրկել նրա քրոջը՝ Իսկուհուն, որ Ալեք աղայից հինգ տարով փոքր էր:

ՎԱՀԱՆ ԹՕԹՈՎԵՆՑ

(Շար.)

Ա Զ Դ

Մայիս 28ի տօնակատարութեան առթիւ հրապարակ հանուած միճակահանութեան տոմսերու շահող թիւերը կրնան դիմել Մշակոյթի տունը, 17 Րիւ Պլէօ, Տիկին Գարտինէլին, ստանալու համար իրենց նուէրները:

ԿԱՐԳԱԴԻՐ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Օղափոխութեան կայանի առաջին խումբը կը մեկնի Երկուշաբթի Յուլիս չորսին:

Կառ մը Լիոն, գտնուիլ ժամը 22ին դուրսի Քուր տը լ'Օռլօժին առջը:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Վահան Փաստրըմաճեանի մահուան առթիւ Տիկին Արմենուհի Խաչիկեան քսան Ն. Ֆ. կը նուիրէ Ս. Թէհլիրեանի սրահին: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ ԴՊՐՈՑԻՆ ՀԱՄԱՐ

ԽՄԲ.— Թղթակցութիւնը «Յառաջ»ի երէկուան թիւով: Վարժարանի հանդէսին մէջ հաւաքուած.—

Պ. Գէորգ Ալեքսանեան յիսուն Ն. Ֆ., Տէր եւ Տիկին Գալիկեան քսան Ն. Ֆ., Պ. Զոլուքճեան, Տիկին Մէթէլեան, Տէր եւ Տիկին Պարգեւ Սայրին, Տիկին Գափլանեան, Տիկին Շաքէ Գալայճեան, Պ. Ատանալեան, Տէր եւ Տիկին Միքայէլեան, Տիկին Ալէքսանեան, Տիկին Զատրճեան, Գապրիկեան, Արթինեան, Թորիկեան, Գորիգորեան, Համբարեան, Կիւլիւղար Տէյիրմէնճեան, Ասլանեան Սօզին, Դէխոյ Ասլանեան, Ֆէրմանեան, Ծերունեան, Տէր եւ Տիկին Եղիազարեան, Տիկին Վ. Գալիկեան, Տիկին Սամուրքաշեան, Պ. Եղիա Սերոբեան, Տիկին Ֆէրատեան, Պ. Նշան Դարբինեան, Պ. Դ. Դաւիթեան, Տիկին Խօմէյեան, Պ. Զարեհ Սարգիսեան, Պ. Պ. Յակոբ, Գրիգոր, Սմբատեան տասնական Ն. Ֆ.:

Տիկին Մանուկեան, Պ. Տէրտէրեան եւ երկու Ոմն հինգական Ն. Ֆ.:

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Պանեէօ - Քաշան.— Այս Կիրակի օր ժամը 2·30ին, Քաշանի քաղաքապետարանի սրահին մէջ:

Տեղւոյն Կրթ. Մարմնոյն կողմէ:

Կը նախագահէ Պ. ԼԵՒՈՆ ՏՕՆԻԿԵԱՆ

Խմբերգ, պար, մեներգ, արտասանութիւն եւ հաճելի անակնկալներ, ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Պալըգեանի:

Մեթրօ Քաշան:

ԼԻՈՆԻ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ԴՊՐՈՑԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Տէսին, Կապիյոնի որբանոցին բակը, Յուլիս 3ին, Կիրակի օր:

Լիոնի Լուսաւորիչ դպրոցին դաշտահանդէսը Տէսինի մէջ, այս Կիրակի ամբողջ օրը, Կապիյոնի որբանոցին բակին ծառերուն տակ, զովասուն ջրանցքին եզերքը:

ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ Ս. ՂԱԶԱՐ - ՎԵՆԵՏԻԿ

ԵՒ

ՇՐՋԱԿԱՅՔԸ

ՄԵԿՆՈՒՄ՝ Օգոստոս 6
ՎԵՐԱԴԱՐՁ՝ Օգոստոս 31

Հռոմի Ողիմպիական Խաղերը գրաւող հրճուանքներու խճողում պիտի պատճառեն այս տարի Իտալիոյ մէջ:

Մեր խումբին հանգիստ ճամբորդութիւնը եւ լաւագոյն բնակութիւնը օր առաջ ապահովելու համար, կազմակերպութեան աշխատանքները սկսած են:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Օրերը շատ կ'անցնին, ցանկը շուտով կ'ամբողջանայ:

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵԼ՝

Պ. ԹԱՐՈՆ

58, Bd. Serrurier, PARIS 19 - Métro Pré-St-Gervais

Ն. ՄԱՅԻՍԵԱՆ

45, Rue de Trévise' PARIS 9 - Tél. TAI 49-40
(Գաւիթին մէջ)

Յ. ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ

11, Ave. Béranger. ARNOUVILLE-LES-GONESSE (S. et O.)

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

Հ.Յ.Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐ ՕԳՈՍՏՈՍ 1-31

Արձանագրութիւնները սկսած են:

Այս տարուան բանակումը տեղի կ'ունենայ Օթէլ Սփլանտիտի մէջ, Լաֆրէ (Իզէռ):

1000 մեթր բարձրութեան վրայ, գեղատեսիլ լիճի մը ափին, բոլոր յարմարութիւններով օժտուած մեծ պանդոկի մը մէջ: Խաղաղաշտ եւ լողանք: Խմբական պտոյտներ, դասախօսութիւններ եւ գեղարուեստական երեկոյթներ:

Օրական 8·50 Ն. Ֆ.:

Արձանագրութեանց համար դիմել ամէն օր՝ 17 Րիւ Պլէօ, կէսօրէ վերջ ժամը 1-2, երեկոները 7·30 - 8·30, Շաբաթ 2-6:

Խմբական տոմսի՝ արձանագրութեանց վերջին օր, Յուլիս 3: Փարիզէն երթուդարձ եւ կանխավճար 100 Ն. Ֆ.:

ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՄԵՆԱՄԵԾ ԴԱՇՏԱՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի ժամանճիւղին կողմէ:

3 Յուլիս, Կիրակի ամբողջ օրը

Ծառաշուք եւ օդասուն ընդարձակ պարտէզին մէջ:

Bar Charles, La Fêve

Պատուոյ նախագահութեամբ Ամերիկայի Հ. Օ. Մ.ի ընկերուհիներէն

ՏԻԿԻՆ ՍԱԹՕ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ

Բացման խօսք Տիկին Վարդանուշ Հազարեան, կը խօսի Տիկին Զապէլ Պետիկեան:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին.— Կ'երգէ Օր. Փօլէթ Արզումանեան, խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւն եւ զուեշտ Կապոյտ Խաչի աշակերտներու կողմէ:

Ժամը 16էն սկսեալ հայկական եւ եւրոպական պարեր, ընկերակցութեամբ Ս. ՉԷՕՐԷՔՃԵԱՆ նուագախումբի:

Մուտքը ազատ է:

Ճոխ պիւֆէ, շամփուրով խորոված, մատչելի գիներով:

ԾԱՆՕԹ.— Հանդիսավայր երթալու համար Շափիթրէն առնել Լա Ֆէվ տանող հանրակառքը եւ իջնել վերջաւորութեան, ճիշդ հանդիսավայրին առջեւ:

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ - ՄԿՐՏԻՉ

Այս Կիրակի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Նիւ Եորքի Ս. Խաչ եկեղեցւոյ հովիւը հոգիւ Հոգեշնորհ Տէր Եղիշէ վրդ. Սիմոնեան:

Կը հրաւիրուի հաւատացեալ հայ հասարակութիւնը:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած՝ Պէլվիլ - Լիլա հայկական դպրոցի Կրթ. Մարմնի կողմէ, բարձր հովանաւորութեամբ Հայրապետական պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ, Կիրակի, Յուլիս 3ին, ժամը ճիշդ 15ին, Մէրի Փրէ Սէն Ժէրվէի սրահը (Մէթրօ Փրէ Սէն Ժէրվէ):

Երգ, պար, արտասանութիւն:

Կը ներկայացուի ԱՐԱ ԳԵՂԵՑԻԿ տասնգավէպէն դրուագներ՝ ղեկավարութեամբ դպրոցին արուեստագէտ ուսուցիչ Պ. Յ. Թորոսեանի:

Հանդէսի ընթացքին ճարտարապետ Պ. Եդուարդ Իւթիւճեանի կողմէ պիտի ցուցադրուին հայրենիքի նոր կենցաղն մոգական լապտերով, եւ պատմական յիշատակարաններու նկարները:

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Մարսէյլէն ուղղակի Օտեսա, կամ աշխարհի որեւէ կողմէ նաւով, օդանաւով, երկաթուղիով, որեւէ ընկերութեամբ եւ նոյն գիներով:

Վճարումը՝ հոս կամ արտասահման: Կ'ապահովենք վիզայի գործողութիւնները ձրի, կ'ապահովենք նաեւ տեղերը ձրի:

Դիմել՝

ԺԱՆ-ԵՂԻՇԷ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆԻ

որ 35 տարուան փորձառութիւն ունի:

AMERICAN LLOYD

48, RUE DE LA RÉPUBLIQUE
MARSEILLE
Tél. : 20-47-22

Ամէն գիւրութեան համար, ամէն տեղէ դիմել Մարսէյլի հասցէին:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ԱՍՈՒԼԻՍ

Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 9ին Մշակոյթի Տան մէջ (17 Րիւ Պլէօ)

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան կողմէ:

ՄԵՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՌԱՋԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՇՈՒՐՋ

Բ. մաս

Ասուլիսը կը վարէ՝ ԸՆԿ. Կ. ՄԵՀԵԱՆ

Կը հրաւիրուին Նոր Սերունդի Փարիզի եւ արուարձաններու, Հ. Յ. Դ. Ուս. Միութեան եւ երիտասարդ խումբերու անդամ-անդամուհիները եւ փափաքող ընկերուհիներն ու ընկերները:

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կրընոպլի Կապոյտ Խաչի տարեկան Դաշտահանդէսը, մեծ պատրաստութեամբ:

Այս Կիրակի, Սէն Նիզիէի ճամբուն վրայ Շաթօ տը Պօրըկարի գեղատեսիլ լեռնադաշտի պաղ ջուրին մօտ:

Դաշտահանդէսի ընթացքին, պիտի կատարուի դպրոցի աշակերտներու մրցանակաբաշխութիւնը:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, աշակերտներուն կողմէ:

Հաճելի եւ զուարթ մթնոլորտ, բարձրախօսով հայկ. եղանակներ:

Ճոխ եւ դիւրամատչելի գիներով պիւֆէ, պատրաստուած Խաչուհիներու կողմէ

Սիրով կը հրաւիրուին Լանսէի, Ոըրնաժի եւ շրջաններու հայրենակիցները:

Անձրեւի պարագային, կը յետաձգուի Յուլիս 10ին:

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Դրօ խումբի ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Արդութեան խումբի ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21·30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Օհանջանեան սրահը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄԻ ՀԱՒԱՔՈՅԹ ԵՒ ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Անհաղթնեան» խումբին կողմէ:

Այս Կիրակի ժամը 15ին Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Րիւ Պլէօ:

Պարանցիկ այս ցերեկոյթի ընթացքին ներկաներու բացատրութիւններ պիտի տրուին այս տարուան բանակումի մասին: Փափաքողները կրնան արձանագրուիլ նոյն օրը:

Prix Brémond

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Այս Երեքշաբթի իրիկուն ժամը 21ին
Սալ Տրըպիւսի
252, Fbg. St. Honoré

Դասախօս՝ ՍԻՐԱՐՓԻ ՏԷՐ ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

Նիւթ՝ Նեսքըր Պիթթի հաւաքածոյին հայկական ձեռագիրները:

(Projections)

ԳԻՏԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ՝

Սեբաստիոյ Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրաց միութեան կողմէ

Կը նախագահէ ՏՈՔԹ. ԱՐՇԱԿ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3·30ին, Սեւրի Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի պարտէզին մէջ: (Անձրեւի պարագային սրահը)

Իր սանին շրջանաւարտութեան առթիւ:

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասն ակցութիւնը կը բերեն Փարիզահայ լաւագոյն ուժեր:

ՄԿՐՏԻՉ ՊՕՂՈՍԵԱՆ, ՊԵՌՆԱՌ ՏԷՏԷՃԵԱՆ, ՏԻԿԻՆ ԲԻՒԹՆԷՐԵԱՆ եւ ՍՕՍԻ պարախումբը Օր. Մ. ԱՍԼԱՆԵԱՆ (դաշնակ), Պ. Ա. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ (արտասանութիւն), ՏԻԿԻՆ ՇԱՔԷ ԳԱԼԱՅՃԵԱՆ եւ ուրիշներ:

Առատ պիւֆէ, շամփուրով խորոված: Մէթրօ՝ իջնել Փոն տը Սեւր

Իսիէն առնել 169 թիւ հանրակառքը եւ իջնել՝ Սեւր:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԱՆՑՈՒՑԷՔ ՁԵՐ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԸ

ՎԵՑ ՏԱՐՈՒԱՆ ՓՈՐՁԱՌՈՒԹԻՒՆ

TRANSTOUR ի ՄԻՋՈՑՈՎ.

ԴԱՐՁԵԱԼ ԿԸ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԻ ԶԲՕՍԱՇՐՋԻԿՆԵՐՈՒ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԴԷՊԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Մեկնումներ՝ Յուլիս 26 եւ Օգոստոս 28, երթ ու դարձ շոգեկառքով

15 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆ ԵՒ 2 ՕՐ ՄՈՍԿՈՒԱ

ԳԻՆ 2000 Ն. Ֆ.: Մասնաւոր հաշուեգ ին անհատական մեկնումի համար

Դիմել՝ **TRANSTOUR, 49, Avenue de l'Opéra, Paris - Tél. OPE 61-15**

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ եւ ՈՒՐԲԱԹ օրերը ժամը 16էն 18·30:

Հիմնադիր-Տնօրէն ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

ՃԱՇԱՐԱՆ ԵՒ ԲԱՐ

Ֆրանսական - հայկական եւ կովկասեան ընտիր կերակուրներ

4, RUE ROBERT-ETIENNE
(Rue Marbeuf) PARIS - 8e
TÉL. : BAL. 31 21

ՇԱՆ ԶԷԼԻԶԷԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՅ

Métro : F. D. Roosevelt

Հաճելի մթնոլորտ

Առաջնակարգ կովկասեան խորոված - ներ, «շաշլիք», «քարսքի»

Bar Américain

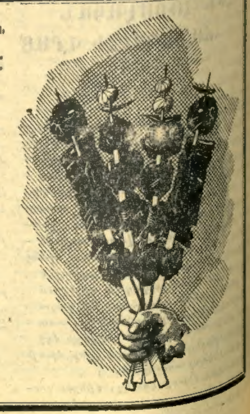

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 Téléph : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր.,վեց.22Ն.Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 3 ՅՈՒԼԻՍ 1960

DIMANCHE 3 JUILLET 1960

36րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8810 36EME ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4641

ՕՐՈՒԱՆ ԽՈՍՔԸ

ՔԱՌԱՍՈՒՆՔԸ

Քառասուն օր անցաւ արդէն այն օրէն ի վեր (23 Մայիս), երբ հեռաւոր Պալի-ֆորնիա, ափերուն վրայ յաւիտենապէս աչքերը փակեց նոր օրերու անմահ հայ երգիչը, Սողոմոն Թէհլիրեան։

Անկեանք իրեն պէս ուրիշ անձնազոհ ֆետայիներ ալ, ինչպէս Միսաք Թորլաք-եան, Արշաւիր Շիրակեան, Արամ Երկան-եան, Սամփսոն Մազլեան, որոնք աշա-րհէն ջարդարարներ Ճիւանշիրը, Սա-յիտ Հալիմ փաշան, Պէհաէտտին Շաքի-րը, Ճէմալ Ազմին եւ Ճէմալ փաշան՝ Պոլ-սոյ, Հռոմի, Պերլինի եւ Թիֆլիսի մէջ, իրենց հայրենասիրութեամբ եւ գնահատելի յանդգնութեամբ։

Բոլորն ալ կը գործէին Հ. Յ. Դաշնակ-ցութեան դրօշին տակ, իբրեւ անձնուէր զինուորներ՝ վտանգելով իրենց կեանքը։

Մէկ միլիոն նահատակներու վրէժը լուծուած էր այս հայորդիներու բազուկ-ներուն մէջ։

Անոնց անվրէպ գնդակները՝ չէզոքացուցին կազմակերպուած դահիճներու դիւային դանկին՝ ...՝ գլխէն փառք էին զանոնք մեծ ... հայրաքաղաքներու պողոտաներուն վր-րայ, օր ցերեկով։

Նահատակ ջարդարարները փոխ առ-նուած անուններով կը յուսային հանգիստ ... ապրիլ — ժամանակ գեղխ ու ... — կեանք մը վարել օտար հողի վրայ։

Հայ Նեմեսիսը գտաւ զանոնք իրենց որ-ջերուն մէջ եւ իրարու ետեւէ գժոխք ղրկեց։

Մեր վրէժխնդիր հայորդիները փրկե-ցին Հայուն պատիւը։ Հպարտութեամբ ... մեր հոգիները։

... վարչապետներ ու նախա-րարներ հանդիսաւոր յայտարարութիւն-... էին՝ յաղթանակէն վերջ Թուրք ... ջարդարարները պատժելու մասին։

Սակայն Նիւրէնպէրկ չունեցանք մենք՝ ... բոլոր խոստումներուն։

Հայ ժողովուրդի մարտական կուսակ-ցութիւնը ինք կազմակերպեց հայկական Նիւրէնպէրկը, երբ տեսաւ որ Մեծերը ... քաղաքականութեամբ գրաւուած՝ ... էին իրենց «փոքրիկ դաշնակից»ը։

Սողոմոն Թէհլիրեանի կը վիճակէր ա-... Մեծ Եղեռնի գաղափարը յղա-... ու ... աւագոյն ... ու դիւային պայքարիչով գոր-... Հրէշը, գահձապետ Թալէաթը, ... ԻԹԹԻՀատի չար ոգին։ Ան որ ... եւ մարդոց աղջեւ» ամէն ... պատասխանատուութիւն յանձն առնելով ... էր Հայութեան մահավճիռը։ ... իր ցեղին բնածին ոճրագործ ըր-... մարմնացումն էր։

... Չինագաղարին, երբ բոլոր ճա-... վրայ չարաչար պարտութեան ... ծանրի ներ էր սահմանան ... եւ ջարդարարները լեղա-... Եւրոպա փախած՝ Պոլսոյ մէջ ... նշեալ ... մարդիկ, Տա-... փաշա եւ ընկերները Պիգա-... իրենց ձեռքերը՝ ա-... ԻԹԹԻՀատի վկին փաթթելով։ ... Թուրքերը անմե՞ղ զոհուկներ ...

... փաստերը ցոյց կուտան ... բոլոր դարերու եւ զաւակար-... Թուրքերը նոյն ոճրածին մտայ-... են ունեցած ... Գալիպոլներէն սկսեալ։ ... վերջին փաստը։

... Թալէաթի հոտած դիակը, ... տարի Պերլինի գերեզմանատան ... գաղտաղողի պահուած էր, ... պաշտպանի ամէնէն ... օրե-... Հանրապետութեան նախագահ ... կարգադրութեամբ՝ ... փոխադրուեցաւ Պոլիս ու Թաղ-

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

ԿԻ ՄՈԼԷ ԿԸ ՔՆՆԱԴԱՏՈՒԻ

Երկու օր է, Իսի լէ Մուլինոյի մէջ տեղի կ'ունենայ ընկերվարական կու-սակցութեան 52րդ համագումարը։ Ընկե-րային կացութեան եւ Ալժերիոյ մասին ծանր քննադատութիւններ եղած են եւ մթնոլորտը տաքցած է։ Կազիէ որ աշ-խատանքի նախարար եղած է, անցնական կը գտնէ բանուորներու ներկայ բաղ-ձանքները՝ հետատեսիլ, կառք, սանտա-րան եւն.։ Ասոնք քաղքենիական ձգտում-ներ են որոնք խոտոր կը համեմատին ըն-կերվարական գաղափարականին հետ։ Կազիէ, ընդդիմադիր պարագլուխն է եւ կ'ուզէ որ կուսակցութիւնը ըսէ թէ կո-լին որ ամէն եղածին համաձայն չէ։ Ամերիկեանիզմի վտանգը մեծ է Կա-զիէի համար։ Հարկ է որ կուսակցութիւ-նը բոլորովին բաժնուի Ե. Հանրապե-տութենէն եւ դրամատիրութենէն։ Ալժե-րիոյ մասին, Կազիէ կ'ըսէ.— «Երկու սկզբունքներ պէտք է առաջնորդեն մեր գործունէութիւնը՝ չխանգարել բանակ-ցութիւնները, բայց միւս կողմէ կրաւո-րական դիրք չբռնել այդ բանակցութեանց առջեւ։

«Պէտք է գործենք ճախողութեան մը առաջքն առնելու համար։ Հօրենական միապետութիւն մը կ'ապրինք։ Տը Կոլ իր մեծամասնութենէն ալ հեռու գնաց Խոր-հրդարանին իրաւունքներուն կրճատումին մէջ։ Կը կարծենք որ, ով որ կը հրամայէ պատասխանատու ալ պէտք է ըլլայ»։ Կազիէի համար դատապարտելի է որ կու-սակցութիւնը դուրս մնայ բոլոր մեծ շարժումներէն»։

Ուրբաթ օրուան նիստին ընթացքին

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻԶՄԻՐԻ մէջ քանդուեց անձեր եւս ձերբակալուած են, առջի օր։ Նոր վար-չակարգին դէմ խլրտումներ կազմակեր-պած ըլլալու յանցանքով ձերբակալուած-ներու թիւը 39ի բարձրացած է։ Բոլորն ալ դեմոկրատ են։

ԱՐԱԲ. ՄԻԱՑԵԱԼ ՀԱՆՐ. որոշած է«ա-րաբ տարագիր» քաղաքացիութեան թուղթ մը տալ այն անձերուն որոնք ա-րաբական երկիր ծնած են, ներկայիս ոչ-արաբական երկրի մը մէջ կ'ապրին եւ չունին արար երկրի մը քաղաքացիու-թիւնը։ Այս թուղթը ունեցող ամէն անձ պիտի վայելէ քաղաքացիական գրեթէ ա-մէն իրաւունք։ Քաղաքական դէտներու կարծիքով, այս կարգադրութիւնը կ'ըլ-լայ որպէսզի Պաղեստինի Արաբները «որ-դեգրուին» Արաբ. Միացեալ Հանրապե-տութեան կողմէ։

ՃԵՆՈՎԱՅԻ (Իտալիա) մէջ բախումներ տեղի ունեցած են համայնավարներու եւ նոր ֆաշիստներու միջեւ։ Կան վիրաւոր-ներ։ Ներքին նախարարը, Սփաթարօ ամբաստանած է համայնավարները որ գրգռութիւններ կը ստեղծեն։ Համայնա-վար երեսփոխան մըն ալ իր կարգին, ամ-բաստանած է կառավարութիւնը։

ԽՐՈՒՇՉԵՒ Վիէննա կը գտնուի քանի մը օրէ ի վեր։ Ամէն տեղ պաղ ընդունե-լութեան արժանացած է։ Խօսք առնելով, զանազան առիթներով ջատագոված է «Աւստրիոյ չէզոքութիւն»ը եւ քննադա-տած Արեւմուտքը։

ՋՕՆ

Եղէգնեայ գրչով երգեցի փառքեր,
— Քեզի ընծա՛յ, իմ հայրենիք —
Սօսեաց անտառէն էի զայն կրտրեր...
— Քեզի ընծա՛յ, հին հայրենիք —
Եղէգնեայ գրչով երգեցի քուրմեր,
Ընդ եղեգան փող լո՛յս ելանէր:

Եղէգնեայ գրչով երգեցի կարօտ,
— Ձեզի ընծա՛յ, հայ պանդուխտներ —
Ան տարաշխարհիկ բոյսի մ'էր ծըղօտ...
— Ձեզի ընծա՛յ, հէգ պանդուխտներ —
Եղէգնեայ գրչով երգեցի հարսեր,
Ընդ եղեգան փող ո՛ղբ ելանէր:

Եղէգնեայ գրչով երգեցի արիւն,
— Ձեզի ընծա՛յ, սուրի զոհեր —
Ան ծլած էր մոխրի մէջ իբրեւ կրնիւն..
— Ձեզի ընծա՛յ, կրակի զոհեր —
Եղէգնեայ գրչով երգեցի վէրքեր,
Ընդ եղեգան փող ո՛ղբ ելանէր:

Եղէգնեայ գրչով որբ տունս երգեցի,
— Քեզի ընծա՛յ, հայր պեհեր —
Ցամքած աղբիւրէն մեր զայն յօտեցի,
— Քեզի ընծա՛յ, մայր կարեվէր —
Եղէգնեայ գրչով օճախս երգեցի,
Ընդ եղեգան փող ծուխ ելանէր:

Ու պայքա՛ր,պայքա՛ր,պայքա՛ր երգեցի,
— Ձեզի ընծա՛յ, հայ մարտիկներ —
Գրիչս եղաւ անթրոց սրտերու հնոցի,
— Ձեզի ընծա՛յ, քաջ մարտիկներ —
Եղէգնեայ գրչով վրէժ երգեցի,
Ընդ եղեգան փող բոց ելանէր:

Դ. ՎԱՐՈՒԺԱՆ

ունեցաւ Շիշլիի Ազատութեան Բլուրի նա-հատակներու յուշարձանին տակ, իբրեւ «Ազգային Հերոս»։

Ու ամէն տարի Մարտ 15ին անոր գամ-բարանին ուխտի կ'երթան օրուան իշխա-նութեան վարիչները։ Հալքի նախարար-ներէն վերջ դեմոկրատները, իսկ՝ թէն վերջ Մենտէրէս երկիւղածութեամբ կը խոնարհին աշխարհի ամէնէն մեծ ոճրա-գործի սատակին առջեւ։

Թուրքը նոյն Թուրքն է եւ պիտի մնայ նոյնը յաւիտեան։

Սուլթան Համիտ, Ժէօն-Թիւրք, Ա-թաթիւրք, Հալք կամ դեմոկրատ իրար կ'արժեն։ Տարբեր անուններու տակ նոյն մարդիկն են։ Ցեղասպան Թալէաթը պաշ-տելով, ըսել կ'ուզեն թէ իրենք բոլորն ալ կը փափաքին հայկական ջարդերը։ Ո՛չ մէկ զղջում։ Ընդհակառակն գոհ են։ Հայերու դահիճը «ազգային հերոս» է ի-րենց համար։

Յաւերժացնելով Ս. Թէհլիրեանի յիշա-տակը, հայրենասէր Հայութիւնը լաւա-գոյն պատասխանը տուած կ'ըլլայ ամէն գոյնի ու դասակարգի Թուրքերուն։

Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տան Թէհլիր-եան սրահը այդ նպատակին ծառայող միջոցներէն մէկն է։ Գաղափարը ողջու-նուեցաւ մեծ համակրութեամբ եւ արձա-գանգ գտաւ Ֆրանսայէն դուրս ալ տա-րաշխարհի մեր հայրենակիցներուն մօտ, որոնք սկսած են ղրկել արդէն ի-րենց լումաները՝ օր առաջ լրացնելու համար սրահի նորոգութիւնն ու կահա-ւորումը։ Վստահ ենք որ ամէն Հայ պի-տի կատարէ իր պարտականութիւնը, որ-պէսզի անմոռաց մնայ իր քաջը յիշա-տակը։

Թէհլիրեանները կը պատկանին համայն Հայութեան, անխտիր։

ՀՐԱՆՏ — ՍԱՄՈՒԷԼ

խօսք առին նաեւ Կաստոն Տէֆէր, որուն ելոյթը մեծ ուշադրութեամբ ունկնդրուե-ցաւ։ Մարսէյլի քաղաքապետը սկզբունք մը կը դնէ, նախ, Ընկերվարական կու-սակցութիւնը պէտք է ամէն գնով խուսա-փի իշխանութիւնը ձեռք առնելէ, եթէ Ալժերիոյ բանակցութիւնները յաջողին։ Տը Կոլ միակ մարդն է որ հարկ եղած հե-ղինակութիւնը ունի իր կամքը պարտա-դրելու բանակին եւ վստահութիւն ներ-շնչելու մահմետականներուն և Ալժ. Ա-զատ. Ճակատին։ Եւ խօսելով միշտ Ալ-ժերիոյ մասին, Տէֆէր կ'եզրակացնէ.— «Միակ միջոցը որպէսզի Ֆրանսայի դէմ բացարձակ անկախութիւն չըլլայ կամ պատերազմը չշարունակուի համաձայնի-լն է Ալժ. Ազատ. Ճակատին հետ, կանո-նաւոր մը շուրջ, նոյնիսկ առժամեայ։ Այս ձեւով է միայն որ պիտի յանգինք ալժերական Ալժերիոյ մը, սերտօրէն կապուած Ֆրանսայի»։

Մարք Լըժէօն դէմ է Կաստոն Տէֆէրի տեսակէտին։ Դէմ է քաղաքական բա-նակցութեանց, Ալժ. Ազատ. Ճակատին հետ։ «Եթէ Ալժերիան կորսնցնենք, ոչ մէկ վարչաձեւ կը մնայ Ֆրանսայի մէջ։ Սահմանը կը կորսուի։ Մեր երիտասար-դութիւնը իր երազները կը կորսնցնէ։ Մեր երիտասարդութիւնը այն չէ որ կը սիրահարի Ալժ. Ազատ. Ճակատի մար-դոց, այլ այն որ կը կռուի Ալժերիոյ մէջ»։ Խօսք առած են նաեւ Լենուա, Ժա-քէ, Փինօ։

ՏԽՐՈՒՆԻ. — ԳԱԲՆԻԿ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

Ցաւով կ'իմանանք որ Շարաթ առաւօտ յետ երկարատեւ եւ տաժանելի հիւան-դութեան 75 տարեկանին մեռած է Գաբ-նիկ Յովհաննէսեան, բնիկ Եօզէմիշցի։ Հիմնադիր անդամներէն էր Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ ազգային գործունէութիւն ունեցած է Իզմիրի մէջ։ Վերջերս բանաստեղծու-թեան գիրք մը հրատարակած էր։

Յուղարկաւորութիւնը տեղի կ'ունենայ այս Երեքշաբթի, Յուլիս 5, ժամը 14ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ։

Մեր ցաւակցութիւնները այրիին եւ զա-ւակներուն։

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Միացեալ Ազգերու Գաղթականաց Կազ-մակերպութեան վերին պաշտօնեային խնդրանքով, Ֆրանսական Գրասենեակը կը հաղորդէ.—

Եւրոպայի երկիրներէն մէկուն մէջ ա-պաստանած գաղթականներ՝ յաճախ այդ երկիրէն կը մեկնին եւ, ստէպ գաղտագո-ղի, ուրիշ երկիր մը կ'երթան յուսալով որ անտեղ պիտի գտնեն կեանքի լաւա-գոյն պայմաններ կամ գաղթականի աւե-լի բախտաւոր վիճակ մը։

Այդ գաղթականները, եթէ զուրկ են ի-րենց ձգած երկիրը վերադառնալու իրա-ւունք մը ապահովող վաւերաթուղթերէ եւ կամ այդ թուղթերը ունենալով հան-դերձ, վերադարձի իրաւունքը կը կոր-սնցնեն՝ իրենց գացած երկրորդ երկրին մէջ արտօնեալ պայմանաժամէն աւելի երկար ատեն բնակելով, անոնք շատ յա-ճախ կացութեան կը մատնուին եւ ատիկէ զիրենք փրկելը դժուարին է։ Այնուհե-տեւ, այլեւս ոչ մէկ երկիր օրինապէս մնալու իրաւունք ունին անոնք եւ կրնան մէկ երկրէն միւսը արտաքսումի ենթար-կուիլ. կրնան մինչեւ իսկ բանտարկուիլ ապօրինի մուտքի համար։

Գաղթականաց Գրասենեակը՝ գաղթող-ներու մասնաւոր ուշադրութիւնը կը հը-րաւիրէ այն ծանր հետեւանքներուն վը-րայ, որոնց կրնան ենթարկուիլ ամէն ա-նոնք որ վերոյիշեալ ապօրէն կացութեան ընդ առաջ կ'երթան։

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆ ՍՐԱՀԻՆ

Տիգրան Ալիքեան, Կրընօպլը	Ն. Ֆ. 50
Տոքթ. Մամբրէ Գրանեան	50
Օր. Թագուհի Գնդունի	20
Տիկ. Ա. Խաչիկեան	20
Նախորդ գումար	5451
Գումար	5591

Նուէրները ղրկել հետեւեալ հասցէին
Maison de la Culture Arménienne
51, Rue Mr.-le-Prince, PARIS (6e)
Chèque Postal : 5.460-11

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Շատ ճիշդ ըսուած է թէ «Հերոսները չեն մեռնիր»: Անոնց մարմինն ու հոգին սրբազան բոցով մը կը բռնկի ու կը զոհաբերուին նպատակի մը համար: Անոնք չեն մեռնիր, ինչպէս չի մեռնիր նպատակը երբ վեհեցիկ է ու մարդկային: Անոնց գիծը ուղիղ է ճիշդ ճշմարտութեան գծին պէս:

Յաւիտենական են այն ազգերը որոնց կոչումը ճշմարիտ է ու համամարդկային: Աշխարհը շատ է տուժեր կրքամոլ հորդաներէն ու աւազակներէն եւ միշտ ալ կայ այդ վտանգը: Տառապող ժողովուրդի մը մէջ աւելի ուժեղ է մարդկայինը: Հայ ժողովուրդի դիմադրական ուժը իր մարդկային ըլլալն է:

Ամերիկացի մեծ բանաստեղծ Վոլթ Հուիթմըն, որ համաշխարհային գրականութեան մէջ նոր երեւակայութիւն եւ նոր շրջան բացաւ, երբ Հայը ուզած է յիշել՝ «խոհուն» բառը գործածած է իր «Ողջոյն Աշխարհի» բանաստեղծութեան մէջ:

Այս կարճ խորհրդածութիւնները ունեցինք ընել ըսելու համար, որ մեր ժողովուրդը պայքարի, պատերազմի մէջ մտած չէ յաղթելու համար այլ՝ պաշտպանելու մարդկային իրաւունք մը: Ան կռուած է, որ, իր նետած ցորենին սերմը ծիլ տայ: Տեսնէ ցորենին բարձրանալը, քնարական զգացումով: Որ, հնձէ, կալ կալէ. ցորենի բեռներ ջրաղաց տանի, ապրի ջրաղացներուն հէքեաթը ու իր տան մէջ լեցնէ հոտը բարկ հացին: Ան կ'ուզէր տեսնել իր ստեղծագործութիւնը եւ սակայն տեսաւ բէնջրոր գիւղը, իր հերկած ակօսին մէջ, եզները յափշտակուած ու չէն տունը աւերակի վերածուած: Այդ իրաւունքներու պաշտպանութեան համար էր, որ վերջին 65ամեակին՝ ունեցանք ֆետայիներ, մեծ հերոսներ ոգիական մարտնչումներով: Անոնց հոգիներուն մէջ մէյ մէկ սրբազան դաշոյններ կային, մարդկային իրաւունքի ու արդարութեան:

Սողոմոն Թէհլիրեան մէկն է հայ ժողովուրդի հերոսներէն, որ բռնկած սրբազան կրակով ուզեց բան մը փրկել հայ ժողովուրդի նկարագրէն, յաւերժացնել՝ հոգեկանն ու բարոյականը:

1915ին, համեմատաբար նոր կը կազմուէր կռուի կամքը եւ ժողովուրդը, առաւելապէս խաչին հպատակ՝ դարձաւ զոհը ահաւոր վիշապին: Ան, վիշապը յարձակեցաւ ճիշդ այնպէս, ինչպէս թաքուած վագր մը յանկարծ կը յարձակի իր զոհին, եղջերուին վրայ:

1915ի զարհուրելի ողբերգութեան առջեւ գուցէ կատաղի վագրն անգամ իր կարծրացած աչքերուն մէջ գութի ջերմութիւն մը բանէր:

Մենք զգացինք, շատ լացինք ... Մենք բոլորս ալ կորսնցուցինք մեր սիրելիները անապատի աւազներուն վրայ: Սգաւորներ սարքեցինք, շատ շատ՝ հոգեհանգիստ, աղօթք ըրինք ու մոմեր վառեցինք: Գրեցինք յուշեր, մի քանի բանաստեղծութիւններ: Մեր ցանկապատէն դուրս՝ քիչ մըն ալ քրիստոնէավայել աղաղակներ փրցուցինք քիչ մը հոս, քիչ մըլ հոն՝ մարդկային ձայն մը լսել տալու համար, յանուն Քրիստոսի, յանուն բարոյական ըմբռնումներու եւ կեանքը ապրելու տարրական իրաւունքներու: Անոնք բոլորն ալ ապակիէ շինուած աչքերով նայեցան, որոնց մէջ ոչ լոյս կար եւ ոչ զգացում: 1915ի Եղեռնին՝ Քրիստոսն ալ դարձած էր միայն արձան ու նկար, Եւրոպայի հրաշափառ քաթէտրալներուն մէջ, որոնք նշանաւոր եղած են ճարտարապետական ոճով միայն:

Լացինք մենք միայն, իսկ Եւրոպա այնքան քաղաքակրթուած, մշակութային գագաթին հասած, օրէնքը իրենց բարոյական սկզբունք ըրած, թուրք ոճրագործները իրենց դիւանագիտական սեղաններուն հրաւիրեցին ու ճաշի նստեցան:

Սողոմոնի աչքերուն մէջ արցունք, ողբերգութիւն չտեսայ, երբ այդ եղեռնի շրջանին առաջին անգամ հանդիպեցայ: Անոր աչքերուն ու միշտ արթուն շարժումներուն մէջ յաղթելու վճռականութիւն կար: Սողոմոնը Ամերիկա եկած էր նպատակ մը հետապնդելու, մասամբ փրկելու իր ժողովուրդի նկարագիրը: Եկած էր Ամերիկա որովհետեւ այդ շրջանին Ամերիկա միայն կարեւոր կեդրոնն էր Դաշնակցական գաղութահայ գործունէութեան:

Սողոմոնը ունէր բարակ հասակ. խիտ մազերով, շատ մտերիմ ու հաճելի դիմագիծ եւ միշտ ալ ժպտերես, այնքան ջերմ ու ընկերային: Առաջին հանդիպումով իսկ, արդէն բարեկամ էր:

Գուցէ օր մը վերլուծուին անթափանցելի գաղտնիքները աչքերու արտայայտութեան:

Սողոմոնի աչքերուն մէջ էր թաքնուած տխրութիւնը ուր կարծես արցունքներ կարծրացած էին գեղեցիկ քարերու նման եւ կ'ըսէին որ ահաւոր դժբախտութեան մը ատենն է, որ արցունքներդ կը քարանան եւ արցունք չես կրնար գտնել լալու համար:

Սողոմոնը անցած էր կռիւներէ, եղած էր Անդրանիկի բանակին մէջ: Անցած էր շատ վտանգներէ. տեսած էր ահաւոր ողբերգութիւններ եւ այդ ողբերգութեան զոհերէն մէկն ալ եղած է տունը իր պապերուն:

Այն օրերուն Արմէն Գարօն, հօր մը գուրգուրանքն ունէր Սողոմոնին հանդէպ, յաճախ գրկելով անոր ուսերը: Ինչպէս գտած էին իրար: Գարօն, որ արդէն տարիքը առած էր ու անցած էր նոյնքան մեծ վտանգներէ, հայ ժողովուրդին համար, իսկ Սողոմոնը, որ շատ էր երիտասարդ եւ դեռ կարեւոր գործեր ունէր կատարելիք:

Արմէն Գարօն էր, որ գծեց երիտասարդ Սողոմոնին ճամբան:

Ու օր մըն ալ, չգիտցանք ինչպէս հեռացաւ Ամերիկայէն, այդ լաւ տղան, իր բարեկամական ժպիտով ու ջերմ սրտով: Յետոյ իմացանք, աշխարհն իմացաւ, որ Հայ Եղեռնի գլխաւոր ոճրագործը, Թալէաթը սպաննուած է Պերլինի մէջ: Թալէաթը մէկ միլիոն Հայերու դահիճը, այն գիակեր խեցաւոր կենդանին, որ ծպտուած էր մարդու կերպարանքով: Այդպէս են թուրք «ազգային հերոսները»:

Ես չեմ յիշեր մեր ազգային կեանքի մէջ երեւոյթ մը, որ համաչափ խանդավառութիւն ստեղծէր որքան ստեղծեց Սողոմոնի հերոսութիւնը: Մտահարեց ռամկավարը, հնչակեանը, բարեգործականը, անգրագէտն ու գրագէտը նաեւ եկեղեցականը:

Բոլորը, բոլորը որովհետեւ Սողոմոնի արձակած գնդակը հայ ժողովուրդի կամքն էր: Պայծառացան բոլոր մութ դէմքերը այն դէմքերը որ միշտ ալ մութ մնացին, երբ դարեր ետք հզօր զոհաբերութիւնով ստեղծուեցաւ Հայաստանի Հանրապետութիւնը, մեր օրուան Հայաստանը:

Մեր սիրելի Սողոմոնը կարճ ժամանակի մէջ դարձաւ հէքեաթի հերոս: Անոր համար կարեւոր չէին այդ բոլոր ծափահարութիւնները: Ան իրականացուցած էր իր նպատակը ու քաշուեցաւ անկիւն մը, ապրելու իր խաղաղ կեանքի իրաւունքը ու կազմելու իր ընտանիքը:

Անցան երկար տարիներ:

Օր մը կը ստանամ հեռախօս մը.

— Հըլօ ...

— Հըլօ, այս Սողոմոն Թէհլիրեանն է:

Չէի կրնար հաւատալ: Շատ հաճելի անակնկալ մը:

— Քալիֆորնիա երթալէ առաջ, ուզեցի հեռախօսել քեզի ...

— Հիմա ո՞ւր ես, ի՞նչպէս կարելի է տեսնուիլ:

— Կայարանն եմ եւ արդէն պիտի մեկնիմ շուտով:

Իր մեկնումը ուշացնել անկարելի էր, երբ ամէն բան կարգադրուած էր:

Երկուքս ալ յուսացինք, որ օր մը հանդիպինք իրարու:

Մօտ մէկ տարի առաջ, 1959ին Տիթրոյթի Պատգ. Ժողովի մէջ էր, որ ունեցանք այդ հանդիպումը: Չէի ակնկալեր նոյն Սողոմոնը տեսնել: Սողոմոնը շատ էր փոխուած: Ես ալ նոյնքան փոխուած էի իրեն համար:

Հանդարտ բան մը ունէր իր ձայնը, մանաւանդ իր աչքերուն մէջ խելացի բան մը հանգչած էր:

Կը զգայի, որ Սողոմոնը քալած ու անցած էր կեանքի դառն ու պայքարի իմաստուն ճամբաներէն:

Նոյն հաճելի մտերիմ ժպիտը ու հոգեկան ջերմութիւնը:

ՀԵՐՈՍԱՊԱՇՏՈՒՄ

Կազդուրիչ են մեր ազգային պատմութեան բազմաթիւ դրուագները, իրենց ... բռնական ընդվզումներու եւ անհամեմատ քաջագործութիւններու արտայայտութիւն:

Աւելի կազդուրիչ են սակայն այն ... ուսպներու դէմքերը, որոնք մեզի ժամանակից են, երբ մանաւանդ ... տրուի մեզի ճանչնալու, ենթակայ... ապրելու իրենց հետ, լսելու զիրենց ... պատմել տալու իրենց ապրած հերոս... պատումը:

Ազգային հերոս Սողոմոն Թէհլիրեանի մասին շատ բան կարդացած ու լսած ... Սակայն անմոռանալի պահեր ապրեցայ, երբ ողբացեալը Փարիզի մէջ այցելեց ...

Հոգիով մեծ ու անգուսպ..., իր ... ձին մէջ գտայ համեստ, պարզ ու ... կայնական դէմք մը, իր արժանիքներ...

15 Մարտ 1921 թուականը անմոռանալի թուականն մըն է, երբ Սողոմոն Թէհլիրեան Մեծ Ոճրագործին տուաւ ... ծային հարուածը, լուծելով Հայու ... արդար վրէժը, զայն գետին փռե... Պերլինի մէջ: Կը վերապրիմ այն օրեր... երբ այդ թուականին ամէն Հայու ... կը ճառագայթէր ազգային հպարտ... թեամբ:

Սողոմոն Թէհլիրեան ծնած է 1896 ... րիլ 2ին, Դարանաղեաց (Քէմախ) ... ոի Բագառիճ գիւղը: Մանկութեան ... ջին տարիները անմոռանալի, բայց ... խուր հետքեր կը ձգեն մանուկ Սողոմ... հոգիին մէջ, երբ հայրը ծննդավայր... բազարձի պահուն, իբրեւ կառապան... Տրապիզոնի մէջ կը բանտարկուի:

1905 – 1906ին Սողոմոն Երզնկայի ... դրբականներու վարժարանը կը յաճախ... Յաջորդ տարեշրջանին Եղնիկեան վարժարանն է, ուր կը մնայ մինչեւ 1911 ... ւականը: Ուսման շրջանը կը բոլորէ ... քաղաքին Կեդրոնական վարժարանը: ... մաշխարհային առաջին պատերազմի ... ղոմոն Սերպիա է: Հակառակ փափաքի ... չի կրնար Գերմանիա մեկնիլ, իր ուս... կատարելագործելու համար:

Այս է ահաւասիկ քանի մը տող ... ղոմոն Թէհլիրեանի կենսագրականէն ... գելու համար իր հերոսական հարուած... դառնալու համար սիրելի եւ պաշտ...

Գուցէ այդպէս կը զգան — հանգ... իմաստուն — ամէն անոնք, որոնք ի... կեանքին մէջ լաւ բան մը կատարած ... Եւ ինչ լաւ է կատարել լաւ բաներ ... տոյ փակուիլ գերեզմանին մէջ:

Կը հաւատամ որ հանգիստ պիտի ... սիրելի Սողոմոնին աճիւնները, ... սուրբերու աճիւններու նման:

Ան լրիւ կատարեց իր պարտքը:

ՀԱՄԱՍՏԵՂ

ՄԱՅԹԻ ՎՐԱՅ ԸՆԿԱՒ ՀՐԷՇԸ

Ա.

Առաւօտեան լոյսը բացուելուն արդէն նստած էի գրասեղանիս առջեւ. սենեակս կարգաւորել էի, որ առիթ չունենան ներս գալու: Դատապրերս բացած՝ դիտում էի դիմացի շէնքը, շուրջ 25 մեթր լայնութեամբ փողոցը: Դեռ կանուխ էր, բանուոր, արհեստաւոր, գործակատար աճապարում էին աշխատանքի: Երբեմն աղմուկով անցնում էին ապրանքատար ինքնաշարժեր: Պատուհանիս վարագոյրի միայման նեղ ճեղքից աշխատում էի մի բան տեսնել դիմացի շէնքից ներս, բայց ապարդիւն: Դուռը ծեծեցին. ներս մտաւ աղախինը թէյով. թիկունքում յայտնուեց Տիկին Դիտմանը: Այնպէս շփոթուեցի, որ կարծես բռնուած էի ծանր յանցանքի վրայ: Տիկինը ձգտում էր աւելի երիտասարդ եւ հաճելի լինել, քան փաստօրէն կարող էր: Ժպտախառն զրոյցից ոչինչ չեմ հասկանում: Ձեռքի շարժումներից կռահում եմ, որ խնդիրը դառնում է դրան այրուած պատուակի շուրջ, որ այժմ նորոգուած ու շտկուած է. տալիս է ինձ բանալի, որի համար ոչինչ պէտք չէ վճարեմ:

— Դանկէշէօն, ասացի կարճ կապելու համար ...

Եղաւ ժամը 10, 11, դիմացի շէնքից ոչ ոք չյայտնուեց: Կէսօրին ընկերոջիցս իմացայ մի ուշացած նորութիւն. Փարիզից ստացուել էր մի ծածկագիր գրութիւն. Պոլսից Փարիզ յայտնել էին, որ Թալէաթը ապրում է Պերլինում, Հարտենբերգ թիւ չորս բնակարանում, Ալի Սայիհ պէյ կեղծ անուան տակ: Շատ կարեւոր նորութիւն էր այս ...

Սենեակիս մէջ ժամերով անշարժ նստած դիտում էի դիմացի շէնքը: Ճրագ չվառուեց այնտեղ ...

Առաւօտեան անկողնից ելայ այնպէս ջարդուած, որ կարծես ամբողջ գիշերը քայլել էի. հարբուխ, կոտրածք, տաքութիւն. անհանգիստ էի: Անհամբերութեամբ սպասում էի ժամը 10–11ին: Ոչ ոք եւ ոչինչ: Անգամ կասկածելի էր, թէ արդեօք բնակութիւն կա՞յ դիմացի շէնքում:

Կէսօրին, ընկերս, Ազմիի խանութին նայող պատուհանի մօտ նստած, կարդում էր թերթերի լուրերի բաժինը:

— Եթէ դիւրին գործ լինէր, երեք տարուան մէջ արդէն կատարուած վերջացած կը լինէր, ասաց նա՝ լսելով տրտունջներս:

— Ես առաջարկում եմ Վաչային ճամբել տանտիրոջ մօտ:

— Ինչո՞ւ:

— Որպէսզի իմանանք, թէ այդ տան մէջ բնակութիւն կա՞յ թէ չէ:

— Ստուգելու միակ ապահով ճանապարհը հսկողութիւնն է ...

Գիշերը դիմացի շէնքի առաջամասում կանթեղի պէս մի լոյս պլպլաց ու մարեց ...

Յաջորդ օրը ըստ սովորութեան մինչեւ 11 հսկեցի. այժմ տարակոյս չէր մնում, որ Թալէաթը փախել է: Չէր երեւում նաեւ «մռայլադէմը», Ռուսահի կոչուածը: Կէսօրին առաջարկեցի վերականգնել Ուհլանդի հսկողութիւնը.

Գիշերը անցրի հիւծուած ու պարտուած, մղձաւանջային երազներով, ինչ որ ամբոխ, իրարանցում, դոռում – գոչիւններ, հետապնդում ու մի դամփռ, որ փակել է ճանապարհս ...

Առաւօտեան ժամը 10ից յետոյ, ինձ կարծես խեղդում էին սենեակիս պատերը. ի՞նչ ճակատագրական արժէք ունեցաւ մուտքի դրան այն թշուառ պատուակը ...

Կէսօրին ընկերոջս տրամադրութիւնը բարձր էր: Ուհլանդում Յագոբը մի քանի այցելուների մէջ որոշապէս տարբերել էր Բէհաէտտին Շաքիրին:

— Քանի նա այստեղ է, նշանակում է Թալէաթն էլ շուտով կը յայտնուի:

— Իսկ ինչո՞ւ չես ենթադրում, որ Շաքիրն էլ կարող է գնալ:

— Այդ դէպքում պէտք է արդէն մեկնած լինէր, որովհետեւ եթէ Թալէաթը փախել է, Շաքիրն էլ պէտք է իր ... քի ապահովութեան մասին մտածէր ...

Առածի մէջ տրամադրութիւն կար ... րից զօտեպնդուելով դարձայ տուն ...

Գիշերը երազիս մէջ տեսայ ... իբր թէ Երզնկայից մեկնում ենք ... Գալքանները: Հարսները իրար են ... ծուխի եւ մուրի մէջ կորած թոնրատուն... նրանք պատրաստում են ճամբորդ... պաշարը: Մայրս ծնկաչոք անշարժ ... տած է մինդարին վրայ. թոնիրի ... փոքրիկները, թարմ հացի կտորները ... քերնին, բոլորուել են շուրջը: ... ճանճեր վխտում են Մարգարի ... գլխի չորս կողմը, որովհետեւ նրա ... վրայ քսուած է մեղր: Դուրսը ... մուղջ է. արտոյտները պարզում են ... տալիս թեւերը: Երբ խուրջինները ... են, ես առնում եմ ուսիս եւ ... «Մնաք բարով» ...

Այդ ժամանակ վեր է կենում մայրս ... ինձ հետ դուրս գալիս: Գնում ենք ... Նրա ընկերակցութիւնը անախորժ է ... կ'ուզէի արդէն բաժանուած լինել ... այլեւս նրա մասին չմտածեմ:

— «Մայր. դու ո՞ւր», ասում եմ ...

— «Մինչեւ Սուրբ Նշան, ... ուխտ ունեմ քեզ մինչեւ այնտեղ ... դնելու»:

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻ...

«Վերյիշումներ» 1953

(Մնացեալը յաջորդով)

[illegible] գէմքը բովանդակ Հայութեան եւ
[illegible] ազգային հերոսներու շարքին
[illegible] տնելու [illegible]

Ինչպէս ծանօթ է, ողբացեալ Վահան Մինասեան առաջին անգամ 1953ին եւ [illegible] տպագրութեամբ մը 1956ին լոյս [illegible] հատոր մը, «Վերյիշումներ Սողոմոն Թէհլիրեանի» խորագրով, որուն [illegible] երկու խօսքը» ստորագրած էր ողբացեալ հրապարակագիրը Վահան Նաւասարդեան: Այդ երկու խօսքին երեք կարճ [illegible] սլութիւնը այնքան պերճախօս կերպով կը խտացնեն Սողոմոն Թէհլիրեանի [illegible] բարոյական եւ մարդկային նկարագիրը —

1 Այս համատարած խաւարին մէջ է [illegible] պարզուում էր Սողոմոն Թէհլիրեանի գործը ։
2 Այդ գործը գալիս էր հնչեցնելու Արդարութեան ձայնը ի լուր բոլոր դահիճների ։
3 Գալիս էր վկայելու, որ եթէ մեռել են հիմնը համայն մարդկութեան մէջ. մեռած չէ ՊԱՏՈՒԻՑ զգացումը Հայ ժողովուրդին մէջ ։

Կարժէ այս տխուր առիթով ամփոփել [illegible]ն, որ պատմած է ողբացեալը յուշագրքին, անգամ մըն ալ վերապրելու համար բոլոր դրուագները ։

Մեծ եղեռնի վերջաւորութեան Սողոմոն երազին մէջ կը տեսնէ ապաննուած մայրը եւ եղբօրը ուրուականները: Կ'արթննայ սարսափած: Կը տեսնէ կրկին մայրը, որ զինքը կը մեղադրէ իրենց վրէժը լուծած չըլլալուն համար ։ Հոն որ կը նկարագրուի Կարնոյ մեծ ու ահաւոր նահանջը, Սողոմոն կը խորհրդածէ կը դիտէ շրջապատը հայրենապուրի կախծով: Նախնիքներուն վերջին սերունդի մնացորդներէն մէկը, կը [illegible] ծանր, դառն ու ահաւոր պատասխանատուութիւնը ։ Արմենական վշտէն ծնունդ առած վրէժի զգացումը կը դառնայ իմ մէջ գիտակցութիւն, իբրեւ մեր սերունդին ինքնարդարացման ուղի մը: Այդ գիտակցութեամբ է որ օրիորդի մը յուշատետրին մէջ կ'արձանագրէ Դանիէլ Վարուժանի ծանօթ բերթուածը —

[illegible] գրչով վրէժ երգեցի ,
[illegible] փող բոց եղանէր »:

Մեծ ոճրագործը հետապնդելու գաղափարը մտասեւեռում կը դառնայ, զինքը հիւանդագնելու աստիճան: Իր գոյութինը անիմաստ կը գտնէ: Խօսքը անոր ողբացեալին.— «Մանր երազներով փակել էի, կ'ըսէ, կեանքիս բոլոր ուղիները, բայց այդ հրէշը ողջ էր: Գիշերներն իրար կը յաջորդէին: Մղձաւանջային երազներ, որոնց մէջ գլխաւոր դերակատարը մայրս էր: Կը տեսնէի զինքը երազիս մէջ, դառնացած տեղեր եւ տարբեր դիմակներու մէջ: Իր բոլոր բառերը միշտ կը դառնային Թալէաթի մահուան շուրջ: Փոթորկոտ գիշեր մը մայրս պատուհանս ծեծեց, նայեցայ, ցոյց տուաւ իր արիւնաներկ պարանոցը: Արթնցայ : Սարսափահար վեր ցատկեցի. Մօտեցայ պատուհանին, դուրսը տեղատարափ էր..

Գրքին մէջ « Որսի հետքերով» խորագրով մասը, Սողոմոն Թէհլիրեանի եւ դական եւ հետաքրքրական յուշերուն, Պոլսէն մինչեւ Պերլին, մինչեւ գերագոյն հարուածին պատմութիւնն է : Տեղի կ'ունենայ պատմութեան մէջ անմոռանալի դատավարութիւնը ։ Հայասէր Տոքթ. Լեփսիուսի փաստացի վկայութիւնները կը լսուին, որոնք ներկաներուն վրայ ամէնէն խորունկ տպաւորութիւնը կը թողեն Սողոմոն Թէհլիրեան ազատ կ'արձակուի ։

Ժամանակակից մամուլը լեցուն է բազմաթիւ նպաստաւոր տեղեկութիւններով, որոնց մէջ հայկական հարցը եւ Մեծ Եղեռնի մանրամասն խորհրդածութիւններու առիթ մը կը դառնան ։

Եւ ահաւասիկ տխուր եւ ցնցող դոյժը, որ կուգայ հեռաւոր Քալիֆորնիայէն ։ Սուրիայէն Մարոք, Փարիզ եւ Սան - Ֆրանսիսքօ, ուր վերջ կը գտնէ թափառական եւ տառապագին կեանք մը, իրեն հետ տանելով ամբողջ Հայութեան երախտագիտութիւնը ։

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

Եթէ կ'ուզենք հերոսներ, քաղաքագէտներ եւ փիլիսոփաներ ունենալ, պէտք է զարգացած կիներ ունենանք ։

Ա. ԱՏԱՄՍ

Հայրութիւնը չկայ, կեանքը կայ միայն ։

ԲՈՒՇԳԻՆ

ՍՈՂՈՄՈՆ ՎՐԻԺԱՌՈՒ

Սողոմոն Թէհլիրեանի մահուան բօթը կուգայ հեռաւոր Քալիֆորնիայէն ։

Սաւառնաթեւ անուն մը, որ ծնունդ առաւ Մեծ Արհաւիրքին բիւրաւոր զոհերուն վրէժխնդրական անզօր հանդիսններէն, «Սողոմոն վրիժառուն», պատուհասելով Պերլինի մէջ Թուրք ոճրագործներու փոհմակին ամէնէն զազրելին՝ Թալէաթ փաշան ։

Մեծ ու փոքր բոլոր ոճրագործները կեղծ անուններու տակ թաքնուած, յաղթական կը պարէին եւրոպական ոստաններուն մէջ, մարդկութեան քարացած խղճին առջեւ ։ Ո՞վ պիտի լսէր հայ Մրնացորդացին խուլքն ու արդարութեան աղաղակները ։ Ով պիտի գտնէր ոճրագործներուն թաքստոցները, որոնք ազատ կը շնչէին՝ շնորհիւ «մեր դաշնակիցներուն» հասարակ ռազմագերիներու հետ՝ փոխանակութեան շնաչխարհիկ գիւտին ։ Ամիսներ ու տարիներ պէտք էին, բազէներու հաստատութեամբ զինուած՝ գտնելու զանոնք եւ արդարութիւնը տնօրինելու ։

Ալի Սալիհ պէյ անունին տակ, Թալէաթ ոճրապարտ գլուխը կը պտտցնէր Պերլինի մայթերուն վրայ, երբ մէկ միլիոն նահատակներու վրիժառուն ցցուեցաւ իր դէմ, 1921 Մարտ 15ին ։

Թող տանք, որ Սողոմոն պատմէ իր բերնով .

— « Սենեակիս մէջ կը քալէի, երբ Թալէաթը տեսայ իր բնակարանին պատշգամին վրայ ։ Ողջ էութեամբ ցնցուեցայ ։ Ցանկարծ յայտնուեցաւ դրան մօտ ու փիղի պէս ծանրօրէն սկսաւ վար իջնել* ։ Երբ դուրս ելայ փողոց, դիմացի մայթով արդէն բռնել էր Ուհլանտի ուղին ։ Ցուրտը բազմալեզու աղաղակներով փոթորկում էր ինձ.— «Հասիր, վազիր, անցիր միւս մայթը ու շեղակի կռնակէց, մէջքին, գլխին, շուտ, անցիր փողոցը ։ Մայթից իջայ փողոց յառեւն անցնելու համար, բայց յանկարծ մի՞ բան՝ ետ մղեց ինձ ։ Հազար անգամ պարզուած բացորոշ բանը այդ պահին մէկէն ի մէկ կասկածելի թուաց.— Նա՞ է արդեօք ։ Անցիր դիմացը, դիմացը եւ ուղղակի ճակատին. շուտ, շուտ, վազիր ։ Դիմացի մայթով հաւասարուեցի նրան, արագ քայլերով բաւական յառաջացայ, անցայ նոյն մայթը, ուսկից գնում էր նա ։ Ցետ դարձայ ։ Մօտենում էինք իրար ։ Նա գալիս էր ճեմելու ձեւով՝ ձեռնափայտը անփոյթ ճօճելով ։ Մի կարճ տարածութիւն մնացած՝ զարմանալի անդորրութիւն համակեց էութիւնս ։ Հաւասարուելու վրայ՝ Թալէաթը շեշտակի նայեց ինձ, աչքերի մէջ ռեկայծեց մահուան սարսուռը ։ Վերջին քայլը բեկուեց, մի քիչ թեքուեց որ խուսափի ։ Բայց գլխը դուրս քաշելու ու գլխին պարպելս մէկ եղաւ ։ Սեւ թանձր արիւնը փայլենայնլս լծաշու Թալէաթի գլխի շուրջ ։ Կարծես ջարդուած անօթից մաղուած էր դուրս թափւում ... » ։

Դիակը ժամերով Հարտենպէրկ փողոցին մէջ կը մնայ ։ Ամբոխը կը խռնուի ։ Սողոմոն կը փախչի ։ Կը բռնուի ։ Կ'ենթարկուի ծեծի եւ խոշտանգումի մինչեւ գերման ոստիկանի մը գալուստը ։

Տեղի կ'ունենայ ծանօթ դատավարութիւնը նահանգային դատարանին առջեւ ։ Դատաւորանի նախագահին հարցումներուն՝ Սողոմոն կը պատասխանէ ռազմիկի խիզախութեամբ .

— Ի՞նչու սպաննեցիր ։

— Ինծի համար ներքին հզօր պահանջ մըն էր Թալէաթը սպաննել ։

— Ի՞նչ կը զգաս ։

— Սրտի գոհունակութիւն կը զգամ ։

— Իսկ այսօ՞ր ։

— Դեռ այսօր ալ եղածէն շատ գոհ եմ ։

Իսկ ընդհ. դատախազը, պատմական օրինապրքի «կանխամտածուած» ոճիրներու հիման վրայ՝ մահապատիժ կը պահանջէր ։

Սողոմոն յաւկանշական պատասխան մը կուտայ ։

— Մարդ եմ սպաննած, բայց մարդասպան չեմ ։

Այդ երկու բառով ան բսած էր աւելին, քան պիտի ըսէին իր պաշտպան մեծանուն փաստաբանները ։ Թալէաթն էր, որ կանխամտածուած ոճիր էր գործած, եւ այն ալ անմեղ բիւրաւոր Հայեր խողխողելով ։

Մնացեալը ծանօթ է բոլորին ։ Դատաւորներ անպարտ կ'արձակէ Սողոմոնը ։ Բովանդակ Հայութիւնը հրճուանքով կ'ող -

ԱՅՆ ԻՐԻԿՈՒՆԸ

•

22 Դեկտեմբեր 1955 թուականը անջնջելի պիտի մնայ մեր սրտերուն մէջ, երբ շնորհիւ Հ. Յ. Դ. Կեդրոնական Կոմիտէի կարգադրութեան՝ կ'արժանանայինք, ազգային հերոս ընկեր Սողոմոն Թէհլիրեանը տեսնելու բախտին ։ Ազգային հպարտութեամբ լեցուած Հայեր ներկայ էին հաւաքոյթին ։ Շատեր ուզեցին համբուրել հերոսին ցուցամատը, որ քաշած էր ըլթակը մահացու ատրճանակին եւ մէկ հարուածով ջախջախած զզուելի հրրէշին գանկը ։ Այն իրիկունը հպարտ էինք իրմով, եւ այսօր երբ կը վերյիշենք իր համակրելի եւ համեստ բնաւորութիւնը, որչափ կ'ափսոսանք, որ մեզմէ բաժնուեցաւ շուտով առ յաւէտ ։

Ջունէ վճիռը եւ կարծես յարութիւն առած, հպարտ ճակատով կը փարէ կեանքին ։ Ցեղապային, դարձեալ Պերլինի եւ Հռոմի մահասփիւռ հրաշէկ գնդակները անհման Հայորդիներու ձեռքով, բովանդակ մարդկութեան տեսանելի պիտի դարձնէին, թրքական բարբարոսութիւնն ու Հայութեան անլուր ողբերգութիւնը ։ Այնքան մեծ էր այդ գնդակներու դերը, որ օր մը, անշուշտ, Հ. Յ. Դ. Դիւանիայդ խորհրդաւոր ծրարները պիտի բացուին, Հայոց պատմութեան յանձնելու համար բազմաթիւ խնկարկելի անուններ ։

×

Հեռաւոր փոքրիկ յուշապատում մը, այդ օրերու Եւրոպայի հանրային կարծիքի արձագանգներէն ։

1923ին էր, կարծեմ, Փարիզէն խումբ մը ուսանող - ուսանողուհիներ (Օր. Աբաքսի եւ Հայկանոյշ Թորոսեան, Օր. Անդինէ Թէրեան, Սեդրակ Սասունի, Հրանտ Սամուէլ, Ժիր. Միսաքեան, Բժ. Արշակ Անդրէասեան եւ ուրիշներ), ամառուան արձակուրդի ամիսներէն օգտուելով՝ գացած էինք Պերլին ։ Ամէնքս տեղաւորուած էինք Շարլոթէնպուրկ թաղամասի այլանուն փողոցներու յարկաբաժիններուն մէջ ։ Ա. Անդրէասեանի հետ, անդիտակցաբար, ինկած էինք Հարտէնպէրկ փողոցին մօտիկ տուն մը ։

Օր մը, մեր գերմանացի տանտիրուհին, թուղթ ու գրիչ բռնած եկաւ մեր ինքնութեան անուններն արձանագրելու ։ Գրողանի բառարաններու օգնութեամբ կրցանք գոհացում տալ եղած հարցումներուն ։ Մեր տանտիրուհին հարցուց թէ, ինչ ազգութեան կը պատկանինք ։ Ըսինք՝ Հայ ենք ։ Զհասկցաւ ։ Կրկնեցինք ։ Ցանկարծ գլխի ինկաւ եւ ըսաւ ։

— Հա, պում, պում . .

Եւ մատով ցոյց տուաւ քովնտի Հարտէնպէրկ փողոցը «Արմենիշէ եւ «Թալէաթ» խառնելով իրար ։

Մեր ազգութիւնը ճշդուած էր Սողոմոնի գնդակին զօրութեամբ ։

×

Երկար տարիներ էր անցած ։ Սողոմոն Պերլինի դատավարութենէն ետքը անցած էր Սերպիա, իր ծերունազարդ հօր եւ ազգակիցներուն քով ։ Համեստ տնտեսութիւն մը ստեղծած եւ յանձնուած էր առօրեայ կեանքի հոգերուն ։ Հոն սրտցաւ ընկերներու եւ բարեկամներու գուրգուրանքով շրջապատուած, Վահան Մինախորեանի զգայուն գրչով կրցած էր արձանագրել իր կեանքի դրուագները, « Վերյիշումներ » խորագրին տակ, որոնք 1953ին հրատարակուեցան «Ցուսաբեր» մատենաշարին մէջ ։

1951ին, բախտի բերմամբ, Սողոմոն հաստատուած էր Քազապլանքա ։ Տակաւին Ալժէէն կը թղթակցէինք իրարու հետ, իբրեւ հին ծանօթներ եւ Մուրատ - Սեպուհի միացեալ հեծելազօրքի անդամներ, Երզնկա - Էրզրում գծին վրայ, 1918ին ։

1953ին գիրար գտանք Քազապլանքայի մէջ ։ Ցաճախ միասին կ'ըլլայինք արծարծելով հին ու նոր յուշեր ։ Զորս տարի մնաց մեր մէջ եւ հակառակ Մարոքահայ գաղութի սիրալիր վերաբերմունքին, ուզեց հաստատուիլ Ամերիկա եւ ազատ շունչ քաշել ։ Գ. Ճորճ Մարտիկեանի հոգածու միջնորդութեամբ՝ անցաւ Քալիֆորնիա եւ տեղաւորուեցաւ Անչայի գործին մէջ ։

Սողոմոնի անունը, մեր պատմութեան էջերուն մէջ յաւէտ անջնջելի պիտի մընայ, իբրեւ վրիժառու անձնուրաց բազուկ մը ։

Վ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

Քազապլանքա

Սուգը կրկնապատիկ է, իր աճիւնը եւս հայրենի ափ մը հողէ կը զրկուի ։ Այսօր իր բացակայութեան, իր ողջ մատներով ստորագրած հետեւեալ տողերը կը կարդանք «Վերյիշումներուն» մէջ —

« Կիզիչ անապատներու տարածութեան վրայ ցիրուցան մեր բիւրաւոր նահատակներուն ոսկորները գոնէ մասամբ խաղաղեցնելու յոյսով եւ տպագրայ փայլուն արշալոյսներու սպասումով՝ ելլեմն թըղթատեցինք սոյն գրքոյկը ։»

Հարուածին հարուածով պատասխանած ըլլալու գիտակցութիւնը կը լեցնէ մեր սիրտը հպարտութեամբ եւ կը մղէ մեզ նոր պայքարներու ։

Երբ ամբողջ Հայութիւնը ծափահարեց քաջը իր ողջութեան, իր մահէն ետքն ալ գիտնանք յաւերժացնել իր յիշատակը, բերելով մեր նիւթական օժանդակութիւնը իր անուամբ սրահի մը կառուցման ։

Ն. ԱՑՏԱԳԵՏԵԱՆ

ՆԵՄԵՍԻՍԸ

Անապատի անծայրածիր աւազներէն, աքսորի խուլ ճամբաներէն, անվերջ կարաւանները մահուան, դժոխածին տեսիլներու յաճախանքով կը խուժեն անոր հոգին ։

Հայ մայրերու եւ քոյրերու, անթաղ մեռելներու, փրկարար Եփրատի յորձանքներուն յանձնուող Շուշիներու պատկերը չի հեռանար անոր աչքերէն ։

Ազգ մը ամբողջ, Ոճրագործութեան իր Գողգոթային կատարէն, փառքի եւ անմահութեան իր ահաւական իրաւունքը կը պահանջէ անգութ աշխարհէն ։

Ցասումի ծովը կը փրփրի ու կը փոթորկէ սիրտը պատուասէր հայորդիին, որ կը զգայ ճակատագրին դրոշմը իր ճակտին վրայ ։

Ո՞վ պիտի լուծէ վրէժը խաչեալներուն, ո՞վ պիտի յագեցնէ վրէժը թափուած բոսոր արեան, մորթուած երախաներուն, անկար ծերերուն եւ անպաշտպան մայրերուն ։

Ո՞ր ձեռքն է այդ, որ պիտի վերցնէ իտէալի դրօշը լուսածարաւ ժողովուրդի մը, որուն վրայէն անցաւ մահուան խարշակը՝ այնքան դաժան եւ անողորմ ։

Ո՞վ է այն, որ աստուածներու բագիններէն պիտի խլէ հուրը յաւիտենական, հրդեհելու համար սեւ անատր ոճիրներու ։

Ո՞վ է այն, որ իր ցեղին մէկ միլիոն նահատակներուն վրէժը սրտին, պիտի տայ չանթահարիչ հարուածը անողորմ դահճապետին, որ սեւ եւ անիծեալ գիշեր մը յղացաւ մեծագոյնը ոճիրներուն ։

Ո՞վ է այն՝ որ պիտի գլխատէ արիւնարբու գազանը, որ ուզեց ցեղ մը ամբողջ բնաջնջել Ճենկիզ Խաներու մոլուցքով ։

Սողոմոն Թէհլիրեան ,

Պատմութեան բեմին վրայ նետուած անզուսպ ցասում, Հայաստանի խորերէն եկած արդիական Նեմեսիս, որ գերահրաշ օր մը, քաղաքակիրթ աշխարհի սրտին վրայ, չանթահարեց Զարիքը, ցնցելով մարդկութեան խիղճը ։

Եւ ով հրաշք, պատմութեան մէջ առաջին անգամ ըլլալով, ծագեցաւ արդարութեան լոյսը եւ անմեղներու ճակատները պայծառացան ։

Սողոմոն, հայ մայրերու եւ քոյրերու դուն հարազատ եղբայր,

Սողոմոն, մեր դիւցազնատիպ հերոսներու դուն պանծալի ժառանգորդ ,

Սողոմոն ներկայ եւ գալիք սերունդներու լուսաշող աստղ, յեղափոխութեան կռանով դարբնուած անխորտակ բազուկ, անիրական դէմք, Դաշնակցական արիֆեդայի ։

Դուն եռանդ տուիր եւ ապրելու կամք սերունդներուն. բարձրացուցիր ճակատները բազմաչարչար եղբայրներուդ ։

Վշտաբեկ ժողովուրդ մը ամբողջ այսօր կը խոնարհի փառքիդ առջեւ, որ իր փառքը եղաւ ։

Հայ մայրերն ու քոյրերը ոսկեհիւս պըսակներ կը դնեն լուսապայծառ ճակատիդ, ցեղին երախտագիտութեան ծաղիկներով ։

Թող հրճուի հոգիդ, մեր երիտասարդութեան կուռքն ես դուն եւ հզօր գալիքին անվեհեր դրօշակիրը ։

Տ. ՈՍԿՈՒՆԻ

Ա Զ Դ

Մայիս 28ի տօնակատարութեան առթիւ հրապարակ հանուած վիճակահանութեան տոմսերու շահող թիւերը կրնան դիմել Մշակոյթի տունը, 17 Րիւ Պլէօ, Տիկին Գարոնիկին, ստանալու համար իրենց նուէրները։

ԿԱՐԳԱԴԻՐ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Օգափոխութեան կայանի առաջին խումբը կը մեկնի Երկուշաբթի Յուլիս չորսին։

Կառ տը Լիոն, գտնուիլ ժամը 22ին դուրսի Քուր տը լ'Օրլոժին տակը։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէսինէն Պերճ, Եղուարդ եւ Ցասմիկ Մարտիրոսեան, Տէր եւ Տիկին Ներսէս Թութալեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ե. Նազարեան (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Մաթէոս եւ Յովհաննէս Նազարեան (Ամերիկա), իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք ծաղկեպսակներով եւ անձամբ ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց սիրելի հօր եւ քրոջ որդւոյն Մկրտիչ Մարտիրոսեանի մահուան առթիւ, որ տեղի ունեցաւ 17 Յունիսին։ Շնորհակալութիւն նոյնպէս Տէսինահայոթեան, որ իր նուիրատուութեամբ օժանդակեց հանգուցեալի դամբարանի շինութեան։ Այս առթիւ Տէր եւ Տիկին Թութալեան հինգական Ն. Ֆ. կը նուիրեն Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէին եւ Խաչերգի Հայր. Միութեան։

×

Փարիզի եկեղեցւոյ դիւանը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները իր կրթ. ձեռնարկներուն համար.— Տօքթ. Պէօյիւքեան յիսուն Ն. Ֆ. իր թոռնիկին մկրտութեան առթիւ, Գ. Գրիգորեան Մինասէ 16 Ն. Ֆ. Գանէշօ Քաշանի դպրոցի հանդէսին առթիւ։

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
Ս Ե Ւ Ր

1960-1961

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ։

ԲԱՑՈՒԱԾ են նաեւ Պաքալօրէայի երկրորդ մասին երկու նոր դասարանները.—

Ա) Տարրական Թուաբանութիւն

Mathématiques Elémentaires

Բ) Փորձառական Գիտութիւններ

Sciences Expérimentales

Պայմաններուն համար դիմել՝

DIRECTION DU COLLÉGE SAMUEL MOORAT
26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél. : OBS. 18-28

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻՆ

Տիկին Ա. Մալաքեան Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Կեդր. վարչութեան կը նուիրէ յիսուն Ն. Ֆ. օգափ. կայանին ի նպաստ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հոկտեմբեր 9ին Թարգմանչաց տօնը Սորպոնի մէջ։

ՎԱՐՁՈՒ ԵՆ

Մարսէյլի մէջ, ամառուան համար, երկու մեծ կահաւորուած յարկաբաժիններ, իւրաքանչիւրը՝ 7–8 սենեակ։ Մատչելի գին, Յուլիս, Օգոստոս, մինչեւ Սեպտեմբեր 10։

Դիմել՝ Ե. ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ

26, RUE MOUSTIER, MARSEILLE

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Մեր ընթերցողներուն արձակուրդի ամիսները, արձակուրդի շրջան է նաեւ թերթին առաքումով զբաղող մեր պաշտօնեաներուն համար՝ որոնց կարգաւ բացակայութիւնը զգալի կերպով կը դժուարացնէ մնացողներուն առօրեայ աշխատանքը։

Կը խնդրենք մեր ազնիւ բաժանորդներէն որ, արձակուրդի առժամեայ հասցէի փոփոխութեան համար, նախընտրաբար հաճին դիմել որեւէ թղթատարական գրասենեակ։

Ընթացիկ պարզ եւ ձրի գործողութիւն մըն է, որուն գործադրութեան համար պէտք է լեցնել տեղւոյն վրայ տըրամադրելի՝ հետեւեալ խորագիրով դեղին թուղթը.—

Formulaire No 755-A — ORDRE DE RÉEXPÉDITION
(Changement d'adresse temporaire)

Կանխաւ շնորհակալութիւն մեր բաժանորդներուն որ պիտի ուզեն այդ ձեւով դիւրացնել մեր գործը։

Բացառաբար մեր խնդրանքը գործադրելու անկարելիութեան մէջ գտնուող բաժանորդներուն համար, հասցէի փոփոխութեան ծախքն է՝ 2.50 Ն. Ֆ., կանխաւ վճարելի։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղին կողմէ։

Տեղի պիտի ունենայ Յուլիս 10ին, Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ Կապիյոնի սրճարանին գեղատեսիլ պարտէզին մէջ։ Գեղարուեստական բաժին։

Հայկական նուագ ու երգեր բարձրախօսով։

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով։

Կը հրաւիրուի Տէսինի եւ Լիոնի Հայութիւնը։

Կը խնդրուի չխաչաձեւել այս ձեռնարկը։ Անձրեւի պարագային ապահով վայր։

Prix Brémond

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Այս Երեքշաբթի իրիկուն ժամը 21ին
Սալ Տրպիւսի
252, Fbg. St. Honoré

Դասախօս՝ ՍԻՐԱՐՓԻ ՏԷՐ ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

Նիւթ՝ Նեսթըր Պիթթի հաւաքածոյին հայկական ձեռագիրները։

(Projections)

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Համա – Խարբերդ. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ։ Այս Կիրակի Գ. Հայկազ Զաքարեանի օդասուն եւ ընդարձակ ագարակին մէջ, Սէն – Լու. Կրան – Փէն։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Իր մասնակցութիւնը կը բերէ ԺԱԳ ՆԱԺԱՐ, ձայնասփիւռի եւ բեմերու արուեստագէտ։ Երգ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ։

Ներառան ԹՐԱԳՕՇ խնամեալ պատրաստութեամբ պիտի բեմադրէ «ԲԱԽՏԱՒՈՐ ԶՈՅԳԻ ՄԸ ՆՇԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ» կամ «ՆՈՐ ՀԱՐՈՒՍԸ»։

ՌԱՏԻՕ ԱԼԳԱԶ իր նոր սալերով եւ գործիքներով հանդէսին փայլը պիտի աւելցնէ։ Ճոխ պիւֆէ եւ համեղ չամփուրով խորոված, մատչելի գիներով։

Մուտքը ազատ է։

Հանդիսավայր երթալու համար Պուլվար Կարիպալտիէն առնել 15 եւ 18 թիւերը եւ իջնել Սէն–Լու, ֆրանսական եկեղեցիին քով։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սեւունդի Իսիի խումբին եւ Զաւարեան կոմիտէին կողմէ։

10 Յուլիս, Կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, Մէօտոնի պաղ աղբիւրին մօտ։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ։ ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ, ԽԱՂԵՐ, ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ. ՊՈՒՖԷ։

ԵՂԱՆԱԿԻ ԼԱՒԱԳՈՅՆ ԴԱՇՏԱ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Նախաձեռնութեամբ Համաչարանձագի Հայր. Միութեան.

(Մարսէյլ – Գօմոն), այս Կիրակի ամբողջ օրը Կրօթ Մոնարի ճաշարանը, Թրուա – Լիւք գովասուն զալարապարդ պարտէզին մէջ։

Կը խօսի Մ. ԹԱՇՃԵԱՆ

Առաւօտուն պուլի մրցում։

Պուլ ունեցողներէն կը խնդրուի միասին բերել։

Գեղարուեստական խնամուած ու ճոխ բաժին.— երգ, նուագ, արտասանութիւն, անակնկալներ եւն.։

Տիկին Սոնա Թորոսեանի ղեկավարութեամբ զուեչտ մը։

ՌԱՏԻՕ ԱԼՔԱԶ

Հայկական, եւրոպական պարեր։

Ճոխ պիւֆէ, չամփուրով խորոված։

Մուտքը ազատ է։

ԾԱՆՕԹ.— Առնել 7 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել վերջաւորութեան, Շէ լա Մառէն, Ռուբ տէ գ'Օլիվ։

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ՕԹՕՏԸ

ԿԻՐԱԿԻ, Յուլիս 10

Դէպի ՏՕՎԻԼ եւ [illegible]

Օթօքարը կը մեկնի Ալ. Տունէն Րիւ տը Թրէվիզ) ժամը [illegible]ին։

Պայտին մասնակցիլ փափաքողներ պէտք է նախապէս արձանագրուին երգչախումբի վարչութեան կամ Օր Զաքրեանի մօտ (78 Րիւ Լաֆայէթ. Փա. (9), հեռաձայնով

TRI. 77-27 poste 62

Ճանապարհածախք 15 Ն. Ֆ.։

Ամէն ոք իր ուտելիքը կը հոգայ

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

10 ՅՈՒԼԻՍ, ԿԻՐԱԿԻ ԺԱՄԸ 11 – 21 ԼԸ ԲԷՔԻ ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆԻՆ ՊԱՐՏԷԶԻՆ ՄԷՋ։

Ի նպաստ բարեսիրական ու կրթական ձեռնարկներուն։

Հանդիսաւոր պատարագ ժամը 11ին։

Բացօթեայ ճաշ ժամը 13ին, եւ ընթրիք ժամը 19ին։

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով

Գեղարուեստական բաժին եւ զբօսախաղեր։

Հաղորդակց. միջոցներ.— Շոգեկառք Սէն Լազարէն, Սէն – Ժէրմէն – ան – Լէյի կայարանը(ոչ թէ Լը Բէքի։

Օթօպիւս 258 Փօն տը Նէօյի, իջնել եկեղեցիին մօտ։

Օ Ր Ա Թ Ե Ր Թ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE
HARATCH
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e
Fondé en 1925 — R C Seine 57 A 2731
Téléph : PRO. 86-60 — C. C. P. Paris 15069-82
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց 22Ն. Ֆր.
Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 5 ՅՈՒԼԻՍ
MARDI 5 JUILLET 1960

... ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8841 36EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4642

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

ՆՈՒԷՐՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ԳԱՆՁԻՆ

«Այն օրը երբ համոզենք մեր նպատակ...ւած վստահ ենք թէ Թուրքիա աւելի գործօն եւ օգտակար զինակից մը ... ազատ աշխարհի, խաղաղ...թեան պաշտպանումին համար» յայտարարած է զօրավար Կիւրսէլ, Այդըն...ւորի ուղղուած նամակի մը մէջ։

Նամակին մէջ ըսած է նաեւ.— «Մեր ...կան նպատակը եղած է վերջ դնել ...ւոյի մը մենատիրութեան որ ընտրած ... մեր երկրին համար վտանգաւոր ուղի ... Այս նամակը պատասխանն է Այդըն...ւորի Մայիս 11ի գրութեան։

Համայն ազգային հիմնարկութիւնը, ... պատուիրակ Պոլիս ղրկած է շուէ...ական «Միլլիեթ Տակվիմի» օրա...եթին անունը եւ նախագահը մամու... այդ հիմնարկութեան շուէտական ...մասին, որ իր օժանդակութիւնը բե... Թուրքիոյ մէջ կազմուելիք մամուլի ...յին. Մենտէրէսի կառավարու...թեան տապալումէն որեւէ անմիջապէս ...ր. Թրքական թերթերու արտօնատէրե... եւ լրագրողներու ներկայացուցիչնե... համագումար մը գումարած են ու ...ած մշակել արհեստակցական բա...յականութեան օրինագիծ մը ու այս ...կազմած էին կոմիտէ մը ի...րաւունքներու համար մամուլի հոկայա...են մը որ ինքնաբերաբար կատարուի։

Բարձրագոյն Արդարութեան Ատեանի անդամները նշանակուած են։ Ատենի ...թեան պիտի առնեն ու ճշդեն անկ...ով փորձառութեան անձերուն դէմ եղած ...դրութիւնները։

...նախագահ նշանակուած է վճռաբեկ ...ատենի նախագահը, Էյալէթին Քիւրէշ... Ատենը կազմուած է 30 անդամ...ով եւ երեք փոխանորդ։

Բարձր. Արդարութեան Ատեանը կը ... ենթայանձնախումբերու բաժնուիլ, ... երեք անդամներով որոնք ... քննել որոշ հարց մը։ Դատավա...րութեան օրինագիծ, ճշդուած անցեալ ...ի 1ին օրէնքով, կը նախատեսէ թէ ...ութիւնը յատուկ տանելու նպատակով ... ձերբակալութեան հրաման տալ։ ...ցուցիչները Բարձր. Արդարութեան ... պէտք է ներկայանան ձերբակալ...ւած։

Բարձր Արդարութը չի կրնար առժամա...պէս ազատ արձակումի հրաման տալ։ ...ութիւնները գաղտնի կը մնան, ...մբրը սպասողական կողմէն կարելի ... Բարձր Արդարութի որո...շումները պէտք է հաստատուին ազգային ...թեան կոմիտէին կողմէ, որ կրնայ ի... հրահանգել նոր քննութիւն մը։

ՔՈՐԻՃԵԱՆ ԱՐՔ. ԻՐ ՈՍԿԵՇՂԹԱՅ ...ԱՆԱԼԸ ՆՈՒԻՐԵՑ ՊԵՏ. ԳԱՆՁԻՆ

...ոյ վերջին Բդթարերէն (Յունիս ... 30, Յուլիս 1) կը քաղենք հետեւեալ ...երը.

Պոլսոյ կուսակալ Ըէֆիք Թուլկա այ...ցելած է Սամաթիոյ Հայ Կաթողիկէ ...արքութիւնը, ուր դիմաւորուած է ...կան խորհուրդի անդամներուն եւ ...կեցեալ հայերուն կողմէ։ Սիրա...լիր տեսակցութիւն մը ունեցած է Կաթո...ղիկոսական փոխանորդ Պօղոս Արք. Քիրէճեանի ... Նոյն օրը Քիրէճեան Արք. ընկե...րակցութեամբ Յովհ. վարդապետ Զօլաք...եանի այցելած է կուսակալին եւ պետա...կան գանձին նուիրած է ոսկեշղթայ իր ...խաչը, իսկ Ս. Յակոբ հիւանդա...նոցի անդամները 11 ամուսնական մա...տանի եւ հիւանդանոցին կողմէ 3000 ոս...կի նուիրած են։

Պոլսոյ կուսակալը շնորհակալութիւն յայտնելով Արքեպիսկոպոսին լոջախուշին համար, յայտնած է թէ այդ նուէրին բարոյական արժէքը շատ մեծ ըլլալով խաչը եւ շղթան պիտի պահուին իբրեւ յիշատակ։

× Գարակէօզեան վարժարանի ուսուցչութիւնը եւ պաշտօնէութիւնը 540 ոսկի եւ վեց ամուսնական մատանի նուիրած են։

× Գաքըրգիւղի Տատեան վարժարանը՝ 300 ոսկի եւ երկու ամուսնական մատանի։

× Գարթալի փոքրաթիւ հայ գաղութը՝ 250 ոսկի։

×

« ԵՍ ԿՈՄԻՏԷՃԻ ԵՄ, ՄԱՀԷՆ ՉԵՄ ՎԱԽՆԱՐ » ԸՍԱԾ Է ԳԱՅԱՐ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԱԾ ՓԱՇԱՆ

Հանրապետութեան նախկին նախագահ Ճէլալ Պայարի ձերբակալութեան մասին վեց էջնոց պաշտօնական փաստաթուղթ մը կը հրատարակուի, որպէսզի ծառայէ իբրեւ պատմական տեղեկագիր։

Ձերբակալման գործողութեան մասին, տեղեկագիրը ի մէջ այլոց կ'ըսէ.—

«27 Մայիսի յեղաշրջման առաւօտուն նախկին նախագահ Ճէլալ Պայարի ձերբակալման արձանութեամբ պատմական վաւերաթուղթ մը կը պատրաստուի։ Այս վաւերաթուղթը կը պատրաստուի այն տեղեկութիւններէն զորս կուտան ձերբակալման ընթացքին պաշտօն ստացող սպաներ։

Պատմական փաստաթուղթին սկիզբը յեղաշրջման շարժումին իմաստը պարզելով Թուրք Զինեալ ուժերուն Ազատութեան գաղափարին շուրջ միացումը կը բացատրուի։

27 Մայիսի ուրբաթ առաւօտ ժամը 4.15ին Զինուորական վարժարանին մէջ արտակարգ ուրախութիւն մը կը տիրէ. սպաներ, աշակերտներ զրահ առջեւ խառնուած են։ Հազարապետ Սօյսալ վրայ կը հասնի ու կը յայտնէ թէ ամէն բան կարգին է միայն ոստիկան — զինուորներու խումբը չէ համաձայնած, ուշադիր պէտք է ըլլալ։ Դաւաճանութիւններ եւ խորհրդակցութիւններ կը շարունակուին։

Զինուորներով ու հրասայլերով կը հասնին Ճէլալ Պայարի բնակավայրը. Հազարապետ Թարտու զրահ ոստիկանին կը յայտնէ թէ Պայարը պաշտպանելու նպատակաւ կ'ուզեն ներս մտնել։

Քանի մը վայրկեանէն գնդապետ Գէօքսալ կուգայ կը հարցնէ թէ «պատահածը յեղաշրջո՞ւմ է», դրական պատասխան կը ստանայ։ Թէեւ զինուորները կը փորձեն Գէօքսալի զէնքերը առնել, սակայն սպաները արգելք կ'ըլլան ու կ'առաջարկեն թէ առանց ընդդիմանալու դռները բանան։ Գնդապետ Գէօքսալ ետ կը քաշէ իր զօրքերը, սակայն ոստիկան — զինուորներու խումբը վտանգ կը սպառնայ, ուստի շատ ուշադիր են ամէնքը։

Դրան զինուորը կը վերադառնայ Ճէլալ Պայարի քովէն ու կ'ըսէ թէ միայն զօրապետը ներս կրնայ մտնել։ Սակայն զօրապետը իր բոլոր ընկերներով դէպի բնակավայր կ'ուղղուի, ներսը Ճէլալ Պայար իր սենեակը սեղանի վրայ է. խիստ ձայնով կը հարցնէ «Ինծմէ ի՞նչ կ'ուզէք»։ Զօրավար Ուլուղ կը յայտնէ թէ եկած են զինքը Զինուորական վարժարան տանիլ քանի որ այլեւս ազգը զինքը չուզեր։ Նախկին նախագահը չուզեր հեռանալ «Ես ազգին կամքովը եկած եմ հոս» կը կրկնէ շարունակ։ Բայց երբ կը տեսնէ թէ օգուտ չունի «Զիս մեռցուցէք» կ'ըսէ։ Սպաները շատ կը վշտանան այս խօսքին, «Մենք մարդասպան ոստիկաններ չենք, մենք ազատութեան սիրահար սպաներ ենք» կ'առարկեն։

Վիճաբանութիւնները կը սաստկանան. Ճարահատ նախագահը գրպանէն ատրճանակը հանելով սպաներուն կ'ուղղէ, թեւերը բանելով արգելք կը հանդիսանան, այս անգամ ինքզինքին կը դարձնէ սակայն ձեռքէն կ'առնեն ատրճանակը։ Եւ սակայն դարձեալ կը շարունակէ ընդդիմանալ ուստի դժուարաւ կը տանին դէպի դուռ։ Կ'ուզեն հրասայլին մէջ նստեցնել զայն սակայն Պայար «Ես կոմիտէճի եմ, մահէ չեմ վախնար, հրասայլ չեմ նստիր» կ'ըսէ։

Կառք նստելէ առաջ Պայարի վերջին խօսքը առանց կ'ըլլան ու խումբը կ'ուղղուի դէպի Զինուորական վարժարան։

ԱՃԸՐԱՅԱՄԻ ՄԻՋՆԱԿԱՐԳ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՈՒՍԱՆՈՂՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱԼԷՊԻ ԴԷՄ ՑՈՅՑ ԸՐԱՒ

Աճըրայամի միջնակարգ վարժարանի ուսանողութիւնը, որուն տնօրէնն է դեմոկրատ պարագլուխ՝ Ակչիթի մերձեալ բարեկամ Ըէմզի Շէնէլ, Հալէպի կեդրոնատեղիին առջեւ ցոյց մը ըրած է «կուսակցութիւններ չենք ուզեր»։

Դէպքին մասին, քննութիւն բացուած է։ Կառավարութիւնը լայն իրաւասութիւն տուած է ոստիկանութեան անմիջապէս հսկողութեան տակ առնելու եւ երեսուն օրէն դատի յանձնելու բոլոր անոնք որոնք կը խանգարեն անդորրութիւնը։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԻ ՄՈԼԷ ԿԸ ՅԱՂԹԷ ԲԱՅՑ...

ԿԱԶԻՔ ԵՒ 4 ՈՒՐԻՇՆԵՐ ԿԸ ՀԵՌԱՆԱՆ ՏՆՕՐԷՆ ԿՈՄԻՏԷԷՆ

Շաբաթ եւ Կիրակի փոթորկալից վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան Իսիի մէջ։ Կի Մոլէ ծանր յարձակումներ ըրաւ համայնավարամէտ շարքայիններուն դէմ, մանաւանդ Տարտէլի որ համայնավար ձայներով Թաղապետական խորհրդատու ընտրուեցաւ, քանի մը օր առաջ։ Նոյն մասնութեան տէր ընկերվարական մըն է՝ Վէյլ — Քիւրիէլ որ կ'ըսէ — «Երկու կարեւոր պարագաներու մէջ, 1936ին եւ 1947ին համայնավար կուսակցութեան գործակցութեամբ է որ կրցանք բարեփոխումներ յառաջ բերել Ֆրանսայի մէջ։ Ոչ մէկ չփուճէ կը վախնանք»։ Կի Մոլէ խօսք կ'առնէ, նախ կը խօսի Տարտէլին.— «Ձեզի համար, մէկ հարց կար՝ ընտրուիլ, պէտք չէ որ նոյն ատեն բանաձեւ մը ստորագրէիք, ինչպէս ըրիք, որուն մէջ մեզի համար արմատական եւ պատեհապաշտ կ'ըսուէր»։ Ապա, խօսքը կ'ուղղէ Վէյլ — Քիւրիէլի.— «Երբ օր մը յայտարարեցի. թէ համայնավարները ձախ կողմը չեն այլ՝ արեւելք, պէտք է այսօր Կեսարին վերադարձնել ինչ որ Կեսարին կը պատկանի։ Օր մը երբ այս պատկերը կը գործածէր Տէփրէօ, որ առակին մեզմէ էր, պոռաց «Ներողութիւն, այդ արտայայտութիւնը իմս է»։ Գիտէք որ համայնավարներուն նպատակը ժողովրդական ճակատ չէ այլ ժողովրդական ժողովրդավարութիւն մը, ինչպէս Փրակա։ Փրակա էի, Վէյլ — Քիւրիէլ, երբ Չեխոսլովաքիա ժողովրդական հանրապետութեան վերածուեցաւ։ Ապրեցայ այդ եղերական օրերը։ Ընկերվարական ընկերներս ըսին «խե՞նթ ես, ոչ մէկ վախ ունինք, ատո՞ր համար եկանք»։ Մեր ընկերները միայն ներքին եւ պատերազմական նախարարութիւնները յանձնած էին համայնավարներուն։ Ութ ժամէն, ամէն ինչ կարգադրուեցաւ։ Ընկերվարական պարագլուխները ձերբակալուեցան, աւելի ի՞նչ կ'ուզէք որ հաւկնաք, տակաւին Փեշտայի մասին չեմ խօսիր։ Համայնավար ղեկավարները ընկերվարութեան եւ ժողովրդավարութեան թշնամիներն են, Մոսկուայի ծառաները»։

Խօսելով Ալժերիոյ մասին, Կի Մոլէ շեշտեց.— «Կազիէ կ'ըսէ մարդ մը չէ որ կրնար կարգադրել Ալժերիոյ խնդիրը այլ քաղաքականութիւն մը։ Ճիշդ է քաղաքականութիւն մը պէտք է, բայց անհրաժեշտ է մարդ մը ունենալ այդ քաղաքականութիւնը ի գործ դնելու համար։ Ֆրանսայի մէջ ոչ ոք կը հաւատայ զինուորական լուծումի մը։ Եթէ զինուորական յաղթանակ մը տանէիք առանց քաղաքական լուծումի, կարելի է մեր տղաքը կը վերադառնային Ալժերիայէն բայց մեր թոռները կրկին կ'երթան»։

Ալժերիոյ շուրջ երեք բանաձեւեր կային։ Ա) Պրիւքէլ.— Համաձայն է բանակցութիւններու, կրակը դադրեցնելու համար, ինքնորոշման եւ յետագային՝ ընկերակցութեան։ Բ) Տէֆէռ.— Կ'ուզէ տեսակ մը նախ-ինքնորոշում, այսինքն բանակցութիւնները կրակը դադրեցնելու համար չըլլան միայն այլ նաեւ քաղաքական ապագան պատրաստեն։ Գ) Լըժէօն, Ֆրանսական Ալժերիոյ տեսակէտը կը պաշտպանէ։

Առաջին բանաձեւը առաւ 1876 ձայն, Տէֆէռ՝ 1299, Լըժէօն՝ 174, 28 հոգի ձեռնպահ մնացին։

Տնօրէն կոմիտէէն վտարուեցաւ Տարտէլ, համայնավարներու հետ իր գործակցութեան համար։

Կազիէ, Փինօ, Կիյ եւ երկու ուրիշներ հրաժարեցան Տնօրէն Կոմիտէէն բայց որոշուեցաւ անոնց աթոռները թափուր պահել որպէսզի կարենան վերադառնալ։ Ի՞նչ կ'ըսէ Կազիէ։ Ըստ իրեն տնօրէն կոմիտէն հարկ եղած տեղը չի տար փոքրամասնութեան, որ կ'ուզէ խզել կառավարութեան հետ։

Համագումարը վերջացաւ Կի Մոլէի յաղթանակով որ «քաղաքական ուղղութեան» բանաձեւ մը քուէարկել տուաւ 2055 ձայնով 923ի դէմ Կազիէ — Փինօ բանաձեւին։

Չորեքշաբթի օր, 13րդ անգամն ըլլալով Կի Մոլէ ընդհ. քարտուղար կ'ընտրուի առանց դժուարութեան։

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ

«Հայրենիք» կը գրէ. (Յունիս 14).— «Նիւ Եորքէն օդանաւով Պոսթըն ժամանած է Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը՝ Վազգէն Ա. եւ ընդունուած մեծ բազմութեան մը կողմէ։ Կիրակի առաւօտ պատարագած է եպիսկոպոսական Սէյնթ Փօլ եկեղեցիին մէջ, նոյն իրիկունը, հացկերոյթ մը տրուած է Սթէթլըր պանդոկին մէջ, ուշագրաւ բազմութեան մը ներկայութեան»։

×

Կաթողիկոսը այցելած է Տիթրոյթ, Գլիվլընտ, Թորոնթօ (Քանատա) եւ վերադարձած է Շիքակօ, Յունիս 25ին, ուր մնացած է հինգ օր։ Յունիս 30ին, Հայրապետը վերադարձած է Նիւ Եորք։

ՔԱՍԹՐՕ, Քուպայի մենատէրը, գրաւել տուած է «Շէլ», «Էսօ» եւ «Թեքսաքօ» ամերիկեան քարիւղի ընկերութիւններուն զտարանները։ Խորհ. մասնագէտներ պիտի աշխատցնեն զտարանները։ Ամերիկեան ընկերութիւնները մերժած էին Խորհրդ. Միութենէն ներածուած քարիւղը զտել։ Կրնայ ըլլալ որ Ամերիկա փոխադարձէ մերժելով գնել Քուպայի շաքարը։

ՀՊԱՆՑԻԿ ՃՇԴՈՒՄՆԵՐ ՀԱՅ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

«Յառաջ»ի 8833 թուին մէջ Կոմիտաս վարդապետի մասին խօսած առեն, Գ. Աստուածատուր Վաչեանց, ի միջի այլոց, կը գրէ այսպէս: Թէ՝

1· Մեր պատարագի «Սուրբ եւ տէր»ի եղանակը ոչ այլ ինչ է, եթէ ոչ պարսկական «Սէկեահ» եղանակը:

2·— «Նորաստեղծեալ բանն յանէից»ի եղանակը նոյնպէս պարսկական «Սէկեահ»ի եղանակն է, միայն աւելի արագ կըշռոյթով:

3·— «Խաչի քո Քրիստոս»ի եղանակը «Բայաթի քիւրտի» եղանակն է:

4·— Մեր «Կռունկ»ի եղանակը «Բայաթի Շիրազ»ի եղանակն է. եւն.:

Տեսնենք թէ ճի՞շդ են առնք: Փաստերով խօսինք եւ առնենք մեր եկեղեցական շարականները, որոնք գլխաւորաբար ութ հիմնական ձայներու բաժնուած են, իւրաքանչիւրը ունենալով մէյ մէկ դարձուածք իրարմէ բոլորովին տարբեր եղանակներով:

Այս ութ ձայներն են. ԱՁ, ԱԿ, ԲՁ, ԲԿ, ԳՁ, ԳԿ, ԴՁ, ԴԿ, այսինքն՝ առաջին ձայն, առաջին կողմ, երկրորդ ձայն, երկրորդ կողմ, երրորդ ձայն, երրորդ կողմ, չորրորդ ձայն եւ չորրորդ կողմ, որոնք կը համապատասխանեն թրքապարսկական հետեւեալ եղանակներուն:

Ա.— ԱՁին կ'ըսեն «Չէֆտուկեահ», «Սուրբ եւ տէր»ի եղանակն է այս, որ կիրակնամուտին, այսինքն Շաբաթ երեկոները կ'երգուի իբրեւ «Համբարձի», ոչ թէ պատարագի ընթացքին՝ ինչպէս կ'ըսէ Գ. Վաչեանց: Ասոր դարձուածքին կ'ըսեն «Նէշապուր», որ «Սուրբ եւ տէր»ի կցորդ շարականին այսինքն «Իջէն հայցեմք»ին կամ Զատկի օրհնութեան շարական «Այսօր յարեաւ»ին եղանակն է:

Բ.— ԱԿին կ'ըսուի «Սէկեահ», որ «Որ նախիմաց իմաստութեան» շարականին եղանակն է: «Նորաստեղծեալ»ն ալ թէեւ այս եղանակին ճաշակն ունի, բայց ամբողջական չէ, չի վերջանար անոր պէս:

«Բուսելիք» կ'ըսուի ԱԿի դարձուածքին, որ «Այսօր կանդնեցաւ» շարականին եղանակն է եւ բոլորովին տարբեր ելեւէջներ ունի:

Գ.— ԲՁ «Հիւսէյնի» եղանակն է: «Արծաթսիրութիւն», «Ուստի բուրելով», «Որ ըղխորհուրդ» (որ այս վերջինին կազմած է Կոմիտաս վարդապետ իր նըշանաւոր «Տէր Ողորմեա»ն) շարականներ ԲՁ են:

Ասոր դարձուածքին Շէհնազ կ'ըսեն, որ «Անթառամ ծաղիկ»ին եղանակն է:

Դ.— ԲԿին «Աճէմ» կ'ըսեն՝ երբ վերջանայ ԼԱ ձայնանիշի վրայ, իսկ «Ֆէրահ Ֆէզա» կ'ըսեն երբ Բէի վրայ վերջանայ:

«Խաչի քո Քրիստոս»ին եղանակը «Ֆէրահ Ֆէզա» է, ոչ թէ «Բայաթի Քիւրտի», ինչպէս կ'ըսէ Գ. Վաչեանց: Դարձուածքին կ'ըսեն «Աճէմ Աշրան», որ կը յանգի ՄԻ (Աշրան) ձայնանիշին վրայ:

Ե.— ԳՁ «Հիճազ» եղանակն է, ինչպէս «Ուրախ լեր» շարականը: «Կռունկ»ին եղանակն ալ իսկական «Հիճազ» է: Դարձուածքին կ'ըսեն «Էվիճ»: ԳՁ ծանր Հարցերուն կէսէն, այսինքն ԳՈՐԾԹԷՆ սկսեալ «Հիճազ»ը «Էվիճ»ի կը փոխուի «Բահաթ Իւլրէվա»յով:

Զ.— ԳԿ «Սէպա» եղանակն է, որուն «Սապահի» ալ կ'ըսեն, որ սխալ է: «Երգեցէք, օրհնեցէք Սիոնի» կամ «Ցապթող եւ Ս. Հայրապետ» օրհնութիւնները ԳԿ են: Դարձուածքին «Գէսթէ – Նիկեար» կ'ըսեն, որ «Այս խորհուրդ լսաւ»ին եղանակն է:

Է.— ԴՁ «Սֆահան» է, ինչպէս «Այսօր ժողովեալ Սրբոց» շարականին եւ «Խորհուրդ խորին»ին եղանակները:

Դարձուածքին կ'ըսեն «Հիւզզամ»: «Լոյս ի լուսոյ» եւ «Նոր Սիոն ծնեալ մանկունք» շարականներուն եղանակն է, որ ԱԿէն, այսինքն «Սեկեահ»էն շատ քիչ կը տարբերի: Երկուքն ալ ՍԻ ձայնանիշի վրայ կը յանգին:

Ը.— ԴԿ շարականներուն վերջին ձայնըն է, որ «Ուշշագ» կը կոչուի: Ինչպէս «Խորհուրդ մեծ եւ սքանչելի» եւ «Բան որ ընդ հօր», Ծննդեան եւ բուն Բարեկենդանի Օրհնութիւնները:

Դարձուածքին կ'ըսեն «Բաստ», որ եւրոպական «Մաժոռ»ի ճաշակն ունի: Այն բոլոր Սաղմերը, որ ԴԿ են, այս եղանակով կ'երգուին:

Իւրաքանչիւր ձայնանիշ եւ կիսաձայն ունի իր պարսկական անունը: Օրինակ՝ Եէկեահ (րէ), աշրան (մի), արակ (ֆա), րաստ (սօլ), տիւկեահ (լա), սէկեահ (սի), չարկեահ (տօ) եւն.: Որոնք մեծ դեր ունին եղանակներու անուանակոչութեան մէջ:

Բուն եղանակները արմատապէս քան հատ չեն անցնիր, բայց բաղադրութեամբ երեք հարիւրէ աւելի են այսօր: Ինչպէս օրինակ գոյները, որոնք կարծեմ, արմատապէս եօթը հատ են բայց ներկարարները իրարու հետ խառնելով նոր գոյներ երեւան կը բերեն:

Ըստ իս, մեր հայկական եղանակները հիմնապէս տասնըվեց հատ են: Այսինքն մեր շարականներուն ձայները, որոնք ի վաղուց անտի եկած հասած են մեզի անաղարտ կերպով: Ասոր անառարկելի փաստ կրնան ծառայել մեր շարականներուն վրայ գտնուած խազերը, որոնք չափական ձայնարկու նշեր են:

Կրօնական դոհար բանաստեղծութիւններ կը բովանդակէ մեր շարականագիրքը: Անոնք ունին իրենց մէջ մեր հաւատաւոր մեծ կղերականներուն խոր ներշնչումները: Ցանդաւոր են անոնք եւ հոգեպարար: Անոնց խորքը [illegible] նուրբ զգացումները արտայայտելու համար պէտք է լաւ գրաբարագէտ ըլլալ եւ [illegible] ղեկավարուիլ անոնց վրայ գտնուած ձայնախազերէն: Ահա այսպէս է որ երեւան կուգայ իսկական հայ շունչը, հայ զգացումը, ընիկ ու տոհմիկ, անաղարտ հայ երաժշտութիւնը:

Մեր ժողովրդական բոլոր երգերն ալ ազդուած են մեր եկեղեցական երաժշտութենէն: Լաւ ուսումնասիրեցէք Կոմիտաս վարդապետին եւ հայ բոլոր վաստակաւոր երաժիշտներուն գործերը:

Եկեղեցաւէր ժողովուրդ եղած ենք: Մեր վարդապետները, վարժապետները, հովիւն ու աշուղը, գիւղացին եւ քաղաքացին, երկրագործն ու արհեստաւորը մեծ ու պզտիկ բոլորն ալ համակուած են ամբողջութեամբ եկեղեցական երգերով, իւրացուցած զայն եւ ըստ այնմ ալ ստեղծագործած Հայուն երգերը:

Զմոռնամ ըսելու թէ մեր եկեղեցական երաժշտութիւնը ունի ծանր, չափաւոր եւ յորդոր չափերը, որոնք կը յարմարին ամէն տեսակ եղանակի:

Մեր երգերուն մէջ ամէնէն շատ գործածուած եղանակները հետեւեալներն են. — Սէկեահ (ԱԿ), Հիւսէյնի (ԲՁ), Հիճազ (ԳՁ), Սէպա (ԳԿ), Սֆահան (ԴՁ), եւ Ուշագ (ԴԿ),— ԲԿը քիչ կը գործածուի եւ ԱՁ գրեթէ ընաւ:

Այն բոլոր եղանակները, զորս ունինք, արեւելեան բոլոր ազգերն ալ ունին:

Պէտք է ճշդել թէ եղանակը տարբեր բան է, իսկ ճաշակը ուրիշ հարց:

Ամէն ազգ իր ուրոյն զգացումն ունի, որ կը դնէ իր գրուածքին մէջ: Եղանակները որքան ալ նոյնը ըլլան, ճաշակներն ու զգացումները կը տարբերին ազգէ ազգ անշուշտ:

×

Արեւելեան եւ մասնաւորաբար եկեղեց. երաժշտութեան մասնագիտութիւնը Արմաշի վանքին մէջ առացայ 1908էն՝ ուսուցիչ ունենալով մեծ երաժշտագէտ եւ հեղինակ վաստակաւոր Ցակոբոս Այվազեանը, պատուաբեր հօրեղբայրը Շ. Նարդունիին:

Իմ այս երջանկայիշատակ ուսուցիչս ալ իր կարգին աշակերտած է Պապա-Համբարին, որուն անուններով լեցուն ստեղծագործութիւնները տրամադրութեանս տակ էին:

Մէկ մէկ քիչ աշակերտեցայ Նաեւ Մայր եկեղեցւոյ (Պոլսոյ) անուանի երաժշտապետ Դր. Մէհտէրեանին եւ Կոմիտաս վարդապետին:

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐՃԷԱՆ

ՉԸՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կը յիշեմ որ հայրս շատ կը [illegible] ներկայ գտնուիլ դպրոցական [illegible] ներու: Ոչ թէ անոր համար որ ի[illegible] ւակներէն մէկը կամ միւս մասնա[illegible] թիւն մը բերած ըլլար անոնց.

Երիտասարդ էի արդէն, երբ [illegible] կ'ընկերանայի իրեն: Կը նկատէի որ [illegible] րրս խորապէս կ'ուրախանար եւ [illegible] ալ, հրապուրիչ կը գտնէր այս [illegible] ները՝ անոնց մէջ տեսնելով աչխա[illegible] որ պահած էր մանաւանդ [illegible] կախարդանքը. Աւելի ուշ, երբ [illegible] շատ մը գեղեցիկ պատկերներ [illegible] մեր օրերու պատառոտին վրայ, եւ [illegible] գուց որ երազի յուսոթեւ նաւերը [illegible] խորտակուէին վերջնէին ապարներու [illegible] մէջ, այս հանդէսներն ալ [illegible] ինծի համար իրենց առաջին [illegible] Պատանիի մը կամ փոքր պար[illegible] սանած ռտանաւոր կամ երգած [illegible] սրտայոյզ մենոլոգ մը չառնելէ[illegible] եւ, եւ մնաց միայն ափսոսանքը [illegible] պատին մէջ կորսուած հրաշալեաց [illegible] ներեւոյթի մը:

Անցեալ օր դպրոցական հանդէս մը[illegible] գի պէտք ունենար իմ այժմ [illegible] ւաքիս մէջ:

Ֆրանսայի երկինքին տակ առաջին [illegible] գամն էր, որ հայ աղջիկներու [illegible] պէտք տեսնէի բեմին վրայ:

Երբ արդէն գրաւած էի աթոռ[illegible] գեղնագոյն վրանին տակ, շրջապատ[illegible] ճապմութենէ մը՝ որ Սփիւռքին փրփ[illegible] բեկոր մըն էր, հանդէս սկսաւ [illegible] եւ արտասանութիւններ իրարու յա[illegible] գեցին. Ունկնդրեցի մինչեւ իսկ ապա[illegible] ռտանաւոր մը: Ֆրանսերէնով եւ [illegible] լերէնով ալ արտասանութիւններ եղա[illegible] Բայց հայ բանաստեղծները իրենց [illegible] գրաւէին յայտագրին գլխաւոր [illegible] այնպէս որ Թէքէեանի «Եկեղեցին [illegible] կական»էն մինչեւ Կապուտիկեանի [illegible] իմ որդուն»ը՝ սիրտս արբեցաւ [illegible] տար վառակէն՝ որ ճաճիճներու մէջ [illegible] գայ, բայց հայրենեաց հասաւ [illegible]

Հանդէսին եսք բնութենական [illegible] ճանքը չէր որ կը փնտռէի: Անշուշտ [illegible] եւ նոյն վայրին մէջ այս տարագիր [illegible] մութեան խմբուելը իր [illegible] հրապոյրը ունի, մանաւանդ [illegible] թեան երկնքին տակ, Հայր Հայ[illegible] բարեկամութեան եւ հայրենական [illegible] տի շունչին մէջ: Բայց ափսոս չէ[illegible] շուշտ որ մնած էր գիս երթալու [illegible] ցական հանդէսին: Կ'ուզէի անոնց [illegible] յատուկ փորլիկներին ծաղիկներ [illegible] րոնք՝ վաղը մեր բնութենական [illegible] տի դարդարեն: Ինծի համար [illegible] հրճուանք մը եղաւ լսել անոնց [illegible] վրայ հայրենի քաղցրաշունչ [illegible] Տեսնել անոնց աչքերուն մէջ ու [illegible] սրբուհիներուն ծանր թախիծը, կեանքի արեւին ոսկեշող լոյսը.

Բայց երբ զաւարանները եւ [illegible]

ՄԱՅԹԻ ՎՐԱՅ ԸՆԿԱԻ ՀՐԷՇԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Հասնում ենք Սուրբ Նշան: Մայրս կոյրի պէս շօշափում է դէմքս, ուսերս, ձեռքերս ու մրմնջում.

— «Այսպէս մէկ – մէկ մեծացնում եմ, թեւ էք առում, թռչում ու ես մնում եմ չոր գլուխ»:

— «Տուն գնա», ասում եմ նրան ու շարունակում ճանապարհս:

Սուրբ Նշանից ուղիղ գծով բաւական վար հորիզոնի տակ յայտնւում է արեւի հրավառ սկաւառակը: Ցանկարծ յետեւից լսում եմ մօրս կերկերուն կանչը: Ետ նայելով՝ տեսնում, որ նա այնտեղ դեռ կանգնած է: Դառնում եմ դէպի նա:

— «Ի՞նչ կայ, մայր»:

— «Գնո՞ւմ ես», ասում է նա հազիւ լսելի ձայնով:

— «Ի հարկէ, չասացի՞, որ դուռն յետ գտնես»:

Այն ժամանակ մայրս յամրօրէն քայլում է դէպի տուն: Մի քանի քայլ յետոյ նա օրօրում է գլուխը ու քայլերը արագացնում:

— «Մայր», գոչում եմ: Բայց նա այլեւս յետ չի նայում. նա գնում, գըլում, վազում է ու յանկարծ չքանում...:

Առաւօտ էր, թուղթ ելած ջղերս անկարող եղայ հանդարտեցնել ու մանկան պէս լաց եղայ ...

Ցաջորդին, 11ի ժամերը, մի ինքնաշարժ կանգ առաւ դիմացի շէնքի մայթի մօտ: Սիրտս ուժգնօրէն բաբախում էր, ինքնաշարժից դուրս եկան մօայլ դէմքով Ռըսուհին եւ սեւ վերարկուով դեռատի մի կին: Մինչ առաջինը կը վճարէր, միւս կինը թեթեւօրէն վեր սահեց տարածուն հինգ – վեց աստիճաններով ու բանալին դարձնելով՝ ներս մտաւ: [illegible] կասկած չկար, որ Թալէաթի կինն է ...

Մօտ երկու ժամ քարացած մնացի պատուհանիս մօտ: Բայց այլեւս անցուդարձ չկար: Անհրաժեշտ էր լուր տալ ընկերոջս յուսատու անակնկալի մասին:

Լսեց այս կարեւոր լուրը եւ իր հերթին յայտնեց, որ Ամերիկայից օդային բոստով ստացել է ծածկագիր մի նամակ: Ընկերները, կրկնելով Պոլսոյ տեղեկութիւնը, խնդրում էին բոլոր հնարաւոր միջոցներով վերջ տալ Թալէաթի գործին: Մնացած ոճրագործները պատժելու համար ձեռք են առնուած միջոցներ, եւ այդ խնդիրը մեզ պէտք չէ զբաղեցնէ: Ծածկագիրը Փետրուարի սկզբներին մեր կատարած դիմումի պատասխանն էր:

Մարտ 13ի առաւօտեան մայթի վրայ յայտնուեց Թալէաթի կինը եւ դանդաղօրէն շարժուեց դէպի վեր: Դեռ Պոլսից գիտէի, որ ընդունակութիւններով օժտուած եւ քաղաքականութեամբ հետաքրքրուող մէկն էր: Նա ժամանակից էր ամուսնու գործերին, երբ նա հեռագրական պարզ պաշտօնեայ էր, ներքին գործոց նախարար, մեծ վէզիր: Ասում էին, որ նոյնիսկ մեծ ազդեցութիւն ունէր ամուսնու վրայ: Ցայտնի էր իբրեւ հրապարակագիր: Իթթիհատականների նեղ շրջանում անծանօթներից չէր: Կարող էր երբեմն երեսը բաց, առանց քողի հանդէս գալ Պոլսոյ փողոցներում: Այնուամենայնիւ հաճոյքով չէր, որ դուրս եկայ հասկանալու, թէ ո՞ւր է գնում. կին հետապնդելը անհաճոյ էր:

Հասաւ կենդանաբանական այգի ու ներս մտաւ: Գարուն էր, ձիւնից նոր ելած կանաչները կարծես լուացուած, սրբուած էին: Բայց դեղատամայրին ճշդութեամբ բաժանուած մարգերն ու համահաւասար թփիկները աւելի հետաքրքրութիւն, քան հաճոյք էին պատճառում ինձ: Նա գնում էր յամրաքայլ դէպի ցայտաղբիւրները, ուր շիթերով բարձրանում ու անձրեւի պէս իջնում էին ջրերը՝ գոյացնելով ցօղեր մամռապատ շրջապատին վրայ: Ցանկարծ սիրտս լցուեց անսահման կարօտով դէպի մեր հայրենիքը, դէպի պղտոր Եփրատը, որ ամպեր համբուրող սրագագաթ լեռների միջով մտնում է կիրճերը, գոռում հազարաւոր վայրերի միաբերան ռռնոցով, ապա գալարուելով փրփրած դուրս է նետւում ու հեղեղատի պէս տարածւում ...

Տիկինը հասաւ, կանգ առաւ այստեղ շատերի պէս: Գեղարուեստ Գոլորը իբրաւունք ունէր. գեղեցիկ է, տժգոյն դէմք, մեծ սիրուն աչքեր, սեւ հարուստ մազեր, փոքրիկ բերան, բարեձեւ, նազելի՝ նման հայուհու: Ցայտնի է, որ շրջապատի գեղեցկութիւնից զատ նրան ոչինչ չէ[illegible] բաղեցնում: Ու թէեւ իր գիտութեամբ [illegible] ամուսնու հրամանով անապաստան[illegible] դատապարտուել են սովամահութեան[illegible] թրքական հարէմներում խամրել են [illegible] տասնեակ հազարներ, այնուամենայ[illegible] իրաւունք ունի խաղաղութեամբ վա[illegible] լու բնութեան բարիքները:

Վերադարձայ տուն ...

Ցաջորդ կէսօրին Ցաղօրից իմացայ, [illegible] Ուէհլանտ այդ օրը նման է եղել [illegible] տառեղիի. այնքան շատ մարդ է [illegible] դուրս եկել. այնտեղ եղել են [illegible] Շաքիրը, Տոքթոր Ռըսուհին, [illegible] մալ Ազմին ·վեց –եօթ ուրիշներ [illegible] րոնց չի ճանաչել: Անշուշտ, [illegible] տի երեւար եւ Թալէաթը ...

Կրկին վերադարձայ տուն: [illegible] քում դէմ առ դէմ եկայ տիկին [illegible] նին. աւելի քան սիրալիր էր, բայց [illegible] չկարողացայ նրա հետ հաստատ[illegible] պարզ, գրագիտական յարաբերութիւն[illegible] րը, ինչ Տիկին Շուէլբլաուի հետ ...

Նա միշտ ինձ շփոթութիւն էր պատ[illegible] ռում եւ որքան ուզում է պարզել, [illegible] քան դժուարութեամբ էի հասկանում [illegible] սածները: Այո, առողջութիւնս [illegible] պարապմունքներս՝ նոյնպէս. չգիտեմ [illegible] չու ենթադրում է, որ ինձ հետ դժբ[illegible] տութիւն է պատահել, կամ ես [illegible] ցայ, ու նա ժպտում է, ես [illegible] սենեակս ...

Իրիկուան դէմ փողոցում յայտն[illegible] Ռըսուհին զամբիւղով. շուտով նա [illegible]

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

«ԻՆՉՈՒ Է ԱՂՄԿՈՒՄ ԳԵՏԸ»

[illegible] մը վերապահուած է հայ [illegible], երբ կը դիտէ կը շարժէ [illegible] ժապաւէն մը քննադատելու [illegible]: Հարկաւոր օտար ժապաւէն [illegible] կարծիք կը յայտնես, մարդ [illegible], բայց վայ թէ հայկական ժապաւէն [illegible] տարբերութիւն մը ը[illegible] ներ կը սկսին շարժիլ եւ վայ[illegible] մը կը թափեն գլխուդ, [illegible]: Հէյ վախ, այս մէկն ալ հայրենի [illegible] չէ:

[illegible] յառաջաբանէն ետքը, անցնինք [illegible] մէջ վերջերս ցուցադրը[illegible] հայկական ժապաւէնին. «Ինչո՞ւ է աղմկում գետը», որ վստահ եմ թէ, գէթ [illegible] մը մէջ, բոլոր ներկաներուն [illegible] համակրանքով համակեց: Այդ կէ[illegible], Թուրքերուն հասցէին արտայայտուած միտքերը: Զգալ եւ տեսնել թէ [illegible] հայրենիքին մէջ մեր արուեստագէտները պատօրէն կ'արտայայտեն իրենց զգացումները հանդէպ Թուրքին, [illegible] ինչպէս ծանօթ են մեզի՝ Սփիւռքի մէջ, ապացոյց մըն է թէ հայրենիքը եւ Սփիւռքը հասարակաց կէտ մը ունին նաեւ այդ ուղղութեամբ:

Արձանագրելէ ետքս այս իրողութիւնը, անցնինք հիմա ժապաւէնին արուեստի [illegible] տարրերուն քննադատութեան:

Այստեղ փակագիծ մը բանանք՝ յիշե[illegible] համար թէ ռուս արուեստագէտներ, Զուքրայ, Քանդարչուք, Քալանթազով, իրենց գեղեցիկ ստեղծագործութիւններով հաստատեցին թէ ռուսական շարժանկարը հասած է արդէն կատարեալ հասունութեան: Վերջը, «Երբ արագիլները անցնին» եւ «Մարդու մը ճակատագիրը» ժապաւէնները շատ գնահատելի գործեր են: Կը ցաւիմ որ նոյն այս գնահատութեամբ չեմ կրնար ողջունել հայկական ժապաւէնները: «Ինչո՞ւ գետը աղմկում է» կրնայ որոշ սփոփանք պարգեւել հայրենակարօտ սրտերուն՝ շնորհիւ ցուցադրուած զոյգ Մասիսներուն: Բայց Մասիսը տարբեր, արուեստը տարբեր, ուստի պէտք չէ զարմանալ թէ նման գործեր չեն կրնար ցուցադրուիլ Բօքսի սրահներէն դուրս:

Տէր Աւագեան, բեմադիրը, ունի որոշ արժանիք: Եթէ իր գործը չի գոհացներ մեզ, պատասխանատուն չէ այնքան ինքը, որքան իր ընտրած նիւթը եւ անոր հեղինակը: Ի՞նչ է ուրեմն այդ նիւթը, որուն բովէ մը խակ չենք կրնար կասուիլ, հակառակ բեմադրին եւ դերակատարներուն ջանքերուն: Գործողութիւնը տեղի կ'ունենայ մեր հայրենիքի սահմանակից գիւղի մը մէջ: Սահմանապահ զինուորներ աչալուրջ կը հսկեն, մինչ գիւղին մէջ կեանքը կ'ընթանայ իր սովորական թափով: Աշխատանք, բամբասանք, ինչպէս նաեւ զուսպ սէրեր եւ անզուսպ երգեր, մաս կը կազմեն գիւղին առօրեային: Մինչեւ հոս ոչինչ կայ անբնական: Բայց ահա, խնդիրը կը բարդանայ՝ երբ սահմանապահ զինուորներէն մէկը, հեռադիտակով դիմացի կողմը (Թուրքիա) անցուդարձերը դիտած պահուն, կը նշմարէ թէ Արաքսի միւս ափին վրայ Թուրքերը ձեռնարկած են գետին ուղղութիւնը փոխելու: Ու, ո՜վ զարմանք, կը նշմարէ որ այդ աշխատանքները կը վարէ Հայ մը:

Իսկ ո՞վ կ'ուզէք որ ըլլայ այդ մէկը, նոյն այդ զինուորին սիրած աղջկան հայրը, որ մեռած կը կարծուէր հայրենական պատերազմին մէջ: Հանդարտեցնելու համար ընթերցողը, ըսեմ անմիջապէս թէ դաւաճան մը չէ այդ Հայը, պատերազմի ընթացքին գերի իյնալով, կը փոխադրուի Գերմանիա, անկէ կ'ուղարկուի Աֆրիկէ, ծանր աշխատանքներու համար, երբ պատերազմը կը վերջանայ, երկրէ երկիր ման գալով՝ կը հասնի… Թուրքիա, ուր կը ձերբակալուի: Իբրեւ մասնագէտ, զինքը կ'աշխատցնեն Արաքսի ափին վրայ, ճիշդ միւս կողմը կը գտնուի իր հայրենական գիւղը: Կարօտը սրտին, այս հայ տարագիրը կը տառապի՝ մինչեւ այն օրը, երբ մահը յանձն առնելով ինքզինքը կը նետէ գետին մէջ եւ հակառակ Թուրք զինուորներուն արձակած գնդակներուն՝ կը յաջողի ոտք դնել հայրենի ափին վրայ:

Կ'ընդունիմ թէ ճակատագիրը շատ գէշ խաղեր խաղացած է Հայերուս գլխուն: Բայց այսպիսի խաղեր գրի կամ շարժանկարի առնելու պարագային՝ նախընտրելի է խուսափիլ … ծիծաղելիէն: Ի՞նչպէս կարելի է այսպիսի չինծու նիւթի մը հաւատալ: Բոլորս ալ գիտենք թէ 1945ին խորհրդային գերիները տուն վերադարձան, թէեւ ոմանք նախընտրեցին այս կողմերը մնալ: Ինչպէս կ'երեւի ժապաւէնին մէջ, միայն մեր այս խեղճ Հայն է, որ չէ կրցեր օրինաւոր ճամբով վերադառնալ հայրենիք եւ երկրէ երկիր թափառելով՝ ինկեր է … Թուրքիա: Միջանկեալ ըսենք թէ հայրենիք երթալու համար բոլոր ճամբաներն ալ հարկադրաբար Թուրքիայէն չեն անցնիր:

Անկէ զատ այս մարդը անուս մէկը չէ եւ իբր այդ պէտք է գիտնար թէ որեւէ երկրի խորհրդային պաշտօնատուն, զինքը դիւրաւ կրնար հայրենիք վերադարձնել: Ի՞նչ կը պատահէր այդ պարագային, պարզապէս այս ժապաւէնը գոյութիւն չէր ունենար: Հարց կուտանք այս ժապաւէնին բեմադրին, թէ ինքը այդ Հայուն պէ՞ս պիտի շարժէր, որ գիւղի մը պէս կը հրամցնէ մեզի: Ընդունինք բայց մը թէ բեմադրին համար այս նիւթը միայն պատրուակ մը ըլլար, Թուրքերուն հանդէպ իր զգացումները արտայայտելու: Նպատակը ինքնին գովելի է եւ նաեւ յուսադրիչ շատ մը անկիւններէ դիտուած: Բայց հարկ կա՞ր միթէ Թուրքերուն դէմ դատաստան ընելու համար, այսպիսի չինծու պատմութիւն մը: Նի՞ւթ կը պակսի արդեօք Թուրքերու բարբարոսութիւնը պատկերացնելու համար:

Արդ, իր խորքին մէջ գնահատելի այս ձեռնարկը, ձախողած է իր ձեւին մէջ: Գեղեցիկ միտքերը անպայման յաջող գործերու գրաւականներ չեն: Այսուհանդերձ գովելի են կարգ մը դերակատարներու ջանքերը մեզի հաղորդակից ընելու համար իրենց ներքին ապրումներուն:

Եզրակացութիւն, որոշ է թէ հայկական շարժանկարը կը շարժի, բայց շատ դանդաղ: Այս իրողութեան վկաներն են բոլոր անոնք, որոնք աժան հայրենասիրութիւններու բեմ չեն ուզեր դարձնել հայկական շարժանկարը:

ԱՌԼԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

[illegible] այնպիսի, ինծի համար ցաւալին եւ [illegible] անախորժ մը եղաւ լսել որ աղջիկները, [illegible] աղջիկները Ֆրանսերէն կը խօսէին իրարու հետ:

[illegible] անոնք այդ [illegible] արտայայտելու քան հայերէն [illegible] ինչ պիտի ըլլայ ուրեմն վաղը, երբ [illegible] բոլորովին օտար [illegible] նոր հորիզոն մը գտնեն իրենց կեանքին [illegible]:

[illegible] պիտի մնայ, անոնց հոգիին մէջ [illegible] տարիներու ընթացքին [illegible] բայց, թէ պիտի մարի շուտով [illegible] փոթորիկին մէջ՝ որ մեր շուրջը [illegible] ամէնուրեք, երբ [illegible] աշխարհին:

Բայց պէտք է արծարծել [illegible] հրահրել մեր շունչին ամենազօր [illegible]ութեամբ, որպէսզի վստահ ըլլանք [illegible] մը մասին, որպէսզի [illegible] ծաղիկները [illegible] օտար բոյներ չպարպուին:

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՅԻՍ 28

•

ԿՐԸՆՈՊԼԸ, (Ցառաջ).— Մեր գաղութըն ալ արժանավայել կերպով տօնեց Հայաստանի Հանրապետութեան 42րդ տարեդարձը Ռիւ Ժէֆ գեղեցիկ սրահին մէջ, կազմակերպուած Հ. Յ. Դաշնակցութեան [illegible] կոմիտէին կողմէ, հայրենակարօտ եւ պատուական բազմութեան մը ներկայութեամբ:

Բեմը զարդարուած էր հայկական եւ ֆրանսական դրօշակներով, ինչպէս նաեւ Արամի, Անդրանիկի եւ մեր ազատամարտը խորհրդանշող փետայիներու մեծադիր նկարներով:

Հանդէսը բացուեցաւ Նոր Սերունդի երգչախումբին կողմէ «Ցառաջ Նահատակ»ով ղեկավարութեամբ ընկեր Ե. Մարաշլեանի.

Օրուան նախագահ ընկեր Ղ. Թորոսեան իր բացման խօսքով պանծացուց Մայիս 28ի վեհ նշանակութիւնը: Մայիս 28 հայ ժողովուրդին արիւնով, կամքով եւ բազուկով ստեղծուեցաւ: Պէտք է բոլորս ալ առանց այլեւայլի երկիւղածութեամբ խոնարհինք այդ մեծ եւ պատմական թըւականը յատկանշող գաղափարին առջեւ: Ցետոյ, հրաւիրեց ներկաները մէկ վայրկեան յոտնկայս յարգանքի, ազատութեան ճանապարհին ինկող բոլոր ծանօթ եւ անծանօթ հերոսներուն համար: Ցիշեց հայ ժողովուրդի անմահ զաւակ Սողոմոն Թէհլիրեանը, որուն մահը խորապէս ազդեց մեր բոլորին վրայ:

Հանդէսին գեղարուեստական բաժինը ճոխ էր եւ խնամուած: Սիրայօժար իրենց մասնակցութիւնը բերին գաղութիս կարող ուժերէն Տէր եւ Տիկին Մարաշլեանները եւ Վ. Բարախեանը առաջինները երգով, իսկ ընկեր Վ. Խաչատուրեան արտասանութեամբ:

Սրահին բազմութեան համար բոլորովին նոր անակնկալ մը եղաւ, երբ Կապոյտ Խաչի պարախումբը, ղեկավարութեամբ ընկերուհի Ա. Սիսլեանի, պարեց յաջորդական չորս նոր գեղջկական եւ տոհմիկ պարեր մեծ խանդավառութիւն ստեղծելով:

Իսկ դպրոցի բարձրագոյն դասարանի աշակերտներէն օրիորդներ Թ. Ճերմակեան, Մ. Ուզունլեան եւ Մ. Իսլիւէ գգայնութեամբ արտասանեցին հայրենաշունչ եւ գեղեցիկ նոր կտորներ:

Այս ջերմ եւ խանդավառ մթնոլորտին մէջ խոր յուզումով եւ առոգանութեամբ արտասանեց օրիորդ Ս. Սիսլեան «Հայաստանին» (Ա. Իսահակեան): Թաւ ջութակի վրայ նուագեց Օր. Հ. Թորոսեան: Բոլորն ալ արժանացան հանդիսականներու ջերմ ծափահարութեան: Գեղարուեստական այս բաժինը կը պարտինք Կապոյտ Խաչի դպրոցի նուիրեալ ուսուցչուհի ընկերուհի Ա. Սիսլեանին:

Անկարելի է չանդրադառնալ եւ երկու խօսք չըսել ընկերուհի Վ. Օհանջանեանի եւ ընկեր Քիւրքճեանի՝ իրենց կատարած պիւֆէի այնքան յոգնեցուցիչ աշխատանքներուն համար:

Ընդհանուր խանդավառութեան մէջ բեմ բարձրացաւ օրուան բանախօս ընկեր Ա. Քէօսէեան (Մարսէյլէն), որ իր իմաստալից եւ ոգեւորիչ բանախօսութեամբ ներկայացուց Մայիս 28ը, իբրեւ համազգային մեր մեծագոյն յաղթանակի տօնը, տալով հակիրճ պատմականը եւ օրուան ոգին: Թրքական բանակը հասած էր Երեւանի դռները, կ'ուզէր արեւելեան Հայաստանի Հայութիւնն ալ արեւմտեան Հայաստանի ճակատագրին ենթարկել, սակայն իր զարշելի նպատակներուն չհասաւ: Արտահետեւ այդ չարաշուք օրերուն Զօր. Սիլիկեանը կոչով մը ժողովուրդը կը հրաւիրէր ռազմաճակատ, — Մահ կամ ազատութիւն: Հայ ժողովուրդը ուզեց պատուով մեռնիլ եւ մեծով ու պզտիկով մեկնեցան ճակատ: Քանի մը օրուան ահեղ ճակատամարտներէն ետքը՝ թրքական բանակը կը նահանջէր:

Քառասուներկու տարիներ անցած են այդ օրերէն ի վեր: Սակայն դեռ թիզ մը հող աւելցած չէ այդ օրուան սահմաններուն վրայ: Իրաւունք չունի՞նք հարցնելու թէ ո՞վ է ստեղծած, ո՞վ է տուած արդի Հայաստանը: Բոլշեւիկները թող խօսին այն ատեն միայն՝ երբ մեզի տան Միացեալ Հայաստանը:

Օրուան խօսնակն էր ընկեր Վ. Բարախեան:

Հանդէսը փակուեցաւ ընկեր նախագահին ոգեւորիչ խօսքերով եւ ժողովուրդը մեկնեցաւ անկախութեան գաղափարներով տոգորուած:

× Ապրիլ 11–24ի սգահանդէսը գաղութիս մէջ տօնուեցաւ, նախաձեռնութեամբ Ազգային – Եկեղեցական Միութեան եւ մասնակցութեամբ տեղւոյս մէջ գործող զանազան կազմակերպութիւններուն: Ունեցաւ համազգային հանգամանք ու եղաւ բազմամարդ:

Խօսք առին Ազգային Եկեղեցական Միութեան կողմէ Գ. Սթամպուլեան, Հայ Մարտիկներու Միութեան կողմէ Գ. Միքջեան, Հ. Յ. Դաշնակցութեան կողմէ ընկեր Սիսլեան, իսկ Կապոյտ Խաչի կողմէ ուղերձ մը կարդաց Տիկին Նահապետեան:

Սգահանդէսին կոկիկ եւ խնամուած գեղարուեստական բաժինը պատրաստուած էր Կապոյտ Խաչի կողմէ: Մանաւանդ օրուան մեծ Հայուն՝ Գ. Խաժակի կտակնամակը (ընկեր Ե. Մարաշլեան) շատ յաջող ու տպաւորիչ էր:

Վ. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ

Դարձաւ եւ այլեւս դիմացի շէնքի դուռը [illegible]: Մութը կոխելուն պէս ճրագ վառուեց առաջնամասի դահլիճում, բայց [illegible] մարեց ու բացուեց պատշգամբի [illegible] մասի սենեակում: Երկար չտեւեց, այստեղ ու շէնքը դարձաւ պա[illegible] խաւարով:

Առաւօտ սովորականից աւելի շուտ ելայ, արեւի շողերը արդէն հասել էին դիմացի շէնքի պատուհանին: Հագել էի թէյս եւ ուզում էի բազկաթոռը մօտեցնել պատուհանին եզրին երբ յանկարծ դիմացի շէնքի պատուհանում տեսայ Թալէաթին: Քարացայ, նա՞ էր արդեօք: Այո …

Նա մէկ երկու քայլ առաջ անցաւ, ուղիղ դէպի մայթը՝ նախ վեր, ապա վար ու կարծես ինչ մտքերի ծանրութեան տակ գլուխը կախեց: Ըստ երեւոյթին դեռ չէր հանգստացել, գործած անպատում ոճիրից յետոյ: Ցամենայն դէպս, թէեւ անցել էր հինգ-վեց տարի, բայց վախը անբաժան էր մնացել նրանից: Իր լայն ուսերին կրում էր երկու հրապարակային դատավճիռներ: Թուրքական պատերազմական ատեանի եւ Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան: Առաջինը նրա համար, հաւանաբար, ունէր բարոյական նշանակութիւն. փոխանակ վեր հանելու իր երկրի մէջ հարազատները դատապարտում էին նրան մահուան, իբրեւ սովորական ոճրագործի: Բայց ժամանակը կարող էր այդ «Թիւրիմացութիւնը» պարզել. ապագայ սերունդները կը հասկանային կատարած գործի արժէքը, եւ թէ … Եթէ չլինէր Հ. Յ. Դաշնակցութեան դատավճիռը: Անուամենայնիւ չկարողացաւ այդ կուսակցութեան բոլոր զինւորներին ճանաչել: Բայց ո՞վ մնաց իր ճանաչածներից: Փաստօրէն մէկ հոգի – Գարեգին Փաստրմաճեանը: Չէ՞ր յիշում արդեօք իր վերջին զրոյցը նրա հետ …

Լծակի պէս հաստ դաստակը վեր տարաւ, ձեռքով ճակատը շփեց, ներս մտաւ: Նայեցի ժամացոյցին. 10 էր, Ուհլանտ գնալու իր սովորական ժամը: Ցանկարծ նա յայտնուեց դրան մօտ ու փղի պէս ծանրօրէն սկսեց վար իջնել: Երբ դուրս ելաւ փողոց, դիմացի մայթով արդէն բռնել էր Ուհլանտի ուղին: Սառը դատողութիւնը ինձ ասում էր, որ այս անգամ անկարող պիտի լինի ազատուել ձեռքից, բայց եւ յուզումը բազմալեզու աղաղակներով փոթորկում էր ինձ:

— «Հասիր, վազիր, անցիր միւս մայթը, ու չեղակի կռնակից, մէջքին, գըլխին. շուտ, անցիր փողոցը» …

Մայթից իջայ փողոց՝ յետեւը անցնելու համար, բայց յանկարծ մի բան յետ մղեց ինձ. հազար անգամ պարզուած բացորոշ բանը այդ պահին մէկէն ի մէկ կասկածելի թուաց. Նա՞ է արդեօք …

— «Անցիր դիմացը, դիմացը, դիմացը, ուղղակի ճակատին, շուտ, շուտ, վազիր» …

Դիմացի մայթով հաւասարուեցի նրան, արագ քայլերով բաւական յառաջացայ. անցայ նոյն մայթը, ուսկից գնում էր նա: Ցետ դարձայ: Մօտենում էինք իրար: Նա գալիս էր ճեմելու ձեւով՝ ձեռնափայտը անփոյթ ճօճելով: Մի կարճ տարածութիւն մնացած՝ զարմանալի անզգայութիւն համակեց էութիւնս: Համոզուելու վրայ Թալէաթը չեշտակի նայեց ինձ. աչքերի մէջ առկայծեց մահուան սարսափը: Վերջին քայլը բեկուեց. մի քիչ թեքուեց որ խուսափի, բայց զէնքը դուրս քաշելս ու գլխին պարպելս մէկ եղաւ …

Թալէաթը հարուածից կարծես ցցուեց ու մի ակնթարթ հզօր մարմինը պրկուեց ձիգ, բայց երերուն. ապա ողողուած կաղնու բունի պէս երեսի վրայ տապալուեց թնդիւնով… Քիչ դէնը մի կին ճչաց ու գետին փռուեց, մի մարդ վազեց դէպի նա… Բնաւ չէի կարող երեւակայել, որ այդպիսի դիւրութեամբ գետին պիտի փռուի գազանը: Մի վայրկեան մըտքում ունեցայ բոլոր գնդակները պարպելու մէջքին, բայց փոխանակ կրակելու ատրճանակս նետեցի: Սեւ, թանձր արիւնը վայրկենապէս լճացաւ Թալէաթի գլխի շուրջ. կարծես ջարդուած անօթից մաղուած էր դուրս թափւում …

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆ

«Վերյիշումներ», 1953

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ նախկին նախագահ Վէնսան Օրիոլ նամակով մը կը տեղեկացնէ թէ այլեւս պիտի չմասնակցի Սահմանադրական Կոմիտէին նիստերուն։ Օրիոլ կ՚ըսէ — «Մարդ մը որքան մեծ եւ նուիրուած ըլլայ չի կրնար անձնական օրինաւորութիւն մը «Հանրապետական օրինաւորութենէ» մը վերադաս համարել։ Մեր պարտականութիւնն է այս վերջինը յարգել տալ։ Զուգելով մնալ ոչ համբը, ոչ ալ անկարող այլեւս չեմ մասնակցիր նիստերուն քանի որ չեմ կրնար, ըստ սահմանադրութեան, հրաժարիլ»։ Այլ խօսքով Օրիոլ կը հաստատէ որ սահմանադրութիւնը յարգուած չէ։

ԽՐՈՒՇՉԵՒ Մաթհաուզըն արգելափակոցին (Աւստրիա) մէջ խօսած ճառի մը ընթացքին, Ադենաուըրը Հիթլերի բաղդատած է։ Յայտարարած է թէ ոչ մէկ ժողովուրդ որ պատմութեամբ տարուած է, կրնայ առանց ընդվզումի մտիկ ընել Ադենաուըրը, երբ կ՚ըսէ թէ «Աստուած գերման ժողովուրդը ընտրած է որպէսզի Եւրոպան համայնավարութեան վտանգէն ազատէ»։ Այս առթիւ մեղադրած է գերման կառավարութիւնը որ կ՚արգիլէ ճապատութեան մարտիկներու» գործունէութիւնը Դաշնակցային Գերմանիոյ մէջ։ Ուրիշ վայրի մը յարձակած է Այզընհաուըրի վրայ։ «Ոչ մէկ ժամանակ Այզընհաուըրի վարկը այսքան ցած եղած է» ըսած է։ Վերին ժողովի ձախողութեան պատասխանատուութիւնը Ամերիկայի վրայ նետելէ ետք, յայտարարած է թէ «Արեւմտեան կառավարութիւնը պիտի շարունակէ խաղաղ գոյակցութեան իր քաղաքականութիւնը»։ Խրուշչեւ ըսած է նաեւ թէ ոչ ոք կարելի է բանի զրահոտ տանիլ, այլ խօսքով համայնավար ընել։

Այրի Տիկին Գառնիկ Յովհաննէսեան, Տէր եւ Տիկին Դաւիթ Յովհաննէսեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Ճիրմէճեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Արամ Յովհաննէսեան, Այրի Տիկին Քրիստինէ Կէօտէմեան եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, Մեծ հօր, եղբօր եւ ազգականին՝

ԳԱՌՆԻԿ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ Յուլիս 2ին, յետ երկարատեւ հիւանդութեան։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր Երեքշաբթի, Յուլիս 5, ժամը 14-ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին մէջ։

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել։

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՍԵՒՐ

1960-1961

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ։

ԲԱՑՈՒԱԾ են նաեւ Պաքալօրէայի երկրորդ մասին երկու նոր դասարանները.—

Ա) Տարրական Ձափագիտութիւն

Mathématiques Élémentaires

Բ) Փորձառական Գիտութիւններ

Sciences Expérimentales

Պայմաններուն համար դիմել՝

DIRECTION DU COLLÈGE SAMUEL MOURAT
26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél. : OBS. 18-28

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ

Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյն համար զհանալի նուիրեցին, Առնուվիլ։

Տէր եւ Տիկին Գեղամ Զօրայեանի երկրորդ զաւկին՝ Արփիին մկրտութեան առթիւ Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյն համար դնուելիք երդիկներին համար եղած են հետեւեալ նուիրատուութիւնները.

Տէր եւ Տիկին Գէորգ Մարտիկեան 50 Ն. Ֆ., Տէր եւ Տիկին Աղասի Խանճեան 50 Ն. Ֆ., Տէր եւ Տիկին Գեղամ Զօրայեան քաւոր Ն. Ֆ., Տէր եւ Տիկին Վահան Զօրայեան, Տիկին Արաքսի Սերոբեան, Լիոնէն հիւր տիկին մը, Տիկին Մարի Պետրոսեան, Ազդէ ջնջ. Փալանճեան տասնական Ն. Ֆ.։

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Մեր ընթերցողներուն արձակուրդի ամիսները, արձակուրդի շրջանն է նաեւ թերթին առաւելով զբաղեալ մեր պաշտօնեաներուն համար՝ որոնց կարգաւ բացակայութիւնը զգալի կերպով կը դժուարացնէ մնացողներուն առօրեայ աշխատանքը։

Կը խնդրենք մեր ազնիւ բաժանորդներէն, որ, արձակուրդի առժամեայ հասցէի փոփոխութեան համար, նախընտրաբար հաճին դիմել օրէնք ըստ պատրաստակ գրաւոր ձեւով։

Ընթացիկ պարզ եւ ճոխ գործառութիւն մըն է, որուն գործադրութեան համար պէտք է լեցնել տեղւոյն վրայ տրամադրելի՝ հետեւեալ խորագիրով դեղին թուղթը.—

Formulaire No 755-A — ORDRE DE RÉEXPÉDITION
(Changement d'adresse temporaire)

Կանխաւ շնորհակալութիւն մեր բաժանորդներուն որ պիտի ուզեն այդ ձեւով դիւրացնել մեր գործը։

Բացառաբար մեր խնդրանքէն զերծ մնացող անկարելիութեան մէջ գտնուող բաժանորդներուն համար, հասցէի փոփոխութեան ծախսն է՝ 2.50 Ն. Ֆ., կանխաւ վճարելի։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Տէյէնի մասնաճիւղին կողմէ։

Տեղի պիտի ունենայ Յուլիս 10ին, Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ Կազինօի արեւադարձին գեղատեսիլ պարտէզին մէջ։ Գեղարուեստական բաժին։

Հայկական նուագ ու երգեր բարձրախօսով։

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով։

Կը հրաւիրուի Տէյէնի եւ Լիոնի հասարակութիւնը։

Կը խնդրուի չհաշուածներել այս ձեռնարկը։ Անձրեւի պարագային ապահով վայր։

Prix Brémond

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Այս Երեքշաբթի իրիկուն ժամը 21ին Սալ Բրպիւսի

252, Fbg. St. Honoré

Դասախօս՝ ՍԻՐԱՐՓԻ ՏԷՐ ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

Նիւթ՝ Նեսթը Պիբբի հաւաքածոյին հայկական ձեռագիրները։

(Projections)

ՆՈՒԷՐ

Տիկին Եղիսաբէթ Տէր Ղուկասեան տասը Ն. Ֆ. կը նուիրէ Ֆ. Կապոյտ Խաչի Անկիլի մասնաճիւղին, ի յիշատակ իր անմոռաց հարազատներուն՝ Նայլապեանն եւ Տէր Ղուկասեան ընտանիքներուն։

Բ. ՑԱՆԿ

Փարիզի Այլաշատուհուի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.—

Տէր եւ Տիկին Ալեքսանդր Օհանեան իրենց աղջ. Ծաղկի Տէր եւ Տիկին Օհանեանի յիշատակին յիսուն Ն. Ֆ., Պ. Քէօչկէրեան (Ռոանէն) իր կնոջ աղջ. Եօժէ - նի Քէօչկէրեանի մահուան առթիւ ծաղկեպսակներուն փոխարէն հարիւր Ն. Ֆ., Պ. Պ. Ֆարքիէեան հինգ Ն. Ֆ., Մարտիրոսեան Ցակոբ հինգ Ն. Ֆ., Պարտիզպանեան տասը Ն. Ֆ., Միրզայեան ժան հինգ Ն. Ֆ., Գառնիկեան Լեւոն 30 եւ Գաբրիէլեան տասը, ողբացեալ Գրիգոր Փափազեանի մահուան առթիւ. Պ. Մարտիրոսեան Վահան տասը Ն. Ֆ., Պ. Պ. Ֆօնիքեան Լեւոն տասը Ն. Ֆ., Գալֆայեան Յարութիւն քսան Ն. Ֆ., Յովհաննէսեան Գառնիկ տասը Ն. Ֆ., Ա. Հարէնց, ղազատահանդէսի առթիւ քսան Ն. Ֆ., Ա. Սարեան հինգ Ն. Ֆ., Դաւիթեան Գ. հօրը Ն. Ֆ., Հ. Սարեան 5 Ն. Ֆ.։

Տէր եւ Տիկին Միհրդատ Ալթունեան կը նուիրեն երեսուն Ն. Ֆ., փոխան ծաղկեպսակի ողբացեալ Տիկին Մալաճեանի մահուան առթիւ։

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՓՍԱԿԻ

Վասպուրական Փառամարտեանի մահուան առթիւ Տիկին Զուլալեան եւ զաւակները յիսուն Ն. Ֆ. կը նուիրեն Սողոմոն Թեհլիրեան սրահին եւ յիսուն Ն. Ֆ. Միութենան սրահին։ (Ստանալ «Յառաջ»էն)։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ս. Միքայելեան ենթակոմիտէի։

Տեղի կ՚ունենայ այս Ուրբաթ, ժամը 21ին, Ալֆորվիլի Ժիւսթիս տը Փէյ սրահը, Մէրի տ՚Ալֆորվիլ։

Կը նախագահէ ԿԱՐՕ ԻՆՃԻԱՆԵԱՆ

«Մեր Ազգային իտէալները» շուրջ։

Կը խօսին ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ (ֆրանսերէն)

եւ ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ (հայերէն)

Մուտքը ազատ է։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբաստիոյ Իսթի խումբին եւ Զաւարեան կոմիտէին կողմէ

10 Յուլիս, Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Մէտոնի պաղ աղբիւրին մօտ։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ. ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ, ԽԱՂԵՐ, ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ, ՊԻՒՖԷ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Երեւանէն Տիկին Վերա Գասպարեան, Մնացական, Հրանուշ, Լաւրա Ենգոյեան կը փնտռեն իրենց ամուսինը եւ հայրը, Պ. Արշակ Միհրան Ենգոյեանը, ծնած 1909 թուին Ամասիայի Մաղէչեն գիւղը, եւ որ ըստ իր ընտանիքին տառացած տեղեկութիւններուն 1946էն ի վեր Ֆրանսա կը գտնուի։

× Ռուսաստանէն Պ. Լեւոն Մարտիրոսեան, կը փնտռէ իր քրոջ որդիները Պ. Պ. Աբրահամ եւ Անուշաւան Շահկեանները, Վանեցի Պ. Նշան Շահկեանի որդիները, որոնցմէ երկար ատենէ ի վեր նամակ չէ ստացած։

× Պաղդէն Տիկին Վարդանուշ Աւագեան կը փնտռէ իր որդին, Արամ, Արշակ, Գրիգոր Աւագեանը որ 1942 թուականէն ի վեր կորսուած է։

× Երեւանէն Արտաշ Դանիէլեան կը փնտռէ իր հայրը Ալեքսան Դանիէլեանը, որ ըստ իր ստացած տեղեկութիւններուն այժմ Ֆրանսա կը գտնուի։

Վերոյիշեալ անձերու մասին տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել Փարիզի եկեղեցւոյ դիւանատան, 15 Րիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ (8)։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Վիէն — Ֆ. Կ. Խաչի վարչութեան ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները այս Կիրակի ժամը 15ին Հանդէսանեան սրահը, պաշտօնական գալուստը եւ նոր վարչութեան ընտրութեան։

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ՊՏՈՅՏԸ

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒԼԻՍ 10

Դէպի ՏՕՎԻԼ եւ շրջակայքը

Օթօքարը կը մեկնի Ալֆ. Տուէնէ Րիւ տը Թրէվիզ) ժամը ճիշդ 7ին։

Պտոյտին մասնակցիլ փափաքողներ պէտք է նախապէս արձանագրուին երգչախումբի վարչութեան կամ Օր. Զուլալեանի մօտ (78 Րիւ Լաֆայէթ, Փարիզ (9), հեռաձայնով

TRI. 77-27 poste 62

Ծախսապահանջութիւն 15 Ն. Ֆ.։

Ամէն ոք իր ուտելիքը կը հոգայ։

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

10 ՅՈՒԼԻՍ, ԿԻՐԱԿԻ ԺԱՄԸ 11-ԷՆ ԼԸ ՊԵՔԻ ՀԱՅ ԸՆԴԱՑԱՐԱՆԻՆ ԴԱՇՏԱՆԻՆ ՄԷՋ։

Ի նպաստ բարեսիրական ու կրթական ձեռնարկներուն։

Հանդիսավար պաշտպան ժամը 11ին։

Բացօթեայ ճաշ ժամը 13ին, եւ ընթրիք ժամը 19ին։

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով։

Գեղարուեստական բաժին եւ զուարճալի խաղեր։

Հաղորդակց. միջոցներ.— Շոզեկառք Սէն Լազարէն, Սէն-Ժերմէն-ան-Լէյի կայարանը (ոչ թէ Լը Բեք) Օթօպիւս 258 Փօն տը Նէօյի, ինչ իր մէթոյի կայքը։

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր. ,վեց.22Ն.Ֆր.
Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 6 ՅՈՒԼԻՍ
MERCREDI 6 JUILLET 1960

...ՆԻ – ԹԻՒ 8812 — 36EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ. 16ՐԴ ՏԱՐԻ. ԹԻՒ 4643

...ՕՐԱՆ ԽՈՍՔԸ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

...անանի խորհրդարանական ընտրու-...ները, որոնք սկսած էին Յունիս 12-...ին, յաջորդ երեք կի-...րակի ընթացքին եւ վերջացան Յու-...լիսին.

...ին ծանր տագնապ մըն էր անցու-...ցած Լիբանան, երբեւ հետեւանք Մերձա-...ւոր Արեւելքի մէջ առաջ եկած քաղաքա-...կան փոփոխութեանց : Փետր. ...ին կազմուած էր Արաբական Միաց-...եալ Հանրապետութիւնը՝ Եգիպտոսի եւ ...իոյ միացումով :

Այդ օրերուն արտաքին գանազան եր-...կիրներ մէջ Համարաբական մեծ Հա-...յրենակցութիւն մը կազմելու ձգտում-...ը կային, Ատլանտեանի ափերէն մինչեւ Պարսից ծոց : Արաբ. Միացեալ Հանրա-...պետութեան կազմութիւնը կը համարուէր ...ն քայլը այդ ճամբուն վրայ : Փա-...ստ էր մանաւանդ որ վիրջը փոքրիկ ...անանի որուն ճակատագիրը կապուած ...Սուրիոյ հետ՝ համաշխարհային ա-...ռջին պատերազմի վազորդայնէն ի վեր :

...Մայիս 9ին ծայր առին Լիբանա-...ն խռովութիւնները, որոնք սկսած էին ...նոր ամենատուութիւններ ստանալ, երբ ...ին 14ին Պաղտատի մէջ տեղի ունե-...ցաւ յեղափոխական ծանօթ յեղաշրջու-...մը : Բանի մը ժամուան մէջ տապա-...լեցաւ Հաշիմեաններու թագաւորութիւնը ; ...Ֆ. , պաշտօնաթող Ապտէլիլահ եւ ...վարչապետ Նուրի Սայիտ փաշա սպան-...ուեցան, Հանրապետութիւն հռչակուե-... Յորդանան եւ Լիբանան իրենք զի-...նուորական փառղուած զգալով Անգլիացինե-... եւ Ամերիկացիներու օգնութեան դի-...մեցին.

...ան խաղաղեցաւ կացութիւնը Լիբա-...նի մէջ, ուր Հանրապետութեան նա-...խագահ Քամիլ Շամունի յաջորդեց զօրա-...վար Ֆուատ Շէհապ :

...մէջ զօրավար Քասըմ մերժեց ...Արաբական Միացեալ Հանրապե-...տութեան եւ ենթարկուիլ նախագահ Նա-...սէրի ինչպէս կը սպասուէր :

...ութեան ձգտումը հետզհետէ ...ուեցաւ արաբական միւս երկիրնե-... ամէնէն առաջ Լիբանանի մէջ, ուր ...ականներէն ի վեր կատարեալ ...ութիւն կը տիրէ.

...խորհրդարանական վերջին ընտրու-...ները Լիբանանի մէջ տեղի ունեցեր ...ին՝ Շամունի կողմնակիցներուն ...լթութեամբ. Սահմանուած քաղաքական ...տեններ անհրաժեշտ դարձուցին ...պայմանաժամէն (1961) մէկ տարի ...չ կատարել նոր ընտրութիւնները :

...անի առկայնականութիւնը կը բաղ-...կանայ զանազան դաւանանքներու պատ-...կանող ներկայացուցիչներէ : Ըստ Սահմա-...նադրութեան, իւրաքանչիւր համայնք իր ...ներկայացուցիչները կ՚ունենայ խորհր-...դարանին մէջ, որուն անդամներուն ընդ-...հանուր թիւը բաժանելի պէտք է ըլլայ ...

...ոգես երեսփոխաններու թիւն էր ...ուն բարձրացաւ 66ի, իսկ այս ...ի 99ի ընտրութեանց մէջ ձա-...ն կը բազմաթիւ ծանօթ դէմքեր, ...պետներ եւ նախկին նախարար-...ներ։ Երեսփոխաններու թիւը բարձրա-...ցաւ 99ի, որպէսզի այս անգամ բնա-...կչութեան աւելի պատշաճութիւն արուի այս վեր-...ջին...

...տեսակ այս կարգադրութեան, յաւ-...ջորդ ընտրութեանց մէջ ձախողութիւն ...կրեցին նախկին վարչապետներ Ապտալ-...լա Եաֆի, Սամի Սոլհ եւ ուրիշներ :

...դաւանական տեսակէտէ բաժանումը ...երեսփոխանական հետեւեալ պատկերը.— ...մարոնի, 20 իսլամ սիւննի, 19 իս-...լամ շիի, 11 յոյն օրթոտոքս, վեց յոյն կաթոլիկէ, 4 հայ լուսաւորչական, մէկ հայ կաթողիկէ, 1 բողոքական եւ 1 փոքրամասնական :

Հայերուն յատկացուած հինգ աթոռնե-րը շահեցան Հ. Յ. Դաշնակցութեան թեկնածուները :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿՐՆԱՆՔ ՆՈՐԷՆ ԽՕՍԻԼ ԵԹԷ ՖՐԱՆՍԱ ՀՐԱԺԱՐԻ ԻՐ ՏԵՍԱԿԷՏԸ ՊԱՐՏԱԴՐԵԼԷ

Կ՚ԸՍԷ ԱԼԺ. ԱԶԱՏ. ՃԱԿԱՏԸ

Երկուշաբթի օր, «Ալժ. կառավարու-թիւն»ը Թունուզի մէջ, լրագրողներուն յանձնեց հաղորդագրութիւն մը Մըլէօնի խօսակցութիւններուն մասին, որուն մէջ կը ճշդէր նաեւ իր դիրքը:

« Ալժ. կառավարութեան » հրատարա-կած զեկոյցը նախ կը բացատրէ թէ տը Կոլի Յունիս 14ի ճառին ի պատասխան եւ պատրաստելու համար Ֆերհաթ Ապպասի Փարիզ մեկնումը, Ալժ. Ազատ. Ճակատը որոշեց երկու բանագնացներ ղրկել Փա-րիզ: Ասոնց վերադարձին, Յուլիս 2ին եւ 3ին «Ալժ. կառավարութիւնը» կրկին քն-նեց կացութիւնը համաձայն բանագնաց-ներու բրած զեկուցումին: Եւ զեկոյցը կը շարունակէ.—

« Մեր բանագնացները Ֆրանսական կառավարութեան կողմէ ճշդուած պայ-մաններու առջեւ գտնուեցան: Ֆրանս. կառավարութիւնը միակողմանի ձեւով կ՚ուզէ կազմակերպել Ալժերիոյ եւ Ֆր-րանսայի պատուիրակներուն հանդիպու-մը: Ֆրանսական կառավարութիւնը Յու-նիս 29ի զեկոյցով կը շեշտէ թէ «կառա-վարութեան ներկայացուցիչները հաղոր-դեցին այն պայմանները, որոնց մէջ կա-րելի է խօսակցութիւններ կազմակեր-պել »:

Դիտել տալէ ետք թէ «Ֆրանսական կա-ռավարութիւնը մերժեց ընդունիլ Ալժե-րացի բանագնացներուն մինչեւ իսկ հաշ-տարար ոգիով ներկայացուած առաջարկ-ները» ; զանգատ կը յայտնուի թէ « այդ-պայմաններուն մէջ ալժերական պատուի-րակութիւնը զրկուած պիտի ըլլար բա-նագնացի մը վայել ազատութենէն եւ արժանապատուութենէն »:

Հաղորդագրութեան մէջ , կը թուէն Ֆրանսայի պայմանները — Բացի Թու-նուզէն, արտաքին կամ ներքին ոչ մէկ շփում կամ յարաբերութիւն: Չեն կրնար այցելութիւն ընդունիլ կամ քաղաքական բանտարկեալներու այցելել, եւն.:

« Այսպէս, զօրավար տը Կոլի հրաւէրը ընդունելով, պատուիրակութեան ան-դամները Ֆրանսայի մէջ, քաղաքական բանտարկեալէ մը նուազ ազատութիւն պիտի ունենային :»

« Այս կեցուածքը կը մատնէ այն տրա-մադրութիւնը թէ չեն ուզեր բանակցու-թիւնը շարունակել :

Զեկոյցին մէջ կ՚ըսուի նաեւ — «Վերջա-պէս արգելքները բազմապատկելու տեղ, ֆրանսական կառավարութիւնը հարկ տե-սաւ ճշդել թէ ալժերական պատուիրա-կութեան Ֆրանսա գալը պիտի նշանակէր թէ ընդունած էինք իրենց, նախապէս եւ միակողմանի ճշդած պայմանները » :

Այսուհանդերձ, կը շեշտեն թէ կը փա-փաքին իրականացած տեսնել բանակցու-թիւնները ու ատոր համար հաստատ կը մնան Յունիս 20ի իրենց յայտարարու-թեան վրայ :

« Բայց, կ՚աւելցնեն անոնք, ներկայ պայմաններուն եւ պարագաներուն մէջ, նպատակայարմար չէ ալժերական հանրա-պետութեան առժամեայ կառավարու-թեան պատուիրակութեան Փարիզ ժամա-նումը: Չի կրնար նպաստել հարցին լու-ծումին :

Այս առթիւ, անգամ մը եւս կը շեշտեն, թէ որպէսզի բանակցութիւնները յաջող ընթանան, անհրաժեշտ կը գտնեն որ եր-կուստեք համաձայնին պայմաններու եւ միջոցներուն շուրջ :

« Եթէ Ֆրանս. կառավարութիւնը նկա-տի առնէ այս տարրական սկզբունքը, Ալժերիոյ Հանրապետութեան առժամեայ կառավարութիւնը պատրաստ կ՚ըլլայ, անգամ մը եւս Ֆրանսա ղրկելու իր բա-նագնացները » :

Այս զեկոյցին բնոյթը ոչ մէկ զարմանք պատճառեց: Արդէն սկիզբէն իսկ յայտնի էր թէ Ֆրանսա չուզէր հաւասարէ հաւա-սար խօսիլ, այլ պարտադրել իր պայ-մանները մինչ Ֆերհաթ Ապպաս մարդի-կը չեն ուզեր Քալէի քաղքենիներու դերը խաղալ :

Փարիզի մէջ պաշտօնական ոչ մէկ յայ-տարարութիւն եղաւ այս մասին: Կը սպասուի տը Կոլի արտասանելիք ճառե-րուն: Արդարեւ նախագահը Նորմանտի շրջապտոյտ մը պիտի կատարէ որուն ըն-թացքին 24 ճառեր պիտի արտասանէ ; Հաւանական է որ ատոնցմէ մէկուն մէջ հրապարակային պատասխան մը տայ «Ալժ. կառավարութեան » զեկոյցին :

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

ԹՈՒՐՔԻԱ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԷ ... ՈՐ ԱՄԵ-ՐԻԿԵԱՆ ՕԺԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆԸ ԱՒԵԼՆԱՅ

Պոլսոյ թերթերէն կը տեղեկանանք թէ Ուոշինկթընի թուրք դեսպանը մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին յայտնած է թէ իր երկիրը ելմտական ծանր յանձնառու-թիւններու տակ ըլլալով, հարկ է որ Ա-մերիկա բարձրացնէ իր օժանդակութիւ-նը: Այս պայմաններու տակ Թուրքիա կը պահանջէ (ընդգծումը մեր կողմէ) որ Ամերիկա աւելի դրամ տայ: Ինչպէս կ՚ե-րեւի մարդիկը առնելիք ունին ...:

× Իզմիրի մէջ նոր ձերբակալութիւն-ներ տեղի ունեցած են: Ձերբակալուած դեմոկրատներու թիւը 63ի հասած է .

Ձերբակալուած է նաեւ թուրք օդանա-ւորդը՝ Նուսրէթ Զինկիւ որ Իզմիրի ծովակայանէն օդանաւ ճախրելով կ՚ուզէր Եկէիշեհիրէն փախչել Մենտերէսը :

× Անգարայէն կը հաղորդեն որ Կիւր-սէլ ափ ի բերան մնացած է ի տես Ան-գարայի շաքարի գործարանին մէջ տիրող պերճանքին: Այս առթիւ Պոլսոյ թերթերը հետեւեալ մանրամասնութիւնները կու-տան .—

«Պետութեան եւ կառավարութեան նա-խագահ Զօր. Ճէմալ Կիւրսէլ աչքէ ան-ցուց Անգարայի շաքարի գործարանը ո-րու շինութիւնը դեռ չէ լրացած եւ ի տես մեծ ու աւելորդ ծախքերու ափ ի բերան մնաց: Շահագրգռուողները նախագահին յայտնեցին թէ գործարանին շինութիւնը դեռ միլիոնաւոր ոսկիի կը կարօտի, բա-լոր դեանցումները 166 միլիոն ոսկի պի-տի արժեն, այս դրամէն միայն քառա-սուն միլիոն ոսկիի խնայողութիւն մը կարելի պիտի ըլլայ ընել :

Զօր. Կիւրսէլ շաքարի գործարանին տնօրէնին հարցուց. « Դուք Եւրոպայի շաքարի գործարանները այցելա՞ծ էք» եւ աւելցուց .

« Այսպիսի պերճանք մը ոչ մէկ տեղ տեսնուած է: Կը նշանակէ որ ամէն ոք իր բաժինը առած է: Այս է եղեր իրենց շինարարութիւն, շինարարութիւն պոռա-ցածը: Այսպիսի շինարարութիւն անօ-գուտ եւ վնասակար է: Մենք ետ պացող փոխադրական միջոցի կը նմանինք: Հա-ւաքաբար պէտք է առաջ առաջ—ն ա-նենք» :

Այս գործարանին համար ծախսուած վաթսուն միլիոն ոսկիին համար Կիւրսէլ «Այս դրամը պարապ տեղը այստեղ թաղ-ուեր է »ըսաւ եւ հարցուց որ հնարաւոր է շաքարի գինը զեղչել: Ընդհ. տնօրէնը պատասխանեց որ ներկայիս երեք հարիւր հազար թօն շաքարի մթերք կայ, արտա-սահման վաճառում կարելի չըլլար ընել եւ այս տարուան արտադրութիւնը անց-եալ տարուընէ շատ աւելի պիտի ըլլայ :

Հովարանաւոր եւ կեդրոնական ջեռու-ցումով բնակարաններու սրահներ առաջ հազարաւոր ոսկի արժած միայարկ հան-գիստի սրահ մը ուշադրութեան գրաւեց եւ տեսնուեցաւ որ մէջի կարասիները ար-...ս կարգօրէն սուղ տեսակէ են : Զօր. Կիւ. ...ղկէ ... տեղ դառնօրէն քննադատեց նախկին իշխանութիւնը որ դեռ գործարան գո-յութիւն չունեցած, կարմիր ձուկերով ա-ւազաններ կառուցանել տուած է ;

ԴԵՄՈԿՐԱՏՆԵՐԸ ԻՆՉ ՍՊԱՆԵՐ ՉԱՐՉԱՐԵՐ ԵՆ

Պոլսոյ Կեդրոնական նոր հրամանատա-րը Զօր. Ֆարուք Կիւվէնթիւրք երէկ մա-մուլի ներկայացուցիչներու հետ ծանօ-թանալէ յետոյ «ինը սպաներու դէպքը» պատմած է :

— Այդ խնդրին մէջ «Ազգ. Միասնակա-նութեան Կոմիտէն առընչութիւն չունի . արդէն մանրամասնութիւնները զատական թղթածրարներուն մէջ գոյութիւն ունին: 105 օր բանտարկուած մնացինք այս մի-ջոցին մեզի անմարդ. տանջանքներու են-թարկեցին ; Իմ խցիկս 17–9 ոտք տարա-ծութիւն ունէր, ուր չունէի հիւսուած մահճակալ մը, յարդէ անկողին մը եւ աղտոտ վերմակ մը միայն կային: '

Ացիկը միայն ձեռքի մեծութեամբ պա-տուհան մը ունէր որ բակ կը նայէր, օր-...ուան ժամերը ... ռանաձայներէն հաւկնալ կը կ՚անայինք, կարդալ, գրել խստիւ ար-գիլուած էր: Երբեմն 25, երբեմն ալ 250 ժամնոց լամբար դնելով մեր տեսողու-թիւնը խանգարեցին: Վերի յարկէն փայտ կոտրելով , թիթեղներու զարնելով աղ-մուկ կը հանէին, նոյնիսկ երբեք անգամ մեր վրայ գալով մեզ թափեցին : Եւ յե-տոյ անընդհատ մեզ հարցափորձեցին ;

Օր մը էթհէմ Մէնտէրէսը եկաւ առանց մեզ տեսնելու հայհոյանքով հարցուց թէ դեռ հոս ենք ու արձակուեցանք, բայց չէինք ազատուած . միշտ տուն կուգային ու մեզ հանգիստ չէին ձգեր ;

Զօրավարը բացատրեց նաեւ թէ իր նախորդը ինչպէս ծեծելով անարգած էր Ապրիլ 27ի շարժումին մասնակից համա-լսարանական ուսանողուհիները ;

Ոստիկան-զինուորները ի ցոյց մարդ-կան երկրին ապահովութեանը համար կ՚աշխատէին, սակայն իրենց բուն նպա-տակը դեմոկրատներու ապօրինի վար-մունքներուն սատարել էր ;

ՊԱՇՏՕՆԱՆԿ ԴԵՍՊԱՆՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՌՆԱՐ

Պաշտօնանկ եղած թուրք դեսպանները չեն ուզեր Թուրքիա վերադառնալ հակա-ռակ անոր որ ճամբու ծախքը ղրկուած է: Ասոնց կարգին Մեքսիքայի, Պէրնի (Կէօ-քայ), Մատրիտի, Լիբիոյ,Քորէայի դես-պանները եւ ՄԱԿի փոխ – պատուիրակը :

×

Պէզազեան վարժարանի ուսուցչական կազմը 325 լիրա նուիրած է պետ. գան-ձին :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ Ամերիկեան դեսպանա-տան մէջ ընդունելութեան մը ընթացքին, Միկոյեան յայտարարած է — «Պէտք է որ Ամերիկայի հետ մեր յարաբերութիւն-ները բարելաւուին, այլապէս պատերազմ տեղի կ՚ունենայ»: Միւս կողմէ անդրա-դարձած է ամերիկացի օդանաւորդ Փա-ուըրսի դատավարութեան , որ տեղի պի-տի ունենայ «իր ատենին» եւ պիտի ըլլայ «հրապարակային» : Չէ ուզած աւելին ը-սել :

ԿՐԹԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

Ֆրանսայի Կրթական Նախարարութիւնը մրցումի դրած է 1655 տեղ լիսէներու ուսուցչութեան համար եւ 2299 տեղ վկայեալ ուսուցիչներու համար: Յաջողակները պիտի պաշտօնավարեն Ֆրանսայի մէջ, արտասահմանի մէջ: Ամէնէն աւելի պահանջ կայ չափագիտութեան եւ լեզուներէն անգլերէնի: Ֆրանսա կը ջանայ արտասահմանի եւ երբեմնի գաղթավայրերու մէջ պահել իր դիրքը, տարածել ֆրանսական մշակոյթը:

Կը տեսնուի որ ուսուցիչներու տագնապ մը կայ, ինչպէս դասախօսներու: Երիտասարդութիւնը կը դիմէ գործնական ասպարէզներու: Դասական ուսումներու հետեւողներուն թիւը հետզհետէ կը նուազի, մասնագիտական դպրոցներ կը յաճախեն երկրորդական ուսումէն վերջ:

Անցեալ տարուան Դեկտեմբերին Երեսփոխանական Ժողովը վաւերացուց Միշէլ Տըպրէի օրէնքը մասնաւոր դպրոցներու մասին: Մէկուկէս միլիոն երախաներ, պատանիներ եւ երիտասարդներ կը յաճախեն մասնաւոր դպրոցներ: Ծնողները այդ դպրոցներուն կը վճարեն վաթսուն միլիառ ֆրանք, աւելի ըլլալով կրթական տուրք պետական դպրոցներու համար: Աշխարհական դպրոցներու նախապաշտպան Ալպեր Պայէ կ'առաջարկէր ազգայնացնել կաթողիկէ դպրոցները, ինչպէս որ ազգայնացած են ճարտարարուեստական հաստատութիւններ: Պետութիւնը պիտի վարձէր դպրոցները, ուսուցիչները պիտի ըլլային պետական պաշտօնեաներ:

1942էն ի վեր Յանձնախումբեր կազմուեցան հարցը լուծելու համար: Վերջին Յանձնախումբը համաձայնութեան մը եզր գտաւ: Կարելի չէր պետականացնել, պայքարը բուռն պիտի ըլլար «կրնար տեղի տալ քաղաքային պատերազմի մը»: Եթէ փակուէին մասնաւոր դպրոցները, պետութիւնը ոչ շէնք ունէր այդքան թիւ աշակերտներ առնելու եւ ոչ ալ ուսուցիչ, ոչ ալ պիւտճէ.

Կրօնական այս հաստատութիւնները կրօնական դաստիարակութեամբ մեծ ծառայութիւններ կը մատուցանեն Ֆրանսայի մէջ: Այս դպրոցներէն կու գան եկեղեցական կոչում ունեցող պատանիները: Երբ Ֆրանսացի եկեղեցականը պակսի, իտալացի եւ սպանացի եկեղեցականը իր տեղը կը գրաւէ, իտալական եւ սպանական մշակոյթը կը ծաւալի, Ֆրանսայի մշակութային դերը կը նուազի: Վլատիմիր տ'Օրմեսոն կը յիշէ Կարտինալ Թափուրիի մէկ խօսքը Գրիգոր Թառնեպլի ներկայացուցիչներէն մէկուն՝ երբ կը գանգատէր թէ միջակ արդիւնքներ կը ստանան կատարուած աշխատանքի փոխարէն. «Մի յուսահատիք — կ'ըսէ Կարտինալը — Ֆրանսացիներու նման դպրոցներ շինեցէք, հիւանդանոցներ կառուցէք, ձեր կրօնաւորուհիներն ու եկեղեցականները ղրկեցէք ամէն կողմ եւ եկէք զիս տեսնելու հազար տարի յետոյ»: Արդ, աշխարհական վարժարաններէն եկեղեցական ասպարէզը ընդգրկող երիտասարդներ չեն գար: Եկեղեցական պատրաստուելու համար մանկութենէն պարելու է տղան կրօնական մթնոլորտի մէջ:

Սահմանադրութիւնը կ'ընդունի ամէն ազատութիւն, ընդունելու է նաեւ կրթութեան ազատութիւնը: Ութ հարիւր հազար ընտանիքներ կը նախընտրեն մասնաւոր դպրոցները պետական վարժարաններէն: Նիւթապաշտ դարու մը մէջ, երբ կը ժխտուի կրօնական ամէն հաւատալիք, որպէս նախապաշարում, ընտանիքներու ընդդիմութիւնը աշխարհիկ քարոզչութեան եւ զոհողութիւնը կրօնական զգացումներու պահպանման համար, վեր կը մնայ ամէն գնահատանքէ եւ անըմբռնելի կը մնայ Ալպեր Պայէներու աղանդաւորութիւնը:

Ութ բարձրագոյն վարժարաններ համաձայնած են կրթական Նախարարութեան հետ, կը գործադրեն պետական ծրագիրը, կ'ընդունին պետական հսկողութիւնը, կը պահեն ներքին վարչական անկախութիւնը: Այդ հաստատութիւններէն կարեւորագոյնն է Սթանիսլաս Գոլէժը, որուն նախկին աշակերտներէն են մարէշալ Ֆոշ, հաւատացեալ մը եւ եղբայրը Յեսուսեանի մը, նաեւ Զօրավար տը Կոլ, պատմական մեծ դէմքեր, որոնք իրենց կենդանութեան անցած են անմահութեան:

Վարչապետ Տըպրէ այսպէս յաջողեցաւ լուծել կնճռոտ հարց մը՝ հետեւելով Պելժիոյ օրինակին, ուր ընկերվարականներ, կաթողիկէներ եւ ազատականներ փոխադարձ զիջումներով վերջ տուած էին կրթական պայքարին:

Աշխարհական դպրոցի կողմնակիցները կ'ընդդիմանան նպաստ յատկացնել մասնաւոր դպրոցներու, բայց կը պահանջեն որ պետութիւնը կրթաթոշակներու հետ նպաստ յատկացնէ այն ընտանիքներուն, որոնց ընդունակ զաւակները ստիպուած են նախակրթարանէն յետոյ արհեստից դպրոցներ յաճախելու փոխանակ երկրորդական վարժարաններու դիմելու: Նախակրթարանը կը հայթայթէ գիրք, տետրակ, որ ձրի է. երկրորդական վարժարանն ալ ձրի ըլլալու է, հայթայթելու է դպրոցական իրեր եւ աւելին՝ թոշակ յատկացնելու է տղուն ընտանիքին, որպէսզի չպարտաւորուի պատանին գործի դնելու: Այսպէս սրբագրուած պիտի ըլլայ «ընկերային անարդարութիւն» մը: Երկրորդական եւ բարձրագոյն ուսումը «հարուստի զաւակներուն» մենաշնորհը ըլլալու չէ: Բանուորին ընդունակ զաւակը կը զրկուի բարձրագոյն ուսումէ, քաղքենիին անընդունակ զաւակը կը շարունակէ դպրոցը, փոխանակ արհեստի մը հետեւելու, որովհետեւ դասակարգային նախապաշարումով կ'արհամարհէ արհեստը. Բանուորն ալ կը փափաքի որ իր զաւակը որակեալ գործաւոր մը դառնայ, արհեստաւորն ալ զաւակը արհեստաւոր կը պատրաստէ: Բարքերը փոխելու է ուրեմն նախապէս, ընկերային դասակարգումը ընդունակութեանց համաձայն կատարելէ առաջ:

Կրթական նախարարը ուսուցիչներու պէտք ունի ներկայ պայմաններու մէջ, կրթական պիւտճէն սահմանափակ է: Եթէ ընդունուի ընկերվարականներու եւ համայնավարներու պահանջը, ո՞ւր կը մնայ նպաստներ յատկացընել ընտանիքներու: Հետեւողական ըլլալու համար կ'առաջարկեն պետականացում բոլոր ձեռնարկներու, տուրքերու յաւելում, հարուստներու աղքատացում:

Այն ատեն հաստատուած պիտի ըլլայ բաշխական արդարութիւնը, բայց անհատական պիտի մնայ ազատութիւնը: Անժխտելի իրողութիւն մըն է միանգամայն մեծ դէմքերու համեստ ծագումը: Ասպարէզը բաց է ընդունակներու, կորովի ու տէր անհատներու համար: Ազնուական, քաղքենի ընտանիքներէ եկած չեն չափագէտ Լափլաս, մարդկութեան բարերար Փասթէօր, իմաստասէր Ֆուլյէ, քաղաքական մեծ մարդ մը Լօյտ Ճորճ եւ վերջապէս երեք բռնապետները, Մուսոլինի, Սթալին, Հիթլեր: Իտալիոյ նախկին վարչապետներէն Նիթթի, երկար ատեն ուսուցչապետ Նափոլիի Համալսարանին, կը հաստատէ թէ նպաստ առաջող ուսանողներէն շատերը առաջնակարգ դիրքերու տիրացած են քան քաղքենի դասակարգի ունեւոր երիտասարդները եւ այս առանց պետական միջամտութեան:

Անհատը ջանք թափելու է բարձրանալու համար, ընկերութեան պարտաւորութիւնն է օժանդակել անհատին վերելքի ճիգին:

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

ԼԷՕ (ԱՌԱՔԵԼ ԲԱԲԱԽԱՆԵԱՆ)

(1860 — 1932)

Ապրիլ 26ին լրացաւ Լէոյի ծննդեան հարիւրամեակը:

Լէօ իր լրագրական գործունէութիւնը սկսած է Գ. Արծրունիի «Մշակ» թերթին, յետոյ շարունակած է ուրիշ հանդէսներու մէջ հրապարակախօսական յօդուածներով ու գրական պատմուածքներով: Այդ կարճ շրջանէն ետք, 1890էն մինչեւ իր մահը՝ նուիրուած է հայ ժողովուրդին քաղաքական ու մշակութային պատմութեան շուրջ ուսումնասիրութիւններու, տիրանալով հեղինակաւոր պատմաբանի համբաւի, (ԽՄԲ.— Պաշտպանողական՝ ըստ իր տեսաբանութեան, կողմնակալ՝ ըստ տիրող վարչակարգին):

Պատմաբան Լէօ մինչեւ 1905, տասնեւհինգ տարիներու ընթացքին գրեց ու մասամբ հրատարակեց պատմական ու կենսագրական տասնէ աւելի արժէքաւոր գործեր: Յիշենք գլխաւորները.— «Հայկական տպագրութիւնը», «Յովսէփ Արղութեան», «Ստեփաննոս Նազարեան» (2 հատոր), «Գրիգոր Արծրունի» (երեք հատոր)՝ «Ս. Մեսրոպ», «Վանի Թագաւորութիւնը», «Հայոց հարցի վաւերագրեր», «Հայոց պատմութիւն» (Ա. հատոր), որոնց վրայ խորհրդային տարիներուն աւելցան «Անի» (երկու հատոր), «Թրքահայ յեղափոխութեան գաղափարախօսութիւնը» (երկու հատոր), «Խոջայական կապիտալ» եւ «Հայոց պատմութիւն (Բ. Գ. եւ Դ. հատորներ):

«Հայոց պատմութեան» ստուարածաւալ չորս հատորները, որոնց վրայ Լէօ աշխատած է շուրջ երեսուն տարիներ, բազմավաստակ ու մնայուն գործեր են եւ ինչպէս ինք կը գրէ, «գրեթէ գերազանցում է մի անհատի ուժերը»:

Չամչեանի սկզբնաղբիւր նկատուած «Հայոց պատմութիւն»էն ետքը, Լէօ միակն է, որ շարադրեր է իր չորս հատորները աւելի քննական ու ամբողջական ձեւով:

Լէօ, ինչպէս կը նշէ իր Ա. հատորին յառաջաբանին մէջ, նպատակ ունեցած է գրել հատորներ հետեւեալ բաժանումներով.—

1) Հին Պատմութիւն, սկիզբէն մինչեւ Ե. դար (տպուած 1917ին):

2) Միջին դարերու Պատմութիւն Ե–Ժ. դար (հրատարակուած 1947ին, Հայաստանի Ակադեմիային կողմէ):

3) Նոր դարերու Պատմութիւն [illegible] տարակուած 1946ին Հայաստանի [illegible] դեմիային կողմէ.

4) Ժամանակակից Պատմութիւն [illegible] սանդրտ, հրատարակուած [illegible] յաստանի Ակադեմիային կողմէ.

Դժբախտաբար, իր մահուան [illegible] ով, Լէօ ժամանակ չունեցաւ [illegible] հինգերորդ հատորը, որ նուիրուած [illegible] պիտի ըլլար հայ գաղութներուն.

ԺԹ. դարու սկզբնական թուականներուն, հայ ժողովուրդի Պատմութիւն[illegible] մինչեւ այդ օրերը կղերա–ազգա[illegible] տական հիմերու վրայ գրուած [illegible] սկսած էր ստանալ քննական–գիտ[illegible] տական ուղղութիւն, երբ Լէօ, [illegible] քաղքենի – ազատական պատմագ[illegible] գաւ մին այդ նոր ուղղութեան [illegible] պահներէն, որ գրգռեց, վերլուծեց, օգտագործեց ծանօթ բոլոր [illegible] միջին դարու եւ մասամբ քննա[illegible] րունդի հեղինակները եւ ատոր [illegible] կան գործեր, որոնք անուրանալի [illegible] լաւագոյն են քան մինչեւ այդ օրեր հրատարակուածները:

Պէտք է նշել, թէ Լէօ, իբրեւ ազատա[illegible] կան – յառաջդիմական պատմաբան «Հայոց Պատմութեան» մէջ բերած նաեւ այնպիսի ընդհանրացումներ, [illegible] զուրկ են դասակարգային – նիւթապ[illegible] տական տեսակէտներէ: Անիկա [illegible] ներու կը վերագրէ վճռական դեր [illegible] գերագնահատէ աշխարհագրական [illegible] գակները: Ընկերային – տնտեսակ[illegible] բեւոյթները անտեսելով, [illegible] ծանրացած է քաղաքական ու մշակ[illegible] յին դէպքերու վրայ եւ [illegible] խուսափելէն քննադատուած է Խորհրդ[illegible] պատմագէտներուն կողմէ:

Իր այս քառահատոր պատմական [illegible] ծին համար երկար տարիներ [illegible] սիրած եւ օգտագործած է անխտիր [illegible] սկզբնաղբիւրները, փաստաթուղթ[illegible] տագիր, հին ու նոր պատմական [illegible] խակ գրական գործեր, արձանագր[illegible] ներ, մամուլի մէջ ցրուած յօդ[illegible] եւ վերջապէս այն բոլորը, որ [illegible] հետուէն կապ ունին Հայոց Պատմ[illegible] հետ:

Ուսումնասիրած եւ իր [illegible] մէջ տուած է Հայաստանի [illegible] Մերձաւոր Արեւելքի ժողովուրդ[illegible] այն շրջանները, որոնք կապուած [illegible] Պատմութեան որոշ դէպքերուն [illegible] հատորին մէջ ուսումնասիրած է [illegible] ԺԸ. դարերու քիչ պարզուած [illegible] որ կ'ընդգրկէ Հայաստանի [illegible] թիւնը, գաղութի Հայութեան [illegible] ու զարգացումը, «Սիւնեաց [illegible] յուսաւորութեան ճամբան, հայ [illegible] թիւնն ու մասնաւոր վերապրեց[illegible] ազատագրութեան շարժումները, [illegible] Օրի, Դաւիթ Բէկ, Մխիթար [illegible]

Լէոյի «Հայոց Պատմութիւն» [illegible] ցողներու եւ պատմութիւնը ուսա[illegible] րողներու համար է եւ պիտի մնայ [illegible] կան աղբիւր մը:

Վ. ԵՐԵ[illegible]

ԵՍ ԷՐ ՆԱ

Շահէնի հետ առօրէական հարցերի շուրջը մի փոքր զրուցելուց յետոյ, վարպետ Մինասը դարձաւ ինձ:

— Ուրեմն, դու երեւանցի չես: Դէ, դա ոչինչ, տղաս, Երեւանում պիտի ժամերով ման գաս, որ մի քանի բնիկ երեւանցու ճարես: Բոլորս էլ ուրիշ տեղերից ենք գալիս:

Մեծ եղեռնի ժամանակ մեր գերդաստանի տասներկու անդամից միայն ես փրկուեցի ու աշխարհը ոտքի տակ տուի: Ընկայ Փարիզ: Արտասահմանում, տղաս, ապրելու համար Հայը պէտք է իր ձեռքին կամ արհեստ ունենայ կամ առեւտուր անի: Կեանքն է ստիպում, որ սփիւռքի Հայը առեւտրով զբաղուի: Ախր աշխարհում ո՞վ է Հայի չափ հողը սիրել: Բայց էնտեղ Հայը հող չունի, եւ ո՞վ նրան հող կը տայ: Փարիզում ես կօշկակարութիւն սովորեցի: Ես լաւ արհեստաւոր եմ, ինձ սկսել էին վարպետ կոչել դեռ եւս Փարիզում եղած ժամանակ: Աշխատում էի մի մեծ գործատիրոջ մօտ:

Վարպետ Մինասը երեւի չուզեց շարունակել, եւ, մի փոքր լռելուց յետոյ, դիմեց կնոջը.

— Մաքրուհի, ի՞նչ բանի ես, խմելու մի բան դիր սեղանի վրայ:

Տիկին Մաքրուհին գողունի հայեացքներով զննում էր իմ դէմքի բոլոր մանրամասները: Անահիտը, սեղանի մօտ նստած, աշխատում էր խուսափել ինձ նայելուց եւ ձեւացնում էր, թէ համակ ուշադրութիւն դարձած լսում է հօրը:

Այդ երեկոյ իմ ու Անահիտի մասին ոչինչ չասուեց: Վարպետ Մինասը բարձրացնում էր բաժակ բաժակի յետեւից, եւ դիմելով Շահէնին, կրկնում.

— Մարդը պէտք է այնպէս ապրի այս աշխարհում, որ մեռնելու ժամանակ պարտք չմնայ իր խղճին:

×

Ես դարձայ Անահիտի փեսացուն: Անահիտը սիրում էր ինձ: Դա ոչ միայն նա ասում էր ինձ, այլեւ հպարտանում էր ընկերների մօտ:

— Թող բոլորն իմանան, որ դու իմն ես, որ ոչ ոք իրաւունք չունի քեզ այլ աչքերով նայելու, — սիրում էր կրկնել Անահիտը, երբ ես նրան յանդիմանում էի անզգուշութեան համար:

Թւում էր, թէ ամէն ինչ ընթանում է խաղաղ ճանապարհով եւ ոչ մի բան ի վիճակի չի լինի շուռ տալու դէպքերը:

Ինչպէս գարնանային փոթորկուն անձրեւից յորդացած գետը մոլեգին [illegible] ռած դուրս գայ իր ափերից եւ [illegible] հնօրեայ հունը, այնպէս էլ իմ [illegible] սես ինձնից անկախ, ծնուեց մի [illegible] րիկ, որի տակ ընկան իմ ողջախո[illegible] նը եւ Անահիտի անարատ զգացում[illegible]

×

Գեղարուեստական համալսարան[illegible] սովորում էր Անահիտը, գտնւում [illegible] մայրաքաղաքի շէնքից մի քանի [illegible] թըր հեռու: Երկյարկանի, [illegible] այդ շէնքը, որի առջեւից սկսւում [illegible] րեւանի մայրուղին, առաջ[illegible] ւիչ բան չունէր իր վրայ: Ես [illegible] նրա ներսը: Տարիներ շարունակ [illegible] տարբերութեամբ քայլել եմ նրա [illegible] իսկ Անահիտի հետ ծանօթանալուց [illegible] էլ աշխատել հեռու քաշուել [illegible] ինքս էլ չգիտեմ ինչու: Սակայն [illegible] գամ, ինձ համար բոլորովին ան[illegible] Անահիտը դիմեց ինձ:

— Դու չէի՞ր ցանկանայ [illegible] թեան գալ ինձ հետ մեր համալսար[illegible] այսօր ընդամէնը երկու ժամ [illegible] դաս ունենք, գնանք, տես, թէ [illegible] ենք մենք սովորում:

(8 Շար.)

ՀԱԿՈԲ [illegible]

ՆԿԱՐՉՈՒՀԻՍ

ՍՈՆԻԱ ԹՕՓԱԼԵԱՆ

Հայ նկարչութեան ընդհանուր մի– ջոցին ..... իր դռները փակած է ար– ..... նկարչուհի Սոնիա Թօփալեանի նը– ..... սակայն անոնց հմայքը ..... տակաւին մեր հոգիներուն մէջ:

..... իր ճանաչներով, ա– ..... ամբողջ ուժգնութեամբ, խանդա– ..... ամբողջ Թափով, եռանդա– ..... գոյներով եւ մատիտը իր ..... քաղուկով:

..... Թօփալեան, երբեմնի կուռնտ ..... պարմանի ուսանողուհին ..... է երեք տարիներ շարունակ եւ ..... յաճախ մեծ, գոհողու– ..... Ցետոյ տարիներ շա– ..... ազգային հարկադրանքի ..... է իր այնքան սիրած վրձինը ..... վէրքը սրտին սպասած մինչեւ ..... երբ նկարելու երջանկութիւնը ..... գտած է հասուն տարիքի մէջ:

..... բանաստեղծ նկարչուհի ..... Իր այլազան նկարչութիւնները կը ..... հմայքը: Ջի նմանիր կարգ մը նկարիչներու որոնք արդիականութեան ..... միօրինակութիւն կը ..... մխիթարն եւ չեն ձերբազատուիր ..... :

Սոնիա Թօփալեան, անկեղծ եւ սիրուն երփներանգ գոյներով կը վրձինէ . պար– զութեամբ եւ պերճութեամբ, աներկրա– ..... արտացոլացնելով իր զգացումնե– ..... :

..... եւ կենդանի գոյներու համա– ..... մը կերտելով, ան համազօր արժէք ..... իր անհատականութեան: ..... կ'արտացոլան իր անկախ ..... եւ բացառիկ համոզումի ..... կը կրեն իր պաստառները որով– ..... անոնք ձերբազատուած են թէ ..... եւ թէ արդիականութե– ..... :

..... իր անմար տենչը կրակ է ..... նոյնքան արեւ կ'առնէ իր հուրը, ... իր վրձինը եւ այդ հուրով ..... իր պաստառներուն լոյսն ու կեն– ..... :

..... գծանկարիչ, ան կը Թա– փանցէ իր նկարած անձին արտայայտու– թեան, ... գիծերուն ու կը ..... իր գծանկարը, կենդանի եւ ..... :

..... գնահատանքի արժանի են ..... բոլոր նկարները եւ ի մասնա– ւորի իր «.....» եւ համադրութիւն– ները «.....», անկենդան իրերը «.....», «Ծաղիկները»:

Մեծ ..... մօտեցայ այս նը– կարներուն գունագեղ, կեանքոտ եւ ա– ..... , երբեմն ..... , երբեմն ..... , ... ու համեստ հոն կանգնած էին իր յոգնաջան աշխատանքներու յղա– ցումները, տալով իրեն իրենց անցեալի յիշատակները .

Կ'երեւակայեմ որ համբերութեամբ աւլցուն հոգին մաւանած է դանոնք յը– ղանալու առեն:

Իր մասին մեծ գովասանքով եւ բազմի– ցըս խօսած են «Լ'Ավրնիր», «Ֆիկարօ», «Լը Փրօկրէս» եւ այլ Թերթեր:

Մեր ջերմ շնորհաւորութիւնները եւ յուսատու ուղիէն յառաջանալու մաղ– Թանքները իրեն:

Կ. ՋԳՈՒՔՃԵԱՆ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆԻՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Ամէն տարի այս եղանակին, երբ ար– դէն տաքերը կը սկսին իրենց արշաւան– քը, փարիզեան Թատրոնները տակաւ կը փակեն իրենց դուռները, վերջ տալով Թատերական շրջանին

Այս տարի, սակայն, ժամանակէն ալ քիչ մը առաջ, փարիզեան բազմաթիւ Թատրոններ՝ 54ի վրայ 36ը, արդէն վերջ են տուած Թատերաշրջանին եւ փակած ի– րենց դուռները:

Ի՞նչ է պատճառը այս վաղաժամ փա– կումին

Պարզ այն պատճառով որ 1959 – 1960ի փարիզեան Թատերաշրջանը անցաւ ան– գոհացուցիչ տագնապի մը մէջ:

Տագնապին գլխաւոր պատճառը կուգար այն իրողութենէն, որ բազմաթիւ Թատ– րոններու տնօրէնները կը գանգատէին Թէ անցնող Թատերաշրջանին չէին կրցած բաւականաչափ հասոյթ ունենալ եւ ատոր գլխաւոր պատճառը կը նկատէին տուրքերու անօրինակ ծանրութիւնը՝ որ կ'առնէր ու տանէր հասոյթին մեծագոյն մասը: Այն– քան որ՝ շատ մը տնօրէններ որոշած են յառաջիկայ Թատերամուտին չբանալ ի– րենց դուռները, մինչեւ որ նկատի չառ– նուին իրենց գիտողութիւնները եւ համա– պատասխան կարգադրութիւններ չըլլան:

Ֆրանսական Թատրոնին տագնապը, սակայն, միայն նիւթական բնոյթ չու– նէր: Կար եւ տագնապին բարոյական կողմը:

Ինչպէս յայտնի է, անցնող շրջանին, շարունակական տարակարծութիւններ ե– րեւան եկան Ֆրանսական Պետական Թատ– րոնին (Քոմէտի – Ֆրանսէզ) տնօրէնու– Թեան եւ դերասանական կազմին, ինչպէս նաեւ Մոլիէրի Տան վարչութեան եւ գե– ղարուեստի նախարարութեան միջեւ:

Այս տարակարծութիւնները մեծապէս ազդեցին Քոմէտի – Ֆրանսէզի գործու– նէութեան վրայ, որ դժբախտաբար, անցնող Թատերաշրջանին չկրցաւ իր դա– րաւոր համբաւին արժանավայել հունձք մը տալ: Տխրապէս Մոլիէրի Տան դա– սական նկարագիրը եւ եղաւ առեն մը՝ ուր անոր դիմագիծը նոյնացաւ Քուրթը– լինեան եւ Լաբիշեան Թեթեւ ու զուարթ կատակերգութիւններուն հետ:

Անցնող Թատերաշրջանին վերջաւորու– Թեան էր միայն, որ գեղարուեստի գոր– ծերու նախարար Պ. Մալրոյի կարգա– դրութեամբ Քոմէտի – Ֆրանսէզը կրցաւ մտնել իր իրական հունին մէջ, շնորհիւ իր նոր տնօրէնին՝ մեծանուն դերասան Մո– րիս Էսքանտի, որ միենոյն ժամանակ ու– նի Մոլիէրի Տան նահապետի (տուայէն) տիտղոսը:

Տագնապին ուրիշ մէկ երեսը կը ներ– կայացնէր նոյնպէս այն հանգամանքը, որ յառաջապահ Թատրոնի երիտասարդ դերասանները ամբողջ Թատերաշրջանի ..... արժամահանքի մը իրենց երէցներուն կողմէ:

Եւ սակայն, այս վերջինները, իրենց կարգին արհամարհելով բոլոր արհա– մարհանքները, անվկանդ շարունակեցին իրենց գործը եւ անցնող Թատերաշրջանին տուին շատ մը գեղեցիկ գործեր եւ գը– րաւեցին մամուլին եւ Թատերասէր հա– սարակութեան անվերապահ համակրան– քը:

Առանցմէ կարելի է յիշել երիտասարդ բեմադիր Անթուան Պուրսէյլէն որ անց– նող շրջանին մեծ յաջողութեամբ բեմա– դրեց Թրիսթան Լ'Էրմիթի «Մարիան»ը եւ մանաւանդ պարբերու մոռացութենէն դուրս բերելով հանրութեան ներկայա– ցուց մոռցուած գործ մը՝ Սիրանօ տը Պէրժըրաքի «Ակրիբինայի մահը»:

Դարձեալ Անթուան Պուրսէյլէի անխոնջ աշխատանքին կը պարտինք Հելլէն մեծ գրող Նիքոս Գազանցաքիի Ֆրանսերէն լեզուով գրած մէկ Թատերակին «Մելի– սայի բեմադրութիւնը, որ երիտասարդ բեմադիրին Թատերական գործունէու– Թեան գլխաւոր գործը հանդիսացաւ:

Անթուան Պուրսէյլէն զատ կարելի է յիշատակել նոյնպէս Ռոժէ Փլանշօնը, որ իր առաջնորդած Լիոնի երիտասարդներու Թատերական կազմակերպութիւնով յոյժ ..... ելոյթներ ունեցաւ անցնող Թատերաշրջանին:

Յառաջապահ Թատրոնի երիտասարդ ներկայացուցիչներուն մէջ արժէ յիշա– տակել նոյնպէս Սէնթ – Էթիէնի երիտա– սարդներու դերասանական կազմին ղեկա– վարն ու հրահրիչը՝ Ժան Տասթէն, որուն Փարիզի մէջ վերջին շրջանին ունեցած Թատերական ելոյթները ունեցան աչքե– ցուցիչ յաջողութիւն մը:

Եթէ անցնող Թատերաշրջանի պատկերը տեղ տեղ եղած է մռայլ, կայ բարեբախ– տաբար յառաջիկայ Թատերաշրջանի լու– սաւոր ապագան:

Արդարեւ, Պ. Մորիս Էսքանտ այժմէն դասաւորած է յառաջիկայ տարուան Քօ– մէտի – Ֆրանսէզի յայտագիրը հետեւեալ կերպով.

«Ռուի Պլաս» Յանօթ բեմադիր Ռէյմօն Ռուլոյի բեմադրութեամբ, Մոնթէրլանի «Սպանիոյ Կարդինալը» Փիէր Տիւքսի բեմադրութեամբ եւ մասնակցութեամբ Հանրի Ռոլանի՝ Կարդինալին գլխաւոր դերով: Այնուհետեւ պիտի գան Ռասինի դասական գործերէն՝ «Պրիտանիկուս»ն ու «Անտրոմաք»ը, Մոլիէրի գործերէն մէկ քանին, ինչպէս նաեւ Արիսթօֆան, Շէյ– քըսփիր, եւ նորերէն Պէրնանոս, Գամիւ, Ժիդ, Անույ, Մարսէլ Այմէ եւ Իոնէսքօ:

×

Ֆրանսական Թատրոնին արտասահման ուղարկուած դեսպանները, սակայն; այս անցնող Թատերաշրջանին ..... պատուաբեր գործունէութիւն մը, որ մինչեւ Ծայրագոյն Արեւելք հնչեցուց ֆրանսական արուեստին փառքը:

Արդարեւ, Ժան Լուի Պարօ եւ իր ան– բաժան գործակիցն ու կողակիցը՝ Մա– տըլէն Ռընօ, իրենց 35 ընկերներով վեր– ջերս երկու ամիս տեւող շրջապտոյտով մը ներկայացումներ տուին Ճափոնի, Իսրայէլի, Յունաստանի եւ Եուկոսլա– ւիոյ մէջ, ուր յաջողապէս ներկայացու– ցին Գլոտէլի՝ «Քրիստափոր Գոլոմպո– ս»ը, Շէյքսփիրի՝ «Համլէթ»ը, Մարիվօ– յի՝ «Սուտ խոստովանանք»ը, ինչպէս նա– եւ «Դրախտի զաւակները» մնջկատակը:

Իրենց բոլոր անցած երկիրներուն մէջ Ֆրանսացի դերասանները առարկայ եղած են խանդավառ ընդունելութեան: Եու– կոսլաւիոյ մէջ, Ֆրանսական արուեստի դեսպանները առեղծած են հիացման եւ խանդավառութեան այնպիսի ալիքներ, որ ժողովուրդը երկարատեւ վայրկեան– ներ ծափահարած է զանոնք երեսուն եւ աւելի անգամներ վարագոյրը բանալ տա– լով:

Իր կարգին Քոմէտի Ֆրանսէզէն դերա– սանական կազմ մը Վիէննայի մէջ ելոյթ– ներ ունենալով, անզուգական Մոլիէրի «Մարդատեացն»ով դեղարուեստական անմոռանալի պահեր տուած է դժուարա– հաճ եւ ըմբռնող Վիէննացիներուն:

×

Ֆրանսայի Թատերական արուեստը յա– ւիտենական է ինչպէս Ֆրանսան:

Այդ արուեստին լոյսը աշխարհին վրայ ճառագայթած է դարերէ ի վեր ու կը ճառագայթէ դեռ:

Տագնապը՝ որուն անդրադարձանք, անցաւոր է անկասկած ու ժամանակաւոր:

Յառաջիկայ Թատերաշրջանը աներկբա– յօրէն պիտի տայ ատոր ապացոյցը:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՍԱՀՄԱՆԱԶԱՆՑ ՍԷՐ, պատմուածք– ներ, գրեց Զաւէն Վարդապետ: Հրատա– րակութիւն Սեւան հրատարակչական տան, Պէյրութ, 1960:

ԵԿԵՂԵՑԻՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ, պաշտօնական ամսաթերթ Ֆրանսայի Հայ Կաթողիկէ Համայնքին: Մայիս – Յունիս, 1960:

ԿԵԱՆՔԸ ..
ՀԻՆ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՅ

Ժ.

Մինչեւ մեծ եղբայրը չամուսնանար, փոքր քոյրն իրաւունք չունէր ամուսնա– նալու. Այդպէս էր այդ աշխարհի օրէն– քը:

– Ինչպէս քո՞ւրը մարդու ծոց մտնայ, երբոր աղբարը կնկայ ծոց չի մտեր, — պատճառաբանում էին այդ աշխարհի մարդիկ:

Մեծ եղբօր գործած յանցանքը միայն կարող էր արդարացնել փոքր քրոջ գոր– ծելիք յանցանքը:

Երբ Իսկուհին երիտասարդ էր եւ դեռ ես սրուն չէր կրծում նրա սիրտը՝ ոչ մի բալոք չբարձրացրեց:

Քառասուն տարեկանին այլեւս ոչ մի փիլիսոփայութիւն չփրկեց Իսկուհուն, հակառակ նրան, որ Թէ Ալեք աղան եւ Թէ մօտիկ ազգականները համաձայնեցին, որ առանց մեծ եղբօր ամուսնանալուն՝ փոքր քոյրը կարող էր ամուսնանալ:

Եւ ով գրող կը տար Իսկուհուն:

Իսկուհին մնաց տանը:

Նրա մէջ աճեց մի անլուռ կատաղու– Թիւն, պառաւ կոյսի կատաղութիւն:

Այժմուկ, ճչոց, ամանների կոտրա– տում, չախկ, չուխկ:

Այդ աղմուկի մէջ երբեմն լսում էինք Ալեք աղայի մեղմացին ձայնը — «Խա– վաչ, խավաչ, ամօթ է»:

Բայց Իսկուհու համար այլեւս ոչ մի ամօթ: Մնացել էր, ապրել մեծացել եւ ոչ ոք նրան չէր գրկել եւ կրծքին չէր սեղ– մել, էլ ի՞նչ ամօթ:

Շախկ... Իսկուհին ճաշի ամանը ճա– չով միասին, տուել էր Ալեք աղայի գըլ– խին, միրուքը ողողե էր խաշլամով:

Ամայի եւ մեծ տան մէջ մնացել էին երկու ամուրի եւ խոշտանգում էին ի– րար:

Թէեւ Ալեք աղան մեղմ էր, բայց ան– տանելի էին նրա ամօրեական սովորոյԹ– ները, որոնք կարծր էին, յամառ:

Երբեմն Իսկուհին կատաղում էր կովի հանդէպ, երբ նա գարունքին սկսում էր բառաչել եւ Ալեք աղան պատրաստւում էր տանել նրան գիւղ, որպէսզի բառաչը դադարեցնել տայ: Զբաւականանալով կովին քացի տալով եւ անիծելով՝ բաց էր անում պահարանը, դուրս քաշում մի քանի հին, Թանկագին ամաններ, նե– տում, կոտրում:

Ամանները կոտրատում էր, որ հան– գստանայ:

Ալեք աղան երբ տեսնում էր այդ, մեղ– մացին ասում էր.

— Աղէկ ըրիր, հանգստացար:

Ցաջորդ օրը Ալեք աղան կովը գիւղ էր տանում, հանգստացնել էր տալիս եւ ետ բերում:

Ալեք աղան մեր փողոցի միակ հասա– կաւոր ամուրին չէր: Նրա տնից մի քանի դուռ վերեւ ապրում էր հաջի Սողոմոնը:

Ամէն անգամ, որ Ալեք աղայի մասին խօսում էր՝ հաջի Սողոմոնը միայն մի բան էր ասում.

— Ալեքն ալ ընծի պէս էշ է:

Հաջի Սողոմոնը քառասունն անց, բա– ւական սպիտակ գլխով, աչքերը շաշ եւ խելքից էլ խեղճ մի մարդ էր, որ էշի փալան նորոգելով էր ապրում:

Նրա ուշ ամուսնանալու պատճառն իր ընտանեկան դրութիւնն էր:

Նրա ամուսնութեան հարցը՝ բաւական հասունացած էր, երբ հայրը մեռաւ: Մի քանի տարի անցաւ, մայրը մեռաւ, մօրը մեռնելուց մի երկու տարի յետոյ՝ հօրա– քոյրը նրան հազիւ համոզեց ամուսնա– նալ՝ բանտարկեցին: Բանտից դուրս ե– կաւ՝ իրան յոռետեսութեան տուեց:

Այսպէս անցան տարիներ, գլուխը սպի– տակեց, մի քիչ սկսեց հալալ: Ինքն էլ, բոլորն էլ համոզուեցին, որ ամուսնանա– լըն այլեւս պէտք չէ ուշացնել եւ հաջի Սողոմոնն ամուսնացաւ:

Սովորութիւն կար այդ աշխարհում, որ երբ հարսնեւորները գնում էին տուն եւ փեսան քաշւում էր իր հարսի հետ ա– ռանձին սենեակ՝ Թաղի բոլոր 10ից 15, մինչեւ 16 տարեկան տղաները հաւաք– ւում էին առագաստի սենեակի լուսա– մուտի տակ եւ սկսում էին զաժան, ան– գութ մի կատակ:

Երեխաներից իւրաքանչիւրն իր հետ բերում էր մի որեւէ առարկայ, որով կա– րողանար ամէնէն անախորժ աղմուկը բա– նեցնել: Մէկը՝ դատարկ տակառ, միւսը մի Թիթեղէ նաւթի ամանի, մի ուրիշը՝ բօժոժներ, յաջորդը՝ մի զուռնա, Թըմ– բուկ, շատերը՝ միայն երկու տափակ տախտակներ, շատերն էլ՝ երկաթի կը– տորներ: Նրանք միայն պտտում միայն հը– ցատկում, աղմկում, նրանք միայն հը– րահրում կատակը: Այդ բոլորի հետ հա– ւաքւում էին նաեւ Թաղի շները, որոնք միեւնոյնն էր, մինչեւ առաւօտ պէտք է հաջէին կամ ոռնային, աւելի լաւ էր խառնուէին իրենց ցեղեկուայ ընկերնե– րին:

ՎԱՀԱՆ ԹՈՒԹՈՎԵՆՑ

(Շար.)

ԴԱՇՏԱ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Մարսէյլի Քղիի Հայրենակցական Միութեան կողմէ :

Սէն Լու Կրան Փէնի Զուխաճեանի ագարակը :

Այս Կիրակի ամբողջ օրը :

Կը նախագահէ՝ Ս. ԳԻԼՃԵԱՆ

Զեկոյց գործունէութեան շուրջ Վ. Ճարայեանի (միութեան սանը աւարտած Փարիզի Ս. Մուրատեան վարժարանը) :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Հայկական պարեր ու նուագ, Թորգոմ եւ որդին :

Բարձրախօս՝ «ԹԷԼԷՖՈՒԱ» (Թօնուրեան) :

Կը մասնակցին հայ արենուշները :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Տէսինի մէջ «Հերոսներու Օրը» կը տօնուի, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Տէսինի եւ Լիոնի կոմիտէներուն կողմէ : Յուլիս 31ին, Կայիյեօն արձարանի ծառախիտ պարտէզին մէջ :

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ
Լը Փէք

Բացուած են արձանագրութիւնները

1960-1961

Ուսումնական տարեշրջանին համար :

Տասը տարեկանէն սկսեալ երկրորդական վարժարանի որեւէ դասարանի ուսանող աշակերտ կ'ընդունուի : Ուսման ծրագիրն է դասական ընթացք (Քուր քլասիք) :

Որ եւ է լուսաբանութեան համար դիմել, գրաւոր կամ հեռաձայնով, վարժարանի տնօրէնութեան :

ECOLE APOSTOLIQUE
3, Ave. de Grandchamp, LE PECQ (S. et O.)
Tél. ; 963 0172

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Մեր ընթերցողներուն արձակուրդի ամիսները, արձակուրդի շրջան է նաեւ թերթիս առաքումով զբաղող մեր պաշտօնեաներուն համար՝ որոնց կարգաւ բացակայութիւնը զգալի կերպով կը դժուարացնէ մնացողներուն առօրեայ աշխատանքը .

Կը խնդրենք մեր ազնիւ բաժանորդներէն որ, արձակուրդի առժամեայ հասցէի փոփոխութեան համար, նոյնութեամբ նախընտրաբար թղթատարական գրասենեակ :

Ընթացիկ պարզ եւ ձրի գործողութիւն մըն է, որուն գործադրութեան համար պէտք է լեցնել տեղւոյն վրայ տրամադրելի՝ հետեւեալ խորագիրով դեղին թուղթը . —

Formulaire No 755-A — ORDRE DE RÉEXPÉDITION
(Changement d'adresse temporaire)

Կանխաւ շնորհակալութիւն մեր բաժանորդներուն որ պիտի ուզեն այդ ձեւով դիւրացնել մեր գործը :

Բացառաբար մեր խնդրանքը գործադրելու անկարելիութեան մէջ գտնուող բաժանորդներուն համար, հասցէի փոփոխութեան ծախքն է՝ 2·50 Ն. Ֆ., կանխաւ վճարելի :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Այրի Տիկին Յակոբ Գալըպճեան, Տէր եւ Տիկին Արթօ Սանտալեան եւ զաւակները (Գահիրէ), Օր. Ալիս Գալըպճեան, Այրի Տիկին Սահակ Ալթըփարմաք եւ զաւակները, եւ Տիկին Լուիզ Լորա (իր հաւատարիմ հոգատարուհին) ցաւով կը ծանուցանեն՝

ՅՈՎԱԿԻՄ ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ էքս լէ Պէն, Յուլիս 2ին, 77 տարեկանին :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր, Չորեքշաբթի, Յուլիս 6, ժամը 14ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ :

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել :

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղին կողմէ :

Տեղի պիտի ունենայ Յուլիս 10ին, Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ Կապիյոնի արձարանին գեղատեսիլ պարտէզին մէջ : Գեղարուեստական բաժին :

Հայկական նուագ ու երգեր բարձրախօսով :

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով :

Կը հրաւիրուի Տէսինի եւ Լիոնի Հայութիւնը :

Կը խնդրուի չխաչաձեւել այս ձեռնարկը : Անձրեւի պարագային ապահով վայր :

ՆՈՒԷՐ

Տիկին Իսկուհի Թաթուլի մահուան տարելից առթիւ, Օր. Թագուհի Գնդունի 10 Ն. Ֆ. կը նուիրէ «Հայ – Բոյժ»ին : Օր. Գնդունիի տուած քսան Ն. Ֆ. Ս. Թէհլիրեան սրահին նուիրած էր Վահան Փափազեանի մահուան առթիւ :

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի :

Տեղի կ'ունենայ այս Ուրբաթ, ժամը 21ին, Ալֆորվիլի Ժիւսթիս տը Փէի սրահը, Մէրի տ'Ալֆորվիլ :

Կը նախագահէ ԿԱՐՕ ԻՇԽԱՆԵԱՆ

«Մեր Ազգային իտէալներուն» շուրջ :

Կը խօսին ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ (Ֆրանսերէն)

եւ ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ (Հայերէն)

Մուտքը ազատ է :

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Իմիի խումբին եւ Զաւարեան կոմիտէին կողմէ :

10 Յուլիս, Կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, Մէօտոնի պաղ աղբիւրին մօտ :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ : ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ, ԽԱՂԵՐ, ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ : ՊԻՒՖԷ :

Հասոյթը՝ Ս. Թէհլիրեան սրահին :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Գէորգ Թումայեան, Տէր եւ Տիկին Աղապապ Գարամեան, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Տատուրեան եւ բոլոր պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք նամակով, անձամբ, փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց հօր եւ մօր՝

ՅԱԿՈԲ եւ ՎԱՌՎԱՌ ԹՈՒՄԱՅԵԱՆԻ

կսկծալի մահերուն առթիւ :

×

Այս առթիւ Տէր եւ Տիկին Աղապապ Գարամեան տասը Ն. Ֆ. կը նուիրեն Սեւրի Մուրատ Ռափայէլեան Վարժարանին, տասը Ն. Ֆ. ալ «Հայ-Բոյժ»ին : (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՆՈՐԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆ

Գրիգորիկ Խաչիկեան (Մարսէյլ – Սէն Լու) յետ Պրըվէի յիշատակութեամբ փայլուն քննութեանց, յաջողութեամբ մասնակցած է Թուլուզի Օդանաւային Արուեստանոցի Ազգային Վարժարանի մուտքի մրցակցութեան՝ 16րդ հանդիսանալով հազարէ աւելի մրցակիցներու մէջ :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ՍԵՒՐ

1960-1961

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ :

ԲԱՑՈՒԱԾ են նաեւ Պաքալօրէայի երկրորդ մասին երկու նոր դասարանները .—

Ա) Տարրական Ճափագիտութիւն

Mathématiques Elémentaires

Բ) Փորձառական Գիտութիւններ

Sciences Expérimentales

Պայմաններուն համար դիմել՝

DIRECTION DU COLLÈGE SAMUEL MOORAT
26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél. : OBS. 18-28

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ

Ս. Սաթիւրնէէն (Ավինեօն), Տէր եւ Տիկին Վ. Ա. Մինասեան, իրենց զաւկին՝ Յարութիւնի Ալժերիայէն վերադարձին առթիւ կը նուիրեն քսանական Ն. Ֆ., հետեւեալ նպատակներուն — Տասը Ն. Ֆ. Ս. Թէհլիրեան սրահին, տասը Ն. Ֆ. «Հայաստան» ամսաթերթին, տասը Ն. Ֆ. Կարմիր Խաչին, տասը Ն. Ֆ. Կապոյտ Խաչին : (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ալֆորվիլ Սեւրի Ն. Ռոսթոմի եւ Ղ. ... ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ ժամը 21ին սովորական հաւաքատեղին : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՎԻԷՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ... կերուհիները այս Կիրակի ժամը 3ին Ծ. Հանջանեան սրահը, պատրաստուած գեկուցում եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն :

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ՊՏՈՅՏԸ
ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒԼԻՍ 10

Դէպի ՏՕՎԻԼ եւ շրջակայքը

Օթօքարը կը մեկնի Ազգ. Տունէն (... Րիւ տը Թրէվիզ) ժամը ճիշդ 7ին

Պտոյտին մասնակցիլ փափաքողները պէտք է նախապէս արձանագրուին երգչախումբի վարչութեան կամ Օր. Զաւրէճեանի մօտ (78 Րիւ Լաֆայէթ, Փարիզ (9), հեռաձայնով

TRI. 77-27 poste 62

Ճանապարհածախք 15 Ն. Ֆ.

Ամէն ոք իր ուտելիքը կը հոգայ

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

10 ՅՈՒԼԻՍ, ԿԻՐԱԿԻ ԺԱՄԸ 11 - 21, ԼԸ ՊԷՔԻ ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆԻՆ ԴԱՐՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ :

Ի նպաստ բարեսիրական ու կրթական ձեռնարկներուն :

Հանդիսաւոր պատարագ ժամը 11ին

Բացօթեայ ճաշ ժամը 13ին, եւ ընթրիք ժամը 19ին :

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով :

Գեղարուեստական բաժին եւ զուարճ խաղեր :

Հաղորդակց. միջոցներ.— Շոգեկառք Սէն Լազարէն, Սէն - Ժէրմէն - ան - Լէյի կայարանը (ոչ թէ Լը Բէք)

Օթօպիւս 258 Փօն տը Նէօյի, իջնել Երմիթաժի կայքը :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանի Օգնութեան Յանձնաժողովը կը խնդրէ յատկապէս այն աղջիկներէն որոնք նախքան ... ստացած են բարեհաճին փոխարժէքը ղրկել կամ հաշիւներու կանոնաւորութեան համար, վերադարձնել նախքան տոմսերը անոնց կցելով իրենց անունը եւ հասցէն :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Երեւանէն Տիկին Վերա Գասպարեան Մնացական, Հրանուշ, Լաուրա ... եւ եան կը փնտռեն իրենց ամուսինը հայրը, Պ. Արշակ Մինասի Ենգիբարեան, ծնած 1909 Թուրքիոյ Ամասիայի Մաղկաչ գիւղը, եւ որ ըստ իր ընտանիքին ստացած տեղեկութիւններուն 1946էն ի վեր Ֆրանսա կը գտնուի :

× Ռոստովէն Պ. Լեւոն Մարտիրոսեան կը փնտռէ իր քրոջ որդիները Պ. Պ. Արտաշէս եւ Անուշաւան Շտիկեանները Վանեցի Պ. Նշան Շտիկեանի որդիները, որոնցմէ երկար ատենէ ի վեր նամակ չէ ստացած :

× Պաքուէն Տիկին Վարդանուշ Աւագեան կը փնտռէ իր որդին, Արտեմ, Արշակ, Գրիգոր Աւաղեանը որ 1942 Թուականէն ի վեր կորսուած է :

× Երեւանէն Արտաւազ Դանիէլեան կը փնտռէ իր հայրը Ալեքսան Դանիէլեանը որ ըստ իր ստացած տեղեկութիւններուն այժմ Ֆրանսա կը գտնուի :

Վերոյիշեալ անձերու մասին տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել Փարիզի եկեղեցւոյ դիւանատան. 15 Րիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ (8) :

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9°

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22 Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 7 ՅՈՒԼԻՍ

JEUDI 7 JUILLET 1960

ԼԵՐԻ - ԹԻՒ 8843 — 36EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4644

Ա. ՅՐԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

...Արեւելեան երկիրներէն Լիբա–...ն, Սուրիոյ եւ Իրանի մէջ Հայերը ...ուած են համայնք եւ իբրեւ այդպի–...րեփոխան կուտան տեղական խոր–...րդարաններուն :

...երկիրներուն Հ. Յ. Դաշնակցութեան ...ածուներն են ընտրուած՝ Հայութիւ–...ներկայացնելու համար այդ երկիրնե–...օրէնսդիր մարմիններուն մէջ :

...իս մաս կը կազմէ Արամ Միացեալ ...ապետութեան, որ կը կառավարուի ...որ փորձառեալ :

...Իրանի Մէջլիսին մէջ Հայերը իրաւունք ...ւ երկու պատգամաւորի (երեսփո–...ն), որոնցմէ ընկեր Սեւակ Սաղինեան ...նէն ի վեր կարեւոր դեր մը կատարէ՝ ...ւ միութեան կայք հայ համայնքին եւ ...ական իշխանութեանց միջեւ : Իր ...րն ու երկար տարիներ Հայութիւնը ...ներկայացուցած է Թեհրանի երեսփոխա–...կան ժողովին մէջ :

...ամով անգի պիտի ըլլենան նոր ընտ–...թիւններ Իրանի մէջ եւ տարակոյս ...չկայ, որ դարձեալ պիտի շահին Դաշ–...նակցութեան թեկնածուները :

...Լիբանանի ընտրութեանց մէջ միշտ ...ուած են Հ. Յ. Դ.-եան ներկայացուցած ...թեկնածուները : 1957ին ընտրը–...ւած էին Մոփսէս Տէր Գալուստեան, Խա–...չիկ Պապիկեան եւ Տիգրան Թոսպաթ : ...կաթոլիկներէն՝ Ժոզէֆ Ջաալը :

...այս տարի չորսի տեղ հինգ աթոռ տըր–...ուած էր Հայերուն : Դարձեալ շահեցան ...Դաշնակցութեան թեկնածուները՝ Մով–...սէս Տէր Գալուստեան, Խաչիկ Պապիկ–...եան, Վարդգէս Շամլեան, Սուրէն Խա–...նամիրեան եւ Ժոզէֆ Ջաալը :

...Տիգրան Թոսպաթ այս անգամ Մէթ–...ն շրջանին մէջ կը ներկայանար Համրա–...կութեան նախկին Նախագահ Քամիլ ...ի ցանկին վրայ եւ չընտրուեցաւ : ...ւ փաստաբան Վարդգէս Շամ–...եան Լիբանանի շրջանաւարտներէն :

...մէջտ, այս տարի եւս շատ բուռ–...ն ընտրական պայքարը Լիբանա–...ն բոլոր համայնքներն ալ մէկէ ա–...ւ ցանկերով կը ներկայանային, հա–...իրենց պատկանած կուսակցու–...եւ կամ ժամանակաւորապէս կազ–...ընտրական խմբակցութեանց. ...ներն էին՝ փաղանգաւորները ...ձնայինի Ֆալանժիստները — Քա–...Ազգային Պլոքը, Ընկերվարա–...Տէլթուրիներ, Այստաականներ, ...ու Վահանի, Նաճաուլ, եւն. :

...համայնքը կը ներկայանար երկու ...մէկ կողմը Հ. Յ. Դաշնակ–...միւս կողմը «Համախմբական–

...Համախմբական» ճակատին մաս կը ...այն բոլոր կազմակերպութիւն–...անհատները, որոնք չմարսելով ...Ֆեպրուար 20ի կաթողիկոսական ...թեան մէջ իրենց կրած ջախջախիչ ...թիւնը, անհաշտ դիրք են բռնած ...ցութեան դէմ :

...մէջ այս ճակատը տարբեր ...ղութիւն ունէր 1956էն շատ ...քանի որ Սուրիոյ համայնա–...ցութեան վարիչ քիւրտ Խա–...1947ին՝ Ներգաղթի խառ–...կը յայտարարէր թէ «Հա–...կազմուած է Ազգային Ճակատ ...առաջադրանքն է արար եւ հայ ...բարեկամութիւնը, ...դաշնակ ասպահականութեան դէմ ...Հայերու մայր ...Այս ճակատը իր մէջ կը ...բոլոր հայ կուսակցութիւննե–...գլխաւորներն են Հնչակեան–...Ռամկավարները, «Վերածնունդ» ...եւ Հայ Համայնավարները» :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖԵՐՀԱԹ ԱՊԱՍ ԽԻՍՏ ԼԵԶՈՒ ՄԸ ԿԸ ԳՈՐԾԱԾԷ

*

«ԱՆԿԱԽՈՒԹԻՒՆ ՉԻ ՇՆՈՐՀՈՒԻՐ ԿԸ ԽԼՈՒԻ, Կ'ԸՍԷ ԱԼԺԵՐԱՑԻ ՂԱՐԱՎԼԻՈՒԸ

Երեքշաբթի օր, «Ալժ. կառավարու–թեան» վարչապետը, Ֆերհաթ Ապպաս Թունուզի ձայնասփիւռէն ճառ մը արտա–սանեց ու բացատրեց իր «կառավարու–թեան» դիրքը :

«Մըլէօնի մէջ մեր եւ Ֆրանսայի մի–ջեւ եղած տարակարծութիւնները աւելի չեշտուած բնոյթ առացան : Ոչ միայն տեսակէտներու համաձայնութիւն մը կարելի չեղաւ այլ, ընդհակառակն «մեր բանա–գնացները դէմ յանդիման գտնուեցան շրջանակցելու վճռական տրամադրութեան մը» :

«Ծրամաբանական էր որ հանդիպումի միջոցներուն եւ պայմաններուն շուրջ համաձայնէինք, երկուստեք : Ֆրանսա–կան կառավարութիւնը այդպէս չի մտա–ծեր : Կ'ուզէ իր պայմանները պարտա–դրել :

«Մինչեւ իսկ բանակցելու պարագա–յին, Ֆրանսական կառավարութիւնը կ'ու–զէ զաղթատէրի մը պէս վարուիլ ու կը մերժէ հաւասարէ հաւասար խօսակցու–թիւն : Իր կեցուածքը անողոք է :

«Միայնզամընդմիշտ պէտք է ընդու–նինք, որ մեծ տարբերութիւն կայ հրա–պարակային իրենց յայտարարութիւննե–րուն եւ իրենց իսկական քաղաքականու–թեան միջեւ :

«Ֆրանսական կառավարութիւնը տրա–մադի՞ր է պարկեշտօրէն բանակցելու : Կասկածելի է :

«Բանակցելու մեր տրամադրութիւնը սխալ մեկնութեան արժանացած է : Տը–կարութիւն նշան կարծեցին, կը սխալին» :

«Այսօր չէ որ պիտի կրնան ժողովուր–դի մը ազատութեան տենչը խեղդել : Այսօր երբ Ափրիկէն կ'ազատագրուի, ազատութեան ուժերը կը զօրանան ամե–նուրեք, եւ վերջապէս գաղթատիրութիւ–նը կը նահանջէ բոլոր գաղութներուն մէջ :

«Գիտենք թէ ինչ կ'ուզենք : Մեր զի–նակներու արդարութեան եւ պայծառու–թեան մէջ է մեր ուժը :

«Ֆրանսայի մէջ, խաղաղութեան ձգ–տող ուժերը կը զօրանան եւ կը բազմա–նան : Ուշ կամ կանուխ, իսկական բա–նակցութիւններ պիտի պարտադրուին :

«Յունիս 20ի յայտարարութեանս մէջ ըսի թէ բանակցութիւնը խաղաղութիւն չի նշանակեր : Մըլէօնի փորձը յստակ ցոյց տուաւ թէ պէտք է մենք աչալուրջ գտնուինք :

«Պատերազմը կրնայ դեռ երկար տե–ւել : Փնտռելով հանդերձ բանակցու–թիւններ, ամէն փորձ ընելով հանդերձ խաղաղութեան համար պէտք է զօրացը–նենք մեր պայքարի միջոցները : Անկա–խութիւնը չի շնորհուիր, այլ կը խլուի :

«Յուլիս 5ի այս տարեդարձի օրը, 130 տարիներու գաղթատիրական տիրապե–տութեան եւ գերութեան դժբախտու–թիւնները մեզի կը հրաւիրեն նոր զոհո–ղութիւններու : Անհրաժեշտ է որ զա–ւակները չմոռնան ինչ որ տեսան իրենց հայրերը :

«Իր պայքարովն է որ ալժերացի ժո–ղովուրդը պարտադրեց ինքնորոշումի իր իրաւունքը : Նոյնպէս իր պայքարին շը–նորհիւ է որ տեղի ունեցան Մըլէօնի խօ–սակցութիւնները : Ոչ մէկ Ալժերացի ի–րաւունք ունի անտեսելու այս պարա–գան» :

Քաղաքական դէտերու կարծիքով Ֆեր–հաթ Ապպաս այս ճառը արտասանեց ա–ռաւելաբար Ճէպէլի կռուողներուն հա–մար : Ընդհանուր ձեւով Ապպասի ճառը յուսախաբութիւն պատճառած է : Ոչ ոք կը սպասէր այսքան խիստ եւ յարձակո–ղական ոճի մը : Կը սպասուի որ Կոլի պատասխանին, թէեւ կը կարծուի թէ նախագահը ոչ մէկ ակնարկութիւն պիտի ընէ եւ բանակցութիւնները պիտի ընդ–հատուին :

×

ԱՐՈՒՇՋԵՒ Աւստրիոյ մէջ յայտարա–րած է — «Պիտի ուզէի տարիւ այնքան, որ տեսնէի կարմիր դրօշին ծածանումը բովանդակ աշխարհի վրայ» :

Ուրեմն Պէքթաշի մատնանշած այս ճա–կատն է, որ Լիբանանի վերջին ընտրա–կան պայքարին ատեն դարձեալ դիրք բռ–նած էր Դաշնակցութեան դէմ : Տարինե–րէ ի վեր այս ճակատին մաս կը կազմէ նաեւ Բարեկործականը :

Հակառակ հասցուած չունչին եւ մըր–խուած անհաշիւ գումարներուն, խայ–տառակ Ազգային Ճակատը այս անգամ եւս չարաչար պարտուեցաւ :

Լիբանանի հայրենասէր Հայութիւնը իր քուէներով անգամ մը եւս ցոյց տուաւ թէ կանգնած է Հ. Յ. Դաշնակցութեան կող–քին :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ԿԸ ԽՕՍԻ ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ "ՀԱՅ ՁԱՅՆ" ԻՆ

ՀԱՅՐԱՊԵՏԸ ԿԸ ՊԱՏԱՍԽԱՆԷ ԸՆԿ. ՅԱԿՈԲ ԽԱՇՄԱՆԵԱՆԻ ՀԱՐՑՈՒՄՆԵՐՈՒՆ

Մարմարայի Նիւ Եորքի թղթակիցը կը հաղորդէ թէ «Հայ Ձայն»ի վարչութիւնը հաճելի անակնկալ մը ըրած է Ամերիկա–հայութեան, տեսակցութիւն մը կազմա–կերպելով Վազգէն Ա. Կաթողիկոսին հետ : «Հայ Ձայն»ի վարչութեան այս լայնա–խոհ ձեռնարկը անակնկալ մը եղած է եւ ընդհանուր գնահատանքի արժանացած է, կ'ըսէ «Մարմարա»յի թղթակիցը : Այս առթիւ ընկեր Յակոբ Խաշմանեան հար–ցումներ ըրած է Հայրապետին որ սիրով պատասխանած է : Տեսակցութիւնը առնը–ւած է ձայներիզի վրայ :

Ստորեւ Յակոբ Խաշմանեանի հարցում–ները եւ Կաթողիկոսին պատասխանները.

Հարցում.— Վեհափառ Տէր. «Հայ Ձայն»ը շատ ուրախ է, որ այսօր իր բազմահազար ունկնդիրներուն անունով կ'ողջունէ ձեզ : «Հայ Ձայն» ձեր մէջ կ'ողջունէ Ս. Էջմիածինը, խորհրդանիշը Հայուն խղճին եւ Հաւատքին : Վեհափառ Տէր, շնորհակալ ենք, որ սիրով տրամա–դրեցիք ձեր սուղ ժամանակը եւ ուզեցիք Հայ Ձայնի ունկնդիրներուն տալ ձեր մտքերն ու տեսակէտները, ձեր ձայնովն ու բառերով : Տէր, անկախ հովուական այցելութիւն մը տալու պարագայէն, ո–րո՞նք են այն կարեւոր եւ հիմնական պատճառները որոնք թելադրեցին ձեզ մինչեւ Ամերիկա գալ :

Վեհափառը.— Նախ թոյլ տուէք իմ ուրախութիւնը յայտնել, որ առիթ ունիմ «Հայ Ձայն»ի միջոցաւ իմ ողջոյնները եւ օրհնութիւնը բերելու բոլոր ունկնդիրնե–րուն : Գոհ եմ ձեր արտայայտութիւննե–րուն եւ զգացումներուն համար, հանդէպ բազմադարեան մեր Ս. Էջմիածնի եւ մեր ժողովուրդին :

«Մեր հիմնական նպատակն էր ան–շուշտ մեր այս հովուական այցելու–թեամբ օրհնութիւն եւ հոգեւոր մխիթա–րութիւն բերել ու բաշխել Հայ հաւա–տացեալ ժողովուրդին անխտիր : Սակայն մեր հովուական այցելութիւնը ունի այլ նպատակ. այն է, անձամբ մեր կենդանի ձայնով խօսիլ մեր ժողովուրդին եւ անոր որտին, սիրոյ եւ միութեան մասին, մեր Ս. Եկեղեցիներու, մանաւանդ մեր վեր–ջին 25 Ապրիլ Կոնդակին ոգիով :

Հ.— Վեհափառ. այդ բոլորը անշուշտ շատ լաւ է. բայց մեր կեանքը խառնող այնքան հարցեր կան եւ այդ հարցերը այնքան գործնական են, որ ընդհանուր տպաւորութիւնը այն էր թէ Դուք դրա–կան բան մը պիտի ընէք այդ բոլորը եթէ ոչ վերջացնելու, գէթ այդ հարցերուն շուրջ հասկացողութիւն մը կայացնելու համար : Ցանկանչական է որ Դուք հոս հասաք գրեթէ այն ատեն, երբ կը հա–նէր ձեր յիշած Ապրիլ 25ի կոնդակը : Ա–ւելի բան մը կրնա՞ք ըսել :

Պ.— Ես լրիւ համաձայն եմ ձեզի հետ, որ մեր եկեղեցական կեանքին եւ տագնա–պին հետ կապուած կացութիւնները շատ բարդ են եւ անոնք հինէն կուգան, քանի մը տասնեակ տարիներու խռովքներու եւ ներքին ալեկոծումներու իբրեւ հետե–ւանք : Եւ ճիշդ այս պատճառաւ կը կար–ծեմ թէ հնարաւոր չըլլար գործնականին մէջ մէկ անգամէն վերացնել տագնապի այդ բոլոր պատճառները եւ այդ տագ–նապին արտայայտութիւնները : Մենք մեր 25 Ապրիլի կոնդակով առաջին մէկ կա–րեւոր գործնական քայլը կատարեցինք. սկզբնաւորութիւն մը կը նկատենք այս եւ Աստուածահաճոյ ու ազգաշէն սկզբնաւո–րութիւն մը : Մեզի կը մնայ քայլ առ քայլ հետապնդել յառաջդիմելու համար դէպի մեր իղձերուն իրականացումը : Այն է վերահաստատումը վերջնական կերպով համերաշխութեան եւ սիրոյ Միութեան մեր Եկեղեցիէն ներս : Մենք կը հաւա–տանք թէ այս ճանապարհի վրայ մեզ պի–տի հասկնայ մեր հաւատացեալ ժողո–վուրդը, հասարակաց կարծիքը արտա–յայտող մեր կազմակերպութիւնները, հայ մամուլը եւ մանաւորաբար կը յու–սանք թէ մեր հոգին ճշմարտապէս պիտի հասկնան Անթիլիասի Աթոռին մեր եղ–բայրները : (Շար.)

ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ԿԻՒՐԵՂ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻ ԱՆՈՒՆԸ ՊԻՏԻ ՅԻՇՈՒԻ

«Ժամանակ»էն կ'իմանանք թէ Յուլիս 1ին, Պոլսոյ բոլոր քահանայ հայրերը ժողով մը ունեցած են Պոլսոյ Պատրիար–քին հետ : Խնդրոյ առարկայ եղած են Կրօն. Ժողովի վերակազմութիւնը եւ Ե–րուսաղէմի պատրիարքի անուան յիշա–տակութիւնը :

Որոշուած է Յուլիս 3ի Կիրակիէն ըս–կըսեալ պատարագի ընթացքին յիշել եր–ջանկայիշատակ Կիւրեղ Պատրիարքի ա–նունը ... գնոր անօրինութիւն :

ԿԻՒՐՍԷԼ Պոլիս հասած է ուր մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին յայտարարած է խմբագիրներուն եւ տնօրէններուն — Մ. Նահանգները պէտք է բարձրացնեն իրենց օժանդակութիւնը» : Թուրքիոյ դեկավարը աւելցուցած է — «Օգնութեան շատ ա–ռաջարկներ ստացանք ուրիշներէ, բայց մենք կընախընտրենք որ Ամերիկան օգնէ» : Կիւրսէլ խօսքն ուղղելով դրամատուներու տնօրէններու շեշտած է — «Թուրքիոյ ելմտական եւ տնտեսական կացութիւնը ծանր է բայց ոչ յուսահատական» : Ամերիկայի դեսպանը եւ Թուրքիոյ ար–տաքին նախարարը համաձայնութիւն մը ստորագրեցին ըստ որուն Ամերիկա մէկ միլիոն թրք. ոսկի կուտայ Թուրքիոյ իբրեւ նուէր :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕԴԱՓ. ԿԱՅԱՆ

Պէյփոնթէնէն կը հեռաձայնեն թէ օդա–փոխութեան կայանի առաջին խումբը ող–ջամբ հասած է :

ԱՆԿՐՕՆ ՄՈՍԿՈՒԱՆ

ՓԱՍՏԵՐԸ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐՈՎ

ԽՄԲ. Իտալացի լրագրողուհի Վանտա Կուրոնեսա, որ խորհրդ. Միութեան մըշակոյթի նախարարութեան կողմէ Ռուսիա այցելելու հրաւիրուած էր, չգոհացաւ միայն այցելելով «տեսարժան» վայրերը: Այլ, ի դերեւ հանելով զինք «առաջնորդելու» պաշտօն ունեցող «ուղեցոյց»ին հսկողութիւնը, տեսաւ նաեւ բաներ որոնք ոչ միայն տեսարժան չէին, այլ եւ արգիլուած էին: Ան այցելեց նաեւ Լիթուանիա եւ Լաթվիա եւ վերադարձին, լոյս ընծայեց երկու նկարներ եւ անոնց հետ այս յօդուածը (զանց կ'առնենք նկարները):

Այսօր, սա երկու նկարներով, ի վիճակի եմ մերկացնելու համայնավարներուն այն ստապատիր յայտարարութիւնը թէ կրօնական բացարձակ ազատութիւն կը տիրէ Խորհրդ. Միութենէն ներս, ամէն կողմ :

Այդ նկարներն առի Խորհրդ. Միութեան մէկ կորսուած անկիւնին մէջ, որ Լիթուանիա կը կոչուի եւ մին էր Պալթեան այն երեք երկիրներէն, որոնք Ռուսիոյ կողմէ կլանուեցան 1940ին : Այդ պատկերները մեզի կը հասկցնեն ողբերգութիւն մը, ամէնէն տխմարներուն կողմէ իսկ ըմբռնելի: Ձախին կ'երեւի Վիլնայի մէկ կաթողիկէ եկեղեցիին ներքնամասը :

Ժամանակին Ս. Միքայէլի եկեղեցին էր ան : Այսօր, ալ չի ծառայեր կրօնական պաշտամունքի, այլ վերածուած է ցուցարանի մը, որուն մէջ Քրիստոսի խաչելութեան տեղը դրուած են լոգաքաններ, լուացարաններ, եւայլն:

Այս սրբապղծութեան կը տրուի պաշտօնական սա բացատրութիւնը .

— Բնակչութիւնը ա'լ եկեղեցի չի յաճախեր :

Այս բացատրութենէն ետք, աչք մը նետեցէք աջին գտնուող նկարին վրայ : Ան աներձախօս կերպով կը մերկացնէ համայնավար պաշտօնական բանբերներուն սուտը :

Այս նկարը կը ներկայացնէ հաւատացեալներու խումբ մը, որ եկեղեցիէն դուրս մնացած է, ներքնամասը ամբողջապէս լեցուած ըլլալով խուռն բազմութեամբ մը: Այս եկեղեցին կը կոչուի Ս. Նիքոլա եւ կը գտնուի, նմանապէս, Վիլնայի մէջ:

Այս երկու պատկերները հարազատ կերպով կը պատշաճին այն կացութեան, զոր հաստատեցի Պալթեան այլ երկրի մը՝ Լաթվիոյ մէջ:

ՍԱԴԱՅԵԼԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐ...

Համայնավար իշխանութիւնները նախ եկեղեցիները կը փակեն, այն ամբաստանութեամբ թէ ալ չեն ծառայեր իրենց նպատակին: Յետոյ այդ եկեղեցիները կը սրբապղծուին եւ կը յատկացուին այլ նըպատակներու :

Համայնավարները եկեղեցիները անյղանալի միջոցներու կը յատկացնեն, պարզապէս Աստուծոյ պատժական «անկարողութիւնը» ապացուցանելով՝ կրօնքը եւ կրօնականները ծիծաղելի կացուցանելու դիտաւորութեամբ :

Համայնավարները, սակայն, մէկ օրէն միւսը չեն յանդգնիր դիմելու այս միջոցին, որովհետեւ Պալթեան երկիրներուն բնակիչները խորապէս հաւատացեալ են :

Անոնք, իրենց այս ընթացքով, կը ձգտին նախ յուսահատութեան մղելու հաւատացեալները: Եւ այս առաջադրութեան մէջ յաջողելու համար՝ կը դիմեն սադայելական միջոցներու :

Կրօնական արարողութեանց իրենց կանոնաւոր մասնակցութիւնը բերող հաւատացեալները խնամքով կը «նշանուին» ոստիկանութեան կողմէ: Երբ անցնին արձանագրութեան մասնաւոր տոմարին մէջ, ենթակաները կը դառնան կասկածելի, աւելի ուշ հագնելու համար «վըտանգաւոր» վերադիրը :

Ուսանողական տարիքի մէջ գտնուող երախաներ, յաճախ հակառակ իրենց աշխատունակ ըլլալուն, անբացատրելի կերպով կը ձախողին քննութեանց մէջ: Բանուորները պաշտօնի բարձրացում կամ ամսականի յաւելում չեն ստանար եւ մէկ օրէն միւսը կրնան գործէ արձակուիլ :

Օտարականներ այս մանրամասնութիւնները չեն կրնար գիտնալ, որովհետեւ ընդհանրապէս իրենց տեղեկութիւնները կը ստանան պաշտօնական աղբիւրներէ, որոնք միշտ կը ստեն :

Օտարականները չեն կրնար նաեւ գիտնալ թէ եկեղեցիները ելեկտրական հոսանքը կը վճարեն չորս անգամ աւելի սուղ՝ քան պարզ կրպակները : Միւս բոլոր տուրքերը եւս չորս անգամ աւելի բարձր են, քան այլ վայրերու համար:

Այս է Մոսկուայի կամքը : Ու այդ կամքը տառացի կերպով կը գործադրուի կրօնական հարցերու յատուկ տնօրէններուն կողմէ :

ԱՒԱԶԱԿԱԲԱՐՈՅ ԲԱՐՔԵՐ...

Լիթուանիոյ կրօնական հարցերու տնօրէնն է Ժուսթաս Ռուկիէնիս, որ իր բոլոր կարելին ըրաւ, որպէսզի ես այս մանրամասնութեանց անտեղեակ մնամ: Բայց ձախողեցաւ: Վիլնայի մէջ իմ անձիս յատկացուած «ուղեցոյցիս» հսկողութենէն պրծելով է որ տեղեկացայ անոնց :

Այս փախուստիս ընթացքին երեւան հանեցի այլ եկեղեցիներ եւս, որոնք նոյն սրբապղծութեան ենթարկուած էին: Ս. Քազիմիրի եկեղեցին վերածուած էր մարզարանի, ուրուն մէջ մարզիկներ, կիսամերկ, այլազան խաղերու հետամուտ էին, երկսեռ: Այս եկեղեցիին պատկերը քաշեցի, սակայն անխոհեմութիւնը գործեցի ժապաւէնը ձգելու Ինթուրիսթի պանդոկի սենեակիս մէջ:

Հազիւ քանի մը ժամ բացակայեցայ : Վերադարձիս, ապշանքով հաստատեցի, թէ սենեակս խուզարկուած ու ժապաւէնները լոյսին ցուցադրուելով այրած էին: Բարեբախտաբար, աւելի ուշ շատ աւելի բծախնդիր եղայ ու յաջորդ ժապաւէնները ջանադրութեամբ թաքցուցի եւ յաջողեցայ Ռուսիայէն դուրս բերել :

Հարեւանցի կերպով պտըտող մը կ'ունենայ այն տպաւորութիւնը, թէ պետութիւնը եկեղեցական գործերուն միջամուխ չըլլար բնաւ :

Քօնասի մէջ կայ դպրեվանք մը, Լիթուանայի եկեղեցականներու պատրաստութեան յատկացուած : Վաթսուն կղերիկոսներու համար տեղ նախատեսուած է հոն, սակայն թափուր է մեծ մասամբ :

— Կը տեսնէ՞ք, ըսաւ Ռուկիէնիս: Ասիկա կը հաստատէ թէ կրօնական ըմբռնումները ընկրկումի մէջ են Պալթեան երկիրներէն ներս :

Այլ է իրականութիւնը: Ո՛չ ոք դպրեվանք յաճախել, եթէ կրօ... հարցերու տնօրէնէն մասնաւոր ... նութիւն մը ձեռք չձգէ: Արդ, ... նութիւնը այնքան դժուար է, ... դրախտ մտնելը: Եւ երբ ... կը շնորհուի, այդ կը նշանակէ ... շնորհելը վտանգի ... մըն է :

Այս բոլորով մէկտեղ, ի ... բեմլինի, հաւատքը ամրապնդ... ուած է Պալթեան երկիրներու ... րու հոգիներէն ներս :

Այս է վկայութիւնը, զոր ... յախուռ պատմել մը .

— Ռուսերը մեզմէ խլեցին մեր ... խութիւնը: Անոնք իրենց ... տակ կը պահեն մեր կիրամբ, ... երթեւեկը: Բայց, կայ բան մը, ... նոնք պիտի չկարենան պոկել մեր ... ներէն: Այդ մեր հաւատքն է

«Տ.Հ.Փ.»

ԱԶԳԵՐՈՒ ԹԱՏՐՈՆԻՆ

ԹՐՔԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Ազգերու Թատրոնի (Սարա – Պերնար) բեմին վրայ, երկու գիշեր յաջորդաբար, Անգարայի Թուրք պետական թատրոնի դերասանախումբը ներկայացուց Սոփոկլէսի «Եդիպոս Արքայ»ն եւ Թուրք նորագոյն թատերագիր՝ Օրհան Ասենայի պատմական մէկ ողբերգութիւնը՝ «Սուլթանուհի Հիւրրէմ»:

«Եդիպոս Արքայ»ի նիւթը ծանօթ է : Սոփոկլէսի այս պատմադիցաբանական ողբերգութիւնը կը պատկերացնէ Թեպէի թագաւոր Լայոսի եւ իր որդւոյն՝ Եդիպոսի միջեւ տեղի ունեցած եղերական դրուագը, ուր գուշակութիւններու նախասահմանութեամբ, դէպքերը այնպէս մը կը դասաւորուին. որ Եդիպոս կը սպաննէ իր հայրը՝ Լայոս թագաւորը, կը դառնայ Կորնթոսի թագաւոր եւ անգիտակցաբար կ'ամուսնանայ իր մօր այրի թագուհի Յոկաստին հետ եւ անկէ կ'ունենայ աղջիկ մը՝ Անթիկոն: Դարձեալ գուշակներն են որ երեւան կը հանեն ճշմարտութիւնը: Յոկաստ տեղեկանալով իրականութեան անձնասպան կ'ըլլայ, իսկ Եդիպոս՝ քաւելու համար իր գործած աններելի մեղքը, կը հանէ իր աչքերը, կը հեռանայ Թեպէէն՝ առաջնորդուած իր աղջիկէն՝ Անթիկոնէն:

«Սուլթանուհի Հիւրրէմ»ի նիւթը առնուած է օսմանեան կայսրութեան պատմութեան նշանաւոր վեհապետներէն՝ Սուլթան Սիւլէյմանի շրջանէն, որ ժամանակակից է եղած Շառլ Քենթի եւ Ֆրանսայի թագաւոր՝ Ֆրանսուա Ա.ի : Սուլթան Սիւլէյմանի սիրեցեալ զաւակը՝ Թագաժառանգ իշխան Մուսթաֆան արքունի սադրանքներու հետեւանքով կը սպաննուի Սուլթանուհի Հիւրրէմի ... վարութեամբ սարքուած դաւադր... մը ընթացքին :

Թուրք հեղինակը, սակայն, Ֆրան... կան դասական ողբերգութեան ... ւոր հեղինակներու շարքին ... զինքը կանխող հանճարեղ Ռասին ... 1672ին տուած է «Պայազէտ»ը, որ ... նոյն նիւթը կը շօշափէ ինչ որ ... նուհի Հիւրրէմ»ը, առ տարբերութ... որ հոն՝ Սիւլէյմանը փոխուած է ... ղէտ եւ Սուլթանուհի Հիւրրէմը ... սանի :

Աւելորդ է ըսել, որ Թուրք ... գործը փարսախներով հեռու է ... Ռասինի երկին զեղարուեստական ... րական հոյակապ կառուցուածքէն ... սինի երկին մէջ, հակառակ նիւթ... ւէեան բույրին, ամէն բան կ'առ... րոպական նրբաճաշակ ու բարեկիրթ ... ջանակի մը մէջ: Ողբերգութիւնը ... ալ մահասարսուռ կամ խուժդուժ ... մեմուած է մարդկայնական նրբազ... թեամբ եւ ազնուութեամբ. Ընդհա... ռակն, Թուրք հեղինակին ... ողբերգութիւնը կը կրէ ինքնուր... կանիշը մռայլ ու դաժան, ... սարսռազդեցիկ ոճրային գործ... մը եւ կարծես հայելին է Թուրք ... ռահաւական ոճրածին նկարագրի.

Թուրք թատերախումբը ... ւելի ճիգը իրենց յուսացած ... թիւնը չգտաւ Ֆրանսական հասարակ... թեան եւ մամուլին կողմէ:

«Եդիպոս Արքայ»ի մասին եղած ... գատութիւնները նպաստաւոր ... Թուրք դերասաններուն համար

Ըստ «Փարի – Ժուռն» թատրո... քննադատին, Անգարայի պետական ... տերախումբը նորութիւն մը չբեր... րել : Անոնց ներկայացուցած «Եդ... Արքայ»ն, միշտ ըստ նոյն քննադա...

ԵՍ ԵՒ ՆԱ

Ես չմերժեցի: Այդ օրը առանձնապէս զբաղուած չէի: Աւարտաճառս յանձնել էի դպրոցի ամբիոնին եւ ուզում էի պետական քննութիւնների նախապատրաստման նախօրէին երկու օրով թարմացնել միտքս : Գնացի : Ամփիթատրոն յիշեցնող լսարանում նստել էին գծագրութեան եւ քանդակագործութեան համալսարանի ուսանողները : Շուտով բացուեց փոքրիկ բեմի կապտաթոյր վարագոյրը: Բեմահարթակի վրայ կանգնած էր կիսամերկ մի գեղեցիկ աղջիկ : Սկզբում ինձ թուաց, թէ դա արձան է : Ես ակամայից յիշեցի Վեներէի չքնաղակերտ անդրին, որ տեսել էի մի միայն գրքերի մէջ: Բայց բեմի վրայ կանգնածը Վեներան չէր: Նա արձան էլ չէր, այլ իսկական մարդ : Ես տեսնում էի, թէ նա ինչպէս է շարժում իր արտեւանունքները : Ես ամօթից կախեցի գլուխս : Ամբողջ դէմքիցս առատ քրտինք էր ծորում: Նստարանի վրայ գլուխ հակած սկսեցի տանջել ուղեղս ինձ համար տարօրինակ զգացումների ճնշման տակ: Ինչքան անամօթ աղջիկներ կան աշխարհում, մըտածում էի ես: Տես, ոնց էլ կանգնել է բեմում եւ ժպտում է : Մի անգամ էլ նայեցի բեմի կողմը, համոզուելու համար, որ այնտեղ կանգնածը մարմին ու արիւնից կազմուած իսկական աղջիկ է, եւ անհանգիստ շարժուեցի տեղում :

Կողքիս նստած Անահիտը, որ զբաղուած էր Պլաստիլինից փոքրիկ արձան պատրաստելով, նկատեց այդ շարժումը թեքուելով դէպի ինձ, ցուցամատը դրեց շրթունքներին՝ հասկացնելով, որ այստեղ պահանջւում է խիստ լռութիւն : Ես Մեղաւորի պէս գլխով համաձայնեցի Անահիտի հետ եւ հայեացքս սկսեցի պտըտել ամբողջ լսարանում մէկ: Ապագայ քանդակագործները նստարանների վրայ թափած պլաստիլինից ու կաւից արձաններ էին սարքում եւ շուտ շուտ նայում բեմի աղջկայ կողմը: Թղթերի վրայ, առանց պլաստիլինի ու կաւի, նոյնն էին անում նաեւ գծագրողները: Այ, քեզ դասախօսութիւն: Ուրեմն այս կիսամերկ աղջիկը փոխարինում է դասախօսին: Եւ սա կոչւում է գործնական դաս :

Մինչդեռ ես պատրաստւում էի դուրս գալ լսարանից, բոլորովին այնտեղ [illegible] մտադրութեամբ, գծագրութեան համալսարանի մի քանի ուսանողներ մօտեցան ինձ եւ սկսեցին ցոյց տալ իրենց նկարները: Ամէն մէկը աշխատել է տալ բեմի վրայ կանգնած աղջկայ մարմինն մի բնորոշ կողմը:

— Սա ձեզ դո՞ւր է գալիս, — մի մեծ ստուարաթուղթ իմ առջեւ փռելով ասաց մի ուսանող :

Առանց նայելու, թէ ինչպէս է կատարուած նկարը, ես պատասխանեցի նրան —

— Շատ լաւ էք նկարել, ձեզ յաջողուել է գտնել ցայտունը ...

Քիչ յետոյ վարագոյրը նորից բարձրացաւ: Փոքրիկ բեմում այս անգամ կանգնել էր մի կիսամերկ տղամարդ : Ես սկսեցի խորհել իմ եւ Անահիտի մասին : Ահա թէ ինչպէս բարձրագոյն կրթութիւն է ստանում Անահիտը ——

Ասես ինչ որ բան փուլ եկաւ իմ սրտում: Կարծես թէ ես լսեցի իմ վարդագոյն երազանքների ամրոցի փլուզումը .

Համալսարանից դուրս գալով՝ ես Անահիտի հետ քայլեցի շշմածի պէս : Նա խօսում էր այն մասին, թէ ինչպէս է քանդակել ինքը կնոջ պարանոցը, իսկ ես մտածում էի, թէ ճակատագիրս ինչու է մէկ ուրիշի փոխարէն Անահիտին հանդիպեցրել ինձ :

Անցաւ մի քանի օր: Ես ուզում էի լըրջօրէն խօսել նրա հետ: Առիթն իրեն սպասեցնել չտուեց : Մի անգամ փողոցով քայլելիս, Անահիտը հրեց, արմունկս, իմ ուշադրութիւնը հրաւիրելով դիմացից եկող մի բարձրահասակ տղամարդու վրայ:

— Տես, թէ ինչքան ցայտուն ու ինքնատիպ կզակ ունի նա:

Ես այլեւս չհամբերեցի :

— Պարզապէս զարմանալի է, — ... ես :

— Ի՞նչն է զարմանալի :

— Այն, որ փողոցով քայլում ... հետ եւ բարեմասնութիւններ ... ուրիշների մօտ :

— Դա մասնագիտական հետաքր... թիւն է եւ միայն այդքան :

— Ես տանել չեմ կարող այդ հետաքրքրութիւնը:

Անահիտը զուարթ ծիծաղեց .

— Ինչո՞ւ ես ծիծաղում, — հարցրի ես :

Նա թէքուեց եւ փափսաց ... տակ :

— Ուրեմն դու սիրում ես ին... րո՞ւմ ես այնպէս, ինչպէս ես ... զում :

— Ինչի՞ց կասկածեցիր ...

— Դու խանդում ես :

— Ես շատ բաներ ունեմ քեզ ... Անահիտ, — ասես ինքս ինձ ... բաստելով պատասխանատու ... սացի ես :

— Ես լսում եմ, իմ լաւ ընկեր ...

— Քո ընտրած մասնագիտութ... դուր չի գալիս ... Ձեզ կարող ... պէտք է վերջ տալ մեր այս ... թեանը :

...ւ մանաւանդ անյաջող մէկ վե-
...ութիւնը եղաւ Մանէ – Սիւլլի
...ներուն ամէնէն յաջող Ե-
...ներկայացուած «Եղի –
...
...հետեւեալ տողերով կ'եզ-
...իր կարծիքը.—

...Վերջապէս, մեր գիտցածին վրայ ...չարժեցանք ։ Ի՞նչ որ սա – ...բան մը ...տեսանք իբրեւ նորութիւն, տոհկա ...վայրագութիւնն էր որ կար ...գերակատարներուն քով ։ Եւ սա– ...մեր ճաշակներուն նժարը ...կը ծռի դէպի մարդկային – ...ողբերգական արուեստին ...Այս ուղղութեամբ, նոր անիմա – ...անոնք Ֆրանսացի կամ ...կը ջանան քարոզիչնե– ...ողբերգութիւնը բնականու – ...մէջ մտցնելու նորաձեւն գաղափա– ...Մենք տեսանք, սակայն, որ Թուրք ...չեն հաւատար բնակա – ...առաքինութեան ...։ Իրենց ա– ...թիւնը թերեւս փրկուի՝ ...Հելլադայի փլատակներու մէ– ...մէջ ...»։

...Սուլթանուհի Հիւրրէմ»ի բե – ...եւ դերակատարութեան, ...ցոյց կուտան նոյնպէս ...խանդավառութիւն մը եւ իբրեւ ...նորութիւն եւ արժէք անոր մէջ կը ...Սուլթանուհի Հիւրրէմի դերակա– ...«Հօլանի կուրծքն ու ար– ...»։

Մէկ խօսքով, ինչպէս Ապդիւլ Թատ – ...այս եօթներորդ թատերաշրջանին ե– ...չատերը, Անգարայի Թուրք ...համար ալ կրնանք ըսել ...»։

×

Եւ սակայն, մեզի Հայերուս համար, Թուրք դերասաններուն Փարիզեան դոյգ ներկայացումները կը բանան դաւն խոր– ...ութիւններու շարան մը։

...թիւնք խորհելու, եւ իրաւացի, թէ արդեօք Թուրք թատերախումբին համար վառ կամ լաւ կարծիք յայտնող ...թատերական քննադատները ...թէ այս մարդոց թատ– ...Հայերս հիմնած ենք ։

...որ երբ այս մարդոց ...կը սատայատէր խաւարակուռ բռը– ...մը ճիրաններուն մէջ, երբ ...Դեղեցիկն ու Ճշմարիտը սրբէ ...կը պատժուէր մահով, երբ տակա – ...գաղափարը ծնած չէր հոն ...օրըստ – օրէին կը տիրէր ...ու յանդուգն Հայորդիներ, ...ամէն տեսակ խոչընդոտ, ...իրենց կեանքին, հիմնեցին Թուրք թատրոնը եւ ուղղակի պատ – ...դարձան որ այսօր, քանիերորդ դա – ...լոյսին մէջ եւ աշխարհի լուսա– ...Փարիզի մէջ թուրք դերասանները բեմ ելլելու պատիւն ար– ...։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԵՐ ԴՊՐՈՑԻՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

ՏԷՍԻՆ.— Տարի մըն ալ բոլորեց Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի Ազգային դպրոցը։ Այդ մէկ տարուան ընթացքին արդեօ՞ք դպրոցը յառաջդիմեց. Դաստիարակչական տեսակէտով բաւարար էր արդիւնքը ։ Սակայն դժբախտաբար տարուէ տարի նահանջ մը կ'արձանագրէ աշակերտութեան թիւը. Աստր գլխաւոր պատճառը ծնողքներու անտարբերութիւնն է։ Դպրոցին կրթական մարմինը քաջալերելու համար ծը – նողքները, դասաւանդութիւնները ձրի յայտարարած էր։ Բայց այդ քայլն ալ օ– րոշ արդիւնք մը չտուաւ ։

Յունիս 26ին, կիրակի կէսօրէ ետքը, տեղի ունեցաւ դպրոցին ամավերջի հանդէսը, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ, նախաձեռնութեամբ դպրոցին Կրթ. Մարմնին եւ հովանաւորութեամբ Կապոյտ Խաչի Տէսինի մասնաճիւղին։

Առաջին առթիւ մեր ուշադրութիւնը գրաւեց աշակերտութեան զգալի նուազումը։ Երկրորդ պարագան՝ ներկաներուն ողբալի քանակութիւնն էր, որ պատիւ չէր բերեր մեր գաղութին ։

Իզուր փնտռեցինք նաեւ դպրոցին նախկին սան – սանուհիները, որոնք պէտք է նեցուկ կանգնէին դպրոցին եւ օ– րոնց անտարբերութիւնը երախտագիտութեան պակասի մը պէտք է վերագրել միայն ։

Իսկ ծնողքներու ընթացքը դատապարտելի է եւ զիրենք մեղսակից կը դարձնէ իրենց զաւակներուն մայրենի լեզուին ուսուցման հանդէպ ցոյց տուած դժկամակութեան ։

Եթէ Թուրքին վայրագութիւններէն փրկուեցանք եւ եկանք օտար հորիզոններ մեր ազգային գոյութիւնը շարունակելու համար, այժմ հետզհետէ սկսած ենք համակերպիլ ճերմակ ջարդին, մեր մատաղ սերունդը զոհ տալով անոր մահացու հարուածներուն։ Ի վերջոյ ազգի մը բեկորնե՞րն ենք թէ ձուլածոյ նիւթ, յար – մար՝ ամէն կաղապարի ։

Հանդէսը բացուեցաւ աշակերտութեան քանի մը խմբերգներով, որոնք եթէ քիչ մը աններդաշնակ էին, սակայն դարձեալ հաճոյքով ունկնդրուեցան, քանի որ մեր երեխաներն էին երգողները ։

Յետոյ սկսան արտասանութիւններ՝ փոքրերէն մինչեւ պարմանիները, առոյգ ու սահուն։ Ուսուցիչ Գ. Թրագոչ խօսքը ուղղելով ներկաներուն բաւական երկար կանգ առաւ լեզուին ու դպրոցին կարեւոր դերին վրայ, իբրեւ կարեւոր ազդակներ՝ ազգի մը զաւակներուն ազգային նկարագրի թրծման։ Մանաւանդ շեշտեց անոնց հրամայական պահանջը, այսօր՝ աւելի քան երբեք, այս հիւրընկալ միջավայրին մէջ։ Անհրաժեշտ նկատեց մեր մտահոգութեան գլխաւոր առարկան դարձնել այլասերման վտանգը, հսկելով նոր բաժաս սերունդին ազգային դաստիարակութեան վրայ։

Միջնարարին Կրթ. Մարմնի կողմէ կատարուեցաւ տարեկան նիւթական հաշուետուութիւնը։ Կարդացուեցաւ նաեւ նուիրատուներու ցանկը ։

Գաղութէն հանգանակուած է 1050 Ն. Ֆ.։

Կիլիկեան հաստատութենէն այս տարի ստացուած է երեք հարիւր Ն. Ֆ.ի նպաստ մը։ Ցանկալի էր որ տեւական դառնար այդ նպաստը ։

Տեղւոյս Կրօնական Ընկերակցութիւնը օժանդակած է ութսուն Ն. Ֆ.ով ։ Իսկ Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը նուիրած է յիսուն Ն. Ֆ.։ Ինչպէս նախորդ տարիները, այս տարի ալ տեղւոյս ազգայինէն Գ. Նուրիջանեան դպրոցին նուիրած է հարիւր Ն. Ֆ.։

Հանդէսին երկրորդ բաժինը սկսաւ երեք պատկերներու ներկայացումով ։ Առաջինը՝ «Ձկնիկը», որ հեքեաթային ու բարոյալից պատկեր մըն էր։ Երկրորդը՝ «Շփոթ ծառան», որ զաւեշտական իր կառուցուածքով՝ կուշտ ու կուռ խնդացուց բոլորը։ Վերջապէս, երրորդ պատկերը՝ գաղափարապաշտ վարժուհին, որ հայրենասիրական երանգներով՝ իմաստալից ու զուարթ պատկեր մըն էր։

Բոլոր դերակատարներն ալ, փոքրերէն մինչեւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի տղաքը, յաջողութեամբ կատարեցին իրենց դերերը, ջերմօրէն ծափահարուեցան ու խլեցին ծափեր ։

Այս բոլոր պատկերները հեղինակութիւնն էին ուսուցիչ Գ. Թրագոչի ու կատարուեցան իր ղեկավարութեամբ ։ Գ. Թրագոչ աշխատած էր խնամքով ու ճաշակով, ներկայացնելու այդ պատկերները ու կարելի եղած չափով վարժեցուցած էր դերակատարները։

Անունները յիշելը աւելորդ նկատեցի չխճողելու համար թղթակցութիւնը։ Անշուշտ ներողամիտ կ'ըլլան ծնողքները ։

Դերակատարներուն շուրջպարով վերջ գտաւ հանդէսը ։

Գ. Գ.

Յակոբ Վարդովեան, Թովմաս Ֆասուլեաճեան, Ստեփան Էքշեան, Սերովբէ Գէնկլեան, Ալիքսանեան, Մարտիրոս Մընակեան եւ տակաւին շատ շատե՞ր։

Աստնցմէ ետք, նոյնիսկ իրենց համբաւաւոր Տար – իւլ – Պէտայիի հայ դերասան – դերասանուհիներու ուսերուն էր յենած։ Վկայ՝ էլիզ Պինեմեճեանը, որ տարիներով այդ խումբին գլխաւոր ու միակ կանացի անփոխարինելի ուժը հանդիսացաւ։

Իրենց առաջին շարժանկարային ժապաւէնին հերոս – դերակատարը դարձեալ Հայ մըն էր՝ անզուգական Վահրամ Փափազեանը, շրջապատուած մեծամասնութեամբ հայ դերակատարներով ։

Կը յիշեմ։ Երբ 1920ին Մարտիրոս Մընակեան մահացաւ, Բերայի Ս. Երրորդութեան եկեղեցին մէջ կատարուած անոր յուղարկաւորութեան օրը, Թուրք դերասան մը (Պիւրհանէտտին) խօսեցաւ դամբանական մը եւ արտասանեց հետեւեալ բառերը ․

« ... Մնակեան Էֆէնտի Էրմէնի միլլէթինին նարատըղը զէֆիաըղը թիւրքլէրէ իհրա էթտի»։ (Մարտիրոս Մնակեան հայ ժողովուրդին ստեղծագործող միտքը Թուրքերուն նուիրեց)։

Եւ դարձեալ, կը հարցնենք, թէ այսօր, Սառա – Պեռնարի բեմին վրայ ելլող Թուրք նոր սերունդին պատկանող դերասանները գիտե՞ն որ զիրենք ազգային թատրոնով մը օժտող հայ ժողովուրդը, իբրեւ երախտագիտութեան ցոյց, անենիտել ուզեցին ...

Ուզեցին, եւ սակայն չյաջողեցան ։ Որովհետեւ հայ ժողովուրդին «ստեղծագործ միտքը» միշտ ճառագայթած է ու կը ճառագայթէ հիմա ալ աշխարհի չորս ծագերուն, մանաւանդ Գեղեցիկին, Բարիին ու Ճշմարիտին ճամբաներուն վրայ։

Մինչդեռ իրենք, Թուրքերը, անգամ մը եւս ապացուցին տալին թէ՝ «զուռնասասն փէշրէֆ չըգմազ ...»։

Զուռնայէն՝ մեղեդի դուրս չի գար ...

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

×

ՃԱՐՍԱՆՃԱՔՑԻՆԵՐՈՒ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ինչպէս ամէն տարի, այս տարի եւս Յունիս 26ին տեղի ունեցաւ Համա – Ճարսանճաքի Հայր. Միութեան Գոմոն – Մարսէյլ մասնաճիւղին դաշտապարահանդէսը ընդարձակ եւ օդասուն պարտէզի մը մէջ ։

Հակառակ օդին աննպաստ ըլլալուն, Միութեանս հաւատարիմ, բազմութիւն մը փութացած էր ներկայ գտնուիլ, քաջալերելու համար մասնաճիւղիս տարեկան ձեռնարկը ։

Հայրենակից Խ. Նալպանտեան քանի մը խօսքով կատարեց հանդէսին բացումը ։

Հանդէսի փայլը աւելցնելու համար իր սիրայօժար բարոյական աջակցութիւնը բերած էր Տիկին Սոնա Թորոսեան իր սան եւ սանուհիներով, որոնք կարդաւ արտասանեցին ու երգեցին։

Փոքրիկն Գ. Նորոյեան խիստ յաջող կերպով արտասանեց «Բաջն Վարդանը »։ Փոքրիկն Աւագ Աստուրեան արտասանեց «Հայոց լեզուն»։ Օր. Ա. Կիւրեան արտասանեց «Տաղ հայ լեզուին»։Իսկ Օր. Գէաթրիս Գալըքճեան երգեց «Հայրենիք իմ սրտում» եւ «Երեւան», եւ արժանացաւ կրկնակ ծափահարութեանց։ Տիկին Սոնա Թորոսեանի ղեկավարութեամբ տեղի ունեցաւ խիստ քրքջալից զաւեշտ մը, « Գիւղացին ու քաղաքացին » ։

Դերերը մեծ յաջողութեամբ կատարեցին Օր. Ա. Կիւրինեան եւ Է. Վարդապետեան ։

Գեղարուեստական բաժինը վերջ գտաւ հայկական պարով մը, հայկական տաւղով ։

Հայրենակից Հ. Աւետիսեան իր կատակաբանութեամբ եւ իր երգերով զուարճացուց բոլոր հանդիսականները։

Գեղարուեստական բաժնէն ետք խօսք տրուեցաւ օրուան բանախօս Մ. Թաշճեանի, որ փայլուն կերպով բացատրեց Միութեանս գործունէութիւնը, ըլլայ ազգային թէ հայրենակցական գետնի վրայ եւ կոչ ուղղեց Մարսէյլի Ճարսանճաղցիներուն որ մասնակցին Գոմոն – Մարսէյլ մասնաճիւղին ։

Թաւիշ – Ալքազ իր երգերով ու պարերգներով մեծ վայելք պատճառեց մինչեւ երեկոյեան ժամը ութ ։

ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱԹԷՆՔԻ մէջ, Յունիս 21ին յուշ – երեկոյ մը տեղի ունեցած է, նուիրուած Սողոմոն Թէհլիրեանի։ Նախագահած է ընկեր Դ. Դանիէլեան, ոգեկոչեալին յիշատակը ոգեկոչած են Սօս – Վանի, Մինաս Թէօլէօլեան եւ Կ. Փօլատեան ։

ԱԹԷՆՔԻ Քոքինիոյ եւ Ֆիքսի մէջ դասախօսութիւններ տուած է «Ասպարէզ»ի խմբագիրը՝ ընկեր Ա. Ամուրեան, «Հայ ժողովուրդի անկախութեան իրաւունքը նիւթին շուրջ»։ Ընկեր Ամուրեան Յունաստան այցելած է Գալիֆորնիայէն Ա – մերիկա իր վերադարձի ճամբուն վրայ ։

ԳԱՀԻՐԷ հասած է Կ. Փօլատեան, Յունաստանէն ետք ուր բանախօսած էր Մայիս 28ի առթիւ եւ դասախօսութեանց շարք մը տուած էր ազգային եւ գրական նիւթերու շուրջ ։

ԱՑՆՃԱՐԻ մէջ (Լիբանան), Յունիս 19ին տեղի ունեցած է Ազգ. «Յառաջ» վարժարանին ամավերջի հանդէսը։ Հոգաբարձութեան ատենադպիրը կարդացած է տեղեկագիրը։ Վարժարանը ունի 220 արձանագրուած աշակերտներ, առաւել մանկապարտէզի 20 – 30 փոքրիկները ։

ԹԵՀՐԱՆԻ Հայկ. Ակումբին մէջ Յունիս 18էն 22 տեղի ունեցած է Փարիզահայ նկարիչ Ժերանեանի ցուցահանդէսը։ Տանօթ արուեստագէտին գործերը մեծ յաջողութիւն գտած են պարսկահայ շըր – ջանակներուն մէջ։

ՌԷՇՏԻ մէջ (Պարսկաստան) մեռած է գրագէտ եւ բանասէր Արամ Երեմեան ։

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐՈՒ ԻՄԱՍՏՈՒԹԻՒՆԸ

Սիրոյ խօսքերը համրիչի հատիկներուն կը նմանին։ Երբ առաջինը սահի՝ միւս բոլորը կը սահին ետեւէն։

Ճափոնական

Ով որ իր գաւազանին կը մեղքնայ՝ իր զաւակը չի սիրեր ։

Հրէական

Աշխարհ եկած վայրկեանէդ քու դէմ կը գտնուի սանդուխ մը՝ որուն վրայ ելլելը քեզմէ կախում ունի ։

Պարսկական

×

Մի ամբողջ շաբաթ մենք չհանդիպե – ցինք իրար։ Ես ուզում էի հաշտուել իմ անյաջող սիրոյ նման վախճանի հետ ։ Սկսում էի բոլոր կողմերով արդարացնել ինձ. Միայն ինձ։ Ես չէի զգում, որ ինչքան շատ եմ մտածում միայն իմ մասին, այնքան պժուարանում եմ ճանաչել ինքս ինձ։ Չէ, ասում էի ես ինձ, չի կարող պատահել որ Անահիտը լաւ աղջիկ լինի ։ Միթէ աղջիկը առաջինը կը խոստովանի իր սէրը։ Չէ՞ որ գրքերում պատմւում է որ աղջիկները տղաների խոստովանու – թեանց յետոյ էլ, շատ երկար ժամանակ երկչոտում են ասել այդ թանկագին բառը։ Իսկ Անահիտը շտապեց էլ, որ ես սկսեց քան ասեմ, թեթեւսոլիկը ։

Շուտով հակադրուեցի ես ինձ ։ Իսկ ո՞վ է սիրոյ մէջ առաջինը խոստովանողի ... մեծաշնորհը տղամարդուն ... Չէ՞ որ դա յետամնացութիւն է։ Իսկ ի՞նչ կը տուժի, եթէ առաջինը խոստովանի աղջիկը, ո՞վ նուաճ կը խոր – ...ծոփում ։ Իսկ կխամերկ ... մարդկանց նայի՞լը, — յանկարծ ըմբոստանում էի ես, եւ իսկոյն էլ պատասխանում այդ հարցին ։

Ես սկսեցի կարօտել Անահիտին, ամբողջ էութեամբ շտապում էի նրան տեսնել, բայց չգիտէի, թէ ինչպէս անեմ։ Կարծես թէ ես սպասում էի, որ առաջինը նա գար ներողութիւն խնդրէր ։ Բայց իր ո՞ր մեղքի համար պէտք է նա ներողութիւն խնդրէր։ Չէ՞ որ անախորժութեան հեղինակը ես էի ։

Եւ մարտեան մի օր ես վազեցի դէպի գեղարուեստական համալսարանը ։ Շէնքի դիմացի փոքրիկ պուրակին յաղող մայթի վրայ սկսեցի անցուդարձ անել եւ չուտ չուտ նայել համալսարան մտնող ու դուրս եկող մարդկանց դէմքերին ։ Ձիւնախառն անձրեւ էր գալիս, բայց ես յամառութեամբ քայլում էի լպրծուն մայթի վրայ, առանց ուշադրութիւն դարձնելու ծոծրակիս վրայով դէպի մէջքս սողոսկող ջրի շիթերին ։

Ահա մուտքի մօտ երեւաց Անահիտը։ Նա տեսաւ ինձ, այդ զգացի ես։ Մի պահ կանգ առաւ եւ քայլեց դէպի ինձ ։

Մօտեցաւ ։

Դէմքին մեղմ ժպիտ կար ։

— Դու իսկապէս որ խենթ ես... ես այդպէս ալ գիտէի,— շշնջաց Անահիտը, ամուր – ամուր սեղմելով ձեռքս ։

ՀԱՅԿ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ

(9 եւ վերջ)

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ ։

ԴԱՇՏԱ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Մարսէյլի Բգլի հայրենակցական Միութեան կողմէ :

Սէն Լու Կրան Փէնի Զուխաճեանի ագարակը :

Այս Կիրակի ամբողջ օրը :

Կը նախագահէ՝ Ս. ԳԻԼՃԵԱՆ

Զեկոյց գործունէութեան շուրջ Վ. Ճարայեանի (միութեանս սանը աւարտած Փարիզի Ս. Մուրատեան վարժարանէ)։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Հայկական պարեր ու նուագ, Թորգոմ եւ որդին :

Բարձրախօս՝ «ԹԻԼԷՃՈՒԱ» (Թօնկուրեան) :

Կը մասնակցին հայ արենուշները :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Սէն Ժերմէի Թաղ. Խորհուրդս կը ծանուցանէ թէ՝ այս Կիրակի առաւօտ, Հայ գրերու հնարիչ Ս. Սահակ – Մեսրոպի տօնի, ինչպէս նաեւ Թաղիս համանուն եկեղեցւոյ շինութեան եւ անուանակոչութեան 31րդ տարեդարձի առթիւ հանդիսաւոր Ս. պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի, եկեղեցւոյս զպրոցի սրահին եւ երիցատան շինութեան նիւթապէս եւ բարոյապէս սատարող համայն Թաղեցիներու ննջեցելոց հոգւոց ի յիշատակ :

Այս առթիւ պիտի պատարագէ եւ քարոզէ, ժրաջան հովիւ հոգեշնորհ՝ Տէր Օշին վարդ. Նիկոլեան : Կը հրաւիրուին Սէն Ժերմէի եւ Մարսիլիոյ հաւատացեալ հասարակութիւնը ներկայ ըլլալ սոյն հանդիսաւոր արարողութեանց ունկնդրելու պատարագիչ հօր հոգեշունչ քարոզը եւ յարգելու հանուր ննջեցելոց քաղցր յիշատակը :

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

10 ՅՈՒԼԻՍ, ԿԻՐԱԿԻ ԺԱՄԸ 11 – 21, ԼԸ ԲԷՔԻ ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆԻՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ :

Ի նպաստ բարեսիրական ու կրթական ձեռնարկներուն :

Հանդիսաւոր պատարագ ժամը 11ին :

Բացօթեայ ճաշ ժամը 13ին, եւ ընթրիք ժամը 19ին :

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով :

Գեղարուեստական բաժին եւ զբօսալի խաղեր :

Հաղորդակց. միջոցներ.— Շոգեկառք կառ Սէն Լազարէն, Սէն – Ժէրմէն – ան Լէյի կայարանը (ոչ թէ Լը Բէքի) :

Օթօպիւս 258 Փօն տը Նէօյի, իջնել էրմիթաժի կայքը :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Տէր եւ Տիկին Գալըրճեան ՀՕՄ.ի յիսնամեակին առթիւ 15 Ն. Ֆ. կը նուիրեն :

×

Տէր եւ Տիկին Աղապապ Գարամեան իրենց ծնողաց՝ Տէր եւ Տիկին Յակոբ եւ Վարվառ Թումայեանի մահուան առթիւ՝ քսան Ն. Ֆ. կը նուիրեն ։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Վահան Փաստըրմաճեանի մահուան առթիւ Տիկին Մ. Ս. Քոչարեան 15 Ն. Ֆ. կը նուիրէ Ս. Թէհլիրեան սրահին (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ քսան Ն. Ֆ. «Յառաջ»ին :

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Մեր ընթերցողներուն արձակուրդի ամիսները, արձակուրդի շրջան է նաեւ թերթին առաքումով զբաղող մեր պաշտօնեաներուն համար՝ որոնց կարգաւ բացակայութիւնը զգալի կերպով կը դժուարացնէ մնացողներուն առօրեայ աշխատանքը :

Կը խնդրենք մեր ազնիւ բաժանորդներէն որ, արձակուրդի առժամեայ հասցէի փոփոխութեան համար, նախընտրաբար հանրին դիմել որեւէ թղթատարական գրասենեակ :

Ընթացիկ պարզ եւ ձրի գործողութիւն մըն է, որուն գործադրութեան համար պէտք է լեցնել տեղւոյն վրայ տրամադրելի՝ հետեւեալ խորագիրով դեղին թուղթը .—

Formulaire No 755-A — ORDRE DE RÉEXPÉDITION (Changement d'adresse temporaire)

Կանխաւ շնորհակալութիւն մեր բաժանորդներուն որ պիտի ուզեն այդ ձեւով դիւրացնել մեր գործը :

Բացառաբար մեր խնդրանքը գործադրելու անկարելիութեան մէջ գտնուող բաժանորդներուն համար, հասցէի փոփոխութեան ծախսն է՝ 2·50 Ն. Ֆ., կանխաւ վճարելի :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղին կողմէ :

Տեղի պիտի ունենայ Յուլիս 10ին, Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ Կալիյոնի սրճարանին կիցատեսիլ պարտէզին մէջ։ Գեղարուեստական բաժին :

Հայկական նուագ ու երգեր բարձրախօսով :

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով։

Կը հրաւիրուի Տէսինի եւ Լիոնի Հայութիւնը :

Կը խնդրուի չխաչաձեւել այս ձեռնարկը։ Անձրեւի պարագային ապահով վայր։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանի Օգնութեան Յանձնաժողովը կը խնդրէ յատկապէս այն ազգայիններէն որոնք նուիրատուներ են բարեհաճին փոխարժէքը ղրկել կամ հաշիւներու կանոնաւորութեան համար, վերադարձնել նուիրատոմսերը անոնց կցելով իրենց անունը եւ հասցէն :

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Լիոնի եւ Տէսինի Համախարհրդակցական Միութեան :

Այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9էն մինչեւ երեկոյ ուշ ատեն, Տէսինի Թորոսեանի «Սեւան» զովասուն պարտէզին մէջ։

Առատ կեր ու խում

Զուարճացուցիչ ըմպելիներ

ՇԱՄՓՈՒՐՈՎ ԽՈՐՈՎԱԾ

Դիւրամատչելի գիներով :

Պիտի ըլլան նաեւ երգեր, արտասանութիւններ, պարեր, արեւելեան եւ եւրոպական նուագ.

Շարք մը հետաքրքրական եւ շատ հաճելի անակնկալներ :

Հասոյթին նպաստակն է օգնել Միութեանս կարօտ հայրենակիցներուն :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կրօն. Ընկերակցութեան վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս Կիրակի Ս. Սահակ – Մեսրոպի տօնին կապուած ամէն տարուան թուականով՝ մասնաւոր հանդիսաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի եկեղեցիին հիմնադիր – բարերար ողբ. Ասպետ Վահան Խորասանճեանի եւ իր գերդաստանին ննջեցեալներուն յիշատակին։ Մարսէյլի գաղութը կը հրաւիրուի մասնակցիլ յարգանքի այս տուրքին :

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Արփիար Սերոբ – Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ԳԱՆԵԷՕ – ՔԱՇԱՆի «Արծիւ» ենթակոմիտէի ժողովը այս չարաթ իրիկուն ժամը 21ին սովորական հաւաքատեղին :

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ս. Միհրանեան ենթակոմիտէի :

Տեղի կ'ունենայ այս Ուրբաթ, ժամը 21ին, Ալֆորվիլի ժիւսթիս տը Փէի սրահը, Մէրի տ'Ալֆորվիլ :

Կը նախագահէ ԿԱՐՕ ԻՇԽԱՆԵԱՆ

«Մեր Ազգային իտէալներուն» շուրջ :

Կը խօսին ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ (Ֆրանսերէն)

եւ ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ (հայերէն)

Մուտքը ազատ է :

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբաստիոյ Իսիի խումբին եւ Զաւարեան կոմիտէին կողմէ :

10 Յուլիս, Կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, Մէտոնի պաղ աղբիւրին մօտ :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ : ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ, ԽԱՂԵՐ, ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ : ՊԻՒՖԷ :

Հասոյթը՝ Ս. Թէհլիրեան սրահին ։

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՍԵՒՐ

1960-1961

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ ։

ԲԱՑՈՒԱԾ են նաեւ Պաքալօրէայի երկրորդ մասին երկու նոր դասարանները.—

Ա) Տարրական Ջափագիտութիւն

Mathématiques Elémentaires

Բ) Փորձառական Գիտութիւններ

Sciences Expérimentales

Պայմաններուն համար դիմել՝

DIRECTION DJ COLLÈGE SAMUEL MOORAT

26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)

Tél. : OBS. 18-28

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

Օր. ՎԵՐԺԻՆ ՍԱՐԳԱՒԱԳԵԱՆ
Պ. ՄԵՍՐՈՊ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Նշանուած

3 Յուլիս, 196.

Շուազի լը Րուա — Ալֆորվիլ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՎԻԷՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի վարչութեան ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները այս Կիրակի ժամը ... Խանջանեան սրահը, պատգամաւորի ընտրութեան եւ նոր վարչութեան ընտրութեան :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Գօմոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները 11 Յուլիս, ժամը 15·30ին Բշ օր, Սահակ Մեսրոպ սրահի մէջ.

Օրակարգ.— Ա) Զեկուցում պատգամաւորուհիներու կողմէ 17րդ պատգամ. ընդհ. ժողովի :

Բ) Ընտրեցում նորընտիր Կեդր. վարչութեան շրջաբերականի :

Կը խնդրուի անպայման ներկայ գտնուիլ :

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Հայր. Միութեան Կարտանի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Կարտանի Հ. Բ. Ը. Միութեան սրահին մէջ։ Օրակարգի խիստ կարեւոր հարցեր տեղւոյն վրայ : Անդամներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ այս կարեւոր ժողովին։ Սիրով կը հրաւիրուին նաեւ Միութեանս օգտաշատ աշխատանքներով հետաքրքրուող բոլոր հայրենակիցները անխտիր ։

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Հայր. Միութեան Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղի անդամական ժողովը այս Կիրակի առաւօտ ժամը ... Նաճարեանի ագարակը։ Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ՊՏՈՅՏԸ
ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒԼԻՍ 10

Դէպի ՏՕՎԻԼ եւ շրջակայքը

Օթօքարը կը մեկնի Ազգ. Տունէն (... Րիւ տը Թրէվիզ) ժամը ճիշդ 7ին.

Պտոյտին մասնակցիլ փափաքողներ պէտք է նախապէս արձանագրուին երգչախումբի վարչութեան կամ Օր. Զաւրէճեանի մօտ (78 Րիւ Լաֆայէթ, Փարիզ (9), հեռաձայնով

TRI. 77-27 poste 62

Ճանապարհածախք 15 Ն. Ֆ.։

Ամէն ոք իր ուտելիքը կը հոգայ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Տէսինի մէջ «Հերոսներու Օր»ը կը տօնուի, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Տէսինի եւ Լիոնի կոմիտէներուն կողմէ Յուլիս 31ին, Կապիյեօն սրճարանի ծառախիտ պարտէզին մէջ :

Օ Ր Ա Թ Ե Ր Թ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86-60

R C Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր. ,վեց. 22 Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 8 ՅՈՒԼԻՍ

VENDREDI 8 JUILLET 1960

ՆԱԽ – ԹԻՒ 8844 36EME ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4645

...ԱՆ ԼՈՍԻԸ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

...րանսայի ընկերվարական կուսակցու-...ան ԼՍրդ համագումարը տեղի ունեցաւ ...ազեալ շաբաթ Իսի լէ Մուլինոյի մէջ եւ ...ոգեւ կրեցինք, անգամ մը եւս վերջա-...ընդհանուր քարտուղար Կի Մոլէի ...յաղթանակով :

...Սեպտեմբերի համագումարը փո-...քրամասնութիւն... Ընդհ. քարտուղարի ...քաղաքականութեան դէմ բողոքող ...որոնց շուրջին էսուար Տրփ-...Դանիէլ Մայէրի, Ռոպէնֆէլտի, ...Օտէնի եւ այլոց պէս ընկերվար ...փոքրամասնութեան մէջ մնա-...էին եւ կազմած Ինքնավար Ընկերվարական կուսակցութիւնը :

...անգամ ընդդիմադիրներու պարա-...էին Կի Մոլէի կառավարու-...մէջ անդամ նախարարները Ալպէր Կազիէ եւ Քրիսթիան Փինօ, ...կուսակցութեան վարիչ մարմնին ...բռնաբերել վերջ հրաժարեցան ...կերպով՝ ուրիշ երեք ըն-...հետ, — Փօփիւլէրի խմբագիր ...Ֆիլիէ, Կիյ եւ Վէյլ – Ռէյնալ :

...նախապէս մինչեւ 1958ին ...Կազիէ յայտարարեց, որ ինք եւ ...կուսակցութեան ...պաշտպանելու համար ի-...տեսակէտները շարքերուն մէջ :

Համագումարը մերժեց ընդունիլ փոք-...ամասնականներու հրաժարականը եւ ...մարմնի մէջ աթոռները վերա-...տեց անոնց :

...չկայ, որ քանի մը տարիէ ի ...վերջ տագնապի մէջ է. Ֆրանսայի ...ընկերվարական կուսակցութիւնը, իբրեւ ...Ալժերիոյ պատերազմին :

Կուսակցութիւնը կը ջատագովէ զօրա-...որ Կոլի «ինքնորոշման» քաղաքա-...ութիւնը, իբրեւ ընդհանուր սկըզ-...Մանրամասնութեանց մէջ տարա-...ութիւններ կան մեծամասնութեան ...փոքրամասնութեան միջեւ :

...Ալպէրին գումարուած Ազգային ...ժողովը բանաձեւ մը, ...իբրեւ նախապայման տեւական խա-...ղաղութեան՝ կը պահանջուէր բանակցու-...վարել բոլոր շահագրգիռներուն ...ընդդիմադիր պայմաններուն եւ ինքնո-...իրաւասութեանց մասին :

...Կազիէ վախնալով որ Ալժերիոյ ...յեղափոխականները — կողմնակից ներ-...կատարեալ պահպանման — կրնան ...բանակցութիւնները, կ'ուզէ ...բանակցիլ միայն «կռուողներուն» ...

...Ալժերիոյ քաղաքապետ Ժագոն Տէ-...որ 1958ին ընդդիմադիրներու կող-...կանգնած, այս անգամ աւելի ա-...կերպով կը պահանջէր ստեղծումը ...«Ֆրանսական Ալժերիայ» մը՝ ընկերակ-...Ֆրանսայի :

...նախկին նախարար Մաքս Լըժէօն ...պաշտպանէր «Ֆրանսական Ալժերիայ» ...ակէտը.

...մեծամասնութեան բանաձեւը ընդուն-...ձայներու ...ի հարիւր համե-...մատութեամբ, մինչ Կազիէ – Տէֆէր ...բանաձեւը կը ստանար քուէն-...ի հարիւրը եւ Մաքս Լըժէօնի-...ի հարիւրը : Կի Մոլէի յաղթա-...չատ փայլուն չէր : Իր քաղաքակա-...հակառակորդները կարեւոր թիւ ...ներկայացնեն :

...Ալժերիայէն վերջ օրակարգի կարեւոր ...կուսակցութեան ներքին «քա-...միութիւն»ը, որուն շուրջ ...ունեցան բուռն վիճաբանութիւն-...

...վերջոյ ընդունուեցաւ Կի Մոլէի ...կիցներուն բանաձեւը :

...կը տրամադրէն ընդունուած բա-...ձեւեր :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԻՄՔԵՐԸ

ԱՀՌԵԼԻ ՓՈԹՈՐԻԿ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿԵՆ ՍԵՒՑՆԵԼ ՆԱԽԿԻՆ ՎԱՐՉԱԿԱՐԳԸ

Կիրակի օր սաստիկ տաքէ մը ետք, ուրական մը տակնուվրայ ըրած է Պոլի-սը : Փոշի ամպ մը պատած է ամբողջ քաղաքը, հովը ժամը 60 քիլոմեթր արա-գութեամբ կը փչէր եւ քառասուն վայր-կեանի մէջ, աւերներ գործած է ամբողջ քաղաքին մէջ : Երեւունէ աւելի ծանր վի-րաւորներ կան :

Նոյն օրը փոթորիկ մը տակնուվրայ ը-րած է Իզմիրը : Գատմական Ենի Ճումա մզկիթին մինարէն թռած է, ծառեր տա-պալած են :

ԿԻՒՐՍԷԼ ՊՈԼԻՍ ԳՆԱՑ

Զօր. Կիւրսէլ երեք օրուան համար Պո-լիս գացած է եւ ընդունուած խանդավառ բազմութեան մը կողմէ : Կիւրսէլ թոյլ չէ տուած որ իր ձեռքը համբուրեն : Դէպքը պատահած է հետեւեալ ձեւով.— Փրոֆ. Օնարի հետ կը տեսակցէր պատուոյ սրա-հին մէջ, երբ ձայն մը լսուած է.— Աղ-բի՛ս փաշա, մեզի փրկեցիր, ձեռքդ համբուրեմ :

Այն ատեն Կիւրսէլ ձեռքերը բարձրա-ցուցած է եւ պատասխանած.— Մենք ձեռք համբուրելու սովորութեան վերջ տուինք :

× Անգարայէն կը հաղորդեն թէ կա-ռավարութիւնը երկու օրինագիծեր կը պատրաստէ որոնց համաձայն պետական պաշտօնեաներուն պիտի արգիլուի քաղա-քական գործունէութիւն ունենալ եւ այս պաշտօնեաներու համար երդումի դրու-թիւն պիտի սահմանուի :

Պետական բոլոր պաշտօնեաները պիտի չկարենան որեւէ կուսակցութեան պատ-կանիլ :

× Պոլսոյ թերթերը կը շարունակեն սեւցնել նախկին վարչակարգը : Վերջին թղթաբերէն կ'իմանանք թէ Մենտերէսի մասնաւոր դրամարկղին մէջ գտնուած են կնոջական իրեղէններ եւ սեռային յարա-բերութեանց տեսարաններ պարփակող ժապաւէններ : Ազգային միութեան կոմի-տէի մամուլի դիւանի բանբերը յայտնած է թէ Մենտերէսի դրամարկղին մէջ գտ-նուած են նաեւ յայտ կարեւոր փաստա-թուղթեր, որոնք պիտի հրապարակուին նախարարներու դատավարութեան ընթաց-քին : Մենտերէս իր գաղափարակից ըն-կերներուն անհատական կեանքն ալ մինչ մօտէն ուսումնասիրած է, անոնց հոմա-նուհիներուն մասին տեղեկութիւններ քա-ղելով դրամարկղին մէջ դիւանի ձեւին տակ պահած է գտնուք : Դրամարկղին մէջ գտնուած են նաեւ, բոտ նոյն թերթերուն, կնոջական չգործածուած շապկընկերներ, մետաքսեայ գուլպաներ, բաց նկարներ, սիրային նամակներ եւ բանաստեղծու-թիւններ :

Երեւան ելած է նաեւ որ Մենտերէսի վարչապետութեան տրամադրութեան տակ դրուած միլիոնաւոր ոսկիի գաղտնի վարկը գործածուած է կնոջբարեկամնե-րուն, հոմանուհիներուն եւ զաւակներուն համար :

Պոլսոյ թերթերը կուտան նաեւ այդ քմահաճ ծախքերուն, հետեւեալ մանրա-մասնութիւնները — Եշիլքէօյի օդակա-յանին մէջ ճաշ՝ 106 ոսկի, Բնատէլի ճա-շարանին մէջ ճաշ՝ 45 ոսկի, չորս զոյգ կօշիկ՝ 16 ոսկի, չորս գենջակ՝ 229 ոսկի, մատաղ 570 ոսկի, Բարք Օթէլի մէջ ձե-ռացիր՝ 345 ոսկի, սափրիչ՝ 20 ոսկի, Վաթան պողոտային վրայ տունը փլած կնոջ մը՝ 200 ոսկի եւն. եւն. :

× Մենտերէսի հօրաքոյրը՝ Մեսուտէ Էվլիյազատէ կը պնդէ որ Իզմիրէն 64քիլ. հեռու ուֆսուն տունինց եւ 468 բնակիչ-ները բաղկացած Կէօլլիւճէ գիւղը՝ իրեն կը պատկանի :

ԱԵՏԸՆԻ մէջ բազմահազար թուրք ու-սանողներ խաղաղ ցոյց մը կատարած են նախկին վարչապետ Մենտերէսի եւ իր գործակիցներուն դէմ : Ցոյցին մասնակ-ցած են բարձրաստիճան սպաներ եւ պաշ-տօնատարներ : Այտըն Մենտերէսի ծննդ-դավայրն է : Խաղաղ ցոյցի ընթացքին ո-րոշած են եռ անուանել նախկին վարչապե-տին շնորհուած «պատուոյ քաղաքացի»ի տիտղոսը :

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ԿԸ ԽՕՍԻ ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ ''ՀԱՅ ՁԱՅՆ,,ԷՆ

ՀԱՅՐԱՊԵՏԸ ԿԸ ՊԱՏԱՍԽԱՆԷ ԸՆԿ. ՅԱԿՈԲ ԽԱՇՄԱՆԵԱՆԻ ՀԱՐՑՈՒՄՆԵՐՈՒՆ

Բ.

Հարց.— Վեհափառ, ձեր այցելու-թեամբ ճանչցաք մեր այս գաղութը. ճանչցաք մանաւանդ մեր այս գաղութին այն մասը որ կապուած կը մնայ Էջմի-ածնին : Գաղութին այդ մասն ալ ձեզ ճանչցաւ, ծանօթացաւ ձեր մտահոգու-թիւններուն եւ ծրագիրներուն : Գո՞հ էք այդ բոլորին արդիւնքէն :

Պատ.— Մենք շատ գոհ ենք եւ վուցէ ճիշդ կ'ըլլար ըսել անկեղծօրէն թէ աւե-լին էր քան մենք կը սպասէինք : Մեր ժո-ղովուրդը մենք գտանք աւելի կենդանի եւ աւելի սիրով ու խանդավառութեամբ լե-ցուն եւ հայկականութեամբ լեցուն, դէպ ի Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածին եւ դէպի մեր անձը :

Հ.— Վեհափառ, դէպի ձեր անձը եւ դէպի Էջմիածին եղած այդ վերաբերու-մը դնահատելի է : Բայց ատկէ անկախ կարեւոր է հայկականութեան հանդէպ, բարոյական բարձրագոյն սկզբունք-ներուն հանդէպ ընդհանուր հաւատար-մութիւնը : Եւ Դուք անհամեմատ ա-ւելի դատախարակիչ կրնայիք ըսել ձեր այս ճամբորդութիւնը, տեսնելով նաեւ այս գաղութին միւս կէսը, նոյնքան նը-ւիրուած հայկական բոլոր սրբութիւննե-րուն :

Պատ.— Մենք բնաւ չենք կասկածիր որ ձեր կոչած հայկական միւս մասը կամ հատուածը լեցուն չէ ջերմ հայկականու-թեամբ : Կը կրկնենք, մենք այդ մասին որեւէ կասկած չունինք եւ կը նկատենք զանոնք ալ մեր ժողովուրդին հարազատ զաւակները, ինչպէս նաեւ Ս. Էջմիածնին նոյնքան հարազատ զաւակները : Եւ եթէ մենք անձամբ չկրցանք հանդիպիլ անոնց հետ, մենք ատոր համար կը ցաւինք եւ կը վստահեցնենք՝ ձեզի թէ որեւիցէ այս-պիսի առիթ եթէ ընծայուէր մեզի, մեր սիրտը պիտի ուրախանար եւ հրճուէր եւ մենք տակաւին այդ յոյսը կորսնցուցած չենք. գուցէ Աստուծոյ ողորմութեամբ այդ ալ կ'իրականանայ այս Հայրապե-տական այցելութեան առիթով կամ գու-ցէ եթէ այս անգամ չըլլայ, ուրիշ Հայ-րապետական այցելութեան առիթով :

Հ.— Վեհափառ, ձեր այդ բոլոր բա-ցատրութիւնները շատ յարգելի են՝ եւ շատ սիրելի մեզի. բայց այդ հայկակա-նութեան մասը փնտռելը անպայման որ մասն էր ձեր առաքելութեան : Վերջ ի վերջոյ Էջմիածինը ամբողջ Հայութեանն է եւ վարչականօրէն Հայ եկեղեցիին մա-սերը անոր կը պատկանի՞ն թէ ոչ : Դուք բոլորին հաւասարապէս Հայր պիտի ցոյց տայիք ձեզ, անոնք ձեզի կանչելով եւ նոյնիսկ անոնց այցելելով :

Ձեր ներկայութեամբն ու խօսքերովը միանգամընդմիշտ պարզ պիտի ըլլար բո-լորին, որ Ամերիկահայութեան այս հատուածը Հայաստանեայց եկեղեցւոյ հարազատ մասն է եւ որեւէ Հայ, որ հո-գիով պարկեշտ է եւ մտքով առողջ, այս մասին փոքրագոյն տարակոյս մը պէտք չէ ունենայ : Նոյն ատեն հայ եկեղեցինե-րու հետեւորդներն ալ մաղաչափ պակաս պէտք չէ նկատուին իրենց հայութեան մէջ, քան ուրիշ ուեւէ Հայ, ինչպէս այն-քան հասարակօրէն տեղի ունեցած է էջ-միածնի անունով :

Պատ.— Մենք լրիւ համաձայն ենք ձե-զի հետ, Էջմիածինը ամէնուն կը պատ-կանի, ամէն Հայի եւ ամէն Հայ՝ էջ-միածնի : Նոյնպէս լրիւ համաձայն ենք ձեզի, թէ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը պէտք է ըլլայ իրօք Ամենայն Հայոց Կա-թողիկոս եւ իր օրհնութիւնները բաշխէ բոլորին անխտիր, ինչ որ միշտ ըրած ենք մեր կոնդակներով եւ կենդանի խօսքով թէ Էջմիածնէն եւ թէ այստեղէն : Եւ մենք որեւէ արգելք չենք տեսներ, ընդ-հակառակն կը սպասենք իսկ, որ հնարա-ւորութիւն ունենանք մեր օրհնութիւնը անձամբ տանելու այն եկեղեցիներուն եւ այն ժողովուրդին, որ ինքզինքը բաժան-եալ կը կարծէ Էջմիածնէն : Մենք կը սպասենք որ այդ առիթը ստեղծուի եւ մեր մեծագոյն օրհնէն մէկը պիտի ըլլայ, եթէ այդ եկեղեցիներուն մէջ կարենանք Ս. պատարագ մատուցանել :

Հ.— Անշուշտ Վեհափառ, կ'ուզենք որ Դուք բացարձակ կերպով ապահով ըլլաք, որ այս գաղութը, այսօր վարչականօրէն ենթակայ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողի-կոսութեան, ինքզինք երբեք բաժանեալ չի նկատեր որեւէ հայ եկեղեցիէ եւ յատ-կապէս Ս. Էջմիածնէն : Մենք մեզ կը նկատենք հարազատ մասը ամբողջին եւ կ'ապրինք հարազատ սեփական հոգիովը այդ ամբողջութեան : Բայց որպէսզի ա-տիկա աւելի դիւրին ըլլայ իրագործել, եւ ձեր փափաքները աւելի դիւրաւ իրա-կանանային, նախքան ձեր հոս գալը, արդար եւ պատուաբեր հասկացողութիւն մը գոյացնել Էջմիածնի եւ Անթիլիասի միջեւ հաւանաբար բան մըն էր որ կրնար ըլլալ եւ բարեբար արդիւնք կուտար : Կրնաք բան մը ըսել թէ այդ չըլլալը հիմ-նաւոր պատճառ մը ունէ՞ր թէ պարզա-պէս ժամանակը յարմար չնկատեցիք :

Պատ.— Մեր հաստատ համոզումով որ եւ է հիմնական պատճառ չկայ, ոչ եկե-ղեցական, ոչ ալ ազգային, որ Ամենայն Հայոց Մայր Աթոռին եւ Կիլիկիոյ Աթո-ռին կամ Անթիլիասի Աթոռին միջեւ բնա-կանոն յարաբերութիւններ չըլլան : Այս բոլոր եղածը մենք կը նկատենք թիւր հասկացողութիւններու արդիւնք եւ ու-րիշ ոչինչ. բազմաթիւ փորձեր կատար-ուեցան նախ քան մեր Ամերիկա այցելու-թիւնը երկու տարի առաջ, երեք տարի առաջ այդպիսի համաձայնութեան դետին գտնելու համար : Բայց այդ բոլորը հան-դիպեցան Անթիլիասի քար լռութեան : Այս անգամ մենք յարմար գտանք որ Կոն-դակի մը ձեւով հրապարակ գանք անձնա-պէս մեր ստորագրութեամբ, մեր ժողո-վուրդին առջեւ հրապարակաւ նոյն սիրոյ եւ միութեան կոչը կրկնելով :

(Մնացեալը յաջորդով)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՋՕՐ. ՏԸ ԿՕԼ Նորմանտի կ'այցելէ, այս օրերս : Շերպուրկի մէջ յայտարա-րած է, ի մէջ այլոց — «Բայլ առ քայլ կը յառաջանանք դէպի ալժերական ա-պագան» : Վալօնեըի եւ Սէն Լոյի մէջ զօ-րավարը նոյնիմաստ ճառեր արտասանած է շեշտելով թէ խաղաղութիւնը շուտով պիտի հաստատուի Ալժերիոյ մէջ :

ԱՆԻՒՐԻՆ ՊԻՎԸՆ, Անգլիոյ աշխատա-ւորականներու պարագլուխը, մեռաւ

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՊԱՏՄԱԲԱՆԻ ՄԸ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆԸ

Ֆրանսայի նախագահը կը յուսայ թէ եւրոպական միութիւն մը կարելի պիտի ըլլայ Ատլանտեանէն Ուրալ լեռները։ Եւրոպայի աշխարհագրական սահմանին մէջ քաղաքական միութիւն մը պիտի կազմուի իւրաքանչիւր պետութիւն իր ինքնուրոյն դիմագիծը պահելով։ Կազմուած է արդէն Հասարակաց Շուկան վեց պետութիւններէ բաղկացած, կայ նաեւ Ազատ Շուկան, որոնց միացումով կրնայ կազմուիլ Արեւմտեան Եւրոպան՝ հանդէպ Արեւելեան Եւրոպայի։ Քաղաքական միութիւնը կ'ենթադրէ տնտեսական միութիւն, մաքսային դրութեան ջնջում, ազատ շրջաբերութիւն դրամագլուխի, շրջագայութիւն աշխատաւորներու, առանց անցագրի։

×

Անցեալ դարու մտածողները նման կազմակերպութիւն մը երազեցին։ Մեծ բանաստեղծ մը, Վիքթոր Հիւկօ Երկրորդ Հանրապետութեան Երեսփ. Ժողովին մէջ վեհանձն ճառով մը ժողովուրդներու եղբայրութիւնը կը պանծացնէր, այն թուականին երբ ազգութիւնները կը ջանային թօթափել օտարին լուծը եւ անջատ պետութիւններ կազմել, երբ Ֆրանքֆուրթի մէջ գերման ժողովը գերմանախօս ժողովուրդներու միութեամբ մեծ Գերմանիոյ մը ծրագիրը կը գծէր։ Եւրոպա մեծ ու փոքր պետութեանց պիտի բաժանուէր, որոնց հակամարտութենէն պիտի ծնէր կայսրութեանց քայքայումը, Եւրոպայի պալքանացումը։

Նախագահին բաղձանքին ընդդէմ կը գտնուի վարդապետութեանց հակամարտութիւնը։ Առ այժմ պիտի մտածուի համակեցութեան մասին։ Արեւելքը երկաթէ վարագոյր մը քաշած է Արեւմուտքի առջեւ, Արեւմուտքն ալ պատնէշ մը ձգեց Արեւելքի առջեւ արեւելեան ծաւալումը արգիլելու համար։

×

1947 Յուլիսին «Արտաքին Գործեր» հանդէսին մէջ Ք. ստորագրութեամբ յօդուած մը երեւցաւ։ Հեղինակը Ճորճ Քէննանն էր, այդ ատեն Արտաքին Գործավարութեան մէջ։ Յօդուածը կ'ուսումնասիրէր այն պատճառները, որոնք մղեցին Սթալինը ծաւալման քաղաքականութեան եւ Արեւմուտքի ճնշումին։ Կը թելադրէր պատնէշ մը ձգել Խորհրդ. Միութեան դէմ եւ ցոյց կուտար նաեւ մեթոտները։ Ամերիկեան քաղաքականութիւնը հետեւեցաւ յօդուածին թելադրանքներուն։

Մասաչուսեթ Նահանգի բազմարուեստական Վարժարանի տնտեսութեան պատմութեան ուսուցիչ Ուոլթ Ռոսթաու դասախօսութեանց շարքով մը, ուսումնասիրելով ժողովուրդներու քաղաքական եւ տնտեսական հոլովոյթը, բազմացումը՝ անխուսափելի կը գտնէր Խորհրդ. Միութեան ծաւալումը եւ հետեւաբար տկար պատնէշի քաղաքականութիւնը։ Անգլիոյ տնտեսագիտական մեծ հանդէսը հրատարակեց դասախօսութեանց ամփոփումը։

×

Դասախօս պատմաբանը կը յայտնէր թէ կազմակերպուած որեւէ ընկերութեան տնտեսական զարգացումը կը կատարուի հինգ յաջորդական փուլերով։

Առաջին փուլին ընկերութեան տնտեսութիւնը երկրագործական է, յետոյ յամրօրէն կը յառաջանայ ճարտարարուեստական ձեւափոխութեան մը, կ'անցնի ճարտարարուեստական տնտեսութեան։ Երբ ընկերութիւնը կը հաստատէ ճարտարարուեստական եւ մասնագիտական ամուր խարիսխ մը, կը դիմէ սպառումի եւ կը փնտռէ սպառումի շուկաներ։

Առաջին երկու նախապատրաստական փուլերը յամր են, կը տեւեն դարեր։ Երրորդ փուլին, դրամագլուխի գետեղումով, յառաջդիմութեան ընթացքը կ'արագանայ։ Եթէ արգելք մը չպատահի, արդի երկիր մը չորրորդ փուլին մէջ կը մտնէ վաթսուն տարիէն։

×

Ճարտարարուեստական վերջին շրջանին մէջ մտած են Անգլիա 1850ին, Միացեալ Նահանգներ 1900ին, Ֆրանսա եւ Գերմանիա 1910ին, Շուէտ 1930ին, Ճափոն 1940ին եւ Խորհրդ. Միութիւն 1950ին։ Հարցը կը ծագի չորրորդէն հինգերորդ փուլի անցքին։ Ամուր տնտեսութիւն մը ունեցող ընկերութիւն մը երեք ճամբաներու ընտրութիւնն ունի. 1) Սպառման նիւթերու ներոյժ արտադրութիւն լայն շուկայի մը համար, օրինակ՝ Ամերիկա ; 2) Հաստատել ընկերային ապահովութիւն, աշխատանքի ժամերու նուազում, եկամուտի համեմատական բաշխում, տնտեսական շրջանակի անըստուգութեանց դէմ պաշտպանութեան միջոցառումներ, օրինակ՝ Շուէտ ; 3) Ռազմական արտադրութեանց կեդրոնացում, հետեւաբար ռազմական ծաւալում։ Այս լուծումը ընդունեցին Վիլհելմ կայսր, Հիթլեր եւ Ճափոն։

Այսօր Խորհրդ. Միութիւնը կը գտնուի դիլեմայի մը առջեւ, կամ դանդուածային սպառում կամ զինուորական ծաւալում։ Արեւմուտքի քաղաքականութիւնը պիտի ըլլայ համոզել Խորհրդ. վարիչները որ առաջինը ընտրեն։ Այդ կը պահանջէ նաեւ Միութեան շահը։ Խորհ. Միութիւնը ըմբռնելու է որ զինուորական գերակշռութիւն չի կրնար ստանալ, ատի համաձայնելու է հակակշռուած զինաթափումի։ Ըմբռնելու է որ Հնդկաստան եւ Չինաստան ճարտարարուեստական երկիրներ դառնալով եւ հիւլէական զէնքի տիրանալով՝ երկիրներու հաւասարակշռոյթը կը խզուի, մարդկութիւնը կը դիմէ զահավէժ անկումի։

×

Պատմաբանին տեսութիւնը, ընկերութեանց հոլովոյթի փուլերուն մասին, գիտողութեանց տեղի տուաւ։ Պատմաբանը նկատի չէ առած գաղափարներու դերը, կրօնական տարրերը, որոնք ընկերացած են տնտեսական յառաջդիմութեան, Հիթլերի համար ցեղային տարրը, համայնավարութիւնը, Խորհրդ. Միութեան համար համայնավարութեան ծաւալումը միջազգային դետնի վրայ։ Պայքարը գաղափարաբանական է, տնտեսական է եւ ռազմական։ Համայնավարութիւնը զանց առնելով մարդկային արժէքները նիւթական արդիւնքներ կը հետապնդէ։ Աղքատութեան մէջ կը թողու ժողովուրդները, դրամագլուխ կուտակելու եւ աւելի արտադրելու համար։ Հակամարտութիւնը տնտեսական գետնի վրայ է, զանց չառնէր տնտեսական թափանցումը թերաճ երկիրներու մէջ, արգիլելով եւրոպական ապրանքներու սպառումը։ Ցարական պետութիւնը Արեւելքի մէջ կը պահէր Եւրոպայի վարկը, այժմ Խորհրդ. Միութիւնը կը պայքարի այդ վարկին դէմ։

×

Անլուծելի կը թուի համակեցութիւնը եւ անկարելի Զօր. Նախագահին Ատլանտեանէն Ուրալ լեռները հասնող եւրոպական միութիւն մը։ Պատմաբանին տեսութեան համաձայն ճարտարարուեստական զարգացումը ծաւալում կ'ենթադրէ անխուսափելիօրէն, հետեւաբար տնտեսական հակամարտութիւն Եւրոպայի ճարտարարուեստական երկիրներու հետ, մանաւանդ որ Խորհրդ. Միութեան մէջ գործադուլ չկայ, աժանագին արտադրութիւն կայ։

Խորհրդ. Միութիւնը չուզեր հրաժարիլ համայնավարութեան տարածումէն, հետեւաբար ազատ երկիրներ ժողովրդավար վարչութեամբ չեն կրնար կողք կողքի ապրիլ համայնավար, միահեծան պետութեան մը հետ։

Այժմէական է Արեւմտեան Եւրոպայի միութիւնը, առանց պետութեան մը գերակշռութեան, արգիլելու համար արեւելեան կողմի զինուորական եւ գաղափարաբանական ծաւալումը եւ իրականացնելու համար Զօրավար Նախագահին երրորդ պայմանը՝ օժանդակել թերաճ երկիրներու տնտեսական զարգացման, որպէսզի կարելի ըլլայ արգիլել նաեւ Խ. Միութեան տնտեսական թափանցումը։

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԱՊԱԳԱՅ ՔԱՂԱՔՆԵՐԸ

Ի՞ՆՉ ՊԱՏԿԵՐ ՊԻՏԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԵՆ

Հազար հինգ հարիւրի չափ ... գէտներ, ալ հնատաղէտներ եւ ... րու քաղաքութեան մասնագէտներ ... ու սկիզբը համագումարի ... էին Կրեմլինի մեծ սրահին մէջ ... թեան նիւթը՝ ի՞նչպէս պէտք է ... ցանել վաղուան խորհրդային քաղա... րը։

Համայնավար կուսակցութեան ... ռավճռութեան դեկավարները ... կը հովանաւորէին այս համագումար... որու նման («Շինարարութեան ... գումար») վերջին անգամ հրաւիրուա... 1954ին եւ որ խորհրդային ճարտար... տութեան մէջ անկիւնադարձ մը կա... ռոմալիստեան ճարտարապետութեան ... հրաժարելով։

1954էն ի վեր, արդարեւ, ... մեծ յառաջդիմութիւններ արձանա... ուած են։ Այլեւս երկնաքեր չեն... չիներ, այլ՝ բնակութեան խրախ... քեր, որոնց թիւը վերջին հինգ տար... րուն ընթացքին յարաճուն վերելք ... է. 1959ի ընթացքին Խ. Միութեան ... աւարտած են 2.200.000 բնակարա... ութսուն քառ. մեթր բնակելի տարա... թեամբ։ Անցեալ տարի, Մոսկուա ... բնակիչ գլուխ բնակելի տարածու... թէեւ վեց քառ. մեթր էր միայն, ... կը յուսան 1980ին այդ թիւը բարձրա... 15 քառ. մեթրի։

Խորհրդային շինարարութեան պաշտ... խանատուներուն գլխաւոր մտա... թիւնը կը մնայ սակայն նոր շինուած... քերուն որակը։ Շինութեանց գինը ... քան բարձր է եւ անմիջապէս մէջ... կած թերիները այնքան շատ ու ... են, որ կարելի չէ բաղդատութեան ... արեւմտեան չափանիշներու հետ ... կողմէ, Ցունիսին հրաւիրուած ... մարը հրահանգ ստացած էր նաեւ ... ասկէ առաջ շինուելիք շէնքերուն ... քին երեւոյթով ու ճարտարապետ... ընդհանուր գիծերով, բանի որ ... խորհրդային պատասխանատու ... գէտի մը յայտարարութեան, ... բարձրացուող շէնքերուն մէջ է ... ապրին ապագայ համայնավար ըն... թեան անդամները»։

Խորհրդային ճարտարապետ... ցարդ չէ գտած իր ուրոյն ... գեր կապկել քաղքենի ճարտարապետ... թիւնը, առանց սակայն կարենալ ... ծելու իրեն յատուկ ոճ մը։

Այս պատճառով ալ նոր բարե... շէնքերը յաճախ պահպանողական ... ոճը ունին։ ...

1920ին Լենին եւ Լունաչարսկի ... տեսուած Լուսաւորութեան նախար... դիմած էին Լը Գորպիւզիէի նման ... ճարտարապետներու, սակայն այդ ... կաններուն խորհրդային վարիչներ...

МՌՈՒՅՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ՄԱՐԴԱՔԱՅԼ

(ԶՐՈՅՑ)

Մի՞թէ չի պատահել, որ ագարակում բնակուող մանուկը, պարտէզի մէջ ծլդուած, վաղվաղի թիթեռների ետեւից, անցնի ցանկապատից, անդիտակցաբար առաջ գնալով մտնի անտառի մէջ եւ մոլորուի։

Այդպէս հէնց պատահեց անտառի մէջ գտնուող մի ագարակի մանուկին։ Կէսօրից յետոյ պարտէզ մտաւ. գոյնզգոյն թիթեռները գրաւեցին նրան, ընկաւ ետեւից եւ թիթեռների հետ ցանկապատից դուրս գնաց։

Թփից թուփ, ծաղկից ծաղիկ հեռացան թիթեռները, մտան անտառի խորքերը։ Մանուկն էլ նրանց ետեւից։ Սիրած ծաղիկներ այնքան կային, որ չնկատեց էլ թէ ի՞նչպէս անցել էր մեծ տարածութիւն եւ մտել անծանօթ տեղ։

Արեւը մայր էր մտնում, երբ իրեն գտաւ խիտ մացառներով ծածկուած մի քարայրի կողքին։ Մեծ ծայր էր, մէջը փորուած, իսկ մուտքը ծառերով հովանաւորած։

×

Քարայրում բնակութիւն էր հաստատել գայլի մի ընտանիք։ Մի հայր, մի մայր եւ երկու ձագուկներ։

Ձագուկներն էին ընտանիքի ուրախութիւնը։ Ինչեր ասես չէին սարքում այդ չարաճճիները։ Գլորւում էին հողերի մէջ, կռձկռձում, իրար խածնում, ծիծաղելի ոստիւններ անում ժամերով։ Հայրն ու մայրը, մի լաւ ընթրիքից յետոյ նըստում էին քարայրի առաջ եւ դիտում լակոտների խաղը։

— Հապա, Սամ, ցատկիր, բարձր ձայնում էր հայրը իր որդուն, եւ չուտ ...

Սամը ցատկում էր։ Երկու ոտները գետնից կտրում, մարմնին ծուռ դիրք տալիս ուժկանունքները ձգում։ Բայց օրովհետեւ շատ ղող էր, խակոյն ցած էր գլորւում, կընձկընձում էր եւ դէհ ... ծիծաղիր որքան կ'ուզես։

Իսկ Սիգը, Սամի նէհար քոյրը, երբ եղբայրն ընկնում էր, վազվզում էր չուրջը, չարացնում նրան։

Առաւօտներն առ հասարակ, մի օր մայր - գայլը, եւ միւս օր հայրը, հերթով գնում էին կերակուր ճարելու։ Փառք Աստուծոյ, շատ էլ դժուար չէր լինում աշխատանքը։ Ով գիտենայ աշխատել՝ կարող է ուտելիք գտնել։ Գայլերի հասարակութեան մէջ ի վնաս ուրիշների հարստութիւն դիզող եւ ուրիշը պարզած՝ պորտաբուծութիւն անողներ չըկային, այնպէս որ զրկուող չէր լինում։ Շրջակայքում ագարակներ, անտառում որսեր շատ ... Հօփ... մի գառ, մի ճագար կամ մի նապաստակ, եւ այդպէս մի քանի հատ բաւական էր ընտանիքի ամբողջ օրուայ ապրուստի համար։ Աւելորդն ի՞նչ էին անելու։ Մի՞թէ բաւ չէր կուշտ լինել եւ պահանջներին գոհացում տալ։

Հայր - գայլը, ասենք, մի քիչ մեծ ստամոքս ունէր, բայց աւելի ուժեղ էր եւ ճարպիկ։ Դրա համար էլ, կէսօրներից յետոյ երբ քիչ քաղցածանում էր, մի քանի ժամ դուրս էր գնում եւ թփերի տակ գտնում էր ուտելու բան։

Ձմեռը մօտ չէր դեռ, այնպէս որ գայլի ընտանիքը երջանիկ օրեր էր անցկացնում խիտ անտառի խոր քարայրի մէջ։

Բայց այդ օրը, երբ ագարակի մանուկը մօտենում էր քարայրին, տանուտէր գայլ Սարհօնը դեռ չէր վերադարձել կէսօրուայ պտոյտից, չնայելով որ մութը ընկնում էր անտառի մէջ։ Տիրուհին՝ Զէբը անհանգիստ էր, շատ էլ ախորժակով չէր որ դիտում իր փոքրիկների խաղերը, անհանգստութ, սպասող ակնարկներ էր ձգում քարայրի դրան։

— Դէհ, քիչ հանդարտ, երախայք, ձայնեց նա վերջապէս, լռեցէք, տեսնենք հայրիկը չի՞ գալիս։

Սիգն ու Սամը վազեցին դէպի ...

— Տեսնենք հայրիկը չի գալիս ...

Սիգը։

— Տեսնենք ... կրկնեց Սամը

Ի՞նչ ասել կ'ուզէ որ վազելու ... մը ետ մնաց. ոչ միայն ետ մնաց ... երկու անգամ գլորուեց եւ քոյրը ... րին առաջ անցնի։

Նրանք դուրս եկան քարայրից ...

Սիգը թփերը ետ տուաւ, փայլեց ... մացառի միջից, եւ դէմ առ դէմ ... Մանուկին, վախեցած կանգ առա...

— Վայ, գոչեց նա, մի գազան ...

— Մի գազա՞ն, կանչեց նրա ... Սամը, մի ճմարի՞տ գազան

— Նայիր ...

Մայկեփունջը ձեռքին, կանգն... լուկներին էր դիտում Մանուկը ... երբեք չէր տեսել. չուն կարծեց ...

Բայց Սիգը, երբ զարմանքից ... կաւ, մի քիչ արձակեց եւ ետ ... Սամը գլորտելով՝ հետեւեց նրա... կուան էլ հեւալով ներս ընկան ...

— Մայրի՛կ ... գազան ... ցին նրանք։

Մայր - գայլը սկզբում չ... յետոյ երկու ոտիններով կարեց ... ծութիւնը, ցնցեց մացառները ... ցած մնաց։

Վ. ՓԱՓԱ...

(1 Շար.)

[illegible] քրուած էին նոր շէնքե-[illegible] արժէքով [illegible] երեւոյթով ։

[illegible] «Ստալինեան շա-[illegible]թեան» տարիները եղան, ո-[illegible] բարձրացող շէնքերը [illegible] ցոյց տալ կ'ուզէին ամ-[illegible] յաղթանակող ընկեր-[illegible]թեան առաւելութիւնները։ Այդ [illegible] է, որ Մոսկուայի Նորքի [illegible] անհամար եւ աւե-[illegible]ներով, արձաններով, պատշ-[illegible], մէկը միւսէն աւելի պատ-[illegible], իսկ պատերազմէն ետքը [illegible] շինուիլ երկնաքերներ՝ դանդաղ-[illegible] ու արտառոց գաղաթներով օժ-[illegible] ։

1 [illegible] խնայողական պատճառներով, [illegible] կը հրահանգէր խորհրդային [illegible]թեան Նշանաւոր դարձնել՝ [illegible] աւելի արագ եւ նուազ ծախք։ [illegible] մէթր լայնք ունեցող [illegible] պաշտօնային երկայնքին, [illegible] վրայ, սենեակ [illegible] բար-[illegible] նոր, բայց յուսահատական կեր-[illegible] մեքենան եւ անհրապոյր բնակա-րաններ

Այս տարուան համագումարին նպատա-կն է որոշ ուղի մը գտնել, նոր շինութիւն-ները դարձնելու համար աւելի հրապու-րիչ, աւելի արդիական եւ աւելի յար-մար՝ խորհրդային ապագայ կեանքին։ Այս առաջադրութիւնը բազմաթիւ դըժ-ուարութեանց կրնայ հանդիպիլ պարզա-պէս խորհրդային ճարտարապետներու ե-րեւակայութեան պակասին պատճառով։

Ուրիշ հարց մըն ալ՝ ճամբաներու շի-նութիւնն է, որ համեմատաբար աւելի դիւրու պէտք է լուծել, քանի որ Մոս-կուայի, Լենինկրատի եւ Քիեւի նման մեծ քաղաքներէն զատ, երկրին մնացեալ կողմերը կրնան լայն պողոտաներ բանալ առանց շէնքեր քանդելու կարիքն ունե-նալու։

Կարեւոր է նաեւ որոշել թէ բնակու-թեան կեդրոններուն մօտ ստեղծուելիք խանութները, մանկամսուրները, մանկա-պարտէզներ եւ համայնական այլ շէնքեր ի՞նչ ձեւով պիտի դասաւորուին, որպէս զի բնակիչի մայրերուն դիւրութիւն ըն-ծայուի թէ գործի աշխատանքէն դերծ ժամերու եւ թէ ընտանեկան պարտաւո-րութիւններէն չթերանալու համար։ Ա-[illegible] այս բոլոր հարցերը լուծելու առաջա-դրութեամբ հրաւիրուած է վերոյիշեալ համագումարը Առաջարկուած է ստեղ-ծել բնակութեան փոքր կեդրոններ։ Մոսկուայի հարաւ. արեւմտեան կողմը [illegible] ձեւի փորձ մը սկսած են կատարել։ Ասկայն չարժուիր ընդհանրացնելու հա-մար կը սպասեն տեսնելու, թէ փորձը ի՞նչ արդիւնք պիտի տայ։

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԻՆ ԴՐԱՄՆԵՐ

Երեւանի պատմութեան թանգարանը հին եւ միջնադարեան 170 դրամներու արժէքաւոր հաւաքածոյ մը ստացած է, վերջերս։ Նուիրատուն է՝ Գեղամ Գալայ-ճեան, Նիւ Եորքէն։

Դրամները զանազան երկիրներու պատ-կանած են եւ շրջանառութեան դրուած են 4 – 3 դարերուն (Ք. Ա.) եւ 5 – 14րդ դարերուն (Ք. Ե.)։ Հին հայկական ար-ծաթեայ եւ պղնձեայ դրամներու շարքին մէջ հետաքրքրական են յատկապէս Ծոփ-քի հայկական պետութեան Քսերքսես թագաւորին (190 – 170 Ք. Ա.), Տիգրան Բ. թագաւորին (499–55 Ք. Ա.), անոր որդւոյն Արտաւազդի (55 – 34 Ք. Ա.) իշ-խանութեան տարիներուն կտրուած հազուագիւտ դրամները։ Հաւաքածոյին մէջ կայ նաեւ Պոնտոսի Թագաւոր Միհր-դատ 6րդ Եւպատորի (120 – 63 Ք. Ա.) լաւ պահպանուած արծաթեայ դրամը։

Ուշագրաւ են Հռոմէական կայսրու-թեան Ա. եւ Բ. դարերու ոսկիէ, արծա-թէ եւ պղինձէ չքադրամներն ու դրամնե-րը։ Ասոնցմէ շատերուն վրայ կան Հա-յաստանի վերաբերող խորհրդանիշեր եւ գրութիւններ։ Գերակշիռ տեղ կը գրաւեն Կիլիկիոյ հայկական պետութեան ար-ծաթեայ ու պղնձեայ դրամները։ Ժամա-նակագրական յաջորդականութեամբ դա-սակարգուած են Կիլիկիոյ 14 հայ թագա-ւորներու (12 – 14րդ դար) դրամները։

×

Երեւանի նկարիչներու Միութեան նը-րահին մէջ, նկարիչ Խ. Եսայեանի ըս-տեղծագործութիւններուն նուիրուած ցուցահանդէսին բացումը կատարուած է Յունիս 17ին։ Նկարիչը իր ստեղծագոր-ծութիւններուն մէջ ցոյց կուտայ հայրե-նի գեղեցիկ բնութիւնը, գիտողութեան նրբութեամբ, տեսողութեան սրու-թեամբ, եւ մեծ ճաշակով։ Ուշադրու-թիւն գրաւած են «Դաւիթ Բէկ» օփերայի եւ «Սոնա» պարախաղին յարդարանքնե-րը։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ շարժանկարի արուեստա-նոցները ցուցադրութեան հանած են բազ-մաթիւ կարճ ու երկար, գունաւոր կամ բնական ժապաւէններ։ Նոր ժապաւէն-ներ են՝ «Բարեկամութեան ջահը» (Նուիր-ուած Ղարատաղ – Երեւան կապամուղի աշխատանքներուն), «Եօթնամեակի առա-ւօտը» (Նուիրուած երկրի արդիւնաբե-րութեան), «Վարդագոյն քաղաքը» (Նը-ւիրուած Երեւանի անցեալին ու ներկա-յին) եւ «Հայաստանի ընդերքի հարստու-թիւնները»։ Կը պատրաստեն Վ. Համ-բարձումեանի կեանքին եւ գործին նուիր-ուած կարճ ժապաւէն մը, ինչպէս նաեւ քաղաքներու մաքրութեան եւ բարեկար-գութեան շուրջ ցուցմունքներ ընող «Դր-բանով պէտք է դրաղուին բոլորը» ժապա-ւէնը։

ԳԵՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ մէջ կը գտնը-ւին մեծ թիւով արժէքաւոր հաւաքածո-ներ։ Ասոնք գրադարանի ընդհանուր գիր-քերու փոնտին մաս չեն կազմեր։ Զգալի թիւով գիրքեր կան՝ գեղարուեստի, պատմութեան, աշխարհագրութեան, տիեզերագիտութեան նուիրուած, որոնք բոլորն ալ հին են։ Այս բաժնին մէջ կը գտնուի նաեւ պատմաբան Լէոյի հաւա-քածոն, որ գրադարանին յանձնած էր 1940ին։

Լէոյի անձնական գրադարանը կը բաղ-կանայ 4030 գիրքերէ եւ պարբերաթեր-թերէ։ Այստեղ են մեծ պատմաբանի գը-րիչին պատկանող «Հայոց պատմութիւն» մեծածաւալ հատորները, երկհատոր «Հայոց տպագրութիւնը», եռահատոր «Գրիգոր Արծրունին», «Խոջայական կա-պիտալը» եւ այլ պատմաբանական եր-կեր, ուսումնասիրութիւններ ու յօդ-ուածներ։ Կան նաեւ պատմաբանին գրած ակնարկները, գրականագիտական յօդ-ուածները, յուշերը, ճամբորդութեան նօթերը եւ ուրիշ գործեր։

Գրադարանի փոնտերուն մէջ պահուած են նաեւ Լէոյի «Հայոց պատմութեան» գիրքի ֆրանսերէն թարգմանութիւնը, Գերնար Զարմոյի «Բուրդ ժողովուրդի պատմութիւն»ը (1873), Ալֆրէտ Ռամ-պոյի «Ընդհանուր պատմութիւն»ը (1896), Ն. Լինչի «Հայ ժողովուրդի պատմութիւն»ը, «Վենետիկի պատմու-թիւն»ը (1821) եւ ուրիշ արժէքաւոր գիր-քեր, անգլերէն եւ ֆրանսերէն լեզունե-րով։ Վաստակաւոր պատմաբանին անձ-նական գրադարանին մէջ կը գտնուին նաեւ հետաքրքրական հանդէսներ, ինչ-պէս «Արարատ», «Ազգագրական», «Բազմավէպ», «Լումայ», «Հանդէս Ամ-սօրեայ», «Մուրճ», «Արաքս» եւայլն։ Ո-րոշուած է յատուկ գրացուցակ մը կազ-մել։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Յառաջ) — Յ. Կ. Խաչի Գօմոնի մասնաճիւղի վարժարանին ամա-վերջի հանդէսը տեղի ունեցաւ 26 Յու-նիս, Կիրակի իրիկուն, Ս. Սահակ Մես-րոպ սրահին մէջ ի ներկայութեան հոծ բազմութեան մը։ Եկած էին քաջալեր հանդիսանալու՝ ոչ միայն ծնողք եւ ազ-գայիններ, այլեւ՝ բազմաթիւ երիտա-սարդներ, աննախընթաց երեւոյթ մը որ ինքնին ողեւորիչ է։ Ասիկա կը բացատ-րուի մասամբ այն իրողութեամբ որ այս շրջանին մէջ գրեթէ հազուադէպ են գե-ղարուեստական երեկոյթներն ու հան-դէսները։

Հանդէսը բացաւ՝ ուսուցիչ Գ. Վահ-րամ Միսթիք որ տուաւ կրթական գոր-ծին ընդհանուր պատկերը՝ համառօտա-կի։ Մանաւոր շահեկանութիւն մը կը ներկայացնէին իր տեղեկութիւնները ի մասին չորրորդ դասարանին, որ կը շա-րունակէ հետեւիլ քերականական եւ գը-րական մանաւոր դասընթացքի մը եւ կը ստանայ համառօտ ծանօթութիւններ՝ անուանի գրագէտներու կեանքին եւ գոր-ծերուն շուրջ։

Յետոյ խօսք տուաւ Հմայեակ քհնյ. Համբարձումեանին, որ պարզելով Կա-պոյտ Խաչին ազգօգուտ գերը, հրաւիրեց հասարակութիւնը նեցուկ կանգնիլ տնոր եւ քաջալերել կրթական գործը։

Ճոխ ու բովանդակալից էր յայտագի-րը, որուն բոլոր նիւթերը ողջունուեցան բուռն ծափերով։

Իրարու յաջորդեցին խմբերգներ եւ ըն-տիր արտասանութիւններ, աշակերտու-թեան կողմէ։

Երաժշտական քաղցր վայելք մը ընծա-յեցին մեզի պատանիները, փոխն ի փոխ նուագելով ջութակի եւ դաշնակի վրայ, զանազան ընտիր կտորներ՝ Ա. Խաչա-տուրեանէ, Պէթհովէնէ, Մոցարթէ եւ Շուպէրթէ։

Զուարթ մթնոլորտ մը ստեղծեց «Ման-կական վէճ»ը, որ տրամախօսութիւն մըն էր երկու սեռէ մանուկներու միջեւ։

Հանդիսականները խանդավառութեամբ հետեւեցան թատերական այս ներկայա-ցումներուն։

Առաջինն էր «Մօրաքրոջ գալուստը», կրթիչ ու զուարթ կտոր մը, զոր ներկա-յացուցին աղջիկները եւ ուշիմ պատանի մը՝ պարզ, բնական ու յաջող կերպով։ Նիւթն էր կրթութեան արժէքը։

Յայտագրին վերջին նիւթն էր «Երեք քաջերը», քրքջալիր գաւեշտ մը, — պար-ծենկոտ ու ինքնահաւան տիպարներու ցուցադրութիւնը, զոր մանչերը կատա-րեցին շատ յաջող ու համարձակ խաղար-կութեամբ մը։

Երկսեռ աշակերտութիւնը ուսուցիչ Գ. Վ. Միսթիքի նուիրեց ծաղկեփունջ մը ի նշան երախտագիտութեան։

Անուրանալի է որ ուսուցիչ եւ աշա-կերտութիւն իրենց կարելին ի գործ դը-րած էին՝ մեզի ընծայելու համար հոգե-կան վայելք մը։

Կէս գիշեր էր արդէն երբ հասարակու-թիւնը թողուց սրահը՝ գոհունակ տրա-մադրութեամբ։

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՐԵՐԱՐՈՒՀԻ

ՏԻԿԻՆ ՍՕՖԻԱ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

«ՄԱՅՐ» ՀԱՅ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Հայ Օգնութեան Միութեան կեդրոն-ական մեզի յանձնուած է հետեւեալ գի-րոյցը, հրատարակութեան խնդրանքով․

— «Հայ Օգնութեան Միութեան 40րդ Պատգամաւորական Ժողովը իր խորին շնորհակալութիւնն ու երախտագիտու-թիւնը կը յայտնէ ընկերուհի Սօֆիա Յա-կոբեանի, որ որոշած է հաստատել «Ըն-նամատարական Հիմնադրամ» մը՝ Հայ Օգնութեան Միութեան անունով։

«Առ ի գնահատութիւն ընկերուհի Յա-կոբեանի երկարամեայ ազգանուէր գոր-ծունէութեան եւ այն գուրգուրալից վե-րաբերումին, զոր ան, միշտ, ցոյց տուած է Սփիւռքի հայ ժողովուրդին հանդէպ, Ցիսնամեակի 40րդ Պատգամաւորական Ժողովը, միաձայնութեամբ կ'որոշէ ազ-գային բարերարուհի Սօֆիա Յակոբեանը պատուել «Հայ Օգնութեան Միութեան «Մայր» յորջորջումով»։

Պատգամաւորականին ներկայացուած այս բանաձեւը ընդունուեցաւ ժողովա-կաններուն կողմէ՝ յոտնկայս եւ բուռն ծափահարութիւններով։

ԿԵԱՆՔԸ ՀԻՆ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՅ

Ժ.

Երբ Հաջի Սողոմոնի հարսնեւորները [illegible] ժամը 12ին հեռացան պարտէ-[illegible] ժամն էր եւ հարսանիքը պարտէզու-[illegible], վառուեց Հաջի Սողոմոնի սեն-[illegible] դրազը եւ մէկը փակեց լուսամու-[illegible] փեղկերը։

Երեխաները հաւաքուեցին Հաջի Սողո-մոնի լուսամուտի առաջ եւ սկսեցին աղ-մկել։

Անասելի աղմուկ, անողորմ, վայրենի, բարբարոս մի աղմուկ։

Ամբողջ թաղը զարթնեց։

Կտուրների վրայի անկողիններից մար-դիկ բարձրացան սպիտակ շորերով, եկան [illegible] քիւերի վրայ։

Երբ աղմուկը մի քիչ դադարում էր, [illegible] աւելի անախորժ կերպով վեր-[illegible] կտուրների վրայ գտնուած մարդիկ հաճում էին բարձրաձայն եւ աւելի քա-ջալերում երեխաներին։

— Հաջի Սողոմոն... աղաղակում էր մէկը, միւսները միանում էին — Հաջի Սողոմոն... եւ այս աղաղակին յաջոր-դում էր տակառի, թիթեղի ամանների, երկաթի, զուռնայի եւ թմբուկի ա-նադորոյն երաժշտութիւնը։

— Հաջի Սողոմոնն ամուսնացեր է ...

Խումբը կրկնում էր — Հաջի Սողոմոնն ամուսնացեր է ... — եւ էլի անհարեկիր աղմուկ։

Բոլոր փեսաներն էլ այդ ցոյցը բնական եւ սովորական էին համարել, լուռ լսել եւ շարունակել գիշերում ապրել առաւօ-տը մի նոր կեանքի, բայց Հաջի Սողո-մոնը չհամբերեց, բաց արեց լուսամու-տը, սպիտակ շապիկով մինչեւ մէջքը դուրս ընկաւ եւ սկսեց հայհոյել։

— Ձե՞ք ամչնար, ի՞նչ է, դացէք հօ-րերնուդ մօտ, մօրերնուդ քով պառկեր է, շան որդիներ ...

Հաջի Սողոմոնն այնքան բարձր էր գո-ռում, որ կոկորդը քորուեց սկսեց հազալ եւ, չկարողանալով բոլորն ասել, փակեց լուսամուտը եւ քաշուեց ներս։

Տանիքների վրայ բարձրացաւ ընդհա-նուր եւ սրտագին մի խնդոց։

— Վայ էշի գլուխ, չկրցաւ սապր ընել, ծօ ի՞նչ եա դուրս եկեր, մուա, կնկանդ ծոցը, — ասում էին շատերը։

Իսկ կատակողների խումբը վերսկսեց իր աղմուկն այնպիսի վերանորոգուած վայրենութեամբ, որ Հաջի Սողոմոնին հասցրեց ջղայնութեան շտեմնուած գա-գաթնակէտին։

Հաջի Սողոմոնն էլի բացեց լուսամուտը եւ խորագոյն լրջութեամբ յայտարարեց․

— Հեռացէք կ'ըսեմ։

— Հաջի Սողոմոնն ամուսնացեր է, — գոռաց մէկը, եւ միւսները կրկնեցին — Հաջի Սողոմոնն ամուսնացեր է։

— Հաջի Սողոմոնն ամուսնացեր է, հա, դուք Հաջի Սողոմոնի քէֆին քեհեան էք, բոզի լակոտներ, ձեր ժօրը հօրն ի՞նչ ըսեմ, անկիրթներ, — պատասխանեց Հա-ջի Սողոմոնը։

Կատակողները նշմարեցին, որ մէկը մթում ետեւից նրան քաշում է ներս եւ լուռ աղաչում․

— Սողոմոն աղա, ձէն մի հաներ, օ-սանմիշ կ'ըլլին, կը հեռանկին, կ'երթան։

— Աղջի, թող, — աղաղակեց Հաջի Սողոմոնը եւ ետ քաշուեց։

Տանիքների հոհոացի հետ բարձրացաւ էլի մի սարսափելի աղմուկ։

— Հէյ, Հաջի Սողոմոն, կրնաս նը, քնացիր։

— Հաջի Սողոմոնը կնիկ է առեր ...

— Հաջի Սողոմոնը փալան տէ չինէ կնկանը համար։

— Վայ, Հաջի, Սողոմոն, կնիկ կ'առ-նես, հա՞,

Թմբուկ, տախտակ, թիթեղ, երկաթ, զուռնա, աղաղակ, ճչոց, հրհռոց, ամէն ինչ խառնուեց իրար, շարունակուեց կա-տաղի այդ կատակը։

Երեխաներից մէկը կլոր, կարճահա-սակ, խուճուճ մազերով, հաստ ձայնով, փայլուն եւ չարաճճի աչքերով կանգնեց մէջտեղը, լուսնկայի լոյսի տակ նշմարե-լի էր նրա հաստ շրթունքների վրայի չար ծիծաղը, եւ յայտարարեց ․

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(Շար.)

առջի օր յետ անողոք հիւանդութեան: 63 տարեկան էր: Մեծ անհատականութեան տէր բացառիկ դէմք մըն էր: Հանքագործի զաւակ՝ 13 տարեկանին հանքեր իջած էր աշխատելու: 31 տարեկան էր երբ քաղաքական ասպարէզ նետուեցաւ: Իր մահով ականաւոր եւ փայլուն դէմք մըն է որ կ'անհետանայ, ոչ միայն Անգլիոյ համար այլեւ ընկերվարական աշխարհի:

ԼԷՕՓՈԼՏՎԻԼԻ (Քոնկոյի հանրապետութիւն, նախկին պելժ. Քոնկօ) ոստիկանութիւնը ըմբոստացած է իր Պելժ բողանդներուն դէմ: Թիսվիլի մէջ եւս սպահովութեան ուժերը իրենց հրամանատարներուն դէմ ելած են: Կացութիւնը մտահոգիչ է: Եւրոպացիները իրարու մօտ ալ կ'ուտեն: Արդարեւ ամէնէ աւելի է որ հակամարտ ցեղեր իրարու դէմ կը կռուին՝ դանակներով եւ նետերով:

ԻՏԱԼԻՈՅ մէջ ձախակողմեան եւ աջակողմեան տարրերու պայքարը փողոց իջած է: Ճենովայէն ետք, Հռոմի եւ Սիկիլիոյ մէջ ալ բախումներ տեղի ունեցած են երկու կողմերուն միջեւ: Ընկերվարականները եւ համայնավարները ոստիկանութեան դէմ ալ կռուած են: Ձեռնատումբ նետուած է մայրաքաղաքի Խորհրդային դեսպանատան վրայ, առջի օր Հռոմի մէջ 30 վիրաւոր կայ եւ մէկ մեռեալ Սիկիլիոյ մէջ:

ԴԱՇՏԱ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Մարսէյլի Քըլի Հայրենակցական Միութեան կողմէ:

Սէն Լու Կրան Փէնի Զուխաճեանի ագարակը:

Այս Կիրակի ամբողջ օրը:

Կը նախագահէ՝ Ս. ԳԼՃԵԱՆ

Զեկոյց գործունէութեան շուրջ Վ. Ճարայեանի (միութեանս սանը աւարտած Փարիզի Ս. Մուրատեան վարժարանը):

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Հայկական պարեր ու նուագ, Թարգամ եւ որդին:

Բարձրախօս՝ «ԹԷԼԷՖՈՒՆ» (Թօնկուրեան):

Կը մասնակցին հայ արենուշները:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Սէն Ժերոմի Թաղ. Խորհուրդս կը ծանուցանէ թէ՝ այս Կիրակի առաւօտ, Հայ գրերու հնարիչ Ս. Սահակ – Մեսրոպի տօնի, ինչպէս նաեւ Թաղիս համանուն եկեղեցւոյ շինութեան եւ անուանակոչութեան 31րդ տարեդարձի առթիւ հանդիսաւոր Ս. պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի, եկեղեցւոյս դպրոցի սրահին եւ երիցատան շինութեան նիւթապէս եւ բարոյապէս սատարող համայն թաղեցիներու ննջեցելոց հոգւոց ի յիշատակ:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ց. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղին կողմէ:

Տեղի պիտի ունենայ Յուլիս 10ին, Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ Կապիյոնի սրճարանին գեղատեսիլ պարտէզին մէջ: Գեղարուեստական բաժին:

Հայկական նուագ ու երգեր բարձրախօսով:

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով:

Կը հրաւիրուի Տէսինի եւ Լիոնի Հայութիւնը:

Կը խնդրուի չխառնաճեւել այս ձեռնարկը: Անձրեւի պարագային ապահով վայր:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կրօն. Ընկերակցութեան վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս Կիրակի Ս. Սահակ – Մեսրոպի տօնին կապուած ամէն տարուան թուականով՝ մասնաւոր հանդիսաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի եկեղեցիին հիմնադիր – բարերար ողբ. Ասպետ Վահան Խորասանճեանի եւ իր գերդաստանին ննջեցեալներուն յիշատակին: Մարսէյլի գաղութը կը հրաւիրուի մասնակցիլ յարգանքի այս տուրքին:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

1960 – 1961 տարեշրջանի արձանագրութիւնները բացուած են: Արձանագրութեան համար դիմել վարժարան, 1 Պուլ. տիւ Նոր, Լը Րէնսի:

ՀԵՌԱՁԱՅՆ 927 – 01.72

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Մեր ընթերցողներուն արձակուրդի ամիսները, արձակուրդի շրջան է նաեւ թերթին առաքումով զբաղող մեր պաշտօնեաներուն համար՝ որոնց կարգաւ բացակայութիւնը զգալի կերպով կը դժուարացնէ մնացողներուն առօրեայ աշխատանքը:

Կը խնդրենք մեր ազնիւ բաժանորդներէն որ, արձակուրդի առժամեայ հասցէի փոփոխութեան համար, նախընտրաբար հանեն դիմել որեւէ թղթատարական գրասենեակ:

Ընթացիկ պարզ եւ ձրի գործողութիւն մըն է, որուն գործադրութեան համար պէտք է լեցնել տեղւոյն վրայ տրամադրելի՝ հետեւեալ խորագիրով դեղին թուղթը. —

Formulaire No 755-A — ORDRE DE RÉEXPÉDITION (Changement d'adresse temporaire)

Կանխաւ շնորհակալութիւն մեր բաժանորդներուն որ պիտի ուզեն այդ ձեւով դիւրացնել մեր գործը:

Բացառաբար մեր խնդրանքը գործադրելու անկարելիութեան մէջ գտնուող բաժանորդներուն համար, հասցէի փոփոխութեան ծախսն է՝ 2.50 Ն. Ֆ., կանխաւ վճարելի:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Լիոնի եւ Տէսինի Համախարբերդցիական Միութեան:

Այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9էն մինչեւ երեկոյ ուշ ատեն, Տէսինի Թորոսեանի «Սեւան» զովասուն պարտէզին մէջ:

Առատ կեր ու խում

Զովացուցիչ ըմպելիներ

ՇԱՄՓՈՒՐՈՎ ԽՈՐՈՎԱԾ

Դիւրամատչելի գիներով:

Պիտի ըլլան նաեւ երգեր, արտասանութիւններ, պարեր, արեւելեան եւ եւրոպական նուագ:

Շարք մը հետաքրքրական եւ շատ հաճելի անակնկալներ:

Հասոյթին նպատակն է օգնել Միութեանս կարօտ հայրենակիցներուն:

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

10 ՅՈՒԼԻՍ, ԿԻՐԱԿԻ ԺԱՄԸ 11 – 21, ԼԸ ԲԷՔԻ ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆԻՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ:

Ի նպաստ բարեսիրական ու կրթական ձեռնարկներուն:

Հանդիսաւոր պատարագ ժամը 11ին:

Բացօթեայ ճաշ ժամը 13ին, եւ ընթրիք ժամը 19ին:

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով:

Գեղարուեստական բաժին եւ զրօսալի խաղեր:

Հաղորդակց. միջոցներ. — Շոգեկառք Կառ Սէն Լազարէն, Սէն – Ժէրմէն – անլէյի կայարանը (ոչ թէ Լը Բէքի):

Օթօպիւս 258 Փօն տը Նէօյի, իջնել Երմիթաժի կայքը:

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Մարսէյլէն ուղղակի Օտեսա, կամ աշխարհի որեւէ կողմէ նաւով, օդանաւով, երկաթուղիով, որեւէ ընկերութեամբ եւ նոյն գիներով:

Վճարումը՝ հոս կամ արտասահման: Կ'ապահովենք վիզայի գործողութիւնները ձրի, կ'ապահովենք նաեւ տեղերը ձրի:

Դիմել՝

ԺԱՆ-ԵՂԻՇԷ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆԻ

որ 35 տարուան փորձառութիւն ունի:

AMERICAN LLOYD

48, RUE DE LA RÉPUBLIQUE

MARSEILLE

Tél. : 20-47-22

Ամէն դիւրութեան համար, ամէն տեղէ դիմել Մարսէյլի հասցէին:

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ – Մ. Նօթնեկրայրեան խումբի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԳԱՆԵԷՕ – ՔԱՇԱՆի «Արծիւ» ենթակոմիտէի ժողովը այս չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 21ին սովորական հաւաքատեղին:

Ներկայ կ'ըլլան Կեդրոնական եւ Շրջ. Կոմիտէներու ներկայացուցիչները:

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Կրընոպլէն Տիկին Վ. Օնպաշեան իր ամուսնոյն մահուան 5րդ տարելիցին առիթով 500 Ն. Ֆ. կը նուիրէ Մշակոյթի Տան, Նոր Սերունդի Ցարութիւն Օնպաշեան սրահին:

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ս. Միհրանեան ենթակոմիտէի:

Տեղի կ'ունենայ այս Ուրբաթ, ժամը 21ին, Ալֆորվիլի Ժիւսթիս տը Փէի սրահը, Մէրի տ'Ալֆորվիլ:

Կը նախագահէ ԿԱՐՕ ԻՇԽԱՆԵԱՆ

«Մեր Ազգային իտէալներուն» շուրջ:

Կը խօսին ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱԻՈՐԵԱՆ (Ֆրանսերէն)

եւ ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ (Հայերէն)

Մուտքը ազատ է:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Իսիի խումբին եւ Զաւարեան կոմիտէին կողմէ:

10 Յուլիս, Կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, Մէօտօնի պաղ աղբիւրին մօտ:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ: ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ, ԽԱՂԵՐ, ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ: ՊԻՒՖԷ:

Հասոյթը՝ Ս. Թէքիրեան սրահին:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՍԵՒՐ

1960-1961

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ:

ԲԱՑՈՒԱԾ են նաեւ Պաքալօրէայի երկրորդ մասին երկու նոր դասարանները. —

Ա) Տարրական Ջափագիտութիւն

Mathématiques Élémentaires

Բ) Փորձառական Գիտութիւններ

Sciences Expérimentales

Պայմաններուն համար դիմել՝

DIRECTION DU COLLÈGE SAMUEL MOORAT

26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)

Tél. : OBS. 18-28

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Տէսինի մէջ «Հերոսներու Օր»ը կը տօնուի, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Տէսինի եւ Լիոնի կոմիտէներուն կողմէ: Յուլիս 31ին, Կապիյեօն սրճարանի ծառախիտ պարտէզին մէջ:

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՎԻԷՆ. — Ց. Կ. Խաչի վարչութիւն, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ... կերուհիները այս Կիրակի ժամը 3ին, ... հանջանեան սրահը, պատգամաւորի ... կուցում եւ Նոր վարչութեան ընտր... թիւն:

Ց. Կ. ԽԱՉԻ Պօմոնի մասնաճիւղի ... չութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ... բոլոր անդամուհիները 11 Յուլիս ... 15.30ին Բչ օր, Սահակ Մեսրոպ սրահ... մէջ:

Օրակարգ. — Ա) Զեկուցում պատգամաւորուհիներու կողմէ 17րդ պատգ... ընդհ. ժողովի:

Բ) Ընթերցում նորընտիր Կեդր. վարչութեան շրջաբերականի.

Կը խնդրուի անպայման ներկայ գտնուիլ:

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Հայր. Միութեան Կարատանի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Կարտանի Հ. Բ. Ը. Միութեան ... րահին մէջ: Օրակարգի խիստ կարեւոր հարցեր տեղւոյն վրայ: Անդամներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ այս կարեւոր ժողովին: Սիրով կը հրաւիրուին նաեւ Միութեանս օգտաշատ աշխատանքներուն հետաքրքրուող բոլոր հայրենակիցները անխտիր:

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Հայր. Միութեան Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղի անդամական ժողովը այս Կիրակի առաւօտ ժամը ... Նաճարեանի ագարակը: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ՊՏՈՅՏԸ
ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒԼԻՍ 10

Դէպի ՏՕՎԻԼ եւ շրջակայքը

Օթօքարը կը մեկնի Ազգ. Տունէն (... Րիւ տը Թրէվիզ) ժամը ճիշդ 7ին:

Պտոյտին մասնակցիլ փափաքողներ պէտք է նախապէս արձանագրուին երգչախումբի վարչութեան կամ Օր Զաքրէճեանի մօտ (78 Րիւ Լաֆայէթ, Փարիզ (9), հեռաձայնով

TRI. 77-27 poste 62

Ճանապարհածախս 15 Ն. Ֆ.:

Ամէն ոք իր ուտելիքը կը հոգայ

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆր.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆր.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆր.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	15 Ն. Ֆր.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆր.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆր.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆր.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆր.	» » »
« ԾԱԽՈՒ Է »	20 Ն. Ֆր.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՇԱԲԱԹ 9 ՅՈՒԼԻՍ — SAMEDI 9 JUILLET 1960

...ՏԱՐԻ — ԹԻՒ ... 36EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ; 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4646

...ՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

Բ.

...կա գլխաւոր խնդիրներ կը մտահո... ...ֆրանսացի ընկերվարականները Ի... ...մէջ. — Ալժերիոյ հարցը եւ կառա... ...րութեան հանդէպ բռնելիք դիրքը։ ...կա կարգի ընդդիմադիրներ ունէր ...Մոլէ իրեն դէմ։ «Ձախերը» ղեկավա... ...թամբ Ալպէր Կազիէի եւ «աջերը», ...ղեկավարութիւնն էր Մաքս Լըժէօն։ ...բոլ ընդհանուր քարտուղարը սկիզբէն ...ըր ամբողջական վստահութիւն կը ...յտնէ Զօրավար տը Կոլի եւ կը յայտարարէ ...անիկա յատուկ լուծում մը պիտի ...ու Ալժերիոյ ցաւոտ հարցին, կռհա... ...ղով ընկերվարականներու պաշտօ... ...ած տեսակէտներուն, ձախ ընդդիմա... ...ները կը պնդէին, որ այդ խնդրին մէջ ...բեր «անձը» չէ, այլ «քաղաքակա... ...թիւնը». Ուստի չէին ուզեր կուրօրէն ...տեւիլ Հանրապետութեան նախագահին ...պահանջէին, որ նախ քան զինադուլը ...իրին ինքնորոշման համար ձեռք առ... ...լիք ապահովութիւնները։

...մէջն ու ձախէն կատարուած քննադա... ...թիւններուն երկարօրէն պատասխա... ...ց Կի Մոլէ, պաղարիւնութեամբ, ա... ...կիրքի։

...միջազգային քաղաքականութեան մա... ...չատ չխօսուեցաւ համագումարին ...մէջ։ Պատճառն այն է, որ Փարիզի մե... ...գովին ձախողութենէն վերջ ընկեր... ...կան շարքերուն մէջ միասնականու... ...թիւն առաջ եկած է։ Այն իմաստով, որ ...ողջ Միութեան նպատակներուն մա... ...բոլորին աչքերը բացուած են հիմա։ ...«ձնրութեան» կողմնակիցները հաս... ...ած են այլեւս, որ պէտք է դիրք ճըշ... ...կանգնելով ազատ աշխարհի կողքին։ ...համագումարը գոհունակութեամբ ար... ...ձանագրեց, — հակառակ կարգ մը ըն... ...րներու արտայայտած գանգատներուն — ...գաղթավայրերու բնակիչները անկա... ...թեան կը տիրանան՝ խաղաղու... ...թեամբ. «Մեր շնորհիւ եւ մեր համաձայ... ...թեամբ, ու կ'ուզենք պահել մեր բա... ...կամութիւնը»։ Կի Մոլէ յոյս յայտ... ...ց, որ նորազատ երկիրները ժողովրդա... ...կարչաձեւեր պիտի հաստատեն, ինչ... ...բեր է Իսրայէլ։

...կուսակցութեան ներքին քաղաքականութեան ...երկրին հարցերուն շուրջ ընկերվա... ...կան կուսակցութիւնը ընդդիմադիրի ...դիրքին մէջ է։ Չի բաժներ կառավարու... ...թեան ընկերային, տնտեսական եւ ելմ... ...կան ծրագիրները, որոնք պատճառ կը ...դառնան բնակչութեան մէկ մասին աղք... ...թեան եւ բռնատուութեան կը մղեն ...ճառախօսները։

...կուսակցութեան ներքին կեանքին մէջ ...է եւ օգտակար, որ ընդդի... ...մադիրները ամէն կարելիութիւն ունենան ...ազատօրէն պաշտպանելու իրենց տեսա... ...կէտները։ Սակայն անոնք պէտք չէ ան... ...տեսեն այն խնդիրներուն, որոնք ...կարգ համագումարներուն մէջ քնն... ...ուած եւ մեծամասնութեամբ վաւերաց... ...ուած են, չեշտեց ընդհ. քարտուղարը։ ...ուելցուց թէ կուսակցութեան ան... ...դամներուն թիւը 101.000էն աւելի է, մինչ ...ընտրողները 50 հազար կը հաշ... ...ւին։ Երիտասարդ ընկերվարա... ...կաներու կազմակերպութիւնները այս ...տեղին դուրս են։

...Ալժերիոյ հարցին լուծման համար կի ...կը շարունակէ վստահիլ Զօր. տը ..., որ «ներկայացուցիչներուն տակ ա... ...մէջ ձեռնհաս մարդն է։ Պէտք է ըլլալ ...համբերատար ու անկեղծ»։

...քաղաքական ուղղութեան մասին ըն... ...ուած բանաձեւը «միաձայնութեամբ ...կը դատապարտէ յետաշրջական եւ կղե... ...րական քաղաքականութիւնը կառավա... ...րութեան եւ իր մեծամասնութեան, —

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԱԽԱԳԱՀԸ ՆՈՐՄԱՆՏԻԻ ՄԷՋ

Նախագահը ամէն տեղ խանդավառ ընդունելութեան արժանացած է։ Իր բոլոր ճառերուն մէջ վերստին շեշտած է Ֆրանսական միութեան անհրաժեշտութիւնը եւ ծանրացած է Ալժերիոյ վրայ։

Զօր. տը Կոլ ճշդած է Ալժերիոյ հարցի կարգադրութեան բնական ընթացքը, որ բառ զօրավարին երեք հանգրուաններէ պէտք է անցնի։ Նախ՝ վերջ կը գտնեն կռիւները, եւ մահափորձերը, ապա խաղաղեցումը եւ ի վերջոյ Ալժերիան կ'որոշէ իր ճակատագիրը։ Տը Կոլ հինգշաբթի օր խօսած է Կանվիլ, Ավրանշ, Լէկլ, Մորթաներ եւ Ալանսոն քաղաքներուն մէջ։

Հանրապետութեան նախագահը պատասխանած է նաեւ, Ֆերհաթ Ապպասի պահանջքներուն։

Տը Կոլ չուզեր որեւէ ձեւով տեղի տալ ըմբոստներու պահանջքներուն, բայց ամէն տեղ յոյս յայտնած է թէ խաղաղութիւնը մօտ է։ Նախագահը կը շարունակէ իր շրջապտոյտը։

X Ֆերհաթ Աբբաս Զուիցերիա գնաց արձակուրդի, ինչ որ ցոյց կուտայ թէ բանակցութիւնները չեն կրնար անմիջապէս վերսկսիլ։

(Լաւրենտ յաջ. ր կարդալ Դ. էջ)

որ ազգը չի ներկայացներ — եւ կը պայքարի անոր դէմ»։ Կուսակցութիւնը հաստանց որեւէ բան զիջելու իր անկախութենէն» հաւանութիւնը պիտի տայ կառավարութեան բրած լաւ գործերուն եւ անվարան պիտի քննադատէ զայն՝ երբ Սահմանադրութեան եւ ժողովրդավարական սկզբունքներուն դէմ շարժի։

Ո՛չ մէկ գործակցութիւն համայնավարներուն հետ, որոնք դուրսէն կը ստանան իրենց հրահանգները։ Ձախակողմեան ժողովրդավար կազմակերպութեանց համախմբում մը ստեղծելու համար աշխատանքներ պիտի տարուին, նպատակ ունենալով ազատութեան, խաղաղութեան եւ ընկերային յառաջդիմութեան իրականացումը։

Մասնաւոր ուշադրութիւն պիտի դարձուի երիտասարդութեան վրայ, որուն առջեւ լայն հեռանկարներ կը բացուին շնորհիւ գիտական յեղաշրջումներու։

Ալժերիոյ մասին քուէարկուած բանաձեւը կը շեշտէ, որ անոր լուծումը պէտք է համապատասխանէ Ալժերիոյ բնակչութեանց ազատօրէն արտայայտելիք կամքին եւ յանգի «Ալժերիոյ ազատ կառավարութեան՝ Ալժերացիներուն կողմէ»։ Անհատներու եւ ցեղային փոքրամասնութեանց իրաւունքները պէտք է յարգուին։ Այդ լուծումը պէտք չէ պարտադրուի «զէնքի զօրութեամբ»։ Զինադուլի համար յարատեւ աշխատանք պէտք է տանիլ։ Այս կէտերը ընդունուած են նաեւ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան կողմէ, որ կը յանձնարարէր խաղաղ, ժողովրդավարական եւ արդար լուծում մը։

Բանաձեւը անգամ մը եւս կը հաստատէ թէ կուսակցութիւնը լիովին կ'իւրացնէ Հանրապետութեան նախագահին 16 Սեպտեմբեր 1959ի հանդիսաւոր յայտարարութիւնը, որով «ինքնորոշման» իրաւունք կը տրուի Ալժերացիներուն։

Համագումարը բանաձեւեր քուէարկեց նաեւ միջազգային քաղաքականութեան, կառավարութեան ընկերային եւ տնտեսական ծրագիրներուն եւ Հասարակապետութեան մասին։ Ու որոշեց կոչ մը ուղղել երկրագործներուն։

Կուսակցութեան միասնականութիւնը փրկուեցաւ Իսսի մէջ։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ԿԸ ԽՕՍԻ ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ "ՀԱՅ ՁԱՅՆ"ԷՆ

ՀԱՅՐԱՊԵՏԸ ԿԸ ՊԱՏԱՍԽԱՆԷ ԸՆԿ. ՅԱԿՈԲ ԽԱՇՄԱՆԵԱՆԻ ՀԱՐՑՈՒՄՆԵՐՈՒՆ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Հ. Վեհափառ, Խորհրդային երկիրներէն եւ Հայաստանէն յաճախ մեծ Հայեր Ամերիկա եւ ուրիշ երկիրներ կ'այցելեն եւ գաղութներուն հետ շփման եկած ատեն այնպէս կը վերաբերին, որ իսկապէս նոր տեղ մը եկած են եւ նոր ժողովուրդի մը հետն են եւ կը զարմանան տեսնելով որ այս գաղութներուն մէջ մարդիկ Հայ են եւ Հայ մնալ կ'աշխատին։ Անիկա ինչի՞ վերագրել։

Պատ.— Ես կը կարծեմ որ անիկա պէտք է վերագրել հայ գիտակից մարդուն ուրախութեան հոգեկան վիճակին, երբ կը տեսնենք թէ այս հեռաւոր ափերուն վրայ հայ մարդիկ տասնեակ տարիներէ ի վեր կարողացեր են պահպանել եւ վառ պահել նոյնիսկ իրենց հայութիւնն ու սէրը հանդէպ իրենց ժողովուրդին։

Հ.— Մենք երբեմն կը վիրաւորուինք նոյնիսկ, որ այդ տեսակ անծանօթութիւն մը կայ մեր կացութեան մասին։ Մեր գաղութներուն մէջ ման եկող այս հիւրերը երբեմն ալ մեզի սրտցաւօրէն հազար թելադրութիւններ կ'ընեն, որպէսզի մենք մեր Հայութիւնը չմոռնանք, որպէսզի հայ մշակոյթին հաւատարիմ ըլլանք։ Նոյնիսկ այս անձերը երբեմն Խորհրդային երկիրներն ալ կը հանդիպին անշուշտ։ Այդ Խորհրդային երկիրները այցելած ատեն, այս մարդիկը այնտեղ գտնուող հայ գաղութներուն ալ նոյն յորդորները կուտա՞ն, ինչ որ մեզի կուտան։

Պատ.— Ես կը կարծեմ որ այդպէս պիտի ըլլայ անպայման։

Հ.— Ցարական Ռուսաստանի շատ քաղաքներու մէջ հայ մեծ մտաւորականներ կային ատենօք։ Անոնք հայ մշակոյթը կը զարգացնէին, լուրջ թերթեր եւ գիրքեր կը հրատարակէին, հայ դպրոցներ կը պահէին, Լազարեանի պէս հսկայ ճեմարաններ կ'ապրեցնէին, մեծ եկեղեցիներ եւ ակումբներ ունէին։ Այսօր կա՞յ այն փաստը Խորհրդ. Ռուսաստանի սահմաններուն մէջ։ Վերցնենք օրինակ միայն ու միայն Մոսկուան. այդ քաղաքը մօտ հարիւր հազար Հայեր կ'ապրին։ Ենթադրենք որ այդ հարիւր հազարը շատ է, ըսենք 30.000։ Կրնա՞նք ըսել թէ այդ յիսուն հազարը ունի որեւէ գործ կամ գործունէութիւն, որ նուիրուած ըլլայ առանձնապէս հայ Մշակոյթին։ Այդ քաղաքին մէջ այդքան մեծ թիւով Հայեր ունի՞ն դպրոց, թերթ, նոյնիսկ ակումբ։ Գիտենք միայն որ գերեզմանատան մէջ ունին պզտիկ մատուռ մը։

Պատ.— Մոսկուայի Հայութեան ճըշգրիտ թիւը ինծի ծանօթ չէ. իմ տպաւորութիւնը այն է որ Մոսկուայի հայ բնակչութեան մեծ մասը մտաւորականութիւն է եւ մէկ մասն ալ եկող գացող մտաւորականութիւն, որ Հայաստանէն կուգայ ուսանելու կամ իր ուսումը կատարելագործելու կամ որոշ շրջան մը աշխատելու, խորացնելու համար իր մասնագիտութիւնը եւայլն։ Ճիշդ է որ Մոսկուայի մէջ գործող եկեղեցի մը ունինք եւ անոր շուրջ համախմբուած են հաւատացեալ Հայերը։

Հ.— Տեսաք Վեհափառ, որ Ամերիկայի մէջ եկեղեցիներ շինելու զօրաւոր շարժում մը կայ. այս բոլոր եկեղեցիները որ կը շինուին՝ զանազան նպատակներու կը վերագրուին. անոնց ամէնէն կարեւորը կը կարծեմ, ընդհանուր մշակոյթէ դուրս այն փաստն է, որ հայ եկեղեցիներուն ազգապահպանումի գործ ըլլայ։ Նկատի ունենալով մեր եկեղեցականութեան վիճակը, որ տէրն ու վարիչն է այդ եկեղեցիներուն, մենք ցարդ չենք կրցած եկեղեցիները իրապէս դարձնել ազգապահպանումի կեդրոն եւ որքան ատեն մեզի պէտք ըլլայ եկեղեցականներ հասցնել, որոնք այդ առաքելութեան ընդունակ ըլլան, մենք պիտի չկրնանք օգտագործել։ Այս առթիւ ի՞նչ է ձեր թելադրութիւնը։

Պատ.— Մենք ամբողջովին կը բաժնենք ձեր մտահոգութիւնն ու ձեր տեսակէտը։ Թէ Հայ հոգեւորականը պէտք է ըլլայ միաժամանակ նաեւ դաստիարակիչ մը իր հօտին, ժողովուրդին, հայկական իմաստով, հայ շունչը, հայ մշակոյթի արժէքները վառ պահելու համար անոնց սրտին մէջ։ Կը տեսնենք անշուշտ որ այս աշխատանքը ամէն տեղ նոյն յաջողութեամբ չի կատարուիր։ Մեր մաղթանքն է բնականաբար որ թերութիւնները սրբագրուին եւ հետզհետէ մեր եկեղեցին ունենայ իրենց հոգեւոր եւ ազգային առաքելութեան կոչումին բարձրութեան վրայ գտնուող հոգեւորականներ։ Կը մաղթենք որ այդ իրականութիւն դառնայ ամբողջական եւ լրիւ կերպով, ի պայծառութիւն մեր Ս. Եկեղեցիներուն եւ ի մխիթարութիւն մեր ժողովուրդին։

Հ.— Ձեր հրատարակած «էջմիածին» ամսագիրը որքա՞ն կը սպառի եւ ինչ ձեւով կը սպառի Հայաստանի մէջ եւ ինչ կրնաք ըսել որ այդ սպառումը աւելնայ Հայաստանի մէջ եւ Խորհրդային երկիրներուն մէջ ուր Հայեր կան։

Պատ.— Մեր ամսագիրը 3500 օրինակով կը տպուի այս պահուս, որուն կէսը կամ կէսէն աւելի քիչ արտասահման կուղայ, միւս մասը կը տարածուի Հայաստանի մէջ, եկեղեցիներուն մէջ կը վաճառուի, ինչպէս նաեւ բաժանորդագրութեամբ։

Հ.— Մէկ խօսք կրնա՞ք ընել Երուսաղէմի մէջ եղած վերջին ընտրութեան առթիւ։

Պատ.— Ես պաշտօնապէս տակաւին գրութիւն չեմ ստացած ի մասին այդ ընտրութիւններուն։ Այս օրերս կը սպասեմ որ ստանամ։

Հ. — Ուրեմն ձեր պատուիրակութիւնը որ հոն ուղարկեցիք ձեզի տեղեակ պահած չէ տակաւին։

Պատ.— Մեր ուղարկած պատուիրակութեան պաշտօնը կամ առաքելութիւնը կապ ունէր Եղիշէ Արքեպիսկոպոսին նըկատմամբ մեր հին կարգադրութիւնը վերցնելուն հետ։

Հ.— Ընտրութեան հետ որեւէ կապ չունէ՞ր։

Պատ.— Ոչ։

Հ.— Ցաւակցելով մեր այս գաղութին համար, Վեհափառ, ձեր այս ներկայութիւնը անշուշտ շատ յարգելի էր եւ շատ սիրելի էր եւ ՀԱՅ ՁԱՅՆն ալ յատկապէս ուրախ է որ դուք ձեր ժամանակը տրամադրեցիք այս խօսակցութիւնը ունենալու եւ առով իր ընթերցողներուն հետ հաղորդ գալու։ Երանի թէ աւելի ըլլայ ժամանակը եւ մենք աւելի առիթ ունենանք ձեզ լսելու։ Շնորհակալ ենք։

Պատ.— Ես ալ գոհ մնացի այս տեսակցութենէն։ Վերջացնելով անգամ մը եւս մեր բոլոր ունկնդիրներուն եւ Ամերիկահայ մեր հաւատացեալ ժողովուրդին կը բերենք մեր ողջոյնն ու օրհնութիւնը եւ մաղթանքը, որ մեր ժողովուրդը այս բարի, ազատ եւ բարգաւաճ եւ անսասան իր հաւատքի Վէմին վրայ, պահպանելով իր բոլոր նուիրական աւանդութիւնները, իր քրիստոնէական մշակոյթը եւ հայկական ոգին, մնալով նոյն ջերմութեամբ նաեւ հաւատարիմ քաղաքացիները եւ շինարար քաղաքացիները Միացեալ Նահանգաց Ամերիկայի։

ՄԻՍԱՔ ՄԵԾԱՐԵՆՑ ԱՐՁԱԿԱԳԻՐ

Միսաք Մեծարենցի բանաստեղծական գրականութենէն կը ճանչնանք «Միածան»ը եւ «Նոր տաղեր»ը, երկու քնարերգական հատորներ: Այս երկու հատորներէն դուրս կը մնային 11 քերթուածներ, զորս կուրգուրանքով հաւաքած եւ ամփոփած էր Թ. Ազատեան, բանաստեղծին նուիրուած հատորի մը մէջ, 1922ին:

Միսաք Մեծարենց ստորագրած էր սակայն արձակ գրութիւններ ալ, հետեւեալ խորագիրներով. «Ինքնաքննութեան փորձ մը», «Գրական կենդանագիրներ ու քննադատականներ», «Գիւղական պատկերներ ու տեսիլներ», «Անվատ գրութիւններ», «Նամակներ» եւ Թարգմանութիւններ: Այս էջերն էին որ կը կազմէին Միսաք Մեծարենցի արձակ գրութիւններու հաւաքածոն, «Ոսկի արիշին տակ» խորագրով:

Առաջին գրութիւնը, ինչպէս խորագիրն ալ կը վկայէ, իր գրականութիւնը եւ արուեստը քննադատելու փորձ մըն էր, ինչպէս քանի մը տարի ետք, աւելի ընդարձակ ծաւալով մը, ուրիշ արձակագիր բանաստեղծ մը, Ինտրա (Տիրան Չրաքեան) «Բիւզանդիոն» օրաթերթին մէջ նոյն փորձը պիտի ընէր Ներաշխարհի քննադատողներուն ի պատասխան:

«Գրական կենդանագիրներ եւ քննադատականներ»ը կը ներկայացնէին Եղիշէ Եպիսկ. Դուրեանի «Հովուական Սրինգ»ին (1907) մասին գրադատական առաջին փորձը, Գրիգոր Զօհրապի բանաստեղծութիւններէն կրած տպաւորութիւններուն արձանագրութիւնը. Վահրամ Թաթուլի բանաստեղծութիւններուն վերլուծումը, եւ վերջապէս Գրիգոր Նարեկացիէն կրած ներշնչումին արտայայտութիւնը, նոյնքան վերացումով ու խորաթափանց: Ինչպէս գիտենք իր կենսագրութենէն, Միսաք Մեծարենցին սիրած գիրքն էր Նարեկը: Տարաբախտ բանաստեղծը մինչեւ վերջին վայրկեանները միշտ իր մօտն ունէր այս նուիրական գիրքը:

Ցիշուածներէն զատ ստորագրած է նաեւ գիւղական պատկերներ ու տեսիլներ, «Ցայգային», «Որթին տերեւը», «Ջրին ծառը», «Տկճորին երգը», «Հատուածներ», «Աչներգ», «Առտուն», «Մեծ մայրիկը», «Ձեռքերը» եւ «Ցետամնաց բարեկենդան» խորագրով գրութիւն մը, իբրեւ պատասխան իր մէկ քննադատին: Թարգմանութիւններ են Օսկար Ուայլտէն «Իմաստութիւն սորվեցնողը» եւ «Դաստատմնատուն»:

Արձակ գրականութեան մէջ շահեկանութիւն կը ներկայացնեն մանաւորաբար քանի մը նամակները, որոնք թէեւ շատ չեն, բայց՝ իր գրականութեան եւ արուեստին յատկանիշները կը բացատրեն իր իսկ խոստովանութեամբ:

Այս նամակները գրուած են Տօքթ. Օֆէլիա Տ. Գասպարեանին, Շաւասպ գրական ծածկանունով: Բանաստեղծութեան առաջին հատորին, «Միածան»ին առթիւ գրուած նամակի մը իբրեւ պատասխան: «Որքա՛ն տխուր կուգան ինծի, կը գրէ, քու եւ Տիգրանին (Օֆէլիայի ամուսինը) համակրութիւնները, բանաստեղծութեանս մասին, ինծի՝ որ թերեւս հոգեկան շրջափոխումի վայրկեանի մը մէջ կը զգամ թէ ապաժամ ունայնութիւն մըն է ասիկա, զուարճասիրութեան վայրկեանի անպտուղ ծաղի՜կ մը, աւա՜ղ»: Նոյն նամակին մէջ (1907). «Գիրս ալ չի՞ յայտներ արդեօք մօքիս տենդային վիճակը» անհասկնալի՛ բաներ, որովհետեւ «Միածան» չէ ունեցած բուականաչափ հասկնալի հանգամանք, այսինքն կենսական, հանրամատչելի, հոգեղրաւ յատկութիւններ: Կայ «Միածան»ի մէջ ջերմութիւն մը, որ սակայն ամպերուն տակէն շողացող արեւին ջերմութիւնն է, ցուրտը զգացնող աւելի:

14 Սեպտ. 1907ին նամակ մը ուղղած է իր հայրենակից, Բինկեանցի Տէր Վարդան Քհնյ. Արսլանեանին, որ «Միածան»ին առթիւ կը հարցնէր, «Ինչո՞ւ Տիեզերքի հոգիին հետ չես խօսակցիր»: Իր պատասխանին մէջ Մ. Մեծարենց կը բացատրէ իր համոզումները եւ իր բանաստեղծութեան նկարագիրը: Ինչ որ կ'ըսէ հոն բանաստեղծը, սովորական, պարզ պատասխան մը չէ: Կը խոստովանի որ իր բոլոր քերթուածները կը ձգտին այդ խօսակցութեան, առանց Աստուծոյ հետ դէմ յանդիման խօսակցութիւն մը ունենալու: Աստուած ամէն տեղ է կ'ըսէ, ինչ որ կը հաստատէ Մեծարենցին ունեցած համաստուածութեան գաղափարը, զոր ան արտայայտած է իր բազմաթիւ քերթուածներուն մէջ, ըլլայ «Միածան»ին թէ «Նոր տաղեր»ուն մէջ: Զմրան պարզ գիշերուան մէջ հծծած աղօթքը կամ արեւին ուղղած պաշտամունքը, ինչպէս նաեւ տերեւի մը խարշափին մէջ, անիկա կը զգայ ու կը տեսնէ տիեզերական զօրութեան եւ ուժին պաղտնիքը: Ինչպէս իմաստասէր Քարլայլին համար իրերը անհունութեան վրայ բացուած պատուհաններ են, այնպէս ալ իրեն համար փոքրիկ մանաւորէն կը մեկնի դէպի անհունը: Նոյնը նաեւ իր սիրած միւս իմաստասէրը էմըրսըն, որ Աստուծոյ ներկայութիւնը կը զգայ «մացառի մը ծոցին մէջ»:

Միսաք Մեծարենցի բանաստեղծութեան մեծագոյն ներշնչարանը գիւղի տեսարանները կազմած են միշտ: Նոյնիսկ կը ցաւի որ էապէս իրենց գաւակը չէ, այլապէս՝ աւելի ինքնատիպ ու ազրող կ'ըլլայի: Ջերմ բաղձանքն ունեցած է վերստին տեսնել ու ապրիլ գիւղին ծոցը, նորոգուիլ անոր տեսարաններու գեղեցկութիւնով:

Հայրենի գիւղին բնութեան եւ տեսարաններուն մէջ ապրելու բաղձանքը եթէ չիրականացաւ երկրորդ անգամ, առաջինի մայրը, իր զաւկին երեւակայութեան եւ երազներուն նիւթ ու առաղձ կը հայթայթէր հայրենի աւանդութիւններէն, երգերէն, սովորութիւններէն ու բառերէն, զոր կը գտնենք «Միածան»ին մէջ, «Այգերգ», «Գետափի երազանք», «Զրմբան պարզ գիշեր», «Սիրերգ», «Աքասիաներու շուքին տակ», «Գարունը կ'արբենէ» եւայլն եւ «Նոր Տաղեր»ուն մէջ «Ջուրէն դարձին», «Անդարձ», «Զըրտուք», «Այգային», «Գարնան հիւղը», «Հիւղին գարունը», «Հիւղին աշունը», «Ըլլայի»ներու շարքը, «Հիւղը» եւն.:

Միսաք Մեծարենց իբրեւ արձակագիր մեծ վաստակ մը չձգեց թէեւ մեր գրականութեան, բայց ինչ որ տուաւ պարագայական գրականութեան իբրեւ վկայութիւն, կը բաղկանայ իր քննադատներու եւ բարեկամներուն ուղղած քանի մը պատասխաններէն եւ գրական քննադատութեան քանի մը փորձերէն: Ինչպէս իր քերթողութեան, այնպէս ալ արձակ գրականութեան մէջ ջանացած է ինքզինքը ըլլալ:

«Ինքնադատութեան փորձ մը» խորագրով յօդուածը անուղղակի պատասխան մըն էր նաեւ զինքը քննադատողներուն եւ գերագնահատողներուն, ուր կը կարդանք.— «Առաջին արտադրութիւններս իրենց մէջ ունին անարժէքներ, հեղինակը խոստեմութիւնն ունեցեր է անոնց մէկ մասը կապոցէն դուրս թողելու: Տակաւին նետուելիքներ կային ... Երկու շրջանի կրնանք բաժնել ... ւորներու շարքը, ակզբնական ... խարխափանքի շրջանն է, եւ միւս ... րուն մէջ աւելի գիտակից է ... վստահ: Ա. շրջանը յատկանշող քերթուածներուն մէջ զգացումները ... են, ազդեցութիւններ կը մատնեն ... նատպութեան հետքը չեն կրեր ... շրջանին մէջ բանաստեղծ կը ցնցուի մը, շրջափոխութեան կ'ենթարկուի արուեստը, թէեւ դեռ չի կրնար ... ջովին վանել սովորականը. «Միածան» հատուն եւ բազմակողմանի գործ ... տարակոյս չկայ որ վերջնական գործ ... չէ: Մութին մէջ խարխափանք մը ... նշմարուած ճամբաներու լոյսը ... տայ հոն: Հեղինակը մասամբ ... լիութեանը մէջ չէ թեւակոխած ... րեւ է որ համաշխարհիկ ... շունի իր սիրտը. պէտք, ... ամենականութիւններ միայն ... ամբողջովին բնութիւնով ... չէ»:

Ինքնաքննադատութեան այս ... գիտակից արտայայտութեանէն ... նութիւններն աւելորդ են:

ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐՍԱՄ[illegible]

ԵՕԹՆԱՊԱՏԻԿ ՅՈԲԵԼԵԱՆ

Վարդգէս Սուրէնեանցը այնպիսի բազմաշնորհ մարդ էր, որ նրա յոբելեանն այսօր նոյնպիսի յաջողութեամբ կարող էին տօնել ոչ միայն նկարիչները, այլեւ գրողները, թարգմանիչները, արուեստի տեսաբանները, ճարտարապետները եւ, եթէ կ'ուզէք, լեզուաբանները: Չէ՞ որ նա, Վարդգէս «Տա Վինչի» Սուրէնեանցը, խաղանկարիչ էր ու գծագրիչ, քանդակագործ ու թատերական նկարիչ, ճարտարապետ ու թարգմանիչ, գրող եւ արուեստի տեսաբան, գրքի ձեւաւորող եւ հասարակական գործիչ:

Նա պարսկերէն Հաֆիզ ու Խայեամ էր արտասանում, անգլերէնից թարգմանում Շէյքսփիր եւ Օսկար Ուայլդ, իտալերէն զեկուցումներ կարդում, գրում գերմաներէն գրքերի յառաջաբաններ, Հայոց լեզուի բոլոր բարբառներով զրուցում թրքական ջարդերից էջմիածին փախած գաղթականների հետ, ռուսերէնով կատակում իր բարեկամ Իլիա Եֆիմովիչ Ռեպինի հետ եւ դեռ, բացի այս վեց լեզուներից, տիրապետում եւս մի լեզուի, որով ազատ եւ անկաշկանդ խօսում էր եւ դարերով կը խօսի աշխարհի բոլոր ժողովուրդների հետ՝ գեղանկարչութեան կախարդ լեզուին:

Իհարկէ, բազմաշնորհ այդ մարդու մէջ նկարիչն ամէնից ուժեղ էր չեչտուած եւ նա, իր իմացած լեզուներից, ամէնից հմուտ տիրապետում էր գոյների լեզուին: Սակայն դա մեզ պիտի չխանգարի, այսօր, Վ. Սուրէնեանցի յաւերժական կեանքի առաջին հարիւրամեակին օրը, նախ քան նրա կտաւներով հիանալը խոնարհել կեանքի ու արուեստի ... մենատարրեր ստորագրուած ... նրա այն բազում անձնաւոր ... առջ, որոնցից ամէն մէկը ... այդպիսի յոբելեան կատարելու ... Եւ իսկապէս, միթէ մի յոբելեան ... քիչ է Շէյքսփիրի վեց թատերգ... ների եւ դեռ հնչեակների թարգմա... թիւնը անգլերէնից (չհաշուած ... Կէօթէի եւ Օսկար Ուայլդի ... թարգմանութիւնները: Միթէ ... բելեան չարժէն նրա Մետերլինկի ... խովի թատերգութիւնների ձեւ... Մոսկուայի գեղարուեստական թատ... րեմի վրայ, Պուշկինի, Տոլստոյի ... մոնտովի ու հայ գրողների ... նալի ձեւաւորումները. Միթէ ... յոբելեանի արժանի չեն նրա ... յօդուածները հայկական ճարտարապե... տութեան մասին, ծամբորդական ... գրութիւնները՝ Սպանիայից մինչեւ ... միածին, նրա դասախօսութիւնները ... ուեստի մասին եւ հասարակական ... գործունէութիւնը Հայաստանում եւ ... աստանում: Վարդգէս Սուրէնեանցը ... տարած այս ամէն մի գործն արժանի մի յոբելեանի, եւ նրա այդ եօթնապատ... յոբելեանն է, որ նշում է այսօր մեր ... ժողովուրդը:

Վարդգէս Սուրէնեանցը մօտ ու ... դատ է մեզ, գրողներիս, ոչ միայն ... պատճառով, որ կեանքում եղել է ... մանակի գրողների լաւագոյն ընկեր... բարեկամը եւ ինք էլ եւ գրում էր ... միայն այն պատճառով որ նա թարգմա... նում էր այլազգի գրողներին եւ ձեւա... ւորում գրողների գրքերը: Նա մօտ ...

ՄՈՒՇՈՒՂ ԷՋԵՐ

ՄԱՐԴԱԳԱՅԼ

(ԶՐՈՅՑ)

— Ա՛, ասաց նա տեսնելով Մանուկին, մի փոքրիկ Օձ ...

— Օ՛, ի՛նչ մեծ շուն ... մօտեցաւ Մանուկը եւ վախեցաւ: Սիգը հասել էր մօր ետեւից:

— Տեսա՞ր, մայրիկ, ի՛նչ մեծ գազան է ...

— Սա դեռ ձագուկն է, աղջիկս, ասաց մայրը, պէտք սպանել սրան, քանի չի մեծացել, սա աշխարհիս ամէնից խորամանկ եւ գձուձ անասուններից մէկն է. ինչքան լաւութիւն անես նրան, քեզ այնքա վնաս կը տայ:

— Զըսպանենք, մայրիկ, գոչեց Սիգը, տուր մեզ խաղանք ...

— Ինչեր ես խօսում, աղջիկս, վախեցաւ մայրը, սա քեզ, իրաւ է, առաջ կը գգուի, խաբէութեամբ մօտ կը գայ, բայց հէնց օր առիթը գտնի, քեզ կը խեղդի եւ վրադ էլ կը ծիծաղի. սա մեր թըշնամին է, պիտի ուտել սրան ...

— Չէ, մայրիկ, խնդրեց Սամն էլ, որ այդ միջոցին հասնում էր, քաղցած չենք, պահենք սրան, հետը կը խաղանք ...

Տիրուհի Ձէրը շատ անգութ կին չէր, այդ օրն էլ քաղցած չէր. կուշտ կերել էր: Ամէն մարդ գիտէ, որ երբ գայլը կուշտ է լինում, նա այլեւս ոչ ոքի չի վնասում: Մարդի պէս խօ չէ, որ ուտելուց եթէ դրաքուելիս անգամ լինի, իւր նմանին դեռ կը պատառոտի:

Մանուկը սիրտ էր առնում տեսնելով, որ իրեն վնաս չի հասնում: Մօտեցաւ նրանց, կռացաւ դէպի Սիգն ու սկսեց փայփայել:

Ձէրի սիրտը շարժուեց:

— Ապուուածները վկայ, մտածեց նա, այս Օձուկը դեռ մանուկ է եւ չար չի երեւում:

Սիգն էլ սիրեց օձուկին: Լիզում էր նըրա ձեռքերն ու երեսը: Քիչ քիչ Սամն էլ մօտ եկաւ: Օձուկը նստեց խոտերի վրայ: Սամը մի քանի ոստիւնով ուզեց նրա ծնկներին ելնել. յետոյ գլորուեց: Սիգը ծիծաղեց եւ Ձէրը մոռացաւ, որ մի վտանգաւոր թշնամի՝ շոյում էր իւր զաւակներին:

Օձուկն էլ տեսաւ, որ մեծ շունը՝ Ձէրը իրեն չէր վնասում: Ժպտաց վախախառն, քնքոյշ մի ժպիտով — դա մարդկային ոգու նշաններ — սիրտ առաւ ու սկսեց խաղացնել գայլուկներին:

— Ի՞նչ կայ, մտածեց բարի գայլուհին, ձագուկներս սիրեցին Օձուկին, կը պահեմ ինձ մօտ եւ կը սովորեցնեմ, որ մեծացած էլ՝ մեզ հետ բարեկամ մնայ...

Բայց ի՞նչ անել տանուտէր գայլ Սարհօնին, որ Օձուկին իր ստամոքսը չմտցնէր ...

×

Այսպէս էր մտածում բարի Ձէրը, երբ քարայրը ծածկող մացառները շարժուեցին եւ հսկայ Սարհօնը փռշտալ, հեւալով գրեթէ ներս ընկաւ:

Գզգզուած էր նա, այնքան յոգնած, որ ոչինչ չնկատեց: Գնաց մի անկիւն եւ ընկաւ ցած:

Վախեցաւ Ձէրը, վազեց դէպի նա:

— Ի՞նչ է եղել քեզ, հարցրեց սարսափած: Այդ ի՞նչ փուշի է վրադ. հագուստդ ինչո՞ւ է բզիկ-բզիկ եղել ... Վայ ինձ, արիւն կայ ոտներիդ վրայ, ո՞ւր էիր, ի՞նչ պատահեց:

— Թող քիչ շունչ առնեմ, կին դու, մռմռաց Սարհօնը յոգնած ձայնով, մահուանից ազատուեցի, քիչ մնաց որ էլ ինձ չտեսնէիք:

Սամն ու Սիգը հօրից վախենում էին եւ դրա համար էլ, որ երբ Սարհօնը ներս ընկաւ, նրանք թողին Օձուկին եւ մի կողմ քաշուեցին, իսկ Օձուկը մի տեսակ սարսափ զգաց նրա մեծ հասակից եւ արիւնով լիքը աչքերից. եւ-եւ քաշուելով գնաց մի մութ խորշ ու կծկուեց այնտեղ:

— Խօսիր, մարդ, ճշաց գայլուհի[illegible], սա տեսնենք, ո՞րտեղ էիր, ի՞նչ է վիճակդ:

Այն ժամանակ Սարհօնը, որ ... քիչ փակել էր եւ մէջքի վրայ գլուխն ... ուել, բարձրացաւ, կոթնեց պատին ... ասաց զոզդողջուն ձայնով.

— Գաւմէմ թէ ինչո՞ւ այսպէս ... Քիչ մնաց ինձ սպանէին այսօր ... անտառի խորքերը, թփի տակից ... նապաստակ գտայ եւ ընթրիքս ... նով. յետոյ, որովհետեւ կշտացել ... ընտրեցի մի զով տեղ ջրի եզերքին ... քիչ թեք ընկայ: Աքանչելի էր ... փչում էր մեղմ քամին, կչկչալով ... էր ջուրը, մարդերի արտորմելի ... դմայլեցնում էր: Ես վայելում էի ... թեան գեղեցկութիւնը, հանգիստ ... պատրաստւում մրափելու ... երբ ... կարծ, ինձնից ոչ շատ հեռու ... սոսկալի թշնամու ձայնը — մեր ... ղակիցներից մէկի, որոնց օձերը ... մեր դէմ. մեր այն ցեղակիցները ... այնքան ընկան, որ ոչ միայն ... քծնում են Օձերի ոտքերի տակ ... լիզում են նրանց զարնող ձեռքը ... մեր՝ իրենց եղբայրներին ամէն ... մատնում են օտարին ... Փնտռէ ... ձայնն էր օր լսեց:

Վ. ՓԱՓԱԶ[illegible]

(2 Շար.)

...ում է մեզ ոչ միայն այն պատճառով ... որ նրա ստեղծած նկարներից շատերը ... իր գրականութիւնից ու անել գրաւ... ..., եւ ոչ միայն այն պատճառով ... իր նկարներում պատմում է Հայ... ... Ցիրանսւոռ մասին:

...Վարդգէս Սուրէնեանցը մօտ ու հարազատ է մեզ ամէնից աւելի նրանով, որ ... համար նախանձելի տաղանդով ... ցոյց է տուել իր ... մեր ժողովրդի անցեալը, ... նրա ընդվզումն ու ... տառապանքն ու հաւատքը, նրա ... մաղթանքներն ու յաւերժական ... անմահութիւնը:

...ժողովրդի կեանքի որ էջն էլ որ ... իր կտաւների վրայ՝ Արտաշէսի ... մինչեւ «Պղծուած սրբավայր» ու «Հովիւ...», նրա ... ու բարձրաճաշակ գոյների ... է մեր ժողովրդի անմահութեան գաղափարը:

...գաղափարը շողշողում է նոյնիսկ ... կտաւներում, որտեղ նկարիչը պատկերել է մեր ժողովրդի պատմութեան ... էջերը՝ սովն ու ջարդը, ... ու թալանը:

...թիւս այլ գաղթականների, նկարիչը ... է այն, արդէն աւանդական ... դարձած, Նախօ Քեռուն, որ ջարդից ... փրկուած ու մի կերպ էջմիածին ..., արդէն Սասունցի Դաւթի հէքիաթն էր պատմում իր հայրենակիցներին

Իսկ ինչ կարող էն անել կոտորածն ու ... այն ժողովրդին, որն արդէն Դաւթի հէքիաթն է պատմում, այն Դաւթի, ... դարերի յետոյ պիտի բազմէր Հայաստանի մայրաքաղաքի հրապարակներից մէկում եւ դիմաւորէր Հայաստան ... բոլոր հիւրերին: Մեզ, գրողներիս, մօտ ու հարազատ է նաեւ Վարդգէս Սուրէնեանց քաղաքացին, «Սալոմէ»ի ... «Շեհերազադէ»ի այն հեղինակը, որ, երբ ժողովուրդը պահանջեց, իր մուսային ... թեքելով, ստիպում էր ... նկարել եւ կամ ... ձեւաւորել Վահան Արծրունու ... համար գրուած բժշկական ... գրքոյկները.

Այո, արուեստը երկար է եւ մարդու կեանքը կարճ»: Աւելին, ինչպէս Վահան Տէրեանն է ասել, արուեստը «թեթեւ ...» է, իսկ արուեստագէտի կեանքն ... գործը»: Այդպիսին էր նաեւ Վարդգէս Սուրէնեանցի կեանքը, կեանքն ... նկարչի, որից երբեմն ... գրաւոր ... չէին պահանջում այն մասին, թէ ... է նա թէ հասարակ գործիչ...: Նա մեռաւ իր հայրենիքից ..., չտեսած Հայաստանի ... իրեն յատկացուած այն ..., որի ամէն երկիւղածութեամբ ... էն խոնարհում ոչ միայն Հայերը, ... բոլոր ժողովուրդների Հայաստան ... պատկերները:

Գ. ԷՄԻՆ

ՏՈՄՍԵՐ

ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

•

Բանահաւաքին նամակը.

— Ժամանակին, ձեր գիւղը. Անկախութիւն անունով Ընկերութիւն մը ունիք եղեր... Այս Ընկերութիւնը մեծ բարիքներ ըրեր է եւ Եկեղեցիին, եւ ազգին... Ինծի խնդրուած է որ իր պատմութիւնը գրեմ... Պատմութիւն գրելու համար որոշ տուեալներ ունենալու ես ձեռքիդ տակ... Ուրախ կ'ըլլամ եթէ քանի մը ամսուան համար իմ տրամադրութեանս տակ դնէք ձեր թուղթերը...

— Մեծապատիւ պարոն, շատ ուրախ ենք որ մեր Ընկերութեան գործերով կը հետաքրքրուիք եղեր... Եկու տես որ մենք քու ուզած թուղթերդ, մուղթերդ չունինք... Պիտի հարցնես օր ի՞նչ եղան, ես ալ քեզի ըսեմ... Երբ որ օր ջարդերէն ետք մենք Ամերիկա եկանք, մեր Ընկերութիւնին թուղթերը հետերնիս բերանք եւ պահեցանք Հաճի Թուրֆանտս Խաթունին տունին բաւանը... Ամա, եկու տես օր երբ որ օր մեր Խաթունին տղան կարգուեցաւ, հարսը, Զատկի չարթուն, օր մը, տուն – տեղ մաքրած ատենը կը տեսնի օր հին ու մին թուղթերու փաքէթներ կան... Բռնածին պէս կը նետէ... Ըսել կ'ուզեմ օր մեր Ընկերութիւնէն չէօփ չէ ձգեր... Անանկ օր, քու ուզածներդ չենք կրնայ տար... Ամա՛, քեզի ըսեմ օր մեր Ընկերութիւնը ծնած է 1840–ին եա 1860ին, շիտակը վստահ չեմ... Մեր Տէրտէրը կ'ըսէ 1820ին... Եթէ օր աշխատիր գործիդ կուգայ, գիրքդ նստէ գրէ... Նայէ օր մեր բնտանիքին վրայօք ալ աղէկ բաներ գրես...

×

Բանահաւաքին երկրորդ նամակը.

— Պատուարժան վարչութիւն — Մեր եօթը նահանգներուն վանքերուն եւ եկեղեցիներուն պատմութիւնը գրելու վրայ եմ... Քանի մը տեղեկութեանց պէտք ունիմ: Կրնայի՞ ձեր մատենադարանէն օգտուիլ...

— Յարգելի պարոն — Դժբախտաբար չենք կրնար ձեր խնդրանքին գոհացում տալ, հետեւեալ պատճառով — մեր մատենադարանին վրայ պահապան դրած էինք գրոց – բրոց մարդ մը... Վրայէն շնորհքով մէկը կ'երեւար, բայց խաբուեր ենք... Այս մարդը, ամէն իրիկուն, տուն գացած ատենը, թեւին տակ ծրար մը կ'ունենար... Ակիզբները կարեւորութիւն չէինք տար... Բայց երբ սկսանք կարեւորութիւն տալ, բանը բանէն անցեր էր.. Մեր «շնորհքով»ը մեր մատենադարանը կը պարպէ եղեր՝ ամէն իրիկուն: Այնպէս որ...

×

Բանահաւաքին երրորդ նամակը.

— Հայոց պատմութիւնը պիտի՛ գրեմ... Քննական պատմութիւնը... Վենետիկէն, Վիէննայէն եւ Երուսաղէմէն բաւական նիւթ հաւաքած եմ... կ'ուզէի ձեր նիւթերէն ալ օգտուիլ... Կրնայի՞ օր մը ձեր դրասենեակը հանդիպիլ եւ...

— Հրամմէ, բարի եկար հազար բարի... Միասին սուրճ մը կը խմենք... Բայց, առաջուընէ ըսեմ, քեզի որ քեզի տալիք նիւթ չունինք... Ատեն մը, բաւական գիրք, թղթածրար ունէինք, բայց նեխ մտեր հատ մը առեր գացեր է: Հիմա, մեր մատենադարանին մէջ մուկէն եւ փոշիէն զատ ուրիշ բան չկայ... Է՛, ճաՃըմ, դուն ալ քննական պատմութիւն մի գրեր եղեր... Եղածներով գոհացիր... Մեր պատմութիւնը անանկ պատմութիւն մըն է օր քններ ես, չես քններ փոխուելիք չունի... Զմոռնամ ըսելու որ եթէ մեր Տիգրան Թագաւորին մասին բաներ մը կ'ուզես, մեր վարժապետը կրնայ քեզի անանկ բաներ պատմել որ բերնիդ ջուրերը կը վազեն: Օր մը Տիգրան Թագաւորը, պալատին իշխանուհիներէն մէկուն..

×

Բանահաւաքին չորրորդ նամակը.

— Նասրէտտին Հոճային մասին քանի մը նիւթերու պէտք ունիմ: Կրնայի՞ք...

— Ուզածիդ չափ... Մնտուկներ լեցուն նիւթ հաւաքած ենք այդ իմաստուն մարդուն մասին: Քալլիքի տակ են... Հըրամմէ...

ՆԻՐՈՊԱՑԻ

ՎԱՀԱՆ ՓԱՍՏԸՐՄԱՃԵԱՆ

(Թափիքէն)

Այս անունը կուտային Փլաս տէ Ֆէթի շրջանի ընկերներն ու բարեկամները:

Գ. Վահան իր զինուորական ասպարէզին մէջ, իբրեւ հարիւրապետ թէ հայ եւ թէ օտարի զինուորներու եւ զինուորականներու խոր յարգանքի եւ հիացմունքի արժանացած է շնորհիւ իր ազնիւ ու համեստ բնաւորութեան:

Այնքան շատ դրուագներ ունէր այդ կեանքէն եւ այնքան հետաքրքրական դարձնելու վարպետը ունէր, որ մէկ պատմութիւնը կրնայինք մի քանի անգամ հաճոյքով լսել:

Դեռ աչքիս առջեւն է ինքը, Յունիս 5–ին՝ Սանասարեանի հոգեհանգստեան օրը, երբ մի քանի Կարնեցի բարեկամներու խմբակ մը հաւաքուելով Ցարութիւնի ճաշարանը (Փլաս տէ Ֆէթ) անցուցինք շատ հաճելի եւ անմոռանալի օր մը: Զինքը սեղանապետ ընտրելով վայելեցինք իր կատակներով համեմուած պատմութիւնները: Այնքան ուրախ էր որ կարծես մի քանի տարով երիտասարդացեր էր: Իր վերջին ուրախութիւնը, Կարնեցիներուն բառով՝ վերջին ՔԷյՖն էր որ ըրաւ:

Թաղման օրը, 28 Յունիսին հոծ բազմութիւն մը լեցուցած էր եկեղեցին: Իր սիրած Թատրոնի խումբին ընկերները բոլորած էին դագաղը:

Այսօր բոլոր հայրենակիցները եւ իր ընկերները կ'ողբան իր կորուստը:

Հողը թող թեթեւ վրադ, սիրելի Վահան եղբայր:

Ա. ԽԱՉԻԿԵԱՆ

ՕԳՏԱԿԱՐ ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ

Էքս լէ Պէն ծանօթ բուժավայր մըն է, նաեւ օդափոխութեան յարմար շրջան մը: Օգոստոս ամսուան ընթացքին, այստեղ կը հաւաքուին բազմաթիւ հայրենակիցներ Ֆրանսայի բոլոր գաւառներէն նոյնիսկ արտասահմանէն:

1955 Օգոստոսին խումբ մը հայրենակիցներով խորհեցանք դաշտահանդէս մը կազմակերպել, ի մի հաւաքելով բոլոր անոնք որ օդափոխութեան եկած էին Էքս լէ Պէն: Դաշտահանդէսէն գոյացած հասոյթը յատկացուցինք դպրոցական ձեռնարկներու: Այս ձեռնարկը աւանդութիւն դարձաւ եւ ամէն տարի Օգոստոս 15ին կը կրկնենք դաշտահանդէսը Էքս լէ Պէնի մէջ: Կը հրաւիրենք քահանայ մը, որ դաշտին մէջ պատարագ կը մատուցանէ, խաղողօրհնէք կը կատարէ, յետոյ տեղի կ'ունենայ բուն հանդէսը հայրենի ուխտավայրերու աւանդութիւններով, երգերով, ճառերով: Կը կատարուի վիճակահանութիւն: Կ'ըլլան նուիրատուութիւններ: Եւ ամէն տարի հասոյթը կը յատկացուի մշակութային ձեռնարկի մը: Մէկ տարի՝ գնեցինք հարիւր հատոր Գ. Հրանտ Թորոսեանի ֆրանսերէն Հայոց պատմութիւն աշխատութենէն եւ ձրի բաժնեցինք կիրակնօրեայ եւ հինգշաբթի օրերու հայերէն դասընթացքներու հետեւող աշակերտութեան: Երկրորդ անգամ հասոյթը յատկացուցինք Փարիզի եկեղեցւոյ Կրթ. Մարմնոյ պատրաստած ուսման ծրագրին եւ մեթոտաբանութեան տպագրութեան:

Ուրախ ենք յայտնելու որ, այս տարի երկար ատենէ ի վեր հետապնդուած կարեւոր ձեռնարկ մը պիտի իրականանայ: Հայրապետական պատուիրակ Գերաշնորհ Սերովբէ Եպիսկ. Մանուկեան, Խորէն Նար Պէյի «Քրիստոնէական ուսուցում Հայոց Առաքել. եկեղեցւոյ» արժէքաւոր գործը վերամշակած է եւ երկու գրքոյկներով պիտի հրատարակուի հայերէն եւ ֆրանսերէն լեզուներով: Արդէն Ա. մասը պատրաստ է տպագրութեան եւ վերամուտին պիտի հրատարակուի Փարիզի եկեղեցւոյ դիւանատան հսկողութեան տակ: Այս կերպով Եւրոպայի հայ ընտանիքներու եւ բոլոր դպրոցներու կողմէ կատարուած դիմումները գոհացում պիտի գտնեն, որովհետեւ Համբարձման տօնին մանուկներու հաղորդութեան՝ նախապատրաստական գիտելիքները սորված պիտի ըլլան: Այժմէն կոչ կ'ընենք մեր բոլոր հայրենակիցներուն, որ իրենց աջակցութիւնը չզլանան այս նուիրական գործին: Կը յուսանք թէ Էքս լէ Պէնի շրջականներու եւ օդափոխութեան գացող Հայերը անպայման ներկայ կ'ըլլան մօտաւորէն ծանուցուելիք հանդիսութեանց: Իսկ այն ազգայինները, որոնք կ'ըմբռնեն այս աշխատանքին կենսական արժէքը եւ կը փափաքին սատարել այս օգտաշատ ձեռնարկին յաջողութեան, կրնան իրենց նուիրատուութիւնները յանձնել Փարիզի եկեղեցւոյ դիւանատան եւ ստանալ հաշուապահան ընկալագիր:

ԱՐՏԱՇԷՍ ԲԱՄԳՈՒՔՃԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (39)

ԿԵԱՆՔԸ ՀԻՆ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՅ

Ժ.

— Տղաքներ, վիտեօ քի հաճի Սողոմոնը քնացաւ, բարձրանանք փէնճէրէն:

Մի քանիսը ցատկեցին եւ սկսան մագլցել պատուհանը: Երբ մէկը բարձրացաւ լուսամուտը եւ սկսեց թակել, հաճի Սողոմոնն արագ կերպով բաց արեց լուսամուտը եւ բռունցքի մի հարուածով վար գլորեց բարձրացողին: Ընկնողն անվնաս էր բայց դա կատաղեցրեց մանուկ ամբոխին: Սկսեցին էլի բարձրանալ:

Հաճի Սողոմոն, յանկարծ, յայտնուեց փողոցում — սպիտակ շապիկով ու վարտիքով, սկսեց աջից – ձախից խփել:

Մանուկները ցրիւ եկան, բայց Հաճի Սողոմոնը բռնեց երեխաներից մէկին, ցեց սար տակ եւ սկսեց քացով տալ այնքան, որ երեխայի շունչը կտրուեց:

Հաճի Սողոմոնի նորահարսը լուսամուտից, մի սպիտակ սաւան գլխին, աղաղակում էր աղիողորմ լացով:

— Սողոմոն աղա, ոտքդ պաչնիմ, ներա...

Հաճի Սողոմոնը չէր լսում, շարունակում էր քացի տալ շունչը կտրուած երեխային:

Կտուրներից տղամարդիկ ցատկեցին եւ բռնեցին նրան:

— Ձե՞ս ամչնար, էշշէկ, տղան մեռաւ, ի՞նչ պատասխան տի տաս:

— Թող սատկի, ես էլ մարդ իմ:

Երեխայի վրայ ջուր թափեցին, բայց անօգուտ: Երեխան մեռել էր:

Ոստիկանութիւնը վրայ հասաւ: Հաճի Սողոմոնը, շապիկով, վարտիքով, ձերբակալուեց եւ տարուեց:

Ամբոխը ցրուեց: Տիրեց խոր լռութիւն: միայն հաճի Սողոմոնի նորահարսն էր, որ ամբողջ գիշերը լաց էր լինում եւ ասում.

Պաակս կրասա մնաց:

— Էհ, մնաց, մնաց, — մխիթարում էր մի հարեւանուհի, — նորէն կը կարգուիս, աղէկ որ ուրիշ բան չպատահեց:

Այսպէս՝ Հաճի Սողոմոնը չկարողացաւ մտնել ամուսնական կեանքի շեմքից ներս...

Նրա հարսնացուն մի քանի օր սպասեց Հաճի Սողոմոնի տանը, մօրաքրոջ հետ, եւ ապա նա էլ վերադարձաւ մօրանց տունը:

— Խեղճը ձեռք չդպած ետ գնաց, — ասում էին հարեւանները:

×

Մթնշաղ է, բայց փողոցում շատ մարդիկ կան, օդը տաք է: Գարնան օրեր: Լուսին:

Ես փողոցում խաղում եմ: Յանկարծ սկսեց մի իրարանցում: Մարդիկ հաւաքուեցին փողոցի մի կէտում, ինչպէս հաւերն են հաւաքւում, երբ կուտ են դցում:

Հաւաքուած բազմութիւնը լուռ է, մինչեւ անգամ որոշ մտատանջութիւն կայ նրանց դէմքերի վրայ:

Վազեցի:

Երկու ոստիկան պաշարել են մեր հարեւան Նշան աղային եւ քաշքշում են: Նշան աղան ողի ի բուին պայքարում է նրանց դէմ:

Նա կռնակի վրայ մի մեծ կողով ունի: Ըստ երեւոյթին կողովը ծանր է, Նշան աղայի քամակը կորացել է պարզապէս կքել է այդ ծանրութեան տակ, վզի երակներն ուռել են:

— Ի՞նչ կայ կողովի մէջ, — հարցնում են ոստիկանները:

— Խաղող է, պատասխանում է Նշան աղան:

Ոստիկանները սկսում են հռհռալ: Գարնան ի՞նչ խաղող: Նշան աղան շփոթուել է, սխալ պատասխան է տուել:

— Զոր խաղող է, չամիչ, — ուղղում է Նշան աղան:

Ոստիկանները պնդում են, որ կողովը ցած դնի եւ բաց անի:

Մարդիկ սպրդում են: Պարզ է: Նշան աղան փամփուշտ է փոխադրում եւ բռնուած է...

Սարսափելի դժբախտութիւն, նրան բապասում է բանտ, աքսոր, թերեւս եւ կախաղան:

— Իջեցուր կողովը, բաց:

Նշան աղան դիմադրում է, ապա եւ աղաչում, պաղատում:

— Կը բանամ, միայն տուն տանիմ, հոնտեղ բանամ, խնդրում է նա:

Բայց ոստիկանները յամառում են, հակակետական գործ են բռնել, ուզում են հանդիսաւորութիւն տալ, անպայման կը վարձատրուէն բռնակալութեան կողմից:

Նշան աղան դառնում է բազմութեան եւ պաղատում ամէն մէկին:

Ոչ ոք չի միջամտում: Վախենում են:

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՌՈՄԻ մէջ համայնավար եւ ձախ տարրերը կը շարունակեն ցոյցեր կազմակերպել: Ռեճճիօ – Էմիլիոյի մէջ հինգ համայնավար ցուցարարներ սպաննուած են, 5 հարիւր է վիրաւորներու թիւը. Ընդհ. գործադուլ հռչակուած է երկրին մէջ:

ԻՈՆԿՈՑԻ մէջ կացութիւնը ծանր է: Կոիւները կը շարունակուին: Եւրոպացիները խուճապի մատնուած են:

ՋՕՐ. ԿԻՒՐՍԷԼ վերջերս յայտարարած է.— «Մօտէն կը հետեւինք Ալժերիոյ խնդրին»: Անդարտոյի Փրանսական դեսպանը անմիջապէս բացատրութիւն ուզած է, արդարեւ կը թուի թէ Կիւրսէլ կը հետեւի ճիշդ Քասըմի ճամբուն եւ առաջին առթիւ կ'ուզէ արաբական աշխարհի համակրանքը շահիլ: Կ'ըսուի նաեւ թէ Իրաքիհատականներբը (Ժէօն – Թիւրք) յանուն ազատութեան կ'ուզեն օգնել Ալժ. Ազատ. ճակատին:

Այրի Տիկին Սրբուհի Իսքէնտէրեան եւ զաւակը՝ Վարդգէս, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Կղերունի եւ զաւակները, Այրի Տիկ. Արաքսի Իսքէնտէրեան եւ զաւակը՝ Սարինէ, Տէր եւ Տիկին Բարունակ Իսքէնտէրեան, Գ. Հայկ Աճէմեան, Տէր եւ Տիկին Սանդուրեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ Մեսրոպեան, Կիւլպօլեան եւ Աբրահամեան ընտանիքները անհուն կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր եւ ազգականին՝

ՕՆՆԻԿ ԻՍՔԷՆՏԷՐԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ յետ երկարատեւ եւ անողոք հիւանդութեան:

Յուղարկաւորութիւնը տեղի պիտի ունենայ այսօր Շաբաթ, (9 Յուլիս) ժամը 14ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Իվրիի գերեզմանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայ իբր այդ նկատել:

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ
ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆ ՍՐԱՀԻՆ

Տիկին Ազնիւ Գազազեան (Վահան Փափըրմաճեանի մահուան առթիւ)	Ն. Ֆ.	30
Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղ		100
Տիկին Լ– Պալտասարեան		30
Ղարիպներէն մէկը՝		40
Հ. Պալտասարեան (Համպուրկ)		100
Տիկին Զուլհակեան		50
Տիկին Մ. Քոչարեան		15
Տիկին Մ. Ակօնայեան		20
Գումար	Ն. Ֆ.	385
Նախորդ գումար		5591
Ընդհ. գումար		5976

(Վերջին հինգ գումարները առանցք «Յառաջ»էն):

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐ
ՕԳՈՍՏՈՍ 1 – 31

Hotel Splendid - Laffrey (Isére)

1000 մեթր բարձրութեան վրայ, գեղատեսիլ լիճի մը ափին, բոլոր յարմարութիւններով օժտուած մեծ պանդոկի մը մէջ: Խաղաղաւէտ եւ լողանք: Խմբական պտոյտներ, դասախօսութիւններ եւ գեղարուեստական երեկոյթներ:

ՕՐԱԿԱՆ 8·50 Ն. Ֆ.

Արձանագրութեանց համար դիմել Շաբաթ օրերը՝ 17 Րիւ Պլէօ, կէսօրէ վերջ ժամը 2 – 6:

ԴԱՇՏԱ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Մարսէյլի Քղիի Հայրենակցական Միութեան կողմէ:

Սէն Լու Կրան Փէնի Զուխաճեանի ագարակը

Այս Կիրակի ամբողջ օրը:

Կը Նախագահէ՝ Ս. ԳԼՃԵԱՆ

Զեկոյց գործունէութեան շուրջ Վ. Ճարայեանի (միութեանս սանը աւարտած Փարիզի Ս. Մուրատեան վարժարանը):

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Հայկական պարեր ու նուագ, Թորգոմ եւ որդին:

Բարձրախօս՝ «ԹԷԼԷԺՈՒԱ» (Թօն – կուրեան):

Կը մասնակցին հայ արենուշները:

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Մեր ընթերցողներուն արձակուրդի ամիսները, արձակուրդի շրջան է նաեւ թերթին առաքումով զբաղող մեր պաշտօնեաներուն համար՝ որոնց կարգաւ բացակայութիւնը զգալի կերպով կը գծուարացնէ մնացողներուն առօրեայ աշխատանքը:

Կը խնդրենք մեր ազնիւ բաժանորդներէն որ, արձակուրդի առժամեայ հասցէի փոփոխութեան համար, նախընտրաբար հանրին դիմել օրեւէ թղթատարական գրասենեակ:

Ընթացիկ պարզ եւ ձրի գործողութիւն մըն է, որուն գործադրութեան համար պէտք է լեցնել տեղւոյն վրայ տրամադրելի՝ հետեւեալ խորագիրով դեղին թուղթը.—

Formulaire No 755-A — ORDRE DE RÉEXPÉDITION (Changement d'adresse temporaire)

Կանխաւ շնորհակալութիւն մեր բաժանորդներուն որ պիտի ուզեն այդ ձեւով դիւրացնել մեր գործը:

Բացառաբար մեր խնդրանքը գործադրելու անկարելիութեան մէջ գտնուող բաժանորդներուն համար, հասցէի փոփոխութեան ծախքն է՝ 2·50 Ն. Ֆ., կանխաւ վճարելի:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Լիոնի եւ Տէսինի Համախորհրդցիական Միութեան:

Այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9էն մինչեւ երեկոյ ուշ ատեն, Տէսինի Թորոսեանի «Սեւան» զովասուն պարտէզին մէջ:

Առատ կեր ու խում

Զուարճացուցիչ ըմպելիներ

ՇԱՄՓՈՒՐՈՎ ԽՈՐՈՎԱԾ

Դիւրամատչելի գիներով:

Պիտի ըլլան նաեւ երգեր, արտասանութիւններ, պարեր, արեւելեան եւ եւրոպական նուագ:

Շարք մը հետաքրքրական եւ շատ հաճելի անակնկալներ:

Հասոյթին նպաստակն է օգնել Միութեանս կարօտ հայրենակիցներուն:

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

10 ՅՈՒԼԻՍ, ԿԻՐԱԿԻ ԺԱՄԸ 11 – 21, ԼԸ ԲԷՔԻ ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆԻՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ:

Ի նպաստ բարեսիրական ու կրթական ձեռնարկներուն:

Հանդիսաւոր պատարագ ժամը 11ին:

Բացօթեայ ճաշ ժամը 13ին, եւ ընթրիք ժամը 19ին:

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով:

Գեղարուեստական բաժին եւ զբօսալի խաղեր:

Հաղորդակց. միջոցներ.— Շոգեկառք կառ Սէն Լազարէն, Սէն – Ժէրմէն – անլէյի կայարանը (ոչ թէ Լը Բէքի):

Օթօպիւս 258 Փօն տը Նէօյի, իջնել Էրմիթաժի կայքը:

ԱՌՆՕՒՎԻԼԻ ԱՆԱՐԱՏ ՅՂՈՒԹԵԱՆ ՔՈՅՐԵՐ

Իրենց հաստատութեան գիշերօթիկ աշակերտներու արձանագրութիւնը սկսած է: Կ'ընդունին չորսէն 13 տարեկան աշակերտուհիներ, կը յաճախեն Ֆրանսական դպրոցի դասընթացքներուն, եւ կը հետեւին հայերէնի ներքին ուսմունքներուն:

Մասնական տեղեկութիւններու համար դիմել տնօրէնութեան:

SŒURS ARMENIENNES
73, Ave. H. Barbusse - Arnouville les Gonesse (S & O)
Tel.: N° 179 à Gonesse

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ԾԱԽՈՒ Է

Հիւանդութեան պատճառով ծախու է Մարսէյլի միակ հայ գրախանութը, 34 տարուան հաստատութիւն: Պատրաստ եւ շահաւոր գործ: Մանրամասնութեան համար դիմել՝

Գ. ԾԵՐԻԿԵԱՆԻ
13 Rue des Dominicaines, Marseille 1ᵉ

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ – Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԳԱՆԵԷՕ – ՔԱՇԱՆի «Արծիւ» ենթակոմիտէի ժողովը այս չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 21ին սովորական հաւաքատեղին.

Ներկայ կ'ըլլան Կեդրոնական եւ Շրջ. Կոմիտէներու ներկայացուցիչները:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Իսիի խումբին եւ Զաւարեան կոմիտէին կողմէ:

10 Յուլիս, Կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, Մէօտոնի պաղ աղբիւրին մօտ:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ: ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ, ԽԱՂԵՐ, ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ: ՊԻՒՖԷ:

Հասոյթը՝ Ս. Թէհլիրեան սրահին:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ՍԵՒՐ

1960-1961

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ:

ԲԱՑՈՒԱԾ են նաեւ Պաքալօրէայի երկրորդ մասին երկու նոր դասարանները.—

Ա) Տարրական Ձափագիտութիւն

Mathématiques Elémentaires

Բ) Փորձառական Գիտութիւններ

Sciences Expérimentales

Պայմաններուն համար դիմել՝

DIRECTION DU COLLÈGE SAMUEL MOORAT
26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél.: OBS. 18-28

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Տէսինի մէջ «Հերոսներու Օր»ը կը տօնուի, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Տէսինի եւ Լիոնի կոմիտէներուն կողմէ: Յուլիս 31ին, Կապիյեօն սրճարանի ծառախիտ պարտէզին մէջ:

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՎԻԷՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի վարչութեան ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները այս Կիրակի ժամը ... Հանճեանեան սրահը, պատրաստելու գեկուցում եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Պօմոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամուհիները 11 Յուլիս ժամը 15·30ին Բչ օր, Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ:

Օրակարգ.— Ա) Զեկուցում պաշտօնաւարուհիներու կողմէ 1 տարուան ընդհ. ժողովի:

Բ) Ընթերցում նորընտիր Կեդր. վարչութեան շրջաբերականի.

Կը խնդրուի անպայման ներկայ գտնուիլ:

ՆՈՒԷՐ

Խորէն Եազուտեանցի մահուան ... ամեակին առթիւ Այրի Տիկին Նինա Եազուտեանց եւ զաւակները քսան Ն. Ֆ. կը նուիրեն Ս. Թէհլիրեան սրահին (Սա... նալ «Յառաջ»էն) եւ 15 Ն. Ֆ. Յառաջին:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս Կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Հ. Մ. Ը. Մ.ի հիմնադիրներուն եւ անդամներուն յիշատակին:

Կը հրաւիրուին Հ. Մ. Ը. Մ.ականները եւ համակիրները:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղին կողմէ:

Տեղի պիտի ունենայ Յուլիս 10ին, Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ Կապիյեօնի սրճարանին գեղատեսիլ պարտէզին մէջ: Գեղարուեստական բաժին:

Հայկական նուագ ու երգեր բարձրախօսով:

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով

Կը հրաւիրուի Տէսինի եւ Լիոնի հայութիւնը:

Կը խնդրուի չխաչաձեւել այս ձեռնարկը: Անձրեւի պարագային ապահով վայր...

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

1960 – 1961 տարեշրջանի արձանագրութիւնները բացուած են: Արձանագրութեան համար դիմել վարժարան, 1 Փոտիւ Նոր, Լը Րէնսի:

ՀԵՌԱՁԱՅՆ 927 – 01 ...

ՀԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԱՆՑՈՒՑԷՔ ՁԵՐ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԸ
ՎԵՑ ՏԱՐՈՒԱՆ ՓՈՐՁԱՌՈՒԹԻՒՆ

TRANSTOUR Ի ՄԻՋՈՑՈՎ

ԴԱՐՁԵԱԼ ԿԸ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԻ ԶԲՕՍԱՇՐՋԻԿՆԵՐՈՒ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԴԷՊԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Մեկնումներ՝ Յուլիս 26 եւ Օգոստոս 28, երթ ու դարձ շոգեկառքով

15 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆ ԵՒ 2 ՕՐ ՄՈՍԿՈՒԱ

ԳԻՆ 2000 Ն. Ֆ.: Մասնաւոր հաշուեգին անհատական մեկնումի համար

Դիմել՝ **TRANSTOUR, 49, Avenue de l'Opéra, Paris - Tél. OPE 61-15**

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ եւ ՈՒՐԲԱԹ օրերը ժամը 16էն 18·30:

Հիմնադիր-Տնօրէն ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԵԱՆԵԱՆ

ՃԱՇԱՐԱՆ ԵՒ ԲԱՐ

Ֆրանսական – Հայկական եւ կովկասեան ընտիր կերակուրներ

4, RUE ROBERT-ETIENNE
(Rue Marbeuf) PARIS - 8e
TÉL.: BAL. 31 21
ՇԱՆ ԶԷԼԻԶԷԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՅ
Métro: F. D. Roosevelt

Հաճելի մթնոլորտ

Առաջնակարգ կովկասեան խորովածներ, «շաշլիք», «քարսքի»

Bar Américain

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր. ,վեց 22Ն. Ֆր.
Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 10 ՅՈՒԼԻՍ — DIMANCHE 10 JUILLET 1960

36EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4647

ՅԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՃԵՄԱՐԱՆԸ

...րական սփիւռքի մէջ բացառիկ տեղ ... Լիբանան, որուն մայրա... գարձած է իսկական ազգային ... մը՝ կրօնական, կրթական եւ ...ային երբեմն մայրերու մէջ ... երբեմնի Պոլիսն ու Թիֆլիսը: ...թի արուարձան Անթիլիասի մէջ ...ական եկեղեց... բարձրագոյն Ա... մէկը, Մեծի Տանն Կիլիկիոյ ...թիւնը: Էշրէֆիէի բարձուն... հաստատուած է հայ կաթողի... կաթողիկոս – Պատրիարքութիւ... գիրք մը ունին հոն նաեւ ...ները:

...երքաղաքին եւ արուարձաններուն ... տարի կային երեք յարան... պատկանող 58 նախակըր... եւ 18 երկրորդական վարժարան... 12.553 աշակերտ – աշակերտուհի ... եւ 749 ուսուցիչ – ուսուցչուհինե... Տարեկան պիւտճէ՝ 2.349.954 լի... ոսկի (շուրջ 364 միլիոն հին ֆրանք)

...երէն շատ օրաթերթեր եւ պարբերա... պարբերականներ լոյս կը տեսնեն ... մէջ, ուր Հայը երբեք օտար ... իրերին:

...կան խորհրդարանական ընտրու... պատճառով այս տարի աւելի ... փակուած են դպրոցները:

...մազգային Նշան Փալանճեան Ճե... տեսչութեան կողմէ խմբագրու... գրկուած տեղեկագիրը մանրա... կուտայ 1959 – 60 տարեշրջանի ...

...կերտութեան ընդհանուր թիւն է ... ինչ որ մրցանիշ մը կը կազմէ՝ ... նախորդ տարիներու:

Ճեմարանը քանի մը տարիէ ի վեր ունի ...ապարտէզի բաժին մը, որ մեծ ըն... պատ է՝ շնորհիւ նուիր... մանկապարտիզպանուհիներու կի... արդիական մեթոտներուն: 112 ...աներ (52 աղջիկ եւ 60 մանչ) ... են մանկապարտէզի «կա... կանաչ» եւ «դեղին» դասա... (4 – 7 տարեկան): Նախակըր... չորս դասարաններու աշակերտ... թիւն է եղած 138 (68 աղջիկ, 70 ...) Միջին չորս դասարաններուն ունե... 183 աշակերտ (92 աղջիկ, 91 ...) Իսկ Լսարանի երեք դասարաննե... ուած են, 79 աշակերտներ (48 ... 31 մանչ):

...գէլ պատ 13 ազատ ունկնդիրներու ... թիւն տրուած է օգտուելու Հա... թեան ճիւղերէն, առանց նիշի եւ ...

Ճեմարանի նորակառոյց շէնքին չոր... են գիշերօթիկները, որոնց ... եղած 39 (11 աղջիկ եւ 28 մանչ): ... Լիբանանէն՝ աշակերտ – աշակեր... կան Սուրիայէն, Իրաքէն, Ի... Քուէյթէն, Եգիպտոսէն, Յու... Ֆրանսայէն (մէկ աղայ) եւ ...նդներէն:

...րձրագոյն երեք դասարաններու ա... կազմած են «Լսարանական ...» մը «նպատակ ունենալով ... ներս ընկերային կեանք եւ ...ցութեան վարժութիւն ձեռք ... Տարուան ընթացքին Միութիւնը ... է կանոնաւոր հանդէսներ եւ ... «Ջահակիր» պարբերա... եւ հետաքրքրական բովան... թեամբ:

...ցիչներու ընդհանուր թիւն է ե... 22ը մնայուն, 11ը այցելու եւ ... կամաւորական:

...կան պիւտճէն նախորդ տարինե... եղած է 140.000 լիբ. ոսկի ... 21.500.000 հին ֆրանք), որուն

120.000ը յատկացուած է ուսուցչական կազմին եւ պաշտօնէութեան. Մնացեալը՝ Մատենադարանի, գոյքերու, նորոգութեանց եւ այլ ընթացիկ անհրաժեշտ ծախքերու:

Հասոյթի գլխաւոր աղբիւրն է աշակերտներու վճարած կրթաթոշակը, 80 հազար լիբ. ոսկի, սան պահող կազմակերպութիւններէ եւ անհատներէ՝ 24.000 լիբ. ոսկի, Ամերիկայի Հայ Կրթ. Հիմնարկութենէն 9500, Ֆրանս. Միհրան Քիւլթիւրճեանէն՝ վեց հազար, Գ. Կիւլպէնկեան Հիմնարկութենէն (12 սան) 5030, նուիրատուութիւններէ՝ 4000, ընդհ. գումար մուտքի՝ 128.550 լիբ. ոսկի: Բացը կը հոգայ Համազգայինի Կեդր. վարչութիւնը:

Ամերիկայի Հայ Օգն. Միութիւնը կը պահէ 22 սան, Ճեմարանի Շրջանաւարտից Միութիւնը՝ 10, ընդամէնը 117 սաներու ծախքերը կը հոգան զանազան անհատներ եւ կազմակերպութիւններ: Այս տարի Համազգայինի Կեդր. վարչութեան դիմումին վրայ 35 հայրենակիցներ մէկ-մէկ սան որդեգրած են, վճարելով տարեկան 350 լիբ. ոսկի (շուրջ 53.000 հին ֆրանք):

Այս տարի Ճեմարանը տուած է քսան շրջանաւարտ, 13 աղջիկ, 7 մանչ: Մասնաւոր վկայական տրուած է նաեւ երեք ազատ ունկնդիրներու:

Ճեմարանի հիմնարկութեան երեսնամեակն էր այս տարի: Երեք տասնեակ տարիներու ընթացքին Պէյրութի Ճեմարանը հայ ազգին տուած է հարիւրաւոր շրջանաւարտներ — նոյնքան ալ, թերեւս աւելի կիսաւարտներ — որոնք ազգային, հայրենասիրական շունչով ու ոգիով տոգորուած կեանքի ասպարէզն են նետուած՝ իբրեւ ուսուցիչ, բժիշկ, փաստաբան, ճարտարապետ, միշտ օգտակար ըլլալով հայ ժողովուրդին:

Աւելի մեծ յաջողութիւններ կը մաղթենք Ճեմարանին՝ իր երեսնամեակին առթիւ:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՇԱՏ ՈՒՇ Է ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆԸ ԿԵՑՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Կ'ԸՍԷ ՏԸ ԿՈԼ

ՆԱԽԱԳԱՀԸ ՓԱՐԻԶ ԿԸ ՎԵՐԱԴԱՌՆԱՅ

Նափոլէոն կայսեր է վեր ոչ ոք պատկած էր Ալանսոնի նահանգապետարանը, ուր տը Կոլ մնաց հինգշաբթիէն ուրբաթ:

Նախագահը շարունակեց իր ճառերը: Խօսեցաւ նորէն Ալժերիոյ մասին, մանաւանդ ալժերական Ալժերիոյ: « Ֆրանսան պէտք է մեծ ըլլայ որովհետեւ անողոք եւ ներկայ խնդիր մը ունի, Ալժերիոյ խընդիրը: Այսօրուան Ալժերիան երբեմնի Ալժերիան չէ: Այսօրուան աշխարհը երբեմնի աշխարհը չէ»:

Խօսեցաւ Վիրի մէջ.— «Ֆրանսան, Ալժերիոյ առթիւ, օրինակ կուտայ: Ձեռք կ'երկարէ: Ապագայութիւն կ'առաջարկէ անոնց որոնք մինչեւ հիմա շուղեցին այդ խաղաղութիւնը: Խաղաղութիւնը, Ֆրանսան վստահ է որ ձեռք պիտի ձգէ որովհետեւ շատ ուշ է պատերազմին համար»:

Պալլէօյի մէջ, ճառ մը եւս կը խօսի, Շարլ տը Կոլ հրապարակին վրայ.—«Ա՛խ Պայլէօ, որքան յուզուած եմ որ կը գըտնուիմ այն մթնոլորտին մէջ զոր երբեք քիտի չմոռնամ»: Յետոյ կը խօսի կրկին Ալժերիոյ մասին.— «Ալժերական Ալժերիան Ֆրանսայի հետ սերտ եւ արդիւնաւոր կապեր պիտի հաստատէ: Ոչ մէկ բան կայ որ Ֆրանսայի կոչումին, Ֆրանսայի արդարութեան եւ հանճարին համապատասխան չըլլայ»:

Նախագահը գնաց Քան որ օրուան վերջին հանգրուանն էր:

Թունուզի շրջանակներուն մէջ կը շեշտեն թէ տը Կոլի ճառերը ոչ մէկ դրական նորութիւն բերին: Ալժ. Ազատ. Ճակատի մէկ պատասխանատուն յայտարարած է նոյնիսկ.— «Այլեւս ձանձրացած ենք տը Կոլի ամէն մէկ արտայայտութիւնը, ամէն մէկ բառը, ամէն մէկ ստորակէտը զննելէ, մտահաւոր իմաստ մը գտնելու համար: Մեր տեսակէտը պարզ է.— եթէ տը Կոլ ըսելիք մը ունի, թող յստակ ըսէ»:

« Ալժ. կառավարութիւնը» պաշտօնական յայտարարութիւն մը հրատարակեց ուր կ'ըսէ.— «Զօր. տը Կոլի յայտարարութիւնը երկու մեկնութիւններու առիթ կուտայ.— 1) Այդ յայտարարութիւնները կը հաստատեն, եթէ պէտք էր հաստատել, որ տը Կոլ համաձայն էր իր կառավարութեան այն միակողմանի պայմաններուն, զորս իր ներկայացուցիչները յայտնեցին մեր բանագնացներուն: 2) Անգամ մը եւս կը հաստատեն ֆրանսական դիրքը:

ԽՌՈՎԱՑ ԲԵԼԺԻՔԵԱՆ ՔՈՆԿՈՅԻ ՄԷՋ

ՃԵՐՄԱԿՆԵՐԸ ՍԱՐՍԱՓԱՀԱՐ ԿԸ ՓԱԽՉԻՆ

Քոնկօ եղերական պահեր կ'ապրի, քանի մը օրէ ի վեր: Առջի օր, ապահովութեան ուժերը ըմբոստացած են իրենց Պելճ սպաներուն դէմ, պահանջած են Խափշիկ հրամանատարներ: Թիսվիլի կեդրոնական բանտի 1200 բանտարկեալները, յաջողած են բանտին դուռները կոտրել եւ փողոց իջնել: Ներկայիս անիշխանութիւն կը տիրէ երկրին մէջ: Կառավարութիւնը տէրը չէ կացութեան:

Ցաւկալի ծանր է Եւրոպացիներու վիճակը: Գրեթէ ամէն տեղ կը խուժանուին: Հատ ու կտոր բռնաբարութեան դէպքեր ալ պատահած են:

Անստոյգ եւ վտանգաւոր կացութիւնը խուճապի մատնած է Քոնկօ բնակող Եւրոպացիները: Կիներ եւ մանուկներ տուն տեղ ձգած, շատ անգամ մէկ ձեռք հագուստով գէպի Պրազավիլ (Ֆրանսական Քոնկօ) կը փախչին: Օդանաւերուն եւ նաւերուն մէջ պարապ տեղ չէ մնացած:

Պրիւքսէլի մէջ, Պելժիոյ վարչապետը՝ Կաստոն Էսքընս դահլիճի անդամներուն հաղորդած է թէ պելժ երկու զումարտակներ ղրկուած են Քոնկօ:

Այս առթիւ յայտարարած է թէ ըստ իր ստացած վերջին տեղեկութիւններուն ոչ մէկ մեռեալ կամ վիրաւորեալ կայ:

Անգլիական մամուլը դիտել կուտայ թէ կացութեան պատասխանատուն Պելժերն են, քանի որ շատ շուտ անկախութիւն շնորհեցին, Քոնկօցիներուն:

Վերջին պահուն կը հաղորդեն որ տեղացիները արդէլք կը հանդիսանան Եւրոպացիներու մեկնումին:

Քոնկոյի մայրաքաղաքը Լէոփոլտվիլ աշխարհէն կտրուած է բոլորովին: Ոչ մէկ յարաբերութիւն կայ, ոչ հեռաձայն, ոչ հեռագիր: Այս բնակիչները որ չեն կրնար հեռանալ, փակուած կը մնան, սարսափի ենթարկուած: Ամէն կողմ խուճապ եւ վախ:

Փ.Վ.Ընի մարմինի գիակիզումը տեղի ունեցած է Կալէսի իր տեսուր ծննդավայրին մէջ: Ոչ մէկ արարողութիւն, անգին միայն կը լսուէր մեծ հռետորին նախընտրած կտորը՝ Պէթհովէնի Զ. Համանուագին առաջինը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

Այս մարմարէ սարերն ի վար,
Այս մարմարէ քարերն ի վար ,
Դուն ու՞ր կ'իջնես կարկաչելով ,
Դուն ո՞ւր կ'երթաս խաղ կանչելով ,
Ո՞ւմ պարտէզը կ'երթաս, իմ ջուր,
Իմ պզտիկ ջուր,
Պատասխանէ տուր:

— Ես այս մարմար սարերն ի վար,
Այս մարմարէ քարերն ի վար,
Սէգ սարերի ախպերն եմ ես,
Կ'երթամ իջնեմ նարիդ պարտէզ
Ուր բերանով իր մանկան
Ինքը խմէ ջուրս՝ հովանայ ...

Ախ, իմ սէրը ծովն էլ բռնէր՝
Ծովն էլ իրենն կը բռնէր :

×

Ասում են, թէ մեռած՝ հողից
Դուրս է գալիս ծաղիկ դառած ,
Կեանքում քեզ շատ զրկեցի
Արցունքների շաղիկ դառած ,
Բայց թէ ես էլ դուրս գամ հողից՝
Ինձ կրկնակ մահ կը լինի՝
Թէ չտեսնեմ, իմ նազելի ,
Քեզ էլ կողքիս՝ ծաղիկ դառած ...

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՇԻՐԱԶ

ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ ԿԻՒՐՍԷԼԻՆ Կ'ԱՅՑԵԼԷ

*

Յուլիս 5ին Պոլսոյ պատրիարքը պաշտօնական այցելութիւն մը տուած է Զօր. Կիւրսէլի որ քանի մը օրուան համար Պոլիս գացած էր: Պատրիարքին կ'ընկերանար Կեդր. վարչութեան ատենապետ Պ. Արրահամեան:

Տեսակցութիւնը տեւած է 20 վայրկեան, Կիւրսէլ պատասխանելով Պատրիարքին մաղթանքներուն ըսած է.— Ոչ մէկ պատճառ կայ, որ իսլամ եւ քրիստոնեայ եւ մովսիսական հայրենակիցներ չկրնան սիրել զիրար, որպէս եղբայրներ եւ գործակցիլ իրարու »:

Այս տեսակցութեան առթիւ պատրիարքարանը պաշտօնական զեկոյց մը հրատարակած է:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԴԻՊԻ ԽԱՂԱՂԱԿԱՆ խորհրդային հըրթիռներու փորձերը յաջողութեամբ վերջացած են, կը գրէ «Խորհրդ. Ռուսաստան» թերթը: Արձակուած երկու հըրթիռները ժամը 3.810 քիլմ. արագութեամբ եւ 1200 մեթր բարձրութեամբ 14.775 քլմ. հեռաւորութիւն կտրած են:

ԻՏԱԼԻՈՅ մէջ խռովութիւնները կը շարունակուին, թէեւ այնպէս կը թուի թէ ձախերը դադար մը կ'ուզեն: Համայնավարները փորձեցին ֆաշական վտանգ մը մէջտեղ դնել «Ժողովրդական Ճակատ» մը կազմելու համար բայց ինչպէս կ'երեւի ձախողեցան: Թոլիաթթի (համայնավար պարագլուխը) կը սպառնար թէ քաղաքացիական պատերազմ կ'ըլլայ եթէ դահլիճը չհրաժարի: Ծերակոյտի նախագահը՝ Մեռծակօռա առանց մարդու բան հարցնելու 15 օրուան «զինադադար» մը առաջարկած է որ շատ լաւ ընդունելութիւն մը գտած է բոլորին կողմէ:

ՎԻԷՆՆԱՅԷՆ մեկնելէ առաջ, Խրուշչեւ մամուլի ասուլիս մը տուած է: Գունտըրթակի (Արեւմտ. Գերմանիոյ խորհրդարանը) Պերլին հաւաքուելու հաւանականութեան առթիւ, յայտարարած է «այդ պարագային, շատ հաւանաբար հաշտութեան դաշնագիր ստորագրենք Արեւելեան Գերմանիոյ հետ: Գունտըսթակի երեսփոխանները եւ Ատընաուըր ստիպուած պիտի ըլլան իրենց վերադարձի վիզան Կրօթվոլէն ուզել:

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ
ՎԱՆՔԵՐՈՒ ԵՒ ՎԱՆԱԿԱՆՆԵՐՈՒ

Թ.

Բոլոր այն տեսութիւններուն մէջ, բանաստեղծութեան ծագումը կամ էութիւնը բացատրելու համար տրուած, ամէնէն ճիշդը եւ հարազատը կը համարեմ հմայքի տեսութիւնը :

Ֆրանսերէն շառմ՜բառը, զոր կը թարգմանեմ հմայք(*), արմատական իմաստով կը նշանակէ երգ,— երգ մը որ, քաղաքակրթութեան այն շրջանին՝ երբ կախարդանքը ոսկեձոյլ կը զսէր մարդկային բոլոր արտայայտութեանց, մասնաւորաբար կրօնքին մէջ, ծիսական եղանակ էր դարձած: Այս բառը մեզ կը հասցնէ սրբազան բանաստեղծութեան սկզբնական աղբիւրը, մեհեաններու մէջ :

Աշխարհիկ բանաստեղծութիւնը, նոյնքան հին, կը հեռանար, այսինքն կը տարբերէր սրբազան բանաստեղծութենէն՝ տարազներու եւ բառերու ազատ գործածութեամբ :

Օրինակ, բառեր կային, որոնց գործածութիւնը ծիսական եղանակներէ կամ մեհեաններէ դուրս՝ կ'արգիլէր սրբազան բանաստեղծութիւնը, — հերմական բառերը ունէին իրենց հոմանիշները, աշխարհիկ գործածութեան համար: Շատ բան կը բացատրէ տոֆսոլոժին, այս տեսակէտով, բայց շատ բան չէ հասկցած քրիստոնէութիւնը օրհնութեանց այս ծիսականութենէն ու բառարանէն, թէեւ խրացուցած է կարգ մը տարազներ :

Այստեղ հետաքրքրականն այն է որ, Միջին Դարուն, ի՞նչ հեղնութիւն, աշխարհիկ բանաստեղծութիւնը կը մտնէ այն խանձարուրին մէջ, զոր պատռած էր, կանո՛ւխ, ազատ շնչելու եւ ազատ ապրելու համար: Բայց, այս անգամ, եկեղեցիներու շրջափակէն կամ վանականներու մենաստաններէն ներս՝ կը մտնէր՝ հիմնովին յեղաշրջելու համար կեանքը որ ստեղծուած էր այնտեղ :

« Վանքի ծաղիկներուն » ուսումնասիրութիւնը նիւթ մըն է երկար եւ բազմաբեղ: Պիտի ներկայացնեմ միայն երկու գոյն՝ այս «ծաղիկներէն», — կին եւ գինի :

×

Գինեբղուները, քերթողական տաղանդով, շատ տկար են՝ երբ կը բաղդատենք մերիններուն հետ :

— Խմե՛նք, կ'երգէ գոլիարդոսը, կենաց կարդալով բոլոր քրիստոնեաներուն, պապին ու թագաւորին, ասպետին ու շինականին, ճամբորդին ու նաւորդին, մեղաւորին եւ յիմար կոյսերուն, նոյնիսկ ... ննջեցեալներուն :

Պիպիթ հերա, պիպիթ հերուս,
Պիպիթ միլէս, պիպիթ քլերուս.
Պիպիթ իլլէ, պիպիթ իլլա...

Պիպիթներու այս երկար շարքը քերթողական ոչինչ ունի որ արժեցնէ եւ յաւերժացնէ գինեբղուին տաղանդը, — կշռոյթը միայն, բառերու ղօղանջը, կամ անդսպելի զովիւն մը՝ որ սփանտէ կ'ընէ ոտանաւորը: Թերեւս նաեւ եղանակը, զափով ու եղէգով :

Ու կը խմեն բոլորը, ուխտելով ցանկալով մեռնիլ գինետան մէջ, ուր բերնին աւելի մօտ է տակառին ծորակը, նոյնիսկ վերջին շունչը փչելէ առջ: Այնտեղ պիտի իջնեն հրեշտակները, գինիի խնկաւէտ բոյրերով քաղցրացած տակառատուներու մէջ, երգելով. «Թող Աստուած քաւարութ ըլլայ խմողներուն համար »:

Աբեղայ մը կ'երգէ.

Ես, անպէտ ու չքոտի,
Երբ չեմ խմած գինի,—
Կը գերազանցե՛մ Ովիդիոսն անգամ
Երբ գինւոյ բաժակին բերանս բանամ :

կամ

Ինչպէս գինի, այնպէս ոտանաւոր :

Այսինքն, որքան անապակ ըլլայ գինին, բարկ, ազնիւ եւ առատ, այնքան բոցավառ կ'ըլլան քերթուածները :

Քերթողական ոգին կ'իջնէ վրաս՝
Երբ կը խմեմ գինի,—
Հրաշքներ կը գործէ Ապողոն այնտեղ,
Երբ Բագոս կը բազմի գլխուս բերդինմէջ:

Քիչ մը աւելի քերթողական.

Հրեղէ՛ն բաժակ, բոց կուտայ հոգւոյս,
Նեկտարով կարծես թրմուած գինին
Երբ խմեմ՝ սիրտս կը թռչի երկինք :

Ուրիշ մը.

Գինի՛, խմեղ եւ արդար,
Բարի՝ բարիներուն համար,
Չարերուն համար չար,
Քաղցր՝ գիտցողին համար,
Ողջո՛յն, լուսեղէն գինի,
Ողջո՛յն, հրաշափառ ձեռակերտ,
Ողջո՛յն, գերազանց անուշահոտութիւն,
Ողջո՛յն կախարդական գոյնիդ,
Ողջո՛յն անմահական բոյրիդ,
Ողջո՛յն ախորժական համիդ,
Ողջո՛յն, ո՛վ դեղ առողջութեան,
Ողջո՛յն, ո՛վ բերկրութիւն աշխարհի :

Երանի՛ շրթներուն, որ քեզմով կ'երջանկանան,
Երանի՛ բերնին, որ քեզմով կ'ողողուի,
Երանի՛ լեզուին, որ քեզմով կը թրջուի,
Երանի՛ ստամոքսին, ուր կ'երթաս հանգչիլ :

Քեզ թող ըմպեն կոկորդալիր,
Այսօր, ընդմիշտ եւ յաւիտեան,
Աշխարհական եւ վանական,
Ջերմեռանդ աբեղաներն ամենայն :

Միշտ առա՛տ ըլլաս սեղաններու վրայ
Զորս կ'արգասաւորես :
Ի ծունր
Աղաչեմք զքեզ :

Գինեբղութեան այս խանդավառութեան մէջ կը խայտայ գինովութեան տարբեր արտայայտութիւն մը, — կնոջ ցանկութիւնը: Այդ մասին առանձին :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Շատ հետաքրքրական է քննել հայերէն հմայք բառին ծագումը եւ պատմութիւնը՝ հասնելու համար նոյն եզրակացութեան, — նիւթը սպառել չէ նպատակս, այսօր :

ԵՐԵՔ ԶՐՈՅՑ

ԳԵՂԵՑԻԿԸ

Ժամանակով մեր Անի քաղաքում, մի շատ ունեւոր իշխան էր ապրում: Մեծամեծ կալուածների եւ անհուն գանձի տէր՝ նա ունէր միայն մի դուստր, մի չքնաղ էակ, որ երբ դուրս էր գալիս հօր ապարանքի քարէ պատշգամբը՝ ասես արեւ էր ծագում ամպի միջից, իսկ երբ իջնում էր փողոց՝ տաճար գնալու կամ զբօսնելու, ամէնքը՝ մարդ թէ կին ակամայ կանգ էին առնում, եւ, ամէն ինչ մոռացած, նայում նրան ...

Սակայն փառասէր հայրը՝ այդ հարուստ իշխանը դրանով չէր գոհանում — նա ցանկանում էր, որ իր դուստրն աւելի գեղեցիկ ու չքնաղ երեւայ, որ ոչ մի իշխանուհի եւ ոչ մի հոգեղէն չկարողանայ մրցել նրա հետ, ու այդ նպատակով նա Բիւզանդիայից բերում էր դստեր համար պէս-պէս զարդեր, կերպաս հագուստներ, գլխանոցներ՝ արծաթ ու ոսկի թելերով բանուած ... կանչում էր կարող ու յարդարող վարպետուհիներ, որ հագցնեն իր դստեր, որ զուգեն — զարդարեն նրան մեծագին քարերով՝ զմրուխտով, մարգարիտներով, գոհարներով ....

Ապա կանչում էր աշխարհ տեսած, բանիմաց ու ճաշակով մարդիկ, որ տեսնեն իր դստեր գեղեցկութիւնը եւ հիացումի խօսք ասեն ու գոհացնեն իր փառասէր հոգին... Եւ նրանցից ոմանք, իրօք, իշխանին շողոքորթելու համար, գովաբանում էին նրա ճաշակը, նրա դստեր գեղեցկութիւնը, հասակը, արդ ու զարդը, ոմանք խորհուրդ էին տալիս՝ մի մանեակի փոխարէն նրա պարանոցին կապել երկուսը, անգամ երեքը, իսկ սեւ գիշերագոյնների փոխարէն ականջներից կախել ադամանդազարդ ոսկէ օղեր, որ դրանք իրենց փայլով ու ցոլքով ծիածանին նրա դէմքի շուրջը՝ իշխանադստեր գեղեցկութիւնն աւելի շքեղ դարձնելու: Լսում էր իշխանը հրաւիրեալներին եւ սիրով կատարում նրանց խորհուրդները՝ հագցնում էր դստերը նոր մետաքսեայ հագուստներ, պարանոցին կապում էր զոհարազարդ ու մարգարտաշար մա[illegible]ներ, ականջներից կախում էր նրա[illegible] ադամանդէ օղեր, գլխին դնում էր [illegible] ակնաքարերով գլխանոց կամ ոսկէ հերկալներ... բայց նրան զարմա[illegible]ցնում այդ ամէնը իշխա[illegible] ւում էր, որ տակաւին քիչ է [illegible] դուստրը, որ նրա գեղեցկութ[illegible] ցադրելու համար պէտք են աւե[illegible] հանդերձներ ու շքեղ զարդեր

Ու ահա մի օր այդ խառն[illegible] կանչում է Տրդատ ճարտարապետ[illegible] բազմափորձ ու հմուտ մարդուն [illegible] ռուցել էր Անիի մեծ տաճարներն [illegible] պարսպները. այն մեծ արուեստ[illegible]ծին, որի համբաւը թնդում էր [illegible] զանդիայում ... կանչում է իր [illegible]քը ու ասում.

— Ճարտարապետ եղբայր, [illegible] եմ, տուր ինձ խորհուրդ, թէ [illegible] հագցնեմ ու զուգեմ իմ դստեր [illegible] գեղեցկութիւնը երեւայ առաւել[illegible]

Ասում է ու հրամայում [illegible]րին, որ բոլոր հագուստները [illegible] հագցնեն իր դստեր, զարդարեն նրա[illegible]լոր ակնազարդ զարդերով ...

Ու, ամէն մի հանդերձից ու [illegible] յետոյ հարցնում է.

— Ինչպէ՞ս է, ճարտարապետ [illegible]բայր :

Եւ Տրդատն ամէն անգամ օրօրում [illegible]լեհեր գլուխը ու կրկնում.

— Ոչ, իշխան, հանեցէ՛ք, վերցր[illegible].

Եւ երբ վերցնում են բոլոր զարդ[illegible] պաճուճանքները, եւ իշխանի դուստր[illegible]նում է միայն մի պարզ հագուստ[illegible] տակից երեւում են նրա սլացիկ մա[illegible] համաչափ գծերն ու ներդաշնութ[illegible], իսկ գլուխն ու ականջներն ազատ[illegible] մեծագին ակնաքարերից ու օղերից՝ Տրդատն ասում է.

— Այսպէս, իշխան, միայն այսպէ[illegible]

— Ուրեմն, — զարմանում է իշխ[illegible]

— Ո՞չ մի զարդ ...

— Գեղեցիկը, իշխան, կարիք [illegible] զարդի :

×

ՇՈՒՆՉԸ

ԱՒ. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿ

Զքոյդ ի քոյոց քեզ մատ[illegible]

Մեր հին Դուին քաղաքում մի [illegible] չնաշխարհ կուռակերտ է լինում [illegible] կաւից այնպիսի նուրբ գաւաթ[illegible] փորներ ու սրուակներ է շինում, որ [illegible]ցնում է ամէնքին. ոչ միայն [illegible] հասարակ մարդկանց ու քաղաքի[illegible]րին, այլեւ հարուստ երկրներից եկ[illegible] տարականներին :

Եւ ահա Դուինցի մի երիտասարդ [illegible] կրում է աշակերտել նրան ու [illegible] իւրացնել նրա վարպետութիւնը [illegible] բանում հետեւում է նրա ձեւերի[illegible] բան շինում է նրա պէս աշխատ[illegible] նաւքով եւ զգուշութեամբ գնում [illegible] թրծելու :

Սակայն որքան էլ աշխատում [illegible] շինած անօթները վարպետի գործ[illegible] ման նուրբ ու թեթեւ չեն լինում. [illegible]

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ՄԱՐԴԱԳԱՅԼ

(ԶՐՈՅՑ)

Վեր թռայ, հարկաւոր էր պաշտպանուել, բայց լաւ գիտես, կին դու, որ հազար անգամ աւելի դժուար է ազատութիւն յուսալ, երբ մատնուում ես եղբօրդ ձեռքով: Պնակալէզս դաւել էր իմ տեղը եւ գալիս էր :

Աշխատեցի փախչել, ինձ նկատեցին, ետեւիցս ընկան խմբով, կծեցին, պատառոտեցին ... Հազիւ դուրս պրծայ եւ ահա տեսնում ես վիճակս ... :

Ասաց Սարհօնը եւ նորից աչքերը փակեց :

Իսկ Զէրը զայրոյթից դողում էր:

Մի րոպէ խորին լռութիւն էր, որ թագաւորեց քարայրում. յետոյ գայլը նորից բաց արաւ աչքերը եւ մրմնջաց բողոքող ձայնով.

— Օ՛, այդ մարդիկ, այդ օձերը ... ի՞նչ էի արել ես նրանց: Միթէ՞ իրաւունք չունինք մենք էլ վայելելու բնութիւնը ... Միթէ՞ ամէն բան միայն նրանց է պատկանում եւ ուրիշ ոչ ոքի ...

— Մարդկանց անգթութիւնը, ասաց Զէրը, յայտնի է, պարզ է, այդ ոչինչ, բայց ի՞նչ ասել մեր պնակալէզ եղբայրների մատնութեան համար :

— Էհ, կին դու, չէ՞ որ նրանց էլ մարդն է գինել մեր դէմ: Այդ մարդ-օձի պէս անգութ, անսիրտ եւ գազան արարած չկայ աշխարհումս....: Ոչ, չկայ... եւ նրան պիտի ոչնչացնել, ոչնչացնել ...:

Այդ ժամանակ միայն գայլուհին յիշեց փոքրիկ մանուկին: Յիշեց եւ սարսափեց:

Ի՞նչ պիտի անէր, եթէ ամուսինը զգար նրան, չէ՞ որ պիտի բզկտէր: Օձուկին նա սկսել էր սիրել եւ չէր կամենայ նրա մահը: Սիրդն ու Սամը կը մեռնէին, եթէ Օձուկին մի վնաս հասնելու լինէր:

— Չէ, մարդ, ասաց նա ամուսնուն — Մարդը այնքան մեղաւոր չէ դրանում, ոչնչացնելու արժանի՝ մեր այն պնակալէզ եղբայրներն են, որոնք մատնում են մեզ: Առանց նրանց մատնութեան՝ Օձը ե՞րբ կարող է մեր տեղը գտնել, մեզ հասնել, մեզ վնասել: Նա ի՞նչ է որ ... քանի — քանի օձերի դու ինքդ պատառոտել ես :

— Իրաւ է, մտածեց Սարհօնը, մարդը չնայելով իւր խորամանկութեան եւ չարասրտութեան, շատ թոյլ է եւ վախկոտ. մի գայլ նրանց հինգ-վեցին կը պատառոտի, եթէ այն անիծեալ Կարմիր-Հրեշը (կրակը) չունենան իբր զէնք :

Զէրը քիչ շունչ առաւ, ամուսինը մեղմանում էր. այժմ ժամանակ էր Մանուկի ներկայութիւնը յայտնելու :

Եւ որովհետեւ ինչ որ ուզենայ կինը՝ կարող է անել, եւ որովհետեւ աղամարդը՝ վայրկեաններ կան, երբ պատրաստ է կնոջ ասած յիմարութիւններին հաւատալ, մի ժամից յետոյ այնպէս եղաւ, որ Օձուկը ներկայացաւ քարայրի տիրոջ :

Սա նախ մի խոժոռ ակնարկով զննեց նրան, յետոյ դարձաւ կնոջը եւ ասաց.

— Քիչ աւելի մեղմ դէմք ունի, բայց մեծանայ թէ չէ, նոյն գազանը կը դառնայ: Ինչ որ է, թող մնայ մեզ հետ, տեսնենք ի՞նչ կը լինի ....:

Եւ փոքրիկ մանուկը ահա այդպէս էր, որ մնաց անտառում, գայլի ընտանիքի մէջ ու մեծացաւ այնտեղ :

×

Մնաց Մանուկը անտառում շատ եւ տարիներ: Գայլի ընտանիքի մի անդամը, Սամի ու Սիրդի եղբայրը եղաւ եւ մեծանում էր նրանց հետ :

Գայլուկները չէին վախենում նրանից. պատահում էր՝ մէկ մէկ, բնազդաբար սարսափով ետ էին քաշւում երբ նա երեւում էր, բայց քիչ քիչ այդ խորթութիւնն էլ վերացաւ: Մանուկը սկսեց գայլերի լեզուն սովորել: Զէրը նրա հետ լաւ էր վարւում, մինչեւ իսկ սիրում էր նրան, որովհետեւ Օձուկը ճարպիկ էր, մագլցում էր ծառերի վրայ, անուշահամ ձուեր գտնում, փափկամիս թռ[illegible] որսում եւ նրանցից գայլուկների [illegible] կերակուր պատրաստում :

Ցանուտէր Սարհօնն էլ սկսեց քի[illegible] սիրել նրան :

— Սա Օձուկ չէ, ասում էր նա [illegible] Օձուկը այսպէս քաղցր ու բարի չի [illegible] լինել ...

Այսպէս, գայլի ընտանիքն իր նոր [illegible]գամի հետ շարունակեց երջանիկ [illegible] վարել երկար տարիներ: Ոչինչ չէր [illegible] դովում նրանց երջանկութիւնը [illegible] թեթեւ դէպքեր էլ շուտով մոռաց[illegible]ին եւ մանուկն էլ մոռանում էր, [illegible] օտար է ընտանիքի համար:

Եկաւ աշունը:

Անտառը սկսում էր մերկանալ, [illegible] գոյնը փոխել: Անձրեւային օրերին [illegible] ջրդում էին մթին գիշերներ, բայց [illegible] օրեր էլ պակաս չէին, մանաւանդ [illegible] ամիսներին:

Գայլի ընտանիքն աւելի շատ եւ [illegible] հեշտութեամբ էր որս գտնում. գլ[illegible] մար էլ գիշերները դուրս գալու [illegible] չունէր: Միանում էր նա քարայրի [illegible]քում եւ եթէ լուսին կար՝ նրա [illegible] Հայրն ու մայրը մի կողմն էին պառկ[illegible] իսկ մանուկները խաղեր էին սարք[illegible] օդն ուրախ աղմուկով լցնում :

Վ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

(3 Շար.)

ժրոտ ղիպչելիս ղընդում նրանց պէս … ղընդոցով …

… ունկնդրում է աշակերտին, բայց … յուսահատում. աշխատում է … ձայնով գիշեր–ցերեկ …

… նոյնում է նրա շինածները եւ վարպետը նայում …

— Ոչ, այն չէ, դեռ այն չէ …

… աշխատում է տղան զարմնալ գիշեր – … աշխատում է վարպետին համե – … Եւ երբ մի օր կարծում է, թէ հա– … է արդէն՝ գնում առանձին արհեստա– … է բանում իր համար ու սկսում է … վարպետի նման զանգեր, սափորներ … արակներ շինել :

Ամէն բան զարմնալ լինում է վարպետի … նման՝ չափով, արտաքին ձեւով ու անգոյ. բայց արի դեռ մարդիկ չեն … գերադասում են վարպետի … գործերը, ու միշտ համարեա վարպետի … խուշն են առում.

Ոչ, սրանք այնպէս չեն… այն չեն..

Նոր աշակերտ կարծիքներ լսելուց յե– … մի օր էլ երիտասարդն … գնում է վարպետի մօտ եւ ցանկանում է … իմանալ դրա պատճառը :

Մէկ առ մէկ ցոյց է տալիս իր շինած … անօթները եւ հարցնում վարպետի կար– ծիքը

Նայում է վարպետը նրա շինած սա– փորներին, զանգերին, սրուակներին, նայում, կարկում է խրար ու ականջ դը– նում նրանց զընգոցին, ապա գլուխն օրօ– րում է ու ասում.

Ամէն բան տեղն է, տղաս, բայց պակասում է մի բան :

— Ի՞նչը, վարպետ՝ չի համբերում ա– շակերտը :

Այն, որ ես, երբ քուրայից հանում եմ անօթները, մի անգամ այսպէս թեթեւ փչում եմ նրանց վրայ :

Որին մն …

Շունչն է պակաս, տղաս, շունչը …

×

ՀԱՅՐԵՆԻ ԵՐԳԸ

մի օր Ռոմանոսը պատմեց.

Ասանց էլի Պետերբուրգի երաժշտա– նոցի վերջին դասարանում. ամառային արձակուրդներին մնացի Ֆինլանդիա՝ … ու մէկ յաւերի երկիրը տեսնելու, … կիրթ ժողովուրդին մօտից ճանաչե– լու Հելսինգֆորսի հիւրանոցներից մէ– կում վարձեցի մի համար եւ սկսեցի պա– … վորձում էի նոր եղանակներ ձայ– նագրել ու հնարն էլ երգում էի կամ դաշ– նամուր նուագում :

Ու այսպէս պարապում էի մի քանի օր, … ինձ հետ այս ազմկոտ պարապ– … կը լինի հարեւաններիս, … Ինձ համար միեւնոյն էր այդ … մտածում թէ կարող անայի ու– … ձայնալրել .

Բայց ահա գնում ենք մի օր : … , թէ հիւրանոցի վարչու– … երեւի նկատողութիւն է անելու, … նս դուռը բանալու :

Բացում եմ եւ ինչ եմ տեսնում : Դէմս … է կոկ հագնուած յիսունի մօտ

մի Եւրոպացի :

— Կարելի՞ է, — ասում է :

— Խնդրեմ, — հրաւիրում եմ նրան ներս :— Ի՞նչով կարող եմ ծառայել :

Հարցիս պատասխանելու փոխարէն՝ հարցնում է.

— Ասացէք, խնդրեմ, դո՞ւք էք երգում այստեղ :

— Այո :

— Թոյլ տուէք հարցնել ձեր ազգու– թիւնը

Ես՝ Հայ եմ :

— Հա՞յ, — զարմանում է այցելուս եւ նայում ինձ ոտից գլուխ՝ ուսումնասիրո– ղի հայեացքով, ապա նորից.— Դուք եր– գի՞չ էք .

— Ոչ, երգահան :

Այցելուս լռեց մի վայրկեան .

— Երգահա՞ն, — երկարեց մտքերի մէջ: — Բայց եւ այնպէս կարո՞ղ եմ խնդ– րել քեզ, որ մի երգ երգէք ինձ համար : Ես ձեր սենեակի հարեւանն եմ. ամէն օր լսում եմ ձեր երգերը եւ դրանք հաճելի են ինձ :

Զլինելով երգիչ եւ չունենալով մշակ– ուած ձայն, ես այնուամենայնիւ չուզեցի մերժել անակնկալ հիւրիս, եւ, երբ նրա– տեղ իմ հրաւէրով, սկսեցի.

« Կռունկ, ուստի՞ կուգաս »…

Այցելուս, որ սկզբում լսում էր նայ– ուածքն ինձ յառած, շուտով գլուխը կա– խեց եւ ձեռը դրաւ ճակատին :

Լսում էր անշարժ, խորասոյզ : Գոնէ ինձ այդպէս էր թւում : Ու այդ դիրքում մնաց մինչեւ երգիս աւարտը: Իսկ երբ ա– ւարտեցի՝ նոր միայն գլուխը բարձրա– ցրեց .

— Շնորհակալութիւն,— ասաց մի տե– սակ բեկուած, ես կ՚ասէի՝ տխուր ձայ– նով, ապա նորից .

— Ներեցէք, ես կ՚ուզէի լսել եւս մի երգ, եթէ միայն կարելի է :

Ես դարձեալ չմերժեցի: Օտար մարդ է, ցանկանում է ծանօթանալ մեր երգե– րին … Ի՞նչպէս մերժես : Ու սկսեցի « Արայն եկաւ »:

Բայց մի տուն չերգած՝ այցելուս տե– ղից վեր կացաւ եւ գնաց դէպի լուսա– մուտը, եւ, թիկունքն ինձ արած, նայեց դուրս :

« Ինչ անքաղաքավարութիւն» մտածե– ցի ու, թէեւ նրա այդ վարմունքից վիրա– ւորուած, շարունակեցի երգել՝ նայուած– քս նրա կողմը …

Երգեցի եւս մի տուն եւ յանկարծ ի՞նչ եմ նկատում՝ հիւրս թաշկինակով սրբում է աչքերը …

Իսկոյն ընդհատեցի երգս :

— Ներողութիւն, — ասում եմ, — ի՞նչ պատահեց ձեզ :

— Ձեր երգը..— ասում է. այցելուս այլայլուած, — ձեր երգը … երեք օր է, գիտէք, ձեր երգերը յուզում են ինձ, եւ ես չէի հասկանում պատճառը: Այսօր միայն իմացայ, որ դուք Հայ էք …

— Իմ երգի՞րը, — զարմանում եմ ես: — Իմ երգերն ինչո՞ւ օտար պիտի լինեն ձեզ :

ԻՆՉ ԵՂԱՒ ԻՐԵՆՑ ՎԵՐՋԻՆ ԽՕՍՔԸ

Կեանքի վերջին վայրկեաններում, մահուան խորհուրդին դէմ յանդիման մարդիկ առ հասարակ բան մը կ՚ըսեն, բառ մը, իմաստալից կամ զուրկ երեւու– թապէս անիմաստ խօսք մը կ՚արտասանեն ու յետոյ կը փակեն իրենց աչքերը յաւի– տենապէս : Հոլանի ոչըր անձերու այս կարգի խօսքերը մնացած են պատմական :

Կը ներկայացնենք քանի մը հատ օ– րօնք սիրոյ չուրջ կը դառնան :

Երբ Բրուտոս, որ սպաննած էր Յուլիոս Կեսարը, պարտուեցաւ Անտոնիոսէն, նետուեցաւ իր սուրին վրայ, կրկնելով Եւրիպիդէսի հետեւեալ տողը. «Առաքի– նութիւն, սին անուն, ունայն ստուեր, ստրուկը դիպուածին, աւաղ, հաւատացի քեզի»: Առասպելը զայն վերածեց «Առա– քինութիւն, դուն մըն ես միայն» ձեւին:

Երբ սատար կնոջ Բորժիայի կը հար– ցնէին, թէ ե՞րբ պիտի դադրի լալէ, ան պատասխանէր. « Երբ դադրիմ ապրելէ»: Բուլէն յօրդորեցին որ ան բոլորը, որ կրնար օգտագործել իր նպատակին, այն ատեն կրակ կլլեց ու մեռաւ :

Անտոնիոս, տասնեկու տարի ետքը, երբ Ակեքսանդրիոյ մէջ պաշարուած էր Օկտաւիանոսի (ապագայ Օգոստոս կայ– սեր) կողմէ, լքուած իր զինուորներէն, իմացաւ որ Կղէոպատրա մեռած է : Հը– րամայեց Երոսի, որ դաշունահարէ զին– քը: Երոս նախընտրեց ինքնասպան ըլ– լալ : « Կարելի՞ բան է որ, բացադանչեց Անտոնիոս, պարտականութիւնս սորվիմ կնոջմէ մը, այն ալ ծառայուած ստրու– կէ մը: Բայց այն պահուն, երբ մահա– ցուօրէն վիրաւորած էր ինքզինք, մէկը եկաւ ըսելու, թէ Կղէոպատրա կ՚ապրէր : Այն ատեն քաշկռտուեցաւ մինչեւ անոր պատսպարուած տակ, թագուհին չուզեցաւ նետել տուաւ իր մօտ վերցնելու համար զայն. «Կը մեռնիմ երջանիկ, քանի որ սիրելի Կղէոպատրայիս թեւերուն մէջ կը մեռնիմ »: Եւ աւելցուց. «Մոռցէք պատ– մութեան յուսահատ վախճանը, մտածէ այն երջանիկ օրերուն, ուր աշխարհի վը– րայ ինձմէ աւելի զօրաւոր ու ազնուական

— Օտա՞ր… Ոչ, ձեր երգերը հարա– զատ են ինձ, այո, մօտ ու հարազատ …

— Ինչպէ՞ս : Դուք եւս էք Հայաս– տանում :

— Ոչ, սիրելիս: Իմ նախնիները եղել են Անիի բնակիչներ եւ Լեհաստան գաղ– թել են 13րդ դարում: Ձեր ձայնի եւ երգի հնչիւնները, ոչ, այդ հնչիւնների արձա– գանգը ես միշտ լսել եմ մեր տանը եւ իմ հոգում … Ինձ թւում է՝ ես այդ երգերը լսել եմ վաղուց .

Այս ասելով՝ նա կրկին խնդրեց, որ եր– գեմ եւս մի երգ :

Եւ ես երգեցի …

ՍՏԵՓԱՆ ԶՈՐԵԱՆ

ոչինչ կար. կը մեռնիմ տանս ամէնալու, որովհետեւ հռովմայեցի եմ եւ հռովմա– յեցիէ մը պարտուեցայ եւ թշնամիէ մը չէ որ այսօր վատօրէն կը յանձնեմ սուրս. շունչս կը լքէ զիս. ալ ուժ չունիմ »:

×

Քառասունեւչորս տարի յետոյ, Օկտա– ւիանոս, որ Օգոստոս կայսր դարձած էր, կը մեռնէր իր փառքի զագաթնակէտին, թեւերուն մէջ իր կնոջ՝ որուն կ՚ըսէր. « Լիվիա, յիշէ մեր միութիւնը, ողջ եւ երջանիկ եղիր »:

Այդ կը յիշեցնէ ուրիշ տարեց ամուսին մը, Լուդովիկոս ԺԲ., որ երրորդ անգամ ըլլալով ամուսնացաւ Հենրիկոս Ը.ի քրոջ Թագուհի Մարի Եւրոպայէն հետ. ե– րեք ամիս վերջ, երբ կը մեռնէր յիսուն տարեկան, ըսաւ իրեն վերջին խօսք. «Միրուհիս, մահս կուտամ քեզի իբրեւ նուէր »

Կինն ալ արդէն ուրիշ նուէր չէր փա– փաքեր :

×

Ասպիրէն Լըբռւվէռոր (1692–1730) հռչա– կաւոր ղերասանուհին երբ մահամերձ էր, քահանան յորդորեց զղջում յայտնել: Ան ցոյց տուաւ կիսանդրին մարշալ մը Սաքսի, որուն մեծ նուիրուած փարած էր, բայց լքուած անկէ, ըսելով.— «Ա– հաւասիկ տիեզերքս, յոյսս եւ աստուած– ներս»: Այս խօսքին պատճառաւ եկեղե– ցին մերժեց իրեւ քրիստոնեայ թաղել զայն :

Երբ Ժոզեֆին կայսրուհին մեռաւ 1814– ին, Նափոլէոն ուժ օրէ ի վեր Էլպա աք– սորուած էր. վերջին շունչին հետ աը– տասանեց « Նափոլէոն » անունը: Ոմանք կը պնդեն, թէ աւելցուց նաեւ անունը Մարի Լուիզ կայսրուհիին, որ յաջորդած էր իրեն կայսեր սրտին մէջ :

Եօթը տարի ետք, Սէնթ – Հելէն կղզին մէջ Նափոլէոն պառաց հոգեվարքին մէջ, « Ֆրանսա … բանակ … Ժոզեֆին »:

×

1856 Յուլիսին Քլարա Շուման ստացաւ հեռագիր մը յիմարանոցէն, ուր կը մնար մեծ երաժշտագէտը՝ Շուման: «Փութա– ցաւ ինծի, կ՚ըսէ Քլարա, եւ մեծ ճիգով մը թեւը անցուց ուսիս: Աշխարհի բոլոր գանձերուն հետ չեմ փոխեր այդ գգո– կրկնիխտանում: Զէր կրնար խօսիլ, բայց հոգեվարքի նախօրեակին բառ. « Իմ Քլարաս … գիտեմ …»:

Մորիսան « Աւելի հզօր քան մահը » կոչած է իր վէպերէն մէկը, ակնարկելով սիրոյ զօրութեան. փակենք յաւելնշա– կան օրինակով մը :

Հռոմի մէջ, Կլօդիոս կայսեր դէմ դա– ւադրութեան մը երեւան ելաւ: Մեղսա– կիցներէն մէկը՝ Փայեթուս, խուսափելու համար իրեն սպասող տանջանքէն, ինք– նասպանութեան պիտի դիմէր, բայց կը վարանէր: Այն ատեն կինը Արիա սպի– տակ քօղերու տակ մօտեցաւ անոր, նախ մխեց դաշոյնը իր իսկ սրտին մէջ, յետոյ երկարելով զայն իր ամուսնոյն ըսաւ. « Առ, Փայեթուս, ցաւ չի պատճառեր »:

ԿԵԱՆՔԸ

ՀԻՆ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՅ

Ժ.

Վերջապէս ոստիկանները բռնի ցած են– … կողովը: Ինչ որ ճշող է լսւում : … են անում կողովը, միջից դուրս է … մի կին, երեսը ծածկած, ճչում է … լաց լինում :

Նշան աղան միայն մի ուղղութեամբ … է բիւրեղացած, յիմարացած աչ– քերով :

Անհրեկուած բազմութիւնը յանկարծ … է բարձր եւ անգութ հռհռոց, դի– … մի ծիծաղ եւ մէկը սկսում է աղա– … .

— Նշան աղան սէփէթով բող կը տա– նի …

Այդ ազգականին խառնւում են ուրիշ ա– … ներ :

— Բողը սէփէթէն դուրս եկաւ …

— Վայ, խայտառակ հէյիֆ, բողը սէ– փէթին մէջ է դրեր …

Կինն ուզում է փախչել, ոստիկանները բռնում են:

Բազմութեան մի մասը պաշարում է Նշան աղային, միւս մասը՝ կնոջ, ծափ են տալիս ու ծաղրում :

Նշան աղան փախչում է: Բազմութիւնը թողած կնոջը, ընկնում է նրա ետեւից :

Նշան աղան փախչում է. բազմութիւնը ետեւից աղաղակում .

— Սէփէթով բող կը տանի, բռնե– ցէ՛ն …

Ոստիկանները բաց թողին կնոջը, որը հրգեհեց անհարեկուածի նման, փախաւ եւ կորսուեց :

Ոչ ոք չիմացաւ թէ ո՞վ էր եւ ո՞ւր գը– նաց :

Նշան աղան հասաւ տանը, բայց չմտաւ ներս; ատամը անցաւ, որովհետեւ բազմու– թիւնը շլանեցի դրան առաջ: Բազմու– թիւնը հետեւեց նրան՝ շարունակելով անգութ ծանակը

Նա մտաւ մի նեղ փողոց, դուրս եկաւ միւս լայն փողոցը — բազմութիւնը — ե– տեւից :

Աղաղակները շատացան, որովհետեւ բազմութիւնը շատացաւ :

Տեսնելով, որ եւլ չկայ, Նշան աղան նորից դարձաւ դէպի մեր փողոցը եւ մը– տաւ իր տունը:

Բազմութիւնը խռնուեց դրան առաջ:

Բերնէ բերան դէպքը մեծացաւ, մի կինը եղաւ երկու :

Մի ամբողջ ժամ հռհռացին, աղաղակե– ցին եւ ցրուեցին :

Նշան աղան մի քանի օրից յետոյ հազիւ դուրս եկաւ :

Ասում էին, որ ծանօթներից մէկին ա– սել էր .

« Ցեխուն գիշեր մեր համար քաղաքի մէջ խայտառակ եղաւ »:

ԺԱ.

Անցնում էին մեր դրան առաջից ուղ– տերի կարաւանները, որոնք գալիս էին Միջագետքից, գնում էին մինչեւ Սեբաս– տիա, Փոքր Ասիայի զանազան վաճառա– կան քաղաքներ եւ աւելին, երբ մեր պարունակները արգասաւորութեան լրում էին ստնում, վերադառնում էին դէպի անծայրածիր անապատները, դէպի բա– բելոնեան եւ ասորական հարուստ, ա– ղամանդով, լուսաւորեպի պէս պայծառ քարերով լիքը քաղաքները :

Ուղտերը բերում էին մեծ հարաւի քաղ– ցր արմաւը: Երբ կարաւանները գալիս էին, մեր շուկան վերակենդանանում էր, ամբողջ քաղաքը դառնում էր նրանց բա– ժոժների երգը, քաղաքը լցւում էր ուղ– տերի խաղաղ, խմառւուն նայուածքնե– րով եւ նրանց երկար, յանախ, աւերուս– կան ձայնով :

Ուղտի նայուածքը խաղաղ է, ինչպէս անապատի երկինքը: Այդ նայուածքի յի– շողութիւնը յամառում էր մնալ մեր տե– սողութեան մէջ նրանց հեռանալուց յե– տոյ էլ :

Բայլելիս նրանք լուռ յառում էին ի– րենց հարաւի անեզրութեանը սովոր աչ– քերը մեր փողոցի պատերին, կարծես որոնելով անհուն եւ խաղաղ հորիզոնը, անասելի ժանեակների ամբոխին, որ ընկնում էր նրանց ետեւից ծծելով զուլպայի բուրդը ձեռք բերելու համար :

Ահա անցնում է մի ուղտ, զարդարուած արեւելեան հարսի նման, ուլունքներով, փոքրիկ հայելու կտորներով, զանազան հնչիւնակութեամբ բոժոժներով, ծեծակազմ կտորներով, զոյնզգոյն բուրդէ հիւս– ուածքներով :

Դա կարաւանի տիրոջ ընտանիքին պատկանող ուղտն է:

Կարաւանի տէրը բերում է իր հետ նա– եւ ընտանիքը ցոյց տալու համար հիւսի– սի տարօրինակ երկիրները :

ՎԱՀԱՆ ԹՈՒԹՈՎԵՆՑ

(Շար.)

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐ

ՕԳՈՍՏՈՍ 1 – 31

Hotel Splendid - Laffrey (Isére)

1000 մեթր բարձրութեան վրայ, գեղատեսիլ լիճի մը ափին, բոլոր յարմարութիւններով օժտուած մեծ պանդոկի մը մէջ։ Խաղաղաւէտ եւ լողանք։ Խմբական պտոյտներ, դասախօսութիւններ եւ գեղարուեստական երեկոյթներ։

ՕՐԱԿԱՆ 8·50 Ն. Ֆ.

Արձանագրութեանց համար դիմել Շաբաթ օրերը՝ 17 Րիւ Պլէօ, կէսօրէ վերջ ժամը 2 – 6։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԶԵԿՈՒՑՈՒՄ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

ՏԻԿԻՆ ՀՈՒՐԻ ԻՓԷԿԵԱՆ-ՊՈՒՍՏԱՔԵԱՆԻ

կողմէ՝ Ամերիկահայ գաղութին մասին։

Շաբաթ, Յուլիս 16, ժամը 21ին Մշակոյթի Տան Սողոմոն Թեհլիրեան սրահը, 17 Րիւ Պլէօ։

Կը հրաւիրուին ընկերներ, ընկերուհիներ եւ համակիրներ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Տէսինի մէջ «Հերոսներու Օր»ը կը տօնուի, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Տէսինի եւ Լիոնի կոմիտէներուն կողմէ։ Յուլիս 31ին, Կապիյեօն սրճարանի ծառախիտ պարտէզին մէջ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»ը 8 Հոկտեմբեր, Շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ, Հինդենբուրգ Թաղամասին քաղաքապետարանի շքեղ սրահներուն մէջ։

ՈՂԲԱՑԵԱԼ ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԵՀԼԻՐԵԱՆԻ ԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ 6 Նոյեմբեր, Կիրակի կէսօրէ վերջ, Սորպոնի մէջ։

ՆՈՒԷՐ

Տիկին Քալպաճեան Գ. Ցոլակիմեանի մահուան առթիւ 50 Ն. Ֆ. կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Գ. Մարգար Աղամեան փոխան ծաղկեպսակի Այրի Տիկին Տատուրեանի մահուան առթիւ տասնական Ն. Ֆ. կը նուիրէ Մոնմորանսիի հանգստեան տան եւ Սողոմոն Թեհլիրեան սրահին։

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ԱՆՄԱՀ ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԵՀԼԻՐԵԱՆԻ

ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

17 Յուլիս, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3·30ին, Քաֆէ Լիոնի վերնայարկը (Ավընիւ տը լա Վիքթուար)։

Կը նախագահէ ՇԱՀԱՆ ԶՕՏԵԱՆ։

Կը խօսի ԱԶԱՏ ՉԱՐԴԱՐԵԱՆ։

Գեղարուեստական պատշաճ բաժին։

Մուտքը ազատ է։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

1960 – 1961 տարեշրջանի արձանագրութիւնները բացուած են։ Արձանագրութեան համար դիմել վարժարան, 1 Պուլ. տիւ Նօր, Լը Րէնսի։

ՀԵՌԱՁԱՅՆ 927 – 01.72

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Մեր ընթերցողներուն արձակուրդի ամիսները, արձակուրդի շրջան է նաեւ թերթին առաքումով զբաղող մեր պաշտօնեաներուն համար՝ որոնց կարգաւ բացակայութիւնը զգալի կերպով կը դժուարացնէ մնացողներուն առօրեայ աշխատանքը։

Կը խնդրենք մեր ազնիւ բաժանորդներէն որ, արձակուրդի առժամեայ հասցէի փոփոխութեան համար, նախընտրաբար հաճին դիմել որեւէ թղթատարական գրասենեակ։

Ընթացիկ պարզ եւ ձրի գործադրութիւն մըն է, որուն գործադրութեան համար պէտք է լեցնել տեղւոյն վրայ տրամադրելի՝ հետեւեալ խորագիրով դեղին թուղթը. —

Formulaire No 755-A — ORDRE DE RÉEXPÉDITION (Changement d'adresse temporaire)

Կանխաւ շնորհակալութիւն մեր բաժանորդներուն որ պիտի ուզեն այդ ձեւով դիւրացնել մեր գործը։

Բացառաբար մեր խնդրանքը գործադրելու անկարելիութեան մէջ գտնուող բաժանորդներուն համար, հասցէի փոփոխութեան ծախսն է՝ 2·50 Ն. Ֆ., կանխաւ վճարելի։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

10 ՅՈՒԼԻՍ, ԿԻՐԱԿԻ ԺԱՄԸ 11 – 21, ԼԸ ԲԷՔԻ ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆԻՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ։

Ի նպաստ բարեսիրական ու կրթական ձեռնարկներուն։

Հանդիսաւոր պատարագ ժամը 11ին։

Բացօթեայ ճաշ ժամը 13ին, եւ ընթրիք ժամը 19ին։

Ձրի պիւֆէ մատչելի գիներով։

Գեղարուեստական բաժին եւ զբօսալի խաղեր։

Հաղորդակց. միջոցներ. — Շողեկառք կառ Սէն Լազարէն, Սէն – Ժէրմէն – անլէյի կայարանը (ոչ թէ Լը Բէքի)։

Օթօպիւս 258 Փօն տը Նէօյի, իջնել Էրմիթաժի կայքը։

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ։

17 Յուլիս, Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ Կապիյոնի սրճարանին գեղատեսիլ պարտէզին մէջ։

Գեղարուեստական բաժին — Հայկական նուագ եւ երգեր բարձրախօսով։

Ձրի պիւֆէ մատչելի գիներով։

Կը հրաւիրուին Լիոնի եւ շրջանի հայութիւնը։

Անձրեւի պարագային ապահով վայր։

ՇԱՏ ՅԱՐՄԱՐ ԳԻՆԵՐՈՎ

Միայն հայրենակիցներու համար, բընակարաններու ներսի աշխատանքներու համար եթէ կ'ուզէք ամէն ձեւով գոհ մընալ դիմեցէք՝

Djamdjian

67, Rue de Vaugirard - Paris 15e

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊՏՈՅՏԸ

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒԼԻՍ 10

Դէպի ՏՕՎԻԼ եւ շրջակայքը

Օթօքարը կը մեկնի Ազգ. Տունէն (32 Րիւ տը Թրէվիզ) ժամը ճիշդ 7ին։

Պտոյտին մասնակցիլ փափաքողները պէտք է նախապէս արձանագրուին երգչախումբի վարչութեան կամ Օր. Զարեհեանի մօտ (78 Րիւ Լաֆայէթ, Փարիզ (9), հեռաձայնով

TRI. 77-27 poste 62

Ճանապարհածախք 15 Ն. Ֆ.։

Ամէն ոք իր ուտելիքը կը հոգայ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԼԻՈՆ. — Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Գ. Յովսէփ Խաչէրեանէ 30 Ն. Ֆ. եւ ընկերուհի Գէրպէքեանէ քսան Ն. Ֆ., իր Ամերիկա այցելութեան առթիւ։

×

ԼԻՈՆ. — Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը Հայ Մշակոյթի Տան «Սողոմոն Թեհլիրեան» սրահին կը նուիրէ հարիւր Ն. Ֆ., եւ յիսուն Ն. Ֆ. «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար։

ՃՇԴՈՒՄ

Լիոնի Եկեղեցաշէն Յանձնախումբի անդամ, Գ. Մարտիրոս Մուրատեան, Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան նուիրած է ոչ թէ հինգ հարիւր Ն. Ֆ., այլ 1000 Ն. Ֆ.։

Լիոնի եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած հետեւեալ նուիրատուութիւնները, ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան. —

Ութ հարիւր Ն. Ֆ., Գ. Ամատուր Յովհաննէսեանէ փոխան ծաղկեպսակի տասը Ն. Ֆ., հանգուցեալ Մկրտիչ Մարտիրոսեանի մահուան առթիւ։ Տէր եւ Տիկին Եէմէնիճեանի ամուսնութեան առթիւ իրենց կնքահայր Գ. Նշան Գէորգեանէ 40 Ն. Ֆ.։

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Սեւր

1960 - 1961

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ

ԲԱՑՈՒԱԾ են նաեւ Պաքալօրէայի երկրորդ մասին երկու նոր դասարաններ

Ա) Տարրական Ջափագիտութիւն

Mathématiques Elémentaires

Բ) Փորձառական Գիտութիւններ

Sciences Expérimentales

Պայմաններուն համար դիմել՝

DIRECTION DU COLLÈGE SAMUEL MOORAT
26, Rue Troyon, SEVRES (S et O)
Tél. . OBS. 18-28

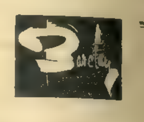

ՀԱ ՄԱՆ ԱՐԱ ● HA MAN ARA

par

LES BARCLAY

super 70.335 — **45 T.** — simple 60.212

Discophiles Arméniens!

C'est une danse de chez vous à la mode de chez nous.

EN VENTE PARTOUT

MORY et Cie

ՆՈՒԷՐՆԵՐՈՒ ԵՒ ԾՐԱՐՆԵՐՈՒ ԱՌԱՔՈՒՄ ԴԷՊԻ ԽՈՐՀՐԴ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ։

Գնեցէք զանոնք ձեր ուզած տեղը եւ առաքումը մեզի վստահեցէք։ Նուազագոյն ծախքերով կը ղրկենք Խորհրդ. Միութիւն։

Դիմեցէք մեր նոր գիները գիտնալու համար. —

10, Rue St. Vincent de Paul, Paris 10e

(PRÈS DE LA GARE DU NORD)

Téléphone : TRU. 27-70

ԾՐԱՐՆԵՐՈՒ ԱՌԱՔՈՒՄ ԴԷՊԻ ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

SICOMEX

Ֆրանսական Կառավարութենէն եւ Մոսկուայի Ինթուրիսթէն պաշտօնապէս արտօնեալ միակ Տունը։

ԱՄԱՌ ԹԷ ՁՄԵՌ

ՅԻՇԵՑԷՔ

ԽՈՐՀՐԴ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ ԱՊՐՈՂ ՁԵՐ ԱԶԳԱԿԱՆՆԵՐՆ ՈՒ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐԸ

SICOMEX

20, Rue Royale, PARIS 8e
Téléphone : OPE. 67-77
Métro : CONCORDE et MADELEINE

ՄԵՐ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԸ ԳՆԵՑԷ՛Ք : ՇԱՏ ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐ։

Զուտ բուրդէ անգլիական կերպասներ, քովըրքոթ, կապարտին, սէրժ. պօփլին, շրջազգեստի եւ վերարկուի կերպասներ, բնական եւայլ կերպասներ, ժերզէ զգեստներ, ձմրան վերարկուներ, զարձիք անձրեւանոցներ, բրդէ ծածկոցներ, գուլպայ, կօշիկ, ԺԱՄԱՑՈՅՑ եւ ուրիշ օգտակար եւ գործնական առարկաներ։

ԱՌԱՔՈՒՄԻ ծախք՝ մեզմէ գնուած ապրանքներուն համար, 25 Ն. Ֆ. մինչեւ 20 քիլօ։

ՄՏԱՑՈՂԸ վճարելիք չունի։

ՅԱՆՁՆՈՒՄ ծրարներու՝ 2 – 4 շաբաթէն։

Մաքսային տուրքի նուազագոյն արժողութեամբ, յանձն կ'առնենք մեր ծրարներուն մէջ դնել՝ ձեր բերած նոր վիճակի ապրանքները։

ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ ՓԱԿ Է ՕԳՈՍՏՈՍ 10էն 21։

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆր.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆր.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆր.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	15 Ն. Ֆր.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆր.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆր.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆր.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆր.	» » »
« ԾԱԽՈՒ Է »	20 Ն. Ֆր.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են։

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է։

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան։

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 Téléph : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և Հասարակաց. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22Ն. Ֆր.
Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 12 ՅՈՒԼԻՍ
MARDI 12 JUILLET 1960

[illegible] 36EME ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4648

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

« ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑ, ԹՐՔԵՐԷՆ ԽՕՍԷ »

[illegible] կը ղրկուածներ այս խորագիրը եւ [illegible] վերջ նէաքն կը գրէ.—
[illegible] փոքրամասնութիւններու համար գր[illegible] երկու գրութիւններու արձագանգ[illegible] կը տրուէին ։ Ընթերցող[illegible] կը յայտնէ պխաւորաբար ա[illegible] համար որ փոքրամասնութեանց [illegible] հայրենակիցները Թրքերէն [illegible] Սովայի տպայ մը որ իրա[illegible] է փոքրամասնութիւններու մա[illegible] կը գրէ ինծի ։
[illegible] մասին ձեր գր[illegible] կողմ մը ունի ։ [illegible] երբ Ամերի[illegible] միջոց մը վերջ անգլերէն կը [illegible] մէջ սովորի նման [illegible] կը խօսին ։ Հոս ինչու այդպէս [illegible] կ'ըլլան երբ թր[illegible] կը խօսին ։ Որ[illegible] մեզմէ չբաժնենք [illegible] չէ որ թրքերէն խօսին» ։
[illegible] ընթերցող այս հարցումը ոչթէ [illegible] երկու կողմէ պէտք է քննենք ։ [illegible] մեծամասնութեան՝ Թուր[illegible] տեսակէտով ։ Թրքահպատակ հայ[illegible] մը Թրքերէն չխօսիլը, ամենա[illegible] ամօթ է, յարգանքի պա[illegible] կը նկատէ ։ Ասկէ աւելի ծանր բա[illegible] կարելի է ըսել ։ Դժբախտաբար ա[illegible] մէջ կան այնպիսիներ որոնք երկար [illegible] Թուրքիա ապրելով հանդերձ, [illegible] չեն սորված ։ Եթէ իրենք ալ [illegible] թէ Թուղթի վրայ, այլ՝ իրապէս [illegible] կը նկատեն պէտք է որ Թրքերէն [illegible] իրողներն եւ սիրեն զայն ։ Ո[illegible] հաւատարմութիւնը ազգի վե[illegible] կայսերէն մէկն ալ լեզուական մի[illegible] է ։ Թուրքիոյ մէջ ապրող եւ [illegible] չգիտցող Թուրքի մը Թրքու[illegible] կը կասկածինք ։
[illegible] միայն փոքրամասնութիւնները, [illegible] չենք սիրեր այն օտարականները ո[illegible] Թուրքիա եկած եւ քանի մը տարի [illegible] յետոյ Թրքերէն չեն սորված ։ [illegible] մեզի հանդէպ յարգանքի պակաս [illegible] Ամերիկացի բարեկամներ, ո[illegible] երկու - երեք տարուան մէջ Թրքե[illegible] սորված են ։ Շատ կը սիրենք զանոնք ։ [illegible] այնպէս կը խորհինք օտարականնե[illegible] համար, ո՞ր կը մնան փոքրամաս[illegible] թիւններ որոնք չենք բաժներ մեզմէ ․․ [illegible] խնդրին մէկ կողմն է կայ նաեւ [illegible] կողմը ․
[illegible] թիւն չընելու համար գրութիւն[illegible] մէջ զատ զատ չեմ յիշեր Յոյնե[illegible] Հայերը եւ Հրեաները ։ Սակայն ալ ս[illegible] հաւաքացութեանց պատճառ կը [illegible] ։
[illegible] մեր փոքրամասնութիւններուն [illegible] Թրքերէն չխօսողներու թիւը քիչ է ։ [illegible] նոյնիսկ անհանգիստ կ'ըլլան երբ [illegible] փոքրամասնութիւն» անունը կը տրուի [illegible] չեն ուզեր որ Թուրքիոյ մէջ «մե[illegible] մասնութեան - փոքրամասնութեան» [illegible] գոյութիւն ունենայ ։ Մենք ոչ թէ [illegible] զատելու համար, այլ կացութիւնը [illegible] համար կը գործածենք մե[illegible] մասնութիւն - փոքրամասնութիւն ա[illegible] թիւնը ։
[illegible] համար կարեւոր հարցումը հե[illegible] է ․ ինչո՞ւ մեր փոքրամասնու[illegible] մանք Թրքերէն չեն խօսիր ։ [illegible] պատճառը գտնել ։ Երբ Ֆրանսա [illegible] Ֆրանսերէն, Անգլիոյ մէջ անգլե[illegible] Գերմանիոյ մէջ գերմաներէն խօսե[illegible] համար հոգի կուտան, ասոր պատճա[illegible] այն է որ, այդ լեզուները շատ զար[illegible] իշխող լեզուներ են ։
[illegible] մէջ Ֆրանսացի մը հայերէն [illegible] յունարէն խօսող մը չի յանդիմաներ [illegible] Ֆրանսերէն խօսէ․․․ չըսեր ։

Գերմանիոյ եւ Իտալիոյ մէջ ալ այնպէս է ։ Գերմանացիի մը հոգն անգամ չէ, երբ յունարէն, Թրքերէն կամ հայերէն խօսուի Գերմանիոյ մէջ, որովհետեւ կը վստահի իր լեզուի զօրութեան, կը հաւատայ թէ փոքրամասնութիւնները ուզեն կամ չուզեն պիտի սորվին գերմաներէն խօսիլ ։ Գերմաներէնն ալ Ֆրանսերէնն ալ անշուշտ թէ միւսներէն աւելի զարգացած լեզուներ են ։

Կալով մեզի, հանրակառքերուն, շոգենաւերուն մէջ կամ ճամբան յունարէն կամ հրէերէն խօսիլը յարգանքի պակաս է ։ Բայց ․

— Հէյ, Թրքերէն խօսէ, ըսելով պոռալը մեզի վերաբերեալ գործ մըն է ։ Պէտք է ստիպենք որ Թրքերէն խօսին, սակայն ոչ թէ «Թրքերէն խօսէ» պոռալով եւ տռտալով ։ Այլ մեր լեզուն զարգացնելով կատարելագործելով միջազգային չափանիշով լեզուի մը դիրքին բարձրացնելով զայն ։ Այն ատեն ուզեն չուզեն Թրքերէն պիտի խօսին ։

Դուք մեր լեզուին ներքին վարկին մի նայիք, արտաքինին ալ նայեցէք, ճիշդ Թրքական դրամին նման ․․․

Եթէ մէկը Թրքական դրամը կոխոտէ, Թրքական դրամին անարգանք կը նկատուի կը պատժուի ։ Բայց ի՞նչ ըսենք երբ գիտենք թէ Թրքական դրամը աշխարհի հրապարակին վրայ չանցնիր ։ Ոչ ոք կը ծռի եւ կը վերցնէ տասը ղրուշնոց մը, որ գետին ինկած է որովհետեւ չարժեր ։ Ուրեմն ո՞րն է Թրքական դրամին դէմ կատարուած անարգանքը ։

Լեզուն ալ այսպէս է մենք մեր լեզուն միջազգային գիտութեան եւ արուեստի հրապարակին վրայ չենք ծանօթացուցած ։ Եթէ կարենանք, այն ատեն ամէն ոք Թրքերէն պիտի խօսի սիրայօժար ։ Եթէ մենք «մի խօսիր» ըսենք դարձեալ կը խօսի ։ Բռնութեամբ գեղեցկութիւն չըլլար ։

Թրքական գիտական եւ արուեստի գործերը դեռ նոր սկսան միջազգային շրջանակներու մէջ մուտք գործել, սակայն դեռ ճանչցուած չեն ։ Եւրոպայի կամ Ամերիկայի մտաւորականի մը հարցուցէք ծանօթ Թուրք գիտունի մը, գրողի մը անունը ։ Չեմ կարծեր որ միեւնոյն անուն մը տայ ձեզի ։ (ՅԱՌԱՋ — Աղէկ ինչ ինչո՞ւ չի տար Թուրք․․․ գիտունի մը անունը որ սորվինք ․․․ բայց անուն մը կայ որ ամէն մարդ գիտէ արտասահման․․․ Նասրէտտին Հոճայի անունը) ։ Մինչդեռ մեր մտաւորականները քանի մը Եւրոպայի գիտունի արուեստագէտի անուն կրնան յիշել ։ Ծանօթանալը գործով կ'ըլլայ ։

Ինչո՞ւ չաշխատինք զարգացնել մեր լեզուն, կիսկատար, կիսով օտար բառերով լեցուն լեզուով մը հակայ գործեր չեն գրուիր ։ Քսան տարի առաջ գրուած գիրքը կարդացէք չէք հասկնար ։ Կ'աշխատինք որ մեր լեզուն հարստանայ, զտուի եւ իր դիրքը գտնէ ։

Կը ճանչնամ Հայեր որոնք հայերէն անգամ չեն գիտեր ։ Ցոյն մը կը ճանչնայի Թուրք մտաւորական մը անգամ անոր չափ Թրքերէն չէր գիտեր ։ Թրքերէն բառարաններու հեղինակ Հայեր կան ։

Հօրս քաղաքացի հայ ընտանիք մը կար, իրենց խօսակցութենէն անկարելի էր հասկնալ թէ Հայ են ։ Հրեայ ընկերներ ունիմ ինծի չափ Թրքերէն գիտեն ։ Շինասին ալ այս է ։

Փոքրամասնութիւններու մէջ Թրքերէն չխօսողները փոքրամասնութիւն մը կը կազմեն ։ Այսպիսիները ուղիղ ճամբայ առաջնորդողները դարձեալ փոքրամասնութիւններն են ։ Պէտք չէ խարութիւն ընել այլ պէտք է գործակցութեամբ մի-

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՂԵՐԱԿԱՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ ՔՈՆԿՈՅԻ ՄԷՋ

ԻՏԱԼԻՈՅ ՓՈԽ - ՀԻՒՊԱՏՈՍԸ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ

Անիշխանութիւն եւ քաոս կը տիրէ Քոնկոյի մէջ ։ Ամենուրեք՝ թալան, բռնաբարում եւ սպանութիւններ տեղի կ'ունենան ։ Եւրոպացիները կատարեալ խուճապի մատնուած են ։ Խափշիկները իրարու դէմ ալ կը կռուին ։

Էլիզապէթվիլի մէջ — Քաթանկա նահանգի մայրաքաղաքը — ըմբոստացած խափշիկ զինուորները Մասարի զինուորական կայանին վրայ յարձակած են ։ Եւրոպացիները դիրք գրաւած կը զիմադրեն, կատաղի կերպով ։ Կռիւները փողոց ալ փոխադրուած են ուր Քոնկոցիները ճերմակներուն վրայ կը կրակեն ։ Սպաննուած են տասնեակ մը Եւրոպացիներ, նոյնքան թիւով ալ վիրաւորուածներ կան (սպաննուածներուն մէջն է՝ Իտալիոյ փոխ - հիւպատոսը) ։ Կացութիւնը այնքան վտանգաւոր դարձած է որ Քաթանկայի վարչապետը՝ Չոմպէ Պելժ ուժերու օժանդակութիւնը խնդրած է ։ Նոյնիմաստ խնդրանք մը ըրած է սահմանակից Ռոտեզիայի անգլիական ուժերուն ։ Պելժ զինուորները քաղաք թափած են ու սկսած է կռիւ մը՝ պելժ եւ Քոնկոյի զինուորներու միջեւ ։ Վերջին լուրերուն համաձայն Պելժերը յաջողած են քաղաքի կարեւոր կեդրոններուն տէր դառնալ ։

Քամինայի մէջ — Քաթանկայի հիւսիս Արեւելքը՝ պելժ զինուորները օդնութեան փութացած եւ յաջողած են ազատել մազապուրծ, տեղւոյն Եւրոպացիները, որ շղթեկառքի մը մէջ պաշարուած՝ ջարդուելու վտանգին տակ կը գտնուէին ։

Միւս նահանգներուն մէջ ալ կռիւներ եւ սարսռազդեցիկ դէպքեր պատահած են ։

Քիվու նահանգի զօրքերն ալ ապստամբած են, իրենց կարգին ։ Եւրոպացիները

ութիւն մը ստեղծել ։

Ինչո՞ւ հեռուները կ'երթանք, մեծ մասով Թուրքերը չե՞ն որ պառերու, գրաստարաններու դռներուն վրայ Ուէլքամ ․ Ֆրէշ Պիըր Տանսինկ - Ռում Նայթ-քլապ, Նայս Կըըլզ, գրութիւնները կը զետեղեն ։ Ասոնք յունարէն խօսակցութիւններէ աւելի շատ անհանգիստ չե՞ն ըներ ձեզ ․․․

×

Ճումհուրիյէթի խմբագիրը տեսակցութիւն մը ունեցած է Հալէքի պարագլուխ՝ Ինէօնիւի հետ որ յայտարարած է թէ ընտրութիւնները պէտք չէ ուշանան ։

× Շարունակելով անցնիլ նախկին վարչակարգի մարդիկը, ամէն օր նոր « գայթակղութիւններ » մէջտեղ կը հանեն ։

Ազգ․ Մեծ Ժողովի նախագահ Գորալթանի տան մէջ կատարուած քննութիւն մը պատճառ դարձած է որ հետաքրքրական տարիներ մէջտեղ ելլան ։ Գորալթան թաղաւորի մը անկողնին մէջ կը պառկէր ։ Տանը ամէն կողմը մերկ պարուհիներու նկարներով զարդարուած էին ։

× 15 օրէն դատաւարահի պիտի վերածուի Եասըատայի մարդատարահը ։ Ցուլիս 6էն ի վեր Պայարի, Մենտերէսի եւ ընկերներու արգիլուած է արեւի լոգանք առնել ։

× Անկէօյ պետական աւագանիին կեդրոնի փոխարժէքները պիտի զանձուին յառաջիկային, անոնց դէմ վճիռ արձակուելէն յետոյ ։

× Պայարի պատկանող երեք արկղ դրամ հարեղէն գտնուած են ։

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Խմբագրատուն այցելեց Պ. Տիգրան Թոսպաթ, խմբագրապետ Պէյրութի Այգ եւ Ֆրանսերէն Լը Սուար թերթերուն, նախկին երեսփոխան Լիբանանի խորհրդարանին ։ Մեր պաշտօնակիցը քանի մը օր պիտի մնայ Փարիզ ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՑՁԸՆՀԱՒՐԸ յայտարարեց թէ պիտի չհանդուրժէ որ համայնավար վարչաձեւ մը հաստատուի Գուպայի մէջ ։ Բայց Խրուշչեւ կ'ըսէ Քասթրոյին որ հոգ չընէ, ինք կանակը կեցած է եւ եթէ Ամերիկա միջամտէ, խորհրդային հռթիռները պիտի տեղան Ամերիկայի վրայ ։

ՏԸ ԿՈԼ Փարիզ վերադարձաւ Նորմանտիի շրջապտոյտը վերջացնելէ ետք ։ Նախագահը խօսեցաւ Ալժերիոյ, Հասարակապետութեան, թերաճ երկիրներու օժանդակութեան մասին եւ մասնաւոր յիշատակութեամբ մը ողեկոչեց բանակը ։ Ալժ․ Ազատ․ Ճակատի պաշտօնաթերթը կը յայտնէ թէ տը Կոլի ճառերէն յայտնի եղաւ որ ինք է Մըլէօնի խօսակցութեանց ձախողութեան պատճառը, որովհետեւ իրրեւ պայմաններ կ'ուզէ ընդունիլ Ալպասի պատուիրակութիւնը ։ Գալով «Ալժերական Ալժերիոյ» , Թունուզի թերթին համար ուրիշ բան ըսել չէ քան «մարսիլիական Մարսիլիա» ։

(Շար․ը կարդալ Դ․ էջ)

պարպած են Ուալիքալա փոքրիկ քաղաքը ։ Կոմայի մէջ, Պելժ ուժերը ստիպուած եղած են միջամտելու որպէսզի ազատեն պաշարուած եւ նեղ կացութեան մատնուած երկու հարիւր Եւրոպացիները ։ Դեռ կռիւները կը շարունակուին ։ Մաթատի Փորթուկալի դեսպանատունը հրկիզուած է, ըմբոստներուն ձեռքով ։

Իրերու այս կացութեան մէջ Եւրոպացիները կը շարունակեն երկրէն փախչիլ ։ Ամէն ժամ Պրիւսէլ կը հասնին՝ կիներով եւ մանուկներով լեցուն օդանաւեր ։ Պրազավիլ — Ֆրանս․ Քոնկօ — եւ Ռոտեզիա լեցուած են՝ փախստական Եւրոպացիներ ։

Պրիւսէլ հասած գաղթականներ՝ իրենց գլխուն պատահած դէպքերը կը պատմեն ։ Բոլորն ալ սարսռազդեցիկ են ։ Իրապէս թէյքսպիրեան, տասնըչորս տարեկան աղջնակ մը պատմած է թէ ինչպէս իր աչքերուն առջեւ քոյրը բռնաբարուած է, երկու խափշիկներու կողմէ ։ Թիսվիլի մէջ խափշիկ զինուորներ կուսանոց մը մտած՝ ու մանկամարդ աղջիկներու վրայ յարձակած են ։ Ուրիշ տեղ մը՝ բռնաբարելէ ետք՝ կիներուն արգանդները ճեղքած են ։

Խափշիկները իրարու դէմ ալ կռուած են ։ Քասայի նահանգին մէջ, որ հարուստ է ադամանդի հանքերով, Պալիւպա եւ Լիւլիւա ցեղախումբերը վերցուած են իրարու դէմ պատերազմիլ՝ նետերով եւ աուրերով ։ Գիւղեր եւ տնակներ հրկիզուած են ։

Միւս կողմէ Քաթանկա նահանգը, որ 500․000 քառ․ քիլոմեթր տարածութիւն մը ունի եւ մօտ 1․500․000 բնակչութիւն ու հարուստ է երկաթի, ածուխի եւ յարգի մետաղներու հանքերով, որոշած է անջատուիլ եւ իր անկախութիւնը հռչակել ։

Պրիւսէլի մէջ քսան հազար ցուցարարներ «կառավարութիւն հրաժարէ», «Թող Թագաւորը խօսի», «Էյսքենս կառավարութիւն» պոռացած են ։ Ոստիկանութիւնը միջամտած է ։ Այսուհանդերձ պառլամենտութիւն մը վարչապետին ներկայացած է ու պահանջած է որ ձեռք առնուին Եւրոպացիներու կեանքը պաշտպանող հարկ եղած միջոցները ։

ՀԱՒԱՏՔ ԵՒ ԳՈՐԾ

Հաւատով սկսուած գործ մը արդէն կէս յաջողած գործ է, ըսուած է :

Բացառութիւնը կը վերցնենք գործնական մտքով, իմանալով հաւատք բացառութեամբ կամքի ուժ, նախաձեռնուած աշխատանքի համար պահանջուած պատրաստութիւն ու զոհաբերութիւն :

Հանրային կեանքի մէջ գործի յաջողութիւնը կախուած է նախաձեռնողներու կամքէն ու հաւատքէն :

Շատ մը գեղեցիկ ծրագիրներ վիժած են սաղմին մէջ, որովհետեւ զանոնք իրականացնելու համար գտնուած չեն համապատասխան անձեր :

Առեւտրական հսկայ հաստատութիւններ, մանրակրտական հմտութիւն պահանջող մեծ ձեռնարկներ պիտի փճանային, եթէ անոնց ղեկավարութեան համար չփնտռուէին ասպարէզին ծանօթ անձեր :

Փոխադարձ, արուեստի խեչերանքներու ականաւոր պիտի զտնայինք պաշտօնի կոչելով մարդիկ որ մուսաներու չեն զարպասած :

Ասոր համար ըսուած է. գործին համապատասխան մարդ :

Ու գործին համապատասխան մարդը երբ կամքով ու հաւատքով լեցուած է իրեն յանձնուած պարտականութեան հանդէպ, յաջողութիւնը ապահով է :

Այն պարագային որ անհատին կը պակսի հաւատք, իրեն վստահուած գործին հանդէպ, սպասել շօշափելի արդիւնք, ապարդիւն է :

Բեմին վրայ պարտականութիւն մը կատարող արուեստագէտ եթէ չապրի իր դերը, ունկնդիրները յուզել չի կրնար :

Իր վերցուցած տիպարին հոգեկան բոլոր ապրումները տալով միայն դերասան մը կրնայ տպաւորել հանդիսականները : Ցուցական դեղումներու, ձայնի, շարժումներու եւ առանձին ընդդիմայեղումներու ամբողջ խուրձ մը ըլլալ պարտի ան, եթէ կ՚ուզէ տիրապետել ներկաներու հոգիին: Այլապէս ձեւական արտասանութիւն պիտի ըլլար անոր ըրածը, հեռու փոքրագոյն ազդեցութիւն մը իսկ գործելէ :

Հաւատքի հարց մըն է նաեւ արուեստը: Հոն ուր կը պակսի անոր մասին այս մէկը՝ տրուածը պիտի ըլլայ օծութեան տանող ներքին աւիշէ ու լոյսէ զուրկ :

Արդ, որպէսզի շօշափելի արդիւնքներ ձեռք բերուի պաշտօններէն՝ զոր կը վստահինք թեկնածուներու, պէտք է վերջինները օժտուած ըլլան իրենց ստանձնած գործը կատարելու կամքով ու ոգիով :

Ուրիշ խօսքով, պէտք է հաւատ ունենան իրենց վստահուած գործին նկատմամբ. ըմբռնեն անոր կարեւորութիւնը :

Եթէ գործեր կան, որ տարիներ ետք դեռ կը մնան անկատար ու ծղծղուած, պատճառը այն է որ անոնց իրագործումին համար աշխատանքի կոչուած մարդոց պակսած է հաւատ, նուիրում ու պատրաստութիւն :

Ու, հաւատէ թափուր անձերով ստեղծագործական աշխատանքներ կատարել կարելի չէ :

Նիւթը, որուն կարեւորութիւնը կը շեշտուի միշտ որոշ գործերու յաջողութեան համար, ունի անշուշտ իր տեղը, բայց շատ ծրագիրներ դարձեալ կը ձախողին, — ու հակառակ զոհողութիւններով հանգանակուած մեծամեծ գումարներու, — որովհետեւ զանոնք իրականացնելու համար չեն փնտռուիր պատրաստութեամբ ու հաւատքով տոգորուած անձեր :

Զինուորական մասնագիտութենէ զուրկ խաժամուժով յաղթանակներ ձեռք չեն բերուիր: Ոչ ալ դիրքեր կրնայ գրաւել զօրավար մը՝ որուն կը պակսի, ի յառաջագունէ, հաւատք իր ստանձնած պաշտօնին մէջ :

Ամէն կողմ տեղ – քայլերը արդիւնք են չնչին հաւատքով կամագուրկ առաջնորդութեանց մեղանչումներուն :

Իրենց ստանձնած պարտականութեանց մասին հաւատք ունեցող անձերն են միայն որ կրնան շինարար գործեր կատարել :

Իր ուժերուն մասին կասկածներ ունեցող մէկը շինիչ աշխատանքներ կատարելէ հեռու է :

Հաւատքով սկսուած աշխատանք մը ի վերջոյ պիտի տայ դրական արդիւնքներ:

Որովհետեւ հաւատը աղբիւրն է խանդավառութեան եւ ստեղծագործ աշխատանքի :

Ցուսահատներու եւ յոռետեսներու տրուած չէ իրենց շրջապատին մէջ խանդավառութիւն յառաջացնել :

Խանդավառութեան էութիւնը հաւատքն է որ կամքով նարօտուած, կոչուած է հրաշքներ գործելու :

Ժողովուրդ մը հաւատքով գրաւուած բարեխիղճ առաջնորդներու պէտք ունի, զարգանալու եւ նուաճումներ արձանագրելու համար :

Հաւատքով տոգորուած ղեկավարութիւն մը, ըլլայ իրաւական իշխանութիւն թէ սոսկական մարմին մը, կոչուած է միշտ որոշ դեր մը կատարելու :

Ու բախտաւոր է ազգ մը, ժողովուրդ մը կամ համայնք մը, որ առաջնորդ ունի լայնախոհ, գիտակից ու հաւատաւոր առաջնորդներ :

Փնտռել, գտնել ու պաշտօնի կոչել նման առաջնորդներ, պարտականութիւնն է քաղաքացիներու, եթէ ունին նախանձախնդրութիւնը հայրենիքի եւ համայնքի գործերու լաւագոյն յանձնառումին :

«ԱՐՄԵՆԻԱ»

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ ՁԱՒԱԿԸ՝

ԷՆԻՒՐԸՆ ՊԻՎԸՆ

ԽՄԲ.— Յուլիս 6, երեկոյեան ժամը 16·10ին, մեռաւ Անգլիոյ աշխատաւորականներու պարագլուխը: Անցեալ Դեկտեմբեր 29ին, գործողութեան ենթարկուած էր «որովայնի անծանօթ ցաւի» մը պատճառով: Վիրաբոյժները ստիպուեցան ստամոքսին մէկ կարեւոր մասը կտրել հանել: Փետրուարին բարելաւուած էր իր վիճակը, սակայն, Յունիսի սկիզբները, իր վիճակը վերստին կը ծանրանար: Անցեալ Շաբաթ արդէն իսկ անյոյս դարձած էր :

Երկար ատեն յաւիտենական ըմբոստը նկատուելէ ետք, որուն բռնած դիրքը, Էթլիի երկրորդ դահլիճին հանդէպ, ըմբոստանալիք մը դարձած էր նոյնինքն աշխատաւորական կուսակցութեան միասնականութեան համար, Պիվըն կ՚անհետանայ այնպիսի պահու մը երբ, ընդհակառակն, միասնականութեան միակ գրաւականը կը հանդիսանար այն խղճի մեծ տագնապին մէջ, զոր կ՚անցընեն աշխատաւորականները:

Ծնած էր Թրէյտըկար, Մոնմաութշայր գաւառը, 1897ին: Ըլլալով համեստ հանքագործի մը զաւակը, իր կարգին, վաղ տարիքէն պիտի ճաշակէր ածխահանքերու ծանր կեանքը: Արդարեւ, 13 տարեկանին, երբ հազիւ լրացուցած էր նախնական իր ուսումը, կը ստիպուէր հանք իջնել: Իր իմացական աշխուժութիւնը պատճառ դարձած է, որ 21 տարեկանին, ուսանողական թոշակ ստանայ՝ Կալլէսի Հանքագործներու Դաշնակցութեան կողմէ իր ուսումը կատարելագործելու համար՝ Լոնտոնի Աշխատանքի Կեդրոնական վարժարանին մէջ: Երկու տարի ուսանելէ ետք, 1920ին կը վերադառնայ՝ Կալլէսի երկիրը, ուր ընկերվարական շարքային իր դաստիարակութիւնը կը ստանայ՝ ընկերային այն պայքարներու օրերուն, որոնք յաջորդեցին առաջին աշխարհամարտին :

1929ին, 32 տարեկան էր երբ երեսփոխան կ՚ընտրուի ու միշտ կը պահէ իր աթոռը: Նոյն օրերուն, երեսփոխան կ՚ընտրուի երիտասարդ սկովտացի փաստաբանուհի մը՝ Օր. Ճէնի Լի, որ Պիվընի նման, հանքագործի զաւակ էր եւ ուսած էր՝ Էտինպըրկ: Հինգ տարի ետք կ՚ամուսնանան :

Բարդ խառնուածքի տէր եւ բացառիկ տաղանդով օժտուած՝ Պիվըն խորհրդարանին մէջ վտանգաւոր մէկ մրցակից ունեցաւ յանձին Չըրչիլի :

Ծանօթ խորհրդարանական բոլոր խաղերուն, ի գործ դնելով իր բնածին պերճախօսութիւնը կամ գործածելով դատախազներու յատուկ հատու բառեր, ըլլալով նաեւ գոռոզ եւ խիստ այն պաշտօնակիցներուն նկատմամբ՝ որոնց մօտ կը պակսէր կացութիւն մը ըմբռնելու շնորհքը,

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐ[...]

Մեր քուջակիրանքին եւ պատ[...]
պէտք է արժանանայ ամէն մէկ [...]
ու աշխատանք, որ կը միայ՝ հայ[...]
պահել :

Նուիրական այս ճիգին եւ [...]
մէջ, ներելի չեն ոչ անփութութիւ[...]
զասայքութիւնը, եւ մանաւանդ [...]
ծականութիւնը : Ազգային բարձ[...]
րունմի եւ քաղաքացիական [...]
թեան ապացոյցը տուած պիտի [...]
ազդովին, եթէ ըմբռնէինք ներկա[...]
րու մեծ վտանգը ու բոււ այսմ [...]
չէինք պայքարի հակադրեցիկ մէջ[...]

Անժխտելի իրողութիւն է այլեւ[...]
այս խաղաղ պայքարի ընթացքին [...]
նաւոր զուրդուրանք ցոյց պէտք է [...]
ուի, Հայ նորահաս երիտասարդ[...]
արթուն եւ կենդանի պահելու համար [...]
մշակոյթին եւ յատկապէս իր [...]
երգին, երաժշտութեան եւ [...]

[...]ան կրցաւ, տարիներ անընդհատ, [...]
տաւորականներու մէկ մասին [...]
զանոնայ միակ եւ անժխտելի [...]
անգլիական ընկերվարութեան:

Այսուհանդերձ, երբեք չյաջողեց[...]
րին հպատակեցնել կուսակցութեան
ծամանութիւնը, յատկապէս արտա[...]
գիտական ընկերակցութիւններու [...]
մութեան պատճառաւ :

Ինչպէս իր հայրենակից Լոյտ Ճոր[...]
ձեւով մըն ալ Չըրչիլը, ամէնէն [...]
արձակադէն մըն էր: Այս պատճառաւ [...]
շարքայինները թէեւ հիացած, [...]
դերձ իրենցմէ մէկը չէին նկատեր [...]

1939 Ապրիլ 1ին Աշխատաւորական [...]
սակցութեան շարքերէն՝ Սըր Սթա[...]
Քրիփսի հետ վտարուած (իր պաշտ[...]
նէին ժողովրդական ճակատի ծրագիր[...]
ան, ամբողջ պատերազմի տեւողութ[...]
միս մինակը տեւական ընդդիմ[...]
մնաց համագործակցական դահլիճի [...]
Ծանօթ են Չըրչիլի հետ իր ունեցած [...]
կասցութիւնները :

1945էն 1950, Էթլիի դահլիճին մէ[...]
բաշխնութեան եւ Առողջապահութեան [...]
խարար եղաւ եւ ի յայտ բերաւ հա[...]
կերպչական բացառիկ շնորհք [...]
երկրորդ դահլիճէն իր հրաժարա[...]
խատանքի նախարար) պատճառ [...]
այս վերջինին հաշուեկշռին [...]

Ասոր յաջորդեցին երկւէջի [...]
յատկանշուած Աշխատաւորական [...]
սակցութենէն ներս բուռն պայքար[...]
Էթլիի քաշուելէն ետքը, Պիվըն [...]
փորձեց այս վերջինին տեղը [...]
Կէյցքել յաջորդ ընտրուեցաւ Էթլի[...]
կայն հազիւ իր պաշտօնին գլուխ [...]
ցած՝ Կէյցքել զգաց եւ ըմբռնեց իր [...]
կառակորդ Պիվընի ներկայութեան [...]
գործակցութեան անհրաժեշտութ[...]
Այսպէս է որ Պիվըն կուսակց[...]
գանձապահ ընտրուեցաւ Գէյցքել[...]
ապա, արտաքին նախարար նշանակ[...]
ցաւ աշխատաւորական «ստուերական [...]
լիճ»ին մէջ:

Բացառիկ դէմք մըն էր, բնական [...]
ղովուրդի զաւակ մը: Ինք է որ կ՚ըսէ[...]
« Շատ դժուար է սիրալիր ըլլալ [...]
ամօթխած հազնելով յեղափոխութիւ[...]
նել եւ ես, մինչեւ վերջին շունչս [...]
փոխական պիտի ըլլամ »:

Պատերազմի ընթացքին յաճախ [...]
խումներ ունեցած է Չըրչիլի [...]
Պաստոսական Պիվընը անպարկեշտ[...]
յուշարձան մըն է, կ՚ըսէր Չըրչիլ [...]
Պիվըն կը պատասխանէր — «Պատ[...]
կան վարչապետը, ազգային առաջն[...]
աղէտ մըն է»: Երեսփոխանական [...]
ները կը տաքնային շնորհիւ իր յար[...]
սանութեան: Անգամ մը պատասխան[...]
տրին երեսին «տկարները երբեք պէտ[...]
որ իրենց ձայնը բարձրացնեն» : [...]
1945ին առողջապահութեան նախար[...]
դաւ Էթլիի դահլիճին մէջ, Չըրչիլ [...]
երեսին նետեց — «Աւելի ճիշդ [...]
սենք՝ վատառողջութեան նախար[...]
«Այս պանիրի կտորը թող լռէ» պատ[...]
խանեց Պիվըն :

Կառավարութեան անդամ եղած [...]
ընկերային ապահովութեան դրութ[...]
ստեղծեց, որ կը նախատեսէր բժշկ[...]
եւ ատամնաբուժական խնամքները [...]
կատարել բոլորին համար անվճար [...]

Պիվըն, ոչ ոք անտարբեր ձգած է [...]
չինչէն հասած այս մարդը ուժ մը [...]
գլուխ մըն էր, անվհատ պայքարող [...]
էր ու մինչեւ վերջին շունչը պայքարեց[...]

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ՄԱՐԴԱԳԱՅԼ

(ԶՐՈՅՑ)

Մի երեկոյ էլ, երբ մթնել էր եւ բոլորն ընթրիքի նոր էին նստել, յանկարծ քարայրի դրան առաջ փայլեցին երկու աչքեր եւ լսուեց մացառների խշրտոցը :

— Ո՞վ է այդ, ռռնաց Ձէքը :

— Բարեկամ է, լսուեց մի խռպոտ, անախորժ ձայն, յետոյ առաջ եկաւ մի մեծ դէմք :

— Մեծ – Խորհրդի Կարմիրն է, աւելացրեց ձայնը աւելի մօտից :

Սարհօնի դէմքը փոթոտուեց: Այս քաու գայլի գալը լաւ բան չէր գուշակում : Բայց ոչինչ անել չէր կարելի, որովհետեւ Կարմիրը գայլերի Մեծ – Խորհրդի մեծափառ դեսպանն էր ՝նրա սուրհանդակը :

— Համեցէք ներս մտէք, Կարմիր, ասաց Սարհօնը — համեցէք ընթրիքի :

— Ոչ, շնորհակալ եմ, ասաց Կարմիրը դրան մօտից, ես նոր եմ ընթրել... Բայց ինչ որ օձի հոտ է գալիս այստեղից :

— Այդ ոչինչ, Կարմիր, խօսեց Սարհօնը, — երեւի շատ կուշտ չես ընթրել այսօր... Ներս եկ, տեսնենք, Կարմիր, ինչ լուր ես բերում մեզ :

Կարմիրը ներս եկաւ: Բորենու նման ցից ու գզգզուած մազերով, խորամանկ, տակամանց նայող աչքերով փոքրիկ գայլ էր նա :

— Գիտե՞ս, Սարհօն, ասաց նա մտնելիս, ես Մեծ – Խորհրդից եմ ուղարկուած, ժամանակ չկայ կորցնելու: Մեծ Խորհուրդը գումարուել է Կլոր Բլրի վրայ եւ քեզ իր ատեանն է կանչում :

— Ի՞նչ, իր ատեա՞նը ... ինչո՞ւ, հարցրեց Սարհօնը այլայլած ; — ես ոչինչ չեմ գործել հասարակական օրէնքների դէմ :

— Ես իրաւունք չունիմ քեզ պատճառը յայտնելու, ասաց Կարմիրը լուրջ եւ խորհրդաւոր դէմքով, — յանուն օրինաց՝ քեզ կոչում եմ Մեծ–Խորհրդի ատեանը եւ ...

Եւ ստացաւ նա մի խորոխտ կերպարանք :

— Եւ ի՞նչ ... ընդհատեց նրան Ձէքը ծաղրական դէմքով, — չը լինի՞ թէ ինձ էլ են կոչում այդ Մեծ Խորհրդի վեհաշուք ատեանը :

Մեծաշուք պատգամաւորը վիրաւորուեց մի կնոջ այդպիսի ծաղրական ձեւերից :

— Ոչ, ասաց նա կծու ձայնով, — այդպիսի տեղերում կանայք գործ չունեն ... կանայք ձայն չունեն ...

— Հողը գլխներիդ ... գոչեց գայլուհին, առանց մեզ դուք ձայն կարո՞ղ էք ունենալ ...

Կարմիրը, երեւի մտածելով որ կնոջ հետ գլուխ դնել պէտք չէր, մանաւանդ իր պէս մի վեհանձն պաշտօնեայի համար, — աշխատեց հեգնոտ ժպիտ կպցնել դէմքի վրայ, նայեց Ձէքին եւ ապա Սարհօնին դառնալով՝ ասաց.

— Հը՞... Մեծ Խորհրդի հրամա՞նը ... Մի՞թէ չես ուզում գալ :

— Գնանք, պատասխանեց գայլը ոտքի ելլելով — ամէն գայլ պարտաւոր է հպատակուել իր դրած օրէնքներին ...: Առաջ ընկեր ...:

Կարմիրը առաջ անցաւ, քայլեց մինչեւ դուռը, ապա կանգ առաւ, դարձաւ եւ ասաց.

— Գիտե՞ս ինչ, Սարհօն եղբայր, գործից երեւում է որ Օձուկին էլ հարկաւոր է հետերնիս վերցնել. ի՞նչ հարկաւոր է ինձ նեղութիւն տալ նորից գալու :

— Օձո՞ւկ, գոռաց Սարհօնը, ո՞վ է այդ :

Կարմիր գլխով մանուկին ցոյց տուաւ:

— Ի՞նչ, բացագանչեց Ձէքը, Խորհուրդը գիտէ՞ նրա մասին :

Կարմիրը պատկառանք ազդող կերպարանք կազմեց եւ գլուխը ցցելով ասաց .

Վ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

(4 Շար.)

...միութիւններուն հանդէպ, որոնք հզօր ազդակներ են հայ ոգին կենդանի եւ Հայուն յատկանիշները վառ պահելու համար :

Պէտք է տարածուի Հայ լեզուն՝ նոր սերունդին մէջ, պէտք է վառ ու անխախտ մնայ անոնց մէջ հայ ոգին, եթէ կ'ուզենք ապահովել վաղուան Հայութեան ազգային շունչն ու գոյութիւնը :

[illegible] այս յամառ այլ նուիրական [illegible] եւ պայքարին մէջ, իրենց [illegible] — ու [illegible] — [illegible] բոլոր շրջաններուն մէջ [illegible] Հ. Յ. Դ. Երիտասարդական, պատանեկան եւ ուսանողական Միութիւնները :

Այս Միութիւններուն առաջին եւ հիմնական նպատակն եղած է՝ դաստիարակել [illegible] հայկական մշակոյթով, [illegible] անոնց հոգիները [illegible] ճանաչողութիւն եւ ոգի :

Գեղեցիկ եւ հոգեպարար երեւոյթ է [illegible] այն բոլոր ձեռնարկները եւ աշխատանքները, զորս կը կատարեն մեր երիտասարդները՝ գիտակից իրենց կոչումին, նուիրումով, [illegible] գիտակցութեամբ ու մանաւանդ խանդավառութեամբ :

Ի շարս գրական բազմազան աշխատանքներու՝ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի տարեկան ճամբարները դարձած են այժմ, մեր գաղութին համար մեծ նշանակութիւն ունեցող ձեռնարկներ : Արդարեւ՝ գործը սկսուած էր փոքր չափերով, առաջին տարին քանի մը տասնեակ մասնակցողներ — ներկայիս տարուէ տարի աճելով, ճամբարին կը մասնակցին 300-350 երկու սեռէ երիտասարդներ :

Վերջին երկու տարիներուն՝ Փալա[illegible] գեղատեսիլ լճին ափին հաստատուած էր՝ Նոր Սերունդի ճամբարը: Այս տարի, մինչ Իզէրի նահանգին մէջ, Լա–Ֆրէյի մէկ գեղեցիկ պանդոկը վարձուած է [illegible] մեծ բարձրութիւն, խաղաղ, կանաչազարդ եւ ծառաշատ շրջապատ, [illegible] մեծ լիճ :

Հոն այս վայրին մէջ, լման մէկ ամիս հայ երիտասարդութիւնը պիտի հաւաքուի հայերէն մտածելու, հայկական շունչով [illegible] եւ հայերէն բարբառելու [illegible] :

[illegible], [illegible] կազմակերպչութիւններու կողմէն, որոշած ու կարգադրած են դաստիարակչական կարեւոր յայտագիր մը :

[illegible] դասախօսութիւններ՝ [illegible] մեր [illegible] եւ [illegible] նիւթերու եւ հարցերու շուրջ.

[illegible], գրական երեկոներ եւ վիճաբանութիւններ իրարու պիտի յաջորդեն, [illegible] համար երիտասարդութիւնը շնչաւորելու՝ հայ դատով, հայոց պատմութեամբ եւ հայկական արժէքներով :

[illegible] միացնել օգտակարը : Օգտագործել ամէն միջոց՝ ի խնդիր Հայը Հայ պահելու նուիրական մեր պայքարին :

Այս եղած է Նոր Սերունդի տղոց եւ աղջիկներուն նպատակը :

Կը մնայ քաջալեր հանդիսանալ :

Ժ. Մ.

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

Էջմիածնատիպ եւ խաչատիպ իր ոճով՝ այս ուշագրաւ շէնքը, քաղաքին բարեզարդութեան նպաստող շինութեանց ցանկին մէջ կը դասուի իրաւամբ: Շինուած է երջանկայիշատակ բարերար՝ ասպետ Վահան Խօրասանճեանի ամբողջական ծախքովը, Մարսէյլի էն պերճաշուք ծառուղիին՝ Փրատոյի վրայ, շրջապատուած ընդարձակ պարտէզով: Հիմնարկէքը կատարուած է 1928ին, իսկ բացումն ու օծումը՝ 1931ին հոգելոյս Գալաճեան Սրբազանի ձեռամբ :

Ճարտարապետը՝ Արամ Թահթաճեան, մեծ արուեստով ու գուրգուրանքով աշխատած է իր այս գողտրիկ գործին վրայ, որ Հայկ. եկեղեցական ճարտարապետութեան յաջող մէկ վերարտադրութիւնը կը ներկայացնէ ու շօշափելի կերպով կը վկայէ մեր հնամենի արուեստին արժէքին ու գեղեցկութեանը մասին :

Տեղացի թէ օտար այցելուն զմայլանքով կանգ կ'առնէ անոր ձեւերու ներդաշնակ համեմատութիւններուն եւ գծերու գրաւիչ վայելչութեան առջեւ: Արտաքուստ, զանգակատունը եւ կաթողիկէ գմբէթը ճոխ կերպով զարդարուած են ոճաւոր ու բազմապիսի քանդակներով: Վեց մետայեոններու մէջ կը ցուցադրուին մեր եկեղեցական ոճն յատկանշող սրբավայրերու յայտնի նմոյշները: Ոչ նուազ ճոխ են ներքին զարդարանքները: Վերամբարձ ու կամարակապ գմբէթը կը հանգչի կեդրոնական չորս սիւներու վրայ, որոնք նրբարուեստ ու սլացիկ՝ վեր կը խոյանան ու իրենց հետ ակնարկը կը տանին սեւեռել, գմբէթին կորնթարդ առաստաղը զարդարող ակնապարար մանրանկարչութեան վրայ՝ ոճաւոր եւ գունաւոր :

Եկեղեցին հարուստ է նաեւ արժէքաւոր նկարներով, մեծ մասամբ [illegible] վարպետի մը վրձինին արդիւնք: Ուշադրութեան արժանի են մասնաւորապէս, երկու մեծ որմանկարներ աջ եւ ձախ պատերուն կեդրոնը գրաւող: Մին կը ներկայացնէ Աւարայրի ճակատամարտէն առաջ, ուր Հայոց նիզակակիր բանակը, ի ներկայութեան Վարդան Սպարապետին եւ Ղեւոնդ Երէցին, երդում ուխտ կը կատարէ խաչին ու աւետարանին վրայ: Անոր դիմաց, միւս մեծ որմանկարը, կ'ոգեկոչէ 1915ի մեծ եղեռնը: Տեղահան ու անպաշտպան՝ կիներու եւ երախաներու հետ, ալեւոր ծերունիներու կարաւանը, կոնակ դարձուցած հայրենի լեռներուն, [illegible] ճամբան բռնած է երկարապատում տողանցքով :

Երկու նկարներն ալ խորապէս ազդուիչ են եւ խորհրդածութեանց մէջ կը թողեն այցելուն: Իրաւամբ 15 դար հետոյ, պատմական այս երկու անցքերուն մէջ ուժգնօրէն ի յայտ կուգայ հայ ժողովուրդի ազատութեան մշտավառ տենչը, կռուելու եւ զոհուելու անոր կամքը, ինչպէս իր բոլոր սրբութիւններուն՝ նոյնպէս եւ իր լոյս հաւատքին պաշտպանութեան ի խնդիր :

Մէկ խօսքով, այս գողտրիկ յուշարձանը, սերտիմաստ ու խորախոր տեսքով կուգայ ցուցադրել, Հայուն շինարար ու ստեղծագործ հանճարին շնորհքը, Միջերկրականի այս գեղածիծաղ ափերուն վրայ :

Պէտք չէ որ մոռացութեան տրուի, երախտիքն այն մեծ պարտքը՝ որ Մարսէյլի Հայութիւնը ունի իր եկեղեցաշէն բարերարին հանդէպ եւ զոր կը հրաւիրուի հատուցանել, գոնէ տարին անգամ մը — այս Կիրակի — Սրբոց Թարգմանչաց տօնին առթիւ :

Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Համախորհրդակցական Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի տարեկան մեծ դաշտահանդէսը տեղի ունեցաւ անցեալ Կիրակի, Յուլիս 3ին :

Ամառնային պայծառ արեւը քաջալերեց շատ մը հայ ընտանիքներ փութալ Գ. Հ. Զուգուրեանի բարձրադիր եւ օդասուն ագարակը՝ Սէն Լուի բլուրին վրայ :

Ռատիօ Այգազ ամբողջ օրը զուտ հայկական երգերով ու նուագով հմայեց ներկաները :

Մասնաճիւղի բոլոր անդամները գործի լծուած, ջանացին եւ յաջողեցան խանդավառ մթնոլորտ մը ստեղծել :

Կէսօրէ ետք սկսաւ գեղարուեստական բաժինը: Հանդէսին կը նախագահէր Կեդ. վարչութեան ատենապետ Գ. Ս. Տէր Մարտիրոսեան՝ որ «Մարսէյյէզ»ով, «Բամ փորոտանով» բացումը կատարեց :

Կեդր. վարչութեան քարտուղար Աճէմեան քանի մը խօսքով անդրադարձաւ մեր Միութեան գործունէութեան, շեշտելով անոր կարեւոր դերը հայ գաղութին մէջ: «Եթէ այս հանդէսը ծառայէր միայն տարին անգամ մը գոնէ հեռաւոր արուարձաններու հայրենակիցները ի մի հաւաքելու, այդ իսկ ինքնին գովելի նպատակ մըն էր» ըսաւ ան :

Եղան երգեր, արտասանութիւններ եւ ցանթէզի, շնորհալի երկսեռ հայրենակիցներու կողմէ եւ արժանացան ներկաներու ծափահարութեան: Մեզի հրամցուեցաւ նաեւ Կովկասահայ երգ ու նուագ, Նախիջեւանի հայկական գինուորներու կողմէ :

Ժողովրդական սիրուած դերասան Թրպաչեան իր խումբով ներկայացուց փոքր զաւեշտ մը «Նոր -Հարսնառը» եւ «Արշին մալ Ալան»ի վերջին տեսարանը՝ որու ընթացքին տրուած երգերն ու պարերը մեծապէս գնահատուեցան: Առանձին յիշատակութեան արժանի է Օր. Քէչէճեան՝ որու բոլոր երգերն ալ հրապուրիչ ձայնով մը եւ զգայուն թոնով արտայայտուեցան :

Պիւֆէն ճոխ էր եւ բոլոր ներկաներուն գոհացում տրուեցաւ: Վիճակահանութեան տոմսերը գրեթէ ամբողջութեամբ տեղին վրայ սպառեցան եւ անմիջապէս շահող թիւերը տրուեցան :

Այս ձեռնարկը ամէն տեսակէտով մեծ յաջողութիւն մը եղաւ: Գովասանքի արժանի են թէ կոկիկ բազմութիւնը, թէ գեղարուեստական բաժնին գործակցողները եւ թէ ալ մասնաճիւղի անդամները, որոնք կատարեցին իրենց յանձնուած գործը :

ՀԱՆԴԻՍԱԿԱՆ ՄԸ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՈՒՍՏՐԻ (Ամերիկա) մէջ Յունիս 26ին բացուած է Հայ Երիտ. Դաշնակցութեան 27րդ պատգամաւորական ժողովը: Այս առթիւ խօսած են Հ. Յ. Դ.ի Կ. Կոմիտէի կողմէ՝ Տոքթ. Վարժապետեան, գործիչ Տոքթ. Բ. Փափազեան եւ ՀՕՄ.ի կողմէ Տիկին Ս. Սրապեան: Բացման աղօթքը ըրած է Տէր Խորոզեան քահանայ : Խօսած է նաեւ Բժ. Ե. Խաթանասեան :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ՀՕՄ.ի 40րդ պատգամաւորական ժողովի վերջին նիստը տեղի ունեցած է Յունիս 25ին : Կազմուած է նոր տարեշրջանի պիւտճէն: Նոր վարչութեան անդամ ընտրուած են. — Արփի Փափազեան, Գ. Կանայեան, Ս. Թասիկեան, Ս. Տէր Մանուէլեան, Արփի Խաչմանեան, Արփի Զարզուտեան եւ Թէրզեան :

ՆԻՒ ԲՐԻԹԸՆԻ (Ամերիկա) դատաւորը դատախազ նշանակած է փաստաբան Ջօրճ Թերանեան: Նոր դատախազը բնիկ Վանեցի, Նիւ Բրիթընի Հ.Յ.Դ. կոմիտէի գործօն անդամներէն է :

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ, Յուլիս 2ին վախճանած է Աղեքսանդրիոյ կաթողիկէ Հայոց Առաջնորդ՝ Յակոբ Արք. Նէսիմեան: Վաստակաւոր եւ բազմարթիւն եկեղեցական, որ բացառիկ մեծ ձեռնհասութեամբ եւ նուիրումով վարած է պատասխանատու պաշտօններ: Թաղման կարգը տեղի ունեցած է Զմմառի վանքին մէջ :

ԳԱՀԻՐԷԻ մէջ Կ. Փօլատեան դասախօսութիւններ եւ բանախօսութիւններ ըրած է: Համազգայինի նախաձեռնութեամբ կազմակերպուած երեկոյի մը, Կ. Փօլատեան խօսած է յոյն գրագէտ Նիքոս Քազանծաքիի կեանքին եւ գործին մասին: Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ մէջ Կ. Փօլատեան խօսած է նաեւ Սողոմոն Թեհլիրեանի նուիրուած յիշատակի երկու հանդէսներուն, որոնք տեղի ունեցած են Յուլիս 3ին եւ 7ին: Հելիոպոլսոյ «Յուսաբեր» ակումբին մէջ, Յուլիս 5ին, Փօլատեան խօսած է Բորիս Փասթերնաքի Տօքթ. Ժիվակօ վէպին մասին:

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (41)

ԿԵԱՆՔԸ ՀԻՆ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՅ

ԺԱ.

Զարդարուած, բարձր, մեծղի ուղտի [illegible] ծածկուած է մի պատգարակ, [illegible] մետաքսէ վարագոյրներով, [illegible] օրօրւում են ուղտի ռիթմիքական [illegible] համընթաց : Կանանց դէմքը ծածկուած է ներքեւից մինչեւ քթի կէսը, իսկ վերեւից մինչեւ յօնքերը, միայն աչքերն են փայլում, փայլում են ինչպէս հարաւի արեգակը: Անվերջ ծամում են, նրանց ծնօտների ելեւէջը հնազանդւում է ուղտի օրօրումին, ծամում են [illegible] եւ [illegible], [illegible] մեր քաղաքի [illegible], [illegible], կանանց [illegible] գոյնզգոյն, վառող գոյնե[illegible] փոքրիկ, [illegible] :

Ուղտապանների այդ կանայք ունին [illegible] աչքեր, ուղտը օրօրում է նրանց անվերջ, օրօրում է գիշեր եւ ցերեկ, բաբելոնական երկրներից մինչեւ փոքրասիական քաղաքներն ու գիւղերը :

×

Կարաւանը շարժւում է, պէտք է հեռանայ քաղաքից: Վեր է կենում ուղտը, յառում է նայուածքը սահմանափակ հորիզոնին, տիրոջ հաւատարիմ ծառան ճապարում է փոքրիկ սանդուղը բերել, դնել ուղտի փորին: Տէրը բարձրանում է վեր, ընկողմանում է կնոջ կողքին :

Համբոյր [illegible], բոժոժների երգ, ուղտի ռիթմիկ օրօր — կարաւանատիրոջ ճանապարհորդութիւնը :

Կարաւանը ճամբորդում է գիշեր եւ ցերեկ, կանգ է առնում միայն այն ժամանակ, երբ հարկաւոր է բեռն իջեցնել, փոխանակել ուրիշ ապրանքների հետ, վաճառել եւ ապա ճանապարհ ընկնել :

Երբ կարաւանը քաղաք հասնէր կէս գիշերին, հեռուից լսում էինք բոժոժների երգը, որ քնքուշօրէն զրնգում էր պարզ, աստղազարդ երկնքի տակ : Դանդաղ, բայց յամառօրէն մօտենում էր կարաւանը: Կիսաքունները սկսում էին օրօրուել ուղտային ռիթմով մինչեւ կարաւանը կանգ առնէր մեր քաղաքի հրապարակներից մէկում, կամ, առանց մեր քաղաքում կանգ առնելու, հեռանար ու բոժոժների զրնգոցը գերեզմանուէր մեր պարզ, կապոյտ – կապոյտ, աստղաշատ երկնքի ծոցում :

×

Մեր փողոցում բացուող հրապարակներից մէկում երեք օր է ինչ մի կարաւան է կանգ առել :

Ուղտերի բուրդի, ճարպի, ուղտապանների թաղիքների իւրայատուկ հոտ, ուղտերի յոգնած ձայներ եւ խաղաղ՝ նայուածքներ. Ուղտապանների թաղիքէ ցածր վրաններ : Երեկոյեան օջախները վառւում են: Պարզ, պարզ մի կեանք : Ուղտապանները կերակրում են իրենց ուղտերին եւ անվերջ շոյում ու փայփայում նրանց : Նրանք բարձր չեն ծիծաղում, ժպտում են միայն: Նրանց ժպիտը թուխ, տժգոյն, մարող գոյներով հագնւած դէմքերի վրայ եւ անհետանում : Բայց անապատի մարդու նայուածքը հրային է, արեւաշող, կիզիչ, խոնաւ, փայփայող, միշտ արթուն, խօսուն աչքեր, որոնք բերում էին մեզ իրենց աւազների ջերմութիւնն ու անդորրը :

Կարաւանն արդէն ճանապարհ ընկաւ : Ուղտերի կերկերուն, աղերսական եւ կարօտագին ձայնը բռնել է ողջ քաղաքը :

Բայց ուղտերից մէկը չի շարժւում, նստած է, վեր չի կենում, միայն նայում է :

Հաւաքւում են ուղտապանները, թափանցում նրա աչքերի խորքը եւ հասկանում ուղտի բովանդակ հոգին — բռնել է նրա յամառութիւնը — ժպտում է նրան կերակրող եւ խնամող ուղտապանը, կարաւանի տիրոջ զայրոյթի վախից :

Ուղտը վշտացել է մարդկային մի կոպտութիւնից: Նա է զառնում կարաւանի տէրը :

— Մնա ուղտի հետ, մինչեւ յամառութիւնն անցնի, կը հասնես մեր ետեւից, — հրամայում է ուղտապանին կարաւանի տէրը :

Ուղտապանը հնազանդում է: Կարաւանը ընդացնում է իր բոժոժները: Յամառող ուղտը դարձնում է իր վիզը, երկար նայում եւ երկար մի աղերսանք է ձայնում: Կարաւանի տէրը կանգնեցնում է ամբողջ կարաւանը — մի գուցէ ուղտը ցանկանայ կարաւանից չբաժանուել — բայց զուր, ուղտը նստած է եւ չի ուզում վեր կենալ : Կարաւանը շարունակում է ճանապարհը դէպի Միջագետք, դէպի բաբելոնական եւ արաբական անապատները :

Յամառող ուղտի պահապանը փռում է իր թաղիքը ուղտի կողքին, վրան քաշում է իր աբան ու քնում է այն յոյսով, որ մինչեւ զարթնելը՝ ուղտի սիրտը կը քնքշանայ, կը լինի, անյիշաչար եւ երեկոյեան կը հասնի կարաւանին :

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(Շար.)

ՅՈՒԹՊՈԼԻ Եւրոպայի բաժակին եւ֊րացաւ, Կիրակի օր Խորհրդ. Միութիւնը մէկի դէմ երկու կէտով յաղթութեան ձեռնեցաւ Եուկոսլաւիան : Այս վերջինը Օի դէմ 1ով յաղթած էր առաջին կիսա֊խաղին, բայց երկրորդին՝ 1 – 1 հաւասար մնացին : Երկու քառորդական ժամը եր֊կարաձգումով Խորհրդ. Միութիւնը յաղ֊թեց :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ հեծանիւով եղի֊րական օր մը ապրեցաւ Կիրակի : Ֆրան֊սացի ախոյեան Ռոժէ Ռիվիէռ փոսի մը մէջ ինկած է եւ հազիւ ազատած՝ մահէ :

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ԱՆՄԱՀ ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆԻ

ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻւ

ՆԻՍԻ ՄԷՋ

17 Յուլիս, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3·30ին, Քաֆէ Լիոնի վերնայարկը (*Ավըն֊իւ տը լա Վիքթուար*) :

Կը նախագահէ ՇԱՀԱՆ ՋՕՏԵԱՆ :

Կը խօսի ԱԶԱՏ ԶԱՐԴԱՐԵԱՆ :

Գեղարուեստական պատշաճ բաժին :

Մուտքը ազատ է :

ԴՊՐՈՑԱՍէՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

1960 – 1961 տարեշրջանի արձանագրու֊թիւնները բացուած են : Արձանագրու֊թեան համար դիմել վարժարան, 1 Պուլ. տիւ Նօր, Լը Ռէնսի :

ՀԵՌԱՁԱՅՆ 927 – 01,72

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Մեր ընթերցողներուն արձակուրդի ա֊միսները, արձակուրդի շրջան է նաեւ թերթին առաքումով զբաղող մեր պաշ֊տօնեաներուն համար՝ որոնց կարգաւ բացակայութիւնը զգալի կերպով կը դժ֊ուարացնէ մնացողներուն առօրեայ աշ֊խատանքը :

Կը խնդրենք մեր ազնիւ բաժանորդնե֊րէն որ, արձակուրդի ժամանեայ հասցէի փոփոխութեան համար, նախընտրաբար հանին դիմել որեւէ թղթատարական գր֊րասենեակ :

Ընթացիկ պարզ եւ ձրի գործո֊ղութիւն մըն է, որուն գործադրութեան համար պէտք է լեցնել տեղւոյն վրայ տը֊րամադրելի՝ հետեւեալ խորագիրով դե֊ղին թուղթը .—

Formulaire No 755-A — ORDRE DE REEXPÉDITION (Changement d'adresse temporaire)

Կանխաւ շնորհակալութիւն մեր բաժա֊նորդներուն որ պիտի ուզեն այդ ձեւով դիւրացնել մեր գործը :

Բացառաբար մեր խնդրանքը գործա֊դրելու անկարելիութեան մէջ գտնուող բաժանորդներուն համար, հասցէի փո֊փոխութեան ծախքն է՝ 2·50 Ն. Ֆ., կանխաւ վճարելի :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ.

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԶԵԿՈՒՑՈՒՄ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

ՏԻԿԻՆ ՀՈՒՐԻ ԻՓԷԿԵԱՆ-ՊՈՒՏԱՔԵԱՆԻ

կողմէ Ամերիկահայ գաղութին մասին :

Շաբաթ, Յուլիս 16, ժամը 21ին Մշա֊կոյթի Տան Սողոմոն Թէհլիրեան սրահը, 17 *Րիւ Պլէօ :*

Կը հրաւիրուին ընկերներ, ընկերուհի֊ներ եւ համակիրներ :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Կիւլպոյեան Օն֊նիկ Իսկէնտէրեանի մահուան առթիւ փո֊խան ծաղկեպսակի 25ական *Ն. Ֆ. կը նուիրեն Հայ Մշակոյթի տան Շ. Միսաք֊եան եւ Ս. Թէհլիրեան սրահներուն եւ* 50 *Ն. Ֆ. «Հայ – Բույժ»ին : (Ստանալ «Յառաջ»էն) :*

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ :

17 Յուլիս, Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ Կապիյոնի որձարանին գեղատեսիլ պարտէզին մէջ :

Գեղարուեստական բաժին — Հայկա֊կան նուագ եւ երգեր բարձրախօսով :

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով :

Կը հրաւիրուին Լիոնի եւ շրջանի հա֊յութիւնը :

Անձրեւի պարագային ապահով վայր :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐ

ՕԳՈՍՏՈՍ 1 – 31

Hotel Splendid - Laffrey (Isère)

1000 մեթր բարձրութեան վրայ, գեղա֊տեսիլ լիճի մը ափին, բոլոր յարմարու֊թիւններով օժտուած մեծ պանդոկի մը մէջ : Խաղաղաւէտ եւ լողանք : Խմբական պտոյտներ, դասախօսութիւններ եւ գե֊ղարուեստական երեկոյթներ :

ՕՐԱԿԱՆ 8·50 Ն. Ֆ.

Արձանագրութեանց համար դիմել Շա֊բաթ օրերը՝ 17 Րիւ Պլէօ, *կէսօրէ վերջ ժամը* 2 – 6 :

ՆԻՍԻ խումբին համար արձանագրուիլ Օր. Շաքէ Գաբրիէլեանի մօտ, 19 Պուլվ. Մանեան, Նիս :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Պուքրէշէն Ազատի Քեփէճեան (ծնեալ Գէրպէրեան) կը փնտռէ իր եղբայրը՝ Եղուարդ Գէրպէրեան, ծնած Քոսթանցա (Ռումանիա), հօրը անունը՝ Միհրան, մօրը՝ Արշալուհի : Գրել՝

S. KABADIAN

8, Rue St. Hyacinthe - Paris 1er

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տիկին Վահան Փաստրրմաճեան, Օր. Թամար Փաստրրմաճեան, Տէր եւ Տիկին Կարօ Փաստրրմաճեան եւ աղջիկը եւ բո֊լոր պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գր֊րաւոր, ծաղկեպսակով կամ փոխան ծաղ֊կեպսակի նուէրներով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր եւ ազգականին՝

ՎԱՀԱՆ ՓԱՍՏԸՐՄԱՃԵԱՆԻ

մահուան առթիւ :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Իսիէն ընկեր Կարապետ Թօփալեան շնորհակալութիւն կը յայտնէ Լիոնահա֊յութեան եւ մասնաւորաբար Հարէլեան, Միսաք Միրզէ եւ Կէնճեան ընտանիքնե֊րուն, Տիկին Թագուհիին եւ տեղւոյն հո֊գեւոր հովիւին, իր կնոջ հիւանդութեան ընթացքին անոնց տարած հոգատարու֊թեան համար եւ այս առթիւ կը նուիրէ երեսուն Ն. Ֆ. Սողոմոն Թէհլիրեան սրա֊հին, երեսուն Ն. Ֆ. Կապոյտ Խաչի օգա֊փոխութեան կայանին, երեսուն Ն. Ֆ. Լիոնի եկեղեցաշէն յանձնախումբին եւ 20 Ն. Ֆ. «Յառաջ»ի բարգաւաճման : (Ստա֊նալ «Յառաջ»էն) :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Տէսինի մէջ «Հերոսներու Օր»ը կը տօն֊ուի, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Տէ֊սինի եւ Լիոնի կոմիտէներուն կողմէ : Յուլիս 31ին, Կապիյեօն որձարանի ծա֊ռախիտ պարտէզին մէջ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»ը 8 Հոկտեմ֊բեր, Շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ առա֊ւօտ, Հինգերորդ Թաղամասին քաղաք֊պետարանի չքեղ սրահներու մէջ

ՈՂԲԱՑԵԱԼ ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆԻ ՍԳԱՀԱՆԴԷՍԸ 6 *Նոյեմբեր, Կիրակի կէ֊սօրէ վերջ, Սորպոնի մէջ :*

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

Օ Ր Ա Թ Ե Ր Թ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22Ն. Ֆր.
Արտասահման՝ տար. 60 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 13 ՅՈՒԼԻՍ — MERCREDI 13 JUILLET 1960

ՏԱՐԻ — ԹԻՒ — 36EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4649

ՕՐՈՒԱՆ ԽՈՍՔԸ

ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ

*

Նախերգ խօսք որ ասացի՝
Ձեր սայր կամ մայր, կամ այլինչ,
«Ազատութի՛ւն» դուրս թըռաւ,
Իմ սանկացան թերանից :

Հայկական Վերածնունդի ռահվիրաներ... Նալբանդեանց, մէկ դար ա... այսպէս կը փառաբանէր ազատու... ...ւր իր այն նշանաւոր քերթուածին ...էջ որ կը սկսի «Ազատն Աստուած այն ...ւրը բանեցով եւ զօր կ'երգէինք մեր ...երգներուն մէջ, Թուրք հայրենասի... ...թեամբ, գաղտնի, համբուրեան լրտես... ...ւթիւններէն հեռու :

...ւր «մանկական թերանց»ները աւելի ...ւթիւն կը հնչեցնէին ժամանակ մերջիս ...ուր

Ես մինչ ի մահ կախաղան,
Մինչեւ անարգ մահու սիւն,
Պիտի գոռամ, պիտ՝ կրկնեմ,
Անդադար՝ Ազատութի՛ւն :

...ունցան բազմաթիւ անձնուրաց ֆե... ...այիներ, որոնք կախաղանի բարձունքէն ...կոչում յայնով» Ա՜խ Հայաստան գօ... ...ւթիւն երազելով ազատ ու անկախ հայ... ...նակ մը, որու սիրոյն կը զոհուէին :

Ազատութիւնը բնաւոր իրաւունք մըն ..., որով աշխարհ կուգայ շնչաւոր ամէն ...ակ

Ակայն չար են մարդիկ ու եսասէր : Փորձութիւն զօրաւորներ իրենց կ'են... ...բաժին տկարները ու կը շահագործեն ...նոնք :

Նոյն է պատկերը կենդանական աշ... ...խարհի մէջ. Մեծ ձուկեր կը կլլեն պըզ... ...տիկները, վայրի գազաններ կը յօշոտեն ...աներ. անպաշտպան կենդանիները :

Անիրա՜ւ աշխարհ :

Ամենադարձութենէն ի վեր «իրա... ...նքը զօրաւորինն է եղած.

Ու մարդիկ ըմբոստացած են յաճախ ա... ...ւթեան դէմ, երբ յորդած է բա... ...ակը

Միջին դարու խաւարամտութեան շըր... ...ներն եւ հաւատաքննութեան դաժան օ... ...րուն քաղաքական, կրօնական ու տըն... ...տեսական երբեակ բռնակալութիւնը կաշ... ...կանդէ էր հարիւր միլիոնաւոր մարդիկ ...ն աշխարհին մէջ, Եւրոպայէն մինչեւ ...սիա. Ափրիկէ :

Նոյն դրութիւնը շարունակուեցաւ մին... ...ւ Ժդ դար. Սակաւաթիւ աւատապետ... ...եր իրենց ենթարկեցին ճորտերը :

Ֆրանսայի մէջ աղնուապետական դա... ...սակարգն ու բարձրաստիճան կղերակա... ...ւթիւնը՝ կոթնած թագաւորի միահե... ...ծան իշխանութեան վրայ՝ կը կեղեքէին ...ողովուրդը :

Մտաւորական ռահվիրաներ՝ Ժան-Ժագ Ռուսօ, Մոնթէսքիէօ, Տիտրօ, Մոն... Դալամպէր, Վոլթէր եւ ուրիշներ իրենց ...ւթիւններով ազատութեան եւ հաւա... ...սարութեան գաղափարներուն սերմնա... ...ները եղան.

Ամբողջ հարթուած էր դէպի յեղափո... ...թիւն, անխուսափելիօրէն :

...ն Յուլիս 14ին Փարիզի բնակիչները ...երբային ապոթիկումով մը աղդանշանը ...ւին Գրուեցին բռնակալութեան մըջ... ...երդ Պասթիլը եւ քանդեցին զայն, ...ունելով միապետութեան հիմերը :

...ւ Ազատութիւն, Հաւասարութիւն, Եղ... ...բայրութիւն նշանաբանները ուժգին հնչե... ...արձագանգելով Ֆրանսայի սահ... ...ններէն հեռու, բոլոր սարուկ եւ կե... ...ղուած ժողովուրդներու, ազատատենչ ...ողութեան հոգիներուն մէջ :

Մեծ յեղափոխութիւնը յեղաշրջեց մար... ...ային մտայնութիւնը :

Անգլերու ազատութիւնը դարձաւ օրա...

ՕՐՈՒԱՆ ԴԻՊՔԵՐԸ

ՔՈՆԿՕ ՄԱԿԻ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԿԸ ԴԻՄԷ

ԿԱԹԱՆԿԱ ԱՆԿԱԽՈՒԹԻՒՆ ՀՌՉԱԿԵՑ

Քոնկոյի վեց նահանգներուն մէջ կա... ցութիւնը միշտ եղերական է : Խառնա... կութեանց առաջին օրերուն մրջաղէպերը եւ կռիւները կեդրոնական քաղաքներուն մէջ տեղի ունեցան միայն : Այժմ, շար... ժումը տարածուած է երկրին մինչեւ հե... ռաւոր անկիւնները : Դժնդակ կացու... թեան մատնուած են Եւրոպացիները : Հա... րիւրաւորներ սպաննուած են, ու նոյնքան եւ աւելի վիրաւորեալներ եւ բռնաբար... ուածներ կան : Որոշ վայրերու մէջ պա... շարուած՝ ջարդուելու վտանգին տակ կը գտնուին : Նորակազմ կառավարութիւնը կացութեան տէրը չէ :

Կառավարութիւնը դիմած է ՄԱԿի օ... ժանդակութեան : Վարչապետ Լումումպա բանակը վերակազմելու մտադրութեամբ զինուորական մասնագէտներ խնդրած է ՄԱԿի փոխ-քարտուղար՝ Պունչէն, որ Քոնկօ կը գտնուի, այս միջոցին : Առա... ջին անգամ է որ այս տեսակ աջակցու... թեան մը շուրջ դիմում կ'ըլլայ : Հաւա... նաբար ՄԱԿը ընդառաջ երթայ դիմու... մին : Ամերիկա արդէն իսկ պատրաստ է զինուորական ուժեր ղրկելու.

Մինչ այդ, Եւրոպացիները կը շարու... նակեն փախչիլ : Հակառակ պելժ ուժերու միջամտութեան, վտանգաւոր կացու... թեան մատնուած են, հոս ու հոն : Կա... փանքայի մէջ, 70 ամերիկացի քարոզիչ... ներ իրենց ընտանիքներով պաշարուած են կայանի մը մէջ : Քառասուն մանուկներ կը գտնուին պաշարուածներուն մէջ :

Էլիզապէթվիլ մեռած քաղաքի մը տը... պաւորութիւնը կը թողու : Արդարեւ, ա... մէն տեղ կռիւներու եւ կողոպուտներու հետքեր կը նշմարուին : Պելժ ուժերը քա... ղաքին տէր դարձած են : Քաթանկա եւ Քասայի նահանգներուն մէջ սպաննուած Եւրոպացիներու թիւը կարծուածէն շատ աւելի է : Թափշիկ ըմբոստները հարիւ... րաւոր Եւրոպացի պատանդներ առնտա... ները տարած են : Սովորութիւն դարձու... ցած են բռնաբարել կիները ու յետոյ սուիններով ճեղքել արգանդները : Թօ... տեվիլա տանող ճամբուն վրայ իւր Եւրո... պացիներ գտնուած են՝ ծառերէն կախ... ուած : Նոյն վայրերուն մէջ կատաղի կը... ռիւներ տեղի ունեցած են Եւրոպացինե... րուն եւ խափշիկներուն միջեւ :

Խառնակութիւններ ծայր տուած են երկրին հիւսիսային եւ արեւելեան սահ... մաններուն վրայ :

Քաթանկա նահանգը բաժնուած ու իր անկախութիւնը հռչակած է : Թշոմբ՝ նա... հանգի վարչապետը յայտարարած է թէ «Քաթանկայի կառավարութիւնը որոշած է կարգ ու կանոնի եւ խաղաղութեան քա... ղաքականութիւն մը կիրարկել» : Այս առթիւ բաժանումին պատճառ թուած է «կեդրոնի կառավարութեան որոշումը համայնավարութիւն պարտադրելու» : Քաթանկա կ'ուզէ Պելժերուն հետ գոր... ծակցիլ : Քոնկոյի ամէնէն հարուստ նա... հանգն է : Երկուշաբթի օր Քաթանկայի բաժնեթուղթերը անակնկալ յաւելում մը ունեցան Փարիզի սակարանը :

Պելժ վարչապետը՝ Էյսքէնս յայտա...

կարգի հրատապ հարց, ամէնուրեք :

Հարիւր եօթանասունեւմէկ տարի է մեր քանի՛ քանի՛ աշխարհակալ կայսրութիւն... ներ տապալեցան եւ քանի՛ քանի ստրուկ ազգեր ազատութիւն գտան :

Շարքը չէ վերջացած դեռ —
Պէտք չէ երբեք յուսահատիլ :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ԵՂԲԱՅՐԱՍՊԱՆ ԱՐԱՐՔՆԵՐ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

Աղդակէն (Յուլիս 8 եւ 9), ցաւով կ'իմանանք որ եղբայրասպան կռիւներ տեղի կ'ունենան Պէյրութի մէջ : Այս առթիւ մեր պաշտօնակիցը հետեւեալ մանրամասնութիւնները կուտայ —

«Երէկ՝ Հինգշաբթի, առաւօտեան ժամը 10ին, Հաճընի եւ Խալիլ Պէտէվիի մէջ որջացած ստահակներ նոր ոճիր մը եւս գործեցին, օր ցերեկով, հասարակաց ճամբու վրայ, հանրակառքի մէջ սպան... նելով ընկեր Կարապետ Կիւլվարդեանը : Վերջին 15 օրուան ընթացքին այս եր... րորդ ոճիրն է որ կը գործուի ոճրագոր... ներու այդ խմբակին կողմէ :

Ընկեր Կիւլվարդեան, որ տակաւին քա... նի մը ամիս առաջ ոճրափորձի ենթար... կուած էր նոյն ճամբուն վրայ՝ դաշոյնի բազմաթիւ հարուածներ ստանալով, այս անգամ զոհ գնաց գաւազիր գնդակներու : Ոճրագործները Հաճընէն դուրս գալով, հանրակառքի մէջ, մեծ բազմութեան մը առջեւ, հրացէնի բազմաթիւ հարուածներ պարպած են շատ մօտէն : Գնդակներէն երկուքը գանկէն մահացու կերպով վի... րաւորած են ընկեր Կիւլվարդեանը, որ հազիւ հիւանդանոց հասած, աւանդած է իր հոգին :

Ընկեր Կիւլվանդեանի սպանութեան վի... շերը, հինգշաբթի, անծանօթներու կող... մէ, յարձակման կ'ենթարկուի Պ. Սուրէն Կիտուր, եւ ծանրօրէն վիրաւորուելով հիւանդանոց կը փոխադրուի :

Յաջորդ օր, Ուրբաթ, անպատասխա... նատու ոճրի մը զոհ կ'երթայ ուրիշ հայ երիտասարդ մը :

Երէկ առաւօտ Հաճնոյ առջեւ, ծանօթ խռովարարներ յարձակման կ'ենթարկեն ապահովութեան ուժերը՝ ռումբ մը նե... տելով ոստիկանական ճիփի մը վրայ : Ոստիկան մը կը վիրաւորուի :

Մեր կուսակցութիւնը խստիւ կը դա... տապարտէ այս հայասպան ոճիրները, ո... րոնք ոչ միայն կը վարկաբեկեն մեզ, այլ կը սպառնան մեր գաղութի անդորրու... թեան եւ հանրային կեանքին : Այն տար... րերը, որոնք կ'ուզեն տեւապէս խռովա... յոյզ վիճակի մէջ պահել մեր գաղութը եւ յետին նպատակներ կը հետապնդեն՝ պէտք է անդրադառնան ծանր հետեւանք... ներուն, որ կրնայ ունենալ այս կացու... թիւնը եւ վերջ տան նման ապիկարնաս ա... րարքներու :

Այս զարշելի ոճիրները, որոնց յաճախ զոհ կ'երթան անմեղներ, ընդհանուր մը... տահոգութեան առարկայ դարձած են Լի... բանանի Հայութեան համար, որ կը պա... հանջէ վերջ տալ եղբայրասպան սպան... դին : Մինչեւ ե՞րբ Հայու արիւնը պիտի հոսի Հայու ձեռքով : Ե՛րբ վերջ պիտի գտնէ այս ոճրաբոյր մթնոլորտը : Ոչ ոք չահ կրնայ ակնկալել նման դէպքերէ :

Պէտք է գուրգուրալ իւրաքանչիւր Հա... յու կեանքին եւ մէկ անգամ ընդմիշտ վերջ տալ արիւնահոսութեան .

րարած է թէ իր կառավարութեան քա... ղաքականութիւնը պիտի ըլլայ «հաստա... տամտութիւն զինուորական գետնի վրայ եւ ճկունութիւն դիւանագիտական մար... զին ներս» : Դժգոհութեան ալիք մը ծայր տուած է Պելժիոյ մէջ : Ժողովուրդը կը մեղադրէ կառավարութիւնը որ երեսի վրայ ձգեց Քոնկոյի Եւրոպացիները : Նոր ուժեր պիտի ղրկուին Քոնկօ : Մինչեւ շաբթու վերջ վեց հազարի պիտի հասնի անոնց թիւը :

Անգլիոյ վարչապետը, Մաքմիլլըն յայ... տարարեց թէ պէտք չմիջամտեն Քաթան... կայի մէջ : Միջամտութիւն կ'ըլլայ այն պարագային միայն, չեչտեց ան, երբ Քաթանկա նման խնդրանք կը յայտնէ :

ՆՈՐ ՕՐԻՆԱԳԻԾ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

ՄԱՀԱՊԱՏԻԺ՝ ԱՆՈՆՑ ՈՐՈՆՔ ՓՈՔՐ ՏՂՈՑ ՎՐԱՅ ԿԸ ՅԱՐՁԱԿԻՆ ԵՒ ԱՆՏԱՌՆԵՐ ԿԸ ՓՃԱՑՆԵՆ

Պատժական Թրքական օրէնքին մէջ ան... տառ փճացնելու եւ փոքր տղաք բռնաբա... րելու յանցանքներու վերաբերեալ յօդ... ուածները անբաւարար նկատուած են եւ որոշուած է փոփոխութեան ենթարկել : Նոր օրինագիծով պատիժները պիտի սկը... սին 15 տարի բանտարկութենէ եւ ծան... րակշիռ պարագաներու վերածուին մա... հապատիժի :

Ըստ օրէնքին նոր տրամադրութիւննե... րու 11 տարեկանէն փոքր տղու մը վրայ գործուած յարձակումի մը պատիժը մահ պիտի ըլլայ :

Ծանր պատիժներու պիտի ենթարկուին նաեւ անոնք որոնք աղջիկ կամ կին կ'ա... ռեւանգեն :

× Թուրքիոյ Բ. Հանրապետութեան Սահմանադրութեան Հարցարանին Հալք կուսակցութիւնը պատասխանեց 49 էջ... նոց տեղեկագրով մը, ուր կ'առաջարկէ որ Ազգային Միութեան եւ ժամանակաւոր կառավարութեան անդամները Բ. Աղգ. Ժողովին բնական անդամներ ըլլան եւ ինչպէս է Անգլիոյ մէջ, Թուրքիոյ մէջ ալ ընդդիմադիր կուսակցութիւններու ա... ռաջնորդներուն, նախարարներու հաւա... սար թոշակ տրամադրեն :

× Հաւանական կը նկատուի որ Կիւրսէլ տեսակցի Ինէօնիւի հետ :

× Յուլիս 15ին հրապարակ պիտի հան... ուին Հիւրրիյէթ փոխառութեան մուրհակ... ները :

× Թարսուսի մէջ բանուորներու եւ ոս... տիկանութեան միջեւ դէպքեր պատահե... ցան : Ջուքուրօվա գործարանին տէրերը Հալքեան ըլլալով անկեալ իշխանութենէն օժանդակութիւն չէին ստանար եւ դժըն... դակ դիրքի մատնուած էին : 1500 բան... ուորներ որոնք մէկուկէս ամիս է դրամ չէին ստացած, լուռ ցոյց մը ըրին գոր... ծարանին դէմ, բայց միջադէպեր պատա... հեցան եւ 12 այր եւ կին բանուորներ հե... կողութեան տակ առնուեցան :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՇՈՏ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ հայ ծանօթ ակադեմականը Փարիզ հասած է խորհր... դային չորս գրօսաշրջիկներու հետ : Այ... ցելած են Իւմանիթէին, ապա մեկնած Նիս :

ԽՐՈՒՇՉԵՒ հաղորդեց Գուպայի կա... ռավարութեան որ պատրաստ է գնելու այն 700.000 թոն շաքարը զոր Ամերիկա չուզեր առնել : Հավանայէն կը տեղեկա... ցնեն թէ Ֆիտէլ Գասթրօ հիւանդ է :

ԿՐԵՄԼԻՆԸ յայտարարեց թէ Յուլիս 1-ին խորհրդային օդանաւերը վար առած են ամերիկեան ռմբացիկ օդանաւը որ կորսուած էր Նորվեկիոյ վրայ : Խորհր... դային Միութիւնը բողոքած է Ուաշինկ... թընի կառավարութեան մօտ, յայտարա... րելով որ ամերիկեան օդանաւ մը բըռ... նաբարած է խորհրդային սահմանները : Ամերիկացիները կը յայտարարեն թէ այդ բռնաբարումը ակամայ եղած է :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ մէջ ընտրական պայքարը կը շարունակուի : Հաւանական կը նկատուի որ Քէննէտի դեմոկրատ... թեկնածուն ըլլայ :

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

Հայ Մշակոյթի Տան Կեդր. Ցանձնա... խումբը շնորհակալութեամբ ստացած է 806.600 հին ֆրանք «Գոյամարտ» օրա... ցոյցի 1958 տարուան զուտ հասոյթը :

ՃԱՓՈՆ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱ

Ընկերվարականներու ցոյցերը կը շարունակուին Թոքիոյի մէջ: Ցուցարարներ եւ գործաւորական միութիւններ կը պահանջեն վարչապետին հրաժարականը, խորհրդարանին լուծումը: Օրէնքէ դուրս են իրենց ցոյցերը, հակասահմանադրական են իրենց պահանջները Վարչապետ մը կը հրաժարի՝ երբ անվստահութեան քուէ կը ստանայ խորհրդարանին մէջ: Խորհրդարան մը կը լուծուի՝ երբ իր պաշտօնավարութեան շրջանը կը լրանայ, երբ անկարելի կ'ըլլայ մեծամասնութիւն մը կազմելով կառավարութիւն մը, գործադիր իշխանութիւն մը ունենալ:

Վարչապետը Ամերիկայի նախագահը հրաւիրեց Ճափոն երբ պիտի կատարուէր Ճափոն – ամերիկեան դաշնագրին վաւերացումը: Զուգադիպումը առիթ տուաւ չէզոքութեան կողմնակիցներուն բողոքել այցին դէմ, դաշնագրին դէմ: Ցուցարարները յաջողեցան յետաձգել տալ այցը, բայց վաւերացուեցաւ դաշնագիրը:

Խորհրդ. մամուլը խանդավառ է, յաղթութիւն մը կը նկատէ այցին յետաձգումը: Ուրախ է որ Այզընհաուըրի նախագահական ասպարէզը վերջ կը գտնէ ձախողանքներով: Ուրախ է որ համայնավար երկիրներու շուրջ քաշուած ամերիկեան պաշտպանողական գօտին կը քակուի եւ կը յուսայ թէ Ամերիկայի բարեկամները պիտի հեռանան Արեւմուտքէն: «Զանկ Քայ Չէք մեռեալ մըն է, Սինման Ռի տապալած, Մէնտերէս բանտը, Նուրի Սայիտ անհետացած»:

Ընկերվարականներ եւ համայնավարներ խորհրդային եւ չին ազդեցութեան տակ չէզոքութիւն կը պահանջեն, որպէսզի երկիրը համայնավարութեան ենթարկուի, խորհրդայինն ու չինը տիրապետող ըլլան: Ուսուցիչներ եւ ուսանողներ չէզոքութիւն կ'ուզեն համոզուած ըլլալով որ համաշխարհային ներկայ պայքարին մէջ կրնան խուսափիլ պատերազմէ մը: Կը փափաքին որ ոչ – յարձակողական դաշինք մը կնքուի դրացի երկիրներու հետ, առեւծուի ոչ – հիւլէական գօտի մը Ծայրագոյն Արեւելքի մէջ:

Մեծամասնութիւնը, պատասխանատու կառավար կուսակցութիւնը, համոզուած է որ դաշնագիրը օգտակար է ռազմական տեսակէտով՝ կը պաշտպանէ երկիրը Խ. Միութեան եւ Համայնավար Չինաստանի դէմ, տնտեսական տեսակէտով՝ որովհետեւ առանց Ամերիկայի օգնութեան գահավէժ անկում պիտի ունենայ իրեն տնտեսութիւնը: Ցուցարարները գիտեն թէ մեծամասնութիւն չունին խորհրդարանին մէջ եւ ամուր յենակէտ մը երկրին մէջ: Կը յենուին բանուոր դասակարգի վրայ, մինչդեռ մեծամասնութեան խարիսխն է գիւղացի եւ քաղքենի դասակարգերը:

Զարմանալի է սակայն որ երեք հարիւր հազար հոգի կ'ազմկեն Թոքիոյի փողոցները եւ ինը միլիոն բնակիչ անտարբեր կը մնան եւ հակացոյց մը չեն կազմակերպեր եւ կը թոյլատրեն որ վարչապետին բնակարանն ու խորհրդարանը պաշարուած մնան:

Ճափոն – Ամերիկեան 1951ի դաշնագրով Ամերիկա կ'ապահովէր ռազմական խարիսխներ Ճափոնի մէջ եւ կը հաստատէր վերահսկողութիւն մը երկրին վրայ: Այդ ատեն պարտուած եւ տնտեսական տագնապի ենթակայ Ճափոնը ստիպուած էր ստորագրելու դաշինքը: 1952ին Ճափոն մասամբ տիրացաւ իր վերահսկողութեան, բայց Ամերիկա կ'ազդէր Ճափոնի արտաքին քաղաքականութեան վրայ: Ճափոնի կառավարութիւնը սակայն միշտ մերժեց չէզոքութեան կողմնակիցներու ոչ – յարձակման դաշինք մը կնքելու առաջարկը: 1959 Մայիսին հրատարակեց Կապոյտ Գիրք մը փաստելու համար թէ «Աշխարհի ներկայ կացութեան մէջ Ճափոն չի կրնար չէզոք մնալ, չի կրնար վերապրիլ որպէս անկախ, ազատ եւ ռամկավար ազգ»:

Վարչապետին կուսակցութիւնը համամիտ գտնուեցաւ վերաքննութեան ենթարկելու 1952ի դաշինքը, հաւասարութիւն հաստատելու Ամերիկայի հետ պահելով զինակցութիւնը, որովհետեւ «առանց Ճափոն անզօր եւ անպաշտպան պիտի մնայ հզօր դրացիներուն առջեւ»:

Այս տարի Յունուար 19ին Ուաշինկթընի մէջ կնքուեցաւ նոր դաշնագիր մը փոխադարձ օգնութեան: Եթէ մերժուի դաշինքը, Ճափոն չէզոքութիւն յայտարարելով հեռանայ Ամերիկայէն, պիտի ընտրուի ճանչնալու Փեքինի կառավարութիւնը, ամերիկեան ուժերը պիտի հեռանան Ճափոնէն եւ Օքինավա կղզիէն, առեւտրական յարաբերութիւն պիտի մշակէ համայնավար երկիրներու հետ, պիտի մերձենայ ասիական – ափրիկեան պլոքին, պիտի օժանդակէ իր ճարտարարուեստով ասիական երկիրներու, հետեւաբար պիտի մրցի եւրոպական ճարտարարուեստին հետ:

Երկու խնդիրներ կը վարեն Ճափոնի քաղաքականութիւնը, տնտեսական եւ ժողովրդագրական: Ճափոն 90 միլիոն բնակիչ ունի, մշակելի հողին տարածութիւնն է 51.000 քառ. քիլոմեթր, մնացածը լեռ, անտառ: Զուրկ է նախնական նիւթերէ, պիտի ապրի ճարտարարուեստով, արտածումով: Դժուար է սպառման շուկայ գտնել, պայքարը լուրջ է, ասիական երկիրներ հետզհետէ ճարտարարուեստական կը դառնան, մրցակից իրեն: Ժողովուրդը բազմածին է՝ 44 միլիոն 1900ին, յիսուն միլիոն 1925ին, 71 միլիոն 1940ին, 90 միլիոն այսօր: Պարտութենէն վերջ ձգեց Քորէան, Ֆորմոզան, Մանչուրիան, մնաց կղզիներուն մէջ, եօթը միլիոն ճափոնցիներ վերադարձան հայրենիք: Գիւղերը գործ չկայ, գիւղացին կը դիմէ քաղաք գործարանի մը մէջ աշխատելու համար, քաղաքները կը բազմամարդանան: Թոքիօ չորս միլիոն բնակիչ ունէր 1945ին, այժմ ինը միլիոն բազմամարդ քաղաք մըն է: Երիտասարդութիւնը կ'ուսանի, դիրք մը ապահովել կ'ուզէ, աշխատանք կ'ուզէ: Համայնավարութիւնը չի կրնար լուծել երկու խնդիրներ: Չինաստան ոչ հում նիւթ կու տայ, ոչ սպառման շուկայ մը կրնայ ըլլալ, ոչ ալ գաղթավայր մը ըլլալ: Ամերիկան կը մնայ լաւագոյն յաճախորդը:

Ֆրանսացի դիւանագէտը Ժիւլ Քամպոն Ճափոն մեկնող ազուն կը գրէր. «Օր մը Ճափոնը կամ ռուս կամ ամերիկեան պիտի ըլլայ, յիսուն տարի վերջ պիտի տեսնենք»:

Պատմութեան անկիւնադարձին Ճափոնցիներուն իմաստութեան կը մնայ ընտրութիւնը կատարել:

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

ԻՒ-2 ՕԴԱՆԱՒԻՆ ԻՐԱԿԱՆ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Ջօզէֆ Օլսոփ Նիւ Եորք Հերալտի մէջ կը պատմէ ամերիկեան «Լրտես – Օդանաւ»ին վար առնուելուն պարագաները, որուն հետ սերտօրէն կապուած է խորհրդային օդային ինքնապաշտպանութեան խնդիրը:

Սվերտլովսկի մօտերը Իւ 2 օդանաւին վար առնուիլէն բազմաթիւ շաբաթներ յետոյ թերեւս ժամանակավրէպ թուի Իւ 2ի իսկական նշանակութիւնը տալու մեր փորձը: Բայց եւ այնպէս կ'արժէ պատմել, նոյնիսկ եթէ միայն փաստելու համար ըլլայ այս միակ դէպքէն հանուած բազմաթիւ սխալ հետեւութիւնները:

Ի՞նչ պատահեցաւ, ուրեմն, երբ Ֆրանսիս Փաուըրսի օդանաւը իր ծանօթ ճակատագրին կը հանդիպէր:

Այս հարցման առաջին մասին պատասխանին շուրջ ընդհանրապէս ամէն ոք համաձայն է: Իւ 2 օդանաւը շինուած է այնպիսի ձեւով մը, որ եթէ իր բնականոն արագութենէն քիչ մը աւելի կամ նուազ արագ թռիչք կատարէ՝ զօրաւոր ցնցումներու կ'ենթարկուի: Այս օդանաւին համար գործածուած հրանիւթն ալ թոյլ չի տար, որ չափազանց վերէն թռչի: Բէաքթէօրին բոցը եթէ մարի 70–80,000 ոտք բարձրութեան վրայ, օդանաւը պէտք է բաւական վար իջեցնել՝ աւելի շատ թթուածին պարունակող օդի շերտերու վրայ, որպէսզի կարելի ըլլայ բոցը կրկին վառել:

Կասկածէ վեր է, որ ճիշդ այս բանը պատահեցաւ Փաուըրսի օդանաւին: Ռուսերու կողմէ վար առնուելէ առաջ, օդանաւորդը պարտաւոր եղած էր իր բնական ընթացքէն նուազ բարձրութեան մը վրայ թռիչք կատարել: Ուրիշ առիթներով, ուրիշ օդանաւորդներ նոյն բանը կատարած են:

Լաւ յիշողութիւն ունեցողներուն մտքին եկած ըլլալու չէ ուրիշ դէպք մը [illegible] ընթացքին Ռուս օդանաւորդներ, [illegible] տանի եւ Թուրքիոյ սահմանին մօ[illegible] րիկեան օդանաւ մը վար առին. Ռուս[illegible] րուն օդանաւէ – օդանաւ [illegible] նքն ալ ժապաւէնի առնուած է, [illegible] կացիներու կողմէ, փաստելու [illegible] ընկրկած չէին զգուշութեան մէջ [illegible] նուող ամերիկեան օդանաւ մը վար [illegible] նելու ոչ – վճռական արարքին առջեւ.

Ուրեմն, Փաուըրսի Իւ 2 օդանաւ[illegible] ական վարէն թռիչք կը կատարէր [illegible] խորհրդային ռատարները նշմարեցին [illegible] թնդանօթներն ալ վար իջեցուցին, [illegible] Այստեղ ճշդելու է, թէ [illegible] խորհրդային այն պնդումները, [illegible] րուն Իւ 2ը վար առնուած է [illegible] ոտք բարձրութեան վրայ՝ [illegible] թռիչքի սովորական բարձրութեան [illegible] միեւնոյն բարձրութեան վրայ արձակ[illegible] ուած հրթիռով մը:

Իւ 2ը վար առնուեցաւ Մայիս 1ին. Յաջորդ օրն իսկ Ուաշինկթընի մէջ [illegible] եակ էին առէկ, սակայն համոզուած [illegible] որ Կրեմլին պիտի չյայտարարէ դէպքը [illegible] քանի որ լռելեայն ընդունած պիտի ըլլային նաեւ՝ խորհրդային հողամասին [illegible] ամերիկեան օդանաւներու կատարած [illegible] ռիչքներուն իրողութիւնը: Հետեւաբ[illegible] որեւէ հրահանգ չտուին ամերիկեան [illegible] նաւային սպասարկութեանց՝ Ռուսեր[illegible] կողմէ Իւ 2ին վար առնուելու մասին [illegible] տարուած յայտարարութեան մը պար[illegible] գային տրուելիք պատասխանին շուրջ: Հակառակ Ուաշինկթընի մէջ տիրող կա[illegible] ծիքին, Խրուշչեւ խօսեցաւ Իւ 2ին մա[illegible] սին: Օդանաւային սպասարկութիւնն[illegible] ալ պատասխանեցին, թէ օդերեւութաբ[illegible] նական հետախուզութեան օդանաւ մը [illegible] Իւ 2ը, որ ճամբան կորսնցնելով թափա[illegible] ռած էր խորհրդային սահմաններէն ներ[illegible] Այս պատասխանը բոլորովին անպատաս[illegible] խանատու յայտարարութիւն մըն էր, [illegible] նի որ Ամերիկացիները միշտ կը յուսա[illegible] յին, թէ Կրեմլին պիտի խուսափի բաց[illegible] բացագակ յայտարարելէ, որ օդանա[illegible] կրցած էր անվնաս հասնիլ մին[illegible] Սվերտլովսկ՝ Ռուսիոյ սրտին վրայ.

Ինչ կը վերաբերի Մոսկուայի մէջ [illegible] ցադրութեան դրուած Իւ 2ի մնացորդ[illegible] րուն, պարզ է որ օդանաւը հրթիռի [illegible] կողմէ վար առնուած չի կրնար [illegible] այլապէս մնացորդները անճանաչելի [illegible] կորներ պիտի ըլլային, օդանաւորդն [illegible] սպաննուած: Երկու հաւանակ[illegible] թիւն կը ներկայանայ. կամ [illegible] մօտերը հրթիռ մը պայթեցուցած [illegible] Ռուսերը. (որու հետեւանքով Իւ 2[illegible] հաւասարակշռութիւնը կորսնցուցած [illegible] ինկած է). եւ կամ ռուսական օդանա[illegible] բարձրացած է օդը եւ կրակ բացած [illegible] 2ին վրայ, զայն վիրաւորելով ու [illegible] առնելով:

Այս բոլորէն կարելի է հետեւեալ [illegible] կան եզրակացութիւնները հանել [illegible]

Խորհրդային օդային ինքնապաշտպա[illegible] նութեան ցանցը, որ առկէ մէկ[illegible] րի առաջ բաւական տկար էր, [illegible]

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ՄԱՐԴԱԳԱՅԼ

(ՉՐՈՅՑ)

— Սարհօն եղբայր, եւ դու, Տիկին, մի անգամ ընդ միշտ պիտի գիտենալ որ Մեծ Խորհրդից ծածուկ ոչինչ չի մնում:

Ապա թողնելով այդ չէշտը՝ աւելացրեց.

— Վայ ձեր գլխին, տոնաց Ձէրը առաջ գալով — Կորսուէր դու էլ քու Մեծ Խորհուրդդ էլ ...

— Տիկին, մոնչեց բարկութեամբ Խորհրդի ներկայացուցիչը, — Սարհօն եղբայր կնոջդ լռեցուր, գործուած անարգանքը դադրեցուր... յանուն օրէնաց...

— Շուտ, դուրս կորիր, քոււ, որոտաց նրա վրայ գայլուհին եւ մօտ վազեց:

Կարմիրը, որ ետ – ետ էր քաշուել, դուրս ցատկեց: Առիւծի լեզի՞ էր կերել որ մի կնոջից չվախենար:

— Աստուած իմ, Տիկին, ինչո՞ւ ես բարկանում, ասաց նա, ես իմ պաշտօնս եմ կատարում:

— Կորիր, էլ տուեալդ թող չերեւայ...

— Գնանք, եղբայր, գնանք ...՞ կանչեց Կարմիրը Սարհօնին եւ շտապով առաջ ցատկեց:

— Ու երկու գայլերը չքացան անհետացան մթութեան մէջ:

×

Գիշերը սկսել էր լուսընկայ դառնալ:

Կլոր Բլուրը, որ գտնւում էր անտառի մէջտեղը, մի լերկ տափարակ ունէր իր գագաթի վրայ: Այդտեղ էր որ հաւաքուել էր գայլերի Մեծ Խորհուրդը:

Մօտ հարիւր գայլ էին: Նստել էին ետևերի վրայ, դունչերը ցցած՝ շրջանակաձեւ նստել էին, մէջտեղը մի մեծ կրկէս բաց թողել եւ խորհում էին:

Մէկը միայն, որ նախագահն էր, մտել էր շրջանի մէջ, գնում էր ու գալիս, երբեմն կանգ առնում, դունչը բարձրացնում ու մի երկար ոռնոց արձակում: Հազիւ նա այդ վերջացնում էր, բոլորը միասին արձագանգ էին տալիս նրան:

Ահա թէ ինչումն էր բանը:

Նախագահը ճառախօսում էր գնալով – գալով, եւ որովհետեւ բոլոր գայլերի, երեւի շատ լաւ էր խօսում, անդադար ծափահարում էին նրան, այսինքն ոռնում էին:

— Քաջ գայլեր, քաղաքացիներ ...

— Գրաւօ՛, պրաւօ՛ ...

— Այսօր մենք ժողովուել ենք մի մեծ, շատ մեծ գործի առիթով, որ մեր ընդհանուրիս շահերին է պատկանում ...

— Ո՛ւ, ո՛ւ, ո՛ւ...

— Թշնամին մեր մէջն է, նա օձի պէս սպրդել է, շան պէս հաճելի լինելով՝ գրաւել է մեր եղբայրներից մէկի սիրտը, մանաւանդ մի թոյլ, ողորմելի կնոջ սիրտը ...

— Ա՛, օ՛ օ՛ օ՛ ...

— Ցաւալի է որ մեր եղբայրները այսքան երկար ժամանակ ներդ Օձին տաքացնում են իրենց ծոցում, մի օձի, որին արժէր ուտել միայն, ուտել, այո... կըտրտել եւ ուտել ...:

Այստեղ անշուշտ պատկառելի նախագահն ուզեց մի կատակաբանութեամբ համեմել իր լուրջ ճառը, ուստի մի ծըպիտ կաղմեց դէմքի վրայ եւ աւելացրեց.

— ... Ուտե՞լ... ի հարկէ, այդպիսի համեղ պատառ, այդ անիծածների միսը շատ համեղ է լինում ...

— Ա՛ու, ա՛ու, ա՛ու ...

Բոլորի բերնի ջրերը ծորալ սկսեցին:

Ու ոք չծիծաղեց: Ուտե՞լ ահ... եւ ո՞ր գայլը այնուհետեւ կը հակառակէր պատկառելի նախագահի այդպիսի համոզիչ ճարտախօսութեան:

Երկար, բաւական երկար խօսեց մի ճառ, որում նա գործադրեց ճարտարախօսութեան, ճառախօսութեան բոլոր պատուիրած պաշտօնական եւ անպաշտօն ձեւերը, արամադրանական բոլոր ոճերը: Օրինակ, երբ կամենում էր շեշտել մի խօսք, առջեւի ոտքերի վրայ ցատկում էր, երբ ուզում էր աղդու անել՝ [illegible] ցնում դէպի լուսինը, իսկ երբ կամե[illegible] էր մի լաւ ոճ գործածել, ասում [illegible] «Ուտել, կտոր – կտոր անել, ժանի[illegible] մեզ», եւ կամ՝ «յանուն ընկերական [illegible] պահովութեան՝ կտորել նրան եւ [illegible] ժանել Խորհրդի անդամներին ...»

Պէտք էր տեսնել թէ որպիսի հուա[illegible] ներ էին բարձրանում, որպիսի էջ[illegible] մէջ էին ընկնում խորհրդի մեծարգո[illegible] դամները:

Ահա այսպէս գրաւուած էր Մեծ Խո[illegible] հուրդը, երբ Կարմիրն ու Սարհօնը [illegible] սան բլրին:

Կարմիրն առաջ անցաւ, երկու [illegible] գործեց, խոնարհուեց նախագահի [illegible] եւ ասաց.

— Ժողովի հրամանը կատարեցի[illegible] Սարհօնը: [illegible]

— Թող գայ, թող գայ... [illegible] բոլորը:

Եւ Սարհօնը մտաւ շրջանի մէջ[illegible]

Երկար ժամանակ էր, որ նա ոչ մի [illegible] Մեծ Խորհրդին չէր ներկայացել, [illegible] շատ գայլերի հետ կորել էր իր յար[illegible] բերութիւնը:

Դրա համար էլ մի րոպէ բոլորը լռ[illegible] թեամբ դիտեցին նրան, որից յետոյ [illegible] խագահը նստեց ետեւի ոտների վրա[illegible] ասաց մեծափառօրէն.

Վ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

(5 Շար.)

ԹԱՏՐՈՆԻ ՀԻՆ ԴԷՄՔԵՐ

ՏԻԿԻՆ ՎԱՐԴՈՒՀԻ

[illegible] արեւելահայ հատ-[illegible] երբ սկսաւ գոյն եւ կերպա-[illegible] թատրոնի գաղափարը, 1850-[illegible] մարդոց սպրե-[illegible], բանիբուն գրութիւնը, սնա-[illegible] եւ անսահմանօրէն բարքերն ու ա-[illegible] կը ներկայացնէին նոյն [illegible] արեւմտահայութեան [illegible] «Թատրոն» [illegible] կը համարէին զայն մարդկու-[illegible] կենսունակ կեանքի շրջանակին [illegible] սօթալի արարք մը։ Մանաւանդ [illegible] համար, ոչ միայն Թատ-[illegible], այլեւ այդ անունը ար-[illegible] կը համարուէր մեղանչում՝ [illegible] «աստուածային» ու «սրբազան» օ-[illegible] արամադրութիւնները։

[illegible], ի պատիւ մեր երկու հատ-[illegible], կարելի է հաստատել թէ [illegible] այդ խաւարամիտ ու յետամնաց [illegible], թէ՛ արեւելահայութեան եւ թէ՛ [illegible]ութեան մէջ գտնուած են [illegible], որոնք արհամար-[illegible] տեսակի բանսարկուի ար-[illegible], կղերա-պահպանողական զա-[illegible] կողմէ հնարուած ու հրապա-[illegible] բամբասանքները, նետ-[illegible] կրկէսը, բարձրացած [illegible], այդպէսով պատուանդանը հան-[illegible] երկու հատուածներու Թատ-[illegible] սպասյս գեղակերտ շէնքին։

[illegible] Թատրոնին այդ հերոսու-[illegible] մէկն է եղած Տիկին Վարդու-[illegible], բազմատաղանդ դերասանուհին։

Իր բուն անունով Աննա Մարուքեան, [illegible] է 1862ին, Թիֆլիս, ճիշդ այն թը-[illegible], երբ Թուրքիոյ մէջ, Պոլիս քա-[illegible], աշխարհ կուգար արեւմտահայ թէ արեւելահայ բեմերու զարդը կազմող հանճարեղ դերասանուհին՝ Սիրանոյշը։

Փոքրիկ Աննան վեց տարեկանին կը սկսի դպրոց յաճախել եւ սակայն դըժ-բախտաբար իր ուսումը կիսատ կը թո-ղու, իր ընտանիքին անձուկ վիճակին պատճառաւ։

Դպրոցական շրջանէն ետք, երբ պար-մանուհին թեւակոխած էր արդէն իր 16 տարեկանը, գործի զանազան ասպարէզ-ներ կը բացուէին իր առջեւ։ Աննան, իր ընտանիքին՝ չքաւոր հօրն ու մօրը օրա-պահիկը ճարելու ջանադրութեամբ, ձեռք կը զարնէ այդ բոլոր ասպարէզներուն ալ, եւ սակայն, իր բնածին տաղանդը, իր աստուածատուր ինքնածին շնորհները ի-րեն կը նախասահմանեն ուրիշ ճամբայ մը։

Այդ շրջանին արեւելահայութեան մէջ սկսած էր արդէն ճարճատիլ բեմին բոցը։ Երիտասարդ Թատերասէրներ եռուզեռի մէջ էին։ «Այտոը վառակած էր բազմա-թիւ երիտասարդներու սիրտն ու հոգին եւ անոնք կ՚ուզէին Թատերական սրբազան լոյսով ողողել արեւելահայութեան հոգե-կան եւ իմացական աշխարհը։

Աննան անմասն չի մնար այդ շարժու-մէն։

Առաջին անգամ, երբ տասնըեօթը տա-րեկան էր հազիւ, կը նետուի բեմ, կը խառնուի շարժումին, եւ ինչպէս ըսինք, վառանցելով իր առաջինի աղջկան մինչ այդ ամբասիրտ համբաւը, կը մկրտուի բեմի սրբազան աւազանին մէջ։

Իր առաջին երեւումին իսկ, Աննան ցոյց կուտայ բեմական ակնբախ յատկու-թիւններ։ Բացի այդ, իր աշխատանքի արտակարգ կորովը, իր բծախնդրութիւ-նը՝ դէպի իր ստանձնած նոր ասպարէզին բոլոր մանրամասնութիւնները, իր հեզա-համբոյր եւ ընկերասէր նկարագիրը եւ մանաւանդ՝ այն անսահման սէրը դէպի իր մայրենի բեմը, որով համակուած էր իր բովանդակ էութիւնը, զինքը կը դար-ձնեն սիրելի թէ իր ընկերներուն եւ թէ հետզհետէ Թատրոնին մերձեցող հասա-րակութեան։

Մէկ քանի անկարեւոր դերերով իր նա-խաքայլերը ընելէ ետք, շատ կարճ ժա-մանակամիջոցի մը ընթացքին, Աննան կը յաջողի նուաճել բեմական նոր բարձունք-ներ եւ տակաւ իրեն կը վստահուին եթէ ոչ գլխաւոր դերեր, այլ սակայն դերեր՝ որոնցմով երիտասարդ դերասանուհին պիտի ընէր կուտայ թէ ինք Թատերական գործին ամբողջութիւնը պահպանող ան-հրաժեշտութիւն մըն է այլեւս։

Այդ օրէն, կը թողու իր անունը, Աննա Մարուքեանը կը դառնայ՝ դերասանուհի Տիկին Վարդուհին, սիրուած, գնահատ-ուած ու փնտռուած անուն մը։

Թիֆլիսի մէջ 1907ին հրատարակուող «Ցուշարար» Թատերական եւ գրական պարբերաթերթին մէջ, հետեւեալ տող-երը կը կարդանք դերասանուհի Տիկին Վարդուհիի մասին.—

«...Նրա գլխաւոր արժանիքը կայա-նում է հէնց այն բանում, որ այն շրջա-նում, երբ Թիֆլիսեցի ոեւէ հայ աղջիկ՝ առանց իր ապագան միանգամայն կոր-ծանուած համարելու՝ չէր համաձայնուիլ բեմ դուրս գալ, Վարդուհին՝ արհամար-հելով իր ժամանակի հասարակական կարծիքը եւ ուշք չդարձնելով զանազան բամբասանքների վրայ, առանց տատան-ուելու իր կեանքն ու գոյութիւնը կապեց հայ բեմին, այսպիսով կապելով եւ Թիֆ-լիսեցիի հային՝ իր մայրենի բեմին...»։

Թիֆլիսի մէջ երկար տարիներ հայ բե-մին ծառայելէ ետք, Տիկին Վարդուհի կը մասնակցի նաեւ Թատերական շրջապը-տոյտներու դէպի այլ քաղաքներ՝ Բա-գու, Երեւան եւայլն, եւ ամէն տեղ ալ իր օգտակար աջակցութիւնը կ՚ընծայէ մայ-րենի բեմին։

Այդ շրջանին կը հասնի հանճարեղ Պետ-րոս Ադամեան, Ամբողջ Ռուսաստանն ու Կովկասը կը հմայուին անոր արուեստով։

Տիկին Վարդուհի կը մասնակցի Պետ-րոս Ադամեանի բազմաթիւ ներկայացու-ցիչներուն, ստանձնելով կարեւոր դերեր։

Ադամեանի եւ Տիկին Վարդուհիի միջեւ կը ստեղծուի բեմական սերտ կապ մը։ Հանճարեղ դերասանին հմուտ եւ խորա-թափանց ակնարկը չի խուսափիր նկատե-լէ Տիկին Վարդուհիին անստգիւտ բեմա-կան յատկութիւնները։

Դէպի Հիւսիսային Կովկաս ձեռնարկած իր Թատերապտոյտին համար Ադամեան կ՚առաջարկէ Տիկին Վարդուհիին մաս կազմել իր խումբին, որուն մեծ սիրով եւ խանդավառութեամբ ընդառաջ կ՚երթայ արուեստագիտուհին, տասար հանդիսա-նալով գործին յաջողութեան։

Նորակազմ խումբը կը շրջի Հիւսիսա-յին Կովկասի բազմաթիւ քաղաքները, ուր Պետրոս Ադամեանի զմայլելի ստեղծա-գործութիւններու կողքին կը ճառագայ-թէ հետզհետէ աճող ու զարգացող դերա-սանուհի Վարդուհիին սքանչելի խաղար-կութիւնը։

Օտար Թարգմանական գործերու խա-ղացանկին մէջ կատարած իր բազմաթիւ հոյակապ մեկնաբանութիւններու կողքին, Տիկին Վարդուհի աննման ստեղծագոր-ծող եղած է ~~մեծանուն Գաբրիէլ Սուն~~-դուկեանցի տիպարներէն մէկ քանիին։

Անմոռանալի է եղած, օրինակ, «Պէպօ»ի Շուշանով։ Բազմաթիւ այլ դերասանու-հիներ, ինչպէս Փառանձեմ, Զապէլ եւ այլն, մեծ յաղթանակներ են տարած այդ դերով, եւ սակայն անոնցմէ ոեւէ մէկը չէ հասած այն բարձրութեան ուր յաջողած է հասնիլ Տիկին Վարդուհին։

Մեծ յաջողութիւն ձեռք բերած է նաեւ, զարմանալ Գաբրիէլ Սունդուկեանցի «Խա-թաբալա»ին, «Էլի մէկ զոհ»ին եւ տակա-ւին այլ Թատերախաղերուն դերերով։ Արեւելահայ Թատերական տարեգրու-թեանց մէջ անմոռանալի մնացած է դե-րասանուհիին ստեղծած Քոյր Զուգերայի տիպարը, որ երկար տարիներ մնացած է իբրեւ Տիկին Վարդուհիի գեղարուեստա-կան ստեղծագործութիւններուն գոհարը։

1904ին, Թիֆլիսի մամուլական եւ Թա-տերական շրջանակները մեծ խանդավա-ռութեամբ կը տօնեն դերասանուհիին Թատերական գործունէութեան քանը-հինգամեակը։

Իր մահուան Թուականը յայտնի չէ, եւ սակայն անխոնջ բեմական գործիչը կ՚ապ-րի ու կը գործէ երկար տարիներ։

Մինչեւ իր վերջին շունչը, Տիկին Վար-դուհին անսայթաք կը քալէ փշոտ ճամ-բայէն, հակառակ իր կրած անխուսափելի զրկանքներուն, որ աւաղ, բաժինն է բո-լոր հայ Թատրոնի մեծ ու փոքր գործիչ-ներուն, երբեք չի տատամսիր ու չի վա-րանիր։ Կը քալէ անխոնջ հասնելու հա-մար Գեղեցիկին, Բարիին ու Ճշմարիտին բարձունքը։

Եւ սակայն, դաժան ու ապերախտ ժա-մանակը իր սեւ փոշիին տակ ծածկած է այսօր այս մեծ արուեստագիտուհիին ա-նունն ալ։

Իցիւ թէ այս քանի մը տողերս կարո-ղանան վերացնել իր յիշատակին վրայ թափուած փոշին։

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

[illegible] է վար ամենէ 35-60.000 ոսկ. բար-[illegible] վրայ թողնելը կատարեալ օգա-[illegible], սակայն զեռ անկարող է 70-[illegible] ոսկ. բարձրութեան վրայ թռչող [illegible] անկարելի ընել. (փաստ՝ [illegible] 2ի մը կատարած յա-[illegible] Բայց մենք, որ մեծ յոյսեր [illegible] 55-60.000 ոտք բարձրու-[illegible] վրայ թռչող Պ52 մեր օդանաւեր-[illegible] վրայ, պէտք է զգանք մեր յաւա-[illegible] եւ անզբաղանանք, թէ այլ [illegible] բալէ պարզած են։ Այս [illegible] որ Ամերիկացիները կորսն-[illegible] են օդային գերազանցութիւնը։ [illegible] պէտք է պնդել թէ այն իրո-[illegible], որ թէեւ Ռուսաքեցուցած են [illegible] գերազանցութիւնը, սակայն դը-[illegible] բոլորովին չէզոքացուցած չեն [illegible]. Այսպէս, Ռուսները պիտի [illegible] միայն Նախագահ Այզըն-[illegible] նախատելով, այլ նաեւ կորուկ [illegible]թեամբ մը պիտի «լուծէր» [illegible] հարցը։

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Կիր., Յուլիս 3ին, Սեւրի Ս. Մուրատ-եան վարժարանին մէջ հաճելի հանդէս մը կազմակերպուած էր Սեբաստիոյ Ու-սումնասիրացին սանին շրջանաւարտ ըն-կերուն առթիւ։ Հանդէսին կը նախագա-հէր Տոքթ. Ա. Պօղոսեան որ բացման խօսքով սէր եւ միութիւն գաղափարին վրայ ծանրացաւ ինչ որ լաւ տպաւորու-թիւն թողուց։

Օր. Մառի Ասլանեանի դաշնակի քանի մը կտորները եւ Պ. Արայ Գրիգորեանի արտասանութիւնները շատ յաջող էին եւ գնահատելի։ Ասոնց յաջորդեցին Մ. Պօ-ղոսեանի երգերը, ինչպէս միշտ ծափա-հարութեան արժանացան։ Ուրախալի ե-ղաւ լսել տեսաւ։ Հ. Սերովբէ վրդ. Ագըլ-եանի ուսման մասին գեղեցիկ բանախօ-սութիւնը։ Պ. Ց. Ցակոբեան եւս պատա-նիին «Երթաս բարեաւ»ի խօսքն ըրաւ։ Գալով Սօսի պարի խումբը, ղեկավարու-թեամբ Տիկին Քիւթնէրեանի, հիանալի հայկական պարեր պարեցին ընկերակցու-թեամբ Տէտէճեանի։

Մեր նազենի աղջիկները ու տղաքը ի-րենց շնորհը ցոյց տուին։

Վերջապէս խօսքը տրուեցաւ շրջանա-ւարտ ժանօ Կիւլեանին, որ իր երախ-տագիտական զգացումները յայտնեց, իր ուսման համար դոհողութիւն ընող Մու-րատ Ուսումնասիրացին։

Միութիւնը շնորհակալութիւն կը յայտ-նէ Պ. Զօրայեանին՝ «Թոմպոլայ»ի հա-մար բրած արժէքաւոր նուէրներուն առ-թիւ։ Շնորհակալութիւն նաեւ Պ. Պ. Ցով-սէփեանի եւ Պետրոսեանի՝ իրենց յոգնե-ցուցիչ աշխատանքին համար։ Ճոխ պատ-րաստութիւն տեսնուած էր զանազան ու-տելիքներով, անուշեղէններով ու ըմպե-լիներով։

Այս առթիւ նուէրներ ըրին Տէր եւ Տի-կին Տոքթ. Ա. Պօղոսեան քսան Ն. Ֆ., Պ. Ա. Խաչատուրեան տասը Ն. Ֆ., Տէր եւ Տիկին Սուրէն Սահակեան (Տէօսնէն) տասը Ն. Ֆ., Տէր եւ Տիկին Զ. Մինաս-եան տասը Ն. Ֆ.։

Իրիկուան ուշ ատեն ժողովուրդը բաժ-նուեցաւ մեծ գոհունակութեամբ։

ԶԱՐԵՀ ՄԻՆԱՍԵԱՆ

ՅԱՌԱՋ-Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (42)

ԿԵԱՆՔԸ

ՀԻՆ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՅ

ԺԱ.

Անցան օրեր եւ ուղտը շարունակեց իր [illegible] յամառութիւնը։ Ուղտապա-[illegible] նրան շոյելով։ Ուղտի սիրտը [illegible] էր, ինչպէս մեր երկրի ժայ-[illegible].

[illegible] ջուրը սկսեց սառցափեցնել [illegible] բնակչին։ Ուտելիքը պրծաւ։ Ոչ [illegible] չի ճանաչում, որ դիմում կատարի, [illegible] է ուղտի համար պատրաստած [illegible], հանկցնում է ուղտի քա-[illegible] բուրդ գողացող երեխաներին, որ [illegible] տան, ինքը կը քաշի եւ կը տայ։

Մի քանի օրից ուղտը մերկացաւ, ուղ-[illegible] վաճառեց բոլոր բուրդը։ Ուղտն [illegible] է մնում անապատի այդ հերո-[illegible] Այլեւս բուրդ չկայ, որ հացի հետ [illegible], հասնում են մուրացկանու-[illegible] օրերը։

[illegible] երեխաները հաց են տանում, կերակրի մնացորդներ։ Ուղտապանը զըր-կում է մանուկներին, շնորհակալութեան համար համբուրում։

Մի քանի հուժկու երիտասարդներ ո-րոշում են օգնել անապատի մարդուն։

— Անգամ մը որ կայնի, կ՚երթայ, մինչեւ անապատը մէկ սօլուխ կ՚երթայ, — մտածում են նրանք։

Բերում են երկու սիւն, մեծ դժուարու-թիւններով կոխում նստած ուղտի տակե-րի արանքը եւ քսան հոգով վեր են բար-ձրացնում նրան։ Աղերսական, ձգձգուն, երկար ողբով բարձրանում է ուղտը, կանգնում։ Հրճւում են բոլորը, անապա-տի մարդը չի կարողանում իր հրճուանքը արտայայտել, ժպտում է մեղմ՝ որան նրան գրկում։ Բայց մէկ-երկու բոպէ յետոյ՝ ուղտը օրօրւում է ետ ու առաջ, չոքում եւ նստում։ Մասյլը պատում է անապատի մարդուն։

— Համա ինադ է հա, ասում են բոլո-րը։

Թափւում է առաջին ձիւնը երկրում, հազիւ գետին է հասնում, բայց երբ նըս-տում է մեր սեւ հողաստների վրայ, տեսնում ենք մարդկային ամենանուրբ ա-սեղնագործից աւելի նրբագոյն բանուածք-ը բնութեան՝ ձեան առաջին այդ սպի-տակ հատիկների մէջ։

Մենք դիտում ենք ձիւնը եւ հրճւում, բայց անապատի մարդու համար ահաւոր են ձեան առաջին փաթիլները։

Ուղտն էլ նայում է տարօրինակ սպի-տակ փաթիլներին եւ երբ մի խոշոր փա-թիլ ընկնում է թարթիչների վրայ՝ փա-կում է աչքերը ջղային գլխի շարժու-մով։

Ուղտապանը ծնկի եկաւ ուղտի առաջ, փաթաթուած արայի մէջ եւ խորը յուսա-հատութիւնով սկսեց լաց լինել առաջին անգամ։ Մենք կանգնած ենք մօտը, հաց ենք տարել նրան։ Անապատի քաղցած մարդը այլեւս հացին էլ ուշք չի դար-ձնում։

Արցունքները հակառակ ձիւնի փաթիլ-ներին, այրում են նրա կոպերը, գլոր-ւում են քթի երկու կողմի տուներից վար եւ կորւում բեղերի եւ միրուքի ցանցառութեան մէջ։ Ուղտը պաղահու-թեամբ յառել է ուղտապանին, յառել է նրա աչքերի խորքը, յառել է նրա ար-ցունքներին, ուղտապանի նայուածքն էլ արցունքների միջից ընկել է ուղտի խո-րունկ աչքերի մէջ, արցունքները գլոր-ւում են, այրւում են նրա կոպերը։

Ձիւնի փաթիլներից ստեղծուած մեր հրճուանքին խառնւում է անապատի մար-դու ողբը։

Յանկարծ ուղտը երկարեց ճիտը մին-չեւ երկուսի շնչերը խառնուեցին իրար։ Ուղտն աղերսագին ձայնեց մի քանի ան-գամ, հեւաց եւ սկսեց բարձրանալ։

Մենք ճչացինք.

— Դէվէն էլաւ, դէվէն էլաւ...

Ուղտապանը սրբեց իր արցունքները, հաւաքեց մեր բերած հացը, ճանկեց ուղ-տի Թամբը, ժապլեց վեր եւ ճանապարհ ընկաւ դէպի անապատը ժպտուն եւ ու-րախ։

Փողոցի երկու կողմերում մարդիկ կանգ էին առնում եւ դիտում յամառ ուղտին, որ օրօրուելով քայլում էր, ա-ղերսում, աչքերը հեռուն — հեռուն յա-ռած։

Ուղտապանը ողջանում էր փողոցում կանգնած մարդկանց, հաւաքում նրանց նետած դրամները, հացի կտորները լըց-նում տոպրակի մէջ եւ հեռանում քաղա-քից դէպի աւազները, դէպի հարաւի ա-րեգակը։

Նա հեռացաւ մեր երկրից, որտեղ սկը-սել էր դաժան ձմեռը, կարմրած եւ դեղնած տերեւներով աշունքից յետոյ։

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(Շար.)

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆ ՍՐԱՀԻՆ

Ղեւոնդ Թորոսեան, Կրընոպլը Ն. Ֆ. 30
Ոսկիան Ցակոբեան, Կրընոպլը 10
Տիգրան Վարդանեան, Ժուի-
ան-Ժոզաս 15

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՑԵՐԵԿՈՅԹ
ԱՆՄԱՀ ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆԻ

ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ
ՆԻՍԻ ՄԷՋ

17 Յուլիս, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3.30ին, Քաֆէ Լիոնի վերնայարկը (Ավընիւ տը լա Վիքթուար) :

Կը նախագահէ ՇԱՀԱՆ ՋՕՏԵԱՆ ։
Կը խօսի ԱԶԱՏ ՋԱՐԴԱՐԵԱՆ :
Գեղարուեստական ճոխ բաժին :
Մուտքը ազատ է ։

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ
ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Մեր ընթերցողներուն արձակուրդի ամիսները, արձակուրդի շրջան է նաեւ թերթին առաքումով զբաղող մեր պաշտօնեաներուն համար՝ որոնց կարգաւ բացակայութիւնը զգալի կերպով կը դժուարացնէ մնացողներուն առօրեայ աշխատանքը :

Կը խնդրենք մեր ազնիւ բաժանորդներէն որ, արձակուրդի առժամեայ հասցէի փոփոխութեան համար, նախընտրաբար հանին դիմել որեւէ թղթատարական գրասենեակ :

Ընթացիկ պարզ եւ ձրի գործողութիւն մըն է, որուն գործադրութեան համար պէտք է լեցնել տեղւոյն վրայ տրամադրելի՝ հետեւեալ խորագիրով դեղին թուղթը . —

Formulaire No 755-A — ORDRE DE RÉEXPÉDITION
(Changement d'adresse temporaire)

Կանխաւ շնորհակալութիւն մեր բաժանորդներուն որ պիտի ուզեն այդ ձեւով դիւրացնել մեր գործը :

Բացառաբար մեր խնդրանքը գործադրելու անկարելիութեան մէջ գտնուող բաժանորդներուն համար, հասցէի փոփոխութեան ծախքն է՝ 2.50 Ն. Ֆ. , կանխաւ վճարելի :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԶԵԿՈՒՑՈՒՄ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

ՏԻԿԻՆ ՀՈՒՐԻ ԻՓԷԿԵԱՆ-ՊՈՒՏԱՔԵԱՆԻ

Կողմէ Ամերիկահայ գաղութին եւ գլխաւորաբար ՀՕՄ-ի մասին:

Շաբաթ, Յուլիս 16, ժամը 21ին Մշակոյթի Տան Սողոմոն Թէհլիրեան սրահը, 17 Րիւ Պլէօ:

Կը հրաւիրուին ընկերներ, ընկերուհիներ եւ համակիրներ ։

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ :

17 Յուլիս, Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ Կապիյոնի արճարանին գեղատեսիլ պարտէզին մէջ :

Գեղարուեստական բաժին — Հայկական նուագ եւ երգեր բարձրախօսով ։

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով :

Կը հրաւիրուին Լիոնի եւ շրջանի հայութիւնը ։

Անձրեւի պարագային ապահով վայր ։

Հանրակառքը կը մեկնի Կիշառ հրապարակէն ժամը 9ին:

ՇԱՏ ՅԱՐՄԱՐ ԳԻՆԵՐՈՎ

Միայն հայրենակիցներու համար, բընակարաններու ներկի աշխատանքներու համար եթէ կ'ուզէք ամէն ձեւով գոհ մընալ դիմեցէք՝

Djamdjian
67, Rue de Vaugirard - Paris 15ᵉ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէի : Այս Կիրակի ամբողջ օրը էստրապլէնի ծանօթ դաշտը, Թապուրէթ :

Կը խօսի Ընկ. Մ. ՄԻՐՋԷ (Լիոնէն)

Գեղարուեստական բաժին, հաճելի մթնոլորտ, առատ կերուխում, մատչելի գիներով, շամփուրով խորոված :

Հայկական եւ եւրոպական պարեր, սիրով կը հրաւիրուի Վիէնի եւ շրջակայքի Հայութիւնը ։

Օթօքարի ժամերը, առաւօտեան ժամը 10.30ին կայարանէն, 11ին, 12.30ին, կէսօրէ վերջ ժամը 2.15ին:

Վերադարձ ժամը 20ին:

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Տէսինի մէջ «Հերոսներու Օրը» կը տօնուի, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Տէսինի եւ Լիոնի կոմիտէներուն կողմէ : Յուլիս 31ին, Կապիյեօն արճարանի ծառախիտ պարտէզին մէջ :

« ՅԱՌԱՋ » ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Վալանսէն Օր. Մաղաքեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Տիկին Մելքոնեանի (Մարսէյլ):

Տէր եւ Տիկին Յակոբ Խաչատուրեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրեն Տէր եւ Տիկին Շիշմանեանի (Թեհրան) ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս Ուրբաթ (Յուլիս 15) առաւօտ ժամը 11ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի՝

ՏԻԿԻՆ ԷԼԻԶԱ ԷՍՄԷՐԵԱՆ

(Ծնեալ Կիւմիւշկերտան, մեռած 1960, Յունուար 15ին) եւ իր ամուսնոյն՝

ՊՕՂՈՍ ԷՍՄԷՐԵԱՆԻ

(Մեռած 15 Յունուար 1941) :

Եւ համայն Էսմէրեան եւ Կիւմիւշկերտան գերդաստաններու ննջեցեալներու յիշատակին :

Կը հրաւիրուին ողբացեալներուն յիշատակը յարգողները:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Պուրբէշէն Այանիէ Բեփէճեան (ծնեալ Պէրպէրեան) կը փնտռէ իր եղբայրը՝ Եդուարդ Պէրպէրեան, ծնած Քոսթանցա (Ռումանիա), հօրը անունը՝ Միհրան, մօրը՝ Արշակուհի: Գրել՝ « ՅԱՌԱՋ »ին

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է, Տէր եւ Տիկին Տիգրան Սահակեանէ , իրենց զաւկին Պ. Ռաֆիի ամուսնութեան ուրախ առիթով հարիւր Ն. Ֆ. ի նպաստ իր գործոցին :

×

Այրի Տիկին Գ. Յովհաննէսեան, Տէր եւ Տիկին Դաւիթ Յովհաննէսեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկ. Ճիղմէճեան եւ զաւակը եւ բոլոր պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր , ծաղկեպսակով կամ փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծ հօր՝

ԳԱՌՆԻԿ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ

մահուան առթիւ :

×

Այրի Տիկին Սրբուհի Խաչէնտէրեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ ընտանեկան բոլոր պարագաները խորին շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր , ծաղկեպսակներով եւ նուիրատուութիւններով իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին ողբացեալ Պ. Օննիկ Խաչէնտէրեանի կսկծալի մահուան առթիւ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»ը ... Հոկտեմբեր, Շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ, Հինգերորդ Թաղամասին քաղաքապետարանի շքեղ սրահներուն մէջ

ՈՂԲԱՑԵԱԼ ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆի ՍԳԱՀԱՆԴԷՍԸ 6 Նոյեմբեր , Կիրակի կէսօրէ վերջ , Սորպոնի մէջ :

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

Ս Ր Ա Փ Ի Ո Փ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9°

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 14 ՅՈՒԼԻՍ — JEUDI 14 JUILLET 1960

[illegible] — Թիւ 8849 36EME ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4650

ՅՂԱԳՍ ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ

*

...էս տարի Յուլիս 14ին Ֆրանսայի ...ժողովուրդը փողոց կը թափի եւ կը պա-... երեք օր, երեք գիշեր ։ Առանց տարբ-... ման եւ դասակարգի խտրութեան ։ ... ժողովուրդի մը ցնծութեան ա-... մին արտայայտութիւնն է այս ։ Աւելի ... քան պաշտօնական հանդիսու-...ները՝ իրենց բազմանդակ չքեղու-...թեամբ ։

...ութեան ուրիշ երկրներ չեն ...

...յց կը թուի թէ այս մէկը Ֆրանսա-... Այնքան վարակիչ, որ օտարներ՝ ... փորձուին, քանի մը տարի Ֆրան-...ակելէ ետք ։

...ժողովուրդն ալ կը սիրէ պարը ։ ...երկրի հողերուն վրայ կ'ապրէ ... ժողովուրդին զաւակները կը պարէ-... երկրին ազատ բնութեան մէջ ։ ...ներին ազգային եւ կրօնական տօ-... թափօր տալով իրենց թեւերուն եւ ...

...նք սովորութիւնները կը շարունակ-... օտար ափերու վրայ ։

...ֆոլ - գուռնան անպայման եւրոպա-... փոխուած են ։

...ոտիկային, տարբեր իմաստ ունին ...րս 14ի նոր... հրապարակային ...թիւնները, եւ մեր պարերը ։

...ժողովուրդին կը պարէ, իր վայելած ա-...թիւնը փառաբանելու համար ։

...մեր պարերուն մէջ աւելի շատ ազա-...թեան կարօտն է որ կը խօսի ։

...նները անպայման կը պարէին, ար-... մը պատրաստուած ատեն ։ Եւ ... երկարատեւ հանդիսութի մը պահուն ։ ...մահ պար մը չէ՞ր ... արդէն, ի-... յանդգնութիւնը, յանուն ազատու-...

...ն երգելով կ'ուզեմ մեռնիլ»,— կ'ը-... բանաստեղծը» ։

— Ես պարելով կ'ուզեմ ապրիլ, կ'ըսէ ...ուրդն, տիրաբար վայելելով ազա-...թիւնը ։

...թեան պատրանքը տալու հա-... բանակայինները իրենք յաճախ բարե-... յին բոլոր խմբանքներ սարքել կու-... կեցիր, ինչպէս իրենց միւս զոր-...

...ժողովուրդը չի խաբուիր ։ Եւ երբ բռն-...թիւնը գանէ, ինչն է որ պարել ...երու բանակայիններուն ։ Եւ կամ փա-... կը մատնէ զանոնք ։

Այս խորհրդածութիւններ ի՞նչ ...ունին Յուլիս 14ին հետ ։

... Անհրաժեշտ չէ պատմական տեսու-... հրապարակել, ապացուցանելու ... ազատ եւ վերի ժողովուրդի մը ...թիւնը ։

... երգը, պարն ալ արտայայտու-... մէկն վայելքին եւ միւսին ...

...իր հրապարակաւ, պարով եւ ուրիշ ... ալ կը պանծացնէ իր շահած ա-...թիւնը ։

... նոյն ձեւերով կը զօրացնէ իր ... — ազատասիրութեան տենչը ։

... երգն ու պարը ամենօրեայ ... անբաժան մասերն են սկիզբէն ի ... ժողովուրդներուն մէջ ։

... ուզէք խորանալ եւ քիչ մը ...ածել, պիտի տեսնէք որ բոլորին ... ազատութեան տենդն է ։ Վա-... կամ կարօտ ։

... ձեւը կամ տեղը չէ, այլ ...

... խորհրդածութեանց մէջ, մենք ... իմաստով չենք առներ պարը, ...ապէսպէս ։ Երբեւ խօսինք, ի ... ազատութեան, ինչպէս Յուլիս 14ը ։

Յուլիս 14

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ Կ'ԱՂԱՂԱԿԵՆ ՔՈՆԿՈՑԻՆԵՐԸ ԲԱՅՑ ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՔ ԿԸ ՄԵՐԺԵՆ

ՄԻՋԱԶԳ. ՄԹՆՈԼՈՐՏԸ ԼԱՐՈՒԱԾ Է

Քոնկոյի, Գուպայի եւ վար առնուած ամերիկեան օդանաւին հարցերը՝ վտանգաւոր բնոյթ ստացած են ։

Քոնկոյի մէջ կացութիւնը շփոթ եւ մտահոգիչ է միշտ ։ Նորակազմ հանրապետութեան վարչապետը՝ Լումումպա Ամերիկայի զինուորական օժանդակութիւնը խնդրած է պաշտօնապէս ։ Կը խօսուի երեք հազար ամերիկացի զինուորներ ղրկելու մասին, որոնք Պելժ եւ քոնկոցի զինուորներուն հետ պիտի աշխատէին վերահաստատել կարգն ու անդորրութիւնը ։ Այսուհանդերձ, Այզընհաուըր մերժեց ամերիկեան օժանդակութիւնը Քոնկոյի, ըսելով թէ մեր գործը չէ ։ Արտաքին նախարարը՝ Հէրթըր յայտարարեց թէ նախընտրելի եւ փափաքելի է որ ուրիշ երկիրներ այդ յանձնարարութիւնը ստանձնեն ։ Մինչդեռ Կրեմլինի մէջ դէմ արտայայտուած է Քոնկօ օտար ուժեր ղրկուելու գաղափարին ։ Կը թուի թէ Ամերիկա կ'ուզէ ՄԱԿի առաջարկով եւ հովանաւորութեամբ նման յանձնարարութիւն մը ստանձնել ։ Միւս կողմէ ՄԱԿի ընդհ. քարտուղարը՝ Համմըրշոլտ տեսակցած եւ նոր ծրագիր մը ներկայացուցած է Ափրիկեան ինը երկիրներու ։ Այդ ծրագրին համաձայն Ափրիկեան ինը երկիրներէն պիտի վճարուի օժանդակել Քոնկոյի, զինուորապէս ։ Նախատեսուած երկիրներն են՝ Հապէշիստան, Գանա, Կինէ, Լիպերիա, Լիբիա, Մարոք, Սուտան, Թունուզ, Արաբ. Միացեալ Հանրապետութիւն ։

Ինչ կը վերաբերի ներքին կացութեան, միշտ շփոթ եւ եղերական է ։ Թիզվիլի զօրանոցը ապստամբած ։ Մաթատիի մէջ Պելժ ուժերը քաշուած են, որպէսզի կարելի ըլլայ բանակցիլ անոնց հետ ։ Հարտի զօրանոցի զինուորները ըմբոստացած են իրենց կարգին ։ Իբրեւ պատանդ վար դրած են 18 կիներ եւ բազմաթիւ եւրոպացի սպաներ ։ Սթանլիվիլի օդակայանը ըմբոստներուն ձեռքը անցած է ։ Վերջին անպաշտօն լուրերուն համաձայն Պելժերը յաջողած են վերագրաւել ։ Գաչարուած 70 ամերիկացի քարոզիչներէն լուր չկայ. կը կարծուի թէ միշտ պաշարուած վիճակի մէջ կը գտնուին ։

Երկրին զանազան վայրերուն մէջ, կռիւներ, բռնարարութեան արարքներ, կողոպուտի դէպքեր կը շարունակուին ։ Յատկապէս ծանր է կացութիւնը Քասայի եւ Լուլուապուրկի նահանգներուն մէջ, ուր խափշիկ ըմբոստները բազմաթիւ Եւրոպացի պատանդներ իրենց ձեռքը կը պահեն ։ Կարգ մը լուրերու համաձայն 70 Եւրոպացիներ սպաննուած են, վերջին կռիւներուն ընթացքին ։

Քաթանկայի անկախութիւնը իրողութիւն մըն է այլեւս ։ Կեդրոնի կառավարութեան վարչապետը Լումումպա եւ նախագահը Քասավուպու չեն կրցած էլիզապէթվիլի օդակայանը իջնել ։ Քաթանկայի կառավարութիւնը մերժած է զանոնք ընդունիլ ։ Քաթանկա առաջին անգամ ըլլալով տնտեսական գործակցութիւն առաջարկած է Պելժիոյ ։ Առանց Քաթանկայի որ Քոնկոյի հարստութեան 65 առ հարիւրը ունի Քոնկոյի Հանրապետութիւնը արժէք չունի ։

×

Հակամերիկեան արամադրութիւնները իրենց գագաթնակէտին հասած են Գուպայի մէջ ։ Ամէն տեղ հակամերիկեան ցուցատախտակներ կան ։ Պետական անձնաւորութիւններ Ամերիկայի դէմ ...րուն ճառեր կ'արտասանեն՝ հրապարակներէն, ձայնասփիւռէն եւ հեռատեսիլէն Գուպա ամերիկեան հաւանական յարձակումի մը շուրջ բողոք ներկայացուցած է Ապահովութեան Խորհուրդին ։

×

Յուլիս 1ին ամերիկեան օդանաւ մը կործանուած էր Սփիաթոյ Նոսի շրջանին մէջ ։ Կրեմլին կը յայտնէ վար առած ըլլալ երբ օդանաւը Խորհրդային սահմաններէն ներս մտած էր ։ Մ. Նահանգները կը փոխադարձեն ըսելով թէ վար առնուած է միջազգային ջուրերուն մէջ ։ Խրուշչեւ մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին մանրամասնութիւններ թուելէ ետք ամբաստանեց Մ. Նահանգները որ վերստին բռնաբարած են՝ Խ. Միութեան սահմանները ։ Կրեմլին որոշած է Ապահովութեան Խորհուրդին մօտ բողոքել ։ Ուաշինկթըն յուշագիր մը ներկայացուցած է ուր ի մէջ այլոց կ'ըսէ — «Այս ձեւի գործողութիւններու կրկնութիւն մը ծանր հետեւանքներ պիտի ունենայ, որուն միակ պատասխանատուն պիտի ըլլայ Խորհրդ. Միութիւնը ։

ԻՆՉԵՐ ԸՐԵՐ ԵՆ ՀԻՆԵՐԸ

Ամէն օր նոր մերկացումներ կ'ըլլան Թուրքիոյ անկեալ վարչակարգի անդամներուն շուրջ ։ Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն (Յուլիս 9 – 10) կը քաղենք հետեւեալ լուրերը ։

Պետական Նախարարութենէն կը հաղորդուի.

1.— Անկեալ եւ նախկին իշխանութեան պատկանողներն ու անոնց մօտաւոր անձերը 1950էն վերջ իրենց ստացած ինչքերը պիտի հրապարակեն, յենելով իրենց անշարժ կալուածներու սեփականաթուղթերուն ։ Կառավարութիւնը այս մասին որոշում տուած է ։

2.— Նկատելով որ սեփականաթուղթերու արձանագրութեանց քննութիւնը շատ երկար ժամանակի կը կարօտի, նախ, յիշեալներուն Պոլսոյ Անգարայի եւ Իզմիրի մէջ, 1950էն յետոյ ստացած անշարժ կալուածները ճշդուած են ։

3.— Սեփականաթուղթերու արձանագրութեանց մէջ այս անշարժները իբր (արտ կամ այգի) ցոյց տրուած են, սակայն բոլորն ալ շինութեան գետիններ են ։

4.— Արձանագրութեանց քննութիւններէն երեւան կ'ելլէ թէ, այս անձերը որոնք առաջուց գիտէին թէ կառավարութիւնը որ շրջաններուն մէջ գործարաններ պիտի հիմնէ, աժան գիներով ծախու կ'առնէին այդ հողերը, յետոյ սուղ գիներով կը ծախէին կառավարութեան, այս կերպով կը շահագործէին, պաշտօնի բերմամբ իրենց գիտցած գաղտնիքները եւ հողային շահագիտութիւն կ'ընէին ։

5.— Առաջին անգամ կը հրատարակուի Ազգ. Մեծ Ժողովի նախկին նախագահ Րէֆիք Գօրալթանի, ելմտական նախկին նախարար Հասան Փօլաթքանի եւ վարչապետական նախկին խորհրդական Ահմէտ Սալիհ Գօրուրի անշարժ կալուածներուն ցանկը ։

Գօրալթան եւ իր պարագաները Պոլսոյ Անգարայի եւ Իզմիրի մէջ ունին 34.447 քառ. մեթր տարածութեամբ 31 գետին, Փօլաթքան եւ պարագաները՝ 30.406 քառ. մեթր տարածութեամբ, 34 գետին, Ահմէտ Սալիհ Գօրուր եւ պարագաները՝ 730.993 քառ. մեթր տարածութեամբ 48 գետին ։

ՄԵՆՏԵՐԷՍ ԻՐ ԹՈՇԱԿԸ Կ'ԱՌՆԷՐ

Անկեալ իշխանութեան ղեկավարները, ինչպէս նաեւ նախկին վարչապետը՝ Ատնան Մենտերէս, կանոնաւորաբար կը գանձէին իրենց թոշակները եւ յատկացումները, հակառակ այն պրոյցներուն թէ առանց դրամի կ'աշխատէին ։

×

Հարցաքննիչ Մարմնի ինը անդամները, որոնք Պոլիս կը գտնուին, երէկ այցելեցին Ընդհ. Դատախազ Ալթայ Եւիճէլօղլի եւ տեսակցեցան անոր հետ ։

Հարցաքննիչ մարմնի 3, 5, եւ 7 թիւ յանձնախումբի անդամները իրենց աշխատանքները պիտի կատարեն Պէշիկթաշի մէջ ։ Արդէն իսկ իրենց տրամադրութեան տակ դրուած են Ընդհ. Դատախազութեան պաշարման վիճակի ատեաններուն մօտ, նախկիններու վերաբերեալ թղթածրարները ։

Այս յանձնախումբերու անդամները ձերբակալելու, ազատ արձակելու ինչքեր գրաւելու, յանցաւորները եւ անոնց մօտաւոր պարագաները որոշ տեղեր բնակութեան ստիպելու եւ ճամբորդութիւններ արգիլելու իրաւասութիւնները ունին ։

Այս քննութիւնները նախնական քննութեան հանգամանք պիտի կրեն և թղթածրարները ամբողջանալէ յետոյ, Անգարա պիտի ղրկուին ։

Ամէնէն առաջ կը քննուին 6–7 Սեպտեմբերի, Թօփգափուի եւ Համալսարանի դէպքերու թղթածրարները, այս դէպքերու քննութեան առթիւ, եթէ պէտք տեսնեն Նաւ. յատակ պիտի երթան ։

Կուսակալութեան քննիչ յանձնախումբը հարցաքննիչ մարմնի անդամներուն յանձնած է 6 – 7 Սեպտեմբեր, Թօփգափուի եւ Համալսարանի դէպքերուն վերաբերեալ 700 թղթածրարներ ։

×

Իզմիրէն կը հաղորդեն թէ Ատնան Մենտերէս երկու միլիոն ոսկի ունի Օսմանլը դրամատան մէջ ։ Երեւան հանուած է նաեւ որ Մենտերէս 1954էն ի վեր երկրէն դուրս դրամ հանած է ։

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ՔԱԼԻՖՈՐՆԻՈՅ ՄԷՋ

Կիրակի օր, Յուլիս 3ին, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը պատարագած է ԼոսԱնճըլըսի Ս. Յակոբ եկեղեցիին մէջ, իսկ Յուլիս 10ին Ֆրէզնոյի Ս. Պօղոս եկեղեցւոյ մէջ ։

Յառաջիկայ Կիրակի, Հայրապետը Սան Ֆրանսիսքօ պիտի այցելէ ։

Մարմարայի թղթակիցը կը հաղորդէ նաեւ որ Հայրապետը Քալիֆորնիա կանչած է Տիրան Արք. Ներսոյեանը որ վերջերս Նիւ Եորք կը գտնուէր ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ վարչապետը որ քանի մը օր է Փարիզ կը գտնուի, տեսնուեցաւ տը Կոլի հետ ։ Քարամանլիս հրաւիրած է տը Կոլը Յունաստան այցելելու ։

ՓԱՐԻԶԻ մէջ 1961ին, տեղի պիտի ունենայ Խորհրդային ցուցահանդէս մը ։

ԻՏԱԼԻՈՅ մէջ ձախերը եւ ծայրայեղ ձախերը կը պահանջեն Թամպրոնիի հրաժարումը ։

ԽՐՈՒՇՉԵՒ յայտարարած է թէ 1960 Յուլիս մէկին Խորհրդային Միութեան բնակչութիւնը 214 միլիոն 400 հազար էր ։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ մէջ ընտրութիւններու առթիւ (Յուլիս 16) կռիւներ սկսած են ։ 17 հոգիներ վիրաւորուած են ։ Արեւմտեան շրջանակները մտահոգ են ։

ՅՈՒԼԻՍ 14ի Ազգային տօնին առթիւ, Յառաջ վաղը լոյս չի տեսներ ։ Մեր յաջորդ թիւը՝ Շաբաթ ։

ԼԱՒ ԳՈՐԾ ՄԸ

Եթէ չուզէինք զուսպ ըլլալ մեր գնահատանքին մէջ, պիտի չվարանէինք ըսելու, թէ իրապէս մեծարժէք գործ մըն է նկարիչ Օննիկ Աւետիսեանի «Հայ Նկարիչներ եւ Քանդակագործներ»ը:

Աւետիսեանի անունը ապահովութիւն մըն է ինքնին, որ այս գործը պիտի ըլլար ոչ միայն մեծարժէք, այլեւ աննախընթաց՝ հայ մշակոյթի պատմութեան մէջ: Ծանուցածքով արուեստագէտ, լայնօրէն օժտուած՝ արուեստի զգայութեամբ, բարեխիղճ ու բծախնդիր, Օննիկ Աւետիսեան թերեւս միակն է, որ պիտի կրնար արդարացնել մեր բոլոր ակնկալութիւնները, — որքան ալ խստապահանջ ուզէինք ըլլալ,— ներկայացնելու համար հայ արուեստն ու արուեստագէտները, մասնաւորաբար նկարչութեան եւ քանդակագործութեան «պարունակ»ին մէջ ·

Միութիւնը, « Հայ Մշակոյթի Բարեկամներ», իր գոյութեան արդարացումը պիտի գտնէր այն իրողութեան մէջ, որ հովանաւորած է այս ձեռնարկը, թէ իսկ ուրիշ բան ըրած չըլլար երբեք: Պէտք կա՞յ, որ աւելցնենք նաեւ, թէ արուեստի գործը արուեստի մարդոց հոգատարութեամբ միայն կրնայ դառնալ այնքան « խօսուն», որքան կը խոստանայ ըլլալ, — ոչ, որքան յաջողած է ըլլալ ,— Օննիկ Աւետիսեանի «ձեռակերտ»ը, որ ձեռքի գործ մը չէ, այս բացատրութեան նեղ իմաստով, այլ մտքի, սրտի, հոգիի գործ մըն է մանաւանդ ։

Նկատենք անցողակի, որ Աւետիսեանի այս երկասիրութիւնը, — ինչպէս պիտի ըսէին հին հայկաբանները, — տասը տարուան վաստակի մը արդիւնքն է: Սկսած է 1949ին, աւարտած է 1959ին ։ Ուրեմն ամբողջ տասը տարի գիշերաջան տքնութեամբ աշխատած է, պրպտած, քննած եւ ստուգած : Մանաւանդ ստուգած: Առանց այս ստորոգելիին — ստուգում, Հայր Ալիշանի բացատրութեամբ՝ կասկածիլ եւ սնուցել, — պատմիչը, ներկայ պարագային՝ մշակոյթի պատմիչը, թերին պիտի չփոթէր անթերիին հետ եւ անկատարը՝ կատարեալին: Բարեբախտութիւն է, որ Օննիկ Աւետիսեանի բարեխղճութիւնն ու բծախնդրութիւնը փրկած են զինք այս չփոթանքէն : Ունինք այն վստահութիւնը, թէ տրուած թուերն ու տեղեկութիւնները անցած են ստուգումի «հոլով»էն :

Չխորհրդածենք սակայն, այլ փորձենք ներկայացնել գործը՝ անգամ մը եւս արձանագրելով մեր գնահատանքը գործողին եւ հովանաւոր մարմնին հանդէպ :

Օննիկ Աւետիսեանի այս մեծակշիռ գործը՝ « Հայ Նկարիչներ եւ Քանդակագործներ»՝ պիտի ունենայ 496 էջ, մեծադիր (16 էջնոց 31 պրակ): Քսաներկու պրակ տպագրուած է արդէն, կը մնայ ինը պրակ, ամբողջովին շարուած եւ պատրաստ՝ տպագրութեան: Ծախք նախատեսուած է շուրջ 4000 եգ. ոսկի (1200 օրինակի համար): Բաժանորդագրութեամբ եւ կանխիկ վճարումով վաճառուած է արդէն 630 օրինակ, իւրաքանչիւրը՝ հինգ եգ. ոսկի. տպագրութենէն ետք գինը պիտի բարձրանայ վեց եգ. ոսկիի:

Հատորը, ամբողջովին պատկերազարդ, պիտի բովանդակէ մօտ հինգ հարիւր նկարներ, քանը՝ գունաւոր: Տրուած են նաեւ նկարիչներու եւ քանդակագործներու լուսանկարները, կենսագրական կարճ տեղեկութիւններով, նաեւ վերլուծական «ակնարկ»ներով՝ իւրաքանչիւր նկարչի ու քանդակագործի արուեստին մասին : Այս «ակնարկ»ներուն կցուած են նոյնպէս հայ եւ օտար մամուլէն քաղուած վկայութիւններ :

Այս մանրամասնութիւնները կուտանք՝ գործին արժէքը ըմբռնելի դարձնելու համար :

Գիրքը բաժնուած է երկու մասերու ·

Ա) Հին շրջան, սկիզբէն (Ք.Ա. Ե. դար) մինչեւ ԺԸ. դար: Այս բաժնին յատկացուած է 144 էջ:

Բ) Նոր շրջան, ԺԹ. դարէն մինչեւ մեր օրերը: Այս բաժնին յատկացուած է 352 էջ :

Ներկայացուած են աւելի քան 160 արուեստագէտներ, —նկարիչ եւ քանդակագործ,— հարիւրը՝ իրենց գործերով, լուսանկարներով, ինչպէս նաեւ միջազգային մամուլի կարծիքներով՝ նոյն արուեստագէտներու մասին:

Ընդհանուր ներածութեան մը մէջ, զոր կարելի է նկատել գործին ամէնէն շահեկան մասերէն մէկը, թերեւս նոյնիսկ ամենակարեւորը՝ իբրեւ տեսութիւն եւ վերլուծում, լայն տեղեկութիւններ կան մեր հին գրչագրերուն, գրի գիւտին, այբուբենի, մագաղաթներու յիշատակարաններուն, վանքերու, մատենադարաններու, ձեռագրաց ցուցակներու մասին ։

Այս բաժնին համար հեղինակը օգտագործած է մատչելի եւ տրամադրելի բոլոր աղբիւրները: Շատ աւելին կրնար տալ, քան տուած է, եթէ անշուշտ իր տրամադրութեան տակ ունենար Վիէննայի, Վենետիկի, առաւելապէս Երեւանի հարուստ մատենադարաններն ու ձեռագրերը :

Ոչ – հմուտներուն համար՝ բաւարար է այս գործով տրուած քիչն ալ, զոր շատ տեղ կ'ընդունինք մենք՝ համրակներս :

Կ'ուզէինք փակել այս քանի մը տողը, Հայ Մշակոյթի Բարեկամներուն հետ մեր խօսքը ուղղելով արուեստասէր հայրենակիցներու. «Ունենալով այս գիրքը, պիտի ճանչնաք մեր Մշակոյթին քիչ ծանօթ մէկ երեսը՝ Հայ Նկարչութիւնը եւ Քանդակագործութիւնը, հետեւելով անոր 1300 տարուան հարուստ պատմութեան »:

Մեր կողմէ աւելցնենք միայն, որ Օննիկ Աւետիսեան գործի սկսած է հաւատքով, շարունակած է հաւատքով եւ աւարտած է հաւատքով :

Արուեստի մարդոց մէջ հաւատքը « գայեակ»ի դեր կը կատարէ յաճախ, ինչպէս պիտի ըսէր մեր Պատմահայրը՝ Մովսէս Խորենացի :

Օննիկ Աւետիսեան բարեբախտ է, որ այս «գայեակ»ը ունեցած է իբրեւ առաջնորդ՝ իր մեծարժէք գործին ձեռնարկելէ առաջ եւ ձեռնարկելէ ետք մանաւանդ :

« Ձեռքդ դալար» ըսենք եւ վերջացընենք՝ այս երկու բառերուն մէջ խտացընելով մեր գնահատանքն ու յաջողութեան մաղթանքները:

« ՑՈՒՍԱԲԵՐ»

ՌՈԲԵՐ ՇՈՒՄԱՆ
ԾՆՆԴԵԱՆ 150ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Երաժշտական արուեստի բուռն ծաղկման շրջան մը եղաւ 19րդ դարը, որ մարդկութեան տուաւ ստեղծագործ փայլուն դէմքեր: Այդ դէմքերէն էր նաեւ գերմանացի հանճարեղ երգահան՝ Ռոպէր Շումանը, որուն ծննդեան 150ամեակը կը տօնուի ներկայիս, գրեթէ ամէն տեղ :

Շուման կարեւոր դեր խաղաց ոչ միայն գերման երաժշտական կեանքին մէջ, այլեւ խոր ու անջնջելի հետք ձգեց միւս ժողովուրդներու երաժշտական մշակոյթին վրան: Երգահանը իր ստեղծագործութիւններուն մէջ մէկ կողմէ օգտուեցաւ ազգային ժողովրդական երաժշտութենէն ու միւս կողմէ դասական արուեստի ըսկզբունքներէն: Ան ստեղծագործական համարձակ խիզախումներու միջոցաւ նոր հորիզոններ բացաւ, երաժշտութեան զարգացումին նպաստող նոր օրինաչափութիւններ, նոր կանոններ հաստատեց:

Շումանի տեսակէտը եղած է՝ յարգել հինը, բայց միեւնոյն ատեն նորը ընդունիլ, բաց սիրտով:

Շուպերթի, Վեպերի, Մենտըլսոնի, Լիստի, Պերլիոզի եւ Վակնէրի հետ Շուման կը նկատուի վիպապաշտ (ռոմանթիկ) երգահան: Անոնք յառաջդիմական վիպապաշտներ էին, որոնք, ըստ Մաքսիմ Գորկիի բնորոշումին՝ «կը ձգտէին ուժեղացնել մարդու կամքը հանդէպ կեանքի, յառաջացնելու անոր մէջ խռովութիւն իրականութեան դէմ, անոր ամէն տեսակի ճնշումներուն դէմ » ։

Շուման նրբազգաց արուեստագէտներուն յատուկ սրութեամբ, կը զգար այն հակասութիւնը որ գոյութիւն ունէր յառաջադէմ գաղափարներու, յուզումներու եւ իղձերու և դաժան իրականութեան միջեւ: Իր հոգիին խորքէն բողոքի ձայն կը բարձրացնէր իրականութեան մը դէմ, որ հեղձուցիչ էր: Այս իմաստով ան կը մօտենար՝ Վակների եւ Հայնէի:

Շուման իր ստեղծագործութիւններուն բովանդակութիւնը քաղած է իրական կեանքէն, բայց ըլլալով վիպապաշտ իր ուշադրութիւնը կեդրոնացուցած է մարդու հոգեկան աշխարհին, անոր արտայայտութեան հարուստ նրբերանգներուն վրայ: Շուման հոգեբան երաժիշտ է : Ան մեծ վարպետութեամբ պատկերա- մարդու ներաշխարհը, արտայ- անոր հոգեկան ելեւէջները՝ քնարական զեղումներէն մինչեւ եղե- ութեամբ կշռադատ խոր ապրումներ- Այս ամէնուն կողքին արուեստա- ստեղծագործութիւններուն մէջ տուած է ժողովուրդի կենցաղի- նի գեղատեսիլ բնութեան, ինչպէս զարմանահրաշ տեսարաններու րացումներուն :

Շումանի ներաշխարհը հակասութ- ներու հիւսուածք մըն է, իսկ երաժ- թիւնը՝ հակադիր տրամադրութիւ- յաջորդականութիւն: Երաժշտութ- է մերթ բուռն արտայայտութիւ- մերթ երազներու գիրկը ինկող մերթ անձնատուր եղած է յոյզերու կրքոտ պոռթկումներու, մերթ ալ մակուած է մեղմ քնարական տրամ- դրութիւններով: Գրեթէ բոլոր ստեղ- գործութիւններուն մէջ նշմարելի է հակադիր երկուութիւնը :

Շուման իր յառաջադէմ եւ նոր միտ- րը ու ձգտումները միայն երաժշ- թեամբ չէ արտայայտած. Քննադա- գրագէտի իր ունեցած ձիրքերէն օգտ- լով, 1834ին, Լայփցիկի մէջ մէկ համախոհներու հետ միասին կը հրա- րակէ «Նոր երաժշտական լրագիր» րաթաթերթը: Այստեղ է որ կը «Դաւիթ եղբայրներու միութիւն» կա երաժիշտին երեւակայութեան սիրքն էր) Ֆլորեստանի եւ Եւսեբի- խառնուրդութեամբ: Այս միութիւնը թի էջերուն մէջ ուժեղ պայքար կը զուրծն զեղչեցիկ, բայց իրողութեան մակերեսային, դատարկ հանճար եւ վարդապետական արուեստին Թերթին նպատակն էր քարոզել ուեստը որ կապուած է կեանքի դէմ երեւոյթներուն, կ'արտայայ- անհատին եւ թէ ժողովուրդներու քը, անոնց ազգային բնաւորութ- տուեալ երկրի բնութիւնը, մէկ խօս- բովանդակութեամբ խոր արուեստ-

Շումանի թերթին նպատակներէն էր նաեւ ընթերցողին ծանօթացնել եալ ժամանակներու եւ իր շրջան- նաւոր երաժիշտներուն գործերը. երգահանները «մեծակշիռ- կեղծ քննադատութեան». առջինն էր, որ գնահատեց Շո- Պրամսը, Պեռլիոզը :

Շումանի քննադատական գործու- թիւնը տասը տարի տեւած է հիւանդութիւնը կամաց կամաց կը մանափակէ անոր աշխատանքները ստիպուած ստեղծագործութեան միայն (վախճանած է 1856 Յուլի- հոգեբուժական հիւանդանոցին մէջ).

Հարուստ ու բազմազան է Շում- գած երաժշտական ժառանգութիւ- գահանը իր ուժերը օգտագործած ժշտական համարեա բոլոր սեռեր- փերա, տաղերը (օրաթորիօ), ւող, գործիքային երաժշտութիւն-

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ՄԱՐԴԱԳԱՅԼ

(ԶՐՈՅՑ)

— Սարհօն եղբայր, Մեծ Խորհուրդը գումարուել է այսօր եւ քեզ էր ատեանը կոչել ։

Գայլ եղբայրները քո անձից դէմ ոչինչ չունին, եթէ անհանդիստ աչքով չը դիտէին այն անիծեալ, մեր ցեղին թշնամի գազանին, որ մտել է մեր մէջ: Դու նրան պահում ես, կերակրում. նա արդէն մեծացել է. շուտով նա էլ կը սկսի կարմիր Հրէշ գործածել եւ այն ժամանակ գիտե՞ս թէ ինչ է նշանակում այն թշնամին, որ մեր ատեն ու տեղն է ճանաչում, որ մեր լեզուին ու օրէնքներին է ծանօթ: Խօսիր, ի՞նչ ես մտադիր անել ։

— —Այո, խօսիր... ձայնեցին բոլորը :

Սարհօնը զգաց որ Օձուկի բանը բուրդ էր:

Գայլերն ուտելու փափագ ունէին եւ մանուկի փափուկ մարմը գրգռել էր նրանց ախորժակը :

Ստիպուեց նախ համառօտապէս պատմել մանուկի մուտքն իրենց մէջ, յետոյ տարբեր նրա անմեղութիւնը, մեղմութիւնը եւ իր խրախուսներին բարեկամ դառնալը ...

— Գայլ եղբայրներ, վերջացրեց նա, ես չեմ կարծում, թէ դուք այնքան անգութ լինէք, որ զարնէք մի անզէն անձի. չէ որ այդ Օձուկը այնքան վարժուել է մեր մէջ, որ այլեւս մոռացել է թէ ուրիշ հասարակութեան է պատկանում, մոռացել է որ մեզ թշնամի է ։

Հազիւ թէ վերջացրել էր, երբ մի երիտասարդ անդամ վեր թռաւ, խօսք ուզեց եւ սկսեց ճառել ժառանգականութեան մասին, որով եւ հաստատեց, թէ Օձուկը իր պապերից ժառանգած լինելով դէպի գայլերը մի թշնամութիւն, վաղ թէ ուշ նրա մէջ վերարտադրուելու էր եղած ընազդը ։

Նրա ճառը ազդեցութիւն թողեց. բայց այդ միջոցին գայլերի մէջ հեղինակութիւն ունեցող մի հին պատերազմիկ առաջ եկաւ եւ ասաց.

— Չինենք այդ Օձուկին իր եղբայրների դէմ «մեր օգտին» ինչպէս մարդիկ զինել են մեր եղբայրներին — շներին՝ մեր դէմ եւ մատնիչներ դարձրել նրանց ։

— Կեցցէ՛, կեցցէ՛, ա՛ ու... ռռնացին ամէն կողմից ։

— Բայց, գայլ եղբայրներ, խօսեց նորից Սարհօնը, — դա մի այնպիսի ցածութիւն կը լինէր, որին միայն մարդիկ են ընդունակ. իսկ մեզ՝ գայլերիս դա պատիւ չի բերել: Ի՞նչ կ'ասէ մեր ապագայ սերունդը, եթէ իմանայ մեր այն ստորին թուլութիւնը, որ ստիպուած ենք այդ տեսակ ստորնութիւնների դիմել ...: Ոչ, եղբայրներ, թող միշտ մեր անունը անաղարտ մնայ մեր սերունդների համար, մենք անօթի չենք մնալ երբեք եւ ոչ էլ կ'ոչնչանանք, մեր ձեռքերն եւ ուժը մեզ միշտ կերակրել են ու պաշտպանել, չը լինենք մարդկանց պէս ...:

— Այո, այո, ձայնեցին շատ երիտասարդ գայլեր, — Սարհօնը ազնիւ գաղափարներ է յայտնում, մենք համաձայն ենք նրա հետ :

Բայց որովհետեւ ինչ որ երիտասարդութիւնը լաւ է գտնում, ծերութիւնը՝ վատ, որովհետեւ հնի եւ նորի, ծերութեան եւ երիտասարդութեան կռիւը գոյութիւն ունի բոլոր աշխարհների մէջ, դրա համար էլ իսկոյն ծեր գայլերը հընամեայ պատերազմիկի կողմը բռնեցին Սարհօնի դէմ, եւ ահա հասարակութիւնը բաժանուեց երկու կուսակցութեան :

Ծերերը պնդում էին, որ յանուն խոհեմութեան, զգուշութեան եւ ընկերութեան յառաջադիմութեան՝ պէտք էր լռեցնել « ձուից նոր դուրս եկածներին» եւ մանուկին էլ, պոլիտիկապէս, իբր զէնք գործածել թշնամիների դէմ ։

Երիտասարդներն, ընդհակառակն, գոռում էին — եւ անտառն էին թնդացնում իրենց աղմուկով — որ յանուն ճշմարտութեան, որ ազգութիւն չունի երաժշտութեան եւ սիրոյ պէս, յանուն նուութեան՝ որ համամարդկային պէտք չէր այդպէս անել :

Ցամենայն դէպս Օձուկը վտանգ դառնալ էր: Նրան այլեւս միլի եւ այդ շատ ցաւ պատճառեց Մեծ հրդի նախագահին, գիլբին եւ միւս տօնեաններին, որոնք միշտ լաւ սիրտ ունէին :

Բարկութիւնից նախագահը կրճտեցրեց Օձուկի ապահովութեան մեցող երիտասարդների վրայ եւ

— Ուտենք Օձուկին, ոչնչացնենք բան. ահա նա խռովութիւն սկսել է մանել մեր մէջ ։

— Ոչ, ոչ... ձայնեցին գիլ- րը — կենդանի թողնենք եւ գործածենք նրան մեր թշնամիների

— Ոչ, ոչ... մէջ մտան երիտա- ները — կենդանի թողնենք եւ թեամբ վերադարձնենք դէպի նա

— Գետինն անցնէք ձեր ազնուա- րը, ռռնաց նախագահը եւ անցաւ նիների կողմը :

Վ. ՓԱՓԱԶ-

(6 Տար.)

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԶՐՈՅՑ՝ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ ՀԵՏ

...Ե — Մոսկուայի մէջ, ուր գացած ... Հայաստանի մշակութային ... Հրաչեայ Զարդարեան տե- ... մը տուած է Փարիզի «Նոր ... թղթակիցին: Ստորեւ ... արեւմտահայերէնով :

... Յայտնի է, որ վերջերս Ե- ... մէջ հրատարակուեցան Սփիւռքի ... ներու ստեղծագործութիւնները: ... նոր ծրագիր ունիք, այս ուղղու- թեամբ ·

— Մօտ օրէն կը հրատա- րակուի ժամանակակից արեւմտահայ գը- րողներու ստուար ժողովածուն, իսկ ... մէջ, խմբագրութեամբ Փրոֆ. ... Արշարունիի կը հրատարակուի ... արեւմտահայ գրողներու ընտիր երկերու ժողովածուն, այս ձեւով օտար ընթերցողներն ալ, իրենց կարգին, կը ծանօթանան Սփիւռքի մեր հայ գրչակից- ներու ստեղծագործութիւններուն :

— Մշակութային կապը վառ պա- հելու նպատակով, ի՞նչ ծրագիրներ մշակած էք :

— Երաժշտական պիտի մեկնին Թա- թուլ Ալթունեանի երգի ու պարի եւ Եզ- ... Մանուկեանի պարի խումբերը: Երաժշտական մէջ համերգներ պիտի տան նաեւ՝ Գոհար Գասպարեան, Պաւել Լիսիցեան, Տաթեւիկ Սազանդարեան, Զարա Տոլուխանեան եւ Նար Յով- հաննիսեան :

Հայաստանի մէջ մշակութային ... նոր ձեռնարկներ նախատեսուած են:

— Մօտ օրէն կը բեմադրուի երգա- հան՝ Գէորգ Արմէնեանի «Արամեան» օ- փերան Սպենդիարեանի օփերային մէջ պիտի ներկայացուին Արամ Խաչատուր- եանի «Սպարտակ» եւ Սպենդիարեանի հիմներգով գրուած «Խանդութ» երգա- պարերը :

Նոր բեմադրութեամբ եւ բեմադրու- թեամբ պիտի ներկայացուին Անուշ(?) Բա- բայեւի «Արծուաբերդ»ը եւ Ցարո Ստե- փանեանի «Լուսաբացին » օփերաները :

Երգահան Ալ. Դոլուխանեան գրելու վրայ է Վահան Միրաքեանի «Լալուալի որսը» քերթուածի երաժշտութիւնը, իսկ Անտ- ըէյ Բաբայեւ «Թուղան» օփերան :

Թատերական մարզի մէջ պիտի ներկա- յացուի Ն. Զօրայեանի «Երրորդ սրտա- չարժը» թատրերգութիւնը: Ներկայիս կ'աշխատուի Դերենիկ Դեմիրճեանի «Վարդանանք»ի եւ Եղիշէ Չարենցի «Դէ- պի ապագան»ի բեմադրութեան վրայ : Այս ամառ Կրեմլինի մէջ պիտի ներկա- յացուին Յակոբ Պարոնեանի «Պաղտասար Աղբար»ը, Շիրվանզադէի «Քաոս»ը, Ա- րաքսմանեանի «Վարդեր եւ Արիւն»ը եւ Տէր Գրիգորեանի «Գարնանային անձ- րեւ»ը :

Երեւանի ռուսական թատրոնը ,իր կար- գին, նոր թատրերգութիւններ պիտի ներկայացնէ ։ Նոր յայտագիրներ մշա- կած են նաեւ, «Պատանի հանդիսատես»ը, «Մուղ – կոմեդիա»ն եւ Հայֆիլհարմո- նիան ։

«Մուղ – Կոմեդիան» նոր բեմադրու- թեամբ պիտի ներկայացնէ Եղիշէ Չարեն- ցի «Կափկապ Թամաղա» երգիծական թատրերգութիւնը ։

Շարժանկարի նոր ժապաւէններ ալ կը պատրաստուին :

Գեղանկարիչներու յատուկ ցուցահան- դէս մը տեղի պիտի ունենայ ։

ԿԵՆԴԱՆԱԲԱՆԱԿԱՆ ՊԱՐՏԷԶԻՆ ՆՈՐ ԲՆԱԿԻՉՆԵՐԸ

Աւանի գեղատեսիլ կիրճին մէջ, ամառ իր ներկայնակի ճոխութիւնը կը ցու- ցադրէ: Գողտրու այգիներէն կը տա- րածուի փշատիններուն մեղմ բոյրը, այս- տեղ – այնտեղ իրենց գլուխները կ'օրօ- րէին գոյնզգոյն կակաչները: Երբեմն մի- այն լռութիւնը կը պատռէ ամէհի առիւ- ծին մռնչիւնը, վայրի կաղկանձը կամ լուսանին ճիչը , որոնց կը միախառնուին դիչերային թռչուններու սուր, ականջ ծակող կանչերը :

— Կենդանաբանական պարտէզի բնա- կիչներն են.— կատակելով կ'ըսեն ան- ցորդները եւ կը շարունակեն իրենց ճամ- բան :

Երեւանի կենդանաբանական պարտէզը ,որ հիմնուած է մօտ քսան տարի առաջ, ներկայիս աչքի կը զարնէ կենդանիներու իր հարուստ հաւաքածոյով: Այստեղ կը պահուին 150 տեսակ հազարէ աւելի կեն- դանիներ :

Առնչ Երեւան բերուած են Ամերիկա- յէն ու Աֆրիկէէն, Չինաստանէն ու Հո- լանտայէն, Գերմանիայէն եւ աշխարհի բազմաթիւ այլ երկիրներէ: Այցելուները այստեղ կրնան տեսնել հնդկական փիղ, գետաձի, դետակինճ, Պրժեւալսկիի ձի, չէմփազէ, մարդու նման կապիկ, ոսկե- գոյն նապաստակներ եւ շատ ուրիշ կեն- դանիներ, որոնք հազուագիւտ են եւ ար- ժէքաւոր :

Անցեալ տարուան վերջերը, կենդանա- բանական պարտէզը հարստացաւ հազուա- գիւտ կենդանիներու նոր տեսակներով ։ Մոսկուայէն առաքուած են եւ Ներկայիս կը ցուցադրուին այծքաղերու (անտիլոպ) ընտանիքին պատկանող զորալներ, զըր- համորթեր եւ վայրի փոքրիկ խոզեր յի- չեցնող պեկարներ, ինչպէս նաեւ բուխա- րական եղջերու, կարապներ, ու տարբեր տեսակի բադեր ։

Հարաւ. շրջաններու կենդանաբանա- կան պարտէզներուն մէջ հազուադէպ են հիւսիսային եղջերուները, որովհետեւ ցրտաշունչ հիւսիսի այդ գեղեցիկ բնա- կիչները դժուարութեամբ կը տանին տա- քը: Սակայն առնչմէ երկուքը, որ նոյն- պէս անցեալ տարի Երեւան բերուած են, կարծես թէ ընտելացած են տեղական պայմաններուն ։

Այս եղանակին բազմաթիւ այցելուներ կը խմբուին այն վանդակներուն առջեւ, ուր կը բնակին կատաղի յովազները, ո- րոնք իրենց հուժկու ոստումներով զար- մանք կը պատճառեն: Առնչ կենդանա- բանական պարտէզի նորաբնակներն են : Շոտլանդական պոնիներու, կատուազգի- ներու ընտանիքին պատկանող տափաս- տանի լուսանի եւ հազուագիւտ մշկայծ- եամի հետ միասին, այդ յովազները ինք- նաթիռով Երեւան բերուած են մօտ երկու ամիս առաջ ։

Երեւանի պայմաններուն մէջ բոլորէն լաւ կը բազմանան առիւծները: Այստեղ ծնած առիւծներէն երկուքը Հոլանտա ու- ղարկուած են, երկուքը Չինաստան, իսկ մէկ զոյգ ալ յանձնուած է կազմներ վարժեցնողի մը։

ԱՐԺԱՆԻ ՊԱՏԻԺ

Կրկին յանցագործ, 24 տարեկան Մուխ- տար օղլու Իսմայիլով, 1937էն ի վեր ոչ մէկ հանրօգուտ գործ կատարած է: Ընդ- հակառակն, ձեռք անցուցած է ատրճա- նակ մը եւ խումբ մը ոճրագործներու հետ գողութեամբ եւ կողոպուտներով զբ- բաղած է ։

Անցեալ տարի, Հոկտեմբեր ամսոյն, Ատրպէյճանի Գետաբէկի շրջանի Քարա- քենդ գիւղի դաշտէն՝ ձի մը կը գողնայ եւ կը վերադառնայ Հայաստան: Բասար- գեչարի շրջանի Գէօյսի գիւղի կոլտնտե- սութեան այգին կը մտնէ ու երբ այգիին պահակը Մոհապին Իպրահիմով կը պա- հանջէ, որ ձին դուրս հանէ այգիէն, փո- խանակ ընդառաջ երթալու օրինական այս պահանջին, կռուի կը բռնուի պահակին հետ, ու ատրճանակով տեղն ու տեղը կը սպաննէ :

Հայաստանի Գերագոյն Ատեանը քննու- թեան առած է Իսմայիլի յանցանքները ու դատապարտած է պատիժի առաւելագոյ- նին՝ գնդակահարութեան ։

Դատավճիռը գործադրուած է ։ («Ս. Հայաստան» Յունիս 16)։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ լոյս տեսած է «Վա- հան Տէրեան» ընդհանուր խորագրով ժո- ղովածու մը, ռուսերէն լեզուով: Ժողո- վածուին մէջ զետեղուած են ականաւոր բանաստեղծին՝ «Փշէ պսակ», «Մթնշաղի անուրջներ», «Գիշեր եւ յուշեր », «Ոսկի հէքեաթ», «Ոսկէ շղթայ» եւ «Երկեր Նա- յիրի» յայտնի շարքերէն տասնեակ բա- նաստեղծութիւններ :

Ասոնց կողքին զետեղուած են նաեւ շարք մը ստեղծագործութիւններ՝ «Թա- ռը երգեր» (1912 – 1919) եւ «Հոկտեմ- բերեան երգեր» (1917 – 1919) ենթախո- րագիրներու տակ ։

Գիրքը լոյս տեսած է երեք հազար օ- րինակով :

ԵՐԵՒԱՆԻ մէջ սառումով ջուրը ցատ- կելու մրցումներ տեղի ունեցած են ։ Պատանիներու բաժնին մէջ առաջնութիւն շահած է Ս. Քոչարեան: Այրերու մէջ, Գուիթով, իսկ կիներու մէջ Ջերմուկ- վա» Ցայթող մարզիկները Մոսկուա մեկ- նած են մասնակցելու համար համամի- ութենական մրցումներուն՛ ։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ երգահաններու տան մէջ տեղի ունեցած է աւագ սերունդի ներկա- յացուցիչ, վաստակաւոր ուսուցիչ – եր- գահան՝ Երուանդ Սարգարեանի ստեղծա- գործութիւններուն նուիրուած երեկոյ ։

ՎԵՐՋԵՐՍ Երեւանի Արուեստի աշխա- տողներու տան սրահին մէջ բացուեցաւ Գրազիլացի մեծ նկարիչ՝ Գանդինօ Գոր- տինարիի գործերուն ցուցահանդէսը ։

ՅՈՒՆԻՍ 6ին, Երեւանի մէջ տեղի ու- նեցաւ Խորհրդ. Միութեան Մանկավար- ժական ընկերութեան Հայաստանի բա- ժանմունքի խորհրդաժողովը, որուն կը մասնակցէին քաղաքներէն եւ շրջաններէն ընտրուած 60 պատուիրակներ: Հրաւիր- ուած էին նաեւ ժողովրդական կրթու- թեան բնագաւառի այլ աշխատողներ ։

Սովետ... նոր կարեւորագոյն բնագա- ւառն են դաշնակի երաժշտութիւնը, երգն ու փիլերգը (ռոմանս)։ Ահա այս- տեղ է, որ Շումանը բնորոշող բոլոր յատկանիշները ստացած են իրենց վառ ու ցայտուն արտայայտութիւնը ։

Գրած է բազմաթիւ մեծ ու փոքր դաշ- նակի գործեր: Ձայնաւոր երաժշտութեան բնագաւառէն ներս ստեղծած է նոր ոճ, ու ներս կապուած է բանաստեղծական բնագրի արտասանական հնչերանգու- թեան հետ: Ասոր հետեւանքով ձայնաւոր մեղեդին ձեռք կը բերէ մեծ ճկունութիւն եւ արտայայտութիւն :

Շումանի դաշնակի գործերէն՝ «Թի- թեռնիկներ», «Դիմակահանդէսը», «Կր- այսլերիանա» եւ ուրիշ ստեղծագոր- ծութիւններ, « Բանաստեղծին սիրտը », «Կնոջ սէրն ու կեանքը», «Մրտենիներ » եւ այլ երգերը արուեստի հոյակապ նը- մուշներ են, որոնք յաղթահարելով ժա- մանակի աւերող ազդեցութիւնը՝ մինչեւ օր ալ չեն դադրիր բարձր գեղագիտա- կան հաճոյքի անսպառ աղբիւր ըլլալէ ։ Նման ստեղծագործութիւններն ի նկատի ունէր ռուս մեծ երգահան Չայքովսկին՝ Շումանի մեծ երկրպագուն, երբ կը գը- րէր. «Կարելի է ըսել թէ ընթացիկ դա- րու երկրորդ կէսի երաժշտութիւնը ա- պագայ արուեստի պատմութեան մէջ կը կազմէ դարաշրջան մը, որուն գալիք սե- րունդները կ'անուանեն շումանեան: Շու- մանի երաժշտութիւնը, որ օրկանապէս կապուած է Պէթհովէնի ստեղծագործու- թիւններուն եւ միեւնոյն ժամանակ սուր կերպով կը զատուի անկէ, ի յայտ կը բե- րէ նոր երաժշտական ձեւերու ամբողջ աշխարհ մը, կը զարնէ այն լարերուն, որոնց դեռ չեն դպած անոր մեծ նախորդ- ները: Անոր մէջ մենք կը գտնենք մեր հո- գեւոր կեանքի այն յառաջխաղացումնե- րը, այն կասկածները, յուսահատութեան եւ դէպի իտէալը խոյանքի արձագանգնե- րը, որոնք կ'ալեկոծեն ժամանակակից մարդուն սիրտը »:

Ա. ԳԱՐՍԱՄԵԱՆ

«ԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (43)

ԿԵԱՆՔԸ ՀԻՆ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՅ

ԺԱ.

Աշունն ուշ էր հեռանում մեր երկրից, յամառում էր, մինչեւ այքան կանայք վերջացնէին իրենց բաշաղը(*), մինչեւ կտուրի վրայ եփուէին արեւով պատրաս- տուած քաղցրաւենիները :

Միայն աշունքին զգում էինք որ արեւ կայ եւ քաղցր է, ջուրեկան ։

Մեր պարտէզի ծառերը դեղնում էին եւ կարմրում —արեան գոյն: Մեծ ապտակի չափ տերեւներ էին ընկնում ծառից, ծուլօրէն օրօրւում օդում, արեւի ճառա- գայթներից լուսավառուելով, նման հըր- դեհի մեծ բոցերից կտրուած լեզուների : Սկսւում էր ահարկու մի պայքար աշ- նան քամու եւ արեւի միջեւ: Ամենահզօր արեւը մերթ ի վերջոյ տեղի էր տալիս քամուն, որ կամաց – կամաց դառնում էր անդուլ մի սառնամանիք ։

Դաժան, երկարատեւ ձմեռ: Ձիւնը թափւում էր մեծ, տերեւի չափ փաթիլ- ներով, լցնում էր փողոցը, բարձրանում, հասնում էր մինչեւ լուսամուտները, տը- ները գերեզմանւում էին երկրի խորքում, դռները փակւում, փողոցը հասատարւում էր ձօնաւորապէս տանիքներին եւ փողո- ցից ուղղակի քայլում էին դէպի տանիքը եւ տանիքի դռնից իջնում տան ներքնա- յարկը ։

Ձիւնը փողոցները լցնելուց յետոյ, մի առժամանակ դադարում էր: Անողոք ցուրտը սառեցնում էր ձիւնը, կարծրա- ցնում եւ ձիւնը սկսում էր ոտների տակ ճըռճռալ, խշխշալ ու ողբալ: Փողոցներից անցնողների թիւը իմանալու համար հա- կաւոր չէր լուսամուտներից դիտել, ո- րոնք արդէն ծածկուած էին ձիւնով, ոտ- նաձայներից կարող էինք գուշակել ։ Մինչեւ անգամ հարեւանների ոտնաձայ- ներից կարող էինք ճանաչել անձնաւորու- թիւնը ։

Անցնում է մէկը. մայրս անմիջապէս ճանաչում է նրան՝ քայլուածքից ։

Կէս գիշեր է ։

— Կիրակոս աղան է, — ասում է մայ- րըս, — աս ժամուն ո՞ւր կ'երթայ, չըլլի՞ քի հիւանդ ունի, երեսուն տարի է էս մարդը կէս գիշերին տունէն դուրս չի գացեր, բան մի պատահեր է ։

Առաւօտեան մօրս առաջին գործը կը լինէր մէկին ուղարկել Կիրակոս աղայի տունը, եւ հարցնել, թէ ի՞նչ էր պատա- հել արդեօք կէս գիշերին: Ծառան վերա- դառնում էր եւ ասում․

— Բարեւ ըրէ, ըսէ քի՝ բան չի կայ․ չոլուխին փորը ցաւ էր կեր՝ գացի ղեղ բերի ։

Մայրս հանգստանում էր, քանի որ մահ չկար․ միայն մահն էր, որ մօրս մտա- հոգութիւն էր պատճառում ։

— Մեռնիլ է՝ ճարայ չկայ. ամէն բան կ'անցնի, դուն ըսէ քի մահ չըլլի, — փի- լիսոփայում էր նա:

Ձիւնն ու սառնամանիքը տեւում էին ե- րեք ամիս ։

Մեր փողոցի չքաւոր տները զբաղուած էին բամպակի բոժոժներ մաքրելով, իսկ հարուստ ընտանիքները ուտում էին ան- դադար եւ որճում ։ Մարմինները ան- համաչափ ուռչում էին, վզերից ճարպոտ մսեր էին կախւում, դառնում էին դոն- դող, ծոյլ, քնկոտ, խօսում էին անհոգ, բերանները ծամածռելով, ծիծաղելով անտեղի, քնում էին երկար: Կարծես զարթնում էին միայն ուտելու, որճալու եւ նորից քնելու համար: Մարմնի ճար- պոտ ուռեցքներից բացի՝ վրայ էին հաս- նում յղութեան ուռեցքները ։ Ձմեռուայ կէսերին այդ ուռեցքները դառնում էին չափազանց ակնբախ ։

Ձմրան կէսերին մեր տան բնակիչները, բացի հայրիկից եւ եղբայրներից, ուռ- չում էին այդպէս, կլորանում, անվերջ թթու էին ուտում, ուտում էին միւսնե- րից գաղտնի եւ քիչ անց սկսւում էին տան մէջ, զանազան գաղտնի անկիւննե- րում, կանացի ճիչեր, իրարանցում տան կանանց շրջանում, եւ կանացի ճիչերին յաջորդում էին նոր ծնուած երեխաների, « ընդա»ների: Տան ամէն մի սենեակում, ամէն մի անկիւնում լսւում էր նրանց ճվւոցը ։

Խոհանոցից անցնել չէր կարելի, մար- դահասակ բարձր թոկեր էին քաշած եւ վրան փռած երեխաների շորեր ։ Ամբողջ վեց ամիս այդ թոկերը չէին մերկանում․ շորերը լուացւում էին անվերջ եւ անվերջ կախւում, շատ անգամ մի քանի շոր ի- րար վրայ կախուած՝ թոկերի կարճու- թեան պատճառով ։

Սկսւում էր հօրս ջղայնութեան շրջա- նը․ դուրսը՝ ձիւն, սառնամանիք, ներ- սը՝ անվերջ ճվւոցներ: Նա ամէն օր հար- ցնում էր ·

— Էսօր ամսու քանի՞սն է ։

Ուրախանում էր, որ պատասխանում էին՝

— Ամսու երեսունն է ։

— Էհ, աս ամիսն ալ գլորեցինք, — մրթմրթում էր նա ինքնիրեն եւ սկսում էր ճանապարհորդութեան պատրաստու- թիւն տեսնել ։

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(Շար.)

(*) Այգեկութից մնացած խաղողի կամ ցորենի հաւաքում ։

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Ընկեր Ժիրայր Փալամուտեանէ Ն.Ֆ. 250

×

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՔԼԻՐԵԱՆ ՍՐԱՀԻՆ

Ընդառաջ երթալով Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տան յանձնախումբի փափաքին, Շաւիլի Հ. Յ. Դ. Արղութեան խումբը հանգանակութեան մը ձեռնարկած է, ի յիշատակ անմահ հերոսին: Կապոյտ Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղը հարիւր Ն. Ֆ. նուիրած է, հանգանակութիւնը կը շարունակուի մինչեւ Յուլիս 17: Ցանկը պիտի հրատարակուի «Յառաջ»ի մէջ:

Հ. Յ. Դ. ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ ԽՈՒՄԲ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

1960 – 1961 տարեշրջանի արձանագրութիւնները բացուած են: Արձանագրութեան համար դիմել վարժարան, 1 Պուլ. տիւ Նօր, Լը Րէնսի:

ՀԵՌԱՁԱՅՆ 927 – 01.72

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ՝ ՅՈՒԼԻՍ 24ԻՆ

Յայտագրի անուար:

Պատուոյ նախագահութեամբ Կառտանի քաղաքապետ՝ ՎԻՔԹՈՐ ՍԱԻՒՆԻ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ:

17 Յուլիս, Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ Կասփիյոնի սրճարանին գեղատեսիլ պարտէզին մէջ:

Գեղարուեստական բաժին — Հայկական նուագ եւ երգեր բարձրախօսով:

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով:

Կը հրաւիրուին Լիոնի եւ շրջանի հայութիւնը:

Անձրեւի պարագային ապահով վայր:

Հանրակառքը կը մեկնի Կիշառ հրապարակէն ժամը 9ին:

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Մեր ընթերցողներուն արձակուրդի ամիսները, արձակուրդի շրջան է նաեւ թերթիս առաքումով զբաղող մեր պաշտօնեաներուն համար՝ որոնց կարգաւ բացակայութիւնը զգալի կերպով կը դժուարացնէ մնացողներուն առօրեայ աշխատանքը:

Կը խնդրենք մեր ազնիւ բաժանորդներէն որ, արձակուրդի առժամեայ հասցէի փոփոխութեան համար, նախընտրաբար հաճին դիմել որեւէ թղթատարական գրասենեակ:

Ընթացիկ պարզ եւ ձրի գործողութիւն մըն է, որուն գործադրութեան համար պէտք է լեցնել տեղւոյն վրայ տրամադրելի՝ հետեւեալ խորագիրով դեղին թուղթը. —

Formulaire No 755-A — ORDRE DE RÉEXPÉDITION (Changement d'adresse temporaire)

Կանխաւ շնորհակալութիւն մեր բաժանորդներուն որ պիտի ուզեն այդ ձեւով դիւրացնել մեր գործը:

Բացառաբար մեր խնդրանքը գործադրելու անկարելիութեան մէջ գտնուող բաժանորդներուն համար, հասցէի փոփոխութեան ծախքն է՝ 2.50 Ն. Ֆ., կանխաւ վճարելի:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէի: Այս Կիրակի ամբողջ օրը Էստրապլէնի ծանօթ դաշտը, Թապուրէթ:

Կը խօսի Ընկ. Մ. ՄԻՐՋԷ (Լիոնէն)

Գեղարուեստական բաժին, հաճելի մթնոլորտ, առատ կերուխում, մատչելի գիներով, շամփուրով խորոված:

Հայկական եւ եւրոպական պարեր, սիրով կը հրաւիրուի Վիէնի եւ շրջակայքի հայութիւնը:

Օթօքառի ժամերը, առաւօտեան ժամը 10.30ին կայարանէն, 11ին, 12.30ին, կէսօրէ վերջ ժամը 2.15ին:

Վերադարձ ժամը 20ին:

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի:

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԶԵԿՈՒՑՈՒՄ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

ՏԻԿԻՆ ՀՈՒՐԻ ԻՓԷԿԵԱՆ-ՊՈՒՍՏԱՔԵԱՆԻ

Կողմէ Ամերիկահայ գաղութին եւ գլխաւորաբար ՀՕՄ.ի մասին:

Շաբաթ, Յուլիս 16, ժամը 21ին Մշակոյթի Տան Սողոմոն Թէհլիրեան սրահը, 17 Րիւ Պլէօ:

Կը հրաւիրուին ընկերներ, ընկերուհիներ եւ համակիրներ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Հ. Մ. Ը. Մ.-ի Յուշամատեանը

Նուիրուած Միութեան քառասնամեակին՝ (1918 – 1958):

Հրատարակութիւն՝ Շրջաշնային վարչութեան:

500 գեղատիպ էջ նոյնքան պատկերազարդուած, լաթակազմ:

Բովանդակութիւն՝

Ա. Հայ Մարմնակրթական շարժումը 1900 – 1915:

Բ.— Հ. Մ. Ը. Մ.-ի ծնունդն ու տարածումը Պոլիս եւ գաւառները:

Գ.— Հ. Մ. Ը. Մ.-ի առաքելութիւնը Հայաստան:

Դ.— Հ. Մ. Ը. Մ. արտասահմանի մէջ, Եւրոպա, զոյգ Ամերիկաներ, Մեքսիքօ եւ Եգիպտոս:

Ե.— Հ. Մ. Ը. Մ. Սուրիոյ՝ Լիբանանի եւ Յորդանանի մէջ:

Վաճառման կեդրոնատեղի՝

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

LIBRAIRIE HAMASKAINE

10, Rue Hussein BEYHOUM

BEYROUTH - LIBAN

ԳԻՆ՝ 15 Ն. Ֆ.

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ԱՆՄԱՀ ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆԻ

ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

ՆԻՍԻ ՄԷՋ

17 Յուլիս, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3.30ին, Քաֆէ Լիոնի վերնայարկը (*Ավընիւ տը լա Վիքթուար*):

Կը նախագահէ ՇԱՀԱՆ ՋՕՏԵԱՆ:

Կը խօսի ԱԶԱՏ ՋԱՐԴԱՐԵԱՆ:

Գեղարուեստական պատշաճ բաժին:

Մուտքը ազատ է:

ՄԱՐՍԷՅԼ – ՓՕՄՈՆ

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս Կիրակի, բարեկենդան Վարդավառի պահոց, պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Տէր Օշին Վրդ. Նիկոլեան (Ժընեւէն):

Շաբաթ երեկոյեան ժամերգութիւն եւ կիրակամուտ՝ ժամը 18ին, Կիրակի՝ առաւօտեան ժամերգութիւն ժամը 8.30ին, պատարագ ժամը 10ին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է ընկերուհի Ա. Ղազարեանէ 15 Ն. Ֆ., իր տալոյ մահուան 24րդ տարելիցին առթիւ:

Տէր եւ Տիկին Մակէսեանէ գեղեցիկ գորգ մը օգափոխութեան կայանին համար, իրենց աղջկան Օր. Անահիտի զոյգ յաջող քննութիւններուն առթիւ (հիւանդապահուհի), զոյգ մը գեղակերտ որմնապնակ իրենց Թոռնիկին Թինայի մկրտութեան առթիւ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ (16 Յուլիս) կէսօրէ ետք ժամը 5ին, Մշակոյթի Տան Բ. յարկը, 17 Րիւ Պլէօ: Օրակարգ՝ Ա) Զեկոյց պատգամաւորական ժողովի Բ) Ընթերցում թիւ 1 եւ 2 շրջաբերականներու եւ Կեդր. վարչութեան 17 թիւ նամակին: Գ) Ընթացիկ հարցեր. Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

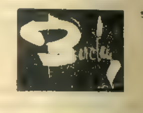

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց 22 Ն. Ֆր.
Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՇԱԲԱԹ 16 ՅՈՒԼԻՍ — SAMEDI 16 JUILLET 1960

... Թիւ 8850 — 36EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4651

... ԹԵԿՆԱԾՈՒՆ՝

ՃՈՆ ՔԵՆՆԷՏԻ

*

...կաթողիկէ մը, դե – ... մը կրնայ գրաւել տկար, բողո – ... եւ Հանրապետական Զօր. Այզըն– ... աթոռը, իբրեւ նախագահ Մի – ... Նահանգներու : Ճոն Քեննէտի, 43 ... Չորեքշաբթի օր ընտրուեցաւ ... իբրեւ թեկնածու, յա – ... ընտրութեանց համար :

...ընտրութիւնը անակնկալ մը ... Լոս Անճըլըսի ժողովը չորս թեկնա – ... ունէր, որոնց գլխաւորը՝ Սայմը ... 79 ձայն առացաւ միայն, ... Քեննէտի 845 ձայնով կը յաջողէր ... մեծամասնութիւն մը ապահո – ... եղած մեծամասնութիւնը՝ ...

...Քեննէտի յանդուգն, քաջ, մեծա– ... մէկ միլիոն տոլար ունի) եւ ... որոշ խուսափական մըն է որ ... Ամերիկացիին համար ամէն ձե – ... նախագահ մը կրնայ ըլլալ : Ընտ– ... սիկարը, իր մրցակից – ... կը յուսային որ Քեննէտիի կրօնա – ... պատճառ դառնայ ... Կաթողիկէ, ի՞նչ գիրք ... Քեննէտի եթէ նախագահ ... եւ 12 ամիս, Քեննէտի ստիպուած ... գտնել անհամար հարցումներու : ... մ պետութեան եւ եկեղեցիին ... : « Կողմնակից է՞ք Վատի– ... գիւանագիտական յարաբերու– ... հաստատելու գաղափարին » : ... պիտի ընէք եթէ օր մը, ինչպէս ... Քիւր, ենթարկուիք եկեղեց – ... ճնշումնե – ... եւայլն, եւայլն : Պատերազմական ... մեծ կամքի եւ յարատեւութեան ... Քեննէտի երբեք չյուսալքուեցաւ եւ ... 400.000 քիլոմեթր կտրելով մին– ... յաղթանակ տարաւ, ընտրական իր ...

...միջազգային ներկայ լարուած կացու – ... մէջ, Ամերիկան պէտք ունի կորովի ... մը : Այզընհաուըրի պաշտօ – ... վերջին օրերը ցոյց տուին յոգնած ... մը որ իր շրջանը կը վերջացնէ ... թիւններով, եւ այսօր Միացեալ ... նահանգներու վաղուան նախագահին ըն– ... կարեւոր է ոչ միայն Ամերիկայի ... այլ բովանդակ ազատ աշխար – ...

...Դեմոկրատներուն ծրագիրը, ինչպէս ... ծրագիրը, հրապարակ է : ... մէջ քննարկուած ընդհա– ... կը յայտնէ թէ Դեմոկ – ... «բանակցիլ համայնա – ... աշխարհին հետ բոլոր միջոցներով՝ ... ցորենի խրախուսել կարելի – ... մը ըլլայ յառաջդիմելու ա – ... սկզբունքի զիջումներ ընելու ». ... կը հաստատէ որ «համայնա – ... գաղափարախօսութիւնը ամուլ է ... եւ ձախողութեան մատնը – ... Դեմոկրատներ յոյս կը յայտնեն ... համայնավար երկիրներու վաղուան ... պիտի ընտրեն ի վերջոյ ... յաւիտենական սկզբունք– ... կողմնակից են միացեալ եւ միա– ... մը, բայց կ'ուզեն նաեւ ... ինքնորոշման ...

... այս առթիւ թէ Մասաչուսէթի ... Քեննէտի, առաջին ... ուշադրութիւն գրաւեց 1957ին ... առջեւ յայտարարեց .— ... դարձած է Ֆրանսական հարց ... եւ այլեւս երբեք պիտի չըլլայ : ... կայութեան մը երազը փը– ... այլեւս խնդիրը, այլ փրկել Ֆրան– ... ինչպէս ազատ Ափրիկէն : Ֆր– ... եւ Միացեալ Նահանգներ պէտք ... որ կենսական առաջին հան –

գրուանը՝ Ալժերիայ անկախութիւնն է » : Քեննէտի այդ օրը համարձակած էր բարձրաձայն ըսել ինչ որ ամերիկացի պետական դէմքերը կը մտածէին, առանց ըսելու :

43 տարեկանին, Քեննէտի ունի երի – տասարդի մը առաւելութիւններն ու թե – րութիւնները : Իր հաւանական հակառա – կորդը՝ Նիքսոն նոյն կացութեան մէջ է 47 տարեկանին :

Հանրապետական « Նիւ Եորք Հերըլտ Թրիպիւն»ի երկու ծանօթ աշխատակից – ները՝ Ուոլթըր Լիփման եւ Ճոզէֆ Ալսոփ նպաստաւոր են Քեննէտիի, այդ առթիւ Լիփման կը գրէ — «Երկիր մը համար, իր ազդեցութիւնը վերահաստատելու լա – ւագոյն միջոցն է՝ զարգացնել իր ուժը, ընդլայնել իր համակրութիւնները որպէս զի յարգուի, հաւնուի եւ հասկցուի : Քեննէտի գիտակից է ասոր եւ ծանօթ է խնդրին » :

Սմիթի ձախող փորձէն ետք (1928) Քեննէտի առաջին կաթոլիկէն է որ կը փորձէ Սպիտակ Տան բանալին ձեռք ձը– գել : Վարպետ քաղաքագէտ, միշտ կրցած է «մէջէն ելլել» երբ փորձած են գինքը նեղը դնել եւ անհաւանական չէ որ չահի նաեւ վերջին հանգրուանը եւ իբրեւ Մի– ացեալ Նահանգներու նախագահ նստի Խրուշչեւի դէմ :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԱԿԻ ԲԱՆԱԿԸ ՔՈՆԿՕ Կ'ԵՐԹԱՅ

ԼՈՒՄՈՒՄՊԱ ԿԸ ԽԶԷ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՊԵԼՃԻՈՅ ՀԵՏ

ՄԱԿի ուժեր Քոնկօ պիտի ժամանեն ու պելճ ուժերը պիտի քաշուին : Քոնկօ իր յարաբերութիւնները կը խզէ Պելճիոյ հետ : Կացութիւնը միշտ չփոթ է երկրին մէջ : Այս է Քոնկոյի կացութեան վերջին ընդհանուր պատկերը :

Ապահովութեան Խորհուրդը, եօթը ժամ տեւող բուռն վէճերէ ետք որոշած է «կապոյտ սաղաւարտները» ղրկել Քոնկօ, կարգն ու կանոնը վերահաստատելու համար :

Այս առթիւ խնդրած են Պելճիայէն որ պարպէ իր ուժերը, «անմիջապէս» : Որո – շումը անցած է ութ ձայներով (Մ. Նա – հանգներ, Խ. Միութիւն, Լեհաստան, Իտալիա, Արժանթին, Էքուաթոր, Սէյ – լան եւ Թունուզ) : Ֆրանսա, Անգլիա եւ Չին. Ձեռնպահ մնացած են :

ՄԱԿի ուժերը որոնք առաւելապէս Ափ– րիկէի ժողովուրդներէն (Ղանա, Կինէ, Մալի) կազմուած պիտի ըլլան, պիտի չմիջամտեն ներքին խնդիրներուն : Առ – ժամեայ հանգամանքով պիտի հաստատ – ուին Քոնկոյի մէջ : Իրենց դերը պիտի ըլլայ՝ վերահաստատել կարգն ու անդոր– րութիւնը :

Քաթանկայի վարչապետը Չոմպէ բո – ղոքած է այս կարգադրութեան դէմ : Չուզեր որ ՄԱԿի ուժեր հաստատուին Քոնկոյի եւ յատկապէս Քաթանկայի մէջ : « Կը նախընտրենք ջարդուիլ քան թէ տեսնել ՄԱԿի ուժերը մեր երկրին մէջ » ըսած է ան : Կ'ուզէ որ պելճ ուժերը Քա– թանկա մնան : Այս առթիւ յայտարարած է թէ պիտի պահեն իրենց անկախութիւ – նը՝ որովհետեւ իրենց համակրութիւնը դէպի Արեւմուտք եւ յատկապէս Պելճիա ուղղուած է : Քաթանկա որ Քոնկոյի ա – մէնէն հարուստ նահանգն է կը շարունա– կէ իր անկախութիւնը պահանջել : Կեդրո– նի կառավարութիւնը կը մերժէ ընդու – նիլ :

Գրիւսէլի մէջ, վարչապետ Էյսքենս Լումումպային (Քոնկոյի վարչապետը)

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ԽՈՐՀՐԴ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Յուլիս 14ին, Ուաշինկթընի կառավա – րութիւնը հանդիսաւոր ազդարարութիւն մը ըրաւ Խորհրդ. Միութեան Գուպայի խնդրին առթիւ : Արտաքին նախարարու – թիւնը իր յայտարարութեան մէջ կը շեշ– տէ թէ Մոնրոյի Ուխտը միշտ ի զօրու է, կ'ամբաստանէ Մոսկուան որ «բոլշեւիկ – եան վարդապետութիւն» մը հաչակած է գինուորապէս ուժ տալով համայնավար շարժումին աշխարհի մէջ : Արտաքին նա– խարարութիւնը կը շեշտէ նաեւ «խաղա – ղութեան դէմ ըրած կոպիտ սպառնալիք– ները երեւան կը հանեն Խրուշչեւի խա – ղաղութեան համար ըրած յայտարարու – թեանց կեղծաւորութիւնը» :

Միացեալ Նահանգները կը զգուշացնեն Խորհրդ. Միութիւնը որպէսզի չխառնուի Ամերիկայի ներքին խնդիրներուն ինչ – պէս՝ Գուպա :

Նոյնիմաստ յօդուած մը գրած է ծե – րակուտական Քեննէտի, դեմոկրատ թեկնածու նախագահութեան, որ կը շեշ– տէ «Դեմոկրատ եւ հանրապ. ձեւ մը չկայ Խրուշչեւին հետ վարուելու : Ընտ – րութեան տարեշրջանի մը, Խրուշչեւ կը– նայ փորձութիւնն ունենալ մեր պղտոր ջուրերուն մէջ որսալու, բայց լաւ կ'ընէ զուրս մնալով ամերիկեան քաղաքակա – նութենէն : Ամերիկայի յաջորդ նախա – գահը պէտք է յստակ հասկցնէ Խրուշչեւի որ հանդարտութիւն չըլլար, որ Պերլինի բնակիչներուն ազատութիւնը չզոհուիր, որ կենսական ոչ մէկ սկզբունքի վրայ տեղի կը տրուի » :

Հեռագիր մը ստացած է ուր այս վերջինը կը յայտնէ թէ խզուած են երկու երկիր – ներու յարաբերութիւնները : Պատճա՞ռը : Որովհետեւ, Պելճիա չէ յարգած իրենց միջեւ կնքուած համաձայնագիրը՝ զօր – քեր ուղարկած է Քոնկօ, եւ միջադէպե – րուն զրգիչները եղած են : Պելճիոյ վար– չապետը չեշտած է, այս առթիւ, որ ի – րենց ուժերը ղրկուեցան կարգ ու կանոնը վերահաստատելու նպատակով եւ Եւրո – պացիներու կեանքերը պաշտպանելու հա– մար եւ ոչ թէ երկիրը վերագրաւելու :

Ինչ կը վերաբերի ՄԱԿի որոշումին, Էյսքենս դիտել տուած է թէ ՄԱԿի ուժե– րը կոչուած են «փոխարինելու» պելճ գինուորները ու այս վերջինները իրենց զօրանոցները պիտի վերադառնան :

Այլ խօսքով Քոնկօ պիտի մնան, ըստ նախօրօք կնքուած համաձայնագրի տրա– մադրութիւններուն :

Հաւանական է որ Պելճ կառավարու – թիւնը Քոնկոյի մէջ գործուած վայրա – գութիւնները ՄԱԿի ուշադրութեանը յանձնէ :

Մինչ Քոնկոյի խնդիրը միջազգային բնոյթ առացաւ, անդին երկրին մէջ կա – ցութիւնը կը շարունակուի չփոթ մնալ : Հոս ու հոն կռիւներ տեղի կ'ունենան Եւրոպացիներու եւ ճերմակներու միջեւ : Թալանը, բռնաբարութիւնը եւ գողթը կը շարունակուին : Ժատոթվիլի քաղաքա – պետը սպաննուած է : Քասավիւպու եւ Լումումպա (Քոնկոյի նախագահը եւ վարչապետը) Լէօփոլտվիլ վերադարձած են : Յայտնի չէ թէ ո՞ւր կը գտնուէին այս վերջին քանի մը օրերուն : Էլիզապէթվիլ փորձած էին երթալ, սակայն չէին ըն – դունուած Քաթանկայի կառավարութեան կողմէ : Օդակայանին մէջ ցոյց տրուած է իրենց կին մը որ քանի անգամ բռնաբար– ուած էր : « Ժամանակ չունինք » ըսած ու մեկնած են : Նճիլի մէջ սպաննուածնե – րուն թիւը հազարի կը հասնի, յայտա – րարած է Քասավիւպու : Շատերուն կար– ծիքով, վերջին շաբաթներուն տեղի ու – նեցած խառնակութիւնները մութ ուժե – րու կողմէ կազմակերպուած էին : Նճիլի

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՃԱՓՈՆԻ հրաժարեալ վարչապետը՝ Քիշի մահափորձի մը ենթարկուեցաւ երբ կը տօնէր իր կուսակից՝ Իքիտայի ընտ – րութիւնը իբրեւ իրեն յաջորդ : Քիշի զիստէն վիրաւորուած է եւ հիւանդանոց փոխադրուած :

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՏՕՆԸ կա – տարուեցաւ բովանդակ երկրին մէջ : Հինգշաբթի առաւօտ Զօր. տը Կօլ եւ կառավարութեան անդամները ներկայ ե– ղան 11.000 զինուորներու տողանցքին : Առաջին անգամ ըլլալով տողանցքին հրա– ւիրուած էր նաեւ նախագահին կինը, ցարդ այդ պատիւին չէր արժանացած նախագահի մը կինը : Յուլիս 14 – ին գիշերը 90.000 հոգի ներկայ եղած են Փօն –Նէօֆի հրավառութեանց : Զանա– զան թաղերու մէջ պարերը տեւած են մինչեւ առաւօտ :

ԿՈՒԱԹԵՄԱԼԱՅԻ յիմարանոցի մը մէջ հրդեհ մը ծագած է եւ 225 խենթեր որոնց մէջ 175 կիներ ողջ – ողջ այրած են :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ նախկին վարչակարգի ու – րիշ մէկ անդամը անձնասպան եղած է Եասըատայի մէջ : Քոնիայի նախկին կու– սակալը՝ Ճէմիլ Քէլէշօղլու Եասըատա փոխադրուած էր Դեմոկրատ ընկերնե – րուն հետ բայց անցի օր երակը բացած է երբ բաղնիքն էր : Թիրէ մէջ (Իզմիրէն 80 քիլոմեթր) 29 հոգի ձերբակալուած են : Ամբաստանուած են որ գաղտնի գործու – նէութեամբ դաւադրութիւն մը կը պատ – րաստէին ազգային յեղափոխութեան դէմ :

ՊԱՂՏԱՏԻ մէջ յեղափոխութեան Բ. տարեդարձը տօնուած է մեծ հանդիսու – թեամբ : Զինուորական տողանցքը շատ տպաւորիչ եղած է : Միկ օդանաւեր եւ թօշակներ մասնակցած են տողանցքին, քանի մը հարիւր հազար հոգիի ներկա – յութեան :

ԳԱՀԻՐԷԻ Ալ Կումհուրիա օրաթերթը կը հրաւիրէ Ալժերացիները որ ահաբե – կիչ արարքները շարունակեն Ֆրանսայի մէջ, աւելի մեծ ծաւալի վրայ : «Թող յարձակին որեւէ Ֆրանսացիի վրայ, որ եւ է մէկուն որ Ֆրանսական արիւն ունի երակներուն մէջ, կամ կապ ունի Ֆրան – սայի հետ, կամ համակրանք ունի Ֆր – րանսայի հանդէպ, ըլլայ ան զինուոր կամ պարզ քաղաքացի» : Առաջին անգամն է որ եգիպտական թերթը այսքան խիստ լեզու կը գործածէ Ֆրանսայի դէմ :

ԿՈՆՍՏԱՆՏԻՆԻ մէջ մահափորձ մը ե – ղած է Յուլիս 14ին : Ահաբեկիչ մը ձեռ– նառումբ մը նետած է բազմութեան վը – րայ, երկու մեռեալ եւ 35 վիրաւորներ կան, մեծ մասը մահմետական :

ԻՏԱԼԻՈՅ վարչապետը՝ Թամպրոնի ո– րոշած է չհրաժարիլ, կը նախընտրէ ըս – պասել եւ դիտել թէ ի՞նչ պիտի ըլլայ :

ԱԼԺԷՐԻ մէջ երեք հազար հոգի տողան– ցած են, Յուլիս 14ի առթիւ, կառավա – րութեան պատուիրակ՝ Տըլուվրիէի առ – ջեւ : Առաջին անգամ ըլլալով Փարիզի տո– ղանցքը որ նոյն ժամանակ կը տրուէր հեռատեսիլէն ուղղակի տեսնուեցաւ նաեւ Ալժէրի հեռատեսիլին վրայ :

ՄԱՐՈՔԻ գահաժառանգը իշխան Մու – լէյ Հասան Խորհրդ. Միութիւն հրաւիր– ուեցաւ :

մէջ, խորհրդային «Իլիուշին» օդանաւ մը տեսնուած է, ութ օր առաջ : Մինչեւ իսկ կ'ըսուի թէ Չեխ եւ խորհրդային մասնա– գէտներ հասած են, Քոնկօ : Այս տեսա – կէտը յայտնողները իբրեւ ապացոյց կը յիշեն ՄԱԿի մէջ խորհրդային ներկայա – ցուցիչին բուռն յարձակումները Արեւ – մուտքին դէմ որ կ'ուզէ գաղթատի – րութիւն հաստատել Քոնկոյի մէջ » :

ԴԱՐՁԵԱԼ ԱՆԱՍՏՈՒԱԾՈՒԹԻՒՆ

Ներսը սատանայ, դուրսը հրեշտակ :

Այսպիսի խօսք մը ունի ժողովուրդը, — խօսք մը որ բսուած է, կարծես, յատկապէս մեծատաղանդ պոլշեւիկներուն համար, կեղծիքի մէջ ցոյց տուած իրենց վերապանցութեան սաթիւ :

Արդարեւ, արտասահման կը գրկեն Էջմիածնայ կաթողիկոսը՝ յայտարարել տալու համար թէ քայքայու՞ած են եկեղեցիները, ազատութի՜ւն տրուած է հաւատացեալներուն՝ որ պաշտեն ո՛ր Աստուածը որ ուզեն, բայց, Հայաստանի մէջ, շաբաթը անգամ մը՝ ոչ ամէն օր, յօդուածներ կը տպեն, «գիտական անաստուածութեան թեմաներ», հաստատելու համար թէ ինչպէս կենսաբանութիւնը «հերքում է կրօնական նախապաշարմունքները», Չարլզ Դարվինը «փլատակների վերածել է կրօնքի հիմքերը», մեծ բնախօսը Պավլով «մերկացրել է խաւարամոլութեան բոլոր դրսեւորումները, անհաւատութիւնները, ինչ որ կրօնքը բացատրում է աստուածային հրաշքներով» :

Այս կարգի յօդուածներու կարգին՝ յիշենք վերջինը, — «Կենսաբանական գիտութիւնների դոկտոր – պրոֆեսոր, Հ. Բատիկեան, Սով. Հայաստան թերթին մէջ, 25 Յունիս, աւելորդ ապացոյց մը եւս կը բերէ վկայելու ամար թէ, Ներսը սատանայ՝ դուրսը հրեշտակ, բոլշեւիկները արտասահման են գրկած Հայաստանի եկեղեցիներուն պետը՝ խօսելու համար Իջման Ս. Սեղանին հրաշալի վերբերման մասին, մինչ զօրաշարժի են – թարկած են Հայաստանի ակադեմիկոսները՝ «գիտա – աթէիստական թեմաներու» դրօշով, քանդելու համար կրօնքին հիմունքը, որ «հաւատացեալներէն շատ հէքեաթներ է հրամցրել մեռածների յարութիւն առնելու» եւ նման այլ «նախապաշարմունքների» մասին : Կարդանք միասին. —

— Աշխարհի առաջացման, երկրի վրայ կեանքի ծագման, բնական օրինաչափութիւնների ճանաչողութեան եւ բնագիտութեան միւս բոլոր հարցերում՝ գիտութիւնը եւ կրօնը ուղղակի հակադիր են միմեանց :

Կրօնը մարդու մէջ ներշնչելով սնոտիապաշտական պատրանքներ, դրանով իսկ մթագնում է նրա գիտակցութիւնը, մարդուն դարձնում է բնութեան ուժերի ստրուկը, սահմանափակում նրա ստեղծագործական գործունէութիւնը : Գիտութիւնը, ընդհակառակն, մարդուն դարձնում է բնութեան ուժերի վրայ իշխողը եւ ընդունակ՝ դրանք լրիվին ծառայեցնելու իր նպատակներին : Ահա թէ ինչո՛ւ այնտեղ, որտեղ գիտութիւնն է իշխում, չի կարող լինել սնոտիապաշտութիւն, չեն կարող լինել կրօնական կեղծ պատկերացումներ :

Բնական գիտութիւններից՝ կենսաբանութիւնը մեկնաբանում ու գիտականօրէն բացատրում է, թէ ի՛նչ է կատարւում իւրաքանչիւր մարմնի մէջ, ինչպէս է նա շարժւում, նիւթափոխանակութիւն կատարում, յարմարւում կեանքի պայմաններին, ձգտում անպայման իրենից յետոյ սերունդ թողնել՝ բազմանալ :

Համաձայն Աստուածաշնչի, բնութիւնն իր ամբողջ բազմազանութեամբ ու ներդաշնակութեամբ, իր ուրոյն օրինաչափութիւններով եւ զարգացմամբ ստեղծուել է մի արտակարգ ուժի, երկնային ոգու, Աստծու կողմից : Սակայն Չարլզ Դարվինն առաջինն էր, որ գիտականօրէն, հիմնաւորուած ձեւով ստեղծեց մարմինների զարգացման բնաշրջական տեսութիւնը : Փլատակների վերածելով կրօնի հիմքերը, նա բազմաթիւ փաստերով ու օրինակներով ցոյց տուեց թէ ինչպէս են ձեւաւորուել բարձրակարգ բոյսերն ու կենդանիները, ինչպէս է մարդը կենդանական վիճակից, կապկային շրջանից վեր բարձրացել ու բնութեան կառավարման ղեկը վերցրել իր ստեղծագործ ձեռքերի մէջ :

Դարվինը ցոյց տուեց զարգացման այն բազմազան ուղիները, որոնցով ընթացել է կեանքի կարեւոր յատկութեամբ օժտուած, առաջներում մանրադոյն էակներով լցուն երկրագունդը : Նա օրգանիզմների օրէցօր կատարելագործման մէջ տեսաւ ոչ թէ երկնային ուժի զօրութեան գոյութիւնը, այլ բնութեան բազմազան պայմանների նկատմամբ նրանց ձեռք բերած յարմարուածութիւնը :

Գործարանական աշխարհի զարգացման տարրական օրէնքների վրայ հիմնուած գիտական կանխատեսութեան շատ օրինակներ է տուել Միչուրինը : Հակառակ կրօնական այն պատկերացման, ըստ որի՝ կենդանական եւ բուսական աշխարհը ստեղծուել է ինչ որ «հրաշագործ» աստուածային (վեցօրեայ) ակտով եւ իբր թէ աշխարհում գոյութիւն ունի «նախասկզբնական նպատակայարմարութիւն», Միչուրինը ցոյց տուեց որ հնարաւոր է ստեղծել աւելի լաւ օրգանական ձեւեր, քան կան բնութեան մէջ եւ այդ ձեւերը տարածել այն վայրերում, որտեղ այդպիսիք տարածուած չեն եղել :

Մինչեւ խորհրդ. կարգերի հաստատումը՝ մեր երկրի որո՛շ շրջաններում կլիմայական դաժան պայմանների հետեւանքով բոլորովին չկային պտղատու այգիներ : Միչուրինը համարձակ կերպով յայտնեց այն գիտական տեսութիւնը թէ բոյսերի ակլիմատացիայի եւ հիբրիդացիայի իր մեթոդի կիրառման շնորհիւ՝ այդ վայրերում կարելի է ստեղծել եւ աճեցնել պտուղների այնպիսի տեսակներ, որոնք կարող են մրցել ամենալաւ տեսակների հետ : Միչուրինի կանխատեսութիւնը փայլուն կերպով արդարացաւ : Ուրալի եւ Սիբիրի շատ քաղաքներում եւ գիւղերում, Հայաստանի լեռնային շրջաններում եւ այլ վայրերում ներկայումս յաջողութեամբ աճեցնում են պտղատու բոյսեր, որոնք լիովին յարմարուած են տեղի կլիմայական պայմաններին » :

Այսպէս, «կենսաբանական գիտութիւնների դոկտոր – պրոֆեսոր» Հ. Բատիկեան կը հաստատէ թէ «որքան աւելի առաջ է գնում գիտութիւնը, որքան աւելի շա՛տ են գիտական յայտնագործութիւններ կատարւում, այնքան աւելի ուժեղ է պարտութիւն կրում կրօնական նախապաշարմունքը» : Մէկ բան կայ, սակայն, որ «դոկտոր – պրոֆեսորը» կը շփոթէ, — նախապաշարումները ունին իրենց ասպարէզները, իրենց «բնակարանները», այնպէս որ միայն կրօնական չեն նախապաշարումները : Կրօնքը նախապաշարումներու մէջ չէ, — աւելորդ կամ օգտակար, տարբեր բան մըն է կրօնքը եւ կարելի չէ զայն «փլատակի վերածել» հարուածելով ... Նախապաշարումներ, որոնք մակաբուծական արժէք ունին :

Հայաստանի «աթէիստները», որոնք անաստուածութիւն եւ անկրօնութիւն կը քարոզեն, ծիծաղ կը շարժեն ոչ միայն [illegible]՝ Ներսը «չիք Աստուած», դուրսը «Սուրբ Աստուած» այլ եւ նիւթէն հեռանալով, ու չարունակ բայց յումպէտս դարձնելով խօսքի մեքենան, ճիշդ ինչպէս հողմաղացին թեւերը, որոնք կապուած չեն... երկանաքարին :

Ճիշդ է, սակայն, թէ «գիտական – աթէիստական այս թեմաները» ուրիշ բան կ'ըսեն, — կրօնական ազատութեան մասին մտածողներուն խելքը ... տուն կը կանչեն :

ԱՐԱՁ

ՔՈՆԿՈՅԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ

Յունիս 30ին, Պրիւքսէլի մէջ կնքուած համաձայնութեան մը հիման վրայ՝ պելժիական Քոնկօ ձեռք կ'անցընէր իր անկախութիւնը եւ կը դառնար Քոնկոյի Հանրապետութիւն :

1908ին Պրիւքսէլի խորհրդարանը վաւերացուց Լէոփոլտ Բ.ի նուիրատուութիւնը, որով Քոնկօն կը նուիրէր Պելժիոյ : Այդ թուականէն կը սկսի պելժիական Քոնկոյի պատմութիւնը, որուն ծագումը կը շփոթուի Քոնկոյի անկախ պետութեան հետ : Քոնկոյի գոյութիւնը կ'ընդունուէր առաջին անգամ Պերլինի ժողովին (1884 – 85) եւ անոր դերիշխանթագաւորն էր Լէոփոլտ Բ. : Այդ պատճառով մինչեւ 1908, Քոնկոյի կապը Պելժիոյ հետ զուտ անձնական բնոյթ ունէր :

Քոնկոյի ընդհանուր տարածութիւնը 2.344.000 քառ. քիլոմեթր է, այսինքն գրեթէ ութսուն անգամ աւելի՝ քան Պելժիոյ հողամասը : Երկրի բնակչութեան թիւը կը հասնի 13.299.000ի : Քոնկոյի ընդերքը կը պարունակէ մեծ քանակութեամբ պղինձ, արդիւնաբերական ադամանդ, անագ, իւրանիոմ, իսկ երկրի տարածութեան գրեթէ կէսը ծածկուած է հսկայ անտառներով :

Քոնկոյի ներքնահողի հարստութիւններուն մասին որոշ գաղափար մը կազմելու համար ըսենք, թէ ան երկրագունդ... նադի արտադրութեան մէջ չորրոր... կը կը գրաւէ : Քոնկօ կ'արտադր... մուտքի քոպալթի 86 առ հարիւ... գինեբերական ադամանդի՝ յիսու... հարիւրը, վոլֆրամի եւ պղինձի ... առ հարիւրը՝ իսկ իւրանիոմի ... հարիւրը : Քոնկօ տարեկան կ'արտա... նաեւ, 28.000 թոն սուրճ, 23.000 ... քաուչու, 2900 թոն բամպակ, 14 ... արմաւենիի իւղ, 143.000 թոն ... հինգ հազար թոն ներկերու համար ... ծածուող քափալ խէժ, 177.000 թո... բինձ եւայլն :

Քոնկոյի ժողովուրդը կը բաղկա... բազմաթիւ ցեղախումբերէ՝ բոլոր... գրեթէ հակակրութիւն կը ... իրարու դէմ :

Իր անկախութիւնը հռչակելէն ... կոյի ամէնէն հարուստ նահանգը՝ ... թանկա, որ երկրին հարաւը կը գտ... Քաթանկա անջատուեցաւ Քոնկոյէ ... պալեաութենէն երկուշաբթի որ ... բերկրեայ հարստութիւնը Քոնկոյի ... տադրութեան 65 առ հարիւրը կը ... յացնէ :

Քաթանկա մէկ միլիոն բնակի... որուն 35.000ը՝ Եւրոպացի : Մայրա... քն է՝ Էլիզապէթվիլ : Տարած... Ֆրանսայէն քիչ մը պակաս, կը ... 500.000 քառ. քիլոմեթր : Իր ... դրութիւններն են՝ պղինձ (աշխար... արտադրիչը), Քոպալթ, անագ ... նէզ, իւրանիոմ, ածուխ եւ ... կան խորհրդարան մը ունի որ կը ... կանայ 15 ընտրեալներէ, 8՝ ... ձայնում ունեցող, 7 քաղաքական...

ՏՈՄՍԵՐ

ԿԻՒՐՍԷԼԻ «ՄԷԼԸ»

Թուրքիա կոչուած երկրի մէջ, շատ մը բաներ կրնան, ... նուազ չափով խախտիլ, բայց կ... բաներ, որոնք նուազագոյն չափ... փոփոխիլ Մէկը՝ իրաւ... ներքին աշխարհը : Միւսը՝ Թուրք... տայնութիւնը : Անոր խելապատակ...

Ասկէ յիսուներկու տարի առաջ ... մանեան Սահմանադրութեան Ա... կան դահէն վար գլորեց աբդիւլհա... ղան մը :

Եւ, ահա, Օսմանեան կայսր... խոնջերն ու խելքերը սկսան ... թէ «հիմա ամէն բան փոխուած է, ... նախկին ...թիւն չկայ, ազատ ենք»

— Եաշասըն Հիւրիէթ, Ատալէթ, ... սավաթ, Ուխուվվէթ :

Քանի մը տարի ետք, Պարտ Ապր... դած բարձրացաւ ուրիշ աբտիւլհա... մը— Թալէաթը : Բռնակալութիւ... կած էր, թէեւ, այս անգամ հագա... խանձրեկէ Իթթիհատ մը, որուն ծա... մէջ պահուըտած էր Եաթաղանը

Կացութենէն բան փոխուած չէր ... միտր կը ջարդէր տասնեակներով ... բիւրներով : Թալէաթը ջարդեց հազա... րով, հարիւր հազարներով :

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ՄԱՐԴԱԳԱՅԼ

(ԶՐՈՅՑ)

Պաշտօնեաներն էլ նոյնն արին. իրենց պաշտօնի պահանջն էր այդ : Բացի դրանից, չնայելով որ երիտասարդ էին, բայց աւելի ախորժակ ունէին, քան գաղափարներ : Բարձրացաւ դժոխային աղմուկ անտառի մէջ. կարգ – մարդ չմնաց. ամէն ոք խօսում էր : Վիճում էին, իրար դէմ քայլերով, պոչները թափ տալիս, տալիս եւ դառնում եւ իրենց կողքինի ականջը խլացնում :

— Խօսք կ'ուզեմ ...

— Արձանագրել բողոքս ...

— Ի կարգ պարոններ ...

Ո՞վ էր լսողը, մարդիկ կարգ – կանոն գիտե՞ն, որ գայլերը գիտենան :

Կամաց –կամաց, որովհետեւ կուսակցական — մանաւանդ ուժեղ ձայնարկութիւնների — զօրութիւնը երիտասարդների կողմն էր, ծերունիները սկսեցին ետ քաշուիլ :

—Գնանք, գնանք, ի զուր ժամանակ ենք կորցնում, նշան տուաւ հին պատերազմիկը. ժողով խօ չէ՞. ամէն երախայի խօսելու են թողնում :

— Այնպէս չէ՞, մօտեցաւ նրան մի ուրիշ ծեր, — ժամանակը խիստ փճացել է. ո՞վ էր տեսել, որ այդպիսի գեղ կաթ ուտողները ծերերի դէմ խօսէին :

— Էհ, ի հարկէ, այլեւս գայլութիւնը կը սկսի այլասերուիլ, փճանալ, դիտեց մի երրորդ ծեր — վայ քեզ քաղաք, որ թագաւորութիւնդ մանուկ է .... :

— Զարմանալի է, դիտել էր տալիս մի ուրիշը, ինչո՞ւ է նախագահը լռել եւ վընտել չի տալիս ժողովից բոլոր այդ աղմկարար երախաներին, էլ ոչ ծերերի պատիւ մնաց, ոչ կարգ – կանոն ... Թէ ես կը լինէի նախագահ ...

Եւ այսպէս, կամաց – կամաց ծերերը հեռացան : Բլրի վրայ մնացող երիտասարդներն էլ մի կէս ժամի չափ ղորղոռացին, աղմկեցին, սպառնացին եւ նրանք էլ գնացին քէֆ անելու :

Բլուրն ամայացաւ :

Այդ միջոցին էր, որ թփի տակից դուրս եկան Զէբը եւ Օձուկը, որոնք ժողովի կէսին հասել, պահուել էին թփի ետեւում եւ այնտեղից լսել ամէն բան :

— Տեսա՞ր, ասաց Զէբը դառնալով Օձուկին — Ես քեզ չասացի՞ որ նրանք բացի դատարկ խօսելուց, ոչ մի հաւաքական վճռի ընդունակ չէին, չասացի՞, որ պիտի կռուէին եւ տանից մի վճիռ տալու՝ ցրուեն ... հոգեմ ես դրանց գլուխը ...

Մանուկը չպատասխանեց : Մի խոր մըտածութիւն համակել էր նրան : Այդ օրը նա շատ բան էր լսել. բառեր մանաւանդ, որոնք յանկարծակի էին բերել նրա միտքը :

Ի՞նչ բան էր այդ «մարդ» կոչուած արարածը, որ ի եղբայր էին համարում իրեն. ուրեմն ինքը գայլերի հասարակութեան չէ՞ր պատկանում, ուրեմն ուրիշ եղբայրնե՞ր ունէր :

Աղօտ, շատ աղօտ եւ շփոթ կերպով ընկլնեցին վերարտադրուիլ նրա մտքում խառնակ պատկերներ : Նա սկսում էր յիշել ծառեր, շէնքեր, տարօրինակ, ոչ – գայլային դէմքեր ... եւ այլեւս ոչինչ... օ՜, որքան վաղուց էին դրանք :

Գրեթէ չէր լսում Զէբին :

— Մայրիկ, ասաց նա յանկարծ, ի՞նչ բան է այդ «մարդ» կոչուող արարածը, որին ինձ եղբայր էին համարում եւ որոնց դէմ էին ուզում զինել ինձ :

Զէբը այլայլուեց, պահ մը պատասխանել չկարողացաւ. յետոյ, բռնեց նրա թեւից եւ.

— Գնանք, որդիս, գնանք այստեղից ասաց. մի մտածիր այդ տխմարների խօսքերի վրայ ... դու ուրիշ եղբայրներ չունես... ոչ, այդ աստուած արարածները քո եղբայրները չեն... նրանք չար, խորամանկ, իրար անգամ պատառող հրէշներ են.... : Քո մայրդ ես եմ .... :

— Գիտեմ, գիտեմ, բայց ...

Եւ Օձուկը հառաչեց, ոչինչ չէր հասկանում :

Մի դառնութիւն սեղմում էր նրա կուրծը. զգում էր, որ սրտից մի ... տրուեց եւ որ ինքը այդ հասարակ... անդամը չէր, որ ինքը մարդ էր

Բայց ի՞նչ էր ուրեմն «մարդը» .

*

Թողեց մանուկն անտառն ու քար... մի օր հեռացաւ գայլերի հասարակ... նից ու գնաց փնտռելու իր եղբայր... իր նման մարդկանց :

Չգիտէր ո՞ւր էին նրանք, որ ... կամ որ քարայրի մէջ : Գնում էր ... լու, սիրտն ասում էր որ կարող... գտնել :

Քայլեց նա երկար : Երկու օր ... հատ անցաւ անտառներ, կորեց զ... երրորդ օրուայ գիշերը հասաւ մի ... գետի ափին եւ հանգստացաւ մի ... տակ :

Առաւօտեան յոգնած էր, պառկեց ... եւ երազեց : Որպէս թէ մի մեծ ... մէջ էր գտնւում, ուր ման էին գա... պէս, երկու ոտքերի վրայ քայլող ... բածներ ...: Մի մեծ տուն ապրում ... տերով երեւում էր այդու մէջ, իսկ ... առաջ գետնի վրայ վառւում էր ... կը, որից ծուխ ծուռումուռ մի ... խտօրէն բարձրանալով, անորոշ... հալւում էր օդի կապուտութեան ...

Վ. ՓԱՓԱԶ...

(7 Շար.)

[illegible] արհամարհոտ վերջացաւ: Թուրքիան [illegible] եղաւ յաղթական ազգերուն առ[illegible] — ջոյր տնօրինութիւն: Եւ օրին մէ[illegible] ալ, երեւան ելաւ Մուսթաֆա Քեմալ [illegible] արիւնական գլուխով — ըսել [illegible] չափխայով — մարդ [illegible]

[illegible] մէկն ալ Համիտներու եւ Թալէաթ[illegible] սերունդէն էր: Իր օրովն էր որ [illegible] , ասկեարները 20.000 Հայ կո[illegible] Մարաշի մէջ: Ու, դարձեալ, իր [illegible] էր որ — 1922ին — իր ասկեարնե[illegible] յոյն ծովը թափեցին, [illegible] ի ասՃէւ:

Նորէն կացութիւնը բան փոխուած չէր, [illegible] անդամ ջարդողը ունէր — [illegible] այաֆլար պօթէ, ֆոլ ֆրա[illegible] ձեռնոց, կօշիկ ու փայկաֆ:

[illegible] այս մարդը մեռաւ: Եւ ի[illegible] յաջորդեց իր զէնքի ընկերը — Ըսմէթ [illegible] անունով մէկը, որ երկրորդ աշ[illegible] մարտին, մասին ծայրը խաղցուց [illegible] դաշնակիցները՝ եւ, երբեւ ժա[illegible] կոտորեց Հայերն ու Յոյները՝ [illegible] վերկիփով:

Թուրքիան, նորէն եռ դարձուցած էր [illegible] ուղքը:

[illegible] տասնըկու տարիներ, Եւ, ա[illegible] 1955ին, ուրիշ Թիւրք օղլու Թիւրք [illegible] Աթաթիւրքի հարազատներէն, Վօս[illegible] փողոցի ափերուն վրայ, մէկ գիշեր[illegible] մէջ, քարուքանդ ըրել տուաւ Ռում[illegible] եկեղեցիները եւ Հայ վաքաֆ[illegible] խանութները:

[illegible] վարչաձեւին 47րդ տարին էր, բայց, նորէն, Թուրքը 15րդ դարու գաղանութեան Թուրքն էր: Թէեւ, [illegible] իրաւունք ունէր յախորտալու Թէ [illegible] կեավուրները իր վրայ կը [illegible] եւ ինք անոնց աչքին լուսն [illegible] Անոնց հէնթիմէն ղինակիցը: Անոնց [illegible]

[illegible], նոր պատմութիւն: Նոփոնոր: [illegible] եղաւ բողոքեց թէ Մենտերէս [illegible] էր: Բանակն ալ այդ ամբաստա[illegible] բոլոր փարչապետին դէմ: Եւ [illegible] կանուխ, Կիւրսէլ անունով [illegible] մը դահէն վար գլորեց Մեն[illegible] Ինէօնիւ եւ Կիւրսէլ իրարու [illegible]

[illegible] փաստ չէ՞ որ ամէն [illegible] փարչաձեւն ալ, ամէն առաջ [illegible] փարչաձեւին կերպարանքը [illegible]: Ինէօնիւի պէս մարդու [illegible] կրնա՞յ տարբեր ի[illegible] հաստատել: Ոչ:

[illegible] մէջ ամէն բան կրնայ փոխ[illegible] — ֆէսը, կ'ըլլայ գլխարկ, Էֆքարին [illegible] ֆրաք, Էֆէնտին կ'ըլլայ պայ, [illegible] Թուրքին հոգին չի փոխուիր:

[illegible] պիտի ուտեն, չուտով: [illegible] պիտի կախեն, բայց պիտի [illegible] կախաղան հանել իրենց Ալ[illegible] մտայնութիւնը:

[illegible] Կիւրսէլի «աէլը» պիտի չառնէ չատա[illegible] կամ պիտի չլուայ Թուրքին ախտա[illegible]:

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ԵՐԲ ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆԸ ԿԸ ՄՕՏԵՆԱՅ
ՅԱՋՈՂ ՈՒ ԱՆՅԱՋՈՂ ՄԱՐԶԻԿՆԵՐ

Քանի մը տասնեակ օրեր մնց կը բաժնեն 17րդ ողիմպիական խաղերէն, որոնք տեղի պիտի ունենան Տոքիոյի մէջ:

1960 Յունիս 30ին կէս գիշերին փակուեցան արձանագրութիւնները: Բոլոր ժամանակներու մրցանիշ մը հաստատուեցաւ, 83 երկիրներ արձանագրուեցան տեղի ունենալիք խաղերուն: Նախկին մրցանիշ, 69 երկիրներ, հաստատուած էր 1952ին, Հելսինքիի ողիմպիականին:

Ինչպէս յաճախ գրած ենք, ողիմպիական խաղերու արքան աթլէթիզմն է: Ցայտագրին մէջ կան տասնըմէկ ուրիշ անձնական կամ խմբական խաղեր, ինչպէս՝ նշանառութիւն, լող, ֆութպոլ, պասքէթպոլ եւայլն: Որքան ալ այս խաղերը իրենց տեղն ու նշանակութիւնը ունին եւ կը վայելեն մեծ ժողովրդականութիւն, դարձեալ աթլէթիզմը կը մնայ իր «պահ»ին վրայ, աւելի փայլուն եւ աւելի գեղեցիկ՝ տարուէ տարի:

Արձանագրուած 83 երկիրներէն 75ը իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն աթլէթիզմի: Մարզական աշխարհի մէջ, երկիր մը կը մեծնայ ու կը պզտիկնայ իր աթլէթիզմով:

Յուլիս ամիսը ճակատագրական ամիս է աշխարհի այն մարզիկներուն համար, որոնք կը պայքարին իրենց տեղը ունենալու համար ողիմպիականի ազգային խումբերուն մէջ, ուր անդամակցութեան իրաւունք ունենալու համար գերմարդկային ճիգերու կը կարօտին բոլորն ալ: Այս պայքարի շրջանը վճռական մրցումներ վիճելու առիթը կուտայ հանդիսականներուն, մանաւանդ Միացեալ Նահանգներուն մէջ, ուր երբեմն առաջին երեք տեղերէն մէկը գրաւելու համար մարզիկ մը աւելի ճիգ եւ գիտակրական ուժի պէտք ունի, քան ողիմպիականի դափնին մը տիրանալու համար:

Անցեալ շաբաթ ամերիկեան զտումի մրցումներուն ընթացքին հսկաներ տապալեցան ու կորսնցուցին Հռոմ ճամբորդելու իրաւունքը. հսկաներ՝ որոնք իրենց նմանները չունին Եւրոպայի միջազգային ասպարէզին մէջ: Այս անպախտանքին մէջ առաջին տեղը կը գրաւէ գունտ նետելու մրցանիշը հաստատող Պիլ Նայտորը, անման հսկան, որ 7.25 քիլօ ծանրութեամբ պղինձէ գունտը հասցուցած է 19.99 մէթրի: Մրցումներուն օրը, մկանային խանդարումի մը պատճառով, չէ կրցած առաջին երեք տեղերէն մէկը գրաւել:

Այս ժամանակաշրջանին մէջ Եւրոպայի մրցանիշը կը պատկանի Ռոուլ անունով անգլիացի մարզիկին, 18.58 մեթր:

Միացեալ Նահանգներու մէջ ներկայիս վեց մարզիկներ կան, որոնք կ'անցնին 19 մեթրը եւ անոնցմէ առնուազն երեքը կը մօտենան քսան մեթրի: Ահա այս վեց հսկաներէն երեքը միայն իրաւունք ունին ողիմպիականին մասնակցելու: Ամէն մէկ մասնակցող երկիր իրաւունք ունի միայն երեք մարզիկ արձանագրելու մասնագիտութեան մը մէջ:

Երկրորդ անպախտը 1965ի հարիւր եւ երկու հարիւր մեթր վազքերու ողիմպիական ախոյեան Պոպի Մորրոն է:

Երրորդը եւ մեծագոյն անպախտը Ֆորչիւն Կորտիէն կոչուած «տիեզերական» է: Ան մասնակցած է յետ-պատերազմեան երեք ողիմպիականներուն և աշխարհի սկաւառակ արձակելու մրցանիշը հաստատող մարզիկը եղած է, բայց երբեք բախտը չէ ունեցած ողիմպիականի մը ոսկի չքանչանակիրը դառնալ: 1948ին Լոնտոնի մէջ իտալացի Քոնսոլինի, 1952ին Հելսինքիի մէջ ամերիկացի Ինէս եւ 1956ին Մելպուրնի մէջ ամերիկացի Օրթըր տիրացան առաջնութեան դափնիին, պարտութեան մատնելով «վարպետը»: Ահա այս մարզիկը, զտումի մրցումներուն չորրորդ տեղը գրաւելով, մաս պիտի չկրնայ կազմել Միացեալ Նահանգներու խումբին:

Միացեալ Նահանգներու զտումի մրցումներուն ընթացքին հաստատուած են երեք դմայլելի նոր մրցանիշներ. Նորթըն երկու հարիւր մեթր վազած է 20.5 երկվայրկեանէն (նախկինը՝ 20.6), Պապքա սկաւառակը արձակած է 61.05 մեթր (նախկինը՝ 59.72), Ճոն Թոմաս բարձրութեան իր մրցանիշը՝ 2.18 մեթրը հասցուցած է 2.22 մեթրի:

Տրամադրուած աշխատանքով փորձերը կը կարծենք, որ տակաւին շատ մեծ անակնկալներու առջեւ պիտի դնեն մարզասէրներն ու մարզական մասնագէտները. Գերմարդիկներ պիտի գան հաստատելու, թէ մարզական չափումն ալ կը յառաջանայ մարդկային քաղաքակրթութեան հետ, ուր հիւլէն եւ արագութիւնը մեծ անակնկալներ պահած են մարդկութեան համար:

Գ. ՆԻԶԻՊԼԵԱՆ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՔՈՆՍԵՐՎԱԹՈՒԱՐԻ ՀՈՒՆՁՔԸ

Այս տարի Ֆրանսայի Պետական Քոնսերվաթուարի թատերական դասընթացքի տարեկան հունձքը այնքան ալ փայլուն չէ եղած:

Ոչ մէկ թեկնածու յաջողած է արժանանալ դասական ողբերգութեանց Ա. մրցանակի:

Միայն մէկ թեկնածու՝ Սիմոն Այնէ (24 տարեկան) Մոլիէրի «Մարդատեաց»ի մէկ տեսարանով արժանացած Բ. մրցանակի: Եւ սակայն, նոր պսակաւորը ըստիպուած է իր մրցանակը բաժնել ուրիշ երկու թեկնածուներու՝ Ժագ Արտուանի եւ Ֆրանսուա Թիմէրմանի միջեւ, որոնց հետ համեմատականի է մնացած:

Ժամանակակից քոմէտիներու մէջ, Լապիշի, Ժան Անույի եւ Անտրէ Ռուսէնի թատերակներու տեսարաններով քննութեան մասնակցող թեկնածուներէն Միշէլ Լարիվիէր, Ահմիտու Պէն Մէսուատ, Ռոպէռ Միւտէ եւ Ալէն Լիոնէլ ստացած են առաջնութեան մրցանակներ:

Ամէն տարի, Քոնսերվաթուարի քննութեանց ընթացքին, սովորաբար փարիզեան թատրոններու տնօրէնները ներկայ կ'ըլլային, տեղւոյն վրայ մրցանակի արժանացող թեկնածուներու հետ յառաջիկայ թատերաշրջանին համար պայմանագրութիւններ կնքելու:

Այս տարի, սակայն, այդ տնօրէններէն ոչ ոք ներկայ էր: Թատերական շրջանակները այս պարագան կը վերագրեն այն տագնապին որ այս միջոցիս Ֆրանսական թատրոնը կ'ապրի եւ որուն հետեւանքով հաւանաբար յառաջիկայ թատերաշրջանին շատ մը թատերասրահներ դոցեն իրենց դուռները:

Մեծ հաւանականութիւն կայ, սակայն, որ առաջին պսակաւորը՝ Սիմոն Այնէ յառաջիկայ թատերաշրջանին համար պայմանագրութիւն մը ստորագրէ Քոմէտի Ֆրանսէզի իր մասնակցութեան առընչութեամբ:

Այս տարի կանանց բաժինը այրերու վրայ արձանագրած է մեծ առաւելութիւններ: Տասնեւվեց կին թեկնածուներու մէջ, դասական քոմէտիի առաջնութիւնը շահած է Էլիզապէթ Ալէն (աղջիկը ծանօթ դերասան – բեմադիր եւ Աթըլիէ թատրոնի տնօրէն՝ Անտրէ Պարսաքի), իսկ երկրորդ մրցանակի արժանացած են երկու երիտասարդուհիներ՝ Նիքօլ Տընի եւ Ժընըվիէվ Քազիլ:

Ժամանակակից քոմէտիներու մէջ կանանց թեկնածուները առաջին մրցանակ չեն ունեցած: Բ. մրցանակի արժանացած է Մարի – Գլօտ Մեսթրալ (ծանօթ երգիչ-դերասան Արման Մեսթրալի աղջիկը):

×

ՇՐՋՈՒՆ ԹԱՏՐՈՆ

*

Ֆիրմէն Ժեմիէ, մեծանուն Ֆրանսացի դերասանը, որ Անթուանէն ետք ականաւոր դէմքերէն մէկը եղած է Ֆրանսայի բեմական արուեստին եւ մեծ յաջողութեամբ վարած է երկար տարիներ Օտէօն (ներկայիս Թէաթր տը Ֆրանս) թատրոնի տնօրէնութիւնը, իր մահէն առաջ յղացած էր գեղեցիկ գաղափար մը՝ հիմնել շրջուն թատրոն մը որուն գործունէութեան դաշտը պիտի ըլլար Փարիզը իր շրջակայ արուարձաններով: Ողբացեալ արուեստագէտը չէր յաջողած իրականացնել իր այդ գեղեցիկ ծրագիրը:

Այսօր, սակայն, խումբ մը երիտասարդ դերասաններ, որոշած են իրականացնել ողբացեալ վարպետին ծրագիրը:

Շրջուն թատրոնը իր առաջին քայլերը պիտի առնէ յառաջիկայ թատերաշրջանի սկզբնաւորութեան:

Այդ թատրոնը պիտի շրջի Փարիզի շրջակայ արուարձաններուն մէջ, իւրաքանչիւր շրջանի մէջ պիտի մնայ 24 ժամ միայն եւ պիտի ներկայացնէ դասական եւ ժամանակակից երկեր:

Շրջուն թատրոնը պիտի չինուի փլաստիք նիւթերով եւ պիտի ունենայ հազար հոգինոց սրահ մը:

Ֆրանսական թատերական շրջանակները մեծ հետաքրքրութիւն ցոյց կուտան այս ձեռնարկին հանդէպ, իսկ պետական շրջանակները իրենց կողմէ կը խոստանան զօրավիգ հանդիսանալ ձեռնարկին յաջողութեան:

ՅԱՌԱՋԻ ԹԵՐԹՕՆԸ (44)

ԿԵԱՆՔԸ
ՀԻՆ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՅ

ԺԱ.

Նա փախչում էր գիւղի Սատամբուլ՝ ա[illegible] համար երեխաների ճիւղնե[illegible]

Գնալուց առաջ նա երեխաների մի ցուցակ էր հետր տանում, որպէսզի ոչ ոքին [illegible]:

[illegible] նուէրներ էր բերում: Գնա[illegible] [illegible] նոր ցուցակ էր ուղարկում [illegible] — նոր ծնուածների ցուցա[illegible] [illegible] չափազանցուած ցուցակ էր [illegible]:

— [illegible] բերէ, պէտք կ'ըլլի, — ասում էր նա:

[illegible] վերադարձին մի անտուկ էր [illegible] մօրս եւ այլեւս ոչինչ չէր [illegible]: Բայց սովորութիւն կար որ [illegible] էլ իրենց մանուկներին գրկած՝ [illegible] էին նրա ձեռքը համբուրելու: [illegible] փոխպարձ «ապրիս» էր ասում [illegible] երեխաներին համբու[illegible]րում: Երբ շարքը վերջ չէր գտնում՝ հայրս մրթմրթում էր:

— Բա, բա, բա, ուրիշ գործ չէք ունեցեր ...

×

Օվա Բաղլարում մենք այգի ունէինք:

Օվա Բաղլարին քաղաքին կից, բայց ընդարձակ տարածութեամբ մի այգեստան էր բացառապէս խաղողի եւ նշենիների: Մեր այգին գտնւում էր այդ ընդարձակ այգիների գրեթէ մէջտեղում: Աշնան վերջում, այգեկութքի ժամանակ, բոլոր այգի ունեցողները 10 – 15 օրով փոխադրւում էին այնտեղ, սպիտակ վրաններ էին խփում եւ սկսում եռուն այգեկութը: Գիշերները ցուրտ էր լինում, ուստի ամէն մի այգում խարոյկ էր վառւում:

Այդ օրերի գիշերներում Օվա բաղլարին, երբ դիտում էին սարից, նման էր բոցավառուած խարոյկներով երկինքի: Խարոյկի շուրջը պարում էինք, երգում: Բոլոր աղջիկներին ազատութիւն էր տրւում այդ օրերին խարոյկի շուրջը պարելու:

Խարոյկներն այնքան բոցավառ, արծարծուն էին լինում, որ շուրջը պարողների երեսները կարմրում էին: Այդ օրերին աղջիկների մեծագոյն մասը գտնում էր իր նշանածին: Պարից, երգից եւ խարոյկից տաքացած՝ վառւում էին եւ նրանց սրտերը: Նրանք որոնք գտել էին մի ջահել սիրտ, կորւում էին մեծ թփերի ետեւում, խարոյկներից հեռու, կարմրած, քաղցրացած ողկոյզների տակ, եւ վառւում էին յաւիտենական խարոյկը — սիրոյ խարոյկը:

Ցուրտ, կապոյտ գիշերում, լուսնի կաթնայորդ փրփուրների տակ, շրթունքները հպւում էին իրար, անցնում էր նրանց հոգու միջից սիեզերական շունչը: Երբ տղան գրկում էր աղջկան, նրան թըւում էր, որ ամբողջ բնութիւնը փաթաթւում է իրեն կրակէ թեւերով, եւ աղջկան թւում էր, որ գրկել է ողջ բնութիւնը իր բոլոր մրգերով, իր բոլոր արեւներով ողկոյզներով, ահա կծկուել է իր թեւերի մէջ անհուն մի դաշտ թարմ խոտի բոյրով, եւ վերջապէս սա այն Զարուհին չէ, այլ բոցավառուած խարոյկն է իր թեւերի մէջ:

— Տեսնենք որունք ո՞ւր գացին, — յանկարծ լսւում է:

Երկու ջահէլները, կուրծք – կուրծքի շրթունք – շրթունքի անշարժանում են:

Զարուհի ընկերները հեռացել են խարոյկից եւ ուզում են խաղ խաղալ ողկոյզների եւ տերեւների տակ պահուող ջահէլներին:

Աւելի են ձգւում իրար, թեւերն աւելի են պրըլում եւ պահը դառնում է յաւիտենական:

Երբ այգեկութքը վերջանում էր, վերադառնում էին տուն. տան ծերուններն երը տեսնում էին, որ իրենց աղջիկը կամ տղան արտակարգ խանդավառութեան մէջ է, ջրով թացացնում է մազերը, սանտրում, այնպէս որ լոյսի տակ սաթի նման փայլի:

Պարզ էր, որ բնութիւնը, աշնանային բեղմնաւորուած, կրծքերը լիուլի լցուած բնութիւնը, հպել է նրանց հոգուն այրել է նրանց սրտի աղուամաղը:

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(Շար.)

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ՝ ՅՈՒԼԻՍ 24ԻՆ

Վայրը՝ անտառը ։
Պատուոյ նախագահութեամբ Կառատնի քաղաքապետ՝ ՎԻՔԹԻՐ ՍԱԻՆԻ
Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կրօն. Ընկերակցութեան վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ ողբ. Արմենակ Քառասեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի շնորհակալութեամբ ստացած է տասնական Ն. Ֆ. Ազգ. Առաջնորդարանէն եւ Գ. Միքայէլ Եավէրէ ։ Նոյնպէս ողբացեալ Տիկին Վ. Աղբրեանի (ծն. Լուսարարեան) մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի տասնական Ն. Ֆ. Գալուստեան եւ Շանիկեան ընտանիքներէ ։

× Երեւանէն Սաթենիկ եւ Արշալոյսի Զիթճեան կը փնտռեն Անդրանիկ Տէր Գրիգորի Զիթճեանը ։ Դիմել Նկեղեցի ։

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Համաշխարհանաբի Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղին ։

Յուլիս 24ին, Կիրակի առաւօտ ժամը 9էն մինչեւ երեկոյ ուշ ատեն, Տէսինի ժան Թորոսեանին Սեւան նաշտ-բանի զովասուն պարտէզին մէջ ։ 35 Ավընիւ ժան ժորէս ։
Առատ կեր ու խում ։
Զուարճացուցիչ լմպելիներ ։
Շամփուրով խորոված, դիւրամատչելի գիներով ։
Երգ, արտասանութիւն, պար, արեւելեան եւ եւրոպական նուագ, նոյնպէս Զարաւանճոզգինկրու ատնղակը, պարը՝ Ալահէն ։ Երկսեռ խումբով ։
Հանդէսի հասոյթին նպատակն է օգնել Միութեանս կարօտեալներուն եւ Միութեանս որդեգրած ուսանող սաներուն ։
ԾԱՆՕԹ.— Անձրեւի պարագային ապահովուած վայր ։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

1960 – 1961 տարեշրջանի արձանագրութիւնները բացուած են ։ Արձանագրութեան համար դիմել վարժարան, 1 Գուլ. տիւ Նոր, Լը Րէնսի ։

ՀԵՌԱՁԱՅՆ 927 – 01,72

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ ։
17 Յուլիս, Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ Կալլիյոնի սրճարանին գեղատեսիլ պարտէզին մէջ ։
Գեղարուեստական բաժին — Հայկական նուագ եւ երգեր բարձրախօսով ։
Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով ։
Կը հրաւիրուին Լիոնի եւ շրջանի հայութիւնը ։
Անձրեւի պարագային ապահով վայր ։
Հանրակառքը կը մեկնի Կիշառ հրապարակէն ժամը 9ին ։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Փարիզի Նկեղեցւոյ դիւանը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները իր կրթական ձեռնարկներուն համար ։ Գարակէօզեան եւ Նիկողոսեան ընտանիք քսան Ն. Ֆ., Պ. Օնիկ Նալպանդեան քսան Ն. Ֆ., Պ. Վահրամ Ոսկանեան տասը Ն. Ֆ., Պ. Կարպիս Գարակէօզեան տասը Ն. Ֆ., (Լիլլայի դպրոցին) փոխան ծաղկեպսակի ողբացեալ Գառնիկ Յովհաննէսեանի մահուան առթիւ ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հանդիսաւոր տօնակատարութիւն Սորպոնի մէջ, 9 Հոկտեմբեր 1960, բոլոր դպրոցներու մասնակցութեամբ ։

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Մեր ընթերցողներուն արձակուրդի ամիսները, արձակուրդի շրջան է՝ նաեւ թերթին առաքումով զբաղող մեր պաշտօնեաներուն համար՝ որոնց կարգաւ բացակայութիւնը զգալի կերպով կը դժուարացնէ մնացողներուն առօրեայ աշխատանքը ։

Կը խնդրենք մեր ազնիւ բաժանորդներէն որ, արձակուրդի առժամեայ հասցէի փոփոխութեան համար, նախընտրաբար հանրին դիմել որեւէ թղթատարական գրասենեակ ։

Ընթացիկ պարզ եւ ձրի գործողութիւն մըն է, որուն գործադրութեան համար պէտք է լեցնել տեղւոյն վրայ տրամադրելի՝ հետեւեալ խորագիրով դեղին թուղթը.—

Formulaire No 755-A — ORDRE DE RÉEXPÉDITION
(Changement d'adresse temporaire)

Կանխաւ շնորհակալութիւն մեր բաժանորդներուն որ պիտի ուզեն այդ ձեւով դիւրացնել մեր գործը ։

Բացառաբար մեր խնդրանքը գործադրելու անկարելիութեան մէջ գտնուող բաժանորդներուն համար, հասցէի փոփոխութեան ծախսն է՝ 2.30 Ն. Ֆ., կանխաւ վճարելի ։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէի ։ Այս Կիրակի ամբողջ օրը Էստրապլէնի ծանօթ դաշտը, Թապուրէթ ։
Կը խօսի Ընկ. Մ. ՄԻՐՁԷ (Լիոնէն)
Գեղարուեստական բաժին, հաճելի մթնոլորտ, առատ կերուխում, մատչելի գիներով, շամփուրով խորոված ։
Հայկական եւ եւրոպական պարեր, որով կը հրաւիրուի Վիէնի եւ շրջակայքի Հայութիւնը ։
Օթօքառի ժամերը, առաւօտեան ժամը 10.30ին կայարանէն, 11ին, 12.30ին, կէսօրէ վերջ ժամը 2.15ին ։
Վերադարձ ժամը 20ին ։
Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի ։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ՁԵԿՈՅՑՈՒՄ

ԿԱԶՄՈՑ ԽԱՉԻ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

ՏԻԿԻՆ ՀՈՒՐԻ ԻՓԷԿԵԱՆ-ՊՈՒՏԱՔԵԱՆԻ

Կողմէ Ամերիկահայ գաղութին եւ գլխաւորաբար ՀՕՄ-ի մասին ։
Շաբաթ, Յուլիս 16, ժամը 21ին Մշակոյթի Տան Սողոմոն Թեհլիրեան սրահը, 17 Րիւ Պլէօ ։
Կը հրաւիրուին ընկերներ, ընկերուհիներ եւ համակիրներ ։

ՇԱՏ ՅԱՐՄԱՐ ԳԻՆԵՐՈՎ

Միայն հայրենակիցներու համար, բընակարաններու ներկի աշխատանքներու համար եթէ կ'ուզէք ամէն ձեւով գոհ մընալ դիմեցէք՝

D̥jamdjian
67, Rue de Vaugirard - Paris 15e

Hotel Splendid - Laffrey (Isére) ՕԳՈՍՏՈՍ 1 – 31

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐ

1000 մեթր բարձրութեան վրայ, գեղատեսիլ լիճի մը ափին, բոլոր յարմարութիւններով օժտուած մեծ պանդոկի մը մէջ ։ Խաղաղաշտ եւ լողանք ։ Խմբական պտոյտներ, դասախօսութիւններ եւ գեղարուեստական երեկոյթներ ։

ՕՐԱԿԱՆ 8.50 Ն. Ֆ.

Արձանագրութեանց համար դիմել Շաբաթ օրերը՝ 17 Րիւ Պլէօ, կէսօրէ վերջ ժամը 2 – 6 ։
ՆԻՍԻ խումբին համար արձանագրուիլ Թր. Շաքէ Գաբրիէլեանի մօտ, 19 Պուլվ. Մանեան, Նիս ։

ԳԱՐԱԺ, Լիոն — Պէրպէրեան Ժ.
39, Rue Dunoir LYON 3
ՏԷՍԻՆ — Լիւլէճեան,
16, Rue Coli
ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ — Ժ. Փիլիկեան,
8, Rue J. Vergnette
ՎԻԷՆ — Կարապետեան
Rue Mont Arnaud
ՄԱՐՍԷՅԼ — Գըլըճեան,
18, Rue Thubaneau

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

Այս Կիրակի 17 Յուլիս Մշակոյթ Տան մէջ տեղի ունենալիք ընկերական հանդիպումը յետաձգուած է ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ (16 Յուլիս), կէսօրէ ետք ժամը 5ին, Մշակոյթի տան Բ. յարկը, 17 Րիւ Պլէօ ։ Օրակարգ՝ Ա) Զեկոյց պատգամաւորական ժողովի ։ Բ) Ընթերցում թիւ 1 եւ 2 շրջաբերականներու եւ Կեդր. վարչութեան 17 թիւ նամակին ։ Գ) Ընթացիկ հարցեր ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։ Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է ։

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ԱՆՄԱՀ ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

ՆԻՍԻ ՄԷՋ

17 Յուլիս, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3.30ին, Քաֆէ Լիոնի վերնայարկը (Ավընիւ տը լա Վիքթուար) ։
Կը նախագահէ ՇԱՀԱՆ ՉՕՏԵԱՆ ։
Կը խօսի ԱԶԱՏ ՉԱՐԴԱՐԵԱՆ ։
Գեղարուեստական պատշաճ բաժին ։
Մուտքը ազատ է ։

ՄԱՐՍԷՅԼ – ՊՕՄՈՆ

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս Կիրակի, բարեկենդան Վարդավառի պահոց, պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Տէր Օշին վրդ. Նիկոլեան (Ժընեւէն) ։
Շաբաթ երեկոյեան ժամերգութիւն եւ կիրակամուտ՝ ժամը 18ին, Կիրակի՝ առաւօտեան ժամերգութիւն ժամը 8.30ին, պատարագ ժամը 10ին ։

«ՀԱՅ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՕՐԸ» ԽԱՆԱՍՈՐԻ տարեդարձի առթիւ ։ Շաւիլի անտառին մէջ, Յուլիս 24, Կիրակի օր ։

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Ս Ե Ւ Ր

1960-1961

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ

ԲԱՑՈՒԱԾ են նաեւ Պաքալօրէայի երկրորդ մասին երկու նոր դասարաններ

Ա) Տարրական Մաթեմատիք
Mathématiques Elémentaires

Բ) Փորձառական Գիտութիւններ
Sciences Expérimentales

Պայմաններուն համար դիմել՝
DIRECTION DU COLLÈGE SAMUEL MOORAT
26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O)
Tél. : OBS. 18-28

Օ Ր Ա Թ Ե Ր Թ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22Ն. Ֆր.
Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 17 ՅՈՒԼԻՍ — DIMANCHE 17 JUILLET 1960

ՏԱՐԻ ... ԹԻՒ 8851 — 36EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4652

ԱՆՀԱՃՈՅ ԴԷՊՔԵՐ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

★

Պէյրութէն Յուլիս 11ի թուով կուտայ հետեւեալ ցաւալի տեղեկութիւնները. —

ՀԱՅՆ. ՁԱՐԳԱՓԸՐԳ ԵՒ ՊԱՏԱՌԻ ՇԷՆՔԵՐԸ ԶԻՆ. ՊԱՇԱՐՄԱՆ ՏԱԿ

———o———

ՍՒՆ Ի ՎԵՐ ԱՅՍ ԽՌՈՎՈՒԹԵԱՆՑ ՇՐՋԱՆԸ ԿՏՐՈՒԱԾ Է ԱՐՏ. ԱՇԽԱՐՀԷՆ

———

Ոճրագործներ եւ կասկածելիներ ձերբակալուած, պաշարումը պիտի շարունակուի մինչեւ որ ձերբակալուին ոճրագործները

Ուրբաթէն Շաբաթ լուսցող գիշերը, ժամը 2էն, բանակային եւ ոստիկանական ուժեր խիստ պաշարման տակ առին Հաճըն, Զարչափլըղ եւ Թալիլ Գեաուրի Թաղամասերը: Պաշարման շղթան կը սկսի Սամերսանցի փողոցէն, ծովափէն, կ'երկարի Նահր գետը, կ'իջնէ մինչեւ Նահրի գետեզրը, անցնելով գլխաւոր կամուրջէն, կը զանէ դէպի Թալիլ Գեաուրի, ուրկէ կը վերադառնայ դէպի ծով, եզերելով երկաթուղին, եւ երկաթէ կամուրջին մօտերը կտրելով Նահրի գլխաւոր ճամբան, Աթաթուրք, Բրգալան փողոցը եւ Գարանթինա փողոցը ու վերջապէս կը հասնի ծով:

Զրահապատ մեքենաներ դիրք կրած են թաղերուն եւ պաշարուած գօտիին կասկածելի կէտերուն վրայ:

Իշխանութիւնները այս կտրուկ միջոցառումին դիմեցին վերջնականապէս մաքրագործելու համար խռովութեանց բոյն դարձած այդ թաղերը, ուր որջացած են դեռ աւելի խռովարարներ եւ ոճրագործներ, որոնց դէմ ձերբակալման բազմաթիւ հրամանագիրներ հանուած են եւ անգործադրելի կը մնան ցարդ:

Շաբաթ կէսօրին, Նախարարաց Խորհուրդը ժողով գումարեց Քուպպէի մէջ, նախագահութեամբ Հանրապետութեան Նախագահին:

Այս ժողովի ընթացքին, Ներքին նախարար Էմին Կասիֆար զեկուցում տուաւ Լիբանանի մէջ ձեռք առնուած զինուորական միջոցներու մասին: Բոլոր կարգադրութիւնները արժանացան Նախարարաց Խորհուրդի հաւանութեան: Կասիֆար յայտարարեց, թէ արդարութեան կողմէ հետապնդուող բոլոր ոճրագործները կը գտնուին պաշարուած գօտիին մէջ:

Ներկայիս, վերոյիշեալ թաղերը բոլորովին կտրուած են արտաքին աշխարհէն: Հոն մտնող եւ հոնկէ ելլող բոլոր անձերը խիստ հսկողութեան տակ առնուած են: Խուզարկութիւններ կ'ըլլան կասկածելի վայրերու եւ տուներու մէջ՝ պահուած զէնքեր գտնելու համար: Այս խիստ միջոցները պիտի պահպանուին մինչեւ որ բոլոր ոճրագործները ձերբակալուին կամ անձնատուր ըլլան:

Շաբաթ իրիկուն, բանակը աւելի խստացուց պաշարումը, նկատի ունենալով որ նախապէս ձեռք առնուած միջոցներուն, դարձեալ երկու միջադէպեր պատահած էին նոյն օրը:

Այսպէս, Թալիլ Գեաուրի թաղին մէջ, ռումբ մը նետուած է թիւ 16 ջոկատի զինուորներուն վրայ:

Իսկ Սասսա անուն մէկը, որ պատահմամբ անկէ կ'անցնէր, վիրաւորուած է: Երկու ոստիկաններ՝ Մուսթաֆա Հիւսէյնի ու Ալլահ — Սալէմ Էլյաս, որոնք ոստիկան արձակուած պահուն իրենց չարագործ անցորդին հետեւած էին եւ պաշտպանութեան համար զէնքին նետուած՝ ճշմարտութենէ ըստ ... ցուած են:

Երկրորդ միջադէպը պատահած է օթոպանի կամուրջին մօտերը, Զարչափլըղի կամուրջին վրայ: Արդարեւ, ոստիկանական ջոկատ մը, որ կ'երթար մօտերը գտնուող Մոհամմէտ Մահֆուզի որջը կուլ մը կեցնելու համար, հրազէնի հարուածներ փոխանակած է արձաններէն երկու յանձախորդներուն՝ Գէորգ Մախտուսեանի եւ Անդրանիկի հետ: Երկուքն ալ յաջողած են փախչիլ:

Կիրակի ամբողջ օրը պաշարման դրութիւնը պահուեցաւ նոյն խստութեամբ:

Մինչեւ երէկ իրիկուն, բանակը կրցած էր ձերբակալել 19 կասկածելիներ, որոնց մօտ զէնքեր գտնուած էին, եւ ոճրագործներ, որոնք արդարութեան կողմէ կը հետապնդուէին:

Շրջան ջոկատին պատկանող քանի մը զաղտնի ոստիկաններ, բանակին օժանդակութեամբ, կը շարունակեն խուզարկել պաշարուած գօտիին կասկածելի տուները:

Ձերբակալուած բոլոր անձերը այս առտու պիտի յանձնուին Զինուորական դատարանին:

Ոստիկանութեան ընդհանուր տնօրէն Հազարապետ Ահտալ յայտարարեց.

« Բոլոր միջոցները ձեռք առնուած են խռովութեանց վերջ տալու համար: Պաշարումը պիտի վերցուի այն ատեն միայն, երբ այդ թաղերու բոլոր ոճրագործները ձերբակալուին »:

ՊԱՇԱՐՈՒՄԸ ՎԵՐՑՈՒԱԾ

Ազդակի վերջին թիւէն՝ (Յուլիս 13) կը տեղեկանանք որ ներքին նախարարութիւնը նոր կարգադրութիւններ բրած է եւ պաշարման վիճակը վերցուցած: Ստորեւ Ազդակի տուած մանրամասնութիւնները:

Յուլիս 12ին, նախարարական ժողով մը տեղի ունեցաւ նախագահութեամբ Պ. Ահմէտ Տաւուքի եւ ի ներկայութեան Ներքին նախարար Պ. Էտմոն Կասիֆարի, Ելմտական նախարար Պ. Ամին Պէյհումի, առողջապահական նախարար Պ. Հասան Մեքտատի ու Արդարութեան նախարար Պ. Ճըպրան Նահհասի:

Այս ժողովէն յետոյ, որ տեւեց մէկ ժամ, Պ. Կասիֆար յայտարարեց, թէ իր պաշտօնակիցներուն հետ քննած է հանրային ապահովութեան վիճակը ամբողջ հողամասին եւ մասնաւորաբար Պէյրութի հայկական այն թաղերուն մէջ, որոնք անցեալ ուրբաթ օր պաշարման տակ առնուած էին:

Ներքին նախարարը յայտարարեց, թէ որոշուած է վերջ տալ այդ բացառիկ միջոցներուն: « Այսուհանդերձ, աւելցուց նախարարը, զինուորական իշխանութեանց կողմէ նախատեսուած են այդ միջոցները փոխարինող կարգադրութիւններ՝ հասնելու համար այն նպատակին, որուն համար այդ թաղերը պաշարուած էին ապահովութեան ուժերուն կողմէ: Այսինքն՝ փախստականներու ձերբակալութիւն, պատերազմական զէնքերու գրաւում եւ կացութեան խիստ հսկողութիւն՝ արգիլելու համար կրկնութիւնը խռովութիւններու, որոնք պատճառ դարձած էին պաշարման »:

Իրականութեան մէջ, բանակը քաշուած է եւ անոր տեղ հաստատուած են ոստիկանական ջոկատներ:

«Ներկայ պայմանները կը պահանջեն հարցը արմատապէս լուծել նոր հիմերու վրայ, նկատի ունենալով որ նախապէս տեղի ունեցած բոլոր փորձերը ձախողած են: Արդ, այս կարգադրութիւնը պէտք է տեղի ունենայ ընկերային բարեկարգման քաղաքականութեան մը շրջանակին մէջ: Որովհետեւ բռնութիւնը միշտ ծնունդ տուած է բռնութեան »:

Վերջապէս, Ներքին նախարարը յայտնեց, թէ այն փախստականները, որոնք տակաւին չեն ձերբակալուած, մէկ ժամէն միւսը պիտի յանձնուին իշխանութիւններուն: «Այս է գլխաւոր պատճառը, բսաւ ան, որուն համար կառավարութիւնը որոշեց վերջ տալ Նահրի հայկական թաղերու պաշարման »:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՐՈՒՇՉԵՒ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՅ

●

ԾԱՆՐ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ ՔՈՆԿՕՅԻ ՄԷՋ

●

«ԵՍ ՁԵՐ ԿՈՂՔԻՆ ԵՄ, ՀՈԳ ՄԻ ԸՆԷՔ»,

ԿԸՍԷ ԽՐՈՒՇՉԵՒ ՔՈՆԿՕՑԻՆԵՐՈՒՆ»

Արեւելք եւ Արեւմուտք ճակատ կը յարդարեն Քոնկոյի մէջ, ուր կացութիւնը աւելի, քան երբեք ծանր է: Քասավուպու եւ Լումումպա (Քոնկոյի նախագահը եւ վարչապետը) նամակ ղրկած են Մոսկուա: «Վտանգ կը սպառնայ Քոնկոյի չէզոքութեան, Պելճիոյ եւ արեւմտեան այլ ուրիշ պետութիւններու կողմէ» ու այս առթիւ կը խնդրեն Խրուշչեւէն որ ուշի ուշով հետեւի կացութեան: «Կրնայ ըլլալ, գրած են իրենց նամակին մէջ, որ Քոնկօ Խորհրդային աջակցութեան դիմէ, պաշտպանելու համար իր անկախութիւնը »:

Խրուշչեւ, պատասխանելով այդ դիմումին, յայտարարած է — « Խորհրդային Միութիւնը եւ Խորհրդային ժողովուրդները տեւաբար կը հետեւին Քոնկոյի անցուդարձերուն »: Խիստ բառերով քննադատած է պելճ կառավարութեան եւ Արեւմտեան գաղթատէրերու «քաղաքականութիւնը ու ապա պահանջած՝ «վար առէք ձեր թաթերը: Քոնկոյի Հանրապետութիւնը վստահ կրնայ ըլլալ որ Խորհրդային Միութիւնը պատրաստ է ամէն օգնութիւն հասցնելու »:

Յայտարարած է նաեւ, թէ յարձակումի մը պարագային Խ. Միութիւնը պիտի չվարանի յարձակումը ձախողեցնելու անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առնելու:

Պելճ կառավարութիւնը վրդովումով մերժած է Խրուշչեւի ամբաստանութիւնները: Պրիւսէլ իր պատասխանին մէջ կը յիշէ — « Հազարաւոր պելճ քաղաքացիներ Քոնկօ մնացին ծառայելու համար նորաստեղծ Հանրապետութեան, սակայն, մեր վստահութիւնը չարաչար գործածուեցաւ, խաբուեցանք »:

Պրիւսէլի Խորհրդային դեսպանը մերժեց Մոսկուա փոխանցել պելճ կառավարութեան բողոքը, որովհետեւ «վիրաւորական» գտած է:

Մինչ Արեւմուտքի եւ Արեւելքի միջեւ ճակատումը կը շարունակուի, անդին Քոնկօ կը հասնին ՄԱԿի «կապոյտ սաղաւարտները»: Ամերիկեան երեք օդանաւեր Լէօփոլտվիլ փոխադրած են Թունուզցի եւ Գանացի վեց հարիւր զինուորներ: Նոր բանակ ուժեր ալ կամաց — կամաց Քոնկօ կը ժամանեն: ՄԱԿի ուժերը պիտի բաղկանան առաւելապէս, Ափրիկեան պետութեանց ժողովուրդներէ (Մարոք, Մալի, Հապէշիստան եւայլն): Արաբ. Միացեալ Հանրապետութիւնը, իր կարգին, փափաք յայտնած է զինուորապէս եւ զէնքեր տրամադրելով օգնելու Քոնկոյի Հանրապետութեան: Գահիրէի թերթերը Պելճերու վրայ կը յարձակին՝ «աշխարհակալներ» որակելով զանոնք:

Երկրին մէջ կացութիւնը լարուած եւ մտահոգիչ է միշտ: Երկու եւրոպացիներ սպաննուած են Լէօփոլտվիլի մէջ:

Քոնկոյի կեդր. կառավարութեան վարչապետը՝ Լումումպա եղերական ոճով ճառ մը խօսած է, խորհրդարանին մէջ: Քոնկօ պատերազմի մէջ կը գտնուի Պելճիոյ հետ, յայտարարած է ան: Այս առթիւ յիշած է թէ պահանջած էին պելճ ուժերու պարպումը: Վարչապետը Սթանլէվիլ մեկնած է:

Միւս կողմէ Պելճիոյ վարչապետը՝ Էյսքենս անգամ մը եւս յայտարարած է. — « ՄԱԿի ուժերը պիտի գործակցին պելճ զինուորներուն հետ »:

ԿԻՒՐՍԷԼԻ ՆՈՐ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

———

Պոլսոյ վերջին թերթերէն (Յուլիս 11, 12, 13) կը քաղենք հետեւեալ լուրերը. —

Նոր Սահմանադրութեան հիմնական սկզբունքներն են. —

1) Զոյգ ժողովի դրութիւն.
2) Սահմանադրական Ատեան.
3) Նախագահը եօթը տարուան համար ընտրել: Ժողովէն դուրս մէկն ալ կրնայ նախագահ ընտրուիլ.
4) Ժողովէն դուրս անձեր ալ ընդունիլ Դահլիճին մէջ.
5) Զինուորականներու քուէարկութեան իրաւունք տալ.
6) Տնտեսական բարձր խորհուրդի ընտրութիւն.
7) Ընտրութիւնները համեմատական դրութեամբ կատարել:

× Հալքեաններ եւ Դեմոկրատներ միասնաբար հաւաքոյթ մը կազմակերպած են Իզմիրի մէջ: Խօսած է կուսակալ Իւյուշ — « Այս ազգին մէջ մէկ դրուշ իսկ գրպանողները հանգիստ չենք ձգեր — ներ»:

Ժողովուրդը հետեւեալ վերտառութեամբ նշանաբաններ կը կրէր. — « Տգէտներուն եւ սայթաքողներուն փախճանը մահ է», «Անկցին մենատէրերը », «Մէհմէտճիք կ'ըսէ. կը մեռնիմ բայց եղբայրս չեմ սպաններ»:

× Հալքի ընդհանուր նախագահը Իսմէթ Ինէօնիւ յայտարարած է թէ սկզբունքի ոչ մէկ տարակարծութիւն կայ իր եւ Կիւրսէլի միջեւ:

ՊԱՅԱՐ՝ ՀԱՅՐԵՆԱԴԱՒ

Ազգային Միութեան կոմիտէն Յուլիս 7ին միաձայնութեամբ որոշած է մահապատիժ պահանջել ձգել Պայարի դէմ որ Բարձրագոյն Ատեանին յանձնուեցաւ իբրեւ հայրենադաւ:

× Նախկիններուն դատավարութիւնը Եասըատայի մէջ տեղի պիտի չունենայ:

× Տասը տարուան մէջ Մենտերէս 480 հազար ոսկի թոշակ եւ հատուցում ստացած է:

× Թրքական պատժական օրէնքի մէջ փոփոխութիւններ կը շարունակուին կատարուիլ: 65 տարեկանէն նուազ ալ մահապատիժը ի զօրու պիտի ըլլայ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԻՒԼԻՍԱԿԱՆ դարաշրջանի ռահվիրայ՝ Մօրիս Տը Պրօյ մեռաւ անցի օր 85 տարեկանին յետ փոքր արկածի մը: Ֆրանսական գիտութեան մեծագոյն ... դէմքերէն մէկը՝ Դուքս տը Պրօյ պետն է իսպանական ծագում ունեցող (Պրօյի) ընտանիքի մը, որ Ֆրանսա գաղթած է Լուտովիկոս ԺԴ.ի օրով: Լանժըվէնի աշակերտ, իր կարգին բազմաթիւ գիտուններ պատրաստած է որոնց մէջ իր եղբայրը՝ Լուի, Ժան Թիպօ, Լուի Լըփրէնս—Ռինկէ եւն.:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախագահութեան դեմոկրատ թեկնածու՝ Քեննէտի իբրեւ փոխ-նախագահ պարտաճանաչ իր դժբախտ մրցակիցը՝ Ճոնսոն:

« ԿՈՄՈՒՆԻՍՏ » վարդապետական պարբերաթերթին մէջ յօդուած մը ստորագրած են Ֆետոր Կոնստանթինով (խմբագրապետը) եւ Գ. Մոմճեան (խմբագրութեան անդամ) որուն մէջ կ'ըսեն թէ պէտք է բարեփոխել Մարքսեան կարգ մը սկզբունքներ: Բարեփոխման պէտք է ենթարկուի մանաւանդ խաղաղ համակեցութեան գաղափարը, քաղաքական տարբեր վարչաձեւեր ունեցող պետութեանց միջեւ: Յօդուածը կը յիշեցնէ Խրուշչեւի արտասանած ճառը Պուքրէշի համագումարին:

...ԵՒ ՄՆԱՒ ՄՈՒԿՆ ՉՆՉԻՆ

Ա.

Գանձ չնչին մուկ մը ըլլար մեծ պոռոտութիւններով ձեռք բերուած արդիւնքը: Դժբախտաբար այդ իսկ չեղաւ :

Երկար ատեն առկէ առաջ առիթ ունեցայ խօսելու մեծաշռինդ ձեռնարկի մը մասին, — 350.000 տոլար հաւաքել Հարուըրտի համալսարանին մէջ հայագիտական աթոռ մը ստեղծելու համար. Դրամին հաւաքուելէն ի վեր ոչ իսկ խըշտեալի մասին իմացած ենք :

Համազգային Հայագիտական Միութիւնը ամն Մանուկ Երնկի նախագահութեամբ ձեռք զարկաւ այդ գումարին հաւաքման : Գումարը պիտի տրուէր Հարուըրտի համալսարանին, որպէսզի հայագիտական աթոռ մը հաստատուէր հոն :

Պիտի ենթադրուի, որ Հարուըրտի համալսարանը, որ ամերիկահայ ամենաբազմամարդ շրջանին մէջ կը գտնուէր, անցեալին նոյնիսկ ի ցոյց մարդկան փորձ մը բրած ըլլար հայագիտութեան համար:

Պիտի ենթադրուի, որ հին Հայերէն գրչագրերու մատենադարան մը կազմակերպած էր, հաւաքելով եւ պահելով հայերէն ձեռագրեր: Բազմաթիւ տարիներու ընթացքին լոկ Մէկ գրչագիր ճամբէն շեղեր եւ հոս է ինկեր, այն ալ բարի բողոքական պատուելի մը (ամերիկացի) թողօնէն: Պիտի կարծուէր, թէ համալսարանի թանգարանին մէջ հայագիտական նիւթեր խնամով հաւաքուած են Մերձաւոր Արեւելքի մեր բոլոր դրացիներուն մշակութային հնութեանց առընթեր: պիտի կարծուէր, թէ գոնէ մատենադարանը համեստ գումար մը տրամադրած է համալսարանին, զանազան հայերէն հրատարակութիւններ, պարբերականներ գնելու եւ պահելու համար: Վերջապէս պիտի կարծուէր, թէ անցեալին կամ ներկայիս համալսարանը, որ անհաշիւ գումարներ տրամադրած է Մերձաւոր Արեւելքի զանազան մշակութային հնութիւններ հաւաքելու, գոնէ քանի մը տոլար տուած է որեւէ հայկական հնութիւն իր թանգարանին մէջ ունենալու համար:

Ասոնցմէ ոչ մին բրած է Հարուըրտի համալսարանը, որուն հայագիտութեան աթոռին համար այսպէս 350.000 տոլար կը կորզուէր հայութեան սուղ միջոցներէն: Այս համալսարանը պատուակալ պաշտօն մը տուած էր Օր. Սիրարփի Տէր Ներսէսեանի, սակայն ոչ մեծարժան Օրիորդին հայագիտութեան, այլ սոսկ անոր բիւզանդագիտութեան համար : Այս համալսարանը իր 1 պարբերականին մէջ եւ յետոյ առանձին հրատարակած էր հայերէն Պատմութիւն Նետողաց (ողբացեալ Պլէքի կողմէ հրատարակուած): Ասիկա հայերէն գործ մըն էր արդարեւ, սակայն աւելի նիւթ կուտայ Թաթարներուն մասին, քան թէ Հայերու: Կիրակոս Գանձակեցի, Արիստակէս Լաստիվերտցի, Մատթէոս Ուռհայեցի չէր, որ կը հրատարակուէր, այլ Պատմութիւն Նետողաց կամ Թաթարաց: Նոյնիսկ ասիկա կը կատարուէր մեծաշռինդ Համազգային Հայագիտական Միութեան գործունէութենէն առաջ: Փրոֆ. Պլէք վրացագէտ մըն էր; Իր մահուամբ աննշմար մնալիք Հարուըրտեան հայագիտութիւնն ալ կորսուեցաւ գնաց :

Անմեկնելի էր այն ատեն եւ անմեկնելի կը մնայ ինծի նաեւ այժմ, թէ ի՞նչպէս Հարուըրտի մէջ կարելի էր հայագիտութիւն բանալ 350.000 տոլարով: Ինչո՞ւ ոչ 50.000 կամ ինչո՞ւ ոչ 500.000: Այս փերեզակային չափանիշով հայագիտութիւն առնող ծախող մարդիկ չանդրադարձան այն նուաստացուցիչ վիճակին, որուն կ'ենթարկէին հայագիտութիւնը Հարուըրտի մէջ, անոր գին մը նշանակելով: Այն մարդիկը, որոնք հայագիտութիւնը սակի կ'ենթարկէին խիղճ չեն ունեցած Մեսեչուսեցի կառավարութենէն իսկ ճանչցուած իսկական արժէքաւոր հայագիտական կեդրոնի մը՝ Հայ Մշակոյթի Մատենադարանին համեստ կարիքներուն համար տոլար մը իսկ հանգանակել կամ նուիրել : Եւ սակայն, ծաղրելով հայագիտութիւնը եւ անոր կպցուած Համազգայինը, 350.000 տոլար կը հանգանակեն Հարուըրտի համալսարանին համար, ուր, ինչպէս ըսինք, ոչ իսկ համեստ հայկական մատենադարան մը կայ, ինչպէս կար Փաուէլ փողոցի հայկական Մատենադարանին երեք յարկերուն մէջ:

Ո՞վ տուաւ այդ դրամը: Ի՞նչ արժէք ունի, թէ ո՞վ տուած է: Հոս երբեմն կը պատահի, որ մեծ գումարի մը տէրը կամ տիրուհին անօթի մեռնի եւ իր շնիկին կտակէ հարիւր հազարներ : Ճաշակի հասկացողութեան, գիտութեան եւ բանական մըն ալ համեստութեան խնդիր է, թէ ո՞վ տուած է հայագիտութեան համար հաւաքուած այս դրամները : Գիտենք, օրինակ, որ Հայ Բարեգործական Ընդհ. Միութիւնը 15.000 տոլար տուած է, բայց 1500 տոլար չտուաւ Օննիկ Աւետիսեանի մեծարժէք գործին համար : Հայագիտութեան այս նորելուկ մեկենասները աւելի՝ նպատակայարմար կը նկատեն համալսարանի մը մեծաւորներուն հետ նստիլ ճաշի եւ ընել հայագիտական նուիրատուութիւններ՝ : Այլապէս իրենց ո՞վ կարեւորութիւն պիտի տար :

Ահա այսպէս, մարդիկ որ կը մասնակցէին նման հանգանակութեանց, Վենետիկի կամ Վիէննայի Մխիթարեանց գոյութենէն իսկ հաւանաբար լուր չունին, եւ ոչ իսկ սէնթ մը տուած են հայագիտական հրատարակութեան մը :

Յ. ՔԻՐՏԵԱՆ

(Շար.)

ԸՆԹԵՐՑՈՂԻՆ ՑՈՒՇԱՏԵՏՐԸ

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՀԱՏՈ՞Ր ԹԷ ՀԱՅԵՐԷՆ ԴԱՍԱԳԻՐՔ

Տարեցոյցներուն եղանակը Նոյեմբեր կամ Դեկտեմբեր ամիսն է, ինչպէս սովորական Գրպանի Օրացոյցներունը, որոնք ժամացոյցի կանոնաւորութեամբ կը հասնէին տարիներ առաջ, ինչպէս այսօր:

Իսթանպուլահայ տարեգիրքը, Երջանիկ, այս տարի բաւական ուշ հասաւ, Յուլիսի սկիզբը: 1960ի հատորը շարքին երեսուներկրորդն է: Առաջին հատորը 1928ին լոյս տեսած է, եւ մինչեւ այսօր գրական, բանասիրական եւ այժմէական գնահատելի բովանդակութիւն մը ունեցած է: Խմբագիրը՝ Բագարատ Թեւեան, իսթանպուլահայ եւ արտասահմանի աշխատակիցներու գործակցութեամբ, միշտ հետաքրքրական դարձուցած է, հակառակ տնտեսական տագնապներուն, որոնք ատեն մը մէկ մը երեւան եկած են Պոլսոյ մէջ եւ մեր հայրենակիցները շփոթութեան մատնած :

Դժբախտաբար վերջին հատորը, հակառակ թուղթի որակին եւ տպագրութեան խնամքին, բաւարար բովանդակութիւն մը չունի, եւ հոն արտասահմանի գրողներուն մասնակցութիւնը համեմատաբար քիչ է :

Տարեգիրքերը սովորութեան մը հետեւելով, նախորդ տարուան հատորին մասին գնահատական տողեր կը ներկայացնէին իրենց ընթերցողներուն: Ոչ միայն գրողներէ եւ աշխատակիցներէ, այլեւ, եւ յաճախ աւելի ընտրուած ձեւով, սովորական ընթերցողներուն նամակներուն ալ տեղ կուտային :

Երջանիկին են այս վերջին հատորը չափազանցութեան մէջ ինկած է: Մեծադիր 160 էջերէն 22 էջ, ամբողջութեամբ յատկացուցած է նմանօրինակ տողերու : Եթէ գնահատական տողերը 1959ի հատորին համար ըլլային, բան մը չունէինք ըսելիք: Տեսակ մը համարատուութեան ձեւով, նախորդ տարիներուն համակրական տողերուն ալ կրկնութիւնը կը գտնենք : Ոչ միայն կրկնութիւնը, այլեւ նոյն գրողներուն ու նամակագիրներուն քանի մը անգամ ստորագրութեան կը հանդիպինք·

Սովորական, կաղապարուած, առանց հակակշռի ներբողներ եւ փառաբանութիւններ: Ոչ մէկ նորութիւն, հասարակ տեղիք արտայայտութիւններ, որոնցմով չեմ կարծեր թէ խմբագրին վաստակը երեւան եկած ըլլայ : Խմբագրին երեսուն եւ մէկ տարիներու ամփոփ «վերատեսութիւնը» արդէն շատ բան կ'ըսէ ու կը թելադրէ բոլոր անոնց, որոնք գիրի ու գրականութեան, գրքի եւ հրատարակչական ձեռնարկներու մէջ իրենց մազերը ճերմկցուցած են եւ ասպարէզին մասին մխիթարական ոչինչ ունին ըսելիք : Բագարատ Թեւեան իր պարտքը կա[illegible] ըլլալու գոհունակութիւնը անցած [illegible] անտարբերկոյս եւ կրնայ ցոյց տալ [illegible] սուներեք հատորները: Իր տուած [illegible] բաւականութեան, հետեւելով, կը [illegible] որ իր կողմէ երկու տասնեակ [illegible] ուրդներ բաշխուած, ոչ միայն [illegible] կանութեան եւ արուեստի [illegible] ուած են, այլեւ ձեռք բերած են [illegible] թիւններ, գտնելով նպաստ[illegible] միջավայր մը, իրենց ընդունակութ[illegible] ները զարգացնելու, ժամանակ [illegible] ուսանողներուն, երբ Պոլսոյ [illegible] ցի երկու օրաթերթերէ, [illegible] պարբերաթերթեր լոյս կը տեսնէին [illegible] ալ մշակոյթի որեւէ [illegible] Թեւեան կրնայ ուրեմն [illegible] սած գրական նոր սերունդով, [illegible] նշանակելի անուններ չեն պակսիր

Ամէն անգամ իմ ուշադրութիւնը գրաւէ մասնաւորապէս [illegible] մայնքային եւ մշակութային [illegible] նուիրուած տողերը : Մեր ընթերցողները կը յիշեն անշուշտ 1959ի հատորին [illegible] թիւ մեր արձանագրած տպաւորութիւնները այս սիւնակներուն մէջ 1960ի [illegible] տորին առթիւ ալ մատնանշած [illegible] սուցչական եւ դասագիրքի [illegible] բուն մասին: Այդ թուականէն ի վեր [illegible] եւ է լուծում գտած չըլլալով մէկ[illegible] 1959ին դասագիրքի տագնապը [illegible] ձեւով կը ներկայացնէինք. —

« 1955էն ի վեր ահազանգ կը հնչեցնեն, բանախօսութիւններու կը հրաւիր[illegible] տնօրէններ, ուսուցիչներ եւ հետաքր[illegible] բազմութիւն մը, բացատրելու [illegible] « ժամանակավրէպ» դասագիրքերու [illegible] ճակը, ցաւով կը խոստովանին որ [illegible] տարիներէ ի վեր նոր դասագիրք [illegible] տեսած չէ եւ հիներուն նոր տպագր[illegible] թիւններն են որ կը գործածուին [illegible] տարի կ'անդրադառնան այս տագնապ[illegible] բայց արմատական ոչինչ բրած են [illegible] գային մարմինները եւ մասնաւոր [illegible] նախաձեռնութիւն մը սկսած են մտածել այ[illegible] սին, խոստանալով յառաջիկայ [illegible] շրջանին նախակրթարանի տարրակ[illegible] կու դասարաններուն համար գոնէ դասագիրքեր պատրաստել »

Տրուած այս խոստումին բաց[illegible] պատասխանը կը գտնենք Երջանիկի հատորին մէջ դժբախտաբար: [illegible] որ 1960 տարին Եղիշէ Պատրիարք [illegible] եանի ծննդեան հարիւրամեակի [illegible] ութիւններու տարի՝ յայտարարուած [illegible]

Այդ առթիւ Պոլսոյ մէջ կազմուած [illegible] բատարակչական Յանձնախումբ [illegible] ծրագրած է հրատարակել երեսուն [illegible] ւելի պրակներէ բաղկացած [illegible] տոր մը Դուրեան – Շնորհալի [illegible] կար խորագրով, ուր պիտի [illegible] ուին յուշեր, յօդուածներ, կենսագ[illegible] ներ, ինչպէս նաեւ Դուրեան [illegible] հատընտիր գրութիւններ եւ [illegible] քարոզներ: Այս հատորին համար [illegible] տեսուած է քառասուն հազար [illegible] 200.000 Ֆրանք): Այս տեղեկութ[illegible]

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ՄԱՐԴԱԳԱՅԼ

(ՋՐՈՅՑ)

Նա ուրախ էր, որ գտնւում էր վերջապէս եղբայրների մէջ, ապրում էր նրանց հետ: Վաղուց գնացած պատկերներ խառն ու աղօտ կերպով, իրար խճողուած, հրէշային կերպարանքներ ստացած, դալուկ, մշտաշարժ հիւլէների պէս՝ պտտում եւ ապա ոչնչանում էին նրա առջեւ :

Ցանկարծ զարթնեց եւ վեր թռաւ : Մի քանի ձայներ ընդհատել էին նրա քունը :

Երբ քնատ աչքերը տրորեց, քիչ մնաց ուրախութիւնից ու զարմանքից գժուէր : Մի վայրենի ուրախութեան ճիչ թռաւ նրա կրծքից: Մարդիկ էին այնտեղ կանգնած, իր կողքին, իր առաջ :

Այո, մարդիկ: Տխուր, խորշոմոտ երեսով երեք դէմքեր, որոնք խոշոր փայտերով զինուած՝ շրջապատել էին նրան, իսկ հեռւում կանգնած մի աւելի հաստափորն ու կարճլիկը՝ հրամաններ էր արձակում: Սկսեց ագահութեամբ, խորին հետաքրքրութեամբ դիտել: Եւ ամէն յիշողութիւն վերանորոգուեց իր մէջ :

Նրան շրջապատողները կալուածի բանւորներ էին, իսկ հաստափորը մի կալուածատէր :

Առաւօտ շուտով, երբ վերջինս բահերով զինուած երեք բանւորների հետ այցելում էր իր արտերը, ծառի տակ տեսել էր այդ մերկանդամ, բրդոտ, խառն մազերով ու սոսկալի դէմքով արարածին :

Մարդ էր, ի հարկէ, մարդ, բայց վայրենի :

Եւ որովհետեւ այդ դէպքը պատահում էր աշխարհիս մի այնպիսի անկիւնում, ուր այդ տեսակ թշուառ արարածներ հազուադէպ չէին, աղան մտածեց զարթեցնել նրան եւ տեսնել թէ ինչ պէտք էր անել յետոյ:

Բանւորները ետ քաշուեցին, երբ «վայրենին» բարձրացաւ : Շատ էր նմանում մի գազանի, եւ նրա տեսքը վախ պատճառեց բոլորին: Բայց երբ աղան հեռուից տեսաւ, որ «գազանը» չարութիւն չունէր դէմքի վրայ, յարձակման եւ այլ նշաններ չէին ցոյց տալիս, ինքն առաջացաւ զօրեղի հովեր եւ գոչեց ․

— Ո՞վ ես դու եւ ի՞նչ իրաւունքով ես մտել իմ հողերի մէջ :

Մանուկը ոչինչ չհասկացաւ, բայց յուզուեց : Մարդկային ձայնը, չնայելով որ դուր չեկաւ, սրտին խփեց, չէ՞ որ իր եղբայրն էր, որ իրեն խօսք էր ուղղում : Փորձեց խօսել, ճիգ գործեց եւ կոկորդից միայն խուլ, ընդհատ ճիչեր եւ ոռնոցներ արտադրեց՝

— Համր է, վճռեց աղան :

—՝Համր է, արձագանգ տուին բանւորները :

Զգաց մանուկը, որ իրեն չհասկացան, որ ինքը նրանց պէս խօսել չէր կարողանում ; հասկացաւ որ ինքը օտարացել էր նրանց համար եւ որ իրենից վախենում էին իր նմանները :

Ըմբռնեց այդ, սիրտը սեղմուեց եւ արտասուքը իջաւ նրա արիւնով լիքը աչքերից :

Աղան իմացաւ դրանով որ վայրենին մի խեղճ համր արարած պիտի լինի, ո՞վ գիտէ որ կողմից եկած, ի՞նչ արկածների ենթարկուած :

Եւ ուշադրութեամբ զննելուց յետոյ նրա կազմուածքն ու մկանունքները՝

— —Ուժեղ է, մտածեց նա, լաւ գործաւոր կարող է լինել եւ քիչով էլ գոհ կը լինի, երեք մարդու գործ կարող է շինել :

Յետոյ հրամայեց գործաւորներին տանել նրան կալուած եւ կերակրել :

Այսպէս մանուկն ընկաւ իր նմանների մէջ :

Ուրախ էր նա, խիստ ուրախ: Տեսաւ նորից տուն ու այգի, կրակ ու ծուխ, որոնց նա երազի պէս յիշում էր, տեսաւ թէ ինչպէս են ապրում մարդիկ եւ ինքն էլ աշխատեց «մարդ» դառնալ :

Միւս օրը տարան նրան արտ եւ ձեռքը տուին բահն ու բրիչը : Չգիտէր թէ ինչ էին ուզում անել տալ իրեն: Նրան [illegible] րեցրին, որ պէտք էր գործել, բա[illegible] կել, հողը հերկել, վարել, բուսըն[illegible] ապա նրան արդիւնքովը լցնել [illegible] ամբարները:

Սկսեց նա աշխատել ուրիշ երեք բանւորների հետ :

Դեռ ոչինչ չէր հասկանում, ուրա[illegible] որ իր նմանների մէջն էր, անում էր [illegible] ուզում էին իրանից, ուտում էր [illegible] տալիս էին, իսկ եթէ տուածով չէր [illegible] տանում, գիշերները դուրս էր գնա[illegible] գտնում եւ անօթութիւնը յագեցնում [illegible]

Դեռ չգիտէին նրա այդ սովորու[illegible] աղան չէր իմացել, ուստի եւ [illegible] կարողանում էր ստամոքսին [illegible] տալ :

×

Ապրեց նա այդպէս բաւական ժամա[illegible] նակ: Մոռցաւ հետզհետէ Սար[illegible] Ձէրին, Սիդին ու Սամին, քարայր[illegible] անտառը, մոռցաւ ազատ օդն ու [illegible] Աշխատում —գործում էր մինչեւ [illegible] Սկսեց քիչ քիչ էլ խօսել մարդկանց [illegible] եւ որովհետեւ ոչ մի տեղ չէր գնա[illegible] մոռուեց, որ մարդը ծնուել է այդ[illegible] այդ է նրա կեանքը, որ իր պէս [illegible] ստեղծուած են միայն գործելու [illegible] աղայի համար :

Վ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

(8 Շար.)

ՃԱԿԱՏԱԳԻՐ

Ե[illegible] փառքը, երբեմըն իրճուածք էր
[illegible] լոյս պատկերը թուղթին վրայ,
[illegible] եւ խոստմնալից բսպառումներ
[illegible] ծէլն սրբազան բոցը արուեստին։

[illegible] հիմա, երբ ունայն է ամէն պարծանք,
[illegible] սուղ փուշեր են տատասկի,
[illegible] ափսոսանքով կը փոթորկի,
[illegible] սէջ. կը գտնեմ ցաւ ու սլատրանք։

[illegible] գիւ զէն արբեցուց. ո՛չ մէկ մատեան
[illegible] խորհուրդը անսահման,
[illegible] մխուած իմաստը սորվեցայ ...

[illegible] օր մ'ալ մեծ գիշերին բաւիղն իջնեմ,
[illegible] փառքի շքեղ սրսակներէն
[illegible], այլ ծաղրը խաչ մ'ուսիս վրրայ ...

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ԾՆԻԼ ԵՒ ՄԵՌՆԻԼ

Փրոֆէսոր Փամթէօր – Վալերի Ռատոն կ'ըսէր երբ Ռընէ Հիւկ ակադեմական կ'ընտրուէր.— «Ինչ որ կը ծնի պէտք մեռնի, այս է զիտութիւնը։ Ինչ որ կը մեռնի պէտք վերածնի, այս է հաւատքը»։

Թիւր տալով, Բագարատ Թեւեան անգամ մը եւս Հայերէն գատարրքի խնդիրը կ'արծարծէ եւ շատ տեղին ու արդար դիտումներ կ'արձանագրէ ... — Երբ պահ մը ենթադրենք թէ այդ մեծ զումարը Ս. Գասպիարք հօր բարեհոգի նախաձեռնութեամբ կարելի պիտի ըլլայ հայթայթել մեր սիրելի համալսարանին, պէտք չըլլա՞ր արդեօք նաեւ խորհիլ թէ յանուն ինչի պիտի ըլլայ այդ ձեռնարկութիւնը։ Յանուն ընթերցասիրութեան տարածմա՞ն միթէ, այս գորուն եւ բազմակարիք մեր հասարակութեան մէջ, որ տակաւին հայերէնի [illegible] չունի իր դպրոցներուն մէջ, [illegible] մեծցուցած զաւակ[illegible] իր հայերէն տխպար քերական [illegible] չունի» (ստորագծումները մեր կողմէն)։

Բագարատ Թեւեանի այս արդար դիտողութիւնը բաժնելով, կը մնայ շնորհակալ իր անխոնջ վաստակը, որ խառնուած ոճերին, հանինայի, պարզ ու զուարճալի դիտելիքներով, պատմութիւններով, քառեակներով ու սրամտութիւններով կրցած է հրապուրել հետզհետէ աւելի մեծ թիւով ընթերցողներ, գործնական նպատակներ հետապնդելով մէկտեղ, մեր մշակոյթին ծառայած է, անհրաժեշտ գժուարին եւ ապերախտ պայմաններու մէջ։

Ցիշատակի հատո՞ր թէ հայերէն դասագիրք, ո՛ր ըլլալ ...

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՕՍԵԱՆ

Ց. Գ.— Երջանիկ տարեգիրք, 1960 (երեսուն եւ մէկ տարի) կազմեց՝ Բագարատ Թեւեան, Պոլիս։

Ձ[illegible] ՁԵՌ [illegible] ՁԵՆ ՎԽՐԱՏԱՐՁՈՒԹԻՒՆ։

ՔԱՂԱՔՆԵՐ ԱՆԽԱՐՀԻ

Ամբողջ օրը քար ու աւազ կրեցինք։

Յետոյ նստանք՝ քիչ մը հանգչելու համար։

Գիշեր էր։

« Հը՞մ » կ'ըսէինք։

Լերան կողին վրայ լոյսեր կը վառէին։

Կը վառէին լոյսեր նաեւ [illegible] վրայ։

Կը նայէինք իրարու։

Հեռուէն աղջիկներ կ'անցնէին։

Մենք կը շարունակէինք ըսել՝ «Հըմ»։

Բարձրահասակ գինուորը ըսաւ. «Ալիքանթէ»։

Մենք խօսեցանք ի վերջոյ.

— Ի՞նչ «Ալիքանթէ»։

— Սիտնի, Ալիքանթէ։

— Սիտնի՞ն ալ։

— Միայն Սիտնի՞ն։ Քաղաքները աշխարհի։

Երկու կիներ կ'անցնէին։ Կանգ առին անոնք։

— Ի՞նչ ըսիք, հարցուց մէկը։

Մատնացոյց ըրինք լոյսերը, եւ ըսինք.

— Քաղաքը։

— Քաղաքներն՝ աշխարհի։

Կիները խնդացին։ Բայց չմեկնեցան։

Բարձրահասակ զինուորը ըսաւ.

— Մանիլա, կինիկ։

Կիները մնացին։

Ցոյց տուինք իրենց՝ տերեւներու արանքէն՝ քաղաքին լոյսերը, ծովուն վրայ պսպղացող լոյսերը, եւ՝ գիշերը։

— Քաղաքներն աշխարհի։

— Սան Ֆրանսիսքօ, աղաղակեց բարձրահասակ զինուորը։

Մենք աղաղակեցինք.

— Լեկհորն։

— Աքափուլքօ։

Մեր մէջէն փոքրահասակ մէկը ըսաւ.

— Արքուաթա Սքրիվիա։

Շատ գեղատի էր ան։ Դողդոջուն, նուրբ տղայ մը։

Հարցուցինք իրեն, թէ ի՞նչ քաղաք էր այդ մէկը։

— Հոն ինկայ, ըսաւ, Գարսկատանի մէջ է։

Նուագներ կ'անցնէին՝ վարէն.

Մեր մէջէն ամենատարիքոտը ըսաւ.

— Ես Բաբելոնի մէջ էի։

— Բաբելոնի մէ՞ջ։

— Այո, Բաբելոնի մէջ։

— Բաբելոնը հին քաղաք մըն էր, ըսաւ բարձրահասակ զինուորը։

— Ես ալ՝ հին մարդ եմ արդէն, ես Բաբելոն էի՝ երիտասարդութեանս, ըսաւ տարեց մարդը։

— Սակայն Բաբելոնը կորած է հիմա, ըսաւ բարձրահասակ զինուորը։

— Ամէն ինչ կորած է, պատասխանեց՝ տարեցը։

— Աւազներուն ներքեւ է, կործանած է՝ դարեր առաջ, ըսաւ բարձրահասակ զինուորը։

— Այդպէս է, պատասխանեց տարեցը, որքան գեղեցիկ էր ան։

Եւ հառաչելով՝ աւելցուց.

«Ինչ լոյսեր ունէր ան ...»։

ԷԼԻՕ ՎԻԹԹՈՐԻՆԻ

ՀՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԿԱՐԵՒՈՐ ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ
ԿՄԱԽՔՆԵՐ՝ ՈՐՈՆՔ 100 ՄԻԼԻՈՆ ՏԱՐՈՒԱՆ ՀՆՈՒԹԻՒՆ ՈՒՆԻՆ

Խորհրդային պաշտօնաթերթերէն՝ Իսվեսթիայի մէջ, խորհրդային գիտնական՝ Ռոզտէչվէնսքի յօդուածով մը կը հաղորդէ, թէ Ներքին Մոնկոլիայի մէջ, Մաարթու քաղաքին մօտերը Խորհրդային եւ Չինն գիտական արշաւախումբը երեւան հանած ու գտած է կարեւոր թիւով տինոսոր կմախքներ եւ նոյն ժամանակաշրջանին ապրող մարդոց գործածած՝ զէնքեր եւ իրեղէններ։

Կմախքները կը պատկանին երկրագունտին վրայ աւելի հարիւր միլիոն տարի առաջ ապրած կենդանիներու, որոնց մէկ քանին տինոսոր տեսակէ են։ Այս կենդանիները այսօր գոյութիւն չունին, անոնք պատմական ժամանակներուն կ'ապրէին ջրառատ անտառներու եւ ճախճախուտներու մէջ եւ կը կերակրուէին բուսականութեամբ։ Ասոնց երկարութիւնը՝ 16էն 18 ոտք եղած է եւ կը քալէին իրենց ետեւի ոտքերը գործածելով։ Գտնուած են նաեւ արքէոփթերիքսկենդանիներու երեսուն կմախքներ։ Այս կենդանիները երկար պոչ եւ փոքր եղջերուի մը մեծութիւնը ունէին, կը բնակէին «թաց անտառներու» մէջ։ Երեք կմախքներ եւ 20 գանկեր կը պատկանին պրոնթօզօրուս անունով ճանչցուած կենդանիներու, որոնք կ'ապրէին քառասուն միլիոն տարի առաջ եւ կը նկատուէին աշխարհի ամէնէն մեծ կենդանիները։ Ասոնք իրենց կերը կը հայթայթէին հողը փորելով իրենց ոսկրուտ կնճիթովը։

Գտնուած են մէկ միլիոն տարի առաջ ապրած ձիերու կմախքներ, ինչպէս նաեւ հին դարաշրջաններու զէնքեր եւ իրեղէններ։

ԵՐԳԻԾԱՆՔ
ԵՐԿԱԹԷ ՎԱՐԱԳՈՅՐԷՆ ԱՆԴԻՆ

Այս խորագրով՝ մէկ քանի երգիծանքներ կը պատմէ ամերիկեան թերթ մը՝ «Ինտիանափոլիս Սթար»։

Վարշաւայի մէջ ծանօթ կապելայ մը կայ՝ «Քոռ» անունով։

Բեմին վրայ քով քովի նստած են հինդ հոգի եւ կը դիտեն խորհրդային «սպուտնիկ»ին շարժումները երկինքին վրայ։ Լուռ են։ Ամէնքը բոպիկ են եւ իրենց ափին մէջ ունին կտոր մը չոր հաց։

× Հունգարիոյ մէջ բանտարկեալի մը կը խոստանան ազատ արձակել զինք եթէ կարենայ օգնել բնակարանային տագնապը լուծելու եւ Հացին նուազման ու եկեղեցի այցելողներու թիւին ատրճանական յաւելման առաջքը առնելու։

Բնակարանային տագնապը լուծելու համար բանտարկեալը կ'առաջարկէ բանալ Հունգարիոյ արեւմտեան սահմանները, այդ ձեւով, կ'ըսէ, բազմաթիւ բնակարաններ պիտի պարպուին։

Հացին անբաւարարութեան առաջքը առնելու համար՝ փակել արեւելեան սահմանները։ Այդ պարագային Հունգարիոյ արմտիքը գէպի արեւելք պիտի չհոսի եւ լիուլի պիտի բաւէ երկրին։

Իսկ եկեղեցի յաճախելէ պիտի դադրին մարդիկ, եթէ այնտեղ կախէք Խրուշչեւի, Քատարի եւ ուրիշ համայնավար պետերու նկարները .... ։

× Լեհ մը կը վերադառնայ Խորհրդային Միութենէն։ Անոր կը հարցնեն, թէ ի՞նչպէս ապրած է «Սովետներու աշխարհին մէջ»։

— Ես չէի կրնար որեւէ բանի համար դժգոհիլ,— կը պատասխանէ ան։

Նոյն պատասխանը կուտայ, երբ կը հարցնեն գործերու, վճարումներու, բնակարանային պայմաններու մասին։

— Լաւ,— կ'ըսէ հարցում ընողը,— եթէ դուք չէիք կրնար դժգոհիլ, ինչո՞ւ ուրեմն վերադարձաք։

— Օ՜, — կը պատասխանէ վերադարձողը, — որովհետեւ այստեղ ես կրնամ գանգատիլ այդ խնդիրներուն համար։

× Ձեռ մը երկար բարակ կը դիտէ Փըրակայի մէջ խորհրդային ցուցահանդէսին ժամացոյցները։ Երբ իրեն կը հարցնեն, թէ ինչո՞ւ այդքան ուշի ուշով կը դիտէր ժամացոյցները, կը պատասխանէ.

— Կը փնտռեմ իմ ժամացոյցս, զոր կարմիր զինուոր մը խլեց դատաւէս ...

ԿԵԱՆՔԸ ՀԻՆ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՅ

ԺԱ.

Եւ ահա տղայի ծնողները հանգիստ [illegible] էին աղջկան ծնողքների մօտ։ [illegible] ոչ ոք, բայց աղջկանից, չէր [illegible] սպրում նրանց գալու նպատակը։ Աղջիկն իմանում էր, որովհետեւ [illegible] կտուրի վրայ թուղթ դրած կը լինէր [illegible] երիկուներ պապա, մարս տի գան քեզ [illegible], քեզ հարցընեն նէ՝ չամչնաս, ըսէ [illegible] կ'ուզեմ»։

«Եթէ մրգի հարցնէք մեր կամքովն է, [illegible] տեսնենք աղջիկը կ'ուզէ՞» — պատասխանում էին աղջկայ ծնողները տղայի ծնողքներին։

Եւ կէս գիշերին աղջկայ մայրը, անտղայի մայրը, հարց էր տալիս աղջկան.

— Քա, Զարուհ, քեզ կ'ուզեն, ի՞նչ կ'ըսես։

Աղջիկը չի պատասխանում, կարմրում է, ապա ծիծաղելով փախչում։

Մայրը յայտնում է իր խորհրդակցութեան արդիւնքն ամուսնուն.

«Էսպէս, էսպէս»։

— Էհ, տանք որ երթայ. խելքը տեղ է ըրեր։

Մինչեւ առաւօտ ամէն ինչ յայտնի է, բայց անմիջական պատասխան չեն տալիս. դա էժանութիւն է, երբեմն մինչեւ անգամ անցնում է մի ամիս, երբ թէ աղջկան համոզում են. բայց երբ պատասխան էր սրւում տղայի կողմից անմիջապէս նշանը բերում էին, ցոյց տալու համար, որ իրենց ընտրած աղջկան համար նրանք ցանկութիւն ունեն չուտ չարժուելու։

Եւ պատահում էր, որ ողկոյզների տակ բացվածում սէրը, լուռինը, կապոյտ երկինքը բոլորովին անհամապատասխան էին լինում երկու ջահելների ծնողքների յարաբերութեան։ Սեւ ամպերը կուտակւում էին, ծայր էր առնում ողբալի մի տրագեդիա։

Ոչ մի խրատ՝ ծնողքներին համոզելու՝ չէր օգնում։ Քարային յամառութիւնը չէր փշրւում. չէ՞ որ դաւաճանի էին եւ հայ։

Եւ տարածւում էր աղէտալի լուրը — տղան իրեն գցել է կտուրից ներքեւ, գանկըն ամբողջ ցրիւ եկած։ Եւ ահա մի ուրիշ աղէտալի լուր — աղջիկը թունաւորել է իրեն։ Տղան իր մահուանից առաջ իր ձեռքով է տարել աղջկան խնդրած թոյնը։

ԺԲ.

Եւ գոյութիւն չունէր, բացարձակապէս գոյութիւն չունէր պետական կամ հասարակական ոչ մի հիմնարկ, որ խնամէր խենթերին ...

Խենթեր ...

Փողոցները լիքն էին զանազան տեսակի խենթերով։ Նրանցից ոմանք եկել էին գիւղերից, ոմանք՝ ուրիշ քաղաքներից, իսկ շատերը նախկին ընիկ խելօքներ էին, որ պժուելով՝ դուրս էին ընկել տան շրջափակից։

Թերեւս նրանցից մեծամասնութիւնը, այժմ մտածում եմ, կարող էր բուժուել, բայց ընկնելով փողոցները անխնամ, դարձել էր բոլորովին անբուժելի, որովհետեւ երեխաներն ու անկիրթները ընկնում էին նրանց ետեւից եւ ջղայնացնում՝ աւելի եւս մթագնելով նրանց հոգեկան քաոսը։

Գաւառական քաղքենիութիւնը, որ ամէն մի հնացած, փտած սովորութեան համար, ինչ որ բարոյականի համար՝ մարդկանց կախաղան էր բարձրացնում, չունէր ոչ մի տեսակի բարոյական գէթ խղճալու այդ տարաբախտ մարդկանց։ Այդ քաղքենիութիւնը հրճւում էր, երբ երեխաներն ու անկիրթները սկսում էին դիւային խաղերը խենթերի հետ։

×

Ցիշում եմ պարոն Բաղդասարին։ Սա երկարահասակ, սեւ, երկար եւ խիտ մօրուքով եւ սեւ ու թաւ յօնքերով մի մարդ էր։ Նա եղել էր ուսուցիչ, խենթացել էր սիրուց — թաղականի աղջկայ էր ուզել, մերժել էին թէ՝ «խաֆան լեցուն, փորը պարապ վարժապետ է», եւ ահա ֆրանսական սեւ ռեդինգոտը հագին՝ ընկեր էր տնից դուրս — ահարեկուած։

Ինչ որ բանից վախենում էր ու ... փախչում։ Ի՞նչ էր տեսնում — ոչ ոք չէր հասկանում, ոչ ոք չէր ցանկանում հասկանալ։

— Պարոն Բաղդասար, եկաւ ... — ճչում էին անկիրթները։

Եւ ահա պարոն Բաղդասարը փրփրում էր, կատաղում եւ սկսում էր վազել ազատ արձակուած սեւ ձիու նման — ահաբեկուած, սարսափահար աչքերով։ Մէկ–մէկ ետեւ էր դառնում, նայում եւ աւելի կատաղած ու սարսափած փախչում, փախչում էր փողոցից փողոց։ Ամէն կէտից — դռներից, լուսամուտներից, կտուրներից, փողոցի անկիւններից հռհռում էին եւ լրբօրէն ճչում։

— Պարոն Բաղդասար, եկաւ ...

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(Շար.)

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ՝ ՅՈՒԼԻՍ 24ԻՆ

Վայրը՝ նոյնը։
Պատուոյ նախագահութեամբ Կառավարութեան քաղաքապետ՝ ՎԻՔԹՈՐ ՍԱՒԻՆԻ
Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ։

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Համաչխարհային Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղին։

Յուլիս 24ին, Կիրակի առաւօտ ժամը 9էն մինչեւ երեկոյ ուշ ատեն, Տէսինի ժան Թորոսեանին Սեւան ճաշարանի զովասուն պարտէզին մէջ։ 35 Ավրնիւ Ժան Ժօրէս։

Առատ կեր ու խում։
Զուարճացուցիչ ըմպելիներ։
Շամփուրով խորոված, գիւրամատչելի գիներով։
Երգ, արտասանութիւն, պար, արեւելեան եւ եւրոպական նուագ, նոյնպէս Զարդանճագցիներու աւանդական պարը՝ Ալաշէն։ Երկսեռ խումբով։
Հանդէսի հասոյթին նպատակն է օգնել Միութեան կարօտեալներուն եւ Միութեան որդեգրած ուսանող սաներուն։
ՏԱՆՈԹ.— Անձրեւի պարագային ապահովուած վայր։

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Մեր ընթերցողներուն արձակուրդի ամիսները, արձակուրդի շրջան՝ է նաեւ թերթին առաքումով զբաղող մեր պաշտօնեաներուն համար՝ որոնց կարգուբացակայութիւնը զգալի կերպով կը դժուարացնէ մնացողներուն առօրեայ աշխատանքը։

Կը խնդրենք մեր ազնիւ բաժանորդներէն որ, արձակուրդի առժամեայ հասցէի փոփոխութեան համար, նախընտրաբար հաճին դիմել որեւէ թղթատարական գրասենեակ։

Ընթացիկ պարզ եւ ձրի գործողութիւն մըն է, որուն գործադրութեան համար պէտք է լեցնել տեղւոյն վրայ տրամադրելի՝ հետեւեալ խորագիրով դեղին թուղթը․—

Formulaire No 755-A — ORDRE DE RÉEXPÉDITION
(Changement d'adresse temporaire)

Կանխաւ շնորհակալութիւն մեր բաժանորդներուն որ պիտի ուզեն այդ ձեւով դիւրացնել մեր գործը։

Բացառաբար մեր խնդրանքը գործադրելու անկարելիութեան մէջ գտնուող բաժանորդներուն համար, հասցէի փոփոխութեան ծախքն է՝ 2.50 Ն. Ֆ., կանխաւ վճարելի։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ
ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆ ՍՐԱՀԻՆ

Լիոնի «Մշակոյթի Տան» յանձնախումբին միջոցաւ.

Տիկին Ժոզէֆին Ներկիզեանէ 300 Ն. Ֆ., Անդրանիկ Օպուզեանէ յիսուն Ն. Ֆ., Մարտիրոս Մուրատեանէ յիսուն Ն. Ֆ., Պրն. Վահրամ Զանոբեանի յիշատակին իր բարեկամները՝ Ղազար Ղազարեան 10 Ն. Ֆ., Սահակ Կէնճեան տասը Ն. Ֆ., Մարտիկ Պետանեան, Զաքէոս Վարժապետեան, ու եղբայր Ցակոբ Զանոբեան տասնական Ն. Ֆ.։

Գումար 450 Ն. Ֆ.։

Միհրան Կարապետեանէ, (Պրիւսէլ) 30 Ն. Ֆ.։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

1960 – 1961 տարեշրջանի արձանագրութիւնները բացուած են։ Արձանագրութեան համար դիմել վարժարան, 1 Պուլ. տիւ Նոր, Լը Րէնսի։

ՀԵՌԱՁԱՅՆ 927 – 01,72

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»ը 5 Նոյեմբեր, Շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ, Հինգերորդ Թաղամասին քաղաքապետարանի չքեղ սրահներուն մէջ։

×

ՈՂԲԱՑԵԱԼ ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆԻ ՍԳԱՀԱՆԴԷՍԸ 6 Նոյեմբեր, Կիրակի կէսօրէ վերջ, Սորպոնի մէջ։

«ՀԱՅ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՕՐԸ» ԽԱՆԱՍՈՐԻ տարեդարձի առթիւ։ Շաւիլի անտառին մէջ, Յուլիս 24, Կիրակի օր։

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — R. C. Seine 57 A 2731 — Téléph. : PRO. 86-60 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22Ն. Ֆր.
Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 19 ՅՈՒԼԻՍ — MARDI 19 JUILLET 1960

ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8852 — 36EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4653

[illegible]ԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵԹԷ ՉՔԱՇՈՒԻՔ, ՌՈՒՍԵՐԸ [illegible] ՎԱՆՁԵՆՔ,, Կ'ԸՍԵՆ ՔՈՆԿՈՅԻՆԵՐԸ ՊԵԼԺԵՐՈՒՆ

[illegible] ՄԸ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ Կ'ՈՒԶԵՆ ՔԱԹԱՆԿԱՅԻ ՄԻԱՆԱԼ

ՆՈՐ ՔՈՐԵԱ՞ ՄԸ

Քոնկոյի հարցը միջազգային բնոյթ առած է եւ պատճառ դարձած որ Խրուշ[illegible] սպառնալից կարգայ արեւմուտքի :

[illegible] փոխադրութիւն մը տեսնուած է [illegible] մասին : Երեք հարիւր թոն [illegible] կը փոխադրէ Գրիւսէլի [illegible] որ այս լուրը հաղորդեց [illegible] թէ Գեղծիա ՄԱԿի ուշադրութեան [illegible] է այս պարագան : Միջազգային [illegible] իրաւունք չունի արգիլելու [illegible] առաքումները : Միւս կողմէ [illegible] Միութեան ՄԱԿի մնայուն [illegible] Սոպոլեւ պահանջած է որ Ապահովութեան Խորհուրդը բացառիկ [illegible] գումարէ ամէնէն ուշը երեքշաբթի [illegible] համար Քոնկոյի ներկայ կացու[illegible] :

[illegible], ՄԱԿի ընդհանուր քար[illegible] դիմում կատարած է, երեք եւ[illegible], մէկ ասիական եւ մէկ լատին Ամերիկեան պետութեան, որպէսզի զին[illegible] ղրկեն՝ Քոնկօ : Թէեւ չէ յայտա[illegible] երկիրներու անունները սակայն [illegible] թէ խնդրոյ առարկայ երկիր[illegible] են՝ Եթովպիա, Շուէտ, Իրլան[illegible] Գերմանիա եւ Հայիթի : Շուէտ [illegible] իր մասնակցութիւնը (1000 [illegible] :

Միւս կողմէ Քոնկոյի կառավարութիւ[illegible] պահանջած է խորհրդային ուժեր [illegible], եթէ Պելժ ուժերը չմեկնին [illegible] երեք օրուան ընթացքին : Այս [illegible] բռնած է կառավարութեան [illegible] մին՝ Քումպոյու : [illegible] թէ Լումումպա [illegible] եղած [illegible] յայտարարութենէն :

[illegible] կառավարութիւնը ներքին [illegible] մը կ'անցընէ, քանի մը օրէ ի [illegible] վարչապետ, Լումումպա եւ քանի [illegible] նախարարներ որոշած են խիստ քա[illegible]ղաքականութեան մը հետեւիլ : Կարգ մը [illegible] նախարարներ ալ, ընդհակառակն, կ'ու[illegible] եւ խոհուն ուղեգիծի մը հետե[illegible] եւ Տելֆօ, առաջինը ար[illegible] նախագահ եւ երկրորդը Պելժիոյ [illegible], որոնք պելժական [illegible] եւ չափաւոր եւ գլխաւոր [illegible]ութեան կողմնակիցներ՝ հար[illegible] հրաժարած են : Լումումպա, [illegible] օրերուն [illegible] ինքզինքը [illegible] էր, այժմ կը թուի թէ իր [illegible] ամրապնդուած է : Առջի օր, ձայնա[illegible] Պելժերուն դէմ կրքոտ եւ առե[illegible] մը արտասանած է, վերջա[illegible] այս առթիւ յայտարարած է թէ Քոն[illegible] նախարարաց խորհրդարանը միա[illegible] որոշած են՝ պելժ ուժերու [illegible] պահանջել, մինչ իրականու[illegible] որոշումը տրուած է իր եւ քա[illegible] նախարարներուն կողմէ միայն :

[illegible] Քաթանկայի խորհրդարանը համաձայն [illegible] եւ վաւերացուցած է՝ վարչա[illegible] Չոմպէի որոշումը՝ անկախութիւն : [illegible] անդամ մը եւս ամբաստանած է [illegible] կառավարութեան վարչապետ [illegible] համայնավարութեան գիրկը [illegible] :

[illegible] կը փորձէ «Սփրինկէի ազատ պե[illegible]ութիւններու համադաշնակցութիւն» մը [illegible] կ'ուզէ գործակցիլ Պելժիոյ եւ [illegible] հետ : Էլիզապէթվիլ (Քա[illegible] մայրաքաղաքը) ժամանած են

ԿԻՒՐՍԷԼ ԿԸ ՊԱՐԶԷ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԱՐՏԱՔԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Թուրքիոյ Նախագահ - Վարչապետը՝ Կիւրսէլ ընդունելով յունական Էթնօս եւ Էլեֆթերիա թերթերուն թղթակիցները, պատասխանած է անոնց հարցումներուն եւ այդ առթիւ պարզած Թուրքիոյ արտաքին քաղաքականութիւնը :

Վարչապետը շեշտած է թէ Թուրքիա արաբական երկիրներու հետ իր կապերը պիտի զօրացնէ եւ բարեկամական սերտ յարաբերութիւններ հաստատէ : «Մեր սկզբունքն է՝ խաղաղութիւն երկրի մէջ, խաղաղութիւն տիեզերքի վրայ : Կը ջանանք բոլոր երկիրներու հետ բարւոք յարաբերութիւններ մշակել : Հետեւաբար շատ բնական է որ պիտի ջանանք զարգացնել մեր յարաբերութիւններուն Միջին Արեւելքի պետութեանց եւ եղբայր ու դրացի՝ Իրաքի եւ Արաբ Միացեալ Հանրապետութեան հետ, նկատելով մանաւանդ որ մեր միջեւ պատմական եւ աւանդական բազմաթիւ կապեր կան » :

Կիւրսէլ բսած է նաեւ թէ Թուրքիոյ յոյն փոքրամասնութիւնը Թուրք ազգին մէկ մասն է, հետեւաբար կ'օգտուի Թուրքերուն ունեցած բոլոր իրաւունքներէն :

✕ Ամերիկա վեց միլիոն տոլարի վարկ բացաւ Վանայ լիճին հիւսիսի կողմը 105 քիլոմեթր երկաթուղիի շինութեան համար : Նախապէս, Ամերիկա երկու միլիոն հարիւր հազար տոլարի եւ Անգլիա հարիւր հազար սթեռլինի արժէքով կազմած տուած էին Մուշ - Թաթվան երկաթուղիի շինութեան համար :

Թուանտա - Ուրունտի երկու նահանգնե[illegible] բու բանադնացներ : Քիվիւ եւ Քասայի նահանգները եւս, իրենց կարգին, բանագնացները ղրկած են՝ Էլիզապէթվիլ : Վերոյիշեալ չորս նահանգները Քաթանկայի միանալով՝ դաշնակցութիւն մը կ'ուզեն կազմել : Ուրիշ խօսքով պիտի անջատուին՝ կեդրոնէն : Քաթանկա նոր դրօշ մը սկսած է գործածել (կարմիր - ճերմակ, տրամանկիւն կանաչ եւ երեք խաչեր ճերմակ մասին վրայ) : Քաթանկայի ուժերու ընդհ. հրամանատար նշանակուած է՝ պելժ գնդապետ մը, Շամփիոն : Նախկին հրամանատարը՝ զօրավար Լիւնտուլա (Թափշիկ) արտաքսուած է՝ նահանգէն :

Գրիւսէլ կը վարանի ճանչնալու՝ Քաթանկայի անկախութիւնը, հակառակ փափաքին : Կը վախնայ որ նոր բարդութիւններ ծագին : Այսուհանդերձ յատուկ պատուիրակ մը ճամբած է՝ Էլիզապէթվիլ : Լինտըն (պատուիրակը) յայտարարած է թէ տնտեսական եւ թէքնիք օժանդակութիւն պիտի ընծայուի Քաթանկայի :

Մոսկուայի պելժ դեսպանը Գրիւսէլ վերադարձած է, առջի օր : Երկու երկիրներու միջեւ յարաբերութիւնները լարուած են, վերջերս Խրուշչեւ խիստ բառերով Պելժիոյ վրայ յարձակած էր : Պելժիա իր կարգին բողոքած էր :

Այս խնդրին կապակցութեամբ՝ Էյսքէնս, Պելժիոյ վարչապետը յայտարարած է— «Եթէ կանչեցինք մեր դեսպանը, ամէն մարդ գիտէ թէ ինչ կը նշանակէ այս, դիւանագիտական լեզուով » : Այս առթիւ շեշտած է նաեւ, «փոքր երկիր ըլլալով իրաւունք ունինք պահանջելու որ մեծերը յարգեն մեզ » :

Եւրոպացիներու պարպումը միշտ կը շարունակուի :

ՄԱԿի ուժերուն հրամանատարը՝ Զօր. Ալեքսանտր (ամերիկացի) յայտարարեց թէ ամէն ինչ աւելի լաւ կ'ընթանայ Քոնկոյի մէջ :

Լէոփոլտվիլի ձայնասփիւռը յայտարարեց թէ ՄԱԿն է որ լեհական փոխադրանաւով մը զէնքեր կը ղրկէ Քոնկօ :

Սրբ Սրին

«Ի ՀԱՐԿԷ ՄԵՐ ԵԿԵՂԵՑԻՆ »

★

— Ինչո՞ւ հայերէն չես խօսիր, աղջիկս ...

— Կ'ամչնամ, իմ հայերէնս շատ գէշ է :

— Սորվէ ...

— Օգո՞ւտը ինչ է ... Այս երկրին մէջ հայերէնով դրամ չես կրնար շահիլ ...

— Մարդիկ իրենց ժողովուրդին լեզուն՝ դրամ շահելու համար չէ որ կը սորվին ... Մայրենի լեզուդ է, պիտի սորվիս ...

— Ի՛մ մայրենի լեզուս չէ ... Իմ հայրիկիս եւ մայրիկիս մայրենի լեզուն է ... Թող անոնք խօսին .

— Լա՛ւ, անոնց հետ ի՞նչ լեզուով կը խօսիս ...

Ես այս երկրին լեզուն կը խօսիմ, անոնք ալ իրենց երկիրէն եկած լեզուով կը պատասխանեն :

— « Իրենց երկիրը» քու երկիրդ ալ չէ՞ ... :

— Ո՛չ ... Ես այս երկիրը ծնած եմ ... Մարդ քանի՞ հատ երկիր կ'ունենայ — մէկ հատ ... Երկիր՝ մայրիկ ըսել է ... Մարդ միայն մէկ մայրիկ կ'ունենայ ...

— Կը տեսնեմ որ փաստաբանութեան ալ խելքդ կը հասնի ... Լա՛ւ, մեծ մայրիկդ քու լեզուդ կը հասկնա՞յ ...

— Բա՛ռ մըն ալ չի հասկնար : Ատոր դարմանը գտած ենք — ես մայրիկիս կը խօսիմ, ան կը թարգմանէ ...

— Ըսել կ'ուզես որ դուն բնա՞ւ հայերէն չես գիտեր ...

— Գիտեմ, բայց կ'ամչնամ ...

— Ներողութիւն, մինչեւ հիմա ամչնալիք հայերէն մը չէ որ կը խօսիս հետս ... Ես «երկիրէն եկած»ներ կը ճանչնամ, որոնք այդքան ալ չեն կրնար խօսիլ ...

— Շնորհակալութիւն ... Ան ի՞նչ երկան բառ է ... Աղէկ խօսք բացիք ... Ձեր հայերէն լեզուն ...

— Ըսէ «մեր հայերէն լեզուն » :

— Լա՛ւ, մեր հայերէն լեզուն շատ երկան բառեր ունի ... Լեզունիս չի դառնար ... Ատ ալ ուրիշ պատճառ մըն է որ հայերէն չխօսինք, մե՛նք այս երկիրը ծնածներս ...

— Դուք կարճ բառերը սորվեցէք, կը բաւէ ... Կարճ բառեր ունեցող լեզուն սորվիլ դիւրին է ... Քաջութիւն ունեցողը կը նետէ երկար բառեր ունեցող լեզուն կը սորվի :

— Հայերէնը ուրիշ դժուարութիւն մըն ալ ունի — քերականութիւնը շատ խըրթին է ... Հազար ու մէկ կանոն, հազար ու մէկ բացառութիւն ...

— Ո՛չ աւելի քան մեզի ծանօթ օտար լեզուները ... Բայց, երեւի, բաւական ծանօթութիւն ունիս մեր լեզուին մասին ... Ա՛լ ինչո՞ւ կ'ըսես թէ չես գիտեր ...

— Չեմ գիտեր չէ, բայց, ինչպէ՞ս ըսեմ որ չվիրաւորուիք ...

— Ուզածիդ պէս ըսէ, չեմ վիրաւորուիր ...

— Չեմ ուզեր խօսիլ, որովհետեւ, ինչպէս ըսի, օգուտ չունի ...

— Քեզի բան մը ըսեմ — երբ ձեր հիւրանոցը, պատէն նկար մը կը կախէք կամ ծաղկաման մը լեցուն վարդ կը դնէք դաշնակին վրայ, օգուտ ունի՞ն ...

— Ունի՛ն, ի հարկէ ... Մեր հոգիին, մեր սրտին կը խօսին ... Ես շա՜տ կը սիրեմ թարմ ծաղիկները ... Շա՜տ կը սիրեմ հին նկարները, հին առարկաները ...

— Ըսելիքս ականջիդ օղ ըրէ — մեր հայերէն լեզուն ալ մեր հոգիին, մեր սրտին կը խօսի ... Մեր լեզուն ե՛ւ թարմ ծաղիկ է՝ քաղցրաբոյր եւ հին նկար ...

— Թող առանձ ըլլայ, չվիճինք : Ուրեմն, ցտեսութիւն ...

— Ներողութի՛ւն, բան մը պիտի հարցնէի, մազ մնաց մոռնայի ... Մօտ օրէն հարս պիտի ըլլաս եղեր ... Պսակը ո՞ւր պիտի ըլլայ :

— Ատ ի՞նչ զարմանալի հարցում է — ի հարկէ, մեր եկեղեցին :

— Մե՞ր եկեղեցին ... Այսի՞նքն :

— Մեր, Հայոց եկեղեցին ... Հապա ի՞նչ, օտարին եկեղեցի՞ն պիտի երթայի ... խենթեցա՞ր եմ :

— Ո՛չ, բայց հայացեր ես, աղջիկս ... Հիմա, ազատ ես, կ'ուզես հայերէն խօսէ, կ'ուզես չխօսիր ... Ա՛լ քեզմէ չենք վախնար ... Որովհետեւ չես կորսուեր՝ շնորհիւ տանդ մթնոլորտին : Ապրի՛ս ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՐԵՇԱԼ ՖՈՆ ՔԵՍԵՐԼԻՆԿ, գերման զինուորական մեծագոյն դէմքերէն մէկը մեռաւ 74 տարեկանին Պատ - Նօյհայմի մէջ (Գերմանիա) : Վերջին աշխարհամարտի վերջաւորութեան, ընդհանուր հրամանատարն էր գերմանական բանակին Միջերկրականեան շրջանին մէջ : 1947ին, Վենետիկի մէջ բրիտանական զինուորական ատեանը մահուան դատապարտեց բայց վճիռը վերջը ցկեանս արգելափակման վերածուեցաւ : Առողջական պատճառներով ազատ արձակուեցաւ 1952ին :

ԿԱՍԹՌՆԷ ՆԵՆՁԻՆԻ, իտալացի, շահեցաւ Ֆրանսայի շրջանը հեծանիւով Կիրակի օր : Երկրորդ հանդիսացաւ ուրիշ իտալացի մը՝ Պաթիսթինի : Խմբական դասաւորման մէջ, առաջին հանդիսացաւ Ֆրանսա : Վերջին հանգրուանը շահեցաւ Ֆրանսացի՝ Գրասցիք : Շաբաթ օր վազորդները անցած էին Քոլոմպէ - լէ - Տէօ Էկլիզէն, ուր տը Կոլ զիրենք ողջունած էր :

ՏԻՐ - ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ, Մոսկուայի մէջ 7 մեթր 81 ցատկած է, երկարութեան մէջ : Խորհրդ. Միութեան ախոյեանութիւնը շահած է :

ՎՈՐՈՇԻԼՈՎ հրաժարեցաւ կեդրոնական կոմիտէի դիւանէն : Հին համայնավար մը եղած է ու վարած կարեւոր եւ պատասխանատու պաշտօններ : Լէոնիտ Պրեժնեւ, իր կարգին, հրաժարեցաւ քարտուղարի իր պաշտօնէն : Առաջին անգամ ըլլալով Փրաւտա բացառիկ թիւ մը հրատարակեց շաբաթ, այս լուրը հաղորդելու համար :

ԳՈՒՊԱՅԻ մէջ, հակահամայնավար ցոյց մը տեղի ունեցած է : «Գուպա այո, Ռուսիա ոչ» գոչած են՝ հազարաւորներ : Կառավարութիւնը եւ առաւ Ամերիկայի դէմ իր բողոքը զոր ՄԱԿին յանձնած էր :

ԷԹՆԱ (Սիկիլիա) հրաբխային լեռը ժայթքում մը ունեցած է, առջի օր : Սեւ ամպեր տեղացած է մինչեւ վաթսուն մղոն հեռաւորութեան վրայ : Վերջին ժայթքումը 1537ին տեղի ունեցած էր :

ԻՏԱԼԻՈՅ Տէմօ - Քրիստիանի կուսակցութեան քարտուղարը՝ Ալտօ Մօռօ յայտարարեց թէ համաձայնութիւն գոյացած էր Սաալիկեթի ընկերվարական - դեմոկրատներու, ազատականներու եւ հանրապետականներու միջեւ տեմոկրատ - քրիստոնեայ նոր դահլիճի մը կազմութեան համար : Վերոյիշեալ երեք կուսակցութիւնները պիտի աջակցին նոր կառավարութեան : Թամպրոնիի հաւանական յաջորդը կը նկատուի Ֆանֆանի :

ԳԱՀԻՐԷԻ Ալ Ահրամը կը գրէ, առանց աղբիւր յիշելու, թէ Ալժ. Ազատ. Ճակատը 5 պայմաններ ունի բանակցելու համար : Անոնց գլխաւորը՝ Ֆրանսական պատուիրակութիւնը պէտք է գլխաւորէ՝ վարչապետ Տըպրէ :

ՔՆՆԱԴԱՏՈՒԹԵԱՆ ՇՈՒՐՋ

Ինծի պատահած կարճ պատմութեամբ մը պիտի սկսիմ, այս խիստ կարեւոր հարցը: 1952ի ամառն էր,— կը գտնուէի Լիբանանի լեռնաշղթային Ընկէթ Շալան գիւղը, ուր այդ ամառը վարձուած էր նաեւ վիլլա մը Գարեգին Կաթողիկոս Յովսէփեանցին համար: Բայց ան, դժբախտաբար, մեռած էր: Առողջ հանդերձ վիլլան կար, եւ միշտ լեցուն էր Անթիլիասի կղերականներով:

Երբեմն կ'երթայի այցելութեան: Վիլլային ճամբուն վրայ տնկող պատշգամբը, միշտ լեցուն կ'ըլլար իրիկուան այդ ժամուն: Երեկոյ մըն ալ երբ գացի, փոքրիկ շշուկ մը յառաջ եկաւ երիտասարդ աբեղաներու շրջանակին մէջ, եւ բոլորին աչքերը յառեցան պատշգամբին խորքի անկիւն մը: Եւ ահա որ դէպի ինծի յառաջացաւ խոնարհ երեւոյթով երիտասարդ մը.—

« Ներկայացնենք, Օշականին որդին է ...»:

— Ա՛, շատ ուրախ եմ, ըսի: Ձեր հօրը երբեք չեմ հանդիպած, բայց անիկա կարծեմ չէր սիրեր զիս ...

« Ոչ, չէր սիրեր ...»:

— Դո՞ւք ալ արդեօք զիս չէք սիրեր...

« Ոչ, ես ալ ձեզ չեմ սիրեր ...»

— Եթէ ձեր հայրը զիս սիրած ըլլար, ի՞նչ պիտի ընէր, քննադատութիւն մը պիտի գրէր վրաս, այնպէս չէ՞:

Ուրախ եմ որ զիս չէ սիրած, եւ չէ գրած այդ քննադատութիւնը,— որովհետեւ, ես քննադատութեան կարեւորութիւն չեմ տար ...

Գրեթէ ցասումի շշուկ մը բարձրացաւ ներկաներուն մէջ:

« Ի՞նչպէս թէ քննադատութեան կարեւորութիւն չէք տար, հապա ինչի՞ կարեւորութիւն կուտաք, ըսին չորս կողմէն:

— Ես, ես ընթերցողին կարեւորութիւն կուտամ ըսի: Ընթերցողն է որ, վերջ ի վերջոյ, կը դատէ եւ կը դատէ գրագէտ մը ...:

Դէպի ետ առաջ չարժում մը յառաջ եկաւ: Կարծես մէկէն փլան Օշականին թեր ու դէմ քննադատականները: Եւ մէջտեղը յանկարծմնայ ընթերցող հասարակութիւնը, անանուն, յաճախ կորսուած ամբոխին մէջ, բայց Որ կը քանդէ շռայլուած քննադատութեամբ կառուցուած անունները, կամ կը շինէ ու մէջտեղ կը բերէ՝ քննադատներուն կողմէ անտեսուած, եւ անկիւնները մնալու դատապարտուածները:

×

Անշուշտ ոչ մէկը իր արժէքին եւ տաղանդին գիտակից՝ ծնած գրագէտ, կ'ազդուի քննադատութենէ: Ան իր ճամբան կ'ընէ ինքզինքին եւ ընթերցողներուն հետ:

Բացառութիւն են Մօրիս Լըպլանները, որ այնքան կ'ազդուի եղեր իր դատերակներուն մասին եղած աննպաստ քննադատութիւններէն, որ առտոնց պատասխանած ատեն, օր մը, գրասեղանին առջեւ, հոգիի յիսուն տարեկան, բարկութենէն յանկարծամահ եղած է:

×

Քննադատական արուեստը ամէնէն փափուկն է: Քննադատին վրայ կ'իյնայ մեծ պատասխանատուութիւն մը. ան տարուելու չէ ոչ օտականութենէ, ոչ ալբարեկամութենէ, նոյնքան վնասակար:

Որո՞նք են որ քննադատ կը դառնան,— Մարսէլ Փանեոլ, Լէ Նուվէլ Լիթէրէրի մէջ, քննադատութեան մասին, երկար յօդուածաշարքով մը, հետեւեալը ըսած է.— Թէ ինք, լիսէի աշակերտած ատեն, իր ընկերներէն անոնք որոնք գրական հակումներ ունեցած են, բայց երբ չեն կրցած ուրոյն գրական ասպարէզ մը մշակել, դարձած են՝ գրական քննադատներ: Եւ այլեւս, իրենց անյաջողութեան վրէժը լուծած են յաջողածները չարաչար քննադատելով, զանոնք ոչնչացնելու առաջադրութեամբ:

Անշուշտ քննադատութիւնը, վրէժառութեան ասպարէզ մը դառնալու չէ: Ամէն անոնք որոնք իրենց մէջ նախանձի մոլուցքը կը զգան, երբեք մտնելու չեն այդ ասպարէզին մէջ, ոչ միայն վնաս չբերելու համար գրագէտին, այլ նաեւ չմոլորեցնելու համար ժողովրդական կարծիքը:

×

Այս բոլորով հանդերձ սակայն քննադատութիւնը անհրաժեշտ է: Անկեղծ քննադատ մը հրաշքներ կրնայ գործել: Այսպէսով է որ, օրինակ, յայտնաբերուած է Մօրիս Մէթէրլինկը, Օգթավ Միրպոյի կողմէ: Նոյն Միրպօն, նաեւ յայտնաբերած է սքանչելի Մարկրիթ Օտուն, հեղինակը «Մառի — Քլէռ» վէպին, որբուհի մը, նախ հովիւ, ոչխարներ արածող, վերջն ալ Փարիզի մէջ կարուհի, բայց որ գրեթէ կուրացած ըլլալով, գրած է այս գիրքը, ինքզինքին համար, յետոյ ալ, բարեկամներու միջոցաւ, Միրպոյին ներկայացուած է, եւ անոր շնորհիւ յայտնաբերուած է, եւ արժանացած «Ֆէմինա» մրցանակին, իր հեղինակը հովութենէ, գրականութեան բարձրագոյն ոլորտներուն մէջ փոխադրելով:

Անշուշտ թէ խղճամիտ քննադատներուն այս բերածները կան, բայց մենք առնենք մնայուն հակառակ կողմը, որ դժբախտաբար ամէնէն սովորականն է ու անոնք որ, զանազան պատճառներով, գործ մը չափազանց կը գովեն, իր գիծերէն դուրս հանելով կամ կը ոչնչացնեն, դարձեալ յաճախ անձնական պատճառներով:

Անշուշտ նաեւ կան անմիտս քննադատականներ, շատ ձանձրացուցիչ:

×

Երբ մեր Պոլսոյ գրական սքանչելի օրերը գոյութիւն ունէին, խնդիրը մեզի համար, աւելի պարզ էր: Բոլոր ստեղծագործութիւնները կ'ուղղուէին դէպի այդ կեդրոնը, եւ հոնկէ է որ ճամբայ կ'ելլէին եւ կը տարածուէին գրական արժէքներուն ճշդումը:

Գոլխը մեր Փարիզն էր, ուր տեղի կ'ունենան բոլոր վաւերացումները:

Բայց հիմա Սփիւռքի Հայութիւնը, տասնեակներով անդամ ցրուած է. գրեթէ կարելի է ըսել թէ ամէն քաղաք իր գրագէտները եւ թերթերը ունի.

Ինչպէս գտնել, ինչպէս որոշել: Ամէն կողմէն կը յորդին գրուածքները, ցիր ու ցան:

Եւ այս դժբախտութեան վրայ աւելցած է ուրիշ մը.— Օշականի եւ Զօպանեանի անհետացումէն վերջ, ո՞վ չգիտէր որ Հայութիւնը հիմա ունի միայն մէկ ու միակ քննադատ մը:

Անունը տալ աւելորդ է: Ծանօթ է ան իր անկարելի պատասխանատուութեամբ: Եւ, ինչպէս կ'ըսեն Ֆրանսացիները.— « Գլուխը ուր դարնել չի գիտեր »:

Ամէն կողմէն, ամէն տեսակի ձայներ արձակող գիրքեր կը թափին չուրջը: Կ'ենթադրեմ որ կը ջանայ բռնել հատ մը, բայց ողողուած է, նոյնիսկ ինչ ըսելիքը կորսնցուցած: Անոր համար, միջին եւ դիւրին ճամբայ մը բռնած է.— անվերջ ձեւով կը գրէ ու կը գովէ մեռած գրագէտները: Եւ կ'առնէ նաեւ նորագոյնները, որոնց ոչ մէկուն կը հանի

Իսկ բոլորովին մոռցած կ'երեւ[այ] միջին սերունդը, ան որ տակաւին կայ կ'ապրի, եւ կը գրէ, եւ որուն մէջ փնտռելու է տակաւին, մեր գրականութեան մէջ մնացած, լաւագոյն քանի մը բարձրական տաղանդները:

Անցեալները, քննադատականի մը մէ[ջ] ուր չեմ գիտեր ինչ առթիւ, բնանունները չյաւուած գրագէտներու երկար [ցանկ] մը տուած էր. ան, սա ապշեցուցիչ [նախադա]սը գրած.— «Անշուշտ կէ Զարեա[ն] կայ, բայց ան հին է...»: Նախ որ մեր սքանչելի Զարեանը՝ կայ, կ'ապրի, [կը] գրէ: Բայց թէ ի՞նչ ըսել է՝ հին:

Արուեստի մէջ կայ միայն՝ լաւ կամ գէշ: Հոմերոսը Քրիստոսէ ալ առաջ գրած է:

×

Այսպէս, ի՞նչպէս ուժը գտնել տակաւին հայ գրականութիւն ընելու, երբ հրատարակչականներ կան, մենք [անոնց] բուն գործերը մէջտեղ հանելու: Եւ [ուր] ալ՝ մէկէ աւելի քննադատներ:

Պէտք է երկուքն ալ ստեղծել:

ՄՈՒՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

ԱՆԳԼԻԱ ՊԷՏՔ Է ՇՈՒՏՈՎ ԸՆՏՐԷ

Սորպոնի ընկերագիտութեան Փրոֆէսէօր՝ Ռէմոն Արոն, վերի խորագրով գրութեամբ մը կ'անդրադառնայ Անգլիոյ եւ Հասարակաց Շուկայի յարաբերութիւններուն:

Հասարակաց Շուկայի հասկացողութեան շուրջ վիճաբանութիւնը կը շարունակուի, աւելի քան երբեք տարիէ ի վեր: Դեռ վերջացած չէ, սակայն կը թուի թէ յառաջդիմած է: Ազատ Առեւտուրի Գօտիի բանակցութիւններու ընթացքին, հիմնական տարակարծութիւնը սակագիներու խտրականութիւնն էր: Ներկայիս այս խնդիրը երկրորդական դարձած ու շուքի մէջ մնացած է: Արեւէ Հասարակաց Շուկայ ի սկզբանէ կ'ընդունի զատորոշում մը անդամներու եւ ոչ անդամներու միջեւ: Մերժել այս զատորոշումը պիտի նշանակէր մերժել նոյնինքն Հասարակաց Շուկան:

Աւելին, վեցերու առեւտրական քաղաքականութիւնը եղած է ազատախոհ վերաբերում մը, ինչ որ կը նախատեսէ նուազում քան բարձրացում սակերու զատորոշութեան: Վերջապէս, եւ ամէն բանէ վեր, Հասարակաց Շուկայէն ներս գոյացած է այն համոզումը թէ աւելի նպատակայարմար եւ գործնական է զարգացնել մրցակցութեան ոգին քան՝ դոհանալ միայն սակերու պատուարները ջնջելով

Եթէ, 1960ին, ուր զատորոշում գո[յու]թիւն չունեցաւ, վեցերու միջեւ առեւ[տուրը] բարձրացաւ 37 առ հարիւր, պատ[ճառը] այն է թէ այս վերջիններու ա[րդիւ]նաբերութիւններուն միջեւ կապը ա[մրապն]դուեցաւ, նաեւ, առեւտրական ցանց մը հա[ստա]տուեցաւ սահմաններէն անդին: Կ[ազմա]կերպիչը ինքնին կը ձգտի նպաստա[ւոր] պայմաններ ստեղծել, գլուխ հանելու համար իր առաջադրած նպատակները

Այսպէս, Անգլիա վտանգաւոր կացութեան մը կը դիմէ, դուրս մնալով ա[ռեւտր]ական գօտիէ մը, որ վերջին տասը տա[րի]ներու՝ ամէնէն բարձր աճ ունե[ցած] նայրեց Արեւմտեան աշխարհին ներս. Պիտի վտանգուի նաեւ, մրցակցութ[եան] ազդակէն, որ ամբողջական եւ մրցա[կ]ցանալով այնքան նպաստեց՝ վեցերուն Սակերու զատորոշումը երկրորդական, բաղդատմամբ կզզիանալու վտանգին

Տնտեսական վտանգը զօդուած է քաղաքական վտանգին հետ: Եւրոպայի մէջ միշտ բռնուած է, եւ կը թուի թէ Անգլիացիներն ալ հասկցած են, որ Հասարակաց Շուկան տնտեսական նախաձեռնութիւն մըն է, որուն առաջին նպատակը քաղաքական է: Ծիշդը՝ բոլոր Եւրոպացիներն ալ համաձայն չեն նպատակին հետ — « Հայրենիքներու Եւրոպա », «Եւրոպական դաշնակցութիւն», «Եւրոպական համադաշնակցութիւն »— այս դարձուածները կը մատնեն մտքի չփոթութիւնը ու յապաղումները, որոնք Եւրոպական շար-

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ՄԱՐԴԱԳԱՅԼ

(ԶՐՈՅՑ)

Բայց մի օր ամէն բան փոխուեց: Մի երեկոյ, երբ յանկարծ տուն եկել, ուզում էր քնել, հրաշալի ձայներ հասան նրա ականջին, ձայներ, որոնք դուրս էին գալիս աղայի սենեակներից:

Նա չէր մօտեցել երբեք այդ սենեակներին, մի տեսակ պատկառանքով էր նայել նրանց վրայ: Միշտ արգիլել էին մօտ գնալու եւ նա այժմ չէր հասկանում: Բայց գիշերը մութ էր եւ սենեակների բաց լուսամուտներից դուրս ժայթքող լոյսը գրաւեց նրան:

Ծածուկ, սողոսկելով մօտ գնաց, բարձրացաւ, ներս նայեց ու շլացաւ: Մի՞թէ այստեղ եղած արարածները մարդիկ էին: Եւ եթէ նրանք էին մարդիկ, ապա իրե՞նք ինչ էին, ինքն ի՞նչ էր...:

Այս միտքը տակնուվրայ արաւ նրան, ուրեմն դեռ իր եղբայրների մէջ չէր գտնում, նրանց մէջ չէր ընկել դեռ: Զգում էր, որ այնտեղ, սրահում եղած ազնուականութ, լոյսով ողողուած արարածները պիտի լինէին իր եղբայրները եւ ոչ այն թշուառները, որոնք ամբողջ օրը արեւի տակ սեւանալուց, քրտնելուց ու տանջուելուց յետոյ, երեկոյեան մի կտոր չոր հաց էին կրծում եւ երկարում քնելու՝ մի կտոր յարդի վրայ:

Մտախոհ հեռացաւ նա սենեակներից եւ երկար թափառեց աննպատակ: Չէր կարողանում որոշել, ի՞նչքն էր անստուն, թէ այդ սրահի արարածները մարդիկ չէին, այլ աւելի բարձր արարածներ: Այդ անհաւասարութիւնը նա չէր ըմբռնում:

Եւ երբ քնելու էր գնում, հարցրեց բանուորներից մէկին.

— Ովքե՞ր են սրահում, մարդի՞կ են:

Բանուորը ծիծաղեց զառնութեամբ:

— Ի հարկէ մարդիկ են, խօ գայլեր չե՞ն ...

Մարդի՞կ ... ուրեմն ինքը որո՞նց մէջ էր ընկել, ուրեմն բանուորները ի՞նչ էին: Յարուե՞լ էր արդեօք: Եւ իսկապէս, միթէ՞ այդ թշուառ արարածները նման էին այն վերի առողջ, զուարթ, ժպտուն դէմքերով, շքեղ հագուստներով անձեր էին, որոնք նստել էին անուշ կերակուրներով սեղանի առաջ, վայելում էին երկնային երաժշտութիւն, մաքուր մթնոլորտ ...: Երկար, շատ երկար մտածեց եւ զառնութիւնը համակեց նրան:

Երկրորդ օրը այդ միտքը չհեռացաւ նրանից, գործում էր, բայց մտածում: Կէս օրուայ մօտ նորից գնաց եւ իր ընկերներից մէկին հարցրեց.

— Իսկ դո՞ւք, մե՞նք ... միթէ՞ մենք էլ մարդիկ ենք ...

— Ի հարկէ, պատասխանեցին նրան:

— Ինչո՞ւ ուրեմն նրանց նման չենք, նրանց կերածը չենք ուտում, նրանց պէս զուարթ չենք, մաքուր չենք, հանգիստ չենք եւ չենք զուարճանում ... մի միայն գործում ենք:

Ընկերները չպատասխանեցին իսկոյն: Նրանցից մէկը քիչ մտածեց, յետոյ գլուխը շարժեց եւ մռմռաց.

— Նրանք աղաներ են... Աստուած այդպէս է արել ...:

— Նրանց խօսակցութիւնը լսեց մի ծերունի գործաւոր եւս, դադարեց գործելուց, բահը ցցեց հողի մէջ եւ տխրութեամբ ասաց.

— Դու ասում էիր, բարեկամ, թէ ինչո՞ւ մենք նրանց նման չենք անում ... շատ պարզ է, որովհետեւ նրանք չեն գործում, իսկ մենք գործում ենք եւ այն էլ այսպէս ...

— Բայց ինչո՞ւ նրանք չեն գործում ... հարց տուաւ մանուկը:

— Որպէսզի մեզ նման չլինեն, մէջ մտաւ մի ուրիշը:

— Որովհետեւ, պատասխանեց ծերունին, որովհետեւ մենք գործում ենք նրանց փոխարէն եւ ապրեցնում նրանց ...:

Եւ լռեցին: Մանուկն էլ լռեց, նրա մէջ մտածողութիւններն աւելի խոր, վերլուծող բնաւորութիւն առացան, եւ նա անդադար, հարցից հարց՝ մոլորւում էր եզրակացութիւնների մէջ: Ինչո՞ւ ուրեմն իրենք գործում են նրանց փոխարէն. ... թէ՞ այդպէս պէտք է լինէր: Չէ որ ի[նք] էլ կ'ուզենար նրանց պէս ապրել ... փափկամարթ, մաքուր հագնուած, ... սենեակների մէջ ապրել, լաւ կերակուրներ ուտել, զուարճանալ, երաժշտութիւն լսել ...:

Այո, եթէ ինքը մարդ էր, ուրեմն ի[րաւունք] էլ հարկաւոր էր այդ բոլորը, իսկ ... մարդ չէր եւ իրաւունք չունէր ... ինչո՞ւ ուրեմն ազատ կեանքը թողել ... կել նորից անստուոի կեանք էր վար[ել] ... աւելի վատ քան գայլի կեանքը ...

Երկրորդ երեկոյեան, երբ վերադառնում էր գործից, էլի մօտ գնաց սրահին, էլի խօսակցութեան, ծիծաղներ[ի] երաժշտութեան եւ երջանկութեան ձայներ վրդովեցին նրան, նա ներս նայեց: Սրահը լիքն էր: Նստել էին մի մեծ ... զանի շուրջ, ուտում էին եւ խմում ... լոյսն ու երաժշտութիւնը լցրել էին ... հր թրթռումներով:

Այո, մարդիկ այնտեղ էին եւ ... ցածում: Սխալուել էր, պէտք էր իր ... մանների մօտ գնալ: Եւ վճռական ... բով բարձրացաւ սանդուխքը, գնաց ... դեց դրան մօտ իր առաջը կարող ... ներին ու համարձակ մտաւ սրահ.

Վ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

(9 Շար.)

…ումին ներշնչումներն են ։
…ամին Միութիւնը, իրարու հետ … վեցերուն Դաշնակցային Գերմանիոյ եւ …ուցուած Դաշնակցային Գերմանիոյ եւ Ֆրանսական Հանրապետութեան կողքին, բոլքին մէջ դէմ չէ Անգլիոյ շահերուն։ Իր բարդութիւնները Նափոլէոնի … Հիթլերի հետ, որոնք առնը մէկ ե… …ած են Ուայթհոլի եւ Ուեսթմինիսթըրի …ացուած ծեր մարդոց» կողմէ, ժա… …ակարծէլ են եւ անհարազատ։ Դաշ…նակցային Գերմանիոյ հաւատարմութիւ…նը Արեւմտեան Դաշնակցութեան այնքան …կենական է Անգլիոյ գոյատեւութեան …ողան որ է Ֆրանսայի համար ։ Եւրո…պայի միասնականութիւնը լաւագոյն ա…պահովութիւնն է որ Գերմանացիները կը …փափաքին ունենալ իրենց երէկուան չար …ցիներուն եւ վաղուան փորձութիւն…ներուն դէմ ։

Ցաւալի է ուրեմն։ Վեցերու Եւրոպայի …միութեան ջատագովները Անգլիոյ …թշնամիներ չեն, առաւել եւս, Ատլան…տեան Ուխտին ։

Պատերազմէն ետք, Անգլիա կրնար եւ…րոպական շարժումին ղեկավարութիւնը …ստանձնել։ Լոնտոնի ընկերվարական եւ …պահպանողական կառավարութիւնները …այն տպաւորութիւնը ձգած են թէ կ'ու…զեն պահել հին հաստատութիւնները — …համագործակցութիւն Եւրոպայի երկիր…ներուն միջեւ, բայց ոչ ինքնիշխանու…թեանց սահմանները անցնելու գինով ։ Եւրոպայի կողմնակիցները որոշած են, կամ հարկադրաբար ընդունած՝ «Եւրոպա մը առանց Անգլիոյ» գոյութիւնը, որովհետեւ Անգլիա հրաժարեցաւ այն ղեկավարութենէն որ իրեն կը հրամցուէր ։

Այսօր՝ Փարիզէն դիտուած, մեր անդ…լիացի բարեկամները իրար հակասող եր…կու դրդումներու առջեւ կը գտնուին ։ Ասելի պարզ խօսքով, Անգլիոյ համար նոյնքան դժուար է Հասարակաց Շուկա…յին միանալը որքան չմիանալը ։ Զմիա…նալ կը նշանակէ ընդունիլ ծնունդը զօ…րաւոր Եւրոպական ուժի մը, ուր դեր…ման ազդեցութիւնը կրնայ վաղը հաւա…նաբար, տիրապետող ըլլալ, առնուազն Ատլանտեան Ուխտէն ներս ։ Միանալ պի…տի նշանակէր նախաձեռնարկ ըլլալ պատ…մական մեծ դարձակէտի մը. այն է՝ նախ եւ ամէն բանէ առաջ, անբաժան մասը կազմել Եւրոպայի եւ ոչ թէ նախ եւ ամէն բանէ առաջ կեդրոնը ըլլալ՝ Բրիտանա…կան աշխարհին եւ Հասարակապետու…թեան ։

Կը հասկնանք ընտրութեան դժուարու…թիւնը ։ Կ'ընդունինք որ Հասարակաց Շուկայի Եւրոպական կազմակերպու…թեան ձեւը ամէնէն նուազ նպաստ…աւորն է Անգլիոյ համար։ Այսուհան…դերձ, երբ ամէն ինչ բսուած է, կուգայ որոշումի ժամանակը։ Շատ ուշ է այլ…եւս, բանալ որ ուրիշ ձեւ մը աւելի պիտի պատշաճէր Անգլիոյ ։ Յնորք է երեւակա…յել որ յաջորդ Ամերիկեան կառավարու…թիւնը Տիլլընէն հիմնապէս տարբեր քա…ղաքականութիւն մը պիտի ընտրէ, եւ կամ, Գերման վարչապետին ու Ֆրանսա…յի նախագահին մեկնումները պիտի կե…ցնեն Եւրոպայի նախաձեռնութիւնը ։

Անգլիա պէտք է ընտրէ, որքան որ ալ ցաւոտ ըլլայ այդ ընտրութիւնը։ Եթէ ո…րոշէ չմիանալ, թող առանց վէճի բանակ…ցի այն պայմաններուն շուրջ որոնք պիտի ապահովեն իր առեւտրական յարաբերու…թիւնները եւ բարեկամութիւնը Եւրոպա…յի վեցերուն հետ ։ Եթէ որոշէ միանալ, թող համոզէ Եւրոպացիները որ ի հեճու…կրս իրեն՝ միութենէ մը վախնալուն չէ որ կը միանայ։ Անգլիայի Եւրոպացի ըլ…լալով հանդերձ, Անգլիան երբեքԵւրոպա…յի մաս չէ կազմած (Հարիւր Տարուան պատերազմէն սկսեալ)։ Իրեն կը մնայ ճշդել թէ քանիերորդ գարուն՝ Բրիտա…նական կղզիները պէտք չէ որ շարունա…կեն բաժնուած մնալ Եւրոպայէն ։

ՀԱՐԿՍ ԱՐԺԱՆԱՒՈՐԱՑ

Ի պատիւ Տիկին Էլէն Բիւզանդի, նոր վերադարձած Իրանէն, բարի գալուստի անկեղծ ու գեղեցիկ արտայայտութիւն մը տեղի ունեցաւ պալութիս մէջ, իր ե…րեսուն տարուան անխոնջ հանրային գոր…ծունէութեան ի գնահատութիւն, դրա…զէտ մտաւորականի իր վաստակին հա…մար միաժամայն։ Ահա իմաստը այն հացկերոյթին որ տեղի ունեցաւ Յուլիս 7ին, Հինգշաբթի երեկոյ ։

Մօտ յիսուն հոգի հաւաքուած էին, Քրէթէյլի գեղավինեայ ու ծառազարդ մէկ ճաշարանը ։ Բացի Ալֆորվիլի քաղաքա…պետ Գլէօզէն ու մէկ կամ երկու տարեց հայրենակիցներէն, մնացեալը երկսեռ ե…րիտասարդներ էին ։

Պ. Գէորգ Գէորգեան, Ֆրանսերէնով, նախ շնորհակալութիւն յայտնեց Պ. քա…ղաքապետին որ, այս անգամ եւս, կը գտնուէր մեր մէջ։ Ցետոյ բացատրեց թէ ինչո՞ւ այս հաւաքոյթը կը կատարուէր առանց փող ու թմբուկի եւ առանց որեւէ ծանուցման մամուլի մէջ։ Անոր համար որ, յարգելի Տիկինը դէթ այս անգամ մերն ըլլայ միայն ու միայն։ Որովհետեւ մտաւորական եւ գործիչ ըլլալէ աւելի, Ալֆորվիլցիներուս համար, կը մնայ Տի…կին Էլէնը ։

Սեղանապետն էր Պ. Ոսկիան Գալայ…ճեան։ Իր կարգին բարեմաղթութիւններ բրաւ իր առաջնորդողի երկարատեւ ու անձնկուն կամքին համար ։

Բաժակը վերցուց նաեւ Պ. Տատոզեան որ չեշտեց յարգելի Տիկնոջ եռանդն ու կորովը, իբր հայ կնոջ առաքինութեան դերին մէջ։ Երկար տարիներ նախագա…հութիւնը կը վարէ կանացի մեծ կազմա…կերպութեան, Ֆ. Կապոյտ Խաչի, ըլլա…լով միեւնոյն ատեն օգափոխութեան կա…յանին հիմնադիրներէն։

Բաժակաճառ Հ. Մ. Միութեան նախա…գահին Պ. Գրիգոր Թորոսեանի կողմէ, որ չմոռցաւ յիշել լուսահոգի Տոքթ. Թիւ…թիւքեանը ։

Որպէս նախկին աշակերտ, Պ. Զ. Մու…րատեան յիշեց թէ ինչպէս Էլէն Բիւզանդ կոփեց մեր մատղաշ հոգիները, ինչ գո…հողութիւններով սատարեց մեր դաս…տիարակչական եւ ազգապահպանման կազմաւորումին, որպէս հոգեկան մայր, իր դաստիարակութիւններով ցեղին ձայնը չեփորեց մեր սրտերուն մէջ ու վերջա…ցուց Սիամանթոյի խօսքերով, «Որը դա…ւակ մը մոռածումին, եւ ի քեզ դամ, իմ այս երգս երգելու :»

Պ. Խաչիկ Գալուստեան վեր հանեց ա…նոր հռետորական ուժականութիւնը, նաեւ իբրեւ լաւագոյն գրիչներէն մին մեր կին գրագիտուհիներուն, որ մասնակ…ցութիւնը կը բերէ Սփիւռքի հայ պար…բերականներուն ու մամուլին։

Պ. Կարպիս Գայիշեան, ինքն ալ նախ…կին աշակերտ իր անվերապահ հիա…ցումը յայտնեց յարգելի տիկնոջ, կոչ ը…րաւ որ երիտասարդութիւնը հետեւի լա…ւագոյն օրինակի մը, ապա մասնաւորա…պէս ողջունեց այն մեծ պատիւը, զոր Ի…րանի Հայութիւնը վերապահած էր Տիկ. Էլէն Բիւզանդին ։

Իր կարգին Պ. քաղաքապետը իր գո…հունակութիւնը յայտնեց գտնուելով մեր մէջ, այս անգամ կը պատուէինք մտաւո…րական մը եւ յանձին օրուան հիւրին՝ մէկը որ կը մարմնաւորէ Հայութիւնը ։

Վերջին խօսքը կը պատկանէր յարգելի Տիկին Էլէն Բիւզանդին, որ իր սրտագին շնորհակալութիւնը յայտնեց ներկանե…րուն որոնք իր անձին մէջ կը տեսնէին մեր մտաւորականութիւնը։ Անոնք, ը…սաւ, խրած հողին մէջ, տղեղ եւ կուշտ արմատներէն կուտան հիասքանչ ծաղիկ…ներ ու երկնաչուա գեղեցիկ ծառեր։ Թը…ւեց այն մեծ աշխատանքը, զոր Իրանի Հայութիւնը կը տանի կրթական մարզին մէջ։ Խրախուսեց որ միշտ կառչած մնանք Հայութեան ու պատրաստակամու…թեան յայտնեց դարձեալ, միշտ օգտակար ըլլալ, նոր սերունդին, մտաւորականութեան կոչումն է ատիկա ։

Բոլոր խօսք առնողներէն զատ, մէջ ընդ մէջ եղան երգեր ու խմբերգներ ։

Առաւօտեան ժամը 2ին վերջ կը գտնէր այդ գեղեցիկ հաւաքոյթը ։ Ձեռնարկ մը զոր յղացած էին Ալֆորվիլի խումբ մը երիտասարդներ ։

Զ. ՄՈՒՐՏԷ

ԾԱՂԿՈՑՆԵՐՈՒ ՀԱՆԴԻՍԸ

Ամավերջի դպրոցական հանդէսները կը ձգտին մեզ ներկայացնել փոքրիկ հաշ…ուետուութիւնը Հինգշաբթի ծաղկոցնե…րուն, որպէս ազդակ՝ սատարող հայա…պահպանման գործին։

Մեր ջերմ եւ արդարացի փափաքն մղուած, կը ցանկանք նշել յառաջդիմու…թիւն մը ծաղկոցներու դաստիարակչա…կան գործին, որ ըլլայ մխիթարիչ եւ խրախուսիչ։ Դժբախտաբար սակայն եր…բեմն մեր ակնկալութիւնները՝ հիասթա…փութեան կը փոխուին։ Կ'լիտը աւելի կը ծանրանայ վնասին՝ քան թէ շահի նժա…րին մէջ։

Շատ մանրանշուեցաւ Հինգշաբթիի ծաղկոցներուն ուսուցչի պակասը, չատ կրկնուեցաւ նաեւ անոնց որակը, ա…նոնցմէ պահանջելով մասնագիտութիւն…ներ, ղար, երգ, թատրոն, հայերէն, Հայոց պատմութիւն եւ հայրենի աշխար…հագրութիւն։ Բացայայտ ճշմարտութիւն է որ նմանօրինակ մասնագիտութիւննե…րով օժտուած ուսուցիչներ գտնել անհը…նարին է, իսկ փորձուածն ալ պարզապէս ժամավաճառութիւն ։

Կրթական յանձնախումբը կը մտահոգ…ուի դպրոցի պիւտճէով, կ'ուզէ հանդէս սարքել ծախքերու բացը գոցելու ջանա…դրութեամբ ։

Ծնողքներուն՝ իրենց զաւակներէն ու…նեցած ակնկալութիւնը՝ հայերէն խօսիլ, գրել, կարդալ վստահելով ուսուցիչին խղճամիտ աշխատութեան՝ հիմնուած բարոյական մակարդակի դաստիարակու…թեամբ ։ Ուսուցիչը կրթական յանձնա…խումբին հետ միաժամանակ, կը կազմէ հանդէսին վերաբերեալ նիւթերու ընտ…րութիւնը արտասանութեան, երգի, թը…րամախօսութեան եւայլն, որ ըլլայ մատ…չելի թէ հասարակութեան եւ թէ ուսում…նական եւ դաստիարակութեան կրկնակ տեսակէտով։ Սակայն դժբախտաբար նիւթերու ընտրութեան մասնաւոր հոգա…ծութիւն ցոյց չի տրուիր, որոնք հակա…մանկավարժական ըլլալէ զատ բարոյա…ցուցիչ ըլլալէ ալ հեռու են ։

Ցէտք է բացարձակապէս նախապատու…ութիւն տրուի փոքրիկ տրամախօսու…թիւններու դպրոցական կամ տնական կեանքէ առնուած, եւ ոչ թէ թատերա…կան ներկայացումներ՝ ուր աշակերտը կը բռնազանցէ ոտքը գետին զարնելով «ա…մուսնանալ կ'ուզեմ» եւ կամ «կուրծքերը մեծ են», ուրիշ մը «Ես փեսայէն աւելի գեղեցիկ եմ» արտայայտութիւններ՝ ո…րոնք դպրոցական աշակերտներու վայել չեն եւ խթանը կը համեմատին ոչ միայն իրենց տարիքին՝ այլ նաեւ բարոյակա…նին։

Այս ուղղութեան երբ ընթացք տրուի, վաղը կրնանք հանդիսատես ըլլալ նաեւ եւրոպական ներկայացումներու, ականա…տես ըլլալու համար ինքնապաշտպանութեան եւ մարզասպանութեան փորձերու …։

Հարիւր տարի վերջն անգամ Ֆրէօ…պէլի ոսկերալիքը պիտի բողոքէին իր գամբարանին մէջէն, վտանգաւոր եւ հա…կամանկավարժական նիւթերու առջեւ։

Կրթական յանձնախումբ եւ ուսուցիչ, պատասխանատու կը նկատուին իրենց թոյլ եւ անփոյթ վերաբերմունքին հա…մար, որ տեղի կուտան նաեւ գիտակից ծնողքներու ընդհանուր դժգոհութեան ։

Նկատեցէք որ տասն ամսուան դպրոցա…կան շրջանը կ'աւարտի, ամիսներ շունչ սպառելով, յոգնելով եւ յոգնեցնելով, ներկայացնելու համար գաւեշտ մը, որ ոչ մէկ օգուտ կը ներկայացնէ ուսումնական եւ բարոյական տեսակէտով ։

Տղայոց կրթական գործը կը կարօտի մասնաւոր հոգածութեան, ոչ միայն հա…յապահպանման այլ նաեւ բարոյական եւ դաստիարակչական տեսակէտով ։

Հակամանկավարժական ներկայացման մը համար ուսուցչին սպառած ապարդիւն շունչը, յոգնութիւնը եւ ժամավաճառու…թիւն, կը վնասէ նաեւ տղուն դաստիա…րակութեան ըլլալով նաեւ հակոտնեայ՝ կրթական ծրագրին ։

Երբ ուսուցիչ ու կրթ. մարմին անփոր…ձութեան տեսակէտէն իրար կը լրացնեն, գործը կը ձախողի եւ արդիւնքը կը վատ…թարանայ, պատճառ դառնալով նաեւ ծը…նողքներու դժգոհութեան ։

Ուշադրութիւնը կը հրաւիրենք պատ…կան մարմիններու որ ըլլան խստա…պահանջ, ջանալով աւելի արդիւնաւոր դարձնել դաստիարակչական գործը, որ…պէսզի նորահաս սերունդները բարոյալի եւ ուսումնատենչ անձնաւորութիւններ դառնալով՝ կարողանան իրենց կարգին սատարել ազգապահպանման գործին, մը…շակելով նաեւ ապագայ սերունդը մինչեւ այն օրը, երբ կը դառնանք մայր հայրե…նիք, մեր ոտքին տակ ունենալով մեր նը…ւիրական հայրենիքին հողը ։

ՆՈՒՊԱՐ ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (46)

ԿԵԱՆՔԸ ՀԻՆ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՅ

ԺԲ.

Ինչ էր ուտում այդ նախկին մարդը, որտեղ էր քնում — ոչ ոք չէր իմանում ։ Նրա եղունգները կարճանում էին կոտր…ուելուց. մազերը երկարում էին անվերջ — կեղտոտ եւ այլանդակ ։ Մինչեւ հիմա էլ, երբ յիշում եմ, սարսուռ եմ զգում, մարմինս փշաքաղւում է ։

Պարոն Բաղդասարը մենակ չէր ։

Կար մի թուրք խենթ, որ սովորաբար շատ հանգիստ եւ խելօք մարդ էր, գիտէր նորմալ խօսել ամէն մի նիւթի մասին, բայց յանկարծ դադանանում էր եւ դէմը գտնուած ամէն ինչ կոտրում ու փշրում։ Նա կատաղում էր, երբ մէկը ու մէկը «ֆրատ» էր ասում նրան։ Հէնց որ «ֆրատ» բառը լսէր — բոլորովին այլան…դակւում էր։ Իսկ «ֆրատ» բառը ոչ մի նշանակութիւն չունէր, լոկ բացականչու…թիւն էր։ Այս խենթը պարոն Բաղդասա…րից այն տարբերութիւնն ունէր, որ սա խղճալի չէր, սրանից մարդիկ ահաբեկ…ուած եւ սարսափած փախչում էին։ Այս խենթը հանդստանում էր այն ժամանակ, երբ մի քանի մարդկանց ծանրօրէն վնա…սում էր, խանութների առաջ վաճառքի հանուած մրգերի դէզերն էր կործանում կամ ապակիներն էր ջարդում ։

Այդ բոլորից յետոյ նրա կատաղու…թեան հեւքը սկսում էր մեղմանալ, բայց յանկարծ մի կլասիկ ցինիկ նորից էր «ֆրատ» ճչում, միեւնոյնը կրկնւում էր աւելի դաժան եւ անճոռնի պատկերնե…րով։

Կար մի աղջիկ, այլանդակ գլուխով, մազերը կզգզուած եւ կեղտոտ, փէշերը վեր քաշած, անվարտի, ճաքճքած եւ սե…ւացած սրունքներով։ Կանգ էր առնում խիտաքնաչիր անցորդի առաջ, անճոռնի եւ դիւային ծիծաղում եւ փէշերն աւելի վեր քաշելով՝ ցինիկօրէն ցոյց էր տալիս։

Հայրս երբ տուն գար եւ մերժէր ճա…շել, մենք բոլորս էլ իմանում էինք, որ պատահել էր այդ աղջկան ։

Կար մի ուրիշ խենթ, որ ամէն օր ըն…տրում էր մի փողոց եւ այդ փողոցի մի որոշ կէտից մի ուրիշ որոշ կէտ անընդ…հատ գնում էր եւ գալիս, խորը մտած…մունքների մէջ ընկղմուած, ձեռքերը ե…տին կապած, բացարձակօրէն հանգիստ, երբեք ուշադրութիւն չդարձնելով շրջա…պատի բղաւոցներին, միայն երբեմն կանգ էր առնում, մի կնոջ նայում, չատ թե…թեւ եւ հեգնական ժպտում եւ ապա նո…րից խորասուզւում մտքերի մէջ՝ շարու…նակելով երթեւեկը գերագոյն անդորրու…թեամբ ։

Այս խենթը բնիկ չէր. ոչ ոք չէր իմա…նում, թէ որտեղից էր եկել, կարճահա…սակ էր, գիրուկ, հաստ, կլոր, կարմիր թշերով եւ չէկ մազերով ։

Եթէ նրան հաց տուող լինէր, հանգիստ կերպով ընդունում էր եւ կանչելով շնե…րին՝ փրթում էր նրանց ամբողջ հացը ։ Սպասում էր, որ ուտեն, պրծնեն, ապա յօնքերը կիտում էր, խորասուզւում եւ սկսում քայլել ։

Շատ եւ բազմատեսակ էին խենթերը եւ, գնալով բազմանում էին։ Ոչ ոք չէր նախաձեռնում, որ հաւաքեն. խնամեն ։ Զէին տեսել, չէին էլ զգում ։

Լաւ յիշում եմ, երբ Ամերիկայից մէկը եկաւ եւ յայտնեց, որ այնտեղ հաւաքում են խենթերին եւ պալատների նման տնե…րում խնամում, բոլորը զարմացան եւ ա…ռացին ․

— Թոաֆ(*) երկիր է եղեր Ամերիկան, հա …

(*) Տարօրինակ, տարօրինակօրէն զը…ւարճալի ։

ՎԱՀԱՆ ԹՈՒՈՒՎԵՆՑ

(Շար.)

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ՝ ՅՈՒԼԻՍ 24ԻՆ

Վալապրի անտառը։
Գաւառայ նախագահութեամբ կառավարութեան քաղաքապետ՝ ՎԻՔԹՈՐ ՍԱԽԻՆԻ
Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

ՄԱՐՍԷՅԼ քաղաքի օթօքարը կը մեկնի Կիրակի, առաւօտ ժամը 7·30ին, Փլաս տ'Էքսէն ։ Տոմսերը ապահովել ընկեր Քէօսէեան, Ֆօթօ Րէքս, 2 րիւ Պէռնար տիւ Պօա ։

Ծերիկեան՝ 13 րիւ տէ Տօմինիքէն։

Ընկ. Պետրոսեան՝ *մսավաճառ*, 20 րիւ տէ Փըթիթ Մարի։

×

Տէսինի մէջ «Հերոսներու Օր»ը կը տօնուի, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Տէսինի եւ Լիոնի կոմիտէներուն կողմէ ։ Յուլիս 31ին, Կապիյեօն որճարանի ծառախիտ պարտէզին մէջ ։

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Համաչխարհային Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղին ։

Յուլիս 24ին, Կիրակի առաւօտ ժամը 9էն մինչեւ երեկոյ ուշ ատեն, Տէսինի ժան Թորոսեանին Սեւան ճաշարանի զովասուն պարտէզին մէջ ։ 35 Ա*վընիւ Ժան Ժօրէս ։*

Առատ կեր ու խում ։

Զուարճացուցիչ ըմպելիներ ։

Շամփուրով *խորոված, գիւղամաշելի գիներով ։*

Երգ, արտասանութիւն, պար, արեւելեան եւ եւրոպական նուագ, նոյնպէս Ջարասնճաղցիներու աւանդական պարը՝ Ալաշէն։ Երկսեռ խումբով ։

Հանդէսի հասոյթին նպատակն է օգնել Միութեան կարօտեալներուն եւ Միութեան որդեգրած ուսանող սաներուն ։

ԾԱՆ.ՕԹ.— Անձրեւի պարագային ապահովուած վայր։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ
ԾԱԽՈՒ Է

Հիւանդութեան պատճառով ծախու է Մարսէյլի միակ հայ գրավաճառատունը, 34 տարուան հաստատութիւն ։ Պատրաստ եւ շահաւոր գործ։ Մանրամասնութեան համար դիմել՝

Գ. ԾԵՐԻԿԵԱՆԻ

13 Rue des Dominicaines, Marseille 1ᵉ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հանդիսաւոր տօնակատարութիւն Սորպոնի մէջ, 9 Հոկտեմբեր1960, բոլոր գըրողներու մասնակցութեամբ ։

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Մեր ընթերցողներուն արձակուրդի ամիսները, արձակուրդի շրջան է նաեւ թերթին առաքումով զբաղող մեր պաշտօնեաներուն համար՝ որոնց կարգաւ բացակայութիւնը զգալի կերպով կը դժուարացնէ մնացողներուն առօրեայ աշխատանքը ։

Կը խնդրենք մեր ազնիւ բաժանորդներէն որ, արձակուրդի առժամեայ հասցէի փոփոխութեան համար, նախընտրաբար հանին դիմել որեւէ թղթատարական գրասենեակ ։

Ընթացիկ պարզ եւ ձրի գործողութիւն մըն է, որուն գործադրութեան համար պէտք է լեցնել տեղւոյն վրայ տըրամադրելի՝ հետեւեալ խորագիրով դեղին թուղթը ․—

Formulaire No 755-A — ORDRE DE RÉEXPÉDITION (Changement d'adresse temporaire)

Կանխաւ շնորհակալութիւն մեր բաժանորդներուն որ պիտի ուզեն այդ ձեւով դիւրացնել մեր գործը ։

Բացառաբար մեր խնդրանքը գործադրելու անկարելիութեան մէջ գտնուող բաժանորդներուն համար, հասցէի փոփոխութեան ծախքն է՝ 2·50 Ն. Ֆ., կանխաւ վճարելի ։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանի Օգնութեան Յանձնաժողովը կը խնդրէ յատկապէս այն աղջիկներէն, որոնք նախապատիւ ստացած են բարեհաճին փոխարժէքը ղրկել կամ հաշիւներու կանոնաւորութեան համար, վերադարձնել նուէրատոմսերը անոնց կցելով իրենց անունը եւ հասցէն ։

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

Hotel Splendid - Laffrey (Isére) — ՕԳՈՍՏՈՍ 1 – 31

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐ

1000 մեթր բարձրութեան վրայ, գեղատեսիլ լիճի մը ափին, բոլոր յարմարութիւններով օժտուած մեծ պանդոկի մը մէջ։ Խաղաղաւէտ եւ լողանք ։ Խմբական պտոյտներ, դասախօսութիւններ եւ գեղարուեստական երեկոյթներ ։

ՕՐԱԿԱՆ 8·50 Ն. Ֆ.

Արձանագրութեանց համար դիմել Շաբաթ օրերը՝ 17 Րիւ Պլէօ, կէսօրէ վերջ ժամը 2 – 6 ։

ՆԻՍԻ խումբին համար արձանագրուիլ Օր. Շաքէ Գաբրիէլեանի մօտ, 19 Պուլվ. Մանեան, Նիս։

ԳԱԻՌԱ, Լիոն — *Պէրպէրեան Ժ.* 39, Rue Dureir LYON 3ᵉ

ՏԷՍԻՆ.— Լիւլէճեան, 15, Rue Coli

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Ժ. Փիլիկեան, 8 Rue J. Vergnette

ՎԻԷՆ.— Կարապետեան Rue Mort Arnaud

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Գրլըճեան, 18, Rue Thubereau

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

1960 – 1961 տարեշրջանի արձանագրութիւնները բացուած են ։ Արձանագրութեան համար դիմել վարժարան, 1 Պուլ. տիւ Նոր, Լը Րէնսի ։

ՀԵՌԱՁԱՅՆ 927 – 01 ,72

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Պուքրէշէն Ազաւնի Քերփիճեան (ծնեալ Պէրպէրեան) կը փնտռէ իր եղբայրը՝ Եղուարդ Պէրպէրեան, ծնած Քոսթանցա (Ռումանիա), հօրը անունը՝ Միհրան, մօրը՝ Արշալուսհի։ Գրել՝

« ՅԱՌԱՋ »ԻՆ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»ը 8 Հոկտեմբեր, Շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ, Հինգերորդ Թաղամասին քաղաքապետարանի չքեղ սրահներուն մէջ ։

×

ՈՂԲԱՑԵԱԼ ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆԻ ՍԳԱՀԱՆԴԷՍԸ 6 Նոյեմբեր, Կիրակի կէսօրէ վերջ, Սորպոնի մէջ ։

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ
ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆ ՍՐԱՀԻՆ

Բժ. Ռուբէն Դաւթեանէ (իր հօր մահուան 14րդ տարելիցին առթիւ) 50 Ն. Ֆրանք ։

«ՀԱՅ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՕՐԸ» ԽԱՆԱՍՈՐԻ տարեդարձի առթիւ։ Շաւիլի անտառին մէջ, Յուլիս 24, Կիրակի օր։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի խնամակալութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները, որոնք տեղի ունեցած են փոքրիկներ, Տիգրանիկ Զըրաչեանի եւ Քնար Սոմճեանի մկրտութեան առթիւ ։

Պետրոսեան եղբայրներ Ն. Ֆ.	300
Տիկին Անժել Մինէլեան	100
Տէր եւ Տիկին Ա. Այրամջեան	100
Տէր եւ Տիկ. Միլտոնեան (Վենետիկ)	100
Օ. Թերլէմէզեան եւ տիկիններ	
Ս. Լերթողեան ու Ա. Սարգիսեան	100
Տէր եւ Տիկին Մկլըճեան	75
Տէր եւ Տիկ. Զրուանդեան	50
Տէր եւ Տիկին Սողոմոնեանց	50
Տէր եւ Տիկին Ա. Տապաղեան	50
Ոմն	50
Տօքթ. Հ. Գալճեան	50
Գումար՝ Ն. Ֆ.	1025

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ
Հ. Մ. Ը. Մ.ի Յուշամատեանը

Նուիրուած Միութեան քառասնամեակին՝ (1918 – 1958) ։

Հրատարակութիւն՝ Շրջանային վարչութեան ։

500 գեղատիպ էջ նախօրէն պատկերազարդուած, լաթակազմ ։

Բովանդակութիւն՝

Ա. Հայ Մարմնակրթական շարժումը 1900 – 1915 ։

Բ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի ծնունդն ու տարածումը Պոլիս եւ գաւառները ։

Գ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի առաքելութիւնը Հայաստան ։

Դ.— Հ. Մ. Ը. Մ. արտասահմանի մէջ, Եւրոպա, զոյգ Ամերիկաներ, Մեքսիքօ եւ Եգիպտոս ։

Ե.— Հ. Մ. Ը. Մ. Սուրիոյ՝ Լիբանանի եւ Յորդանանի մէջ։

Վաճառման կեդրոնատեղի՝

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

LIBRAIRIE HAMASKAINE

10, Rue Hussein BEYHOUM

BEYROUTH LIBAN-

ԳԻՆ՝ 15 Ն. Ֆ.

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ
ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆր.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆր.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆր.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	15 Ն. Ֆր.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆր.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆր.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆր.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆր.	» » »
« ԾԱԽՈՒ Է »	20 Ն. Ֆր.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են։

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է։

Առեւտրական կամ այլ ազգերու մնայուն պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան։

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր.,վեց.22Ն.Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 20 ՅՈՒԼԻՍ

MERCREDI 20 JUILLET 1960

...Ի ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8853 — 36EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4654

...ՄԻԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

...ՔԱՂԱՏՈՒՄ

ՆԱԽԿԻՆ ՎԱՐԻՉՆԵՐՈՒ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1ԻՆ ՊԻՏԻ ՍԿՍԻ ՏՕԼՄԱՊԱՀՉԷԻ ՄԷՋ

■

...ալ վերջի՝ թղթաբերէն (Յուլիս ...կը քաղե՞ք հետեւեալ լուրերը :

...ական իշխանութեան ղեկավարներ ...րսէլ, Մէնտէրէսի, Գորսլթանի եւ ...ական վարչիչի անդամներու ինչպէս ...ու նախկին գեմոկրատ երեսփոխաննե... դատավարութիւնը պիտի սկսի Սեպ... ...մբեր մէկին :

...ր շաբթու ընթացքին պիտի հրապա... ...րին բարձրագոյն Ատեանի անդամ... ...րու անունները : Պետական նախարար ...յր Արթուս, որ Պոլիս պիտի երթայ ...ատեղ այս լուրը : Պետական նա... ...րարը Պոլսոյ մէջ քննութիւններ պիտի ...տարէ Բարձրագոյն Ատեանի կազմու... ...թեան եւ հարցաքննիչ Մարմնի գործու... ...նէութեան շուրջ :

ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

...կեալ ղեկավարներու հարցաքննու... ...թեան ու դատավարութիւնը տեղի պիտի ...ենայ Տօլմապահչէի պալատին մէջ : ...այս նպատակով պատրաստութիւնները ...րդէն սկսած են պալատին մէջ :

...դատավարութեան համար Տօլմապահ... ...ամէնէն յարմար վայրն է, որովհետե... ...ու շատ վիբրին պիտի ըլլայ ամբաս... ...տանուեալները Եասըատայէն բերել ու ...ելի. Միակ փոխադրական միջոցով ...պիտի բերուին անոնք եւ դիւրին պի... ...ըլլայ ապահովութեան միջոցներ ձեռք ...ել։ Անկէ զատ պալատը ունի դատա... ...ութեան համար յարմար ընդարձակ ...սրահներ. Հինգ հոգինոց հարցաքննիչ ...մարմինը ներկայիս կ'աշխատի Տօլմա... ...հչէի պալատին մէջ :

...ական փաշայի զօրանոցին մէջ հակո... ...թեան տակ առնուած ամբաստանեալ... ...ու քանի մը օրէն Եըլտըզի ոստիկան ...ատուններու փարժարանը պիտի փոխա... ...ուին :

ՊԱՀԱԳՈՅՆ ԱՏԵԱՆԸ

...թ իսկական եւ վեց պահեստի ան... ...եղ պիտի բաղկանայ դատական ...արձրագոյն Ատեանը, որուն ընդհ. դա... ...խազութեան պարտականութիւնը պի... ...տարէ հարցաքննիչ Մարմնի նախա... ...ահ Ալթայ Քուրէլմանի :

...Պետական նախարար Ամիլ Արթուսի ...պես վերադարձէն յետոյ Նախարա... ...Խորհուրդը Ազգ. Միութեան Կոմի... ...ն պիտի ներկայացնէ դատական բար... ...ձր ատեանի անդամներու անունները :

...Տիարպագըրի մէջ ձերբակալուած են ...ներ որոնք առաքերկեալ գործու... ...թիւն կը կատարէին եւ արարքներ ...թութիւններ կը բաժնէին ժողո... ...դին :

...անոյաններուն մէջ կը գտնուին ...ային բժիշկ Օրհան Կիւլէքեէիւլ, ...գեմոկրատ նախագահը եւ հարուստ ...րէն Ալթունը Հլքըզ էնսամի :

...ու խումբը Տիարպագըրի շրջակայքը ...ներու յայտարարութիւններ որոնց ...ձնալ Պարզերի եւ Շէյխին նկարնե... ...ր կը պտտուէին։ Այդ յայտարարութիւն... ...Շէյխին կողմէ գրուած են ու կ'ըսեն ...Շէյխը Անկարա պիտի երթայ Մեն... ...ծր եւ կիւրսէլը հաշտեցնելու : ...այս շրջանին յեղաշրջման ընդդիմադիր ...ներ ձերբակալուած են ցարդ :

ՔՈՆԿՕՅԻ ՄԷՋ

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔ-ԱՐԵՒԵԼՔ ԴԷՄ ԴԷՄԻ

ՎԵՐՋՆԱԳԻՐՆԵՐ ՄԱԿԻ ԱՌՋԵՒ

Անստոյգ կացութիւնը կը շարունակուի Քոնկոյի մէջ: Հակասական լուրեր կը հասնին, ոչ մէկ բան հաստատ է: Վար-չապետ Լումումպա վերջնագիր մը ներ-կայացուցած էր, առջի օր: Պելժերը պէտք է քաշէին իրենց ուժերը, այլա-պէս Խորհրդ. ուժերու պիտի դիմէր: Պելժերը հեռացնելու պաշտօնը ՄԱԿի ու-ժերուն կը յանձնուի: Թէեւ Քոնկոյի ծե-րակոյտը չէր հաստատեր այս պարագան: բայց Լումումպա վերջնագիր մը կը ներ-կայացնէր ապահովութեան խորհուրդին ունենալով իր տեսակէտին վրայ: Կամ Պել-ժերը դուրս կ'ելլեն, կամ Ռուսերը կը կանչենք: Ապահովութեան Խորհուրդը չընդունեցաւ այս վերջնագիրը: Մնաց որ Խրուշչեւ ալ բաւական նեղ կացութեան կը մատնուի եթէ Լումումպա գործադրէ իր սպառնալիքը :

Զինչ, ՄԱԿին քննիչ պատուիրակը Քոն-կոյի կացութեան, Լումումպայի հաղոր-դած է թէ Ապահովութեան Խորհուրդը չի կրնար ընդունիլ նման վերջնագիր մը: Իր կարգին, Համըրշոլտ, ՄԱԿի ընդհա-նուր քարտուղարը յայտարարած է — «ՄԱԿի ուժերը չեն կրնար Քոնկոյի կա-ռավարութեան տրամադրութեան եւ հը-րամանին ներքեւ դրուիլ»: Այլ խօսքով Լումումպա իրաւունք չունի կանխամը-տածուած նպատակի մը համար գործա-ծելու զանոնք: Արդէն, ՄԱԿի ընդհ. քարտուղարը չեշտած է, անգամ մը եւս, թէ ՄԱԿը իրաւունք չունի կողմ ըլլալու :

Նախկին հաշիւով, չորս հազար «կա-պոյտ սաղաւարտներ» պիտի բաւէին, Քոնկոյի մէջ կարգ ու կանոնը վերա-հաստատելու համար: Այժմ, դէպքերը ցոյց կուտան որ առնուազն 10.000ի պէտք է բարձրացնել անոնց թիւը :

Միւս կողմէ, Քաթանկայի վարչապե-տը՝ Չոմպէ, ժամուլի առուլիսի մը ըն-թացքին վերջնագիր մը ներկայացուցած է ՄԱԿի: Կ'ուզէ որ ՄԱԿը 48 ժամէն ըն-դունի իր անկախ պետութեան հանդա-մանքը: Առանց պատասխանի մնալու պա-րագային պատուիրակութիւն մը պիտի ղրկէ Նիւ Եորք: Անգամ մը եւս չեշտած է, թէ թոյլ պիտի չտայ որ ՄԱԿի ուժեր հաստատուին Քաթանկայի մէջ: Պելժիոյ վարչապետը համակարծիք գտնուած է Չոմպէի: Առաջին անգամն է որ Պրիւ-սէլ դիրք կը ճշդէ :

Լեհ փոխադրանաւէն լուր չկայ: Աւելի ճիշդ դիրար հակասող լուրեր կան: Մա-թայի հասած է եւ արդէն իսկ պարպելու վրայ է իր փոխադրած երեք հարիւր թոն կշռող զէնքերը: Ուրիշ լուրերու համա-ձայն այդ տեսակ նաւ մը տեսնուած չէ դեռ: Լեհ շրջանակները կատարեալ լռու-թիւն մը կը պահեն :

Ընդհարումներ տեղի ունեցած են Խափշիկներու եւ ՄԱԿի ուժերուն միջեւ: Մարոքի ուժերը Թիզվիլի ուղղութեամբ ղրկուած են: Հազիւ հասած՝ դիմաւոր-ուած են ըմբոստ զինուորներու կրակով: Խափշիկները շատ լաւ զինուած են: Ու-նին հրետանի եւ հակօդային թնդանօթ-ներ: Վերջերս Պելժ թռչան մը եւ օդա-նաւ մը յաջողած էին վար առնել :

Ցատկանշական դէպքեր պատահած են ՄԱԿի ուժերուն հետ: Սթանլէյվիլի մէջ ամերիկացի հարիւրապետ մը խօսած է զանացի զինուորներու, որոնցմէ մէկը ըսած է — «Որո՞ւ կողմը կը կռուինք»: «բայց, կը պատասխանէ սպան զարմա-ցած, Միացեալ Ազգերը կը ներկայացը-նէք», «այդ ի՞նչ է»կը պատասխանէ գա-նացին ....:

Մաթատի (Քոնկոյի նաւահանգիստը) մէջ ալ, ընդհարումներ եւ բուռն կռիւներ տեղի ունեցած են Մարոքցիներու եւ Խափշիկներու միջեւ: ՄԱԿի ուժերը յա-ջողած են գրաւել քաղաքը բայց ոչ նա-ւահանգիստը, որ միշտ ըմբոստներուն ձեռքն է :

Կռիւներու ընթացքին ծանր կորուստ-ներ ունեցած են, երկու կողմերն ալ :

Իրերու այս կացութեան մէջ, ընկերա-յին տագնապ մըն ալ սկսած է, արդիւնք անգործութեան եւ առեւտուրի կայունու-թեան: Հազարաւոր Խափշիկներ անգոր-ծութեան դատապարտուած են :

Սովի վտանգ ալ կայ :

Պրիւսէլէն կը հաղորդեն թէ 40.000 Եւրոպացիներ դեռ Քոնկօ կը գտնուին, ասոնք, առաւելաբար մասնագէտներ են: Պելժ կառավարութիւնը խնդրած է որ «իրենց պաշտօններուն գլուխը մնան, այնքան ատեն որ հնարաւոր է, մարդ-կայնօրէն»:

Քոնկոցիներու մէջ միայն 16 համալսա-րանական կայ :

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ԱՆԹԻԼԻԱՍ ՀԱՍԱՒ

●

Պոլսոյ Մարմարայէն կը տեղեկանանք թէ Պէյրութ ժամանած է երեք հոգինոց պատուիրակութիւն մը, Նիւ Եորքէն բա-նակցելու համար Անթիլիասի Կաթողիկո-սութեան եւ ձեռնհաս մարմիններու հետ:

Պատուիրակութեան մաս կը կազմեն ամերիկահայ էջմիածնական թեմի ծանօթ դէմքեր՝ Տառոյր Տառուրեան, Հայկ Գա-վուքճեան եւ Զօր. Սարգիս Զարդարեան, որոնք ներկայիս Սէն Ժարժ պանդոկը կը գտնուին: Մարմարայի Պէյրութի թղթա-կիցը որ տեսնուած է պատուիրակներուն հետ կը հաղորդէ որ ըստ իրենց յայտա-րարութեանց, անոնք ոչ մէկ պաշտօնա-կան հանգամանք ունին:

Պատուիրակները տեսակցած են Զարեհ Ա. Կաթողիկոսի հետ, բայց այդ մասին որ եւ է յայտարարութիւն ընելը կանխա-հաս կը նկատեն :

Մարմարա մեկնաբանելով այս տեղե-կութիւնները կ'աւելցնէ թէ հակառակ ի-րենց յայտարարութեանց, պատուիրակ-ներուն կարեւոր դերը Ամերիկահայ ազ-գային կեանքին մէջ եւ անոնց վայելած վստահութիւնը Ամենայն Հայոց Կաթողի-կոսին մօտ կարծել կու տայ որ անոնք պիտի կարենան հարկ եղած նպաստաւոր պայմանները ստեղծել էջմիածին — Ան-թիլիաս մերձեցման համար :

Այս առթիւ Մարմարայի Պէյրութի թղթակիցը տեսակցութիւն մը ունեցած է Զարեհ Ա. կաթողիկոսին հետ, երեք Ա-մերիկահայերու առաքելութեան շուրջ: Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսը ան-գամ մը եւս չեշտած է թէ էջմիածին — Անթիլիաս մերձեցման նախապայմանն է իր ընտրութեան ճանաչումը Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին կողմէ — « ... Ե-թէ Ամենայն Հայոց Հայրապետը 1956ի մեր ընտրութիւնը նամակով մը շնորհաւո-րէ եւ փափաք յայտնէ Եւրոպայի որեւէ մէկ վայրին մէջ հանդիպում ունենալ մե-զի հետ, պատրաստ ենք պատասխանելու իր հրաւէրին: Նոյն պատասխանը տուի ինծի այցելող երեք Ամերիկահայերուն: Կը կրկնենք, վեհափառ Հայրապետէն շը-նորհաւորական այդ նամակը ստանալէ յետոյ, պատրաստ ենք իր կարգադրու-թեան համաձայն որեւէ քաղաքի մէջ հանդիպելու իրեն :

ԿԻ ՄՈԼԷ յայտարարեց թէ այն մարդը որ Ֆրանսան կը ղեկավարէ պէտք չէ որ նոր «Միւնիխ» մը թոյլ տայ: «Նմանօրի-նակ արձագանգներ կան Խրուշչեւի եւ Հիթլերի ճառերուն մէջ», ըսաւ ընկեր-վարական պարագլուխը :

Սրբ Սրբն

ՊՈԼՍՈՅ ԹԵՐԱՊԱՅԾԱՌԸ

■

Մեր օրհնեալ բարբառով, թերի պայ-ծառութեամբ գործող Գերապայծառ հո-գեւորականի մը ամէնէն մեղմ որակումն է՝ Թերապայծառ :

Արար —աշխարհ գիտէ թէ, յանուն ար-դարութեան, ի՞նչ անարդարութիւններ կը գործուին աշխարհի մէջ՝ ամէն օր եւ ամէն տեղ :

Այսօր, շնորհիւ Պոլսոյ Հայ Կաթողիկէ վիճակաւոր Քիրէճեան Թերապայծառի՝ գիտենք թէ յանուն համայնական դիւա-նագիտութեան, ի՛նչպէս կարելի է անար-գել Հայոց ալ Աստուածն ու խաչուած Հայերը :

Թուրքիոյ պետական ծակ զանձին իր լուման տալու համար, դիւանագէտ Թե-րապայծառը Պոլսոյ կուսակալին նուի-րած է իր ոսկեշղթայ լանջախաչը :

Ըսելիք չկար՝ եթէ Թուրքին «վաթան-տաշ» Հայուն յատուկ ցեղանս պարտա-ւորութեամբ, Թերապայծառը տուած ըլ-լար իր գրպանին դրամը եւ ոչ թէ վիզին խաչը: Թրքահպատակ գիտակից Հայը չէ որ կը մեղադրենք: Անգիտակից հոգեւո-րականն է որ կը խաչենք: Խաչը իրմէ, խաչելը մեզմէ, երկու աւազակները ա-նունցմէ :

Ճիշդ է թէ Հայ Կաթողիկէ Թերապայ-ծառէն առաջ, Հրէից Րաբունապետը նման նուէր մը կատարած է՝ Պոլսոյ կու-սակալին յանձնելով իր կրօնքը խորհրդա-նշող ոսկեայ մանեակը: Րաբունապետին բռածը մեզի չի վերաբերիր :

Թերապայծառին կրկնակ սրբապիղծ նուէրը չեն կրնար չմեղադրել Աստուած եւ Հայերը: Քրիստոնեայ եկեղեցականին մե՞նք պիտի սորվեցնենք թէ խաչը ան-հաւատին չի նուիրուիր: Թէ հայ հովիւր իր հօտը հալածողին չի տար հովուական խաչը :

Թուրք կուսակալն անգամ,որուն ուզածը, ոչ թէ բարոյական արժէքով՝ այլ կշիռով ծանր ոսկի է միայն, թաքուն արգահա-տանքով եւ բացայայտ հեգնանքով՝ իր շնորհակալութիւնը յայտնած է սա խօս-քերով.— «Նկատելով որ շատ մեծ է բա-րոյական արժէքը այդ ընծայաբերումին, խաչը եւ շղթան պիտի պահուին իբր յի-շատակ »:

Այո՛: Այսուհետեւ մեզի Թերապայ-ծառին վիզը՝ իսկ իր ոսկի շղթան Թրքու-հիի մը ճիտը :

Այսպէս պիտի պահուի կրկնակ սրբա-պիղծ նուէրին յիշատակը :

ՇԱՀԷՆ

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆ

ՀԱՒԱՏՈՅ ՏԱՐԱԾՄԱՆ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀ

Ինչպէս կը սպասուէր Պապը, երկու-շաբթի օր Կարդինալ Աղաճանեանը նշա-նակեց Նախագահ Հաւատոյ Տարածման Միաբանութեան, իբրեւ յաջորդ կարդի-նալ Ֆումասոնի Պիոնտիի, որ վախճանե-ցաւ անցեալ շաբաթ :

Հայ Կաթողիկէ ծիրանաւորը երկու տարի առաջ փոխ — նախագահ նշանակ-ուած էր նոյն միաբանութեան բայց գործնապէս ինք կը վարէր ամէն ինչ, կարդինալ Պիոնտիի առողջութիւնը տկար ըլլալով :

Պապին կարգադրութիւնը անգամ մը եւս կը հաստատէ այն խոր համակրանքը և գնահատանքը զոր Կաթողիկոս-Պատ-րիարքը կը վայելէ Հռոմի մէջ :

... ԵՒ ՄՆԱՑ ՄՈՒԿՆ ՁՆՁԻՆ

[illegible]

(Բ. եւ վերջին մաս)

Եւ երեք հարիւր յիսուն հազար տոլար տրուեցաւ հայագիտական այս աթոռին համար։

Սակայն ծիծաղելիութիւնը դեռ կը շարունակուի։ Հայագիտական այս «շէնք»ը մխութիւնը չորս տարի ետք դեռ խնձոյք կը սարքէ եւ տեղեկագիր կուտայ։

Ես կը կարմրիմ տրուած տեղեկագրին համար։

Չորս երկար տարիներ ետք, նախագահ Մանուկ Երնկ (հայկական ծագում ունի, օտար չկարծէք ...) կ'ըսէ իր բացման խօսքին մէջ. «Արդէն ազդին (անշուշտ ամերիկեան (Յ. Ք.) առաջնակարգ գիտնականները եւ դասախարակները Համազգային Հայագիտական Միութեան նոր ծրագիրը յանդուգն, ընդարձակ եւ արդէն շատ ուշացած կը նկատեն»։

Գիտի հարցնէք, թէ ինչ էր այս յանդուգն, ընդարձակ եւ շատ ուշացած ծրագիրը։ Անցեալէն դասելով՝ պարզապէս ձրի ծրագիր, պարապ վախտի խաղալիք ...։

Ի՞նչ կ'ընեն։ Տր. Աւետիս Սանճեան մը այցելեր է Եւրոպայի եւ Հայաստանի հայագիտական կեդրոնները եւ տեղեկագիր մը պիտի պատրաստէ, որ պիտի հրատարակուի։ Պատահեցաւ, որ ես ալ Սանճեանէն ետք այցելէի քանի մը կեդրոններ։ Շահեկան տեղեկագիր մը կրնան կազմել Սանճեանի հայագիտութեան մասին մեզի բուռածները։ Սակայն դրամ չկայ հրատարակելու համար։ Ինչ որ մեզի համար կարեւոր է, սա է նման անպէտ տեղեկագիր մը որ տր. Աւետիս Սանճեան Հարուըրտ Համալսարանի առաջին հայ գիտնականն է։ Դժբախտաբար, չըսուիր թէ ի՞նչ բան է Սանճեանի հայագիտութիւնը։ Այս ինչ ձրի, գիւրին բան է ՀԱՅԱԳԷՏ կոչուիլը։ Եւ երեւակայել, որ մեր Մխիթարեան Հայրերը երկար տարիներ սրտհատնում աշխատութենէ ետք, հազիւ կրնան հրապարակ ելլել։ Երեւակայել նաեւ, որ համալսարանական երկար կրթութիւն ստանալէ ետք միայն, Հայաստանի մէջ հայ գիտնականը կրնայ վարանոտ կերպով հայագէտի տիտղոսին արժանանալ։

Սանճեան ի՞նչ իրաւամբ հայագէտ է կամ նոյն իսկ հայագիտութեան թեկնածու։

Համազգային Հայագիտական Միութիւնը ամերիկեան հաստատութեան մը օժանդակութեամբ ձեռք դարկեր է հայերէն դասագիրք մը հրատարակելու, պատրաստուած՝ տր. Էջմէքճեանի մը կողմէ։

Ահա քեզի հայագիտական գործունէութիւն, ահա քեզի Համազգային Հայագիտական Միութիւն։ Ասիկա ոչ միայն մեղանչում մըն է հայագիտութեան դէմ, այլ եւ անարգանք է Հայաստանի եւ Սփիւռքի հայագիտութեան պանծացած մարդերուն մէջ անձայն, լուռ մնջիկ արտադրող վաստակաւորներուն։

Եւ ի՞նչ կ'ընէ Հարուըրտի համալսարանը 350.000 տոլարով։ Համալսարանի բուն երեւոյթին պատասխանատու պաշտօնեաներէն մին յայտարարեր է, որ համալսարանը աշխարհի «ամենանշանաւոր հայ գիտնականը» կը փնտռէ Հարուըրտի մէջ նոր հաստատուած հայագիտական բաժինը վարելու համար։

Տղայութիւնը, ոգիտութիւնն ալ չափ մը ունին։ Աշխարհի ամենանշանաւոր հայ գիտնակա՞նը, հայագէ՞տը ... կարծես փնտռածը վարպետ կօշկակար մը ըլլար կամ մսագործ մը։ Գիտենք, թէ համալսարանը հայագիտութիւն բանալով 350.000 տոլար կը հաւկնայ։ Իբր թէ կարելի ըլլար հայագիտութեան բոլոր ճիւղերը նոյն տուփակին մէջ լեցնել։

Սակայն կարեւորը սա է, որ Հարուըրտի համալսարանը «յառաջդիմութիւն» կը կատարէ եղեր աշխարհի ամենանշանաւոր հայագէտը գտնելու իր ձեռնարկին մէջ։ Այս ալ իմացած եղանք։ Տարիներ առաջ կը գրէի Ցուսաբերի մէջ, թէ հայագիտութիւնը կշիռով գնուելիք բան չէ, եւ տարբերութիւն չըներ, թէ որքան հարիւր հազարներ կը տըրուին Հարուըրտի, հոն հայագիտութիւն չկայ։ Դրամ հաւաքելէ շատ առաջ հայագիտութեան յարգն ու արժէքը զգալու եւ ըմբռնելու է հաստատութիւն մը։

Սակայն Հարուըրտ կ'ուզէ հայագիտութի՞ւն բանիլ, ինչո՞ւ մենք մսխենք մեր նիւթական վտիտ ուժերը, երբ այնքան բան կայ կատարելիք, հրատարակելիք, Խորհրդային Հայաստանի կամ Սփիւռքի մէջ։ Վենետիկի եւ Վիէննայի Մխիթարեանները, Սաղէմի Ս. Յակոբ եւայլն բազմաթիւ իրապէս հայագիտական մեծարժէք գործեր ունին, որ քանի մը հազարի միայն կը կարօտին եւ ոչ թէ 350.000 տոլարի ...։

Յ. ՔԻՒՐՏԵԱՆ

ՍՈՒՐԷՆԵԱՆՑԻ ԾՆՆԴԵԱՆ 100ԱՄԵԱԿԸ

Յունիս 11ին, Երեւանի Հայֆիլհարմոնիայի մեծ դահլիճին մէջ արժանաւոր շուքով տօնուած է հայ ականաւոր նկարիչ՝ Վարդգէս Սուրէնեանցի ծննդեան հարիւրամեակը։

Բեմի խորքին, պատուանդանի վրայ զետեղուած էր մեծանուն նկարիչին դիմանկարը։ Երկու կողմերուն կ'երեւային 1860 – 1960 թուականները։

Նախագահութեան սեղանի շուրջ տեղ գրաւած էին՝ Մ. Աղանց, Յովհ. Գաղտասարեան, Յ. Զարարեան, Ս. Թովմասեան, Մ. Մովսիսեան, յոբելենական յանձնաժողովի անդամները, գիտութեան եւ մշակոյթի գործիչներ եւայլն։

Հայաստանի մշակոյթի նախարար՝ Հ. Մարգարեան իր բացման խօսքին մէջ ըսաւ. — «Վ. Սուրէնեանցին կեանքը ժողովուրդին ազնուաբար ծառայելու փայլուն օրինակ է։ Անոր արուեստի կարեւոր առանձնայատկութիւններէն մէկը եղած է բացաշունչ հայրենասիրութիւնը։ Թէեւ իր մահէն ասդին 40 տարիներ անցած են։ Այսուհանդերձ անոր ստեղծագործութիւնը խորապէս կը յուզէ մարդոց հոգին։ Հայ ժողովուրդը սրբութեամբ վառ կը պահէ անոր յիշատակը»։

Վարդգէս Սուրէնեանցի կեանքը եւ ստեղծագործութիւնը ներկայացուց Հայաստանի Կերպարուեստագէտներու Միութեան նախագահը, Ռ. Պարսամեան։

«Սուրէնեանցի արուեստը, յայտարարեց, դիմացած է բոլոր քննութիւններէն դժուարագոյնին՝ ժամանակի քննութեան։ Անուանի արուեստագէտին սկզբունքը եղած է ազնուօրէն ու մինչեւ վերջ ծառայել ժողովուրդին։ Անոր արուեստին հիմը եղած է մարդասիրութիւնը։ Սուրէնեանց անհուն սէր եւ անսահման յարգանք ունէր դէպի մարդը եւ անոր ստեղծագործ ու կառուցող միտքը։

«Սուրէնեանցի, արուեստագէտ – քաղաքացիի՝ հասարակական հայեացքները ձեւակերպուեցան անցնող դարու 80–90–ական թուականներուն, երբ արդէն ժողովրդական – իրապաշտ արուեստը իր կայուն հողը եւ աւանդութիւնները ունէր, երբ Խ. Աբովեանի եւ Մ. Նալպանտեանի գծած յառաջադէմ սամբերը իրենց ծաղկման շրջանին մէջ էին հայ արուեստի եւ գրականութեան բոլոր բնագաւառներուն մէջ։

«Տանօթ տեսարան Սասսով, ինչպէս նաեւ յայտնի ռուս նկարիչ Ռեպին [...] գնահատած են հայ նկարիչին արուեստ [...] Վերջինին համար Սուրէնեանց կը [...] գեղարուեստական դպրոցի յաւա[...] ներկայացուցիչն է»։

Վերլուծելով նկարիչին բազմաշար [...] ստեղծագործական ժառանգութիւնը [...] կուցողը նշեց որ գեղանկարչութեան զա[...] գընթաց Սուրէնեանց մեծ դեր խաղաց[...] է նաեւ հայկական գրչագրութեան յատկապէս նկարազարդման եւ ձեւաւոր[...] ման բնագաւառներուն մէջ։

Մեծ է Սուրէնեանցի վաստակը իբրեւ թատրոնի նկարիչ։ Ան՛ շարք մը բարո[...] բարուեստ ձեւաւորումներ կատարած է Մոսկուայի եւ Պետերբուրգի առաջնա[...] կարգ թատրոններուն համար։

Ըլլալով բազմակողմանի զարգացած արուեստագէտ եւ տիրապետելով բազմաթիւ լեզուներու, Սուրէնեանցի սրտին կը խօսէին գրականութիւնն ու ճարտարապետութիւնը։ Անոր գրչին կը պատկանին Շէյքսփիրի շարք մը թարգմանութիւններու ու հնչեակներու բարձրարուեստ թարգմանութիւնները։

Գրողներու Միութեան կողմէ խօսք առաւ բանաստեղծ Գ. Էմին, որ շեշտեց թէ ամէն մէկ գրողի համար նախանձելի տաղանդով ու հմտութեամբ՝ իր կտաւներուն մէջ ան պատկերացուցած է մեր ժողովուրդի անցեալը, ներկան ու գալիքը, անոր ընդվզումներն ու յոյսերը, տառապանքն ու հաւատքը։

Իր կտաւներուն մէջ հայ ժողովուրդը ներկայացուած է — պատմութիւն [...] բարք — զուսպ, ժլատ եւ բարձրաճա[...] գոյներու միջոցաւ։ Հայ ժողովուրդի անմահութեան գաղափարը կը ցոլայ իր ո[...] կարներուն մէջ։

Թատերագէտ Լ. Խալաթեան կանգ առաւ թատրոնի ասպարէզին մէջ Վ. Սուրէնեանցի կարեւոր ծառայութիւններու վրայ։

Թէեւ ռուսական իրականութեան [...] գործած է ան, այնուամենայնիւ ան [...] կտրուած հայ թատերական կեանքէ[...] Ութսունական թուականներուն մտահոգ[...] ցած է Մոսկուայի մէջ աշխատող [...] թի օջախներուն, իսկ 1910 թուականներուն սերտ կապեր պահած է Ալ. Ադամ[...] գիւրեանի, Օ. Սեւումեանի եւ Ա. Վ[...] րի հետ։ Աշխատած է հիմք դնել [...] փերայի մը, և Շէյքսփիրեան նոր երկեր [...] հայ բեմի խաղացանկը հարստացնել։

Ճարտարապետներու Միութեան դա[...] շութեան նախագահ, Վ. Յարութիւնեան ճարտարապետի աչքով դիտեց ու վեր[...] լուծեց Վ. Սուրէնեանցի ժառանգութիւնը։

Իրեն համար անժխտելի փաստ է [...] հայ ականաւոր նկարիչը մեծ հմտու[...] թեամբ պատկերացուց ճարտարապետական միջավայրը, իսկ իր շարք մը ստեղ[...] ծագործութիւններուն մէջ գեղեցկօրէն նկարած է Հայրենի երկրի հայկական ճարտարապետական յուշարձանները։

«Հայ ժողովուրդը իր խորին երախտ[...]

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Մարսէյլէն կը տեղեկացնեն մեզի թէ նորընծայ բժիշկ Ստեփան Դարբինեան, որդին մեր ընկերոջ՝ Նշան Դարբինեանի, ներկայացուց իր թէզը, «Հաքարախտային անդամալուծութեան» ուսումնասիրութեան նուիրուած։

Ժիւրին կը կազմէին փրոֆէսէօրներ Բէքօրտէ, Փայեաս, Լամալ, Վակ եւ Սերաթրիս։

Ուղեղային հիւանդութեանց համբաւաւոր մասնագէտ բժշկապետ Փայեաս ներբողալից խօսքերով դրուատեց նորընծայ երիտասարդ բժիշկը, որ կատարեց հիպոկրատի երդումը հանդիսաւոր ձեւով։

Տոքթ. Ստեփան Դարբինեան ստացաւ նաեւ ժիւրիին ամենաբարձր գնահատանքը, արժանանալով թէզային մրցանակի։

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ՄԱՐԴԱԳԱՅԼ

(ԶՐՈՅՑ)

Նրա փոշոտ, սեւ ու կոպիտ դէմքը, նրա հագուստն ու յանկարծակի մուտքը տարափահար արեց հիւրերին։ Բարձրացան բոլորը սեղանից ու իրար խառնուեցին։

Մանուկը մի քիչ մօտից գիտեց թըռչունների պէս վախեցող այդ արարածներին, յետոյ երկու քայլ էլ առաջ գնաց ու ասաց.

— Հանդարտեցէք, ես վնաս չեմ տալ ոչ ոքի, չէ՞ որ ես էլ մարդ եմ, ձեր եղբայրն եմ ... այո, ձեր եղբայրն եմ—այդ ինձ գայլերն ասացին — մարդ եմ ես էլ..

Կալուածատէրը, որ ճանաչել էր իր «վայրենուն», մօտ գնաց նրան սպառնալից դէմքով եւ գոչեց.

— Ինչպէ՞ս համարձակուեցիր դու, անպիտան գործաւոր, մտնել ազնուական սենեակը ... դուրս կորիր.... Ծառաներ, դուրս ձգէք այդ անկիրթին ....։

— Սպասեցէք, ասաց մեղմութեամբ մանուկը, մի երկու խօսք ունեմ, ասեմ և յետոյ ինքս կ'երթամ։

— Խօսիր, ասաց խստութեամբ տանուտէրը։

— Ասացէք խնդրեմ, հարցրեց մանուկը, դուք մարդիկ էք, այնպէս չէ՞։

Բոլորը ծիծաղեցին։

— Մարդիկ էք, այդ ես տեսնում եմ, շարունակեց մանուկը, բայց նկատում եմ հետեւեալը, որ ցածում, ինձ հետ բընակւող արարածները, ինձ հետ գետնի վրայ քնող, չոր հաց ծամող ու անդադար տանջուող միւս արարածները մարդիկ պիտի չլինեն, այլ անասուններ։Այդ այդպէս է, որովհետեւ նրանք երբեք, ոչնչով նման չեն ձեզ։ Նրանք տխուր են, դուք զուարթ, նրանք աղտոտ են, դուք մաքուր, նրանք մերկ, դուք չքեղ հագնուած, վերջապէս նրանք ուտում են չոր հաց եւ տանջւում են ամբողջ օրը, իսկ դուք վայելում էք այդպիսի կերակուրներ եւ երբեք չէք գործում .... Միթէ՞ մենք էլ մարդ չենք։

— Դուք էլ մարդ էք, խելառ, գոչեց մի երիտասարդ — բայց ոչ մեզ նման։

— Ո՞վ ձեզ նման ... այո, այդ ճիշդ է։ Ես այդ տեսնում եմ։ Բայց որովհետեւ մարդ ենք, ուստի եւ հարկաւոր է ձեզ նման լինել։ Ինձ ասացին, որ մենք պիտի աշխատենք՝ ձեզ ուտեցնելու համար, համաձայն եմ, աշխատենք, բայց միասին ուտենք. ինձ էլ տուէք իմ աշխատանքը, ես էլ եմ ուզում ձեզ պէս խնդալ, զուարճանալ, լաւ ուտել, հագնուել ...

— Խենթ է, ձայնեցին մի քանի երիտասարդներ։

— Վտանգաւոր մարդ է... դիտել տըւին քիչ աւելի հասակաւորները։

— Ոչ խենթ է եւ ոչ էլ վտանգաւոր, մէջ մտաւ տանուտէրը, դեռ անկիրթ է, իր անտառներն է յիշում ...։ Ծառաներ, տարէք սրան եւ կրթեցէք ...։

Ու բռնեցին մանուկին, իջեցրին ցած, կապեցին մի ծառի ... ու կրթեցին ...։

×

Պառկել էր նա արիւնշաղախ, մութ սենեակում, խոնաւ գետնի վրայ։

Եւ տխուր էր, մռայլ։ Ախ, որքան երջանիկ էր նա, երբ գայլերի մէջ էր, ուր նրան ոչ ոք չէր նախատում, ոչ ոք նրանից առաւելութիւն չունէր, ոչ ոք նրանից չէր խլում աշխատածը եւ կամ նրան այդպէս արիւնշաղախ դրութեան մէջ նետում։ Ու լացէր լինում, ոռնում էր գայլի պէս։ Ոչ, աւելի լաւ էր էլի գայլերի մէջ գնալ, վերադառնալ այնտեղ, իր բարի՛ Չէբին, իր Սիդին ու Սամին տեսնել, նրանց հետ ապրել։

Այստեղ նրան սիրող չկար, այստեղ բոլորն էլ թշնամներ էին, որոնք սիրել չգիտէին։ չէին էլ կարող սիրել... Այո, թողնել պէտք էր մարդկանց եւ գնալ էլի գայլերի մէջ։

Բայց մանուկին բանտարկել էին, ու զում էին «կրթել» նեղ մթնոլորտի [...] ռայականութեան եւ հնազանդութեան [...] վարժեցնել, մոռացնել տալ այդ [...] «վտանգաւոր» փափաքները։ Ու բարկ[...] բացաւ նա, ցնցեց փակուած դուռը [...] նաց, գոռաց, օգնութիւն կանչեց, [...] անել խնդրեց ...

Դրսից լսողները «ցաւելով» ասում էին [...]

— Խենթացել է խեղճը։

Իսկ նա ազատութիւն էր ուզում, [...] անտառը տենչում։

Մի ուժգին հարուածով դուռը [...] լեց, դուրս թռաւ ուրախութեան աղաղ[...] կը բերանին եւ հեռացաւ բնակութիւնից [...]

Բայց նրա ետեւից պնդում էին, [...] տով թափուեցին նրա վրայ ամէն կող[...] մից։

Պաշտպանուեց ձեռքերով, խփեց [...] րին, արիւնը աչքն էր կոխել, հարուա[...] ծեց իրեն բռնողներին։

Եւ ընկնում էին նրա հարուածներ[...] տակ ...

Ինչո՞ւ էին արգելում իրեն մաս գա[...] գնալու ուր կ'ուզէր, ինչո՞ւ էին ուզ[...] բանտարկել իրեն։

Էլ չէր ուզում իր չար եղբայրներ[...] որոնք իրեն միմիայն ցաւ ու վիշտ [...] պատճառում, միայն ջարդում։

Վ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

(10 Տար.)

ԳՈՒԲԱ, ԱՄԵՐԻԿԱ ԵՒ ԽՐՈՒՇՉԵՒ

Նիւ Եորք Հերըլտի մէջ, Մ. Հիկինզ կը դրադառնայ Գուպայի եւ Մ. Նահանգներու յարաբերութիւններուն, ու ներկայ կացութիւնը, կարգ մը եզրակացութիւններ ալ ընելով.:

Մ. Նահանգները ծանր կացութեան մը մէջ կը գտնուին հանդէպ Գուպայի, որուն ղեկավար Ֆիտէլ Գասթրոյի ճիւղաւորները կը յաջողին ինքզինքը ներկայացնել, յաչս Լատին Ամերիկեան ժողովուրդներուն, իբր մօրուսաւոր Դաւիթը մը, որ կը զգենայ հարուստ Գողիաթի եւ կը քաշէ աղքատ Լատինին:

Բացարձակ ճշմարտութիւն է որ Լատին Ամերիկեան կառավարութիւններուն մեծամասնութիւնը կը վախնայ Գասթրոյէն եւ ոչ մէկ համակրանք ունի անոր հանդէպ

Այսուհանդերձ, կը զգուշանան արտայայտուելէ: Բացի երկու երեք բացառութիւններէ, Լատին Ամերիկեան կառավարութիւնները լաւ գիտեն, թէ իրենց երկրի տնտեսական կացութիւնը, ի մասնաւորի այն մեծ տարբերութիւնը՝ որ կայ հարուստին եւ աղքատին միջեւ, նպաստաւոր թիրախ մըն է Գասթրոյի նման յեղափոխականներուն համար: Եւ իւրաքանչիւր քաղաքական վատանդ մը, աչք առնել յարձակելով մարդու մը վրայ որ իբրեւ հերոս՝ կը պաշտուի անզբաղէտ ամբոխին կողմէ:

Ուշինկթըն շշմեցաւ Լատին Ամերիկայի վերջերսուածէն, երբ Գուպայէն դըրսեւոր շաքարին բաժնեչափը կտրատուելուն առիթով՝ Մեքսիկացի երեսփոխաններ յայտարարեցին թէ շաքարի եւ քարիւղի այս վէճին մէջ Մեքսիկա Գուպայի կողքին պէտք է կենայ: Ասիկա ցաւալի պարագայ մըն էր, բայց ինչ որ աւելի ցաւալի էր, Մեքսիկայի Նախագահ՝ Լօփէզ Մաթէօսի հրապարակով հակակարծիք չյանուիլն էր, առնուազն չյայտարարելը թէ այս խնդրին մէջ չէզոք են:

Ինչ կը պատահէր Մեքսիկա – Ամերիկա բարեկամութեան, որ ներկայիս կը թուի թէ իր գագաթնակէտին հասած էր:

Ոչինչ: Պարզապէս չէր նախատեսներ

Լատին Ամերիկացի դիւանագէտ մը հետեւեալ ձեւով կը բացատրէր կացութիւնը՝ «Դուք, Միացեալ Նահանգներդ մեր բարձած մեր ցամաքամասին վրայ ալի զօրեղ իրականութիւնը: Մ. Նահանգները, անկախ այն հանգամանքէն թէ որքան իրաւունք ունին եւ ո՛րքան գրգռուած են, չեն կրնար տնտեսական պայքարի մը մէջ մտնել Լատին Ամերիկեան փոքրիկ պետութեան մը հետ ու ակընկալել որ Լատին Ամերիկա, ի հեճուկս զաճաճի մը, հսկայի մը ի նպաստ դիրք բռնէ: Ու նայեցէք ձեր ընտրած ժամանակին վրայ: Կը կրճատէք շաքարի բաժնեչափը՝ անմիջապէս որ Գուպա կը գրաւէ Ամերիկեան քարիւղի զտարանները:

Ձեր կառավարութիւնը կ՚ըսէ թէ փոխադարձութիւն մըն չէր, սակայն, ձեր ընտրած ժամանակը առիթ կուտայ որ այդ տեսակէտին դէմ եղող քարոզիչները ըլլեն յայտարարեն, թէ Նախագահ Այզընհաուըր նախաձեռնարկ կ՚ըլլայ տնտեսական պատերազմի մը, որպէսզի քարիւղի ձեռնարկատէրներուն մէջը լուծէ: Թերեւս, ձեր Նախագահը այդ քայլը առաւ Ազգ. Ժողովին հաճոյք պատճառած ըլլալու համար, այսուհանդերձ, մի կարծէք թէ այս ձեւի տնտեսական պատերազմ մը կը բարձրացնէ ձեր ժողովրդականութիւնը, ձեր սահմաններէն դուրս»:

Խրուշչեւ, անակնկալ կերպով, զինուորական օժանդակութիւն խոստացաւ Գուպայի, որովհետեւ Գասթրօ Մ. Նահանգներուն դէմ դիրք ճշդեց: Այս օժանդակութիւնը կը խախտէ Մոնրոյի վարդապետութիւնը:

Խրուշչեւ աժան դիրքաւորում մըն է որ կ՚ընէ երբ կը յայտարարէ թէ Մ. Նահանգներու կողմէ տեղի ունեցած յարձակումի մը պարագային, խորհրդային հրթիռներ պիտի ուղարկուին Մ. Նահանգներու վրայ, որովհետեւ շատ լաւ գիտէ թէ Ամերիկա Գուպայի վրայ երբեք պիտի չյարձակի: Այսուհանդերձ, Խրուշչեւ իրաւունք պիտի ունենայ յոխորտալու թէ Ամերիկա չի շարժիր, որովհետեւ կը վախնայ Խորհրդ. Միութենէն: Հաւանական է որ Գասթրոյի որդեգրումը՝ Խրուշչեւի կողմէ, աղմուկ յարուցանէ կաթողիկէ լատին Ամերիկայի մէջ: Սակայն, ամբոխը, որ սեփական քիչ բան ունի, պիտի չուզէր զրկուիլ հերոսի մը ներկայութենէն:

Նախագահ Այզընհաուըր Խրուշչեւի սպառնալիքը մերժելու իրաւունք ունէր, որովհետեւ այս վերջինը ձուկ որսալու վրայ է: (Կ՚ուզէ տեսնել թէ մինչեւ ուր կրնայ երթալ):

Սակայն տարբեր բան է յայտարարել թէ Մ. Նահանգները «Թոյլ պիտի չտան երբեք, որ միջազգային համայնավարութեան կողմէ ղեկավարուած վարչաձեւ մը հաստատուի Արեւմտեան չրջագիծէն ներս, ու բոլորովին տարբեր բան է փաստելը թէ այդ տեսակ բան մը արդէն իսկ կատարուած չէ Գուպայի մէջ, առնուազն որոշ աստիճանով:

Մինչեւ իսկ, Լատին Ամերիկա եթէ որոշէր հաւաքական միջոցներ ձեռք առնել Գուպայի դէմ, երկայրի սուրը միշտ ալ գոյութիւն պիտի ունենայ: Ի՞նչպէս, առանց զինուորական միջամտութեան, կրնաս ջնջել համայնավարութեան ուղեկից կառավարութիւն մը (Գասթրոյինը),

գիտութեան խօսքը կ՚ուղղէ անոր՝ մեր կերպարուեստի ու մշակոյթի զարգացման գործին մէջ իր կատարած արժէքաւոր ախոյաններուն համար, ըսաւ իր փակման խօսքին մէջ Վ. Ցարութիւնեան:

ԱԶԳԵՐՈՒ ԹԱՏՐՈՆԻ ՓԱԿՈՒՄԸ

Ազգերու Թատրոնի եօթներորդ տարեշրջանի բացումը, ինչպէս յայտնի է, կատարուեցաւ անցեալ Մարտ ամսու 15ին, իսկ փակումը՝ Յուլիս 17ին:

Ինչպէս անդրադարձած էինք ուրիշ անգամներ, այս տարի Ազգերու Թատրոնի ելոյթները մեծ բան կորսնցուցած էին նախընթաց տարիներու իրենց փայլէն:

Այս պարագան անմիջական հետեւանքն էր այն հանգամանքին որ Ազգերու Թատրոնի ներկայ թատերաշրջանի խաղացանկը կազմուած էր բացառաբար փոլքլորային ելոյթներէ (պար, երգ, առանձնութիւն) որոնք, հակառակ անոնցմէ մէկ քանիին բացառիկ ընոյթին, չկրցին իրեն ընծայել նախորդ տարիներու դասական համաշխարհային թատրոնի երկերու ցուցադրութեամբ ձեռք բերուած վեհութիւնը:

«Միջազգային Թատերական Քննադատներու Ակումբը», որուն մաս կը կազմեն քանի-հինգ ազգերու թատերական քննադատներ, իր վերջին հանդիպումին մեծամասնութեամբ որոշած է այս տարուան Ազգերու Թատրոնի թատերաշրջանի լաւագոյն մասնակցութեան փառապսակը շնորհել Պերլինի թատերախումբին («Պերլինէր Անսամպլը») իր ներկայացուցած շարք մը թատերգութիւններուն համար:

«Ակումբ»ը, Սառա Պերնար Թատրոնի ընդունելութեան սրահին մէջ, ի ներկայութեան բազմաթիւ Ֆրանսացի եւ օտար արուեստագէտներու եւ մտաւորականներու, Ա. մրցանակը յանձնած է գերմանացի մեծանուն թատերագիր Պերթոլտ Պրեխթի այրիին՝ Տիկին Հելեն Վէյկէլի, որ ինչպէս յայտնի է տնօրէնուհին է վերոյիշեալ գերմանական թատերախումբին:

Այս մրցանակէն զատ, «Ակումբ»ը բաժնած է նաեւ վըկայագիրներ, զանազան կազմակերպութիւններու, որոնք առաւել կամ նուազ յաջողութեամբ իրենց մասնակցութիւնը բերած են Ազգերու Թատրոնի այս տարուան ելոյթներուն:

Այսպէս, Փոլքլորային ելոյթներու եւ տեղական սովորութիւններու լաւագոյն ներկայացման վկայական ստացած է Քոթ տ՚Իվուարի պետական կազմը, որուն ներկայացումով էր որ բացումը կատարուեցաւ Ազգերու Թատրոնի այս եօթներորդ թատերաշրջանին:

Լաւագոյն բեմադրի վկայական շնորհուած է Վենետիկի «Գոլտոնի» իտալական թատերախումբին բեմադիր Ճիովաննի Փոլիի:

Ֆրանքֆորթի Օփերայի նուագախումբին ղեկավարը՝ Կէօրկ Սոլթի ստացած է լաւագոյն վարիչի վկայական.

Իբրեւ դերակատար եւ դերակատարուհի տաղանդութեան վկայականներ ստացած են Տըպլինի թատրոնի դերասաններէն Քիրիլ Քիւշաք եւ յունական թատրոնի դերասանուհիներէն՝ Տիկին Փափաթանասիու:

Ազգերու Թատրոնի այս տարուան ներկայացումներու ընթացքին ներկայացուած բազմաթիւ օփերաներուն մէջ իբրեւ լաւագոյն երգչուհի տաղանդութեան վկայական ստացած է Ֆրանքֆորթի Օփերայէն՝ Տիկին Հէյկա Փիլատեպիք:

Իսկ իբրեւ լաւագոյն պարող եւ պարուհի հռչակուած են՝ Պ. Նարասիմհա Ռաօ (հնդիկ) եւ Օր. Ժօան Կաղզոֆ՝ Հոլանտուհի:

Որքան ալ թոյլ եւ անշուք եղած ըլլայ Ազգերու Թատրոնի այս տարուան թատերաշրջանը, եւ սակայն անիկա մեզմէ կը բաժնուի ապագայի շողշողուն հեռանըկարներով:

Եօթը տարիներու իր կեանքով, այս խիստ օգտակար եւ շինիչ կազմակերպութիւնը ցոյց տուաւ որ ազգերու եւ ժողովուրդներու միջեւ խաղաղ ու անդորր համակեցութեան զօրաւոր ազդակներէն մին կը կազմէ գեղարուեստական եւ մշակութային յարաբերութիւններու գոյութիւնը:

Ժողովուրդները երբ գրաղին իրարու ծանօթացնելու իրենց ուրոյն մշակոյթն ու արուեստը, գոնէ ժամանակի մը համար մէկ կողմ կը թողուն նորանոր զէնքեր պատրաստելու չարաղէտ մտածումը:

Մաղթելի է որ Ազգերու Թատրոնը երկար կեանք մը ապրի մարդկութեան քաղաքակրթութեան օրրանը հանդիսացող Ցաւիտենական Ֆրանսայի ծոցին մէջ:

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄՐԻԿԵԱՆ

երբ այս վերջինը նման Թոմին Հուտի կառավարութեան, ժողովուրդին փափաքածն է:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԹԵՀՐԱՆ հասած է ընկեր Կարօ Սասունի, Ն. Փալանճեան ճեմարանի լսարանական բաժնի դրականութեան դասախօս: Այցելած է «Ալիք» օրաթերթի խմբագրատունը:

ԳԱՀԻՐԷԻ մէջ բացուած է ԱՄՆ-եան Ազգ. Միութեան ընդհանուր ժողովը, որուն կը մասնակցին վեց հայ պատգամաւորներ սուրիական նահանգէն: Հալէպահայ պատգամաւորութեան մաս կը կազմէին նախկին երեսփոխան՝ փաստաբան Գ. Էպլիղաթեան, «Արեւելք»ի խմբագիր՝ Խարայէլեան, Հալէպի Քարէն Եփփէ ճեմարանի տնօրէն՝ Քարամարտեան, Քեսապի քաղաքապետ՝ Զաղլասեան: Գ. Գարաւմեան կ՚ընկերանայ պատգամաւորութեան իբրեւ «Արեւելք»ի թղթակից:

ՀԵԼԻՈՊՈԼՍՈՅ (Գահիրէ) «Յուսաբեր» ակումբին մէջ վիճաբանական երեկոյ մը տեղի ունեցած է «Երէց եւ Նոր Սերունդը» նիւթին շուրջ: Հաւաքոյթին բացումը կատարած է ընկեր Լ. Ցոլհաննէսեան: Վիճաբանութիւնները վարած է Կարապետ Փոլատեան:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ . (41)

ԿԵԱՆՔԸ ՀԻՆ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՅ

ԺԲ.

Մի օր հայրս ինչ որ բանից ջղայնացած՝ յայտարարեց — «Հիմա կը խենթեսամ»: Եւ սարսափեցի, անմիջապէս պատկերացրի, որ հայրս էլ կարող էր ընկնել փողոց...

Խենթերը ... ինչքան շատ էին:

Մէկը կար, որ երեւութապէս խելօք էր. բայց ինչ խենթ — եօթ տարի նա ձեռքերը գրպանից դուրս չէր հանել, ըղունգքի նման ծալած, կոխել էր գրպաններ. մի անգամ մի քանի ուժեղ տղամարդիկ հաւաքուեցին եւ բռնի կերպով դուրս բերին ձեռքերը — ամբողջովին բորբոսնած էին, ամբողջովին բամպակ կպած՝ հողի տակ մնացած դիակի նըման: Նրան կերցնում էին իր երկու աղջիկները եւ միակ դժբախտ որդին:

Մի ուրիշ խենթ, իւրաքանչիւր օր բարձրանում էր մի բարձր կտուր, նստում էր քիւի վրայ, ոտները կախելով ներքեւ եւ սպառնում էր ընկնել: Ոչ ոք չէր կարող մօտենալ — մի գուցէ իսկապէս իրեն գցեր ներքեւ: Վերջ ի վերջոյ մի օր, կորցնելով հաւասարակշռութիւնը, ընկաւ երեք յարկանի կտուրից եւ տեղնուտեղը տափակացաւ: Ես տեսայ, որ նրա ուղեղըն ամբողջ դուրս էր թափուել:

Պատահում էր, որ մի արեւէ պժուած մարդ՝ ընտանիք եւ ազգականներ ունենար: Նրանք չէին թողնում, որ խենթը դառնար փողոցի սեփականութիւն, պահում էին տանը եւ «խնամում»: Ինչ էին անում: Կապկպում էին նրան, մի ուժեղ եւ անգութ մարդ վարձում, որ ձգէր դժբախտին տան ներքնայարկը — փայտանոցը կամ ածխանոցը — եւ սկսէր փայտով անվերջ ծեծել:

— Բաշխա բիչիմ խելքը գլուխը չի գար, — ասում էին «խելօքները»:

Եւ արագով եւ ուտելիքով հիւրասիրում էին այդ վարձկանին, որպէսզի աւելի սիրտ առնի եւ եռանդով ծեծի:

— Դուք ընծի ցած աչով մի նայէք, կը խելօքցնեմ, — յայտարարում էր վարձկանը եւ իջնում ներքնայարկը նոր եռանդով: Ներքնայարկը իջնելուց յետոյ՝ բըկրում էր անսանձական բառաչը, որովհետեւ փայտ էր, որ կոտրւում էր դժբախտ մարդու ոսկորների վրայ:

Միակ բժշկական միջոցը, որ գոյութիւն ունէր այդ հին, հին երկրում:

ԺԳ.

Մի ամառ, յանկարծ, մեր քաղաքում յայտնուեց մի մարդ — մերկ սրունքներով, բոպիկ, գլխաբաց, տղուէսի մի մորթի հագին, որ մինչեւ ծնկները չէր հասնում, ձեռքին երկար, իր հասակից բարձր մի գաւազան, երկաթէ բարակ շղթայով թեւից կախ արած մի քաչքուր, մօրթը թուխ, ինչպէս արաբ կամ հնդիկ, ցանցառ, բայց սիրուն, սրածայր միրուքով, ճակատին խալ, կարմիր եւ կըքոտ շրթունքներով: Այս մարդը չէր խօսում. միայն ման էր գալիս եւ փող հաւաքում իր քաչքուրով: Շուտով լուր տարածուեց, որ Աստծոյ հրամանով այս մարդը եօթ տարուց յետոյ լեզուն պիտի բացուի եւ Աստուած վերջին պատգամը պիտի տայ մարդկութեան՝ նրա բերանով:

Եթէ չէր կարող խօսել, ո՞վ, ո՞րտեղից ի՞նչպէս իմացուեց այս մարդու համրութեան միստերիան — ոչ ոք չհարցուփորձեց:

Եւ այդ մարդը, որ կարծւում էր թէ եկած կը լինէր հարաւի երկրներից, դարձաւ ընդհանուրի յարգանքի առարկայ: Նրա յարգանքն աւելի եւ աւելի մեծացաւ, երբ տեսան, որ շահամոլ չէ, ինչ որ չէր տեղաւորւում իր փոքրիկ քաչքուրի մէջ, չէր վերցնում, թէկուզ դա լինէր շատ թանկագին իր: Այսպէս՝ մարդիկ ստիպուած էին միայն փող տալ — մինչեւ անգամ ոսկի փող:

Գիշերները նա քնում էր թրքական գերեզմանոցում, մի փոքրիկ վրանի տակ, աղօտ մի լոյս պլպլացնելով: Ասում էին, որ գիշերներն աղօթում է եւ երբեք չի քնում: Ցերեկը ման էր գալիս, գիշերը չէր քնում, իսկ ո՞վ էր հարց տալիս իրեն, որ ապա ի՞նչպէս է ապրում: Եօթ տարի պիտի չխօսէր, եօթ տարի չպիտի քնէր, եօթ տարի պիտի աղօթէր միայն — եօթ տարուց յետոյ մարդկութիւնը պիտի լսէր Աստծոյ նոր խօսքը:

Ամէն օր նա բարձրանում էր քաղաքի մարմարեայ մզկիթի մինարէն, ամբողջ մի ժամ աչքերը յառում էր երկինքին, ձեռքերը կրծքի վրայ ծալած եւ գաւազանը գրկած: Ներքեւում մեծ բազմութիւն էր հաւաքւում եւ դիտում: Ծայր էր առնում առասպելների մի շարան — Աստծոյ հետ է խօսում, հէնց Աստուած կողքին կանգնած է: Բայց մեղաւոր մարդկութիւնը չի կարող տեսնել:

Շատերը մինչեւ անգամ ասում էին, որ այն, ինչ երեւում է, դա նրա լոկ պատկերն է, ինքը թռել է Աստծոյ մօտ եւ շուտով կը վերադառնայ:

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(Շար.)

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ՝ ՅՈՒԼԻՍ 24ԻՆ

Վայլայրի անտառը։
Գատուոյ նախագահութեամբ Կառտանի քաղաքապետ՝ ՎԻՔԹՈՐ ՍԱՒԻՆԻ
Մանրամասնութիւնները յաջորդով.

ՄԱՐՍԷՅԼ քաղաքի օթօքարը կը մեկնի Կիրակի, առաւօտ ժամը 7·30ին, Փլաս տ'Էքսէն ։ Տոմսերը ապահովել ընկեր Քէօսէեան, Ցօթօ Րէքս, 2 րիւ Գէոնար տիւ Գօտ ։

Ծերիկեան՝ 13 րիւ տէ Տօմինիքէն։
Ընկ· Պետրոսեան՝ *մասվաճառ*, 20 րիւ տէ Փըքիթ Մարի։

Գօմոնի հանգիստականներէն կը խնդրուի արձանագրուիլ ընկերներ Նշան Դարբին-եանի, Սերժ Սարգիսեանի եւ Երուանդ Տէր Մեսրոպեանի մօտ ։

×

Տէսինի մէջ «Հերոսներու Օր»ը կը տօնուի, նախաձեռնութեամբ Հ· Յ· Դ· Տէսինի եւ Լիոնի կոմիտէներուն կողմէ ։ Յուլիս 31ին, Կապիյեօն սրճարանի ծառախիտ պարտէզին մէջ ։

« ՅԱՌԱՋ »Ի

ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Վալանսէն զարիպներէն մէկը՝ Ն·Ֆ·	10
Լիոնէն Ս· Կէնճեան	10
Փարիզէն Գ· Վ· Է·	35

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հանդիսաւոր տօնակատարութիւն Սարպոնի մէջ, 9 Հոկտեմբեր 1960, բոլոր դպրոցներու մասնակցութեամբ ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կաշոյօ Թաչէ Կրընոպլի մասնաճիւղը շնորհակալութիւն կը յայտնէ հետեւեալ հայրենակիցներուն՝ որոնք «Մայրերու տօն»ին առթիւ ի նպաստ իր հովանաւորած դպրոցին եղած հանգանակութեան բերին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը ։

Տէր եւ Տիկին Ալիքեան 12 Ն· Ֆ·, Տիկիններ Տօղիկեան, Օնպաշեան, Մ· Գոյաճեան, Տէր եւ Տիկին Սինանեան, Զատիկեան, Իւլրիշ, Անտոնեան, Սիսլեան, Միրաքեան, Բարախեան, Կիւմիւշեան, Ար· Թիւֆէնքճեան, Գ· Գ· Քէհեայեան, Ոսկերեան տասնական Ն· Ֆ·։

Տիկիններ Յովակիմեան, Յովհաննէսեան ; Փ· Սիմոնեան, Յ· Գույումճեան, Մարգարեան, Մուրատեան, Ինճէեան, Մակարեան, Տէր եւ Տիկին Տէյիրմէնճեան, Աւագեան, Հ· Սիմոնեան, Տ· Սթամպուլեան, Արթինեան, Նիքօլա, Փունարճեան, Զիֆթճեան, Մանուկեան, Ջաղացպանեան, Հ· Կօպալեան, Քէթէնճեան, Գ· Թիւֆէնքճեան, Ճէլալեան, Խաչիկեան, Տիգրանպեան, Թորոսեան, Տողրամաճեան, Կիւմշեան, Մարաշլեան, Նալպանտեան, Զատիկեան որդի, Ար·Ուզուրեան, Կ· Կիւրիւնեան Այվազեան, Արապեան, Ճերմակեան, Աւաւեան, Մութաֆեան, Գասպիկեան, Խանճեան, Քէշիշեան հինգական Ն· Ֆ·։

(Շար·)

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Մեր ընթերցողներուն արձակուրդի ամիսները, արձակուրդի շրջան է նաեւ թերթիս առաքումով զբաղող մեր պաշտօնեաներուն համար՝ որոնց կարգուբացակայութիւնը զգալի կերպով կը դժուարացնէ մնացողներուն առօրեայ աշխատանքը ։

Կը խնդրենք մեր ազնիւ բաժանորդներէն որ, արձակուրդի առժամեայ հասցէի փոփոխութեան համար, նախընտրաբար հաճին դիմել արեւէ թղթատարական գրասենեակ ։

Ընթացիկ պարզ եւ ձրի գործողութիւն մըն է, որուն գործադրութեան համար պէտք է լեցնել տեղւոյն վրայ տըրամադրելի՝ հետեւեալ խորագիրով դեղին թուղթը - —

Formulaire No 755-A — ORDRE DE RÉEXPÉDITION
(Changement d'adresse temporaire)

Կանխաւ շնորհակալութիւն մեր բաժանորդներուն որ պիտի ուզեն այդ ձեւով դիւրացնել մեր գործը ։

Բացառաբար մեր խնդրանքը գործադրելու անկարելիութեան մէջ գտնուող բաժանորդներուն համար, հասցէի փոփոխութեան ծախքն է՝ 2·50 Ն· Ֆ·, կանխաւ վճարելի ։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՕՐԸ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ԱՌԹԻՒ

Շաւիլի անտառին մէջ
(*Գերեզմանատան մօտ*)

Այս Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, հովանաւորութեամբ Փարիզի՝ Հ· Յ· Դ· Շրջ· կոմիտէի, *նախաձեռնութեամբ Շաւիլի* Արզութեան *խումբին ։*

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ — Բարձրախօս, երգ, արտասանութիւն եւ պար։
Մատչելի պիւֆէ ։

Առաւօտուն Շաւիլի հայ նորաշէն եկեղեցիին մէջ պատարագէն յետոյ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, բոլոր հայ հերոսներու եւ մասնաւորապէս վրիժառու հայորդիին ողբացեալ՝

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆԻ

Յիշատակին

Անձրեւի պարագային ընկերահամակրան խնջոյք ։

*Հայ դպրոցի սրահին մէջ Րիւ տէ Թը*րուա, Շանթիէ – Շաւիլ ։
Շոգեկառք Սէն Լազարէն, Օթօպիւս 171 Փոն տը Սէվր Շաւիլ, *իջնել* Փիւի Սանվէն ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»ը 8 Հոկտեմբեր, Շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ, Հինգերորդ Թաղամասին քաղաքապետարանի չքեղ սրահներուն մէջ ։

×

ՈՂԲԱՑԵԱԼ ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆԻ ՍԳԱՀԱՆԴԷՍԸ 6 Նոյեմբեր, Կիրակի կէսօրէ վերջ, Սորպոնի մէջ ։

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

1960 – 1961 տարեշրջանի արձանագրութիւնները բացուած են ։ Արձանագրութեան համար դիմել վարժարան, 1 Պուլ· տիւ Նօր, Լը Րէնսի ։

ՀԵՌԱՁԱՅՆ 927 – 01,72

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Գուքրէշէն Աղաւնի Քերփիճեան (ծնեալ Գէորգէրեան) կը փնտռէ իր եղբայրը՝ Եդուարդ Գէորգէրեան, ծնած Քոսթանցա (Ռումանիա), հօրը անունը՝ Միհրան, մօրը՝ Արշալուհի։ Գրել՝

« ՅԱՌԱՋ »ին

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տարօն – Տուրուբերանի Հայր· Միութիւնը կը հրաւիրէ բոլոր հայրենակիցներն ու բարեկամները որ ներկայ գտնուին այս Կիրակի առաւօտ (Վարդավառ) Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ մէջ կատարուելիք պատարագին եւ հոգեհանգստեան պաշտօնին ի յիշատակ մեր բոլոր նահատակներուն, որոնց ոսկեկոչումը պիտի ընէ բարձրաստիճան եկեղեցական մը

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Բ· խումբը կը մեկնի Օգոստոս չորսին, արձանագրուած պզտիկներու ծնողքներէն անոնք որ դեռ չեն լրացուցած վերջնական պայմանները, պէտք է շուտով ներկայանան 5 Րիւ Մէյրան, հեռ· Թրիւտէն 27 – 35 ։

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téleph : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. — Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 21 ՅՈՒԼԻՍ

JEUDI 21 JUILLET 1960

ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8854 — 36EME ANNEE — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4655

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

ԻՆՉԵ՞Ր ԿԸ ՊԱՏՄԵՆ ...

«ԱՄԱՍԻԱ ԳՏՆՈՒՈՂ ՄԿՐՏԻՉԻՆ ՄԱ-ՆԻՒԹՆԵՐԸ ԵՐԵՒԱՆ ԵՂԱՆ» խորա-գիր ... Պոլսոյ Ակշամը կը գրէ ... թիւին մէջ.—

...վերջնական ձեւ առաւ այն թղթածրարը որ պատրաստուած է Պոլսոյ նախկին երեսփոխան Մկրտիչ Շէլլէֆեանի ... կուսակալութեան տեղեկատու դի-... կողմէ եւ փոխանձուեցաւ Բարձր ... Հարցաքննիչ Մարմնոյն : Շէլ-լէֆեանի վերագրուած յանցանքներն են ... , ապօրինի եւ Էրպիլի մաքսա-... :

Լրատուութիւններով ճշդուած է թէ ... Ամասիայի մէջ մէկ ... ոսկի արժողութեամբ հող , Մէջ-... թաղ Թայյարէճի փողոցը հա-... ոսկի արժէքով ուրիշ հող մը ... Կլօղթէփէնի մէջ քարաշէն ... մը , Պէշիկթաշ Քուրուչէշ-... վրայ իբրեւ ամառնի մր-... օգտագործուող 177 հազար ... ոսկի արժէքով կալուած մը ... Նախկին երեսփոխանը որ Էմփրի-... գործարանի մը ընկերն էր, այս գոր-... անհրաժեշտ մեքենաները Իտա-... բերել տուած է, այս նպատակաւ ... տարադրամ ապահոված է : ... հօթն անգամ Եւրոպա գացած է ... , 2... հազար ոսկի արժէքով տա-... առած է :

... լրատուութեան մը ... , Փորթուկալի մէջ մեռած ... ոսկիները Թուրքիա բերել ... , բայց զանոնք հայ համայնքին չէ ... եւ նախորդ իշխանութեան մե-... տուած է :

... Էմփրիմէ գործարանին ... բերել տուած երեք միլիոն ոսկիի ... կառքը յետագային սեւ շուկայ ... , ատոնցմէ ութ միլիոն ոսկի շահած ...

... թէ կարգ մը դեմոկրատ-... հետ այլազան գործերու ընկեր ե-... Իտալիոյ եւ Զուիցերիոյ դրամա-... իր հաշուոյն մէկ միլիոն տոլար ... է :

... պատ լրատուութեան թղթածը-... արձանագրութիւններէն յայտնի ... է որ Շէլլէֆեան, Քեմալ Այկիւնի ... մաքսանենգութիւն ըրած է : ... Հարցաքննիչ մարմնոյն ան-... Նաարատա երթալով Շէլլէֆեա-... եւ միւս յանցապարտները պիտի հար-... »։

... «Ժամանակ» թերթը, որ կու-... այս տեղեկութիւնները՝ քաղելով ... մամուլէն, կ'աւելցնէ .— ... նկատելով որ Շէլլէֆեան ներկայիս ի ... չէ պատասխանելու այս եւ նման ... ամբաստանութեանց, կարելի չէ գիտնալ ... ճշմարտութեան ինչքան կը համա-... պատասխանեն այս հասարակ վերա-... գրումները :

ՏԱՆԱՑԻ ՄԷՋ ՔԱՐԻՒՂ ԳՏՆՈՒԱԾ Է

... , Յուլիս 15ին յայտարարած է ... թէ Առանայէն երեսուն քի-... հեռու՝ Պոլքար լեռներուն մէջ ... քարիւղի աղբիւրները ... արդիւնք տուած են : Ամե-... ընկերութեան կողմէ կատարուած ... 1450 մեթր խորութեամբ ... հորէ մը օրական 240 տակառ ... կարելի պիտի ըլլայ հանել : Տե-... կը հաստատէ Միջին - Արեւելքի ... տեսակէն :

... նախկին Ազգային Մեծ Ժողովի նա-... կրտսեր որդին ալ ձերբակալ-... : Անդրանիկ որդին եւ փեսան ար-... Գորալթանի հետ Եասըատա կը գտ-... :

ՆՈՐ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

... պիտի ունենայ 175 ան-... որոնց մաս պիտի կազմեն նաեւ Ազգ. Միութեան կոմիտէի անդամներն ու նա-խարարները :

Սահմանադրական դատարանները ան-հրաժեշտ պարագային պիտի կարենան արգիլել կուսակցութեանց գործունէու-թիւնը :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔՈՆԿՕՅԻ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԻՇՏ ԾԱՆՐ Է

ԼՈՒՄՈՒՄՊԱ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿԷ ՍՊԱՌՆԱԼ

Իվերջոյ համաձայնութիւն մը կարելի եղած է գոյացնել ՄԱԿի պատուիրակնե-րուն եւ Պելժերուն միջեւ : Պելժ ուժերը պիտի պարպեն Լէօփոլտվիլը եւ օդակա-յանը, անոնց փոխարէն ՄԱԿի ուժերն են որ պիտի հաստատուին քաղաքին եւ օդա-կայանին մէջ : Փոխանցումը վերջացած պիտի ըլլայ Յուլիս 23ին : Միւս կողմէ ՄԱԿի ընդհանուր քարտուղարը, Համըր-շոլտ Քոնկօ պիտի երթայ քանի մը օրէն :

Գրոչ, ՄԱԿի քննիչ պատուիրակը Քոն-կոյի կացութեան, կոչ ըրած է տեղացի-ներուն որ կարգն ու անդորրութիւնը պա-հեն : Այս առթիւ յայտարարած է .— « Քոնկոյի մէջ ՄԱԿի ներկայացուցիչնե-րուն հիմնական նպատակն է պաշտպանել եւ ապահովել ամբողջ բնակչութիւնը » այլ խօսքով Եւրոպացիները եւ Խափշիկ-ները :

Լումումպա, Քոնկոյի վարչապետը որ չի ծածկեր Պելժերուն դէմ ունեցած իր հակակրութիւնը եւ համայնավարութեան հանդէպ իր համակրութիւնը, վերստին ճառ մը արտասանած է, ձայնասփիւռէն : Այս անգամ եւս պահանջած է որ Պելժիա քաշէ իր ուժերը այլապէս ուրիշ ուժեր բերել պիտի տայ : Պայմանաժամ տուած է մինչեւ կէս գիշեր : Իր ճառի ընթացքին ի մէջ այլոց ըսած է .— «Ոչ ոք կրնայ մեզ մեղադրել որ Խ. Միութեան օժանդակու-թեան կը դիմենք, որովհետեւ արեւմուտ-քի բոլոր երկիրներն ալ Պելժերուն կող-քին են» :

Կրոմիքօ, Խորհրդ. արտաքին նախա-րարը բողոքագիր մը յանձնեց Մոսկուայի ամերիկեան դեսպանին : Կրեմլին դժգոհ է եւ կը բողոքէ որ Ա) Մ. Նահանգները « փոլարիս » հրթիռներ կը յանձնեն Դաշնակցային Գերմանիոյ : Բ) Ամերիկա-յի քանի զինուորներ Քոնկօ կը գտնուին : Ռուշինկթըն գիտել տուած է թէ «Քոնկո-յի մէջ յիսուն հոգի ունինք որոնք օդային փոխադրութեանց կը հսկեն » :

Ապահովութեան Խորհուրդը քննու-թեան պիտի առնէ Քոնկոյի կացութիւնը :

Չոմպէ, Քաթանկայի վարչապետը մա-մուլի ասուլիսի մը ընթացքին յայտարա-րեց .— «Ներկայիս Քաթանկա աշխարհի ամենա խաղաղ մարտկոցներէն մէկն է : Զուգեր երկրորդ Հունգարիա մը դառնալ » :

Ցստակ գաղափար մը տալու համար Քոնկոյի մէջ տիրող կացութեան մասին, Օռոռի թղթակիցը կը պատասխանէ տասը շահեկան հարցումներու :

Հ.— Ո՞ր շրջաններուն մէջ ամէնէն ա-ւելի ցաւալի միջադէպեր պատահեցան :

Պ.— Քոնկոյի վեց նահանգներուն մէջ ալ ցաւալի ջէ՛չ թէ չատ միջադէպեր պատահեցան : Այսուհանդերձ, դէպքերը ծանրակշիռ հանգամանք առացան՝ Ստո-րին Քոնկոյի եւ յատկապէս Թիզվիլի եւ Մաթատիի (Քոնկոյի նաւահանգիստ) մէջ : Ծեծուած բռնոյթ առացան նաեւ Քասայիի եւ Լիւմպուպէկի մէջ, ուր Եւ-րոպացի բնակչութեան 99 առ հարիւրը նախընտրած է փախչիլ : Սթանլէյվիլի մէջ ալ արիւնալի միջադէպեր պատահեցան :

Հ.— Զոհերու թի՞ւը :

Պ.— Ցարդ, պաշտօնապէս յիսուն Եւ-րոպացիներ (10 զինուորականներ) սպան-նուած են, քանի հատ ալ անհետացած ներ կան . Խափշիկներէն յիսուն հոգի սպաննուած են : Սակայն, առջի օր, ա-րիւնալի ընդհարումներ տեղի ունեցած են՝ Խափշիկներու եւ ՄԱԿի մարոքցի զինուորներուն միջեւ, Մաթատի եւ Թիզ-վիլի մէջ : Սպաննուածներուն թիւը ան-ծանօթ կը մնայ :

Հ.— Ո՞ր շրջաններուն մէջ կարգ - կա-նոնը յարգուած է :

Պ.— Ամէնէն առաջ Քաթանկայի մէջ, յետոյ էքուաթորի շրջանին մէջ, ուրկէ Եւրոպացիները նախընտրած են հեռա-նալ : Սթանլէյվիլի հիւսիսային, Քիվուի եւ Քասայի նահանգներուն մէջ կը թուի թէ կացութիւնը հանդարտած է : Ստորին Քոնկոյի մէջ ջղագրգիռ մթնոլորտ մը կը տիրէ : Նոյն պատկերը Լէօփոլտվիլի մէջ եւս :

Հ.— Քանի՞ Եւրոպացիներ կան տակա-ւին Քոնկոյի մէջ :

Պ.— Հարիւր հազար էր Քոնկօ բնա-կող Եւրոպացիներու թիւը : Ներկայիս 40 հազար պէտք է հաշուել, որոնց մէջ հա-զիւ 500 կիներ եւ տասնեակ մը մանուկ-ներ կան : Յուլիս 9էն 17, 16·844 հոգի (9·153 տարէցներ, 6·072 պատանիներ եւ 1419 երախաներ) Պելժիա անցած են : Գաղթականներ կան՝ Պրազավիլ, Ռոտե-զիա, Անկոլա եւ Ափրիկեան այլ երկիրնե-րու մէջ :

Հ.— Պելժ զինուորներու թի՞ւը :

Պ.— 10·000 դումարտակներ եւ վայ-րաշուներ կան, ներկայիս : Ասոնցմէ 1000 հոգի միայն, արհեստով զինուորական-ներ են, մնացեալները՝ պահեստի զին-ուորներ են :

Հ.— ՄԱԿի ուժերու թի՞ւը :

Պ.— 3500 «կապոյտ սաղաւարտներ», Քոնկօ հասած են, այս վերջին քանի մը օրերուն : Ղանա (770), Թունուզ (1020), Մարոք (1250), Հապէշ (460) : 700 նոր Ղանացիներ եւ հազար Մալինցիներ պի-տի ժամանեն մօտերս : Պաղեստինէն 635 Շուէտացիներ պիտի փոխադրուին : ՄԱԿի ընդհանուր քարտուղարին հաշուով 10000 զինուորներ անհրաժեշտ են, իրականու-թեան մէջ 25·000 պէտք է, որպէսզի կարգ ու կանոնը կարելի ըլլայ վերահաստատել :

Հ.— Լումումպա իրաւունք ունի՞ օտար ուժերու միջամտութեան դիմելու :

Պ.— Ոչ : Քոնկոյի ծերակոյտը գիտել տուաւ թէ նման քայլ մը չի կրնար առ-նել : Այդ իրաւասութիւնը ՄԱԿին վերա-պահուած է : Եթէ հակառակ պարագային Ռուսերը որոշէին զօրք ուղարկել, Ամե-րիկա, Ֆրանսա եւ Անգլիա կրնան, իրենց կարգին, զօրք ղրկել Քոնկօ : Առաջինը՝ Արեւմտ. Գերմանիայէն եւ Մարոքէն, երկրորդը՝ Նախկին Ֆրանսական Հասա-րակածային Ափրիկէէն, երրորդը՝ Թան-կանիքայէն եւ Ռոտեզիայէն, եթէ երբեք Չոմպէ (Քաթանկայի վարչապետը) այս իմաստով կոչ մը ընէ :

Հ.— Համայնավար թափանցումը ուրիշ ի՞նչ միջոցներով կրնայ կատարուիլ :

Պ.— Մասնագէտներ ղրկելով : Արդա-րեւ Պելժերուն բացը գոցելու եւ երկրի հարստահարուեստի եւ կառավարութեան մեքենան ոտքի դնելու նպատակով Լու-մումպա կրնայ խորհրդային մասնագէտ-ներու օժանդակութեան դիմել : Գետերու միջոցաւ փոխադրութիւն ապահովող ըն-կերութիւնը ազգայնացուցած են : 53·000 Խափշիկներ եւ 3200 Եւրոպացիներ կ'աշ-խատէին . այս վերջինները մասնագէտներ եւ պատասխանատու պաշտօններ կը վա-րէին : Քոնկոյի առեւտուրը 80 առ հա-րիւրով գետերու միջոցաւ կ'ըլլայ :

Հ.— Տնտեսական կացութիւնը ի՞նչ է :

Պ.— Պետական գանձը միայն երկու ամսական (Յուլիս - Օգոստոս) կրնայ վճարել : Միայն Լէօփոլտվիլի մէջ 40·000 անգործներ կան, 100·000 խափշիկ բան-ուորներուն վրայ : Երկրի կեդրոնին մէջ առեւտուր եւ ճարտարարուեստ կայուն վիճակ մը ունին :

Հ.— Քաթանկա կրնա՞յ իր անկախու-թիւնը պահանջել :

Պ.— Իրաւական դետնի վրայ, Քա-թանկա անկախ պետութիւն մը չի նկատ-ուիր : Այսուհանդերձ, կրնայ օրինակա-նացնել : Կ'ենթադրուի թէ հանրաքուէ մը կազմակերպուի, ՄԱԿի հսկողութեան տակ, այս իմաստով :

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹԻՒՆ— Աբբայ Ֆ. Եու-լու, նախագահը Քոնկոյի Հանրապետու-թեան (նախկին Ֆրանսական գաղութ) Օռոռի թղթակիցին հետեւեալը ըսած է . — «Ափրիկէի այս մասը — խօսքը Քոն-կոյի մասին է — ռազմագիտական առաջ-նակարգ նշանակութիւն ունի : Քանի մը օրէն, երբ յայտնի դառնան երկրին իսկա-կան ղեկավարները, պիտի կարենանք ը-սել թէ ադոնք պիտի ազրինք թէ ոչ իբ-րեւ տարուկներ » :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՔՄԻԼԸՆ նամակ մը ղրկած է Խը-րուշչեւի, որուն մէջ կ'ըսէ թէ պէտք չէ որ այնպիսի անել կացութիւն մը ստեղ-ծուի որ բոլոր դուռները գոցուին եւ ան-խուսափելին պատահի : Աշխատաւորական կուսակցութեան պարագլուխը՝ Կէյցքէլ յայտարարեց թէ բովանդակ երկիրը հա-մաձայն է Անգլիոյ վարչապետին անկեղծ նամակին :

ԼԻԲԱՆԱՆԻ նոր խորհրդարանին նա-խագահ ընտրուեցաւ Սապրի Համատէ 66 ձայնով (99 երեսփոխանի վրայ), 32 ձայն առացաւ Ատէլ Օսէյրան, մէկ երես-փոխան ձեռնպահ մնաց :

ԽՐՈՒՇՉԵՒ , բացօթեայ ընդունելու-թեան մը ընթացքին դէմ արտայայտուե-լով որոշ ժապաւէններու, չեչտեց .— Դէմ եմ Խ. Միութեան մէջ պատրաստուած հետաքրքրութենէ զուրկ, ձանձրացուցիչ եւ բան մը չպատմող ժապաւէններու, ճիշդ է որ լաւեր ալ կը պատրաստուին բայց կան գորս տաժանելի է մինչեւ ծայ-րը տեսնել» :

ԳՈՒԳԱՑԻ եւ Մ. Նահանգներու տարա-կարծութիւններու քննութիւնը՝ Ապահո-վութեան Խորհուրդին Ամերիկեան Պե-տութեանց Կազմակերպութեան փոխան-ցուած է : Որոշումը տրուած է Ապահո-վութեան Խորհուրդի վերջին նիստին՝ ի-նը ձայնով : Խ. Միութիւն եւ Լեհաստան ձեռնպահ մնացած են : Խորհրդ. Միու-թիւնը մեծ պարտութիւն մը կրեց այս քուէարկութեամբ : Առաջարկը ամերիկ-եանն էր, իր առաջարկը՝ ՄԱԿին առջեւ տանիլ հարցը, մերժուեցաւ :

ՆԱՍԸՐ Գահիրէի Ազգ. Միութեան հա-մագումարի փակման նիստին ճառ մը խօ-սած է : «Ափրիկեցի պետութեան հան-գամանքով պատրաստ ենք Քոնկոյի օգ-նելու» յայտարարած է ան : Պահանջած է նաեւ Ալեքսանտրէթը որ անցեալին Սու-րիոյ պատկանած ու յետագային Թուր-քիոյ նուէր տրուած է :

ԹԱՄԲՐՈՆԻ հրաժարեցաւ : Հաւանա-կան է որ Ֆանֆանիի յանձնուի Իտալիոյ նոր դահլիճին կազմութիւնը, ինչպէս կը նախատեսուէր :

ՏԽՐՈՒՆԻ

Ցաւով կ'իմանանք ընկեր Փաքքամ Պասմաճեանի մահը, որ տեղի ունեցած է երէկ, Զորեքշաբթի, Քաշանի մէջ (Փա-րիզի մէկ արուարձանը) :

Ընկեր Փարթամ, արհեստով գրաշար . մէկն էր այն ընկերներէն, որոնք կու-սակցական խանդավառութեամբ ողջու-նեցին Յառաջի հրատարակութիւնը ,— առաջին թիւերը ինքն էր որ շարեց : Յե-տագային եւս, երբ առեւտուրի մէջ մը-տաւ, պարտականութիւն կը համարէր տարածել «Յառաջ»ը :

Կամաւոր գացած է Հայաստան եւ ծա-ռայած է հանրապետական բանակին մէջ :

Մեր ցաւակցութիւնները իր զաւակնե-րուն, քրոջ եւ Տէր եւ Տիկին Տոքթ. Ա. Արզարեանի :

ՎԵՐԱՆՈՐՈԳՈՒՄ

Ով որ կը հետեւի գոնէ մեծագոյն երկիրներու գրական արտադրութեանց, անշուշտ կը հաստատէ այն աչքառու փոփոխութիւնները, որոնք վերջին կէս դարու ընթացքին հիմնովին յեղաշրջեցին բանաստեղծութիւնը, վէպն ու թատրոնը։

Սփիւռքի հայ գրողներու ստեղծագործութիւններով գոյացած մեր գրականութիւնը, զոր եռանդով ու հաւատքով շարունակողներ չեն պակսիր բարեբախտաբար, կարծէք բոլորովին հեռու է մեր ժամանակներուն պատկանելէ։

Ֆրանսերէն ու անգլերէն գրող Հայերը՝ առանց բացառութեան, կը քալեն իրենց շրջանին հետ, բայց հայերէն գրող Հայը գրեթէ միշտ հեռուէն կը դիտէ իր ժամանակը եւ կ'արտադրէ այնպէս՝ ինչպէս պիտի արտադրէր աւելի կէս դար առաջ։

Անկարելի է ենթադրել որ Ֆրանսայի եւ Ամերիկայի կամ այս երկու երկիրներու մշակութային անմիջական ազդեցութեան ենթարկուած Միջին Արեւելքի մէջ ապրող հայ գրողը անծանօթ կը մնայ գրական նոր յեղաշրջումներուն։ Անկարելի է նաեւ հաւատալ որ հայ գրողը չի փափաքիր միջազգային ճանաչողութեան արժանի գործերու հեղինակ դառնալ։

Ուրեմն՝ ի՞նչ է պատճառը մեր հնաոճութեան։

Զուտ ազգային գրականութիւն մը մշակելու փափաքը ընդհանուր է անշուշտ, բայց մեր ապրած կեանքը չէ առած աւելի կէս դար առաջ։ Ընդհակառակն՝ բոլորովին նոր ու տարբեր հորիզոններու տակ կը շարունակէ առողջ կերպով ապրիլ եւ իր հիւրընկալներուն պէս կը խանդավառուի գրական նոր յեղաշրջումներով, կը գնէ ու կը կարդայ նոր ժամանակներու գործերը եւ ետ չի մնար իր շրջապատէն։

Երբ շրջան մը իր նախորդէն բոլորովին տարբեր է, անխուսափելի կերպով իր գրականութիւնը չի կրնար այլեւս կրկնութիւնը կամ շարունակութիւնը ըլլալ նախորդ շրջանի գրականութեան։

Հայ գրողը երբ կը շարունակէ կէս դար առաջուան նիւթերը, մտածումները եւ ձեւերը գործածել, պէտք չէ՝ մտքէն անցընէ թէ իր գործը կրնայ ճանչցնել արդի Հայը կամ արդի Ֆրանսացին։ Այդ գործը առաւելն կը ճանչցնէ տարեց այն դասակարգ մը Հայերը, որոնք երեսուն քառասուն տարիէ ի վեր յառաջապահ երկիրներու մէջ ապրելով հանդերձ տակաւին միայն իրենց ծննդավայրի կեանքով ու մշակոյթով կը խանդավառուին։ Կ'ընդունիմ որ այսօր հայերէն կարդացողներու կարեւոր մէկ մասը այս դասակարգն է, բայց գրողը պէտք չէ մոռնայ որ մօտ է անոր վախճանը։

Կ'ենթադրեմ որ իրատեսութեամբ գիտողը արժէքաւոր կրնայ նկատել միայն այն գործը, որ գոնէ ֆրանսերէնի ու անգլերէնի թարգմանուելով՝ կրնայ արժանանալ միջազգային ճանաչողութեան մը։

Այնպէս կը թուի որ Սփիւռքի հայ գրողը իր գործերը կ'արտադրէ նկատի ունենալով միայն ափ մը ընթերցողներ, որոնք ծերացած են արդէն եւ հետզհետէ կ'անհետանան։

Իմաստութի՞ւն է արդեօք։

Առաջին օրէն իսկ, երբ Սփիւռքի գաղութները կազմուեցան, այսպէս սկսաւ մեր գրականութիւնը եւ մինչեւ հիմա այսպէս կը շարունակուի։ Սկզբնական շրջանին նոր սերունդ չկար տակաւին, բայց շուտով հասաւ, աստիճանաբար մեծամասնութիւն գոյացնելու համար։

Կ'ենթադրեմ որ եթէ հայ գրողները քալած ըլլային իրենց ժամանակին հետ, հետզհետէ հասնող նոր սերունդները շահագրգռուած պիտի ըլլային «արդի» հայ գրականութեամբ եւ խրամատ բացուած պիտի չըլլար անոնց եւ հայ գիրին միջեւ։

Գրողներու որոշ դաս մը կարծեց որ մեր դժբախտութիւնները լեցուն կը բաւէին մեր գրականութեան նիւթ հայթայթելու համար։ Ուրիշ գրողներ կարծեցին թէ իրենց ծննդավայրին կեանքն ու յիշատակները բաւարար նիւթ էին, բայց գրեթէ բոլորն ալ մոռցան որ օտար երկիրներու մէջ բարձրագոյն քաղաքակրթութեանց հովանիին տակ ծնած ու մեծցած Հայերը չէին կրնար բաւականանալ այդ նիւթերով եւ անոնց մշակման «հինցած» ձեւերով։

Առաջին օրէն իսկ անհրաժեշտ էր նկատի ունենալ նոր սերունդը եւ առաւելապէս անոր համար արտադրել։

Երբ կ'ըսեմ մեր ժամանակին հետ քալել, պէտք չէ կարծել թէ հայ գրականութիւնը կը դադրի հայ ըլլալէ «արդի» Հայուն կեանքը երգելով այնպէս՝ ինչպէս Ֆրանսացի գրողը կ'երգէ արդի Ֆրանսացիին կեանքը։

Սփիւռքի մէջ մէկ միլիոնէ աւելի կը հաշուէին Հայերու թիւը։ Կարելի՞ է ենթադրել որ ամբողջ Հայութեան կէսը չունենայ արդիական կեանք մը, նոր մտածումներ, նոր խանդավառութիւններ, նոր բաղձանքներ, նոր ապրումներ, նոր ցաւեր, նոր ուրախութիւններ եւ նոր հայեցակէտ։

Արդ՝ ո՞ր գրողը այս նոր նիւթերը արժանի նկատած է ճանաչողութեան։ Ո՞վ յաջողած է ստեղծել գործ մը որ միջազգային չափանիշով գրականութիւն ըլլալով հանդերձ՝ «արդի» հայ գրականութիւն նկատուի։

Փորձեր եղած են անշուշտ, բայց մեզի ծանօթ գործերէն ոչ մէկը կրնայ օտար մը շահագրգռել։

Օրինակի համար՝ Փարիզի մէջ ապրող Հայու մը հոգեբանապաշտութիւնը միայն Հայոց,— այն ալ տարեց Հայոց — ըմբռնելի ձեւով մը տալ վէպի մը կամ քերթուածի մը մէջ, չի նշանակեր ժամանակին հետ քալել, որովհետեւ գործը կ'ապրի ու կը շնչէ միայն սահմանափակ շրջանակի մը մէջ։

Գրեթէ միշտ հայ գրականութիւնը հեռու մնացած է միջազգային ճանաչողութենէ։ Սխալ է խորհիլ թէ Հայուն գրածը անհրաժեշտ չէ օտարին կարդացնել։ Ատենն է այլեւս անդրադառնալու որ հայ գրականութիւնը դժբախտաբար չէ անցած ոչ մէկ միջազգ. գրականութեան պատմութեան դասագրքի մէջ։ Կրնայ ըլլալ որ այս երեւոյթին պատճառը մեր գրականութեան որակը չըլլայ։

Գրականութիւնը միայն ձեւ կամ միայն նիւթ չէ։ Երկուքն ալ է միաժամանակ։

Որպէսզի օտար մը ճանչնայ գոնէ մեր գրականութիւնը, պէտք է որ թէ նիւթով եւ թէ ձեւով կարենայ հետաքրքրուիլ։ Արդ՝ օտարները շահագրգռելու համար նիւթը պէտք չէ զուտ տեղական եւ ազգային բնոյթ ունենայ։ Կ'ենթադրեմ թէ այս է պատճառը որ մեր որակաւոր գրականութիւնն իսկ չարժանանար միջազգային ճանաչողութեան։ Համամարդկային բնոյթով, ազգային նիւթերը միայն հիմը կը կազմեն ազգի մը ինքնուրոյն գրականութեան։

Հայ գրականութիւնը այս ճամբով միայն պիտի մտնէ միջազգային ճանաչողութեան սահմաններէն ներս։ Այս գրականութիւնը հայ գրողները պիտի ստեղծեն անշուշտ։

Ես կը հաւատամ որ այսօր Ֆրանսայի, Ամերիկայի պէս երկիրներու մէջ բարձրագոյն մշակոյթներու հետ տեւական շփումով հասունցած մեր արդի գրողները ի վիճակի են այս գրականութիւնը մշակելու, բայց արմատացած սովորութեան մը հետեւելով կ'անտեսեն միջազգային աշխարհը, կեդրոնանալու համար միայն իրենց անմիջական շրջանակին մէջ, որ կազմուած է տարեց սերունդի ընթերցողներով եւ գրողներով։

Առարկայական օրինակ մը թերեւս աւելորդ չըլլայ։

Ֆրանսացի ծանօթ վիպասանի մը թեքնիքով Հայ մը հայերէն լեզուով կրնայ վէպ մը գրել, որուն հերոսները հայ ըլլան, բայց ոչ թէ երազային արարածներ։ Ապրող՝ Ֆրանսա կամ այլուր ապրող Հայեր ըլլան, որոնք Ֆրանսացիի մը չափ խորհին, զգայնութիւններ ունենան, վերլուծեն իրենց հոգեկան վիճակները եւն.։ Մէկ խօսքով արդի Հայը արդի Ֆրանսացիի մը պէս կրնայ լաւ վէպի մը հերոս դառնալ։ Սարոյեանի պէս գրողները եթէ քիչ մը աւելի հայ ըլլային եւ հայերէն ալ գրէին, պիտի յաջողէին մէկ օրէն միւսը միջազգային ճանաչողութեան արժանի հայ գրականութիւն մը ստեղծել։ Եթէ սակայն Սարոյեան, Ադամով, Արութ եւ նմանները պէտք եղածին չափ հայ չեն, անոնցմէ հիանալի տաղանդներով հայ գրողներ կան, որոնք իրենց կարողութիւնները կը վատնեն միայն ծերացած սերունդի մը հաճելի թուելու համար։

Կ'ենթադրեմ որ անհրաժեշտ է խորհիլ վերանորոգումի մը մասին։

Կրնանք միջազգային ճանաչողութեան արժանի հայ գրականութիւն մը մշակել առանց փոխելու մեր ազգային խորքերը, պայմանաւ որ փակ աչքերով չդիտենք քաղաքակիրթ երկիրներու մէջ իրականացած հիմնական յեղաշրջումները։

Երբ մէկ կողմէ կ'ընդունինք որ այսօր գրեթէ անկարելի է Ռաֆայէլի դրութեամբ նկարել ու Պէթհովէնի դրութեամբ երաժշտութիւն յօրինել, պէտք է ընդունինք նաեւ՝ որ անժամանակ է գրել կէս դար առաջուան դրութեամբ։

Նոյնն է կացութիւնը մեր երաժշտութեան համար։

Սփիւռքի հայ երաժիշտները եթէ չյաջողեցան ցարդ միջազգային ճանաչողութեան արժանի հայ երաժշտութիւն մը ստեղծել, պատճառը այն է որ՝ հայ գրողներուն նման, անոնք ալ ուզեցին միայն հաճելի դառնալ ափ մը տարեցներու, որոնց համար երաժշտական արուեստը կը սկսի հայ ժողովրդական երգերով եւ կը վերջանայ Կոմիտասի դաշնաւորումներով։

Թարմ է օրինակը Արամ Խաչատուրեանի, որ միակ յաջողած հայ երգահանն է։ Անոր գործերը միջազգային թեքնիքով ու համամարդկային շունչով գրուած են բայց իբրեւ նիւթ ունին մեծ մասով հայկական ժողովրդական երգերը։ Եթէ Խաչատուրեան Սփիւռքի ու Հայաստանի բազմաթիւ երգահաններուն հետեւելով ժողովրդական երգը կապկէր միայն, ոչ մէկ օտար պիտի շահագրգռուէր իր գործով, բայց շատ մը Հայերու հաճելի պիտի դառնար։

Վերադառնանք գրականութեան։

Արդի վէպը, գրեթէ բոլոր քաղաքակիրթ երկիրներուն մէջ, արդի մարդուն կեանքին, մտածումներուն, զգացումներուն եւ ճաշակներուն համաձայն կը գրուի։ Ցուցիչ նիւթ մը պատմել, հետաքրքրաշարժ պատմութիւն մը յղանալ կամ անդրոյն լուսանկարը տալ կեանքին ոչինչ կը նշանակեն այսօր։ Ամէն լաւ վէպի մէջ, որ ընդհանուր ճանաչողութեան կ'արժանանայ, հերոս մը կամ հերոսներ կ'ապրին խոր գիտակցութեամբ մը, կը մտածեն բացարձակ յստակատեսութեամբ մը եւ կը պայքարին արտակարգ ուժով մը։ Սովորական աչքը քիչ բան կը տեսնէ, բայց արուեստագէտին աչքը միայն կը թափանցէ բուն իրականութեան։ Իսկական իրապաշտութիւնը ի պատուի է այսօր, բայց պէտք չէ շփոթել զայն աւելի կէս դար առաջ հրապարակ նետուած լուսանկարչական իրապաշտութեան հետ։ Իրականութիւնը կամ ճշմարտութիւնը յաճախ աչքին տեսածէն անդին է։ Արդի արուեստագէտը այդ ճշմարտութիւնը կը փնտռէ թէ գրականութեան, թէ նկարչութեան եւ թէ միւս արուեստներուն մէջ։

Պէ՞տք է որ հայ գրողը հեռու մնայ այս համաշխարհային յեղաշրջումէն

Պէ՞տք է որ հայ գրողը յանուն սխալ ըմբռնուած ազգասիրութեան մը հեռու մնայ այն ճանաչողութենէն, որուն արժանի է իր տաղանդը։

Խորհինք վերանորոգումի մը մասին։

Մեքսիքօ — Մ. ՀԱՃԵԱՆ

ՆՈՐ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆ ՄԸՆ ԱԼ

Յուլիս մէկին Անգլիա անկախութիւն տուաւ Սոմալիլէնտի, Իտալիա հոգե... պաշտօնապէս բացաւ Սոմալիի խորհրդարանը, Պելժիոյ Թագաւորը պաշտօնապէս հռչակեց Քոնկոյի անկախութիւնը եւ Մատակասքարի մէջ յայտարարուեցաւ «Մալկաշ Հանրապետութիւնը»։

Այսպէս յարգուեցաւ «Ժողովուրդներու ինքնորոշման» սկզբունքը, բոլոր ժողովուրդները ազատութեան բարձրանալու են, պետութիւն կազմելու են եւ անդամակցելու Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան։ Անցեալի ցեղային տարբերութիւնները, ժողովուրդներու քաղաքակրթութեան մակարդակի տարբերութիւնները կը ջնջուին, հաւասարութիւն, եղբայրութիւն կը հաստատուին՝ պատուաւոր... եւ արդարութեան դրօշի տակ։

Այս յեղաշրջումը կատարուեցաւ արեւմտեան երկրորդ համաշխարհային պատերազմի՝ գործակցութեամբ՝ Խ. Միութեան եւ Միաց. Նահանգներու. Մէկ կողմն մը կը փնտռէ ստուար մը կառավարելու համար Սեւերու աշխարհին մէջ... արդէն ներկայացուցիչ մը գրաւած է Սոմալի, աշխարհակալ եւրոպական երկիրները գաղութներէն հեռացնելու եւ ...կանները վտարելու համար, միւսը ժողովրդավար իրաւակարգը հաստատելու տնտեսական զէտին մը ապահովելու համար։ Տոլարի եւ ռուբլիի մրցումը պիտի սկսի, պայքարի կիկէնները կը տեղափոխուին։

Անգլիա, Ֆրանսա, Իտալիա կը հաստատուէին Հնդկաց Ովկիանի վրայ պարփակելով Եթովպիան, որ կը մնայ միակ... մը մահմետական աշխարհի մէջ»։ Ֆրանսա կը գրաւէր Ճիպութին հսկելու համար հանդիպակաց Ատենը, որուն տիրացած էր Անգլիա հսկելու համար Պապ էլ Մանտեպի նեղուցին վրայ։ Անգլիոյ թելադրութեամբ Իտալիա կը գրաւէր Մոկատիշիոն եւ հետզհետէ կը թափանցէր Սոմալիներու երկրին մէջ։

Պարտուած Իտալիան ստիպուեցաւ հրաժարիլ գաղթավայրերէն։ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը Իտալիոյ յանձնեց Սոմալիի խնամակալութիւնը Նոյեմբեր 1949ին տասը տարուան պայմանաժամով։ Իտալացիները գործեցին, վարկի խնդիր մըն էր, կը յաւակնէին քաղաքակրթութիւնն ապահովել ... այդ ժողովուրդին եւ տասնամեակին մէջ ծախսեցին հինգ հարիւր միլիոն լիր ...կի ճամբաներու շինութեան, դպրոցներու կազմակերպութեան, հիւանդանոցներու հաստատութեան համար եւ տակաւին ...կու միլիոն տոլար պիտի յատկացնէ ... իւրաքանչիւր տարի երկրին ... հաւասարակշռելու համար։ Համոզուած են որ «Մէկուկէս միլիոն բարեկամ...

ՄԱՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ՄԱՐԳԱԳԱՅԼ

(ԶՐՈՅՑ)

Ոչ, աւելի լաւ էր գնալ էլի գտնելու գայլերի հասարակութիւնը ...

Բայց շուտով շրջապատեցին նրան խմբեր՝ բերերը ձեռքներին, բռնեցին, տեղացին նրա վրայ հարուածներ, յետոյ շղթայ զարկին ու նորից տարան մի խոր, մութ ծակի մէջ փակեցին։

Ցողնել էր կուռի մէջ. մենակ էր բռնութեան տարուկներէ՝ խուժանի դէմ եւ ընկճուած էր։

Եւ լսում էր որ մարդկային ամբոխը դրսից ոռնում էր.—քաղցած գայլերից աւելի վատ։

— Սպանեցէք վայրենուն, մահ մարդասպանին ....։

Գիշերն անցկացրեց նա ուշագնացութեան մէջ։

Ոչինչ չէր յիշում, չէր կարողանում շարժուել իսկ։ Կը ցանկար մեռնել, ազատուել, չէր ուզում այդպիսի կեանքը։

Չիմացաւ իսկ թէ ինչպէս միւս օրը զարթեցրին իրեն, ձեռքերը շղթայեցին ու դուրս տարան։

Մեծ ամբոխ էր հաւաքուել նրա ճանապարհի վրայ։ Խուժանը ձեռքերն էր բարձրացնում, ոռնում, եւ նրա ակնարկը միայն զզուելի, սարկական կամ չար դէմքերի էր հանդիպում։

— Ա՛յս է մարդկութիւնը ... մտածեց նա եւ ցնցուեց։

Մի՞թէ ինքը դրանց եղբայրն էր, նրանց նման։

Երկար չխօսեցին սրահի մէջ. Շուտով հանեցին նրան, ձեռքերը ետեւից կապեցին եւ տարան մի լայն հրապարակի կենտրոնը, ուր կար մի կեռ ցից կանգնած ...

Հանդիսաւոր կերպով, շրջանաձեւ ...տեցին այդ ցիցը, յետոյ մի սեւ ... անձ փսփսաց խօսքեր նրա ականջին ... ինչ որ նոր կեանքի մասին մրմնջալով ... մէկը ձեռքից բռնած չուանը անցկացրեց ... նրա վզին, սկսեց բարձրանալ ... վրայ։

Եւ լուռ էին։

Միայն այդ ժամանակ լսել էր խուժանը։

Մանուկը տեսաւ նրանց ... չար արտայայտութիւնը, եղբօր ... ջանքներով զուարճացող, ... ցնցին արարածների ցանկութիւնը

Նրանց արիւնարբու, նախնիրային ... նկարուած էր տեսնում դէմքերի վրա ...

Ու յանկարծ զգաց, որ գետինը խուսափում էր իր ոտքերի տակից, որ ... բան խիստ կերպով սեղմում էր կոկորդը ...

Խեղդւում էր, շունչը կտրւում ...

Ուզեց գոռալ....։ Եւ նրան թւաց ... մի հսկայ ձեռք վայրկենապէս կոկորդ... սլացումով բարձրացրեց, գնաց մի ... պէտքաչափ եւ ճչելով ամպերը ... նրան հեռո՛ւ, շա՛տ հեռու ...

Վ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

(11 եւ վերջ)

պէտք ունենան Հնդկաց Ովկիանոսի ափերուն, անկիւն մը Ափրիկէի մէջ»։

×

Ինչ կը անկախութիւն տալով իր բաժինն կը չնաշ մըայնել Սոմալիներու հողամասերը։ Իտալականն ունի ընակած աւելի երկու միլիոն բնակիչ, անգլիականը աւելի քան սիլիոն հազար, Ֆրանսականը երեսուն հազար։ Անգլիական Քենիայի մէջ կը բնակին հարիւր հազար սոմալիներ։ Եթովպական կայսրութեան մէջ կան մէկ միլիոն սոմալիներ։ Նորակազմ Սոմալիլանտը պիտի փափաքի որ Եթովպիան ալ միանայ եւ կազմուի միացեալ, անկախ Սոմալիան։ Բրիտանական կայսրութիւնը հովանաւորութեան ձեւի տակ նոր անգամ մըն ալ պիտի ունենայ. Եթովպիա կ'ընդդիմանայ միութեան, որովհետեւ կայսրութիւնը կը կազմալուծուի։ Հայլէ Սելասիէ կը նախընտրէ Ֆրանսայի գոյութիւնը Ճիպութիի մէջ փոխանակ Սոմալիէն։ Առաջին օրէն ալ Սոմալիլանտի վարչապետը բուռն ճառ մը արտասանեց Եթովպիոյ դէմ, կայսեր դէմ. «Մեր Սոմալի եղբայրները կը տառապին Եթովպական բռնակալութեան տակ, կը հարստահարուին, կ'աքսորուին որովհետեւ կ'ուզեն միանալ մեզի հետ»։ Վարչապետը հարիւր հազարի մօտ ամբոխին խանդավառ ծափերուն մէջ գոչեց «Կեցցէ անկախ, ազատ, միացեալ Սոմալին»։

Հանդիսութեան ներկայ Ֆրանսայի, Իտալիոյ, անգլիոյ ներկայացուցիչներ անկեղծօրէն բացառիկ ճառը եւ ծափահարեցին, համաձայնութիւն յայտնելով միութեան։ Ամէնէն խանդավառը Ռուս. Միութեան ներկայացուցիչն էր, որ, անմիջապէս յայտնեց թէ Ռուս. Միութեան պատանքին վրայ աշխարհակալ պետութիւններ կը հեռանան այս հողամասէն եւ Սոմալին անկախութիւն կը գտնէ եւ թէ ինք եկած է որպէս հիւրասէր։

Եթովպիա կը մնայ սպառնալիք՝ Եթէ Ֆրանսա ձգէ Ճիպութին։ Ափրիկեան անկախ պետութեանց համագումարին Հայլէ Սելասիէ յայտնեց թէ Եթովպիոյ միակ ծովահանգիստն է Ճիպութին, ուստի միանալու է իր երկրին եւ կամ Ֆրանսա մնալու է հոն։ Եթէ Անգլիա քաջալերէ Մեծ Սոմալիի ծրագիրը, Եթովպիա պիտի ոտնակոխէ ընդդիմադիրներուն։ Հերեւ թէ Սոմալիները կը հարստահարուին, քրիստոնեայ կայսր մը, քրիստոնեայ երկրի մը մէջ մահմետական Սոմալիներու իրաւունքները կը յարգէ։ Կայսրը կը մերժէ «Սոմալի պետութեան մը կազմութիւնը եթովպական պետութեան մէջ։ Եթովպիոյ հարաւ երկու հարիւր հազարի մօտ վաչկատուն, թափառական սոմալի ցեղախումբեր կան, կրնան թափանցել Եթովպիա եւ ցնցումներ պատճառել։ Հայլէ Սելասիէ 1951ին պահանջեց Անգլիայէն թափառական ցեղախումբերը հեռացնել Եթովպիոյ սահմաններէն, փոխադրել Սոմալիլանտ։ Անգլիա մերժեց պահանջը, անկարելիութիւնը ցոյց տալով։

Եթովպիոյ մէջ Քարայուներ, Ցանքալիներ, Կալլաներ միշտ կռիւի մէջ են, անդորրութիւնը պահպանելու համար կայսրութիւնը պարտաւորուած է բանակ մը պահելու նահանգներուն մէջ, ինչ որ սպառիչ է գանձին համար, եթովպացիներու համար։ Կրնան այս կիսավայրենիներն ալ շարժիլ, անկախութիւն պահանջել։

Սոմալիլանտով Եգիպտոսի հարաւը կը կազմուի մահմետական նոր պետութիւն մը, որ կրնայ դառնալ բլլալ Նեղոսի երկրին հակառակորդներուն։ Մտահոգութիւն մըն ալ Արաբ Միացեալ Հանրապետութեան վարիչներուն համար։

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

ԳԻՍԱԿ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ

ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Քառասուն օր առաջ հողին յանձնուեցաւ մի տիպար ազնիւ մարդ։ Բացարձակը գոյութիւն չունի հասարակ մահկանացուներուս մօտ, սակայն մեր սիրելի Գիսակը ընդհուպ մօտեցաւ բացարձակ ազնուութեան եւ ապրեցաւ այս մեր դըժուարին կեանքի մէջ իր ուժեղ անհատականութեամբ եւ նկարագրի կատարեալ վեհութեամբ։ Ուղղամիտ, հեզ, պարզեցա եւ մարդկանց օգտակար, բարձր սկզբունքներու հետեւող։

Գիսակին մօտէն ճանչցած եմ Նանսիի մեր ուսանողութեան շրջանէն։ Առաջին օրէն ան աչքի ինկաւ իր անուշ բնաւորութեամբ, ուշիմութեամբ եւ պարտաճանաչ աշխատասիրութեամբ։ Քննութիւններու մէջ միշտ առաջինը, ուսարտական փայլուն վկայականն ստացաւ ճարտարագէտի տիտղոսով։

Ամէնուս երազն էր, ինչպէս Գիսակինը, ուսարտելէն ետքը երկիր մեկնիլ եւ վերելքի գործին լծուիլ, սակայն ոչ մէկս այդ բախտին արժանացանք։

Ցրուեցանք աշխարհի չորս ծագերը՝ գործով մը զբաղելու։ Գիսակը Նանսիէն քիչ մը վարժուած լինելով՝ բացաւ անուանի «Անի» ճաշարանը, յետոյ «Փլորիա»ն։ Կարճ ժամանակուան մէջ այդ ճաշարանները հայկական կեդրոն դարձան, ինչպէս յայտնի է բոլորին։

Սակայն ամէն մարդ չի գիտեր թէ ինչ չարքաշ աշխատանք թափեցին օր ու գիշեր Գիսակն ու իր երկու անմահ գործակիցները, մեր սիրելի Հօրքուրը եւ Տիկին Սիրանոյշը։

Ամէնուս յայտնի է Գիսակի առասպելական բարութիւնը։ Հարիւրաւոր մարդիկ, հայ թէ օտար, օգտուած են իր առատաձեռնութենէն։ Երախտապարտներէն մէկն ալ ինքս եմ։ Անգործ էի, թէեւ ուսարտական վկայականը գրպանիս մէջ, որտեղ Ֆրանքները կը բացակայէին։ Գիսակն ինծ կերակրեց երկար ժամանակ առատօրէն... եւ այսպէս շատերուն։ Շատ շատերը կերան, խմեցին եւ մոռցան վճարել, ուրիշներն անշնորհքութեամբ վարձատրեցին Գիսակի առատաձեռնութիւնը։

Գիսակը ծնած չէր միայն հրաման տալու եւ ուրիշներու ձեռքով դրամ դիզելու։ Գիշերանց ան չուկայ. կ'երթար, մթերքը կը գնէր եւ իր ուսերուն վրայ տուն կը բերէր։ Շատ հեշտ էր քանի մը Ֆրանքով ուրիշի ուսին վրայ բարձել բեռը։ Ոչ, Գիսակը իր ճակտին քրտինքով կ'ուզէր ապրել։ Անիկա երբեք շահադործող չեղաւ։

Ճառող չէր մեր Գիսակը, երբեք մեզի մարդկային բարձր բարոյականութեան մասին տեսութիւններ չէր հրամցներ. Ան իր գեղեցիկ կեանքի ուղեգիծը քաշած էր, լռութեամբ եւ յամառութեամբ յառաջ կ'ընթանար, երբեք չշեղելով։ Մնաց ուղղամիտ, ազնիւ եւ չարքաշ աշխատող, ըծախնդիր։ Ո՛վ տեսած չէր զայն իր խոհանոցի վառարանի առջեւ՝ կարմրած, քրտնախառն, յոգնաբեկ, յաճախ տկար։ Եւ այսպէս տարիներ շարունակ։

Պատերազմի տարիներուն, ան երբեք չուզեց «սոփթէն օգտուիլ եւ «փարա շինել»։ Շատ դիւրին էր այդ իրեն համար եւ կրնար շատ հեշտութեամբ մեծ կարողութիւն դիզել շատերու նման՝ առանց ճիգ թափելու։ Գիսակի բարձր բարոյականութեան նկարագիրը հէնց այդտեղ երեւաց։ Ան կամովին չարքաշ մնաց, կամովին կրճատեց իր յաջող եւ բանուկ գործը, կամովին հեցած թողուց իր ճաշարանը, պատերու ներկերը սեւցան, ետեւի սրահը թափուր թողուց աւերակի տեսքով, սեղան ու աթոռ իրար վրայ դիզուած, տխրութեան պատկեր։ Ճաշերու գները միշտ ցած պահեց, երբեմն յաւելուած կերակուր չառաւ։ Կառչած մնաց օրէնքի տառին, աւելի շուտ իր խղճին քրիստոնէական։ Գիսակը կամովին նուաստացաւ եւ պատերազմի ընդհանուր տխրութեան մասնակից եղաւ անձամբ, ընտանիքով եւ բանուկ գործը զոհելով։ Ուրիշ խօսքով, Քրիստոսի ծանր խաչը ուսերուն վրայ առաւ՝ գիտակցօրէն եւ երբեք չզղջաց, երբեք չզառնացաւ եւ մնաց յամառօրէն նոյն հաւատարիմը իր գեղեցիկ կեանքով։

Թող միշտ պայծառ մնայ մեր հոգիներու մէջ Գիսակ Փափազեանի անարատ նկարագիրը։

ՄԵՍՐՈՎԲ ՄԱՐԱՆՋԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՄՇՏԱԴԱԼԱՐ ԱՐԺԷՔԱՒՈՐ ԲՈՅՍ

Աշնան վերջաւորութեան, ձմեռը եւ գարնան սկիզբը, երբ ամէն տեղ ծառերը կը մերկանան, Իջեւանի շրջանի Ուզունթալա գիւղին մէջ ուշադրութիւն կը գրաւէ կանաչ տերեւներով ու գալարուած աճած ծառի նման բոյս մը։ Ատիկա բամբուկն է (պամպու կամ հնդեղէգ)։

Բամբուկը թեթեւ եւ դարդարանքի յարմար մշտադալար եւ շատ արագ աճող բոյս մըն է, որ ընդարձակ տարածութիւններ կը գրաւէ աշխարհի գրեթէ ամէն կողմը։ Բամբուկը կը պատկանի հացազգիներու ընտանիքին եւ անոր ամէնէն հին ներկայացուցիչներէն է։ Ան շատ տարածուած է մանաւանդ արեւադարձային ու մերձարեւադարձային երկիրներուն մէջ։

Հայաստանի կլիմայական եւ աշխարհագրական պայմաններու տեսակէտէն հետաքրքրական է Չինաստան աճող բամբուկը։ Այնտեղ այդ բոյսի ցօղունի բարձրութիւնը գարնան մէկ կամ մէկուկէս ամսուան ընթացքին կը հասնի 20–25 մեթրի։ Ցօղունը բաղկացած է տասնեակ գլանաձեւ սնամէջ միջհանգոյցներէ, տերեւները նեղ են, նշտարաձեւ։ Բամբուկի շատ տեսակներ ունին արագ տարածուող ճիւղաւորուած կոճղարմատներ։ Օրտադրական նշանակութիւն ունեցող տեսակները կանաչ – երկնագոյնը եւ փափուկ բամբուկները չափազանց հազուադէպ են եւ կը ծաղկին 60 – 70 տարին անգամ մը։ Բամբուկը կարելի է բազմացնել երկու հիմնական եղանակով՝ տնկիներով եւ կոճղարմատներու կտրուածքներով։ Լաւ կ'աճի պարարտ, թեթեւ աւազներու վրայ։

Բամբուկի փայտը շատ ամուր է, թեթեւ, գեղեցիկ, հարթ եւ ոսկեգոյն մակերեսով։ Այդ յատկութիւններուն շնորհիւ կ'օգտագործուի մարդկային գոյքերու, տնային կահ – կարասիներու եւ զանազան այլ առարկաներու պատրաստութեան համար։ Ամէն մէկ հեկտարէն, տարեկան 3000 – 3500 ցօղուն կը ստացուի։ Ցօղունները կը կտրեն աշնան եւ ձմեռը։ Այդ շրջանին փայտը աւելի ամուր կ'ըլլայ։ Կտրուած ցօղունները մթերանոց կը փոխադրուին, ուրկէ ետք կը վերամշակուին զոլորշիի միջոցաւ՝ յատուկ կաթսաներու մէջ եւ կ'ուղարկուին արտադրութեան։ Բամբուկի արտադրութեան մնացուկները, տերեւները կարելի է անասուններուն տալ, ձմեռը՝ որպէս կանաչ կեր։

Այս խիտ չահաւէտ բոյսը կը գործածուի նաեւ դաշտերը պաշտպանելու համար։ Իրենց խիտ, իրար փակած սաղարթներով տարուան տաք ամիսներուն օդը կը խոնաւցնեն եւ դաշտերը կը պաշտպանեն չոր հովերէն, իսկ ձմեռը արգելք կ'ըլլան որ ցուրտ հովին հոսանքը դէպի դաշտերը գայ։ Շատ գեղեցիկ բոյս մը ըլլալով կրնայ կանաչապատման ալ ծառայել։

Այդ բոյսը առաջին անգամ Ռուսաստան եկած է 1896ին, իսկ Հայաստան՝ 1940ին։

Առաջին բամբուկները տնկուած են Իջեւանի շրջանը (Աղստեֆ գետին հովիտը եւ Ուզունթալա)։ Սկիզբէն իսկ արագ կերպով աճած ու բազմացած են։ 1940ին տնկուած 47 տունկերը, 1952ին տասը հազարի բարձրացած էին արդէն։ Իջեւանի բամբուկներուն օրուան աճը 23էն մինչեւ 56 սանթիմեթր է, ամէն մէկ ծառի համար։

Սակայն, դժբախտաբար, վերջին տարիներուն շատ անխնամ ձգուած է Հայաստանի բամբուկի այս միակ այգին։ Աւելին, կտրուած են լաւագոյն նմուշները։ Օգտագործելու համար օրէնքով պէտք է կտրել երեք տարուան ցօղունները միայն, բայց օրէնքը չի յարգուիր եւ կը կտրուին մատղաշ բոյսերը։ Պէտք չէ մոռնալ թէ բամբուկի այդ այգին առ այժըմ միակն է Հայաստանի մէջ։

Քսան տարուան փորձերը ցոյց տուին որ Հայաստանի մէջ բամբուկը աճեցնելու հնարաւորութիւնները շատ են։ Այդ արժէքաւոր բոյսը կարելի է տնկել Իջեւանի, Շամշադինի, Ալաւերդիի, Նոյեմբերեանի, Եղեգնաձորի, Գորիսի, Ղափանի եւ Մեղրիի շրջաններու ցած, համեմատաբար աւելի տաք վայրերուն մէջ։ Պիտի ստացուին ցուրտին դիմացող բամբուկներու տեսակներ, որոնք պիտի տնկուին Արարատեան դաշտին մէջ։

Լ. ԷՆՖԻԱՋԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (42)

ԿԵԱՆՔԸ ՀԻՆ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՅ

ԺԴ.

Բայց քաղաքում դանուող մի քանի ժողովներ չթողին, որ եօթը տարուց յետոյ մարդկութիւնն արժանանայ Աստծոյ նոր պատգամին, եւ մի գիշեր, գուշակելով, որ այս մարդու ազուէսի մորթու տակին բուսականին խոշոր գումար հաւաքուած կը լինի, յարձակուեցին վրան եւ կողոպտեցին։

Գողերը չբռնուեցին, բայց նրանց պատմութիւնը տարածուեց քաղաքում։

Եւ այդ պատմութիւնից պարզուեց մի բան — ամենաէականը — պարզուեց, որ Աստծոյ հրամանով համբուրած մարդը սարսափելի կերպով հաչհոյելիս է եղել իր վրայ յարձակուող գողերին եւ ուրիբոլին աշխատելիս է եղել — Աստծոյ նըշանուած այդ մարդը — չյանձնել փողը։ Այն բազմաթիւ մանր փողերը, որ նա հաւաքելիս է եղել, վերածել է ոսկու։ Գողերը ոչ մի մանր փող նրա մօտ չէին գըտել։

Կողոպտուելու յաջորդ օրն իսկ այդ մարդը չերեւաց մեր քաղաքում։ Այն գընացն էր։ Ո՞ւր գնաց, ի՞նչ եղաւ — ոչ ոք չիմացաւ։

×

Սրտ կապակցութեամբ ես կը պատմեմ մի այլ դէպք մի այլ դէմքի մասին։

Ամերիկայից մեր քաղաքն ընկաւ մի ընիկ ամերիկացի՝ մր. Ջէյկըբ անունով։ Այս մր. Ջէյկըբը մի բողոքական միսիոնար էր, որ սուրբ հոգի էր բաժանում։

Ոչ աւել, ոչ պակաս — սուրբ հոգի էր բաժանում։

Ի՞նչպէս էր անում։—

Հաւաքում էր բողոքական հասարակութիւնը ժողովարանում, անգլերէնով քարոզ էր կարդում (մէկը թարգմանում էր), քարոզից յետոյ, աչքերը փակ, աղօթում էր, ձեռքերը տարածած օդում, աղօթքից յետոյ մի քանի բոպէ խաղաղութիւն էր պարտադրում եւ ի վերջոյ յայտարարում.

– –Ով որ սուրբ հոգին ստացաւ՝ թող ոտի կանգնի։

Սկզբները քիչ թուով, բայց հետագայում բազմութիւններ էին ոտի կանգնում։ Ոչ ոք չէր կարող բացատրել, թէ ինչ էին զգում, երբ «սուրբ հոգի» էին ստանում, բայց կանգնում էին, կանգնում էին մասսայականօրէն։

Սուրբ հոգի առնողներն ինչ որ կող ունէին գրպանները՝ պատարկում էին մր. Ջէյկըբի գանձարանը։ Այս գանձարանն սարքուած էր, որպէսզի հնարաւորութիւն տրուէր մր. Ջէյկըբին սուրբ հոգին տարածելու ամէն տեղ։

Գտնուեցին մի քանի բողոքականներ, որոնք աշխատեցին դադրեցնել այդ խաղը, բայց աջակցութիւն չգտան եւ վերջ ի վերջոյ իրենք էլ գնացին եւ ստացան սուրբ հոգին։

Ամբողջ մի ամիս ողջ քաղաքը միայն սուրբ հոգու մասին էր խօսում։ Կային բողոքական կլասսիկ կեղծաւորներ, որոնք դադրեցին սուրբ հոգի չառնողների հետ յարաբերութիւն անելուց։ Սուրբ հոգի չառնողներին չէին բարեւում։

Մայր առան ամուսնալուծումներ, ընտանեկան ամէն կարգի անհամութիւններ, բաժանումներ (ծնողները սուրբ հոգին առնում էին, յանկարծ որդիներն ու աղջիկները յամառում էին առնել, որդիներն ու աղջիկներն առնում էին, ծընողները չէին առնում, եղբայրներն առնում էին, քոյրերը չէին առնում, ամուսինն առնում էր, կինը չէր առնում կամ՝ ընդհակառակն)։

— Վաղը կ'երթաս ու կ'առնես, հընէ մընկ չըննես,— պատուիրում էր սուրբ հոգի առնող ամուսինը։

Սկսում էր վէճը եւ սուրբ հոգի առնող ամուսինը կամ եղբայրը, յանուն սուրբ հոգու, քաշում էր փայտը կամ ոտնամանի մէկը եւ սկսում էր ծեծել սուրբ հոգուն դիմադրող կնոջը կամ քրոջը։

Նրանք, որոնք, սկզբներուն, սուրբ հոգի առնողների վրայ էին ծիծաղում, իրենք էլ ստացան եւ սկսեցին չառնողների վրայ ծիծաղել։

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(Շար.)

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ
ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆ ՍՐԱՀԻՆ

Մելքոն Պասմաճեան Ն. Ֆ.	20
Տէր եւ Տիկ. Մկրտիչ եւ Վերոնիքա Դաւթեան (Վալանս)	50
Սէնթ Մարկրիթ (Մարսէյլ)	
Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղ՝	50

(Վերջին գումարը ստանալ «Յառաջ»էն :

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ՝ ՅՈՒԼԻՍ 24ԻՆ

Վալսայրի անտառը :
Պատուոյ նախագահութեամբ Կառատնի քաղաքապետ՝ ՎԻՔԹՕՐ ՍԱՒԻՆԻ
Մանրամասնութիւնները յաջորդով :
ՄԱՐՍԷՅԼ քաղաքի օթօքառը կը մեկնի Կիրակի, առաւօտ ժամը 7·30ին, Փլաս տ'էքսէն : Տոմսերը ապահովել ընկեր Քէօսէեան, Ֆօթօ Րէքս, 2 բիւ Պէոնար տիւ Պօս :

Ծերիկեան՝ 13 բիւ տէ Տոմինիքէն :
Ընկ. Պետրոսեան՝ մսավաճառ, 20 բիւ տէ Փըթիթ Մարի :
Պօմոնի հանդիսականներէն կը խնդրուի արձանագրուիլ ընկերներ Նշան Դարբինեանի, Սերժ Սարգիսեանի եւ Երուանդ Տէր Մեսրոպեանի մօտ :

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Համաչարսանճագի Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղին :

Յուլիս 24ին, Կիրակի առաւօտ ժամը 9էն մինչեւ երեկոյ ուշ ատեն, Տէսինի ժան Թորոսեանին Սեւան ճաշարանի զովասուն պարտէզին մէջ : 35 Ավընիւ Ժան Ժորէս :

Առատ կեր ու խում :
Զուարճացուցիչ ըմպելիներ :
Շամփուրով խորոված, դիւրամատչելի գիներով :
Երգ, արտասանութիւն, պար, արեւելեան եւ եւրոպական նուագ, նոյնպէս Զարասնճագցիներու աւանդական պարը՝ Ալաճէն : Երկսեռ խումբով :
Հանդէսի հասոյթին նպատակն է օգնել Միութեան կարօտեալներուն եւ Միութեան որդեգրած ուսանող սաներուն :
ԾԱՆՕԹ.— Անձրեւի պարագային ապահովուած վայր :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Բ. խումբը կը մեկնի Օգոստոս չորսին, արձանագրուած պզտիկներու ծնողքներէն անոնք որ դեռ չեն լրացուցած վերջնական պայմանները, պէտք է շուտով ներկայանան 5 Րիւ Մէյրան, Հեռ. Թրիւտէն 27 – 35 :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Երիտասարդ մը, զերծ զինուորական պարտականութենէ՝ հագուստեղէնի մէջ աշխատելու համար (վերթըման) իբրեւ վաճառորդ, որ յետագային կարենայ երկրորդել գործատէրը :
Նաեւ լաւ ափիէսէօր մը.
Ներկայանալ.—

SAADETIAN
18, Rue de Picardie
Tél. : TUR. 99-06 PARIS 3ᵉ

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ
ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Մեր ընթերցողներուն արձակուրդի ամիսները, արձակուրդի շրջան է նաեւ թերթին առաքումով զբաղող մեր պաշտօնեաներուն համար՝ որոնց կարգաւ բացակայութիւնը զգալի կերպով կը դժուարացնէ մնացողներուն առօրեայ աշխատանքը :

Կը խնդրենք մեր ազնիւ բաժանորդներէն որ, արձակուրդի առժամեայ հասցէի փոփոխութեան համար, նախընտրաբար հանին դիմել որեւէ թղթատարական գրասենեակ :

Ընթացիկ պարզ եւ ձրի գործողութիւն մըն է, որուն գործադրութեան համար պէտք է լեցնել տեղւոյն վրայ տրամադրելի՝ հետեւեալ խորագիրով դեղին թուղթը .—

Formulaire No 755-A — ORDRE DE RÉEXPÉDITION
(Changement d'adresse temporaire)

Կանխաւ շնորհակալութիւն մեր բաժանորդներուն որ պիտի ուզեն այդ ձեւով դիւրացնել մեր գործը :

Բացառաբար մեր խնդրանքը գործադրելու անկարելիութեան մէջ գտնուող բաժանորդներուն համար, հասցէի փոփոխութեան ծախքն է՝ 2·50 Ն. Ֆ., կանխաւ վճարելի :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՕՐԸ
ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ԱՌԹԻՒ

Շաւիլի անտառին մէջ
(Գերեզմանատան մօտ)

Այս Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, հովանաւորութեամբ Փարիզի Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի, նախաձեռնութեամբ Շաւիլի Արդութեան խումբին :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ.— Բարձրախօս, երգ, արտասանութիւն եւ պար :
Մատչելի պիւֆէ :
Առաւօտուն Շաւիլի հայ Նորաշէն եկեղեցիին մէջ պատարագէն յետոյ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, բոլոր հայ հերոսներու եւ մասնաւորապէս վրիժառու հայորդիին ողբացեալ՝

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆԻ

Յիշատակին

Անձրեւի պարագային ընկերահամականան խնջոյք :

Հայ դպրոցի սրահին մէջ Րիւ տէ Թըրուա, Շանթիէ – Շաւիլ :
Շոգեկառք Սէն Լազարէն, Օթօպիւս 171 Փոն տը Սէվր Շաւիլ, իջնել Փիւի Սան Վէն :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»ը 8 Հոկտեմբեր, Շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ, Հինգերորդ Թաղամասին քաղաքապետարանի չքեղ սրահներուն մէջ :

Ո

ՈՂԲԱՑԵԱԼ ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆԻ ՍԳԱՀԱՆԴԷՍԸ 6 Նոյեմբեր, Կիրակի կէսօրէ վերջ, Սորպոնի մէջ :

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

Hotel Splendid - Laffrey (Isére) ՕԳՈՍՏՈՍ 1 – 31

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐ

1000 մեթր բարձրութեան վրայ, գեղատեսիլ լիճի մը ափին, բոլոր յարմարութիւններով օժտուած մեծ պանդոկի մը մէջ : Խաղաղաշտ եւ լողանք : Խմբական պտոյտներ, դասախօսութիւններ եւ գեղարուեստական երեկոյթներ :

ՕՐԱԿԱՆ 8·50 Ն. Ֆ.

Արձանագրութեանց համար դիմել Շաբաթ օրերը՝ 17 Րիւ Պլէօ, կէսօրէ վերջ ժամը 2 – 6 :
ՆԻՍԻ խումբին համար արձանագրուիլ Օր. Շաքէ Գաբրիէլեանի մօտ, 19 Պուլվ. Մասենա, Նիս :

ԳԱՐԱՄ, Լիոն.— Պէրպէրեան Ժ. 39, Rue Duroir, LYON 3
ՏԷՍԻՆ.— Լիւլէճեան, 16, Rue Coi
ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Ժ. Փիլիկեան, 8, Rue J Vergnette
ՎԻԷՆ.— Կարապետեան Rue Mont Arnaud
ՄԱՐՍԷՅԼ.— Գըլըճեան, 16 Rue Thubaneau

ՅՈՒՇԱՄԱՏԵԱՆ
Հ.Մ.Ը.Մ.

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Հ. Մ. Ը. Մ.-ի Յուշամատեանը
Նուիրուած Միութեան քառասնամեակին՝ (1918 – 1958) :
Հրատարակութիւն՝ Շրջանային վարչութեան :
300 զեղատիպ էջ նոյնօրէն պատկերազարդուած, լաթակազմ :
Բովանդակութիւն՝
Ա. Հայ Մարմնակրթական շարժումը 1900 – 1915 :
Բ.— Հ. Մ. Ը. Մ.-ի ծնունդն ու տարածումը Պոլիս եւ գաւառները :
Գ.— Հ. Մ. Ը. Մ.-ի առաքելութիւնը Հայաստան :
Դ.— Հ. Մ. Ը. Մ. արտասահմանի մէջ, Եւրոպա, զոյգ Ամերիկաներ, Մեքսիքօ եւ Եգիպտոս :
Ե.— Հ. Մ. Ը. Մ. Սուրիոյ՝ Լիբանանի եւ Յորդանանի մէջ :
Վաճառման կեդրոնատեղի՝
ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱՏՈՒՆ
LIBRAIRIE HAMASKAINE
10, Rue Hussein BEYHOUM
BEYROUTH LIBAN
ԳԻՆ՝ 15 Ն. Ֆ.

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

1960 – 1961 տարեշրջանի արձանագրութիւնները բացուած են : Արձանագրութեան համար դիմել վարժարան, 1 Պուլ. տիւ Նօր, Լը Րէնսի :

ՀԵՌԱՁԱՅՆ 927 – 01,72

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տարօն – Տուրուբերանի Հայր. Միութիւնը կը հրաւիրէ բոլոր հայրենակիցներն ու բարեկամները որ ներկայ ըլլան այս Կիրակի առաւօտ (Վարդավառ) Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ մէջ կատարուելիք պատարագին եւ հոգեհանգստեան պաշտօնին ի յիշատակ մեր բիւրաւոր նահատակներուն, որոնց ոգեկոչումը պիտի ընէ բարձրաստիճան եկեղեցական մը :

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ
ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆր.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆր.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆր.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	15 Ն. Ֆր.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆր.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆր.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՓՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆր.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆր.	» » »
« ԾԱԽՈՒ Է »	20 Ն. Ֆր.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են :
Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :
Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 Téléph : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց 22Ն. Ֆր.
Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 22 ՅՈՒԼԻՍ
VENDREDI 22 JUILLET 1960

.. ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8835 36EME ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ. ԹԻՒ 4656

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ ՆԻՍՏԸ

★

ՀԱՄԸՐՇՈԼՏ ԿԸ ՓՈՐՁԷ ԿՈՆԿՈՅԻ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՓՐԿԵԼ

Համըրշոլտ, ՄԱԿի ընդհանուր քար–տուղարը ամէն ճիգ ի գործ կը դնէ, որ–պէսզի Քոնկոյի հարցը կարգադրուի ա–ռանց միջազգային նոր բարդութիւննե–րու դուռ բանալու : Առջի օր տեսակցե–ցաւ Քոնկոյի եւ Պելճիոյ ՄԱԿի պատուի–րակներուն եւ զօրավար Ալեքսանտըրի հետ :

Միւս կողմէ Ապահովութեան Խորհուր–դի նիստին ընթացքին, ուր քննութեան կ'առնուէր Քոնկոյի կացութիւնը, ՄԱԿի ընդհանուր քարտուղարը դիտել տուած է թէ պելճ ուժերը կամաց կամաց կը հե–ռանան ու անոնց տեղ ՄԱԿի ու–ժերն են որ գիրք կը գրաւեն : Կացութի–ւնը հանդարտած է եւ յոյս կայ որ կարգն ու ապահովութիւնը հաստատուի վերջնա–պէս :

Պելճիա Ապահովութեան Խորհուրդէն պահանջած է Ա) Կազմութիւնը յանձնա–ժողովի մը որ քննէ Քոնկոցիներուն կա–տարած խժդժութիւնները . Բ) Արգիլել ... զէնք եւ ռազմամթերք հասնին Քոնկօ : ... կը բողոքէ անոնց դէմ որոնք ժողո–վուրդը մղած են ապստամբութեան եւ խառնակու–թեան մղեցին :

Մինչ ՄԱԿ կ'աշխատի Քոնկոյի հարցը ... կարելի եղածին չափ շուտ ու ա–ռանց նորանոր բարդութեանց դուռ բա–նալու, անդին Քոնկոյի վարչապետը Լու–մումպա ամէն բան կ'ընէ որպէսզի կա–ցութիւնը անստոյգ եւ վտանգաւոր դառ–նայ :

Մամուլի ասուլիս մը կազմակերպելով Լումումպա յայտարարած է . առջի օր, ... թէ երբեք Ապահովութեան Խորհուր–դի որոշած պելճ ուժերու անմիջական ... պիտի դիմէ «խորհրդային ... թեան եւ Ափրիկէի ու Ասիոյ ժողո–վուրդներու խմբակցութեան» օժանդա–կութեան :

Լումումպա իր յայտարարութիւնը ը–... Փրինչի ներկայութեան (ՄԱԿի քննիչ ... Քոնկոյի) : Մոսկուա լուրը ... առանց որեւէ մեկնաբանու–թեան : Մոսկուա չէ ըսած թէ Կրեմլին ... պիտի երթայ եղած խնդրանքին ... Ցամենային դէպս, միջազգային ... կարծիքով Մոսկուա նեղ կա–ցութեան մը պիտի մատնուի եթէ նման ... խնդրանք մը կամ միջամտութիւն ... պահանջուի իրմէ :

... կը նկատուի որ Լումում–պա այդ ձեւով ուզած է անուղղակի ... սպառնալ Ապահովութեան Խոր–հուրդին որ Պելճ ուժերու չուտափոյթ ... պահանջէ :

... Լումումպա իր խելական դիմագիծը ... ցոյց տալ սկսաւ : Անուղղակի կեր–պով ... ամբաստանութիւններ ըրած է ... խափշիկ եպիսկոպոսին, ... Արք.ին եւ խափշիկ լրագրողի ... Աթոռանի որոնք դէմ արտայայ–տուած էին կատարուած խժդժութիւննե–րու եւ հրաւիրած ժողովուրդը որ քրիս–տոնէական ընթացք մը բռնէ :

... ուժերը կը շարունակեն Քոնկօ ... Մարոքցիները յաջողած են Մա–... Նաւահանգիստը գրաւել :

... մը որ Պելճ զինուորներ ... Քոնկօ ... երկած մը ունե–... վար ինկած է : 36 զինուորներ մե–ռած են :

... Քաթանկայի վարչապետը յայ–տարարած է թէ Քաթանկայի բանակը ... եւ հաւատարիմ զինուորներէ ... կազմուած է : Պատրաստ են պաշտպանե–լու իրենց հայրենիքը : Այս առթիւ մե–...

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

■

ՆՈՐ ՔՆՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 6 – 7Ի ԴԷՊՔԵՐՈՒՆ ՇՈՒՐՋ

Ո՞ՒՐ ՊԻՏԻ ԸԼԼԱՅ ՆԱԽԿԻՆՆԵՐՈՒ ԴԱՏԸ

Ազգ. Միութեան Կոմիտէն որոշած է ամբողջութեամբ վերաքննել Սեպտեմբեր 6–7ի դէպքերը : Այս առթիւ յարմար նը–կատուած է յիշեալ դէպքերուն վերաբեր–եալ թղթածրարները պահանջել Պոլսոյ, Անգարայի եւ Իզմիրի ապահովութեան տնօրէնութիւններէն :

Թղթածրարները պիտի հաւաքուին Ան–գարայի մէջ եւ գրուին հարցաքննիչ մարմնին տրամադրութեան տակ : Պիտի հարցաքննուին նաեւ բոլոր այն անձերը որոնք կապ ունին այդ դէպքերուն հետ եւ երեւան պիտի հանուին պատասխանա–տուները :

Այս առթիւ թրքական մամուլը կը յիշէ թէ անկեալ իշխանութեան օրով ընդդի–մադիրները. Ազգ. Մեծ Ժողովին մէջ քննութիւն պահանջած էին Սեպտեմբեր 6 – 7ի դէպքերուն համար, սակայն ա–ռաջարկը մերժուած էր առանց վիճաբա–նութեան դրուելու :

×

Նախկին ղեկավարներու դատավարու–թեան վայրը ամէն օր կը փոխուի : Առջի օր կ'ըսուէր թէ Տոլմապահչէի պալատը պիտի կատարուի : Ցաջորդ օրը, սակայն, կրկին կը փոխուէր, եւրոպահայ թերթերը կը գրէին թէ ըստ հաւաստի աղբիւրնե–րու, որոշուած է Եասըատայի մէջ ընել : Վերջին թղթաբերէն կ'իմանանք որ հա–ւանական կը նկատուի դատավարութիւնը կատարել Անգարայի մէջ : Կը կարծուի սակայն թէ ոչ մէկ վերջնական որոշում տրուած է այս մասին :

× Կեղծարարներու ցանց մը ձերբա–կալուած է : Ասոնք կեղծ 500 ոսկինոցներ կը քշէին հրապարակը :

× Բարձրագոյն հարցաքննիչ մարմնի նախագահ Ճէլալէտտին Քուրեյման սրտի տագնապ մը անցուցած է առջի օր եւ այդ պատճառով հրաժարած է իր պաշտօնէն :

Նորընտիր նախագահը Հայրետտինշա–քիր Բերքը, մամուլին յայտարարած է թէ անհնար է ըսել թէ ե՞րբ պիտի լրանայ թղթածրարներու քննութիւնը :

«Վանդի, ըսած է ան, ամէն օր բեռնա–կառքերով փաստաթուղթեր կու գան » :

× Կիւրսէլ, երեք օրուան շրջապտոյտի ելած է եւ պիտի այցելէ Էրզինճան, Էր–զրում, Տրապիզոն եւ Սվազ :

× Հալէպի պարապլուխ ԻնՃօնիւ ծովի լողանք առած առեն, արկած մը անցու–ցած է, Հէյպէլիի կղզիին մէջ :

× Ազգ. Միութեան Կոմիտէի բանբերը մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին, յայ–տարարեց թէ Գուրանին եւ Էգանին Թուր–քերէն կարդացուելուն համամիտ են : Բանբերը ըսած է նաեւ թէ Ազգ. Կոմիտէի անդամները պարտքով դրամ առած են ի–րենց թոշակները ամբողջացնելու համար : Այս պարտքը պիտի հատուցուի, յետա–գային :

դադրեց Պելճ կառավարութիւնը որ Քոն–կոյի Միութեան ճգնած է առանց նկատի առնելու «տրամաբանական կէտերը » :

« Եթէ Պելճիա չուզեր կորսնցնել ութ–սուն տարիներու իր վաստակը թող նկա–տի առնէ այս պարագան եւ ճանչնայ մեր անկախութիւնը » աւելցուցած է ան :

Ապահովութեան Խորհուրդը կրկին պի–տի հաւաքուէր Հինգշաբթի եւ քննու–թեան պիտի առնուէր Խորհրդային բանա–ձեւը զոր ներկայացուց Կուզնէցով.— 3 օր պայմանաժամ որ Պելճերը հեռանան Քոնկոյէն :

Սէր Սրին

ԽԵ՞ՂՃ ԽՄԲԱԳԻՐ ..

●

—Խնդրանք մը ունիմ ձեզմէ, Միւսիւ խմբագիր… Ձեր լրագրին ուրբաթ օր–ուան թիւին մէջ, քանի մը անախորժ բա–ներ գրած էիք Դամիանոս վարդապետին մասին, որ 1844ին մեր Առաջնորդը եղած էր… Այս մարդը ինծի՝ հեռուէն հեռու — ես ըսեմ հինգ մղոն, դուն ըսէ տասը մղոն հեռուէն —ազգական կը սեպուի . . Իմ մեծ հօրս հայրը եւ անոր մեծ մօրը մայրը իրարու հետ զարմիկներ են եղեր, կարծեմ … Շատ կը խնդրեմ Դամիանոս վարդապետիս դէմ բան չգրէք ասկէ ետք :

×

— Պարոն խմբագիր, ձեզի բան մը ը–սեմ խօսքս մտիկ ըրէ …

— Ըսէ՛…

— Անցածները լրագրիդ մէջ Զուլուներ–րուն մասին բաներ գրած էիր… Օրի–նակ, ըսած էիր որ Զուլուները կօշիկ չեն հագնիր եւ մշակոյթ չունին… Ասանկ բաներ մի գրէք, ճանըմ… Պիտի հարց–նես թէ ինչո՞ւ … Ըսեմ — մեր գեղէն երեք հոգի Զուլուլենտ հաստատուած են, 1919էն ի վեր… Հիմա, ըլլէք Զուլուները բամբասէք, անոնք ալ կ'ելլեն մեր երեք գեղացիները կ'ուտեն… Զգոյշ ըլլալու ենք… Մե՞նք ով ենք եղեր որ պիտի ել–լենք Զուլուները պիտի կենենք եղեր …

×

— Ես ալ ձեզ կը փնտռէի, Պ. խմբագիր … Ըսելիք ունիմ, քալէ՛ սուրճ մը առ–նենք … Հիմա մտիկ ըրէ որ ըսեմ … Հինգ, վեց ամիս առաջ ձեր լրագրին մէջ յօդուած մը կար Կամկարներուն դէմ : Գրողը աղէ՛կ մը յուացեր էր, աղուո՞ր մը զարկեր էր…. Արժանի են … Ուրախ եղայ եւ կնկանս ալ ըսի — «Կնիկ, նայէ ինչպէ՛ս տուեր են, հա»… Բայց, ձեզմէ խնդրանք մը ունիմ … Ինծմէս այդ Կամկար կուսակցութեան մէջ շատ բա–րեկամ ունի … Ձեր լրագիրը առեր վրաս եկեր է… «Ասիկա կը վայլէ՞, եղբայր » կ'ըսէ… Գիտէ որ ձեր Տիար խմբագրա–պետը իմ դասընկերս եղած է, ժամանա–կին… Զկրցայ պատասխան տալ… Հի–մա, խնդրեմ, գնա՛ ձերիններուն ըսէ որ Կամկարներուն ետեւէն շատ չիյնան… Պիտի ըսես որ «իյնալո՞վ ազգերնիս ինչ կը կորսնցնէ»… Գիտե՛մ, բան մըն ալ չի կորսնցներ, բայց, եկուր տես որ իմ տանս խաղաղութիւնը տակնուվրայ կ'ըլ–լայ … Վերջապէս, խնամի ենք, իրա–րու կ'երթանք կու գանք… Ետքը խօրա–թայ չեմ ուզեր որ ըլլայ… Անանկ որ, ոտքդ պագնեմ, ասկէ ետք այդ Կամկար–ներուն օձիքը ձգեցէք… Ես ձեր խմբա–գրապետին հեռաձայն պիտի ընէի, բայց իմացայ որ ան Զինուորչին գացեր է, օ–դափոխութեան համար :

×

— « Շունին յիշէ՛, փայտը քաշէ »… Աս օրինակէս չառնուիս, բայց ըսեմ որ քա–նի մը օր է միտքս էիր… Կ'ուզէի ձեզի հանդիպիլ, աղէ՛կ դիմացս ելար … Սա ըսէ նայիմ, ձեր լրագրին լուրերը ո՞վ կը գրէ … Եղբայր աս ի՛նչ սխալ բաներ կ'ընէ այդ մարդը … Անցածները, ելեր գրեր է թէ մեր ընկերութեան «զաւեշտը շատ անյաջող էր»… Ճանը՛մ, ասիկա ե–ղա՞ւ, վայլե՞ց… Մենք ձեզի ի՞նչ թշնա–մութիւն ըրեր ենք որ… Հա՛, ես ալ գի–տեմ որ դերերնին սորված չէին… Իրա–ւո՛ւնք ունիք, վանառականին պեխը փր–թաւ, վար ինկաւ, հարսին սուտ մազերը տեղէն ելան, փեսային սուտ ակռաները թափեցան եւ ուրիշ քանի մը փորձանքներ ալ պատահեցան, բայց ասոնք լրագրին մէջ գրելիք բանե՞ր են … Ինչո՞ւ մեր արուեստը, մեր մշակոյթը չէք քաջալե–րեր, ճանըմ …

×

— Է՛, հիմա դուն ըսէ, սա ձեր լրա–գրին ըրածը եղա՞ւ մի՛ ճանըմ : Ինծի դէմ վրէ՞ժ ունիք… Ի՞նչ ըրեր էք … Կը հարցնե՞ս … Ելեր էք Բանգէտներու Տի–եզերական Հայկական Միութեան Նախա–գահին համար ըսեր էք՝ տիրացու եւ Սարկաւագ… Բնաւ մտքերնուդ չանցա՞ւ որ իմ աներձագս տիրացու է, իսկ մօրա–քրոջս փեսային եղբօրը տղան ալ՝ սար–կաւագ :

×

Խե՛ղճ խմբագիր : Քաշածդ, աս ազգին ձեռքէն, միայն Աստուած գիտէ …

ԵՐՈՒՊԱՑԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ նախագահը՝ Զօրավար Ֆուատ Շեհապ իր հրաժարականը ներ–կայացուց ու ապա ետ առաւ : Խորհրդա–րանի նախագահ՝ Սապրի Համատէի ուղ–ղուած նամակով մը բացատրած էր թէ ինչ պայմաններու տակ էր որ ստանձնեց նախագահութեան պատասխանատու պաշտօնը (նախապէս Լիբանանեան ուժե–րու ընդհ. հրամանատարն էր) : Այժմ, որ կացութիւնը բնականոն դարձած է նա–խագահը ուզած է հրաժարիլ : Խորհրդա–րանի 99 երեսփոխաններէն 80ի խնդրան–քին ընդառաջելով որոշած է, վերջին պահուն, ետ քաշել իր հրաժարականը : Հակառակ իր տուած բացատրութիւննե–րուն, Շեհապի հրաժարականը անժամա–նակ է : Ընդհանրապէս կը սպասուէր որ նախագահը նշանակէ նոր վարչապետ : Այդ պաշտօնին հաւանական թեկնածուն կը նկատուի Սալէպ Սալամ :

ՑԱՆՑԱՆԻԻ պիտի յանձնուի հաւանա–բար, Խասլիոյ նոր դահլիճը կազմելու պաշտօնը : Նախագահ Կրոնքի խորհր–դակցութիւններ կ'ունենայ այս ուղղու–թեամբ : Նոր դահլիճը անմո – քրիսթի–աններէ կազմուած պիտի ըլլայ : Ննիի ընկերվարականները եւ համայնավարնե–րը «սպասողական» դիրքի մէջ են : Միւս կուսակցութիւնները համաձայնած են գործակցելու եւ զօրավիգ կանգնելու նոր դահլիճին :

ՏԽՐՈՒՆԻ — ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

Ցաւով կ'իմանանք Պ. Գրիգոր Թեւան–եանի վաղահաս մահը որ տեղի ունեցաւ Յուլիս 20ին, յետ կարճատեւ եւ անողոք հիւանդութեան :

Բնիկ Բարերդցի, Գրիգոր Թեւանեան պատերազմէն առաջ Շան վ'էլիէ մօտ հիմնած էր ճաշարան մը՝ Եար որ վեր–ջերս միջազգային համբաւի տէր դարձած էր : Իր օժանդակութիւնը միշտ բերած է ազգօգուտ բոլոր ձեռնարկներուն :

Մեր ցաւակցութիւնները այրիին եւ զաւակներուն :

ՀԱՆՐԱԿԱՌՔԵՐՈՒ եւ մեթրոյի գները յաւելում պիտի կրեն Օգոստոս մէկէն սկսեալ : Ցարդ չեն ճշդուած նոր սակա–գները :

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ մէջ մէկ զօրավար եւ տասնըեօթը սպաներ եւ քաղաքացիներ ձերբակալուած են : Վարչապետը հաղոր–դեց թէ խորհրդարանական ընտրութիւն–ները պիտի սկսին 15 օրէն չուառի մէջ եւ երեք շաբաթէն՝ Թեհրանի : Զօրավար Ալի Աքպար Խոսրովեան եւ 17 սպաները ձերբակալուած են այն ամբաստա–նութեամբ թէ խլրտումներ կը պատրաս–տէին բանակին մէջ : Երիտասարդ զօրա–վարին քաղաքական տեսակէտները ծա–նօթ չեն, բայց իր կառավարած զաւառը, փրօ – համայնավար Թուտէհ կուսակցու–թեան կեդրոններէն մէկն է :

ԴԺԳՈՀՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Առիթով մը ըսած եղանք, որ աթոռ ունինք, բայց աթոռակալ չունինք: Խմբագրի աթոռ ունինք, խմբագիր չունինք: Ուսուցչի աթոռ ունինք, ուսուցիչ չունինք: Հանրային գործիչի աթոռ ունինք, թեկնածու չունինք: Եւայլն, եւայլն:

Երիտասարդ տղաք, մեր այս հաստատումները ժխտելով, կ'ըսեն մեզի, թէ կը սխալինք. այսինքն՝ աթոռակալ ունինք, բայց աթոռ չունինք. եղածներն ալ գրաւած են՝ երէցները, սպիտակահեր վերջամնացներ, որոնք կառչած են իրենց աթոռներուն եւ թոյլ չեն տար, որ նորերը գան փոխարինեն զիրենք:

Կը տեսնուի աւասիկ, որ դժգոհութիւնը երանձնական չէ, արտանձնական է: Մենք կ'ընդունինք, որ դժգոհութիւնը յառաջատար ուժ է: Դժգոհութիւնն է, որ մեզ առաջ կը մղէ եւ ոչ թէ գոհութիւնը: Պայմանով սակայն, որ դժգոհութիւնը ուղղուած ըլլայ դէպի ներս եւ ոչ՝ դէպի դուրս:

Ուրիշներէն դժգոհ, բայց ինքնիրմէ գոհ մարդը կը յետադիմէ. իրենք իրենցմէ դժգոհներն են, որ կը յառաջդիմեն: Այս պատճառով ալ կ'ուզենք, որ մեր նորերը դժգոհ ըլլան իրենք իրենցմէ, հոգ չէ թէ գոհ չըլլան ուրիշներէն:

Մենք կը հետեւինք այն իմաստութեան, որ կ'ըսէ.— Սխալեցէք, մեղանչեցէք, բայց արդար եղէք: Կրնայ պատահիլ, որ մեր ըմբռնած արդարութիւնը մեղանչում մը ըլլայ: Բայց մեր ըմբռնումները պիտի պաշտպանենք մենք, եւ ոչ թէ ուրիշներուն ըմբռնումները: Եթէ չհաւատայինք, թէ մեղանչում մը չէ մեր ըրածը, այլ մեր ըմբռնած արդարութեան հաստատուած տուրք մըն է, չէինք կրկներ.— Աթոռ ունինք, աթոռակալ չունինք:

Այո՛, մենք աւելի շատ թափուր աթոռներ ունինք, քան «թափուր» մարդիկ:

Գահ մը ենթադրենք, թէ «արքայական հրովարտակ»ով պաշտօնանկ ըրինք մեր երէցները, վար առինք զանոնք իրենց աթոռներէն եւ ծերանոց ղրկեցինք...

Ի՞նչ պիտի պատահի այս պարագային: Այն պիտի պատահի դարձեալ, որ մեր արդէն թափուր աթոռները բոլորովին «պիտի թափուրնան» եւ ստիպուած պիտի ըլլանք Դիոգինէսէն փոխ առնել իր լապտերը եւ, փողոցներու անկիւնադարձերուն վրայ կանգնած, պիտի սկըսինք մարդ փնտռել, աթոռակալ փնտռել, այս կամ այն պաշտօնին համար թեկնածու փնտռել:

Գահ մը ենթադրենք նոյնպէս, որ մեր դժգոհանքներուն, ամէնօրեայ տրտունջներուն հետեւանքով՝ նորերը լքեն իրենց գրաւած դիրքերը եւ ըսեն հիներուն.— Առաջ անցէք, ծերուկներ բոլոր երկիրներու. տէր դարձէք թափուր եւ անթափուր բոլոր աթոռներուն:

Ի՞նչ պիտի պատահի այս պարագային: Մօտաւորապէս այն պիտի պատահի, որ ծերերը պիտի ջանան կտրել վաղքի, ոստումի եւ արձակումի բոլոր մրցանիշները, երկու հարիւր մեթրը վազելով կէս ժամէն կամ նիզակը արձակելով երկու քուկէս մեթր...

Ո՞վ պիտի ըլլայ բարձրութիւն ցատկելու աշխարհի ախոյեանը. Սիմոն Վրացեա՞նը, Վահան Փափազեա՞նը, Ռուբէն Դարբինեա՞նը...

Դարձեալ, ո՞վ պիտի կարդայ մեր բանաստեղծութիւնները, մեր վէպերը, առօրեայ եւ ամէնօրեայ խըրբըղանքները.

Ո՞վ պիտի լեցնէ մեր սրահները, ակումբները, միութիւնները, եւն. եւն.

Ինչ որ կրնան ընել երէցները, պէտք ալ չէ, այսօր վաղը կրնան ընել նաեւ կրտսերները: Ինչ որ կրնան ընել կրտսերները, չեն կրնար ընել երէցները, նոյնիսկ պէտք ալ չէ, մանաւանդ այսօր վաղը:

Աշխարհի կէսը կը կազմեն ծերերը, միւս կէսը կը կազմեն երիտասարդները: Ի՞նչ ընենք. առաջին կէսը զոհե՞նք երկրորդ կէսին, կամ երկրորդ կէսը՝ առաջին կէսին

Յաճախ կ'ըսուի, թէ Երկրորդ աշխարհամարտը չահեցաւ ութսունամեայ ծերունին՝ Ուինսթըն Չըրչիլ: Մենք ալ պիտի ըսենք, որ բոլոր ճակատամարտները կը շահուին ռազմադաշտերուն վրայ, երիտասարդներու արիւնով, եւ ոչ թէ գլրասենեակներու մէջ, ծերերու քրտինքով:

Պէ՞տք է եզրակացութիւն մը հանել այս «հակտնեայ»ներէն: Այո. մեր կարծիքով՝ եզրակացութիւնը պիտի ըլլայ սըւոր պէս բան մը— Երէցները եւ կրտսերները, ծերերը եւ երիտասարդները զիրար չեն փոխարիներ, այլ զիրար կը լրացնեն: Ծիշդ ինչպէս գրականութեան մէջ խորքը եւ ձեւը զիրար չեն փոխարիներ, այլ նոյնպէս զիրար կը լրացնեն: Կամ ինչպէս ելեկտրականութեան մէջ, եթէ չենք սխալիր, դրական եւ ժխտական հոսանքները իրարմով կ'ամբողջանան եւ իրարմէ կը ստանան իրենց ուժը:

Բայց եթէ հարկ ըլլայ անպատճառ թերիներ մատնանշել հիներուն մօտ, պիտի ըսենք անվարան եւ աներկմիտ.— Անտարբեր են, ծոյլ են, եսասէր են հիները կամ պայմաններուն եւ կամ իրենց տարիքին բերումով: Բացառութիւններու մասին չենք խօսիր, կը խօսինք կանոնի մասին:

Պարտականութիւն մը կատարելը դիւրացիկ բան է, իսկ մեր օրերուն արդէն հերոսութիւն է: Շատեր կը խուսափին իրենց պարտականութիւնն իսկ կատարելէ, այս խուսափումին համար հազարումէկ պատրուակներ փնտռելով կամ ստեղծելով: Ասիկա պարզապէս դասալքութիւն է, անպայման անձնասիրութիւն է եւ ոչ թէ նահանջ կամ ընկրկում.

Այս «պարունակ»ին մէջ ծերերը առանձին չեն, բացառութիւն ալ չեն: Սպիտակահերներուն քով սեւահերներ ալ կան: Վաթսունամեաններուն քով քսանամեաններ ալ կան:

Մենք հիմա հերոսութիւն չենք պահանջեր մեր երիտասարդներէն, ինչպէս ծերերէն ալ: Կը պահանջենք միայն իրենց պարտականութիւնը կատարել: Կամ պարտականութիւն մը կատարել: Այսքանը կը բաւէ. այսքանը ինքնին իրատեսակ հերոսութիւն մըն է:

Ծերերը կ'ըսեն.— Ինչ որ սորվեցանք, կը բաւէ: Ինչ որ ըրինք, դարձեալ կը բաւէ:

Երիտասարդները կ'ըսեն.— Սորվելու համար դեռ ժամանակ ունինք, գործելու համար՝ նոյնպէս:

Հիմա ակամայ կը յիշենք հարցում մը, զոր առենին ուղղած էինք մեր երեք ընկերներէն մէկուն.— Ինչո՞ւ չէք գրեր ձեր յուշերը: «Դեռ կանուխ է», ըսաւ մեր երեք ընկերը: Քանի մը տարի ետք՝ նոյն հարցումը ուղղեցինք նոյն ընկերոջ:

«Հիմա այլեւս ուշ է», պաղ մը պատասխանեց մեր երկմիտ ու երկայնամիտ ընկերը:

«Կանուխ է». ահա երիտասարդութիւնը:

«Ուշ է». ահա ծերութիւնը:

Կեանքի մէջ կանուխ չկայ: Չկայ նաեւ ուշ: Այլ կայ — հիմա: Այսօր:

Անիմաստ չէ այն իմաստութիւնը, որ կ'ըսէ.— Այսօրուան գործը վաղուան մի ձգեր: «Վաղուան ձգուած» գործերը կը հիննան: Այսօրն է հականը, այսօրն է հիմնականը:

Կ'ամբաստանենք ուրեմն ծերերը, որոնք «ուշ է» կ'ըսեն: Կ'ամբաստանենք նաեւ երիտասարդները, որոնք «կանուխ է» կը յանկերգեն միշտ:

Ընկ. Սիմոն Վրացեան, տեսակցութեան մը ընթացքին, յայտարարեր է «Հայաստան» թերթի աշխատակցին. «Անոնք, որ կը դատապարտեն մեր նոր սերունդը, որ «դարու տղաք» են, չեն գիտակցիր, թէ ինչ կ'ըսեն: Բնական է, որ դարու սերունդը պէտք է ըլլան «դարու տղաքը»: Եւ եթէ «դարը գիտական» է, բնական է, որ նոր սերունդն ալ ըլլայ գիտական»:

Այո, ըստ երեւոյթին շատ բնական է այս... երեւոյթը: Գիտական դարու մէջ ապրողը գիտական մարդ պէտք է ըլլայ, այլապէս՝ պիտի դառնայ ժամանակավրէպ:

Բայց կը տեսնենք, որ մինչ գիտութիւնը ամէն օր կը փոխուի, ոգին կը մնայ անփոփոխ: Ժողովուրդները կանգուն կը մնան ոչ այնքան գիտութեամբ, որքան իրենց ոգիով եւ իտէալով: Իտէալները ալ կը փոխուին անշուշտ, բայց իտէալը չի փոխուիր: Շատ գիտուն ազգեր պատմութեան գիրքերուն մէջ կ'ապրին հիմա: Ոգի եւ իտէալ ունեցող ազգերը կ'ապրին թէ՛ գրուած պատմութեան եւ թէ գրըուելիք պատմութեան մէջ:

Այն ժողովուրդը, որ «գրուած» պատմութիւն է, ոգի չունի, իտէալ չունի: Այն ժողովուրդը, որ «գրուելիք» պատմութիւն է, ոգի ունի, իտէալ ալ ունի:

Թերեւս,— նոյնիսկ առանց «թերեւս»ի, երիտասարդները ամբաստանեն մեզ՝ երէցներս, որ ոգի մը չստեղծեցինք, իտէալ մը չստեղծեցինք: Ոգի մը չարուինք, իտէալ մը չտուինք իրենց: Ինչպէս... բայց Հայութիւնը ոգի մըն է արդէն (այլապէս չէր ապրեր) իտէալ մըն է սա «քառեակ»ը.— Ամբողջական Հայաստան՝ ամբողջական Հայութեան:

Այս իտէալը մեր երէցները ստեղծեցին: Զայն մեր երէցները տուին կրտսերներուն, իբրեւ պատգամ ու «երրորդութիւն»:

Այս իտէալը գործի վերածել՝ մէկ միակ սերունդի մը գործը չէ: Հարկ է... դաւ վեց հարիւր տարի ապասել, ... համար կէս Հայաստան՝ կէս Հայութեամբ: Վե՛ց հարիւր տարի... ոչ թէ սերունդ մը, այլ՝ բազում սերունդներ:

Առաջին «կէս»ին համար վեց դար... պասող, վեց դար կռուող ու... սերունդները սա պատգամը... յետնորդներուն.— Մենք առաջին «կէսը». ձեզի կը... տեղծել երկրորդ «կէսը»:

Պիտի ստեղծե՞ն թէ պիտի... կասկած մը ունինանք, պիտի...

Այս յոյսը մենք կը կոչենք... դոնայէն Ցոյսը: Գլխագիր ՅՈՅՍ... Նորերը այս գլխագիր ՅՈՅՍին... սարկուներն ու ախոյեաններն են... Սպասարկուներն ու ախոյեան... պէտք է ըլլան:

«ՅՈՒՍԱԲԵՐ»

ԵՐԳԻ ՓՈԽԱՌՈՒԹԻՒՆ

Գ. Աստուածատուր Վաչեանցի մէկ ... րութիւնը երեւցաւ «Յառաջ»ի մէջ երգի փոխառութիւններու մասին եւ եւրոպական եղանակներէն հայերէն երգ ստեղծելու ... րէն իբրեւ օրինակ ցոյց կուտար Զաքարեան ... Նիկիենա Ունկինէն առնուած «Զայն տուր, ով ծովակ»ին եղանակը.

Հնութեան քանի մը երգեր, որոնք ... բոպական են եւ որոնց հայերէն ... յարմարցուած են: Ժամանակին իրենք ... ցնել տուած է խօսքերուն ամբողջութիւնը, կը յիշեմ հատուկտոր տողեր միայն.

Նախ սկսինք «Մարսէյեզ»ով: Հնչական ... եանները բանուորական երգ մը յօրինած են Մարսէյեզի եղանակով. խոսխո... ռազմաշունչ,— Հրաժարինք, ընկերներ, ... հին օրէնքներից,— Թափ տանք մենք ... րանց փոշին ոտներից...»

Փելադանեանններուն «Տէօյչլանտ իւպեր ալէս»ին եղանակը ծառայած է դաշնակ... բանուորական երգի մը— «Ո՛վ աշխատաւոր, արանց գործաւոր...»:

Անգլիական ազգային փառերգը, որ կը պանծացնէ բրիտանական մեծազօր կայսրութիւնը, հայկական մանկապարտէզներուն մէջ ծանօթ է, իր մեծաշուք եղանակով, իբրեւ... Նապաստակի երգ — «Նապաստակ պզտիկ,— նայեցար ... լորտիք,— Լա, լա, լա, լա...»:

Անգլիական փառերգը շատ գիրին ,

ՀԱՅ ԶԻՆՈՒՈՐԸ

Այդ ամառ ես անցկացրի քաղաքամերձ ամառանոցում: Երկյարկանի մի շէնքում վարձել էի հրաշալի սենեակ՝ զոյգերի բաց պատշգամբով: Երջանիկ էի որ գտնւում էի հայրենի հողի վրայ ու լիաթոք շնչում էի ինձ այնքան հարազատ ու անձկալի հայրենական օդը:

Իմ պատշգամբից բացւում էր ամբողջ Արարատեան դաշտը: Այգաբացին հեռուում աննկատելի մշուշով աջողւած երեւում էր մեր ձիւնազագաթ լեռը՝ վեհապանծ ու խաղաղ: Որքան նայում էի, այնքան աւելի շատ էի ուզում աջանչանալ բնութեան այդ հազուագիւտ գեղեցկութեամբ: Աչքս չէր կշտանում:

Երբ իջնում էր մութը, իմ աչքերի առաջ առկայծում էին բիւրաւոր աստղերի նմանուող Երեւանի լոյսերը, խաղացկուն ու կախարդական:

Այդ աշնանը ես պատահաբար ծանօթացայ զօրամասակի փոխ – գնդապետ Սեւաստի Ստեփանիչ Մուշրու հետ: Փոխ գնդապետը Դոնի կողմերից էր: Պատերազմից յետոյ արդէն մի տարի էր, որ ծառայում էր աւանի մօտ գտնուող զօրամասերից մէկում:

Մուշրին ամէն երեկոյ այցելում էր փոքրիկ խորտկարանը: Նստում էր մի կլոր սեղանի առաջ ինքնախոհ ու լուռ՝ գլուխը հակած զարեջրով լի գաւաթին: Դանդաղ խմում էր, յետոյ վառում էր ծխախոտը, մտածում ու ծխում: Երկար չէր բարձրանում աթոռից:

Անցած երեկոների նման մենք նստած էինք դէմ – դիմաց: Իմ մէջ անասելի ցանկութիւն յղացաւ խօսել այդ լռակեաց զինուորականի հետ: Համարձակուեցի ու առաջինը մօտեցայ:

— Տխո՞ւր էք, ընկեր,— ասացի ես ու ամաչեցի իմ տուած անպատեհ հարցից:

Նա նայեց ինձ մի փոքր զարմացած, ապա ժպտաց:

— Մտածելու շատ բան կայ:

— Կարելի՞ է ձեր սեղանի մօտ նստել,— խնդրեցի ես:

— Շատ ուրախ կը լինեմ:

Ես նստեցի: Մենք մէկական գաւաթ զարեջուր խնդրեցինք: Խօսեցինք դէսիցդէնից ու բաժանուեցինք:

Անցան օրեր:

Մենք աւելի մտերմացանք: Այնուհետեւ ամէն երեկոյ հանդիպում էինք այդ փոքրիկ խորտկարանում:

Աշնան անձրեւոտ մի օր սովորականի նման նստած կլոր սեղանի մօտ՝ լուռ ծխում էինք: Սեւաստի Ստեփանիչը այնպէս հարազատ, մտերիկ նայեց ինձ.

— Գիտէք, ես ձեզ համակրում եմ: Դուք լաւ խօսում էք ռուսերէն, գիտէք մեր բարքերը: Սիրում եմ այսպէս ձեզ հետ լինել:

— Ես էլ ձեզ եմ համակրում:

— Որ այդպէս է, եկէք այս փոխադարձ խոստովանութիւնը դարձնենք նշանակալից մեր յիշողութեան մէջ: Շատախօսելու կարիք չկայ, միեւնոյն է՝ անձրեւում է:

Նա պահանջեց մի շիշ քոնեակ:

Մի քանի գաւաթ խմելուց յետոյ Սեւաստի Ստեփանիչի դէմքը կարմրեց: Կապոյտ աչքերը հաճելի փայլեցին: Նա մի կողմ հրեց քոնեակի բաժակն ու շատ մտերիմ նայեց ինձ:

— Ես ուզում էի մի դէպք պատմել ձեզ:

— Հաճոյքով կը լսեմ,— ասացի ես ու յարմար նստեցի իմ աթոռին:

Փոխ – գնդապետը Մուշրին գրպանից հանեց քառածալ հեռագիրը:

— Տեսէք, այսօր իմ Վովան արդէն եօթը տարեկան է. ապրում է այնտեղ, իր տատիկի մօտ, Ռոստով քաղաքում: Միւս տարի դպրոց կը գնայ...

— Որտե՞ղ է ձեր կինը,— զգուշութեամբ հարցրի ես: Սեւաստի Ստեփանիչը տխրամած նայեց ինձ:

— Կին չունեմ... զոհուեց Կերչի մարտերում, բժշկուհի էր...

Մի պահ լռեց:

— Այդ չէի ուզում ասել...

Վերցրեց բաժակը, խմեց, աչքերը ջերմ ժպտացին:

— Ես շատ սիրում եմ ձեր բնութիւնը ... — չարունակեց իր խօսքը,— ձեր ... րութիւնները, ձեր մարդկանց ... հիւրասէր ու չիասել ժողովուրդ էք ...

Նա անհամբեր շփեց ճակատը ...

Ես նկատեցի, որ իմ ռուս բարեկամի աչնան անձրեւոտ այդ երեկոյեան ... կարգ յուզուած էր:

... Սեւաստի Ստեփանիչ ... յաղթանդամ էր ու թիկնեղ: Նրա ... պոյտ ու խոհուն աչքերը միշտ ... էին հեռատես մի լրջութեամբ: ... էր, որ մարդն ամէն ինչ տեսնում է, ... հասկանում, որ նրանից ոչինչ չի կարելի թաքցնել: Եթէ նա զգում էր, որ ... լսում են, նրա առանց այն էլ ... դէմքն աւելի էր շիկնում, խօսքերը ... տածուած ու ծանր պոկւում էին ... շրթունքներից, հաստատական ու ... յիշ:

Շրթունքները ամուր սեղմած, Սեւաստի Ստեփանիչը բաժակը դրեց սեղանի ... իր պնակի մօտ: Անակնկալ, խորը ... գծերին տալով մի տխրութիւն՝ նա ... դարտ, թաւ ձայնով շարունակեց.

— Բարեկամս, ես զինուորական ... բանաստեղծի նման գեղեցիկ խօսել ... տեմ, բայց ինչ որ հիմա պատմելու ... ձեզ, դեռ ոչ ոք չի լսել ինձանից ...

ՌՈՒԲԷՆ ԼՈՒՍԻՆԵԱՆ

(1 Շար.)

օրէնք. Արդէն ընդհանուր կանոնին հա-մաձայն՝ փառերգ մը պէտք է որ դիւրին ըլլայ, որպէսզի ամէն մարդ մեծ ու պզտիկ երգէ : Թերեւս այս է պատճառը, որ հայ ժողովուրդը զայն ընտրած է դիւ-րութեամբ սորվեցնելու համար մանուկ-ներուն :

Կ. Պոլսոյ Թաթաւլայի Թատերախաղին բեմադ-րութեան ներշնչուած էր ժամանակին «Քառ-» ... Թատերախաղին մէջ Հայերը ... Գարսիկներուն վրայ ... Քառ-... մէկ եղանակով.— «Վրէժ կը գո-չէ ... վրէժ կը մնջէ ...» :

Վերջին «Թռուէքի» ծփերան, որ վեր-նագրով ներկայացուեցաւ Անկէնի մէջ՝ Մի-ջազգային խումբին կողմէ, ուներ ... եղանակ մը, որ կ'երգուի նաեւ ... — «Օ՛ն, վերադառնանք մեր ... չէ ... չլքանենք այն խաղաղ ... Այս երգը սորված եմ Իզմիրի ... մէջ Աստափաղարցի եր-... ուսուցիչէն, որ նոր վերադարձած էր ... Ուրեմն փոխառութիւնը ... կատարուած է Կովկասի մէջ:

... «Փանամա» ժողովրդական ... որ մինչեւ այսօր ալ յաճախ կ'եր-գուի ... եւ այլուր, կ'երգուէր ... հայերէն, ըստ Մաքսուտ Թիրեաք-եանի երգացանկին «Արեւը կը մարմրի, ... կը կարմրի, — Նոր վայլ ... կուտայ Վասփորին» :

Հիմա պզտիկ պատմութիւն մը: Գա-... առաջ, Փարիզի մէջ, Պուլվար ... Միշէլի վրայ կար «Քաֆէ տ'Ար-քուր», որ այժմ զբաղմաճառի խանութ ... է: Հոն կար նաեւ պզտիկ նուա-գախումբ մը: Նոր եկած էինք Փարիզ : ... մը, այնտեղէն կ'անցնէի, ականջիս ... «Արեւն ելաւ Զէյթունցիներ, ... գնէք, սուր, ձի առնենք գիմենք ա-... երգին եղանակը: Զարմացայ եւ ... — Ի՛նչ մեծ պատիւ մեր Զէյթունցիներուն: Զկրցայ մեկնութիւն մը տալ .

Հասաւ 1929 թուականը : Այդ թուա-կանին հին Թրոքատէրօ թատրոնին մէջ ... չարժանկարին ժապաւէն մը ներկայացուցին, անխօս. Նիւթը Բալքա-նեաններուն արքունի կեանքէն առնը-ուած Նուագախումբը, Գ. Աշոտ Գատ-... ղեկավարութեան տակ, կը նուագէր Կլապուշովի «Կովկասեան Փան-թազիա» երաժշտական կտորը: Այդ կը-տորին մաս կը կազմէր «Արեւն Ելաւ»: Գաղտնիքը պարզուած էր: Այդ եղանակը կը պատկանէր Կլապուշովի : (ԽՄԲ.— Ի-պոլիտով Իվանովի «Սիւլիթ Քօքազիէն» կտորին մէջ ալ կայ այս եղանակը) :

Շարժանկարը անխօս եղած շրջանին, օր մը ... Կը ներկայացուէր Ափ-րիկէի մէջ ճերմակներու եւ խափշիկնե-րու կռիւը : Այն պահուն երբ խափշիկնե-րը յարձակեցան ճերմակներուն վրայ՝ ... եւ նիզակներով, նուագախումբ ... սկսաւ զարնել Թուրքերէն երգի մը ե-ղանակը.— «Օրտումըզ էթտի հէմին, — Թիթրէթտի հաք ու դէմին» : Այս երգը հրապարակ ելաւ Սահմանադրութեան շր-ջանին : Այսպէս, վայրենիները ճերմակ-ներուն վրայ կը յարձակէին Թուրքերէն երգով: Անցան տարիներ, նոր ծանօթա-ցած էի Թուրքի մը, որ սրինգ կը նուա-գէր եւ եւրոպական երաժշտութիւն ու-սանած էր: Պատմեցի այս պարագան: Պատասխանեց թէ այդ եղանակը կը պատկանի միջնադարեան հին օփերէթի մը, որուն թուրքերէն բառերը յարմարցուած են :

Տարիներ առաջ Նարդունի կը գրէր թէ երաժշտութեան Ֆրանսերէն գիրքի մը մէջ իբրեւ հայ երգի նմոյշ դրուած էր «Ալուէսին երգ»ը եւ կը հրաւիրէր անոնք որ գիտեն այդ երգը՝ գրեն իրեն : Ես քիչ մը բան գիտէի այդ երգի մասին բայց անբաւական ըլլալով չգրեցի: Հիմա որ առիթը կը ներկայանայ, կը գրեմ գիտցածս: Այդ երգը կ'երգուէր Իզմիրի աղ-ջկանց վարժարանի մէջ երգի ուսուցիչ Մաքսուտ Թիրեաքեանի օրով : Հօս մի-ջանկեալ կ'աւելցնեմ թէ Մաքսուտ Թիր-եաքեանի օրով Իզմիրի աղջկանց վար-ժարանը գրեթէ երաժշտանոցի մը վե-րածուած էր, ինչ սիրուն երգեր, մի-ձայն, երկձայն եւ ժեներգ: Նմոյշի հա-մար հօս մէկ հատ պիտի տամ.— «Էլ ինչ երգեմ՝ երբ իմ երգը շատ հեռուն չի տա-րածւում,— Էլ ինչ երգեմ երբ իմ երգը արեան հոտ է միշտ բուրում,— Էլ ինչ երգեմ երբ իմ երգը արցունքով էշաղախ-ւում,— Երբ իրական մռայլ կեանքէն անվերջ ցաւ է դուրս ժայթքում»: Եղա-նակը նոյնքան սիրուն է որքան խօսքերը Մաքսուտ Թիրեաքեան Ալափեւ Համբոի օրով հնացած է Իզմիրէն եւ Ցոմ. Սահ-մանադրութենէն եաքն է որ վերադար-ձած է Իզմիր իր երգացանկով, ո՞ւր գա-ցած էր, ո՞ւրկէ եկած էր, չեմ գիտեր : Իր ազգականը Ալֆորվիլաբնակ Ստեփան Թիրեաքեան տեղեկութիւն ունի հարկաւ:

Գալով «Ալուէսի երգ»ին, եղանակը եւ-րոպական է, ինչպէս նաեւ միւս բոլորը : Կատակախառն երգ մըն էր, որուն վեր-ջաւորութենէն քանի մը բառ միայն կը յիշեմ՝ եղանակով միասին .—

« Հինը, նորը, պարոն աղուէս,— Դուն ինձմէ շատ աղէկ գիտես,— Խելացութիւն կ'ընես արդէն,— Ալ ի՞նչ կ'ուզես խեղ-ճուկ բադէն»: Այն ժամանակ աղջկանց վարժարանին աշակերտած եւ ներկայիս Փարիզ բնակող Իզմիրցի տիկինները կը յիշեն անշուշտ այս երգը (*) :

Հայ ժողովուրդը երաժշտասէր է, սա-կայն անարդար գտնուած է իր երգահան-ներուն հանդէպ՝ անոնց անունները մո-ռացութեան տալով :

ՎԱՀՐԱՄ ՄՕՍԿՈՖԵԱՆ

(*) ԽՄԲ.— «Աղուէսին երգը» հայ ժո-ղովրդական երգ մըն է, դաշնաւորուած՝ Կոմիտաս վարդապետի կողմէ: Մեր աշ-խատակցին յիշած «Աղուէսին երգը» տար-բեր է, մանկապարտէզի երգ է :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԴԻԼԻՋԱՆԻ ՁՈՐԸ

Աղստեւ գետին հովտին մէջ, երանելի ձորը երիզող սարալանջերուն վրայ փըռ-ուած է գեղատեսիլ Դիլիջանը, օքանչելի ամարանոց մը: Ոլորապտոյտ ձորը թաղ-ուած է փարթամ ծառերու եւ բազմերանգ ծաղիկներու մէջ: Հանդիպակաց լեռնա-լանջերը ծածկուած են մշտադալար ծա-ռերով, եղեւնի, հաճարենի, կէչի, վայրի տանձենի եւ խնձորենի, որոնք անտառ մը կը կազմեն, ինչպէս եւ թաւշանման մարգագետիններով: Լեռնային եւ ան-տառային զուլորդուած կլիմայով, արեւի անդրմանիշակագոյն ճառագայթներու ա-ռատութեամբ ու բարենպաստ պայման-ներով օժտուած այս վայրը կ'օգնէ պեղ-ձային ու թոքային հիւանդութեանց բուժման: Այսպէս Դիլիջանը դարձած է Խորհրդ. Միութեան առաջնակարգ առող-ջարաններէն մէկը:

« ՆԱՅԻՐԻՏ »

Այս բառը կազմուած է «Նայիրի» տե-ղանունէն եւ «Իտ» ածանցէն: Այս բառով այժմ ծանօթ է ձգախէժի Հայաստանեան արտադրութիւն մը :

Այսպէս, «Սով. Հայաստան» թերթին (8 Յուլիս) մէկ յօդուածէն կը տեղեկա-նանք, թէ Լենինկրատի եւ Երեւանի գոր-ծարաններուն մէջ համադրական ձգախէ-ժի արտադրութեան մասնագէտները փոր-ձեր կը կատարէին տասնեւհինգ տարիէ ի վեր,— այդ փորձերը յաջողութեամբ պսակուած են վերջերս :

Արտադրուած է ձգախէժի նոր տեսակ մը, որ Հայաստանի հեռաւոր անցեալը յիշեցնող անունով կոչուած է «Նայի-րիտ» :

Հայկական այս ձգախէժը մեծ ընդու-նելութիւն գտաւ Խորհրդ. Միութեան մէջ, որովհետեւ մասնագէտները կը կար-ծեն թէ Նայիրիտը օժտուած է կարեւոր յատկութիւններով: Ճարտարագէտներ Սեդա Աթոյեան, Լիւսիա Քալանթարեան, Մանուկ Արղումանեան, Զոյա Ալեքսան-եան եւ Արմիկ Մելիքեան փոքրիկ անօթ-ներու մէջ երկար մշակումներ կատարե-լով Նայիրիտի կաթնագոյն հեղուկին վը-րայ, ճշդեցին տոկունութիւնը ցուրտին դէմ, բարձր կպչունակութիւնը, նուազ լուծելիութիւնը : Վերջերս հաստատուե-ցաւ նաեւ որ կարելի է Նայիրիտի պատ-րաստել ձկնորսական պիտոյքներ եւ հան-դերձանք :

Դարձեալ Նայիրիտի տեսակներ կան, որոնք շինանիւթերուն կուտայ ամրու-թիւն ու տոկունութիւն : Քիմիական գործիքներու իբրեւ երեսպատիչ, քիմիա-կան նիւթերու քայքայիչ ներգործութե-նէն պաշտպանելու համար, թանկագին առարկայ մըն է Նայիրիտի ուրիշ տեսակ մը :

Նայիրիտի այլ տեսակ մը կուտայ ա-ռաջնակարգ սոսինձ մը, որ իր կպչու-նակութեամբ կը գերազանցէ կօշիկի ար-դիւնաբերութեան մէջ գործածուած սո-սինձները :

Այսուհետեւ Նայիրիտ պիտի գործած-ուի՝ պաշտպանելու համար ծառերու վէրքերը, կտրած ճիւղերը խիտրու կպ-չելով. Նայիրիտը կ'օգտագործուի նոյն-պէս երկրի մթնոլորտի վերին շերտերու ուսումնասիրութեան մէջ :

«Ո՞րտեղ առես չի կիրառուում Նայիրի-տը», կը գրէ Պապեան, որ կը յայտնէ թէ Նայիրիտի յաճախորդ են Խորհրդ. Միու-թեան 70 հիմնարկութիւններ, կը գրկուի նաեւ արտասահման :

ՏԷՐ – ՍԵՄԻՈՆՈՎԻ ՄԱՀԸ

« Սով. Հայաստան» (5 Յուլիս) կը գրէ թէ մեռած է Երեւանի ռուսական թատ-րոնի արուեստագէտներէն Նիկոլայ Գէ-որգիեւիչ Տէր – Սեմիոնով,— ծնած էր 1898ին: Աւելի քան 40 տարի խաղացած է Խորհրդ. Միութեան գլխաւոր թատ-րոններուն մէջ: 1944էն ի վեր հաստատ-ուած էր Երեւան, ու կը գործէր Ստա-նիսլաւսկի թատրոնին մէջ: Թաղուեցաւ Երեւանի պանթէոնին մէջ:

ՎԱՌԵԼԱՆԻՒԹԻ ՇԱՀԱԴԻՏՈՒԹԻՒՆ

Երեւանի «Հայրենիք» շարժանկարի ըն-թացքի մօտէն մինչեւ բուրդի նուրբ գոր-ծուածքներու գործարանը երկարող փո-ղոցը, վերջին ամիսներուն դարձած է տարօրինակ եւ ինքնատիպ «շուկայ» մը: Փողոցի աջ եւ ձախ կողմերուն, ծառերու ստուերներուն տակ, կեցած են վառելա-նիւթի (պենզին) համար յարմարցուած ինքնաշարժներ: Այդ ինքնաշարժներուն շարժավարները պետութեան պենզինը ծախու կը հանեն, իսկ գումարն ալ կը դնեն իրենց գրպանը, կամ «շուկային» կեդրոնը գտնուող երկու կրպակներու մէջ կը ծախսեն ողելից խմիչքներու վրայ :

Ահա ինքնաշարժի մը կը մօտենայ ոս-տիկան մը եւ տեսնելով, որ շարժավարը առեւտուրով զբաղած է, բարկանալ կը սկսի եւ առջեւ կ'անցնի՝ միւսներն ալ զգուշացնելու համար: Իսկ շարժավարը անոր կը պատասխանէ.— « Ընկեր սեր-ժանտ, հիմա գնում եմ, պայլրոսի փող չունէի, ասի մի լիթր պենզին ծախեմ »: Վերջին երկու բառերը զգուշութեամբ կ'արտասանէ եւ կը շարունակէ իր առեւ-տուրը :

Այս «շուկան» բաց է մինչեւ ժամը 5, բայց մէկ քանի շարժավարներ «մեծ հո-գիութենէ տարուած» դուրսէ դուրս ժա-մերու ալ կ'աշխատին, մինչեւ մայրա-մուտ :

Տարօրինակ է, բայց փաստ է, որ պե-տական հիմնարկութեան մը չինքին պա-տուհանները ուղիղ այդ «շուկային» վրայ կը նային, իսկ երկու հարիւր մեթր հե-ռու ոստիկանատունն է: («Սով. Հայաս-տան», Յունիս 21) :

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (43)

ԿԵԱՆՔԸ ՀԻՆ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՅ

ԺԳ.

Սուրբ հոգի աղնոյներն այլեւս խա-նութները չէին բաց անում՝ առեւտուրով զբաղուելու համար, մինչեւ անգամ պարզ, անմեղ արհեստով զբաղուելը մեղք էին համարում: Այսպիսով, բաւա-կան խանութներ փակ էին :

Ցանկարծ մի առաւօտ, մի խանութ (որ մինչեւ այդ բաց էր) չէր բացւում : Այլեւս պարզ էր— խանութի տէրը առել էր սուրբ հոգին:

Հոգի խանութպանները, տեսնելով, որ խանութը չբացուեց, ասում էին իրար .

— Ի՞նչ ծագը սուրբ հոգին առաւ ...

— Առաւ ու առաւ ...

Սուրբ հոգու կոմէդիան այնքան ընդ-հանրացաւ, որ մի բողոքական ուրիշ բո-ղոքականի դռնից անցնելիս՝ թխկացնում էր լուսամուտը եւ հարցնում .

— Մուրադ աղա, առա՞ր :

— Նոր եմ առնում, ծօ, էշ, մեղայ, մեղայ, ութ օր է առեր եմ, — պատաս-խանում էր Մուրադ աղան :

— Ես դահա չառայ :

— Վազը գնա, առ, ամօթ է, ծօ, սար-սախ :

Փոքր հօրաքոյրս, որ բողոքական մար-դու էր գնացել մր. Ջէյկըբի ժամանումից երեք օր յետոյ սուրբ հոգին առաւ — այսպէս առած՝ առաջին առնողներից մէ-կըն էր: Լուր բերին հօրս թէ՝ «Եղաւ քորըն սուրբ հոգի է առեր »:

— Կանչեցէք գայ, պատուիրեց հայրս: Գնացին, կանչեցին, չեկաւ, փեսային կանչեցին: Նա եկաւ եւ յայտնեց .

— Հաջի էֆէնդի, կը վախնայ, որ գայ :

Հայրս նրան պատասխանեց .

— Եղ ի՞նչ ջիվէրիս սուրբ հոգին է ա-ռեր, որ կը վախնայ, — մուզ գոյնի մի հայհոյանք շպրտեց մր. Ջէյկըբի հաս-ցէին :

Վերջապէս հագիւ մատի վրայ համ-րուելիք մի քանի հոգի մնացին, որոնք յամառօրէն չառան սուրբ հոգին: Այս յամառողների — ըստ միւսների՝ անյոյս մեղաւորների համար — մր. Ջէյկըբը վերջին մի աղօթք արաւ եւ փոքրը հա-ւաքած հեռացաւ, վերջ տալով կոմէ-դիայի առաջին գործողութեան : Նրա գնալուց յետոյ սկսուեց կոմէդիայի երկ-րորդ գործողութիւնը :

Սուրբ հոգի առնողները հեզգհետէ սկը-սեցին դուրս գալ տներից եւ խանութները բաց անել, թողնելով սուրբ գիրք կարդա-լը (առնելուց յետոյ միայն սուրբ գիրք էին կարդում), որովհետեւ տան եկա-մուտը պակասեց :

Խանութները բաց անելու հետ միասին, սկսուեցին փողոցային աքանդալները : Ով որ սուրբ հոգի էր առել եւ ահա դուրս էր գալիս գնալու եւ առեւտուրը շարու-նակելու՝ փողոցում ենթարկւում էր ծաղր ու ծանակի: Ծաղրն ու ծանակը սկսուեց ինքնաբերաբար, բայց լուսա-ւորչական քահանաները վարագոյրի ե-տեւից հրահրում էին: Նրանք այն աս-տիճան արծարծեցին ծաղրի ու ծանակի խարոյկը, որ հասցրին կատարեալ ող-բերգութեան :

Հէնց որ մի սուրբ հոգի առնող, դուրս էր գալիս տնից՝ գնալու եւ խանութը բաց անելու, բազմութիւնը հաւաքւում էր չուրջը, եւ, ծափ տալով, հռհռալով, ծաղ-րում էր ու թքում :

— Հը՞, սուրբ հոգին ընտո՞ր էր, կո-տոշ ունէ՞ր ...

— Հը՞, սուրբ հոգին բանիս նմա՞ն էր:

— Ծօ, երեւի սուրբ հոգին ջիվէրուս պէս էր ...

Այսպէս աղաղակում էին ու ծափ տա-լիս :

Բայց սուրբ հոգի առնողներից ոմանք այս ծաղրը նմանցնելով «տէրոջ չարչա-րանքներուն», մի տեսակ հպարտու-թեամբ տարան :

Օրինակի համար՝ ես յիշում եմ, նրան-ցից մէկն աղաղակում էր ծաղրի ժամա-նակ՝ աչքերը երկինք յառած եւ բազկա-տարած :

— Տէր Յիսուս Քրիստոս, քու ճամբա-յէն կ'երթամ կոր ...

Քրիստոսի ճանապարհն այն էր, որ նրա նման իրենք էլ ծաղրւում էին սուրբ հոգու համար :

Շատերը բաւական սպասեցին խանութը բաց անելու, մինչեւ բազմութիւնը յոգ-նէր եւ մոռանար, բայց բազմութիւնը ոչ յոգնեց եւ ոչ էլ մոռացաւ: Բոլորն էլ գի-տէին, թէ ով դուրս չի եկել եւ երբ մը-տադիր է դուրս գալու :

Եւ ամենավերջինն էլ չազատուեց ծաղ-րից :

Մի ամիս յետոյ լուր առացուեց, որ մր. Ջէյկըբը Տիգրանակերտից դէպի Մուսուլ գնալիս՝ սպանուել է անյայտ չարագործների ձեռքով :

Երբ այս լուրը հօրս յայտնեցին՝ ա-սաց .

— Զարեաց մեծագոյնն ի չէք եղաւ :

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(Շար.)

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ՝ ՅՈՒԼԻՍ 24ԻՆ

Վալապրի անտառը :

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ շրջանին ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ խումբերուն եւ Կապ. Խաչի մասնաճիւղերուն :

Պատուոյ նախագահութեամբ Կառտանի քաղաքապետ՝ ՎԻՔԹՈՐ ՍԱՒԻՆԻ

Կը նախագահէ Ընկ. ՀԱՅՐԱՊԵՏ ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ, կը խօսի Ընկ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՁԷ (Լիոնէն) :

Գեղարուեստական բաժին :

Կը մասնակցին արենոյշները ղեկավարութեամբ Տիկին Շահմիրեանի :

Ձուկ պլաքի, շամփուրով խորոված :

Պուլի մրցում (առաւօտուն) :

Մուտքը ազատ է :

ՄԱՐՍԷՅԼ քաղաքի օթօքառը կը մեկնի Կիրակի, առաւօտ ժամը 7·30ին, Փլաս տ'Էքսէն : Տոմսերը ապահովել ընկեր Քէօսէեան, Ֆօթօ Րէքս, 2 րիւ Պէտնար տիւ Պօս :

Ծերիկեան՝ 13 րիւ տէ Տօմինիքէն :

Ընկ. Պետրոսեան՝ *մասավաճառ,* 20 րիւ տէ Փըթիթ Մարի :

Պօմոնի հանդիսականներէն կը խնդրուի արձանագրուիլ ընկերներ Նշան Դարբինեանի, Սերժ Սարգիսեանի եւ Երուանդ Տէր Մեսրոպեանի մօտ :

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Համաչարսանճաքի Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղին :

Յուլիս 24ին, Կիրակի առաւօտ ժամը 9էն մինչեւ երեկոյ ուշ ատեն, Տէսինի ժան Թորոսեանին Սեւան ճաշարանի զովասուն պարտէզին մէջ : 35 Ավընիւ ժան Ժօրէս :

Առատ կեր ու խում :

Զուարճացուցիչ ըմպելիներ :

Շամփուրով *խորոված, դիւրամատչելի գիներով :*

Երգ, արտասանութիւն, պար, արեւելեան եւ եւրոպական նուագ, նոյնպէս Չարսանճաքցիներու աւանդական պարը՝ Ալահէն : Երկսեռ խումբով :

Հանդէսի հասոյթին նպատակն է օգնել Միութեանս կարօտեալներուն եւ Միութեանս որդեգրած ուսանող սաներուն :

ԾԱՆՕԹ.— *Անձրեւի պարագային ապահովուած վայր :*

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Բ. խումբը կը մեկնի Օգոստոս չորսին, արձանագրուած պզտիկներու ծնողքներէն անոնք որ դեռ չեն լրացուցած վերջնական պայմանները, պէտք է շուտով ներկայանան 5 Րիւ Մէյրան, Հեռ. Թրիւտէն 27 – 35 :

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Մեր ընթերցողներուն արձակուրդի ամիսները, արձակուրդի շրջան է նաեւ թերթիս առաքումով զբաղող մեր պաշտօնեաներուն համար՝ որոնց կարգաւ բացակայութիւնը զգալի կերպով կը դժուարացնէ մնացողներուն առօրեայ աշխատանքը :

Կը խնդրենք մեր ազնիւ բաժանորդներէն որ, արձակուրդի առժամեայ հասցէի փոփոխութեան համար, նախընտրաբար հանին դիմել որեւէ թղթատարական գրասենեակ :

Ընթացիկ պարզ եւ ձրի գործողութիւն մըն է, որուն գործադրութեան համար պէտք է լեցնել տեղւոյն վրայ տրամադրելի՝ հետեւեալ խորագիրով դեղին թուղթը .—

Formulaire No 755-A — ORDRE DE RÉEXPÉDITION (Changement d'adresse temporaire)

Կանխաւ շնորհակալութիւն մեր բաժանորդներուն որ պիտի ուզեն այդ ձեւով դիւրացնել մեր գործը :

Բացառաբար մեր խնդրանքը գործադրելու անկարելիութեան մէջ գտնուող բաժանորդներուն համար, հասցէի փոփոխութեան ծախքն է՝ 2·30 Ն. Ֆ., կանխաւ վճարելի :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տարօն – Տուրուբերանի Հայր. Միութիւնը կը հրաւիրէ բոլոր հայրենակիցներն ու բարեկամները որ ներկայ ըլլան այս Կիրակի առաւօտ (Վարդավառ) *Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ մէջ կատարուելիք պատարագին եւ հոգեհանգստեան պաշտօնին ի յիշատակ մեր բիւրաւոր նահատակներուն, որոնց ոգեկոչումը պիտի ըլլայ բարձրաստիճան եկեղեցականի մը :*

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կրօն. Ընկերակցութեան վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս Կիրակի, տօն Վարդավառի, կը պատարագէ ու կը քարոզէ Զուիցերիայի հայ հոգեւոր հովիւ Տ. Օշին վրդ. Նիկոլեան : *Երգչախումբի բազմաձայն երգեցողութիւն՝ ղեկավարութեամբ Պ. Վ. Սարգսեանի : Մեռելոցի առիթով հոգեհանգիստ՝ ընդհ. ննջեցեալներու յիշատակին : Շաբաթ իրիկուն «Լոյս զուարթ»ով Նախատօնակի արարողութիւն :*

ՀԱՅ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՕՐԸ
ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ԱՌԹԻՒ

Շաւիլի անտառին մէջ

(*Գերեզմանատան մօտ*)

Այս Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, հովանաւորութեամբ Փարիզի Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի, *նախաձեռնութեամբ Շաւիլի* Արգութեան *խումբին :*

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ.— Բարձրախօս, երգ, արտասանութիւն եւ պար :

Մատչելի պիւֆէ :

Առաւօտուն Շաւիլի հայ նորաշէն եկեղեցիին մէջ պատարագէն յետոյ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, բոլոր հայ հերոսներու եւ մասնաւորապէս վրիժառու հայորդիին ողբացեալ՝

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆԻ

Յիշատակին

Անձրեւի պարագային ընկերահամակրան խնջոյք :

Հայ դպրոցի սրահին մէջ Րիւ տէ Թըրոււ, Շանթիէ – Շաւիլ :

Ծոցեկառք Սէն Լազարէն, Օթօպիւս 171 Փոն տը Սէվր Շաւիլ, *իջնել* Փիւի Սան Վէն :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կին մը կամ այր մը իբրեւ օգնական խոհարար, Նոր Սերունդի ճամբարին համար : Պայմաններուն համար՝ դիմել այս Շաբաթ ժամը 2–6, 17 Րիւ Պլէօ :

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

Hotel Splendid - Laffrey (Isére)

ՕԳՈՍՏՈՍ 1 – 31

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐ

1000 *մեթր բարձրութեան վրայ, գեղատեսիլ լիճի մը ափին, բոլոր յարմարութիւններով օժտուած մեծ պանդոկի մը մէջ : Խաղաղաւէտ եւ լողանք : Ծմբական պտոյտներ, դասախօսութիւններ եւ գեղարուեստական երեկոյթներ :*

ՕՐԱԿԱՆ 8·50 Ն. Ֆ.

Արձանագրութեանց համար դիմել Շաբաթ օրերը՝ 17 Րիւ Պլէօ, *կէսօրէ վերջ ժամը* 2 – 6 :

ՆԻՍԻ խումբին համար արձանագրուիլ Օր. Շաքէ Գաբրիէլեանի մօտ, 19 Պուլվ. Մանեան, Նիս :

ԳԱՒԱՌ, Լիոն.— Պէրպէրեան Ժ. 39, Rue Danoir LYON 3

ՏԷՍԻՆ.— Լիւլէճեան, 16, Rue Co..

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Ժ. Փիլիկեան, 8, Rue J. Vergnette

ՎԻԷՆ.— Կարապետեան Rue Mont Arnaud

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Գըլըճեան, 18, Rue Thubaneau

Հաւաքական մեկնումի արձանագրութեանց վերջին պայմանաժամ ԱՅՍ ՇԱԲԱԹ :

Տէր եւ Տիկին Եդուարդ Գասմաճեան եւ զաւակը, Օր. Իրիս Գասմաճեան, Օր. Արփինէ Գասմաճեան, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Գասմաճեան եւ զաւակները, Օր. Սիրանոյշ Գասմաճեան, Տէր եւ Տիկին Տոքթ. Արթօ Արզարեան *եւ զաւակները, Այրի Տիկին Ա. Հրաչ Սարգիսեան, ինչպէս նաեւ Շահպազ, Թէրլէմէզեան, Լեւոնեան, Մատա, Սէտէֆ, Տէյիրմէնճեան, Փիլիճեան, Սարաճեան ընտանիքները եւ բոլոր պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօր, մեծ հօր, եղբօր, մօրեղբօր եւ ազգականին՝*

ԲԱՐԹԱՄ ԳԱՍՄԱՃԵԱՆի

(68 Տարեկան)

կսկծալի մահը, որ տեղի ունեցաւ Յուլիս 19ին :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր Ուրբաթ, ժամը 14ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Բաշանի գերեզմանատունը :

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել :

Այրի Տիկին Թնւանեան եւ զաւակները՝ Ժագլին, Կիւրեղ եւ Կարապետ ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԳՐԻԳՈՐ ԹՆՒԱՆԵԱՆի

կսկծալի մահը, որ տեղի ունեցաւ Յուլիս 20ին, Քլինիք տը Փասի *մէջ :*

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Երկուշաբթի (Յուլիս 25) ժամը 10·30ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ :

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»ը 8 Հոկտեմբեր, Շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ, Հինդերոըդ Թաղամասին քաղաքապետարանի շքեղ սրահներուն մէջ :

ՊԱՏԱՐԱԳ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Կաթ. պատուիրակ՝

ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Վալանսի եւ շրջանի Հայութիւնը կը հրաւիրուի ներկայ գտնուիլ արարողութեան եւ լսել Եպիսկոպոսին քարոզը

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի խնամակալութիւնը պէտք ունի ուսուցչուհի մը, որ ստացած ըլլայ Ֆրանսական երկրորդական կրթութիւն եւ կարենայ դասաւանդել վարժարանին մէջ : Բնակութիւն եւ սնունդ ապահովուած են :

Մանրամասնութեան համար դիմել տնօրէնութեան : 1, Պուլվ. տիւ Նոր. Լ. Րէնսի, Հեռ. 927-01.72 :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 Téleph : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց-22Ն. Ֆր.
Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՇԱԲԱԹ 23 ՅՈՒԼԻՍ

SAMEDI 23 JUILLET 1960

...Դ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8856 36EME ANNEE Fondateur . SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4657

ԻՄ ԽՕՍՔԸ

ԸՄԲՈՍՏ ՈԳԻՆ

•

Տարեդարձներու տօնակատարութիւն — ները անիմաստ պիտի դառնային, եթէ չըմբռնէինք անոնց ոգին :

Այսպէս, նաեւ, Խանասորի տարեդարձը, որ կը տօնուի, Կիրակի, Փարիզի եւ այլ հայաշատ քաղաքներու մէջ : Պատմական դէպքը տեղի ունեցաւ 1897 Յուլիսի 25ին : Մէկ տարի առաջ, արիւնարբու խուժան մը, Թուրքեւքիւրտ, ահաւոր ջարդ մը սարքած էր Վասպուրականի համբուն վրայ :

Կարուճին օրինակելի դաս մը տալ անհրաժեշտ : Եւ արշաւախումբ մը կը կազմակերպուի անձնուիրութեամբ պատրաստուելով : Խումբը կը բաղկանար 250 — 280 ֆետայիներէ :

Կը մասնակցէին ներկայացուցիչներ, ժողովուրդի բոլոր խաւերէն, — բանուոր, գիւղացի, ուսումնական եւ այլն : Մինչեւ անգամ քահանայ :

Կազմակերպումը եւ պատրաստութիւնը բաւական ժամանակ տեւեցին, այդ ժամանակաշրջանին համար :

Մանաւանդ որ, տեղի կ'ունենային չափազանց դժուարին պայմաններու մէջ : Թշնամին մէկ չէր : Ոչ ալ Եւրոպա մը կամ հաստատուն ապաւէն մը ունէին իրենց կռնակը :

Յարձակումը կը կատարուի մեծ յանդգնութեամբ : Ձայնը կը հասնի մինչեւ եւրոպական մայրաքաղաքները : Գերման թերթակիցներ անգամ հիացումով կը նկարագրեն արշաւանքը :

Դժբախտաբար ձեռնարկը չունեցաւ այն ջախջախիչ արդիւնքը, որ կը սպասուէր :

Բայց եւ այնպէս, մեծ խանդավառութիւն կը պատճառէ, բարձրացնելով ոգիները, նկուն ժողովուրդի մը բարոյական կորովը :

« Կարկուտ տեղաց », կ'ըսէ երգը, արձագանգելով երկիրէ երկիր :

Ըմբոստութեան, վրէժխնդրութեան, ինքնապաշտպանութեան կարկուտն էր որ կը տեղար Խանասորի դաշտին վրայ, խելքի կանչելով արիւնարբու թշնամին :

Այդ օրէն ասդին, այլապէս յանդուգն ձեռնարկներ կատարուեցան Հ. Յ. Դաշնակցութեան միջոցաւ :

Ըմբոստ ոգին էր որ կը գործէր ամէնէն ընտիրներու մէջ եւ մայրաքաղաքի պողոտաներու վրայ, յանուն ինքնապաշտպանութեան եւ ազատութեան :

Եւ երգերը կայծեր կը ցանէին ժողովուրդի աչքերուն եւ սրտին մէջ :

Ըմբոստացման մարմնացումը, Ֆետային, երգեր յօրինել կուտար թշնամիներուն ալ, Քիւրտին եւ Թուրքին :

Տարիներու ընթացքին, զարնուելէն զարնելու, «արիւն փաթելու» վարժութիւնը այնքան զարգացաւ որ, Ֆետային այլեւս դարձած էր իրական պատուհաս մը ջարդարարներու գլխուն :

Ըմբոստ ոգին միս եւ ոսկոր դարձած էր վերջապէս :

Եւ զարմանալի չէ որ շատեր չէին ուզեր զինաթափ ըլլալ Օսմ. Սահմանադրութեան շրջանին, հակառակ օրուան վարիչներու թելադրութեան :

Որքա՜ն պերճախօս օրինակներ կը յիշէր, աշխատակից մը, Մշեցի Մարգար, երեւութապէս «անկարգ» ըմբոստ մը բերանը դնելով հետեւեալ յայտարարութիւնը — «Ոչ մէ իրաւունք ունի իմ զէնքերս պահանջելու : Ոչ թէ Կեդր. Կոմիտէն, Կեդրոնական Աստուածն ալ, զէնքս չեմ տար » :

Ըսելու ձեւ մը որ ամբողջ հատոր մը կ'արժէ :

1953

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԵԼԺ ՈՒԺԵՐԸ ՊԻՏԻ ՀԵՌԱՆԱՆ

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ ՄԻԱՁԱՅՆՈՒԹԵԱՄԲ ՔՈՒԷԱՐԿԵՑ ԹՈՒՆՈՒԶ — ՍԷՅԼԱՆ ԲԱՆԱՁԵՒԸ

Լումումպա, Նիւ Եորք պիտի երթայ, Ապահովութեան Խորհուրդի մօտ, Քոնկոյի դատը անձամբ պաշտպանելու համար : Այս առթիւ, պահանջեց որ Ապահովութեան Խորհուրդը զինք սպասէ : Բայց Համըրշոլտ ընթացք չտուաւ եւ Ապահովութեան Խորհուրդի նիստը բացուեցաւ, ինչպէս նախատեսուած էր : Վերջին նիստին խօսք առած ու իրենց տեսակէտները պարզած են՝ Թունուզի, Սէյլանի, Խ. Միութեան, Մ. Նահանգներու, Պելժիոյ պատուիրակները եւ Քոնկոյի ներկայացուցիչը :

Թունուզ եւ Սէյլան միացեալ ծրագիր մը ներկայացուցած են : 1) Հրաւիրել Պելժիոյ կառավարութիւնը որ քաշէ իր զինուորները : 2) Ապահովել Քոնկոյի հողային ամբողջականութիւնը : 3) Համըրշոլտ շարունակէ իր աշխատանքները : Առաջարկը ընդունուած է միաձայնութեամբ : Խորհրդային Միութիւնն ալ համաձայն գտնուած ու թեր քուէարկած է : Մոսկուայի ձայնասփիւռը Լումումպայի մէկ ճառը հաղորդեց — «Պելժ ուժերը կը շարունակեն Քոնկոյի ժողովուրդին դէմ իրենց յարձակումները — ըսած է Լումումպա ըստ Մոսկուայի ձայնասփիւռին — « խառնակիչները » երկրին խորերը կ'երթան եւ բռնութիւններ ի գործ կը դնեն ժողովուրդին դէմ, եւն. : Ճառին մէջ չեշտուած է — «Խ. Միութենէն օգնութիւն խնդրեցինք որպէսզի փրկենք մեր անկախութիւնը » :

Պելժիոյ Թագաւորը, Պոտուէն, իր կարգին ճառ մը արտասանած է, ձայնասփիւռէն : Նշելէ ետք Եւրոպացիներուն դէմ ի գործ դրուած խժդժութիւնները չեշտած է՝ պելժ կառավարութեան ունեցած մաքուր եւ առաջինի զգացումները — «80 տարուան ճիգերէ եւ զոհողութիւններէ ետք, կառավարութիւնը որ ունի խորհրդարանին հաւանութիւնը, անկախութիւն շնորհեց Քոնկոյի : Պելժիա կը յուսար որ Քոնկոյի ժողովուրդը ցոյց պիտի տար ինքզինքը կառավարելու որոշ ձեռնհասութիւն : Վստահ եմ թէ այդպէս ալ պիտի ըլլար եթէ երբեք անոնք որոնց յանձնեցինք երկիրը վարելու պաշտօնը, հաւատարմօրէն ընդունէին մեր առաջաձեռն օժանդակութիւնը : Դժբախտաբար այդպէս չեղաւ : Իբրեւ եզրակացութիւն յոյս յայտնեց թէ Պելժիա եւ Քոնկո պիտի շարունակեն գործակցիլ : Առաջին անգամ ըլլալով Պելժիա չտօնեց իր ազգային տօնը (Յուլիս 21) :

Հերթըր, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, մամուլի ասուլիս մը տուաւ ու անդրադարձաւ Գուպայի եւ Քոնկոյի կացութեանց : Ինչ կը վերաբերի Քոնկոյի, Հերթըր գիտել տուաւ թէ կը սարսափի որ ՄԱԿի դէմ երթալու գինով Խ. Միութիւնը միջամտէ Քոնկոյի մէջ : Լրագրող մը հարցուցած է — «Ի՞նչ կը մտածէք Խրուշչեւի վերջին սպառնալիքին մասին», Հերթըր պատասխանած է —«Պլըֆ մըն է ըրածը » : Մ. Նահանգները որոշած են — հակառակ Խ. Միութեան առարկութեան — պահել Քոնկօ գտնուող իրենց մասնագէտները : ՄԱԿի ուժերը կամաց կամաց կը հաստատուին Քոնկոյի մէջ : Մարոքցիները Մաթատիի Նաւահանգիստին տէր դարձած են : Գրաւած են նաեւ Քոգիթհաթվիլը (Էքուաթորի մայրաքաղաքը) : Սթանլէյվիլ հաստատուած են Հապէշները : Իսկ Ղանայիք՝ Լէօփոլտվիլ : Բազմաթիւ այլ վայրերու տէր դարձած եւ կարգ ու կանոնը վերահաստատած են : Կը թուի թէ կացութիւնը հանդարտած է, բայց, ծանր եւ արիւնահեղ կռիւներ տեղի կ'ունենան Ռուանտա — Ուրունտիի մէջ : Այս անգամ, սակայն, խափշիկ ցեղեր են որ իրարու դէմ կը կռուին : Ռուանտայի ժողովուրդը հանրապետական ձեւի վարչակարգ մը կ'ուզէ հաստատել : Կ'ուզեն Քոնկոյի միանալ : Իսկ Ուրունտիի ժողովուրդը՝ անկախ թագաւորութիւն մը կ'ուզէ հաստատել :

ԼԻԲԱՆԱՀԱՅ ԼՈՒՐԵՐ

*

Ազդակի վերջին թիւերէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները —

« Սեդօ Տէյիրմէնճեան մահուան դատապարտուեցաւ Պէյրութի Ոճրագատ Ատեանին կողմէ, ընկեր Սիմոն Ցակոբեանի սպանութեան համար : Բայց ատեանը կարգ մը մեղմացուցիչ պարագաներու բերումով, մահապատիժը իջեցուց 20 տարի տաժանակիր աշխատանքի :

« Իր վճիռին մէջ, ատեանը կը հաստատէ ամբաստանագրին տուած մանրամասնութիւնները ոճիրին պարագաներուն մասին : Կուտանք՝ առնելով Լ'Օրիանէն.—

« Քաղաքական հակառակութիններու պատճառաւ, Սեդօ Տէյիրմէնճեան (Հնչակեան), 18 Նոյեմբեր 1958ին, ինքնաշարժով կ'երթայ Նահր եւ կանգ կ'առնէ Դաշնակ կուսակցութեան անդամ Սիմոն Ցակոբեանի խանութէն քանի մը մեթր անդին : Ինքնաշարժին եռեւի ձախ դռնէն իջնելէ ետք, Սեդօ, որուն կ'ընկերանային երեք անձեր, որոնց ինքնութիւնը կարելի չէ եղած ճշդել, կը մօտենայ Սիմոնին եւ զայն կը սպաննէ շատ մօտէն : Ցետոյ փախուստ կուտայ :

« Սեդօյի կը գտնեն զոհին երկու տղաքը, զայն փողոցին մէջ անակնկալի բերելով : Եւ, իրենց ատրճանակներուն ըսպառնալիքով, զայն կը փոխադրեն ոստիկանատուն :

« Հետեւաբար, Ոճրագատ Ատեանը Սեդօ Տէյիրմէնճեանը դատապարտեց մահուան՝ կանխամտածուած ոճիրի համար, բայց անոր պատիժը իջեցուց քանի տարի տաժանակիր աշխատանքի : Ատեանը իրաւասութիւնը ունէր այս թեթեւացումը կատարելու, որովհետեւ Նահրի մուխթարը սպաննուած էր 1958 Նոյեմբերին, այսինքն 16 Փետրուար 1959ի եւ — տէի օրէնքէն առաջ, որ պարտադիր կը դարձնէ մահապատիժը՝ դիտումնաւոր մարդասպանութեան պարագային :

« Ասկէ զատ, Սեդօ 20 տարի պիտի չկրնայ Պէյրութ բնակիլ, 30.000 լ. ոսկի հատուցում պիտի վճարէ իր զոհին ժառանգորդներուն եւ երկու հարիւր լ. ոսկի պետական սնտուկին, եթէ ոճիրին զէնքը չյանձնէ Արդարութեան :

« Վճիռը հազիւ կարդացուած էր, երբ Սեդօ սկսաւ սպառնալ, հայհոյել եւ պոռչտալ : « Ոճրագործները ազատ կը պտտին : Սպաննողը ես չէի» պոռաց ան :

«Ներկաներուն մէջ նշմարելով Նահրի մուխթարին զաւակներէն մէկը՝ Նուպար Ցակոբեանը, Սեդօ ցատկեց ամբաստանեալներու առանձնարանէն, եւ կալանաւոր վիճակի մէջ, բռունցքի եւ ոտքի հարուածներով խոյացաւ անոր վրայ :

« Մինչ սարսափահար բազմութիւնը կը փախչէր, ոստիկան — զինուորները, որոնք անակնկալի եկած էին Սեդօյին հակազդեցութեամբ եւ այն արագութեամբ, որով ցատկած էր առանձնարանէն, վազեցին եւ կրցան զայն զսպել » :

«Տեղական թերթերուն համաձայն, թիւ 16 ջոկատի ոստիկանները հինգշաբթի օրն ուրբաթ լուսցող գիշեր, Հաճընի մէջ ձերբակալած են Կըլլիկ Կիրակոսը (Գուտուզեան), որ Նահրի վերջին դէպքերուն գլխաւոր պատասխանատուներէն մէկը կը նկատուի եւ ղեկավարներէն մէկը՝ ծանօթ խռովարար տարրերուն :

« Կըլլիկ Կիրակոսի ձերբակալութիւնը գաղտնի պահուեցաւ ուրբաթ ամբողջ օրը : Վարչապետ Պ. Ահմէտ Տաուք, որ Ուրբաթ օր ծանուցած էր կարգ մը ոճրագործներու ձերբակալութիւնը Նահրի մէջ, մերժած էր անուններ տալ : Կըլլիկ Կիրակոսի ձերբակալութիւնը յայտնի եղաւ շաբաթ առտու :

« Ըստ «Լ'Օրիան»ի, Կըլլիկ Կիրակոս շահեկան տեղեկութիւններ տուած է Նահրի փախստականներուն մասին եւ յանձնուած է Զինուորական Ատեան, ուր տեղի պիտի ունենայ անոր դատավարութիւնը :

« Լը Սուար թերթին համաձայն, Կըլլիկ Կիրակոս Ուրբաթ ամբողջ օրը հարցաքննուած է պատկան իշխանութիւններուն կողմէ : Շաբաթ առտու, զայն ոստիկանական ճիփով մը տարած են Հաճըն, Զարչափլըգեւ Խալիլ Պետեւի Թաղերը, որպէսզի ցուցմունքներ ընէ : Այս «շրջապտոյտ»ի ընթացքին է որ ան տուած է շահեկան տեղեկութիւններ՝ Նահրի փախստականներուն մասին, որոնց ձերբակալութիւնը մօտալուտ կը նկատուի Կըլլիկի տուած տեղեկութիւններուն հետեւանքով :

« Իսկ «Լը Ժուռ»ի համաձայն, դատական քննիչ Պ. Ժոզէֆ Ֆրէյհա ձեռնարկած է Նահրի միջադէպերու խնդրին քննութեան : Պ. Ֆրէյհա այս առտու ձերբակալեալները պիտի ենթարկէ առաջին հարցաքննութեան մը : Նոյն թերթը կը յայտնէ թէ, ըստ պաշտօնական անձնաւորութեան մը, այդ միջադէպերուն հետ կապ ունեցող քառասունի մօտ անձեր ձերբակալուած են : Ուրիշներ կը հետապնդուին Շրջուն Ջոկատին կողմէ » :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՕԳՈՍՏՈՍ 1էն սկսեալ զգալի յաւելում մը պիտի կրեն օթոպիւսի եւ մեթրոյի տոմսերուն գիները : Քառնէին (մեթրօ) Բ. կարգ երեք Ֆրանքէն պիտի բարձրանայ 3.70ի, Ա. կարգ 4.50էն 5.60ի : Շաբաթական տոմս 1.60էն 3 Ֆրանքի : Օթօպիւսներու գիները կը բարձրանան նոյն համեմատութեամբ : Ժամբու ծախքի ամսական հատուցումը զոր գործատէրը կը վճարէ (8 Ն. Ֆ.) հաւանաբար բարձրանայ 16 Ն. Ֆ., ինչ որ անխուսափելի յաւելումի մը դուռ պիտի բանայ :

ՓԱՐԻԶԻ խորհրդային դեսպանը 20 վայրկեան տեւող տեսակցութիւն մը ունեցած է վարչապետ Տըպրէի հետ :

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1էն 5 պիտի արձակուին այն երիտասարդները որ կը պատկանին 58 1/Դ զօրամասին :

ԱՇԽԱՐՀԻ առաջին կին վարչապետը եղաւ երիտասարդ այրի մը՝ Տիկին Սիրիմա Պանտարանայիք որ կը ստանձնէ Սէյլանի կառավարութեան ղեկավարութիւնը ինչպէս նաեւ արտաքին եւ պաշտպանական նախարարութիւնները : Ամուսինը՝ Նախկին վարչապետ սպաննուած է :

ԹՐՔԱԿԱՆ կառավարութեան երեք անդամներ Փարիզ կը գտնուին մասնակցելու համար տնտեսական համագործակցութեան եւրոպական կազմակերպութեան ժողովին : Արտաքին նախարար՝ Սելիմ Սարփէր ինչպէս նաեւ ելմտական եւ առեւտրական նախարարներ՝ Էքրէմ Ալիքան եւ Ճիհան Իբէն, Կիւրսէլի կառավարութեան առաջին անդամներն են որ արտասահման կ'երթան :

ԻՍՐԱՅԵԼ ձերբակալեց իր ամէնէն ականաւոր ընագէտը, Փրոֆ. Քուրթ Զիթթէ որ Հայֆայի ընագիտական հիմնարկութեան տնօրէնն էր : Կ'ամբաստանուի իբրեւ լրտես :

Ցայտնի չէ որ որո՞ւ հաշւոյն կ'աշխատէր :

ՔՍԱՆ ՏԱՐԻ ԱՌԱՋ

1940 Յունիս 24էն Յուլիս մէկ, Ֆրանսա կը ստորագրէր զինադադար կնքել, Ֆրանսական բանակը տեղի տուած էր գերման մեքենայէն ուժերուն առջեւ, հազարաւոր տարագիրներ լքելով տուն եւ կալուած, խուժեր էին հարաւի նահանգները. երկիրը սարսափի մէջ էր, բովանդակ երկրին մէջ դրօշները կէս բացուած էին, սուգի մէջ էր ժողովուրդը: Հիթլէր չանթահարիչ յաղթանակը կ'աւետէր գերման ժողովուրդին, որպէս «պատմութեան մեծագոյն յաղթանակներէն մէկը»:

Մառէշալ Փեթէն կ'արդարացնէր զինադուլը, որովհետեւ «կարելի չէր պատերազմը շարունակել» եւ կը մխիթարէր հայրենակիցները, որովհետեւ «Ֆրանսայի մեծ մասը պիտի կառավարուի Ֆրանսացիներէ »:

Գերման բանակները գրաւած են Հիւսիսային ծովէն Ատլանտեան ամբողջ ծովեզերքը՝ Նորվեկիա, Հոլանտա, Պելժիա, Ֆրանսայի Արեւմուտքը՝ մինչեւ սպանական սահմանը, Փիրենեանները: Գերմանիա ծովային պատերազմ պիտի մղէ անգլիական կղզիներուն դէմ:

Եօրհրդաւոր մնաց Տէօնքէրքի պարտութը: Գերման բանակը չպաշարեց նաւահանգիստը եւ անգլիական բանակը աբաւօրէն քաշուեցաւ Անգլիա: Մառէշալ Փեթէն ցաւով յայտնեց, թէ ընդարձակածաւալ կայսրութիւն մը անհրաժեշտ ուժը հաւաքած և բերած չէր ռազմաճակատ: Այժմ Անգլիա ծովէն ու ցամաքէն պաշարուած կը մնար: Երեսփոխանական ժողովը վարչապետ Չըրչիլի առաջարկութեամբ ընդհանուր զօրաշարժ կը հռչակէր, ճակատագրական պայքար մը պիտի սկսէր գերման ծովային եւ օդային ուժերուն դէմ, ցամաքահանումի մը կարելիութիւնը միշտ մտահոգած էր երբեմնի ծովային նախարար Չըրչիլը, ինչպէս Անգլիոյ վարիչները «Անպարտելի Արմատա»յին արշաւանքէն ի վեր:

Գերման ծովակալ Ռէտըր Անգլիա ցամաքահանումի մը ծրագիրը պատրաստած էր 15 Նոյեմբեր 1933էն ի վեր: Ծովային ուժերը կեդրոնացած էին Անգլիոյ շուրջ, զինադուլէն կազմ ու պատրաստ էին: Գերմանիա աննախընթաց փորձ մը պիտի կատարէր, Անգլիա պիտի դիմադրաւէր իր պատմութեան ամէնէն ողբերգական եւ անգոհական շրջանը, որովհետեւ բանակը տկար էր, օդանաւորդութիւնը անպատրաստ:

Գերման ծովակալը Հիթլէրի կը ներկայացնէր ցամաքահանումի ծրագիրը, կը բացատրէր մանրամասնութիւնները, կը հաւաստէր կարելիութիւնը, կղզիներուն գրաւման փառքն ու առաւելութիւնները: Գերմանիա այսպէս յաղթած պիտի ըլլար արեւմտեան երկու մեծ պետութեանց եւ պիտի դառնար բացարձակ, անվիճելի տէրը Արեւմտեան Եւրոպայի:

Հիթլէր կը մերժէր ցամաքահանումը: Անգլիան ընկճելու համար օդային ռմբակոծումը պիտի բաւէր: «Անգլիոյ ժողովուրդը բարոյալքուած է արդէն Ֆրանսայի պարտութեամբ, կզզիացած է, քիչ ատենէն յուսահատութեան պիտի մղուի եւ անձնատուր պիտի ըլլայ »: Հիթլէր կարեւորութիւն չէր տուած Չըրչիլի ճառին եւ ընդհանուր զօրաշարժին: Գերման բանակն ունէր 3500 օդանաւ եւ փորձ – օդանաւորդներ: Անգլիոյ օդային ուժը կը բաղկանար երկու հարիւր հալածիչներէ եւ մարզուած օդանաւորդներէ:

Օդային ուժերու հրամանատար Կէօրինկ, աւելի ազդեցիկ Հիթլէրի մօտ քան ծովակալը, յաղթութեան փառքը կ'ուզէր վերապահել օդային ուժերուն.

Գերման սաւառնակները յարձակումի կ'անցնէին, իւրաքանչիւր յարձակումին կարեւոր կորուստներ կրելով: Յարձակումները կը շարունակուէին Օգոստոս – Սեպտեմբեր – Հոկտեմբեր 1940ին: Գերման օդային ուժը հետզհետէ կը տկարանար, անգլիական ընդդիմութիւնը շարունակ կը զօրանար: Անգլիացիները կորովի կերպով կը պաշտպանէին երկիրը, հակայարձակողականի կ'անցնէին, օդանաւային կեդրոնները կը ռմբակոծէին:

Գերմանները չկարողացան իրենց կորուստներուն եւ անգլիական դիմադրութեան գաղտնիքը գտնել: Գաղտնի սպասարկութիւնները տեղեկութիւն չունէին որ Անգլիա նորահնար գործիքներ դետեղած էր սահմաններուն վրայ, որոնք կը նշմարէին օդանաւերու վերելքը եւ ժամանակէն առաջ դիմադրութեան կ'անգնէր անգլիական օդանաւային ուժը: Այդ նորահնար գործիքները կը կոչուին ռատար: Հոյլ մը հերոսներ ջախջախեցին գերման օդային ուժը, շնորհիւ ռատարի օգնութեան:

Գերման սպայակոյտը տեղեակ էր միայն Անգլիոյ զինուորական տկարութեան, անակնկալ մըն էր դիմադրութիւնը: Կը յուսար յուսալքել Անգլիոյ ժողովուրդը օդային ռմբակոծումներով, բայց ինք յուսահատեցաւ: Հիթլէր ըմբռնեց, որ պաղարիւն, կորովի տէր ժողովուրդի մը հետ գործ ունի, որ բարոյալքուելու հակամէտ չէ: Անգլիա Կարթագոն մը չէր, առեւտրական կեդրոն մը միայն, այլեւ փիւնիկեան քաղաքն ալ յուսահատական դիմադրութիւն բրաւ:

Գերման բանակները անշարժ կը մնային, Խորհրդ. Միութիւն ամրացնելու համար իր արեւմտեան սահմանները, Ռումանիայէն կը պահանջէր Պեսարապիան, 1920 Հոկտեմբեր 28էն ի վեր միացած Ռումանիոյ: Խորհրդ. Միութիւն կը գրաւէր Պալթեան երկիրները, կը գրաւէր Պեսարապիան եւ Պուքովինը (1940 Յունիս 15 – 29): Ռումանիա գերման բանակը կը հրաւիրէր (7 Հոկտեմբեր 1940): Խորհրդ. Միութեան արտաքին գործոց Մոլոթով նոր պահանջներ կը ներկայացնէր Պերլինի մէջ՝ Ֆիւրերին, որ առիթի կը սպասէր արեւելեան բանակները շարժման մէջ դնելու համար:

Յաջորդ տարի գերման յարձակողականը կը սկսէր Խորհրդ. Միութեան դէմ:

Անգլիա լայն շունչ մը կ'առնէր: Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ համայնավարները, գերմանասէր գերմանեւռուս համաձայնութենէն վերջ, հայրենասէր կը դառնային յարձակողականէն յետոյ, որովհետեւ ազգային հայրենիքներէն վեր Խորհ. Միութիւնն է համայնավարութեան հայրենիքը, որուն դէմ որեւէ յարձակում, ուղղակի յարձակում մըն է միջազգային համայնավարութեան դէմ:

Հիթլէր եւ գործակիցները չյիշեցին պատմութեան դասերը. «Անգլիա կը կորսնցնէ շատ մը ճակատամարտներ, բացի վերջինէն»: Ֆրանսա պարտուեցաւ 1870–71ին, բայց վերստին դասւ եւրոպական պետութեանց մէջ իր դիրքը, հակառակ ներքին տագնապներու: Սթալին մոռցաւ Կորչաքոմի խօսքը. « Ֆրանսան անհրաժեշտ է եւրոպական հաւասարակշռութեան եւ Ռուսիոյ պաշտպանութեան համար »: Համաձայնեցաւ Հիթլէրի հետ բաժնելու համար Լեհաստանը, թոյլատրեց գերման բանակներու արեւմտեան ճակատ փոխադրութիւնը Ֆրանսայի պարտութիւնէն, Անգլիոյ դիմադրութենէն ետք՝ կարգը Խորհրդ. Միութեան պիտի գար: Ռուս – լեհ պաշտպանողական դաշնագիր մը կացութիւնը կրնար փոխել:

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

ՏՈՒՄՍԵՐ

ԵՐԲ ԽՈԶԻ ՄԻՍ ՈՒՏԷ...

*

— Դպրոցը, Թուաբանութեան եւ աշխարհագրութեան դասերուն, միշտ, զերօ կ'առնէի ... Մեծցայ, շուկայ եկայ ու միայն այն ատեն սորվեցայ որ երկուքը երկուքին վրայ դնես՝ չորս կ'ըլլայ եղեր ... Արդէն, այդ չափն ալ կը բաւէր խանութս բանեցնելու համար ... Բայց, այս վերջերս հաշւիս, նորէն, տակնուվրայ եղեր է ...

— Ի՞նչ հաշիւ ...

— Անկախ ազգերուն հաշիւը, անոնց համրանքը ...

— Քեզի՞ ինչ... Բայց քանի որ կը հետաքրքրուիս, ես քեզի տամ, գրէ — աշխարհի մէջ, այսօր, կայ միայն հինգ, վեց անկախ պետութիւն ...

— Սխալ ըլլալու ես... Միայն Միացեալ Ազգերու Պալատին մէջ 82 անկախներ աթոռ ունին... Այս թիւը օրէ օր կ'աճի ... Ինչպէ՞ս կրնաս ըսել թէ հինգ վեցէն աւելի չեն...

— Ես քեզի տուի աշխարհի ճակատագիրը վարողներուն հաշիւը:

— Հիմա, հասկցայ... Բայց իմ ըսելիքս ուրիշ բան էր ... Իմ ըսելիքս ան է որ տասը, տասնըհինգ տարի է, ամէն օր, անկախ պետութիւն մը կը ծնի ... Ահաւասիկ ատոնց հաշիւն է որ չեմ կրնար պահել ...

— Ես քեզի տամ ... 1947էն սկսելով, անկախութիւն ունին, գրէ, Հնդկաստանը, Իսրայէլը, Նէփալը, Սէյլանը, Փաքիստանը, Ինտոնէզիան, Փիլիփփին[illegible], երկու Վիէթ – Նամները, Լաոսը, Քամպոճիան, Լիբանանը, Սուրիան, [illegible] մաս կը կազմէ Արաբական Միա[illegible] Հանրապետութեան, Յորդանանը [illegible]քը, Թունուզը, Լիբիան, Մա[illegible] Կիպրոսը, Ղանան, Նիգերիան, Ֆրա[illegible]կան Կինէն, Մատագասքարը, [illegible]տը... Կարծեմ, այսքանը կը բաւէ [illegible] գուամ չեմ ըներ որ այս ցուցակը ամբողջական է, [illegible] ...

— Ի հարկէ ամբողջական չէ [illegible] տկար հաշւումս, երկու հատ կրնամ [illegible] աւելցնել այդ ցուցակին վրայ.

— [illegible] նայիմ ..

— Պելժիական Քոնկօն եւ Բրիտա[illegible]կան Սոմալին ...

— Վայ, ատո՞նք ալ անկախութիւն [illegible] տացան.... Ե՞րբ ստացան ;

— Երկու շաբաթ առաջ... [illegible] նոցը ե՞ս եմ թէ դուն ես... Բանի չունիս ... Այո, սիրելի բարեկամ, [illegible] կու շաբաթ առաջ Քոնկօն ալ անկախ[illegible] ցաւ, Սոմալին ալ ...

— Կը շնորհաւորեմ ...

— Անոնք քու շնորհաւորութեանդ [illegible] սպասեր ... Բայց քանի որ խօսք բացուեցաւ, քեզի երեք պզտիկ հարցումներ ընեմ, պատասխանէ ...

— Կրնա՞մ, կ'ըսես ...

— Փորձէ ... Առաջին հարցում [illegible] « անկախացած ցեղերուն մէջ, կա՞յ [illegible] հատիկ ազգ, որ մինչեւ 1945, Մոսկուա[illegible] հպատակ եղած ըլլար ...

Չկայ ...

— Ուրեմն, կը նշանակէ որ Մոսկ[illegible] ատծ մարդը, մարդու անկախութիւն [illegible] տար ...

— Ոչ միայն չի տար, այլեւ եղածն[illegible] ձեռքէն կ'առնէ ... Գրէ անուններ[illegible] խեղճերուն — Հայաստան, Ազրպէ[illegible], Վրաստան, Լիթուանիա, Լաթվիա [illegible] տոնիա; Լեհաստան, Ռումանիա, Չեխոսլովաքիա, Հունգարիա, Պուլկարիա

— Լաւ, երկրորդ հարցում — [illegible] կախութիւնները տուողներուն անուններ[illegible] ալ գիտե՞ս ...

— Գիտեմ — Ամերիկա, Անգլիա, Ֆրանսա, Հոլանտա, Պելժիա... Հինգն [illegible] « իմփերիալիստ, կափիտալիստ, [illegible] տոտ բուրժուա, նացիոնալիստ »

Գաղթիկներուն անկախութիւնը անոնց ձեռքէն առնողի՞ն անունը ...

— Խորհրդային Միութիւն ...

— Աղէկ... Հիմա վերջին հարցումս — Ղանան, անկախ եղաւ, Քոնկոն անկախ եղաւ, Սոմալին անկախ, եղաւ, [illegible] մէկն օր ալ, կարծեմ, Զուլուները [illegible] պիտի ըլլան... [illegible] նայի՞ն՝ [illegible] անկախութեան [illegible] քարեւէքները ...

— Ըսեմ ... Այն օրը, երբ մեր կովկա[illegible] ցիկները փեսայ ըլլան, Հրեաները [illegible] Խախամպաշեար խոզի միս ուտէ եւ [illegible] Իւլ Իսլամ գինի խմէ ...

[illegible]

ՀԱՅ ԶԻՆՈՒՈՐԸ

Ճարմար առիթ չի եղել: Այն խօսքերը, որ ես պիտի ասեմ, գուցէ տարօրինակ թուան ... Մոռալ յուշեր են: Կարճ կ'ասեմ, ուզում եմ սիրտս բանալ ձեր առաջ:

— Խօսէք, խօսէք ... — ասացի ես, չկարողանալով թաքցնել հետաքրքրութիւնս:

— Սրանից վեց տարի առաջ, երբ լրացաւ Վասիլիս մէկ տարին, այդ օրը զուգադիպեց դժբախտ մի դէպքի, եւ քանի դեռ ես կենդանի եմ, երբեք չեմ մոռանայ: Չեմ մոռանայ աչնան ցրտաշունչ այն առաւօտը... Այն ժամանակ ես դեռ գնդապետ էի Ֆինլանտական ճակատում: Եթէ դուք եղել էք այն կողմերը, գիտէք Ֆինլանդիայի հողը, անվերջ ճահիճներն ու եղեգնուտի լայն տարածութիւնները, անհամար լճերն ու թաւ անտառները: այն օրերին ամէն քարի տակ ականներ էին պայթում, դարաններում գնդակներ էին սուլում: Ճանապարհները դարձել էին անանցանելի, անխուսափելի մահուան որոգայթներ:

Կանաչազարդ լերան լանջին ծուարած ֆինլանդական գիւղը, որ գրաւել էր իմ զումարտակը, ամբողջովին բռնուած էր կրակի հրեղէն լեզուներով: Ասես հրկիզուած հողի ընդերքից բոցը ամեհի վշշոցով բարձրանում ու ճարճատիւնով լափում էր ամէն ինչ: Հեղձուցիչ խանձահոտը տարածուել էր ամենուրեք: Թշնամին խուճապելով կրակին էր յանձնել այդ փոքրիկ գիւղը: Զումարտակը յաղթարեգ անցնում էր գիւղի միակ քիչ թէ շատ լայն փողոցով: Բանն այն է, որ հէնց այդ օրը կենտրոնական սպայակոյտում ինձ յանձնել էին մի հեռագիր, որով իմ զօքանչը տեղեկացնում էր, թէ իմ Վովան արդէն մէկ տարեկան է, առողջ ու կայտառ մի մանուկ: Ստացայ այդ ուրախալի լուրը, ու ինձ այնպէս թուաց, որ Վովան ծնուել էր հէնց նոր, այդ առաւօտ ...

Սեւասարի Ստեպանիչը բաժակը ձեռքին առժամանակ լռեց:

— Իմ զումարտակում մի հայ զինուոր կար, — կնճիռները ճակատին հաւաքելով շարունակեց Սեւասարի Ստեպանիչը: — Հասակով նա փոքր էր, չէր կարելի գեղեցիկ համարել, բայց դուրեկան էր, պարզ, շիտակ դէմքով: Նա լայն բերան ունէր, նեղ ճակատ ու առողջ, խոշոր սպիտակ ատամներ: Ընկերները յաճախ կատակում էին, «Լօքօ» էին անուանում, ձեռք առնում: Նա ոչ բարկանում էր, ոչ էլ բողոքում, միայն ժպտում էր: Մեսրոպեանը մեր զումարտակի խոհարարն էր: Մշտական բանի վրայ, լռակեաց ու աշխատունակ: Զինուորները նրան անկեղծ սիրում էին: Նա հնարագէտ էր: Շատ սուղ մթերքներից զարմանալի համեղ ճաշեր էր պատրաստում: Իր գործը հմուտ գիտէր... Մի օր, երբ մենք ուղեւորւում էինք հերթական արշաւի, նա անկնկալի մօտեցաւ ինձ, իր հաստ, թաւ ձայնով կամացուկ խնդրեց.

— Ընկեր հրամանատար, թոյլ տուէք...

— Ասա, Մեսրոպեան:

— Թոյլ տուէք՝ այսօր ձեզ հետ գամ... Շատ եմ ցանկանում:

Ես զարմացած նայեցի նրան, նա կարծես ամաչեց ու զղջաց, որ դիմեց ինձ: Նա իմ հայեացքում կարդաց մերժում...

— Իսկ ո՞վ պիտի կերակրի մեզ, դու մտածե՞լ ես այդ մասին: Առանց քեզ քո օգնականները ոչինչ չեն կարող անել: Խոհանոցը նոյնպէս ճակատամաս է ...

Նա գլուխը խոնարհեց ու ոչինչ չասաց: Նրա սեւ, վառվռուն աչքերը մի այնպիսի խոր անձկութեամբ նայեցին արդէն պատրաստի մարտական շարքերին, որ ես քիչ էր մնում փոխէի որոշումս: Հալիւ զսպեցի ինձ: Մեսրոպեանը վարանումով շրջուեց ու գլխիկոր հեռացաւ դէպի իր միապաղաղ դաշտային խոհանոցը: Անցաւ մի քանի օր: Մեսրոպեանն էլ աչքիս չէր երեւում: Միայն այն առաւօտ, երբ մենք շարժւում էինք ամբողջ զումարտակով, ես տեսայ նրան հեռուից, [illegible] երկանիւ խոհանոցին, [illegible] ձգելով՝ նա ընթանում էր [illegible] երջանիկ: Զգիտեմ ինչու՝ [illegible] Մեսրոպեանը մի վայրում [illegible] սիրում: Աչնան ցրտաշունչ այդ օր[illegible] ճանապարհը երկար էր ու [illegible] Կէսօրին մենք անցնում էինք [illegible] նոյ այրուող մի բաւական մեծ [illegible] մօտով: Յանկարծ Մեսրոպեանը [illegible] շարքերից հեւասպառ վազեց [illegible]

— Ընկեր հրամանատար, [illegible] մանատար, — տագնապալից [illegible] նա:

Ես նրան այդքան յուզուած [illegible] տեսել:

— Ի՞նչ կայ, — կանգ առնելով [illegible] ես:

— Այնտեղից, — նա մատնացոյց [illegible] համատարած բոցերով պարուրուած [illegible] նակը, — այնտեղից երեխայի [illegible] է լսւում:

— Չի կարող պատահել [illegible]

— Այո, ընկեր հրամանատար [illegible] չագիր, — պնդեց Մեսրոպեանը [illegible]

Հրամայեցի, զումարտակը կանգ [illegible] առաւ: Աղմուկը հետզհետէ [illegible] Այս անգամ աւելի ուժեղ էր [illegible] բուող տնակի կատարի ճարճատիւնը[illegible]

ՌՈՒԲԷՆ ԼՈՒՄԻՆԵԱՆ

(2 Տար.)

«ՓՈՔՐ ԱՍԻՈՅ ՃԱՄԲԱՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ»

Գերմանիոյ շարժապատկերի յատկացուած շաբաթը, որ տեղի ունեցաւ Պերլինի մէջ Յունիսի վերջին օրերէն մինչեւ Յուլիսի սկիզբը, առիթ տուաւ մեզի ծանօթանալու Թրքական Համալսարանի կողմէ պատրաստուած ժապաւէնին : «Փոքր Ասիոյ ճամբաներուն վրայ» անունը կը ցուցնէ արդէն որ տեղագրական, պատմական եւ ազգագրական բովանդակութիւն պէտք է ունենայ այս շարժանկարի նիւթը : Այնտեղ ցոյց կը տրուին այն հետքերը զորս թողած են Հռոմայեցիները ու Յոյները, Պարսիկներն ու Մակեդոնացիները Թրքական հողերուն վրայ : Շատ մը աւերակներ եւ փլած մեհեաններ, քարայրներու մէջ կորսուած մատուռներ, պառկած սիւներ եւ խոյակներ կը բացատրեն հնագարեան անցեալը Փոքր Ասիոյ : Տրովադայէն մնացած է խառնիխուռն աւազբլուր մը, զոր առնեին ծովէն փոխադրուած էր եւ Ալեքսանդրին սեղաններով ազատած, զայն վերստին մարդկութեան տեսանելի դարձնելու համար՝ հեռաւոր անցեալի մը պատմական ապացոյցներով :

Այս ամէնքը քաշուած է շարժապատկերի գործիքով, գրեթէ անշարժ, եւ գերմաներէն բացատրութիւնները տրուած են բութ ձայնով մը, որ քնաբեր կը հանդիսանայ եւ զարմանալի չէր որ մեծ թատրոնին մէջ հազիւ 90 հոգի ներկայ էին, որոնցմէ շատեր լաւ մը քնացան ...

Ընդունինք որ նիւթը տեղագրական եւ պատմական հետաքրքրութեան արժանի է, բայց եթէ կատարումը՝ տգէտ է եւ ձանձրացուցիչ : Նկատելի էր մանաւանդ որ այդ Միջնաւոր Արեւելքի հողերուն վրայ Թուրքերէն ալ առաջ ապրող Հայոց երեք հազար տարուան անցեալէն բան մը չկար : Նոյնը նկատած էինք արդէն Պրիւքսէլի միջազգային ցուցահանդէսին (1958) Թրքական տաղաւարին մէջ, ուրտեղ Հիթիթներէն անմիջապէս ետք Թուրքերը կուգային ... : Թերեւս կարելի է այսպէս յարմարեցնել գիտութիւնն ու պատմութիւնն ալ կեղծելով ... :

Շարժանկարին երկրորդ մասին մէջ ցուցադրուած են անկապ տեսարաններ, Տիրոլեաններու ծիսական պարեր եւ խաչնշաններու հարաւնեկան սովորութիւններ: Նոր Թուրքիան չի տեսնուեր այդ տեղ՝ զատ իր մէկ քանի մեծ քաղաքներէն կամ «ճամբաներէն», որոնք շինուած են, ինչպէս գիտենք, զինուորական նպատակներով :

Պ. ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Վարանի գաղութէն, Պետրոս եւ Թագուհի Մաքսուտեանի որդին, Մարսէլ Մաքսուտեան, յաջողութեամբ աւարտած է Լիոնի Համալսարանը իբրեւ վիրաբոյժ-ատամնաբոյժ : Այս առթիւ ծնողքը 40 Ն. Ֆ. կը նուիրեն «Յառաջ»ին եւ 10 Ն. Ֆ. «Հայ-Բոյժ»ին :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՋԱՆ – ԳԻՒԼՈՒՄ

Շաբաթուայ տաք օրը տեղի է տալիս արեւամուտին: Ճոխականօրէն զարդարուած ինքնաշարժները ուրախ ու երջանիկ ուղեւորներով շրջանի տարբեր գիւղերից շարժւում են Ծովաշէն, դէպի Ազատ գետի ստուերախիտ ափերը :

Արդէն երկրորդ տարին է, ինչ Արտաշատի երիտասարդութիւնը կազմակերպուած կերպով նշանաւորում է Ջան-Գիւլում աւանդական ժողովրդական տօնը :

Արագահոս Ազատ գետի ափին ամէն ինչ պատրաստ է՝ հիւրերին ընդունելու համար: Կախուած են էլեկտրական լամպերի բազմերանգ ծաղկեշղթաներ: Երիտասարդներն ու աղջիկները արագ խփում են վրաններ, տարբեր տեղերում կազմակերպւում են երգչախմբեր, լսւում է սրինգների քաղցրահնչիւն ձայնը :

Արտաշատի շրջանի երիտասարդութեան տօնը Մ. Ստեփանեան յայտարարում է բացուած : Բռնկւում է հսկայական խարոյկը: Տարբեր գիւղերի երիտասարդները խարոյկի շուրջը սկսում են «Ղազ – ղազ» կատակախինդ պարը:

Միաժամանակ սկսւում են գեղարուեստական ինքնագործունէութեան խմբերի ելոյթները : Այնուհետեւ նրանց լաւագոյն ուժերը հաւաքւում են կենտրոնական հրապարակը, որտեղ տեղի էր ունենում ժողովրդական երգի ու պարի լաւագոյն կատարման մրցութիւնը : Դուին գիւղի մի քանի տասնեակ երիտասարդներ ու աղջիկներ, Ստեփան Խաչոյեանի ղեկավարութեամբ, կատարում են ազգային «Քոչարի» պարը :

Այնուհետեւ մէկը միւսի ետեւից նրանց փոխարինելու են գալիս հայկական երգի, պարի, թատերական ինքնագործունէութեան խմբերը : Կատարւում է «Հարսնատեօ» եւ նորից փոթորկախինդ «Ղազղազ» պարերը:

Արդէն ուշ գիշեր էր, երբ բոլորը ցրուեցին դէպի իրենց վրանները :

Լոյսը դեռ չէր բացուել, երբ Այգեստանցիների մօտ հնչեց սրինգի դիւթիչ մեղեդին, որին ձայնակցեց թմբուկը : Նորից երեւացին Ջան – գիւլումին մասնակից աւելի քան երկու հազար երիտասարդների ու աղջիկների պայծառ, խնդալից դէմքերը, նորից լսուեցին նրանց զուարճալի, ոսկեշունչ ձայները :

Հեռուից լսուեց, «Կալոսի պտկէն»հարսանեկան պարի մեղեդին : Հանդիսաւոր արարողութեամբ տանում էին «հարսին ու փեսին», «Հարսը» քօղը երեսին, ազգային ճերմակ տարազով եւ «փեսան», որոնք գլխաւորում էին երթը: Նրանց, պար բռնած, շրջապատել էին ընկեր-ընկերուհիները, «նորապսակների» հարազատները :

Ամբողջ օրը շարունակւում էր Ջան – գիւլում աւանդական տօնը: Ամէն կողմից լսւում էր ճան – գիւլում, ջան – գիւլում, ջան, ջան :

Արտաշատի երիտասարդութիւնն այսպէս է նշանաւորում ժողովրդական տօնը:

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԼԻՈՆԻ Յ. Կ. ԽԱՉԻ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Յ. Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին տարեկան դաշտահանդէսն է Տէսինի ծանօթ դաշտին վրայ: Լիոնցին այս տարի նպաստաւորուած չէ ամառնային օդի տեսակէտով: Մռայլ, ամպամած երկինք ու անձրեւ : Այսօր, անդորր, բնութիւնն ալ բացառաբար կը ժպտի, քիչ մը զուարթութիւն եւ աշխուժութիւն պարգեւելու համար մեր անխոնջ Խաչուհիներուն, որոնց աշխատունակ ոգին ու կորովը չի սպառիր երբեք :

Բուռ մը տիկիններ, համեստ ու աշխատաւոր՝ իրենց առօրեայ հոգերը մէկ կողմ դրած՝ կը կատարեն հանրօգտակար գործեր.— Հիւանդներու եւ անկարներու այցելութիւն, բարոյական ու նիւթական նպաստ, հայերէնի դասընթացք, ուր որ հնարաւոր է, մասնակցութիւն հայրենանուէր ձեռնարկներու եւ իրենց գլխաւոր պարծանքը՝ մանուկներու օդափոխութեան կայանը, ուր ամբողջ մէկ ամիս հարիւրաւոր երախաներ, Ժիւրայի բարձունքներուն վրայ մաքուր օդ, առատ սնունդ, մայրական խնամք ու հայեցի մթնոլորտ կը վայելեն, ինչպէս յայտարարեց մասնաճիւղին օժտուած քարտուղարուհին Տիկին Գայթանճեան :

Խումբերը բոլորուած են սեղաններու շուրջ : Յակոբը՝ ինչպէս միշտ, գամուած իր աթոռին վրայ եւ կարծես մոռցած շուրջի ուրախութիւնը, ժեղ կը հրամցնէ նորանոր երգապնակներ: Հայաստան աշխարհը կը սաւառնի օդին մէջ: Սէր ու ծիծաղ: Վիշտ ու մշակ : Աշխատանք ու հաւատք ապագային նկատմամբ: Տաղանդաւոր երաժշտագէտ Կ. Ափրիկեանի երգչախումբին երգապնակները մանաւանդ, հպարտութեան ալիքներ կը փոխանցեն սիրտէ սիրտ : Յուզմունք ու կարօտ հայրենիքի .

— Հայկական երգի նման երգ՝ ուրիշ ոչ մէկ տեղ կայ, կը հաստատէ Նուպարաշէնաբնակ, կ'ըսէ Ենիկի, մեներգող՝ 2 Աստղիկներն ալ հայրենակիցներդ են :

— Չէ, սիրելիս, չկան այլեւս Վան, Մուշ, Պարտիզակ, Խարբերդ, Տիգրանակերտ: Անոնք մնացին ողբերգ հայրենիքներ: Անոնց ամբողջութեանը վրայ պէտք է կ'անգնի միակ ու ամբողջական հայրենիքը, իր աւանդութիւններով, իր առնական դիմագիծով: Գոյատեւելու իր ուժեղ կամքով :

Մինչ ժրաջան Խաչուհիները խորոված ու աղանդերներ կը սպասարկեն, խօսնակ Յովակիմեան բեմ կը հրաւիրէ «շնորհք» ունեցողները: Կ'երգեն օրիորդ եւ Տիկին Հարէլեան, Տիկին Կարապետեան: Կ'արտասանէ Տիկին Գայթանճեան եւ փոքրիկն Գալստարեան: Լիոնի բեմերուն ծանօթ սիրուած դերասաններ՝ Պ. Պ. Յ. Թորոսեան եւ Ղ. Գայթանճեան, Ենիկի, Սարգիս եւ ուրիշներ, իրենց «ֆանթէզի»ներով կը զուարճացնեն ժողովուրդը :

Դաշտահանդէսը լաւ էր կազմակերպուած: Մթնոլորտը հաճելի, հայկական; Ապրին Խաչուհիները :

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

Յ. Գ.— Դաշտին մէջ ակնոցը կորսնցնող հայրենակիցէն կը խնդրուի դիմել տեղւոյս մասնաճիւղի վարչութեան, զայն ստանալու համար :

ՀԱՅՈՑ ԼԵԶՈՒՆ... ՓՐԱԿԱՅԻ ՄԷՋ

Մէկ քանի տարիներէ ի վեր Փրակայի համալսարանը հաստատած է Հայագիտութեան դասընթացք մը, որու կը հետեւին բազմաթիւ չեխ երիտասարդներ եւ ուսուցիչներ : Դասընթացքին վարիչն է համալսարանին փրոֆէսորներէն հայագէտ Եարոմիր Էդլիչկա : Հայագիտութեան այս դասընթացքին ծրագրին մաս կը կազմեն հայերէնը, հայ գրականութիւնը, հայ դասական հեղինակներու գործերուն թարգմանութիւնը եւ վերլուծումը: Հայ բազմադարեան մշակոյթին մօտէն ծանօթանալու համար, յաճախ Փրակայէն Երեւան կ'երթան Փրակայի համալսարանին դասախօսները, ինչպէս Փրոֆ. Էդլիչկա, Սկալիչկա, Գոբալիկ եւ Սսուղիկ :

ԿԱԶԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Գրեցինք թէ երկար եւ տքնաջան աշխատանքներէ ետք Բաքուի կազը կարելի եղաւ բերել Հայաստանի մայրաքաղաքը, եւ հանդիսաւոր արարողութեամբ մը վառեցաւ «կապոյտ բոցը» մայրաքաղաքին գլխաւոր հրապարակին վրայ : Այժմ աշխատանքներ կը կատարուին՝ կազը բաշխելու համար ոչ միայն հանրային հաստատութեանց, այլ եւ անհատական բնակարաններու :

Կազ բաշխելու մայր ուղի մըն ալ կը մեկնի Արարատի եւ Վեդիի շրջանի գիւղերը: Այս մայրուղին պիտի ունենայ 40 քիլոմեթր երկարութիւն, տարեկան պիտի բաշխէ երկու հարիւր միլիոն խոր. մեթր վառելանիւթ, որմէ պիտի օգտուին Արարատի կրաշիւսի գործարանը, կարգ մը գինեգործարաններ : Կազ պիտի ստանան նաեւ Սովետաշէն, Բարձրաշէն, Ջրվաշէն; Գետաշէն; Դուին, Արմաւան գիւղերը եւ գիծին վրայ ինկած այլ գիւղեր : Վառելանիւթի այս նպաստով, Արտաշատ եւ Վեդի պիտի կարենան զարգացնել իրենց արտադրութիւնը : Յառաջիկային կազ պիտի ստանան Ղափանի, Քաջարանի ու Գորիսի շրջանները :

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (44)

ԿԵԱՆՔԸ ՀԻՆ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՅ

ԺԴ.

Բողոքականներ... Ինչպէս էր ստեղծուել բողոքականների համայնքը :

Ով եկեղեցու մի պաշտօնեայից սրտնեղէր, վարդապետից կամ քահանայից, տիրացուից կամ ժամկոչից, գնում էր ժողովարան, աղօթք էր անում եւ «պարծի» գալիս: Մի հիւսն կար, որ գժտուել էր լուսաւորչական եկեղեցու ժամկոչի կնոջից (նրանք հարեւաններ էին) եւ գնացել, բողոքական դարձել : Անունը Մամբրէ էր : Սովորութիւն էր, որ երբ մէկը բողոքական դառնար, նրան պարոն էին կանչում : Մէկ օրից միւսը Մամբրէ աղբարը դարձաւ պարոն Մամբրէ. Պարոն Մամբրէն ժողովարանում այսպէս էր աղօթում — «Տէր, — ասում էր սուտ լացով, — քու սուրբ հոգիեդ պաղեալիով(*) մեր սրտերը վառէ» :

Գերմանացի մր. Էյմանը, որ դպրոց էր բաց արել մեր քաղաքում եւ եռանդուն պրոպականդ էր մղում քրիստոնեաներին քրիստոնեայ դարձնելու համար, շատ էր հաւանել պարոն Մամբրէին եւ, կանչելով իր մօտ, նրան աշխատանք էր տուել բարձր ռոճիկով, նուիրելով նրան նաեւ իր հնարած շորերը: Ցանկարծ մի օր Մամբրէն երեւաց մեր փողոցներում եւրոպական շորերով, օսլայուած օձիկով եւ փողկապով: Եթէ հռովմէական տոկա հագնէր մէկը, այնքան տարօրինակ պիտի չթուար : Շորերը պարտադրեցին նրան, որ մեծ բեխերը փոքրացնի : Փոքրացրեց :

Մի կիրակի, ժողովարանից յետոյ, պարոն Մամբրէն ապուշացած կերպարանքով (այդպիսի ապուշ կերպարանք ստանում էին ժողովարանից դուրս եկող բողոքականները, երբ թէ մաքրւում էին մեղքերից) մտնում է մր. Էյմանի առանձնասենեակը, եւ թախծոտ շեշտով սկսում.

— Մր. Էյման, շատ կը ցաւիմ, որ հայ ծնուած եմ :

Մր. Էյմանը առանց մէկ երկու ասելու, տեղն ու տեղը թքում է պարոն Մամբրէի երեսին եւ դուրս վռնտում, իսկ առաւօտեան նրա առաջին գործն է լինում հեռացնել Մամբրէին աշխատանքից :

Պարոն Մամբրէն բոլորովին այլ բան էր ակնկալում. նա համոզուած էր, որ մր. Էյմանը պիտի շոյէր նրա «ցաւը» եւ աւելի առաջ քաշէր: Հիւսնը մի քանի շաբաթ էլ եռանդուն աղօթեց ժողովարանում, բայց մր. Էյմանը նրան ետ չվերցրեց: Տեսնելով, որ բողոքականներից այլեւս յոյս չկայ, պարոն Մամբրէն, հին արհեստաւորի շորերը հագած, վերադարձաւ լուսաւորչական եկեղեցի : Նրա առաջին անգամ եկեղեցում երեւալը տեսարան էր — ամբողջ պատարագի տեւողութեան՝ բարձր եւ անձոռնի հեկեկում էր, աղօթում, կռանում, գետնի կարպետը համբուրում, բարձրաձայն աղաղակելով. «Տէր, մեղայ, մեղայ, իշութիւն բրի, ներէ» :

Պատարագից յետոյ, հանդիսաւոր կերպով, Մամբրէն հաշտուեց ժամկոչի եւ նրա կնոջ հետ, ներողութիւն խնդրելով : Մր. Էյմանից ստացած շորերը նուէր տուեց մի գիւղական վարժապետի, բաց արաւ իր նախկին կրպակը, բեխերն ստացան առաջուայ պատկառելի ձեւը եւ երախտագիտութեամբ ընդունեց իր նախկին յաճախորդներին :

Երբեմն, երբ չար կատակի համար, նրան պարոն Մամբրէ էին ասում՝ Մամբրէն խնդրում էր. «Մ'ըսէք, մարմինս փուշ փուշ կ'ըլլի» :

ԺԴ.

Մենք մի ազգական ունէինք, շատ հեռաւոր ազգական, որին Մանուկ փեսայ էինք անուանում: Եւ ոչ միայն մենք, այլ ողջ քաղաքը նրան Մանուկ փեսայ էր կանչում :

Մանուկ փեսան չափազանց նիհար, ոսկրոտ, բարձրահասակ, շատ փոքրիկ, կապոյտ եւ խորն ընկած աչքերով մի մարդ էր: Նրա աչքերն այնքան էին փոքր, որ հօրաքոյրս ասում էր — «մախաթով են ծակեր» :

Ամէն անգամ, երբ Մանուկ փեսան յայտնւում էր մեր տանը (պէտք է ասել, որ շատ քիչ էր գալիս), տան հասակաւորները խէթ աչքերով էին նայում եւ նրանից բացարձակապէս ֆիզիքական սարսափ էին զգում :

Հօրաքոյրս միշտ ասում էր.

— Գէորգէ գէտը եկաւ ...

Մանուկ փեսան կարեւորութիւն չէր տալիս այդ խօսքերին եւ նայուածքներին, ընդհակառակն, քթի տակ մանրիկ ժպտում էր եւ՝

— Հը՞, ինտո՞ր էք, աղէ՞ք էք,— հարցնում էր:

Ոչ ոք չէր պատասխանում :

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(Շար.)

(*) Նուր :

Այրի Տիկին Թեւանեան եւ զաւակները՝ Ժագլին, Կիւրեղ եւ Կարապետ ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆԻ

կսկծալի մահը, որ տեղի ունեցաւ Յուլիս 20ին, Գլինիք տը Փասիի մէջ :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Երկուշաբթի (Յուլիս 25) ժամը 10·30ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին մէջ :

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել :

Պ. Գաբրիէլ Համբարձումեան, Տիկին Լիւսի Համբարձումեան, ինչպէս նաեւ ընտանեկան բոլոր պարագաները եւ բարեկամները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց սիրեցեալ քրոջ եւ ազգականին՝

ՄԱՐԻ ՄԱՂԱՔԱՃԵԱՆԻ

կսկծալի մահը, որ տեղի ունեցաւ Չորեքշաբթի առաւօտ, յետ կարճատեւ հիւանդութեան, իր բնակարանը՝ 218 Րիւ տը Կոլոնպ :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Երկուշաբթի ժամը 14ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Թոնի սու Պուայի գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար իր ընտանեկան դամբարանին մէջ :

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել :

Կը խնդրուի ծանուցանել՝

ՏԻԿԻՆ ՏԻՐՈՒՀԻ ԲԱԳՐԱՏԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ Հինգշաբթի գիշեր :

Յուղարկաւորութեան մանրամասնութիւնները՝ յաջորդով :

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Ընկեր Գրիգոր Փափազեանի ամուսնութեան առթիւ, ընկեր Եդուարդ Մալխասեան հարիւր Ն. Ֆ. կը նուիրէ Հայ Մշակոյթի տան :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»ը 8 Հոկտեմբեր, Շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ, Հինգերորդ Թաղամասին քաղաքապետարանի շքեղ սրահներուն մէջ :

ՊԱՏԱՐԱԳ ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի առաւօտ Վարդավառի առթիւ հանդիսաւոր պատարագ Շաւիլի մատրան մէջ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Վալանսի մէջ Հերոսներու օրը, 31 Յուլիսին, Կիրակի օր : Մանրամասնութիւնը յաջորդով :

« ՅԱՌԱՋ » ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Միացեալ Նահանգներէն Պ. Պաղտասար Սուքոյեան մէկ տարեկան Յառաջ կը նուիրէ իր զարմիկին՝ Պ. Փիէր Աբրահամեանի (Թոմոն) :

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Մեր ընթերցողներուն արձակուրդի ամիսները, արձակուրդի շրջան է նաեւ թերթին առաքումով զբաղող մեր պաշտօնեաներուն համար՝ որոնց կարգաւ բացակայութիւնը զգալի կերպով կը դժուարացնէ մնացողներուն առօրեայ աշխատանքը :

Կը խնդրենք մեր ազնիւ բաժանորդներէն որ, արձակուրդի առժամեայ հասցէի փոփոխութեան համար, նախընտրաբար հանրին դիմել որեւէ թղթատարական գրասենեակ :

Ընթացիկ պարզ եւ ձրի գործողութիւն մըն է, որուն գործադրութեան համար պէտք է լեցնել տեղւոյն վրայ տրամադրելի՝ հետեւեալ խորագիրով դեղին թուղթը. —

Formulaire No 755-A — ORDRE DE RÉEXPÉDITION

(Changement d'adresse temporaire)

Կանխաւ շնորհակալութիւն մեր բաժանորդներուն որ պիտի ուզեն այդ ձեւով դիւրացնել մեր գործը :

Բացառաբար մեր խնդրանքը գործադրելու անկարելիութեան մէջ գտնուող բաժանորդներուն համար, հասցէի փոփոխութեան ծախքն է՝ 2·50 Ն. Ֆ., կանխաւ վճարելի :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տարօն - Տուրուբերանի Հայր. Միութիւնը կը հրաւիրէ բոլոր հայրենակիցներն ու բարեկամները որ ներկայ ըլլան այս Կիրակի առաւօտ (Վարդավառ) Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ մէջ կատարուելիք պատարագին եւ հոգեհանգստեան պաշտօնին ի յիշատակ մեր բիւրաւոր նահատակներուն, որոնց ոգեկոչումը պիտի ընէ բարձրաստիճան եկեղեցական մը :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կրօն. Ընկերակցութեան վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս Կիրակի, տօն Վարդավառի, կը պատարագէ ու կը քարոզէ Զուիցերիայի հայ հոգեւոր հովիւ Տ. Օշին վրդ. Նիկոլեան : Երգչախումբի բազմաձայն երգեցողութիւն՝ ղեկավարութեամբ Պ. Վ. Սարգսեանի : Մեռելոցի առիթով հոգեհանգիստ՝ ընդհ. նընջեցեալներու յիշատակին : Շաբաթ իրիկուն «Լոյս զուարթ»ով նախատօնակի արարողութիւն :

ՀԱՅ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՕՐԸ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ԱՌԹԻՒ

Շաւիլի անտառին մէջ

(Գերեզմանատան մօտ)

Այս Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, հովանաւորութեամբ Փարիզի Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի, նախաձեռնութեամբ Շաւիլի Արդարութեան խումբին :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ.— Բարձրախօս, երգ, արտասանութիւն եւ պար :

Մատչելի պիւֆէ :

Առաւօտուն Շաւիլի հայ նորաշէն եկեղեցիին մէջ պատարագէն յետոյ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, բոլոր հայ հերոսներու եւ մասնաւորապէս վրիժառու հայորդիին ողբացեալ՝

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆԻ

Յիշատակին

Անմրցելի պարագային ընկերահամակրան խնջոյք :

Հայ դպրոցի սրահին մէջ Րիւ տէ Թըրուա, Շանթիէ - Շաւիլ :

Շոգեկառք Սէն Լազարէն, Օթօպիւս 171 Փոն տը Սէվր Շաւիլ, իջնել Փիւի Սան Վէն :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կին մը կամ այր մը իբրեւ օգնական խոհարար, Նոր Սերունդի ճամբարին համար : Պայմաններուն համար՝ դիմել այս Շաբաթ ժամը 2–6, 17 Րիւ Պլէօ :

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ՝ ՅՈՒԼԻՍ 24ԻՆ

Վալապրի անտառը :

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ շրջանին ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ խումբերուն եւ Կապ. Խաչի մասնաճիւղերուն :

Պատուոյ Նախագահութեամբ Կառտանի քաղաքապետ՝ ՎԻՔԹՈՐ ՍԱԻԻՆԻ

Կը նախագահէ Ընկ. ՀԱՅՐԱՊԵՏ ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ, կը խօսի Ընկ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ (Լիոնէն) :

Գեղարուեստական բաժին :

Կը մասնակցին արենոյշները ղեկավարութեամբ Տիկին Շահմիրեանի :

Ճոխ պիւֆէ, չամփուրով խորոված :

Պույի մրցում (առաւօտուն) :

Մուտքը ազատ է :

ՄԱՐՍԷՅԼ քաղաքի օթօքարը կը մեկնի Կիրակի, առաւօտ ժամը 7·30ին, Փլաս տ'Էքսէն : Տոմսերը ապահովել ընկեր Քէօսէեան, Ֆօթօ Րէքս, 2 րիւ Պէռնար տիւ Պօա :

Ծերիկեան՝ 13 րիւ տէ Տօմինիքէն :

Ընկ. Պետրոսեան՝ մսավաճառ, 20 րիւ տէ Փըթիթ Մարի :

Պօմոնի հանդիսականներէն կը խնդրուի արձանագրուիլ ընկերներ Նշան Դաբբինեանի, Սերժ Սարգիսեանի եւ Երուանդ Տէր Մեսրոպեանի մօտ :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Բ. խումբը կը մեկնի Օգոստոս չորսին, արձանագրուած պզտիկներու ծնողքներէն անոնք որ դեռ չեն լրացուցած վերջնական պայմանները, պէտք է շուտով ներկայանան 5 Րիւ Մէյրան, հեռ. Թրիւտէն 27 - 35 :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պանեօ - Քաշանի խումբը ցաւակցութիւն կը յայտնէ Պաամաճեան ընտանիքին, ողբացեալ Բարթամ Պաամաճեանի մահուան առթիւ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղը շնորհակալութիւն կը յայտնէ հետեւեալ հայրենակիցներուն՝ որոնք «Մայրերու տօնին» առթիւ ի նպաստ իր հովանաւորած դպրոցին եղած հանգանակութեան բերին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը :

Պ. Գլճեան 5 Ն. Ֆ., Տէր եւ Տիկին Երանոսեան, Երկայնեան, Արաքսի (Ճէլալեան), Եէմէնիճեան չորսական Ն. Ֆ., Օր. Ալիքսանեան, Տիկիններ Քիրազեան, Աննիկ Գօյաճեան, Ոմն, Տէր եւ Տիկին Ճըրըգեան, Կարմիրեան, Թէրզեան, Սիւալեան, Կարապետեան, Քէօսէեան, Թիւթիւնճեան, Իզմիրլեան, Միսքճեան, Եկաւեան, Ա. Կիւրճեան երեքական Ն. Ֆ., Տէր եւ Տիկին Յ. Ղարիպեան 2·50, Գարակէօզեան 2·30, Տիկին Աթոյեան, Պապիկեան, Տէր եւ Տիկին Աբրահամեան, Ս. Սալաւանեան, Ար. Սաղաւանեան, Նահապետեան, Մարտիրոսեան, Ա. Մարկոսեան երկուական Ն. Ֆ., Տիկին Մար. Գասպարճեան 1·50 :

Ընդհ. գումար 440·50 Ն. Ֆ. :

Հ. Յ. Դ.

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի ընդհ. ժողովը այսօր Շաբաթ ժամը 20·30ին, Ահարոնեան ակումբը : Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՊԱՏԱՐԱԳ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի առաւօտ ժամը 10ին պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Կաթ. պատուիրակ՝

ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Վալանսի եւ շրջանի Հայութիւնը կը հրաւիրուի ներկայ գտնուիլ արարողութեան եւ լսել Եպիսկոպոսին քարոզը :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի խնամակալութիւնը պէտք ունի ուսուցչուհի մը, որ ստացած ըլլայ Ֆրանսական երկրորդական կրթութիւն եւ կարենայ դասաւանդել վարժարանին մէջ : Բնակութիւն եւ սնունդ ապահովուած են :

Մանրամասնութեան համար դիմել տնօրէնութեան : 1, Պուլվ. տիւ Նօր, Լը Րէնսի, Հեռ. 927-01,72 :

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22Ն. Ֆր.
Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 24 ՅՈՒԼԻՍ — DIMANCHE 24 JUILLET 1960

... ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8857 — 36EME ANNEE — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4658

...ՍՈՒԹԸ

ՏԱ՞ՐՕՆ

Վարդավառ է այսօր, իսկ Վարդավառ — ...ունց Տարօնի, ամէնուն, ալօտ յի-...ատակ մը միայն :

...ռար ինքնին, — Տարօն — ամբողջ ...տակեր մը կը ներկայացնէ : Թերեւս ...պատկեր մը

Երբ կ'ըսենք Մուշ — կը հասկնանք ալ-...պաշտպանական վարչական բացատրու-...թիւն մը :

...որումին ուրի՞շ բան է Տարօնը : Գա-...ունց համար որ տեսեր ու ապրեր են, ...ու անցեր : Ամբողջ հեթանոսու-...ն իր սրբերովն ու դաշտերովը : ...ովին եկեղեցիներով ու վանքերով :

— « Հէ՜յ Մշու Սուլթան Սուրբ Կարա-...պետ ... »

Եւ պէտք է տեսած ըլլալ Վարդավառը՝ ...Կարապետի սարին վրայ, երբեմն հե-...թանոսական լերան մը կատարը, մինչեւ ...ոսր հազար բազմութեամբ : Ս. Կարա-...պետի Վարդավառը՝ իր աւանդական լա-...ստակայունելով, բայց մանաւանդ իր ...իկ եւ իսկ հայկ. խանդավառութեամբ, ...ներգոյն, ծիծուն եւ անպարտեան :

...Առաքելի հովանին է — կ'ըսեն — փռ-...ուած այդ ամբողջ տարածութեան վրայ, ...մինչեւ Մեղրագետ ու Արածա-...նի, եւ ապին, մինչեւ Ինծակնեան լեռ-...ները Այլեւ Վահագնի հողին :

Եւ կը թուի թէ Գրիգոր Լուսաւորիչ ...մասնեց միայն պարտուած է, չկարենա-...լով կործել դաւանիքը Աստուծի :

Հեթանոս ջրմաղեաը չէ ուզած յանձնել ...քանդակին դաւանիքը, յանձն առնելով ...հաւատալ փոնքին մէջ, իբրեւ պարզ մշակ :

Գող Դեւոն է այս, — իրեն յատուկ ...իկով ու դուլով, որուն յատակը, — ...գիւղ - ապահովաբար կը պահէ մեր ...հեթանոսական շրջանի անծանօթ, ան-...հնարելի հարստութիւնները : Թոնիր-...ներ կը փառեն գիշերը, եւ առտուն կա-...«Գող Դեւը մաքրած կ'ըլլայ ամէն ... Մաքրած ու իր դուրը քաշուած, ...ոանց մոխիրի հետք մը ձգելու .... :

×

Որքէ սէր այս միամիտ աւանդու-...թիւններ՝ այս համայնակուլ՝ ախերուն ...Այն ալ օրուան այս ժամուն, երբ ...— չատեր մոխիր ցանած իրենց գլ-...խներուն, կը հառաչեն ու կը յօրանջեն :

...Անոր համար որ, ոչ միայն Վարդավառ ...այսօր, այլեւ տարեդարձը Տարօն աշ-...խարհի վերջին ջղաձգութեան :

Վարդավառի կիրակի մըն էր — 1915 ...Յունիս 28 — երբ Տարօնն ալ արիւնլուայ ...ուեցաւ գետին, դաւադիր ջեաթադա-...ներ կուրծքին : Կամ ամբողջ բազմութիւն-...ներով ողջակէզ՝ բոցերու մէջ : Կամ ...արգացիչը՝ բահով, բրիչով, կացի-...նով, թնդանօթով ու գնդացիրով :

Մա՞հ կ'անար թշնամին, ամբողջ հա-...յաշխարհին վրայ, գաղանային մոլուց-...ով մը : Եւ գերմանիոյին ձեռքը, ժանիքնե-...րը ցից, դանակները արած՝ չուն՛չը առեր ...Տարօն :

...չմնաց Մուշի մէջ : Բայց Թուրք ալ ...ինչպէս կը խոստովանէր Էնվեր ...

...սրթուն եւ ըմբոստ, մնած՝ Սե-...րոբներու, Ջալուշներու, Հրայրներու, ...Անդրանիկներու, Տէր ...Քաջերու, Վահան Մանուէլեաններու եւ ...անհամար «անծանօթ զինուորներ»ու ...Տարօն աշխարհը փլաւ ճակա-...տագրական պահուն : Վրիպեցա՞ւ վերջին ...ժամուն .... :

×

Փլաւ՝ Ֆիզիքական աշխարհը, բայց ...հոգեկանը :

Այսօր, ամէնէն հեռաւոր ափերուն վը-...րայ իսկ, ողջ է Տարօնի ոգին : Ու թերեւս աւելի աշխուժացած, ինչպէս բոլոր այն մնացորդներուն մէջ որ համբանքով փըր-կուեցան հայաջինջ սարսափներէն, եւ կ'ապրին վաղուան համար :

Ո՞ղջ է Տարօնը՝ իր գիրովն ու խօս-քովն ալ :

Ջուշանար առաւօտը, Տարօ՛ն, քանի զուն հաւատարիմ ես քու սարերուդ եւ անոնց փառքերուն, քու դաշտերուդ եւ անոնց արդար վաստակին :

1931 — Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԱԿԸ ՓՐԿԵՑ ՔՈՆԿՈՅԻ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

ԼՈՒՄՈՒՄՊԱ ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆԵՐՈՒՆ ԳԻՐԿԸ ԿԻՅՆԱՑ

Ապահովութեան Խորհուրդը վերջացուց Քոնկոյի հարցին քննութիւնը :

Քոնկոյի վարչապետ՝ Լումումպա Նիւ Եորք մեկնեցաւ : Մեկնումի նախօրեակին մեզմ լեզուով ճառ մը խօսած է.— «Գի-տենք — ըսած է ան — որ այս երկիրը Պելժերուն եւ օտարներուն ձեռքով ստեղ-ծուած է : Անոնք առած են իրենց լաւա-գոյնը : Կը փափաքինք որ մասնագէտնե-րը, բժիշկները, ճարտարագէտները, կրօ-նաւորները մեր մօտ մնան : Պէտք ունինք անոնց, ինչպէս որ պէտք ունինք օտար բոլոր մասնագէտներուն ...» : Ինչ կը վերաբերի Խորհրդային օժանդակու-թեան, Լումումպա միտքը փոխած կ'ե-րեւի քանի որ յայտարարեց՝ — «Անհրա-ժեշտ չէ Խորհրդային զինուորական օ-ժանդակութիւնը » :

Միւս կողմէ տնտեսական եւ բէՖնիՖ գործակցութեան կարեւոր համաձայնա-գիր մը ստորագրած է՝ «Քոնկոյի Միջազ-գային Տնօրէնութեան ընկերութեան»հետ որ ամերիկեան է : Ամերիկեան ընկերու-թիւնը երկու միլիառ տոլարի (տասը մի-լիառ Ն. Ֆ.) օժանդակութիւն խոստա-ցած է : Ցիչեալ ընկերութեան տնօրէնը Տէթվիլըր յայտարարած է՝ — «Թուսե-սերէն առաջ պէտք է բացը գոցենք » : Համաձայնագիրը ի զօրու է 50 տարուան համար :

Լումումպայի վերջին ճառը, կնքուած համաձայնագիրը եւ իր Մ. Նահանգներ մեկնումը կարեւոր նշանակութիւն ունին : Արդարեւ, քաղաքական շրջանակներու կարծիքով Քոնկոյի վարչապետը Խրուշ-չեւի հաւատարիմ ծառան չէ եւ ոչ ալ Նքրումայի (Ղանայի նախագահը) այլ վարպետ Մաքիավել մըն է որ կըցաւ եր-կու լարի վրայ խաղալով իրագործել իր նպատակները : Այժմ պիտի ձգտի ապա-հովել Արեւմուտքի եւ յատկապէս Ամերի-կայի օժանդակութիւնը եւ գործակցու-թիւնը :

Մ. Նահանգներու մէջ պիտի տեսակցի ՄԱԿի ընդհանուր քարտուղարին եւ ամե-րիկացի պետական անձնաւորութիւննե-րու հետ : Հաւանական է որ վերադար-ձին Եւրոպա ալ այցելէ :

Մեկնումի նախօրեակին Լումումպա անգամ մը եւս չեշտած է թէ Պելժ ուժերը պէտք է երկիրը պարպեն ու Քաթանկա անկախ ըլլալու իրաւունք չունի, մնաց որ ՄԱԿ երբեք պիտի չճանչնայ զայն :

Կատաղի կռիւներ տեղի ունեցած են Էլիզապէթվիլի մօտերը, Պելժերու եւ Քոն-կոյիներու միջեւ : 250 Թափչիկներ, լաւ սպառազինուած ժամերով դիմադրած են : Կատաղի կռիւներէ ետքանձնատուր եղած են : Պելժերէն երկու զինուոր մեռած եւ վեց զինուոր վիրաւորուած են : Թափ-չիկներուն կորուստը եղած է՝ 16 մեռեալ եւ բաւական թիւով վիրաւորներ :

Առաջին անգամն է որ Քաթանկայի ու-ժերը Պելժերուն դէմ կը կռուին :

Մաթատիի (Քոնկոյի Նաւահանգիստը) խափշիկ ըմբոստներէն 700 հոգի անձնա-տուր եղած ու իրենց զէնքերը Մարոքցի-ներուն (ՄԱԿի զինուորներ) յանձնած են : Ըմբոստ զինուորներուն թիւը 2000 էր : Անոնցմէ չուրջ հազար հոգի թաւուտքնե-րը ապաստանած են իրենց զէնքերով եւ համապատասխան զինանոցներով :

Լումումպայի այս անակնկալ նոր-քայլը առաջին առթիւ պիտի զարմացնէ Կրեմ-լինը որ ցարդ ոչ մէկ մեկնութիւն տուած է այս փոփոխութեան : Պելժերը նաեւ զարմացած են Ամերիկայի հազար մի-լիառի (հին ֆրանք) օժանդակութենէն : Համբերելով Լումումպային կը սպասէ, առկախ կը մնայ միայն Քաթանկայի խն-դիրը :

Ամէն պարագայի մէջ Համբերելով յաղ-թեց բայց ոչ Պօտուէն Թագաւորը եւ Պել-ժիոյ մէջ կարգ մը շրջանակներ ցաւով կը տեսնեն թէ պէտք է հրաժարիլ «անկախ Քաթանկայի» մը գաղափարէն զոր Պել-ժերը «հովանաւորեն» : Ապահովութեան Խորհուրդը տարբեր բան չէր կրնար ընել եւ եթէ անակնկալ բարդութիւններ չծա-գին, կարելի է ըսել թէ ՄԱԿը՝ զօրացած դուրս կ'ելլէ այս խնդրէն :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱՍԸՐ բուռն ճառ մը խօսեցաւ առջի օր, ազգային ժողովի բացման նիստին : « Նուրի Սայիտ Պաղտատի մէջ, Ատնան Մենտերէս Անգարայի մէջ, ամերիկեան վեցերորդ նաւատորմիղը Միջերկրականի մէջ կը սպառնային մեզի : Անգլիացիները կը գործակցէին Իսրայէլի հետ բայց Ա-րաբ Միացեալ Հանրապետութեան հիմ-նուելէն ետք Նուրի Սայիտ անհետացաւ հետը տանելով հաշեմական թագաւորու-թիւնը, Պաղտատի Ուխտը փճացաւ : Այ-գրեհստրի վարդապետութիւնը փլչիլ-ցաւ, Ա. Մենտերէս աքսորուեցաւ», Սու-րիոյ եւ Եգիպտոսի միացումէն ի վեր ա-ռաջին Ազգ. Ժողովն է : Նոր խորհրդարա-նը ունի վեց հարիւր անդամներ որոնց 2/3ը եգիպտական նահանգը կը ներկա-յացնեն : Բոլոր երեսփոխանները Նասրի կողմէ նշանակուած են եւ ընտրուած « Ազգ. Միութեան» միակ կուսակցու-թեան մէջէն :

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ մէջ ձերբակալութիւն-ները կը շարունակուին : Պաշտօնական գեկոյցով մը ընդհանուր դատախազը կը յայտնէ թէ հինգ զօրավարներ 56 գնդա-պետներ եւ բազմաթիւ սպաներ եւ են-թասպաներ ձերբակալուած են : Ընդհա-նուր թիւով 146 հոգի :

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ կառավարութիւնը «ան-բաղձալի» (փերսոնա նօն կրաթա) յայ-տարարեց Իսրայէլի դեսպանը : Երկու եր-կիրներու յարաբերութիւնները լարուած են Այխմանի խնդրին առթիւ :

ԻՏԱԼԻՈՅ արդի մեծագոյն գրագէտ-ներէն մէկը՝ Մասսիմօ Պոնթեմփելլի մե-ռաւ առջի օր, 82 տարեկանին : Դէկա-դաններէն մէկն էր 1920 — 30ի «ապագա-յապաշտ դպրոցին » : 1926ին Մալափառ-թէի հետ հիմնած էր գրական պարբերա-թերթ մը՝ «900» որ յառաջապահ յօդ-ուածներ տպած է որոշ ժամանակաշրջան մը ներկայացնող : Պոնթէմփելլիի գլխա-ւոր գործերէն է՝ Ճէնթէ տէլ Թէմփօ (ժամանակին Մարդիկը) որ Ֆրանսերէնի եւ Հունգարերէնի թարգմանուած է : Անդամ եղած է Իտալական կաճառին մինչեւ անոր լուծումը : Ծերակուտա-կան եղած է պատերազմէն ետք, Համայ-նավար ժակդիրին տակ :

ԿԱՐԻՆԷ

*

Ե՛լ անցեալի մութ մրափից ,
Տարօնի դուստր, Կարինէ՛
Թող քո մասին ե՛րգ յօրինեմ ,
Դու շանթ պոկուած ցասման ամպից :

Տարօնի դուստր , Կարինէ
Լենգթիմուրը լոկ չարիքն է.
Դո՛ւ քաջութեան բարեւն անբիծ ,
Դու շանթ՝ պոկուած ցասման ամպից :

Ահա — պայծառ տեսնում եմ ես
Քո թուրը, դիւցազնամա՛յր ,
Ջմատնելով Տարօնն ու քեզ —
Լենգթիմուրին աշխարհաւեր
Գահավիժում ես ժայռից վար ,
Մինչ դեռ անմահ՝ եղնում ես վե՛ր :

ՍՈՂՈՄՈՆ ՏԱՐՕՆՑԻ

ԱՆԳԼԻԱ հաստատուած ամերիկեան օ-դանաւերուն չուրջ նոր համաձայնագիր մը ստորագրուած է, չահագրգռուող եր-կու երկիրներուն միջեւ : Նոր համաձայ-նագրով Ամերիկացիք պարտաւոր են տե-ղեկացնել քննութիւն կատարող իրենց օ-դանաւերուն թռիչքի ուղղութիւնը :

ԽՐԻՄ ՊԵԼՔԱՍԵՄ, «Ալժ. կառավա-րութեան » «փոխ – վարչապետը» Գահի-րէի մէջ յայտարարած է.— «Ֆրանսա աշխարհին ցոյց տալ ուզեց որ ազգայնա-կանները զինաթափ եղած են, սակայն Ալժերացիք դիմակայեց բրին Ֆրանսա-յի ռազմավարութիւնը » : Ոչ մէկ յոյս նոր բանակցութեանց համար, «խօսելու միակ լեզուն որ կը մնայ, հրացաններու լեզուն է» աւելցուցած է ան :

ՃԱՓՈՆԻ նոր վարչապետը, Իքետա մերժեց վերաքննութեան ենթարկել Ճա-փոն – Ամերիկա զինուորական դաշնագի-րը : Այս առթիւ բաղձանք յայտնած է որ « Ճափոն բնականոն յարաբերութիւններ հաստատէ կարմիր Չինաստանի հետ » : Ուսանողներու եւ ոստիկանութեան միջեւ ընդհարում մը տեղի ունեցած է, առջի օր : Վիրաւորուած են 276 հոգի երկու կողմէ :

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ Խորհուրդը սկսաւ քննել խորհրդային բողոքը ամերիկեան Էր Պէ 47 օդանաւին մասին : Այս առթիւ կուսնեցով նորէն ծանր յարձակումներ ը-րաւ Ամերիկայի վրայ :

ԳՈՒՊԱՅԻ կառավարութիւնը գրաւած է չաքարի ամերիկեան երեք ընկերու-թիւնները եւ արգիլած որ Միացեալ Նա-հանգները ներածեն 28.000 թոն չաքար Գուպայէն : Գրաւուած ընկերութիւնները 375 միլիոն Ն. Ֆ. կ'արժեն :

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՆՊԱՍՏՆԵՐԸ պիտի բար-ձրանան յառաջիկայ Հոկտեմբերէն սկըս-եալ, յայտարարեց Աշխատանքի եւ Ընկե-րային Ապահովութեան նախարարութեան դիւանապետը :

ՖԱՆՖԱՆԻ յանձնուեցաւ իտալական դահլիճին կազմութիւնը, ինչպէս կ'ըս-ուէր արդէն քանի օրէ : Ամինթոռէ Ֆան-Ֆանի յարմարագոյն անձը կը նկատուի որ կարենայ կուսակցութեանց միջեւ հա-ւասարակշռութիւնը պահել : Կը կարծուի թէ արտաքին նախարարութիւնը կրնայ Սէնեիի կամթոտվիանիի յանձնուիլ, ներ-քին նախարարութիւնը՝ Շելպայի : Ֆան-Ֆանի երեքշաբթի պիտի տայ իր պատաս-խանը :

ՁՕՐ. ՔԱՍԸՄ, հետեւելով Ֆիտէլ Գասթրոյի յայտարարեց թէ Պասրա Փե-թրոլիըմ Քըմփընին իր իրաւունքներու սահմանը անցած է : Քասըմ չեշտեց թէ Իրաք խաղաղ միջոցներով պիտի բանակ-ցի բայց եթէ ընկերութիւնը իր պարտա-ւորութիւնները չգործադրէ (8 միլիոն թոն արտածել՝ տարեկան), այն ատեն «ձեռք կ'առնէ միջոցներ որոնք երաշխա-ւորեն Իրաքի իրաւունքները » :

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ
ՎԱՆՔԵՐՈՒ ԵՒ ՎԱՆԱԿԱՆՆԵՐՈՒ

Ժ.

Երոս, մհաւասիկ, եպիսկոպոս

Գեղարուեստական տեսնալով՝ քերթողական ոչ մէկ գոյն կը գտնէք այս «վանքի ծաղիկներուն» մէջ, — աղքատ են գունարդները իրենց երեւակայութեամբ, պատկերներու կախարդանքով, արտայայտութեանց գեղեցկութեամբ: Բարոյական արժէք միայն ունի ժառանգը, զոր կը թողուն գրականութեան կալուածին մէջ:

Վանականն է, որ երգով ու գրիչով կը պայքարի յանուն բնութեան, որ գործիք է առեղծեր՝ գործածելու համար, եւ յանուն Աստուածաշունչ Մատեանին, որու Ա. գիրքին Ա. գլուխին առաջին պատուէրն եղաւ ինչ որ ծանօթ է ամէն մարդու (Ծննդ. Ա. 28):

Վանականը կը պահանջէ իրաւունք իր ժառանգորդներն ունենալու, — Թագաւորն՛ըն են որ ապագայ Թագաւոր կը ծնին, ինչո՞ւ կղերիկոսը չծնի ապագայ կղերիկոսներ: Իրենցմէ մէկը նոյնիսկ կը համարձակի հեղինակի սուրբ դարձնել իրենց դէմ եւ ըսել. «Կղերիկոսը կ՚ուզէ զաւակ ունենալ փոխարինելու համար իր թաղած հօրինները»:

Գոլիարդոս մը կը բացատրէ թէ, ինչո՛ւ, Արեւմուտքի մէջ, եկեղեցիներու զանգակատան բարձունքը, խաչին վրայ թառած է աքաղաղ մը:

Աքաղաղին իրաւունքը շատ զբաղեցուցած է Արեւմուտքի եկեղեցին կամ եկեղեցական ժողովները: Ի՞նչ ցնցումներ պատճառած է այս հարցը: Կեանքը կը մերժէ ճանչնալ ամուրիներուն պարտադրուած օրէնքը: Միջին դարուն, մասնաւորաբար Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ մէջ, հանրային կարծիքը բնական կը գտնէր որ աքաղաղը ապրէր հաւին հետ, — բրուկ ունենար գլխուն վրայ այդ աքաղաղը թէ ... չաթալ – թաղ: Արդարեւ կղերիկոսները, մեծամասնութեամբ, կնոջ տէր էին, — այդ կիները կը կոչուէին, ըստ եկեղեցական մատենագրութեան, հարճ կամ խոհարարուհի, իսկ զաւակները՝ սպուրիոս:

Այս կարգի մանրամասնութիւններ կը գտնէք Լանկլուայի աշխատութեանց մէջ՝ Ֆրանսացի եկեղեցականներու ծխական կեանքին նուիրուած:

Լաթրանի եկեղեցական Գ. ժողովը, Իննովկենտիոս Գ. պապին ներշնչումով, որոշեց վերջ դնել այս բարքերուն: Որոշումը կայծակի տպաւորութիւն թողուց: Ցնցուեցան վանքերը, սասանեցան վանականները: Եւ ծաղկեցան «վանքի ծաղիկները», լատիներէն երգեր, որոնք ուղղուած էին պապին դէմ: «Հին Կատակաբանը որուն կ՚ըսէ թէ որո՞ւ համար ըստեղծուած է կինը, Նոր Կտակարա՞ն մը գտնուեցաւ որ այժմ կը հրահանգուի ճիշդ հակառակը»: Ու կը յարձակին ամուրի կեանքին պաշտպաններուն վրայ՝ զանոնք անուանելով անկարող եւ չուչուանդամ, մանաւանդ մեղադրելով՝ փէֆքաբում ֆոնթրա նաթուրամ մոլութեամբ:

«Անկցի՛», կը կոչէ գոլիարդոս մը, ով որ կը համարձակի զիս բաժնել կնոջմէս»:

Ուրիշ մը.

«Շունը, որ մէկ անգամ կտոր մը միս գողցած է մսավաճառին խանութէն, չի կրնար այլեւս ապրիլ առանց միս դողնալու՝ արհամարհելով նոյնիսկ մսավաճառին գանակը: Այնպէս ալ կղերիկոսը, որ վարժութիւնն ունի գիշերային մենամարտի, ոչ սպառնալիքէ կը վախնայ, ոչ ալ խարազանէ»:

Յետոյ կը շարունակէ.

«Գիւղացիները քող հերկեն,
Ասպետները քող կռուին.
Կղերիկոսներն ալ քող... սիրեն»:

Ու կը վերջացնէ.

«Ուրեմն, մենք, կղերիկոսներս, երկու հարճ առնենք,
Վանականները եւ աբեղաները քող երկուք առնեն կամ երեք,
Եպիսկոպոսները՝ չորս կամ հինգ,
Եւ կատարենք աստուածային պատգամը»:

Նոյն գոլիարդոսը, աքանչելի տրամաբանութեամբ մը, կ՚աղաւինի Աստուծոյ՝ երգելու համար իր երգը.

«Աստուած անիծեց
Մարդը որ չ՚ուզեր սերնդագործել(*).
Ահա թէ ինչո՛ւ խորհուրդ կուտամ
Զաւակ ունենալ՝ օրհնուելու համար»:

Բայց, զաւակին բերած երջանկութեան չափ, քաղցր է վայելքը.

«Երբ, խմելէ ետք գինիս,
Երեկոյեան ճաշը կ՚ընկղմէ զիս,
Կ՚ուզեմ որ հարճս ալ երկննայ կողքիս,—
Պէտք ունիմ մարմնական դեղի»:

Գոլիարդիկային մէջ հետաքրքրական է ժողովի մը նկարագրութիւնը, միշտ չափածոյ, — իւրաքանչիւր կղերիկոս կը պատճառաբանէ թէ ինչո՛ւ դէմ է ամուրի ապրելու:

Մէկը կը յիշէ Դաւիթը, որ, ծերութեան օրերուն, կուսարուժութեան (փարթենոթերափի) դիմեց, մատաղատի աղջիկներով տաքցնելու համար իր անկողինը եւ կանանը: «Ծերայն Դաւիթ, որ մարգարէ էր կամօքն Աստուծոյ, եթէ չմեղանչեց՝ մե՞նք կը մեղանչենք ապրելով նոյն պայմաններուն մէջ»: Ուրիշ մը կը հարցնէ թէ Փրկիչը իր կին ընկերուհիները սիրելո՞ւն համար խաչուեցաւ թէ մարդկային այլ մեղքերու քաւութեան համար: Այլ մէկը կ՚ըսէ թէ ապրելու միակ պայմանն է չընթանալ բնութեան դէմ: Երիտասարդ աբեղայ մը կը խօսի իր «արեան կրակին» մասին, որ կը վառէ, կը մրկէ հոգին: Ամէնէն խելացին կը թելադրէ դիմել ... Աստուածամօր, որ պաշտպանէ զիրենք եւ խորտակէ ամուրիներուն ընծայուած լուծը:

Այժմ ծաղկաքաղ մը հայ վանքերու պարտէզներէն, բաղդատութեան դնելու համար լատինական եւ հայկական «ծաղիկները»:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Ակնարկութիւն Օնանի մեղքին (Ծննդ. ԼԸ, 10):

ՎԵՀ. ՎԱԶԳԷՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԲԱՑ ԿՈՆԴԱԿԸ

Ա.

Ս. Էջմիածնի Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Վազգէն Ա. Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց Ն. ... Արտասահմանի Նուիրապետական Աթոռներուն, Թեմերու Եկեղեցական դասուն եւ ժողովուրդին ուղղած է 25 Ապրիլ 1960 թուակիր նոր կոնդակ մը, որ անգամ մը եւս հրապարակի նիւթ կը դարձնէ Ս. Էջմիածնի եւ Կիլիկիոյ Աթոռներու փոխադարձ յարաբերութիւններու խնդիրը, եւ Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Զարեհ Ա. Կիլիկիոյ Կաթողիկոսին կողմէ միշտ, յայտարարուած սիրոյ ու խաղաղութեան կոչերուն վերջապէս կը պատասխանէ, աւելի հաշտաօէր լեզուով քան նախկին կոնդակները:

Պարզ իրողութիւնը՝ թէ Նորին Սրբութեան Կոնդակը չէ ուղղուած Կիլիկիոյ Վեհ. Կաթողիկոսին — որուն հանգամանքն ու տիտղոսը յատկապէս զանց առնուած են Կոնդակի յիշատակումներուն մէջ — կարելիութիւն չի տար որ Ն. Ս. Օ. Վեհ. Տ. Տ. Զարեհ Ա. Կաթողիկոս բստ պատշաճի անձամբ պատասխանէ անոր: Սակայն որովհետեւ Կոնդակի ամբողջութեան նիւթն է Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան հանդէպ 1956էն ի վեր Էջմիածնի բռնած հրամայական դիրքն ու հետապնդած առօրաղասուժի նպատակը, ՀԱՄԿի խմբագրութիւնս յարմար կը նկատէ վերոյիշեալ կոնդակի հրատարակման առիթով ներկայացնել կարգ մը լուսաբանիչ ճշգումներ ու մատնանշել Հայց. Ս. Եկեղեցւոյ Միութեան եւ Աթոռներու միջեւ գործակցութեան ապահով եւ անկեղծ ուղիները:

Նախ կուտանք Վեհ. Վազգէն Կաթողիկոսի Կոնդակին բովանդակութիւնը, իր էական մասերով:

Առ հասարակ բոլոր ողջունելէ ետքը, Վազգէն Կաթողիկոս կ՚անդրադառնայ թէ չորս տարիներ առաջ Արտասահման ճամբորդեց հոգեւոր եւ ազգային առաքելութեամբ: Թէեւ, կ՚ըսէ, առաքելութիւնը բարի պտուղներ տուաւ կարգ մը տեսակէտներէ, սակայն «չիրագործուեցաւ մեր ճանապարհորդութեան գլխաւոր նպատակներէն մին — Կիլիկիոյ Աթոռէն ներս չէզոքացնել Հայ Եկեղեցւոյ միասնականութեան սպառնացող ձգտումներն ու ծրագիրները»: Ս... կը խոստովանի թէ՝ աւելածել կիլ... բու դիմաց անմխիթար ու տխուր՝ մեկ... նեցաւ Անթիլիասէն ձեռնունայն.

Այս, Վեհ. Կաթողիկոսը կոչ կ՚ընէ ... «որդեգրել պահելու ու պահպանել, իրա... կեանքի սրբազան կանոն, Հայ Եկեղեց... միութիւնը եւ ամբողջութիւնը, Ամենայն Հայոց Նախամեծար Մայր Աթոռ Ս... միածնով, եւ միացեալ ճիգերով ու փոխադարձ զիջումներով վերահաստատել համերաշխ գործակցութիւնը Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Աթոռէն եւ պատկանած թեմերէն ներս՝ մեր Եկեղեցւոյ կանոններուն, աւանդութիւններուն եւ նուիրապետական Աթոռներու պատմական իրաւասութիւններու լոյսին տակ»:

«Մենք մէկ ազգ ենք եւ մէկ եկեղեցի, եւ մէկ հաւատք ունինք՝ Փրկչի Իջման Տեղով, Ամենայն Հայոց Էջմիածնով ... Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի օրերէն մինչեւ մեր օրերը եղած է ու կը մնայ ... ծագիր միակ գլուխ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ եւ հոգեւոր ղեկավարն ... կութիւնը մեր եկեղեցւոյ նուիրապետութեան եւ համայն հայ հաւատացեալ ժողովուրդի»:

«Սիրոյ եւ միութեան մեր կոչը կ՚ուղղենք նախ Անթիլիասի ներկայ Աթոռակալին՝ Զարեհ սիրեցեալ եղբօրը մեր, նաեւ Ծերունազարդ եղբօրը մեր՝ ... սրբազանին, որ իբրեւ ճշմարիտ Աթ... պահեան հաւատարիմ մնաց Կիլիկիոյ Աթոռի լաւագոյն աւանդութիւններուն, նաեւ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ երկիւղած Միաբանութեան եւ ժողովուրդի որդին, բոլոր ազգային – եկեղեցական եւ հասարակական կազմակերպութիւններուն Հայ Մամուլին, ինչպէս եւ Հիւսիսային Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներու Իրանի եւ Յունաստանի բաժանեալ համայնքներուն»:

«Այս ոգիով ներշնչուած ու ... դրուած, կ՚առաջարկենք որ այս ... ընթացքին՝ յարմար թուականի մը՝ ... ունենայ ժողով մը Մայր Աթոռի պատուիրակներու եւ Կիլիկեան Աթոռի երկու կողմերու ներկայացուցիչներու միջեւ ... փափաքելի գտնելով նաեւ որ Մենք եւս անձամբ հանդիպում մը ունենանք Տանն Կիլիկիոյ Սրբազան Աթոռակալին հետ ... Վստահ ենք թէ Մեզ ... պիտի ունենանք Ս. Երուսաղէմի ... Կոստանդնուպոլսոյ Մեր Պատրիարքական Աթոռները ինչպէս նաեւ Մեր բոլոր ... մակալ Սրբազան Առաջնորդները»:

Կոնդակը կը փակուի միութեան ու ... բար գործակցութեան նոր ... մաղթանքով, որպէսզի բոլոր ... ուրուին «Սփիւռքի Հայութեան ազգապահպանութեան սրբազան գործին», ... եւ կը նկատէ «մեր օրերու մեծագոյն հարցը»:

Կոնդակի բնդհանուր ոճն ու ոգին ... նալու կարգով, նկատել տանք՝ թէ ... հայեր բառերուն հայերն ալ ... են միայն եւ միայն Արտասահմանի ...

ՀԱՅ ԶԻՆՈՒՈՐԸ

Զարդուլակ ծխում էին տասնոտի հաստ գերանները: Տունը փայտաշէն էր, հեռուից նա նման էր մի հսկայական խարոյկի: Բոցի ալացիկ լեզուակներով պարուրուած ծուխը արագ թռչում էր դէպի վեր, դէպի ամպամած սեւ երկինքը, տնակի շուրջը բիւրաւոր կայծեր շաղ տալով: Ցիրուցիր, այդ ոսկեհուր բոցերի միջից լսւում էին երեխայի սրտապատառ լացը եւ ազեկտուր ճիչերը:

Շրջապատուած եմ սպաներով, կանգ առայ ուղղակի հրդեհուող տնակի առաջ: Իսկ Մեսրոպեանը... նա մխուած էր իմ առաջ, գլխաւոր, ձգուած:

– —Թոյլ տուէք ազատել երեխային, — խեղդուող ձայնով ասաց նա:

Ես նայեցի նրան, նրա առնական աչքերին, նրա դէմքը, հայեացքը այդ վայրկեանին արտայայտում էր պահանջ: Նա ոչինչ չէր խնդրում, այլ հրամայում էր ինձ ... Նրա աչքերում երկիւղ, երկմտանք չկար, այլ իմաստուն ու կախարդիչ մի հմայք, կարծես թաքնուած մի ուժ յամառօրէն մղում էր նրան դէպի կրակը: Անհուն մի ցանկութիւն, օտար մի երեխայի կեանքի համար:

— Ազատիր փոքրիկին, բայց զգոյշ՝ չմնասես, նա չլսեց իմ վերջին խօսքը, գնդակի պէս նետուեց առաջ: Առաւօտեան անձրեւից թրջուած վրան – թիկնոցի մէջ հապշտապ փաթաթուելով՝ ընդոստ մըղուեց դէպի հրդեհը ...

Սեւաստի Ստեփանիչը կանգ առաւ, բաժակը դրեց սեղանին ու հազաց: Ձեռքը տարաւ, տրորեց ճակատը: Դէմքը գունատ էր, աջ այտը ջղաձգօրէն կծկւում էր:

— Յետո՞յ, — անհամբեր բացականչեցի ես:

— Յետոյ նա մօտեցաւ արդէն կէսից աւելի այրուած դռանը: Կրակի գալարուն բոցերը փոթորկող ջրի ալեակների նման թռվռում էին այրուող դռան տախտակների արանքներում: Մեսրոպեանը ուսը դէմ տալով թափով հրեց դուռը: Այն պոկուեց ու ընկաւ ներս: Վերից մի հաստ գերան զարանակի պէս սպառնալից ճօճուեց նրա գլխին: Զինուորը կորաւ բոցերի երախում: Մենք անհամբեր նայում էինք դռան բացուածքին: Երկու րոպէ չանցած երեւաց Մեսրոպեանը. Նրա գըլխանոցն սկսել էր այրուել, ծխում էին թիկնոցի քղանցքները: Երկու ձեռքով նա երեխային սեղմել էր կրծքին ու վերեւից ծածկել թիկնոցով: Նա արդէն մօտենում էր ելքին. մի վայրկեան, ու նա հրեղէն բոցերից ազատուած կը լինէր: Յանկարծ ծխացող գերանը պոկուեց ու ցած ընկաւ: Մեսրոպեանը գերանի ծանրութեան տակ չոքեց չեմքին՝ երեխային ամուր սեղմելով կրծքին: Արեան շիթը վերից վար ծածկեց նրա ճակատը: Մենք անյապաղ մօտ վազեցինք ու դժուարութեամբ դուրս բերեցինք նրանց ճարճատող կրակների միջից:

Սեւաստի Ստեփանիչը մի պահ լռեց: Լուռ էի եւ ես:

— Երեխան փրկուեց. իսկ Մեսրոպեանը... Նա արդէն մեռած էր: Ցօնքերն ու կոպերը խանձուած էին, խանձուած էր նաեւ ճակատին ընկած սեւ մազերի փունջը: Աչքերը անվախ, բարի ու խիզախ, մնացել էին բաց ...

Սեւաստի Ստեփանիչը մի երկու անգամ կարճ հազաց:

— Այսօր, իմ լաւ բարեկամ, Վովայի ծննդեան օրը, չգիտեմ ինչու յիշեցի այն փոքրիկ Ֆինն աղջկան, որի կեանքը փրկելու համար անձնուրաց զոհաբերեց իրեն իմ զումարտակի քաջարի խոհարարը: Զոհուեց դեռ կեանքը չճաշակած, համարեա պատանի: Ես առաջարկում եմ խմել՝ յիշելով այդ մարդուն, անձնուէր ու վազամեռ մարտիկին ...

Գիւղից դուրս միակ շէնքը յարդ ու խոտ պահելու համար մի ընդարձակ ծածկ էր, որը զերծ էր մնացել հրդեհից: Որոշեցինք հէնց այդտեղ գիշերել: Դիմացը երկու հոյակապ եղեւիններ բարձունքում մեղմ օրօրւում էին: Այդ մշտականաչ եղեւինների տակ աղաները լըռելեայն գիշերման փորեցին, ու բարեւ-տխրութիւնը սրտներիս վրայ... յանձնեցինք մեր սիրելի մարտական ընկերոջը: Այդ գիշեր ոչ ոք չէր քնում. մի ճնշող լռութիւն համակել էր բոլորին: Ու քանի գնում, այնքան խորանում էր այդ տանջալից լռութիւնը: Շատ ... մութ գիշերն իր թեւերի տակ առաւ ... գետնին պառկած խոնջամարմին մարտիկներին:

Ես մինչեւ լուսաբաց չկարողացայ աչք փակել ...

Գուցէ դեռ երկար ու երջանիկ օրեր պիտի տեսնեմ այս հողի վրայ: Կ՚ապրի ... ի հարկէ, եւ բոցերից փրկուած այն փոքրիկ աղջիկը, չիմանալով, որ իր կեանքի համար ողջակիզուել է մի ուրիշ կեանք:

Սեւաստի Ստեփանիչը մտազբաղ լռեց:

— Իսկ ի՞նչ եղաւ երեխան, — հարցրեցի ես:

— Ուղարկեցին հիւանդանոցական զումարտակ:

Մենք բաժանուեցինք լուռ, առանց մի... մեանց բարի գիշեր մաղթելու: Սրահի վրայ իջել էր ծանր մի թախիծ: Ես գալով եկայ պատշգամ: Անձրեւն արդէն դադարել էր, մառախուղի շղարշի միջից ... կայծում էին Երեւանի լոյսերը՝ խաղաղ կուռ ու կախարդական:

ՌՈՒԲԷՆ ԼՈՒՍԻՆԵԱՆ

(3 եւ վերջ)

...յութեան, ինչպէս առհասարակ Վազգէն Կաթողիկոսի բոլոր կոնդակներն ու ատենախօսութիւնները: Ուրեմն ընդհանրական նպատակ մը չունի կոնդակը, այլ մասնաւոր, եւ կը թուի թղթակցութիւնը՝ թէ կը ձգտի ժողովրդային նպաստաւոր տպաւորութիւն մը առնել, եւ մինչեւ Ամերիկա համբարրութեան սա շրջանին :

Բացայայտ է նաեւ որ ներկայ կոնդակի լեզուն շատ աւելի մեղմ է եւ բառերը ընտրուած՝ քան նախորդներունը : Էջմիածնի Կաթողիկոսը այլեւս չի գործածեր 1956էն ի վեր իր քարոզներուն ու կոնդակներուն մէջ գայթակղիչ ու դատապարտութեան բառերու հեղեղը, ուղղուած՝ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան : Հայու ինչ երջանիկ զգացում կը բերէ ... 'թէ Լուսաւորչածագ Հայրապետի մը բերանէն այլեւս չեն լսուիր նախկին այն «ծոյլ»ի ու «հերձուած»ի ամբաստանութիւնները, որոնց փոխարէն Կիլիկիոյ Վեհ. Կաթողիկոսի բերանէն լսուեցաւ միայն սիրոյ, հեզութեան եւ օրհնութեան բառեր :

Սակայն, թէեւ ներկայ կոնդակէն դուրս նետուած են բիրտ բառեր, Թայց Վեհ. Կաթողիկոսը անցեալ երեք – չորս տարիներու իր այդ «ճիգ»երուն ու «բազմաթիւ փորձեր»ուն կ'ակնարկէ որպէս թէ անոնք դրական ճիգեր եւ ուղիղ փորձեր եղած ըլլային : Մինչդեռ՝ հետապնդուած նպատակութեանց սխալին անդրադարձած սառնորդի հոգեւոր քաջութեամբ՝ իր բռնելիք պէտք ըլլար՝ բաց սիրտով յայտարարել .

— Մենք անդրադարձած ենք՝ պատասխանատու Աթոռակալի մտածումներով՝ թէ Կիլիկիոյ Զարեհ Ա. Կաթողիկոսին դէմ առաջ տարուած պայքարը հետեւանքն էր իրողութեանց չփոխ գատումին ու դատումներու չափազանցումին. եւ ուստի՝ արդարութեան եւ անհարկի : Մենք Զարեհ Վեհ. Կաթողիկոսը կը ճանչնանք օրինաւոր աէր Կիլիկիոյ Աստուածաւանդ Աթոռին եւ կը հրաւիրենք որ Հայ ժողովուրդը ամէնուրեք շարունակէ կառչել իր սրբազան Կիլիկիոյ Աթոռին եւ Կաթողիկոսին հանդէպ :

Նշենք նաեւ որ թէեւ Վազգէն Ա. Կաթողիկոսի կոնդակը կը խօսի Հայց. Եկեղեցւոյ միութեան եւ ամբողջութեան մասին, սակայն դեռ կը շարժի նոյն հին մտայնութեան շրջանակին մէջ՝ թէ Էջմիածինը գերագոյն հեղինակութիւնն է, թէ միութիւնը կրնայ իրագործուիլ միայն «Ամենայն Հայոց Նախամեծար Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնով» : Կոնդակը կը պարզէ, օրինակ, թէ «Ս. Էջմիածինը եղած է ու կը մնայ Միակ Գլուխ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ ու Հոգեւոր Գերագոյն Հեղինակութիւնը մեր Եկեղեցական Նուիրապետութեան եւ համայն Հայ ժողովրդեան» : Գործնական բացատրութեամբ՝ ասիկա բսել կ'ուզէ թէ Կիլիկիոյ Աթոռը Էջմիածնի մէկ «Թեմն» է, Էջմիածնական միւս Աթոռներու կարգին : Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնը Ս. Էջմիածնի Կաթողիկոսին հրամանով կամ վաւերացումով առեղծուած Աթոռ մը չէ, այլ հարազատ շարունակութիւնն է Առաքելաշաւիղ Լուսաւորիչներու ու Շնորհալիներու, ու եթէ պէտք հետապնդուի պատմական հեղինակութեան ճշդութիւնը՝ Կիլիկիոյ Շնորհալեան Աթոռին վրայ Ամենայն Հայոց օրինաւոր Կաթողիկոս Գրիգոր Մուսաբէկեանը դեռ ողջ նստած մէկ օրին էր, 1441ին, որ Էջմիածնի մէջ յանկարծ կ'ընտրուէր Վիրապեցին. մինչ Մուսաբէկեան եւ իր յաջորդները շարունակեցին Առաքելահաստատ Աթոռը :

Մենք հարկ չենք տեսներ, ոչ ալ պատշաճ կը նկատենք, ընդլայնել այս վերլուծումները : Բայց մեր ամէնէն համեստ ակնկալութիւնը պիտի ըլլար գոնէ, որ երբ Ս. Էջմիածնի Վեհ. Կաթողիկոսը կ'առաջարկէ թէ Հայց. Եկեղեցւոյ հարցերը հարկ է քննուին «Մեր Եկեղեցւոյ կանոններուն, աւանդութիւններուն եւ նուիրապետական Աթոռներու պատմական իրաւասութիւններու լոյսին տակ», այդ պատմական իրաւասութիւններմեկնաբանուին ոչ որպէս Ս. Էջմիածնի «գերագոյն հեղինակութիւն» եւ Կիլիկիոյ «ենթակայութիւն», այլ Հայ Ժողովուրդի պատմական պայմաններէն աճած եւ ամրացած ու հրաշալի զուգընթացութեամբ աշխարհի ամէն կլիմայի տակ Հայութեան պահպանութիւն բրած այս երկու լծակից Աթոռներու սահմանադրական ու վարչական անկախութեամբ հանդերձ՝ հոգեւոր լըծակցութեան ըմբռնումով միայն, եւ փոխադարձ յարգանքի եւ օգնութեան ոգիով ու եղբայրական գործակցութեան ծառայութեան լոյսին տակ :

Առնենք ամէնէն մերձաւոր օրինակը, — Երբոր Կիլիկիոյ Սահակ Բ. Ծերունազարդ Կաթողիկոսը՝ քաղաքական դէպքերու հարկադրանքով՝ 1922ին ելաւ Սիսէն ու փոխադրուեցաւ Սուրիա – Լիբանան ու իր Աթոռը հաստատեց, մի՞թէ հրամա՞ն առաւ Ս. Էջմիածնի Կաթողիկոսէն : Կամ երբ 1931ին, իրեն Աթոռակից մատնանշեց Տ. Բաբգէն Եպիսկ. Կիւլէսէրեանը եւ պատգամաւորական ժողովէն ընտրել տըւաւ, իր Սահմանադրական ժողովները կազմեց, Դպրեվանքը ու Միաբանութիւն հաստատեց, վաւերացումի՞ն դիմեց Ս. Էջմիածնի «գերագոյն» հեղինակութեան : Նոյնպէս Էջմիածնի վաւերացմա՞ն ենթարկուեցան Պետրոս Ա. եւ Գարեգին Ա. Կաթողիկոսներու ընտրութիւնն ու օծումը :

Մտայնութեան ի՞նչ փոփոխութիւն պատահած է, որ այսօր Ս. Էջմիածնի նորագահ Հայրապետը, երբեմն խիստ երբեմն փափուկ բանաձեւերով, կը հետապնդէ գերագահ ու հրամայողի դիրք Աթոռի մը հանդէպ, որուն ամբողջ գոյութիւնը միայն զոհաբերում ու ծառայութիւն եղած է եւ պիտի շարունակէ ըլլալ :

(Խմբագրական՝ ՀԱՍԿի)

(Շար.) Մայիս – Յունիս թիւ

ՀԱՐՍԱՆԻՔԸ...

1902ի գարնան ամպոտ առաւօտ մըն էր : Մուշ քաղաքի շուկայի խանութպանները աճապարանքով իրենց առօրեայ գործերուն սկսելու կը պատրաստուէին, երբ յանկարծ Ցակոբը տեսայ :

— Տղայ, ի՞նչ կ'ընես հոս առտուն կանուխ, հարցուցի :

Պատասխանեց, որ քաղաք եկած է գընումներ ընելու, որովհետեւ այդ երեկոյ գիւղը երկու հարսանիք կար .

— Ո՞վ են այդ բախտաւորները, հարցուցի :

— Ես եւ եղբայրս Աւետիսը :

Զարմանքով երեսը նայեցայ :

— Նշան, — ըսաւ, — գործերը լրանալէ վերջ կ'ընկերանաս ինծի գիւղ երթալու :

Առանց կմկմալու հաւանութիւն տուի :

Եւ Ցակոբ իր գնումներն բրաւ, մազերը խուզել տուաւ, ածիլուեցաւ, եւ կէսօրը անցած, գիւղի ճամբան բռնեցինք ընկերներով :

Արեւը մայր չմտած, Սուլուխ գիւղը հասանք :

Այս գիւղը Մշոյ ամէնէն մեծ գիւղերէն մին էր : Գիւղացիները վերադարձած էին իրենց առօրեայ գործերէն եւ եռուզեռի մէջ էին :

Գիւղի կեդրոնական հրապարակի աղբիւրէն քիչ հեռուն, կէօլակին մէջ զուռնաչիները կը հանգստանային : Քիչ վերջը գիւղի նախիրն ալ տուն վերադարձաւ անվերջանալի պոռչտուքներով, եւ, վերջապէս, մութը հասաւ :

Տաւուլ զուռնան հնչեց : Երիտասարդ տըղաք ու աղջիկներ շուրջպար բռնեցին, իսկ ծեր մարդիկ ու պառաւ կիներ մոմերը վառած, եկեղեցի գացին :

Երբ տունէն դուրս ելանք եկեղեցի երթալու, նկատեցի, որ Տարօնի առիւծի երկու կորիւնները, փոխանակ փեսացուի զգեստ հագնելու, ճամբորդի լաթեր հագած էին : Գուշակեցի որ այս հարսանիքը սովորական հարսանիք մը չէր :

Մտանք եկեղեցի : Տէր Հայրը իր օգնական տիրացուներով շարականներ կ'երգէր : Ցանկարծ տիրեց լռութիւն : Քաւոր Մրճօն երեք մոսիններով եւ ինը փամփըշտակալներով մէջտեղ եկաւ, առանց հարսնցուներու :

Վայրկենապէս տեսարանը լացի փոխուեցաւ : Տարօնի Առիւծը իր ձագուկները առաջ կանչեց, փամփշտակալները կապեց եւ, մոսինները ձեռքերը տալով, ինքն ալ նոյնը բրաւ : Ապա դարձաւ իր զաւակներուն եւ ըսաւ .

— Այս քամբախտ երկրի մէջ ես չունչ մը չկրցի քաշել : 18 անգամ բանտարկուեցայ : Ունեցած հարստութիւնս կաշառքի տուի : Փոխան երկու սիրուն աղջիկներու, «որոնք պատրաստ էին», այս երկու մոսինները ձեզի կուտամ : (Այդ միջոցին ժողովուրդի մէջէն ճիչ մը արձակուեցաւ, «կարծեմ Ցակոբի սիրական Արեգնազանն էր») : Դուք պէտք է կռուիք այս եղած զուլումներու դէմ : Զէնքը թող ըլլայ ձեր սիրականը :

Երբ վերջացուց, Տէր Հայրը, փոխանակ հարսանեաց արարողութեան, պահպանիչ մը կարդաց : «Հայր Մեր»ով վերջացաւ արարողութիւնը :

Դեռ լոյսը չբացուած, Տարօնի Առիւծը իր կորիւններով Բերդակի գիւղի ճամբով լեռ՝ Սասուն բարձրացաւ : Իսկ ես գլխիկոր Մուշ քաղաքի ճամբան բռնեցի :

Տարօնայ աշխարհը այսպիսի հարսանիք ալ ունեցած է :

ՆՇԱՆ ԿԷՕԼՃԻՔ

ՓԱՅԼՈՒՆ ԱՊԱԳԱՅ ԽՈՍՏԱՑՈՂ ՄԻՋՆԱԿԱՐԳ ՀԱՅ ՎԱՐԺԱՐԱՆ ՄԸ ՄԵՐՁԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

ՎԻԷՆՆԱ, 19 Յուլիս.— Պէյրութի Վիեննական Մխիթարեան վարժարանի տնօրէն՝ Գեր. Հ. Օգոստինոս Վ. Սեֆուլեան քաղաքս ժամանած ըլլալով՝ հետեւեալ շահեկան տեղեկութիւնները կը քաղենք վերոյիշեալ վարժարանի մասին :

Պէյրութի Մխիթարեան վարժարանը բարձրագոյն միջնակարգ վարժարանի աստիճանով կրթական հաստատութիւն մըն է՝ հիմնուած 1937ին : Միաբանութիւնը իր այդ վարժարանը հայ մշակոյթի լուսաւոր փարոսի մը վերածելու համար ոչ մէկ ջանք ու զոհողութիւն խնայած է : 1955 – 6ին կանգնած է հոն, սեփական գետնի վրայ, եռայարկ ընդարձակ եւ ներկայ ժամանակիս ամէն պահանջներուն գոհացում տուող արդիական փառաւոր շէնք մը, որ բոլոր տեսողներուն սքանչանք կ'ազդէ : Շէնքը ունի լոյսով ողողուած գեղեցիկ դասարաններ՝ ամբողջապէս նոր սարքաւորուած ներքին կահաւորումներով : Ան օժտուած է զանազան գիտութեանց կատարեալ փորձարանով մը : Մարզանքի եւ ամէն տեսակ խաղերու բոլոր ճիւղերուն համար ամէն յարմարութիւններ ստեղծուած են : Ունի իր հանգստարանը :

Վարժարանը ունի մանկապարտէզի, նախակրթարանի եւ բարձրագոյն միջնակարգ վարժարանի բաժիններ : Պէյրութի Մխիթարեանը՝ միեւնոյն ատեն գիշերօթիկ վարժարան մըն է մեծ դիւրութիւն ընծայելով Իրանի, Իրաքի, Սուրիոյ եւ Լիբանանի ուսումնածարաւ Հայորդիներուն՝ ազգային և տոհմիկ կրթութիւն մը ստանալու համար :

Վարժարանի մէջ կը գործեն երկար տարիներու փորձառութիւն ունեցող ներքին վեց ուսուցիչներէ զատ՝ քան արտաքին մասնագէտ եւ որակեալ ուսուցիչներ եւ փրոֆէսորներ : Ուսման ծրագիրը իր մէջ կը բովանդակէ օտար լեզուներէն անգլերէնը, ֆրանսերէնը, գերմաներէնը եւ արաբերէնը : Վարժարանի ուսումնաւարտ աշակերտները իրենց ստացած վըկայականով մեծ դիւրութիւն կը վայելեն անմիջապէս ընդունուելու անգլիական, ֆրանսական եւ գերմանական համալսարաններու մէջ :

Վարժարանը տուած է արդէն ազգին ուսումնաւարտ աշակերտներու բաւական ստուար հունձք մը եւ այսօր Հանրային կեանքի մէջ պատուաբեր դիրքեր գրաւած են անոր նախկին սաները իբր ճարտարագէտ, ճարտարապետ, բժիշկ, փաստաբան, գրագէտ, վաճառական, եւայլն :

Վերջին՝ 1959 – 1960՝ կրթական տարւոյն վարժարանը ունեցած է 253 աշակերտներ, որոնցմէ պրըվէի դասարանը իր վեց աշակերտներով լրիւ ներկայած ֆրանսական պրըվէի քննութեանց՝ յաջողած են հետեւեալ հինգը.

Ազատամեան Վահէ, Ամիտի – Անլեան Յակոբ, Խաչերեսեան Վարուժան, Մանուկեան Սամուէլ, Պօղարեան Գարեգին :

Վարժարանին փայլուն ապագայ մը կը մաղթենք, նաեւ յարատեւ, անխոնջ եւ աննկուն աշխատանք :

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԻՄԱՍՏՈՒՆ ԽՕՍՔԵՐ

Աշխարհի մէջ երկու ձեւով կրնաս յառաջ երթալ — կամ քու աշխատանքովդ, կամ ուրիշներու տխմարութեան շնորհիւ :

x

Միշտ ամչկոտն է որ կը կորսնցնէ :

x

Ոսկեդարը այն դարն է, ուր ոսկին չէր իշխողը :

ՅԱՌԱՋԻ ԹԵՐԹՕՆԸ (45)

ԿԵԱՆՔԸ ՀԻՆ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՅ

ԺԴ.

Երկար լռութիւնից յետոյ, հօրաքոյրս ...

— Մանուկ փեսայ...

Մանուկ փեսան անմիջապէս ընդհատում էր, որովհետեւ հօրաքրոջս սկսած ասելիքը նա գիտէր, թէ ինչ պէտք է ասի :

— Կուզդ չէքերով կտրիմ, մի խօսի .

Եւ հօրաքոյրս լռում էր, չէր էլ կարող լռել, որովհետեւ Մանուկ փեսան կարող էր շատ «վրան բաց» արտայայտութիւն ասել : Հօրաքրոջս լռելուց յետոյ՝ Մանուկ փեսան սկսում էր զբաղուել մեզնով — [illegible]ներով :

Մենք Մանուկ փեսային շատ էինք սիրում, որովհետեւ նա անվախ մարդու համբաւ ունէր եւ մեզ պատմում էր հերոսական պատմութիւններ :

— Թիփի, բուք – բորան, լերան ծէրն ենք, գէլերը մեզ շրջապատեցին ...

Եւ այսպէս անվերջ պատմութիւններ, որոնք մեզ յափշտակում էին : Երբ ընդհատում էր, բոլորս միասին՝

— Աման, Մանուկ փեսայ, [illegible] ...

Եւ նա շարունակում էր եռանդով եւ ոգեւորութեամբ :

Պատմած ժամանակ աչքերը մի քիչ մեծանում էին, այնքան մեծանում, որ կապոյտը պարզ երեւում էր :

Կամաց – կամաց մեզ համար էլ պարզուեց Մանուկ փեսայի «[illegible]» լինելու միստերիան :

Մանուկ փեսան ոչ խանութ ունէր եւ ոչ էլ արհեստով էր զբաղւում, բայց ապրում էր բաւականին բարեկեցիկ : Երբ ասում եմ՝ արհեստ չունէր՝ ուզում եմ ասել սովորական արհեստ չունէր : Նրա արհեստը Թուրք մեռելներին քաշել դուրս բերել էր գերեզմանից : Ինչպէ՞ս էր անում այդ : Թուրք մեռելները փաթաթուած էին լինում պատանքի (քէֆին) մէջ եւ այդ քէֆինը առհասարակ լինում էր թանկագին մետաքսից կամ որեւէ թանկագին կերպասից : Նա զբաղւում էր քէֆին ծախելով :

Երեւակայեցէք մի մարդ, որ գիշերը, մէն մենակ, մտնում է թրքական գերեզմանոցը, փորում է նոր թաղուած գերեզմանին, բաց է անում, կտանում ներքեւ, գրկում մեռելին, քաշում, վեր բարձրանում, ձգում գետնին, քէֆինը քանդում, մէջքին փաթաթում, մեռելը դնում տեղը, վրան ծածկում, այնպէս որ առաւօտեան նշմարելի չլինի, ապա մօտենում պարսպին, բարձրանում եւ ցատկում փողոց, քայլում տուն եւ հանգիստ քնում :

Այս գաղտնիքն իմանալուց յետոյ՝ մեր աչքին Մանուկ փեսան աւելի հերոսական դարձաւ, թէեւ մենք էլ սկսեցինք ֆիզիքական սարսափ զգալ նրանից :

Երբ նրան խրատում էին, որ ձեռք քաշի այդ արհեստից, գէթ հասակն առնելուց յետոյ՝ նա պատասխանում էր .

— Շատ ռահաթ գործ ունիմ ...

Մանուկ փեսան մի ուրիշ յատկութիւն էլ ունէր — նա կարող էր ամենաբնական կերպով հաջել : Եւ այդ յատկութիւնը նրան շատ անգամ էր փրկել բռնուելուց : Երբ ոտի ձայն էր առնում գերեզմանը քանդած ժամանակ՝ սկսում էր հաջել եւ բոլորը փախչում էին սարսափած : Մինչեւ անգամ գերեզմանոցի դիմացի տներում ապրող Հայերը, երբ կէս գիշերին հաջոց էին լսում, բոլորը սարդնում էին, խաչակնքում եւ փսփսում .

ՎԱՀԱՆ ԹՕԹՈՎԵՆՑ

(Շար.)

Այրի Տիկին Թեւանեան եւ զաւակները՝ Ժագլին, Կիւրեղ եւ Կարապետ ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆԻ

կսկծալի մահը, որ տեղի ունեցաւ Յուլիս 20ին, Քլիշիի տը Փասիի մէջ :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Երկուշաբթի (Յուլիս 25) ժամը 10·30ին, Փարիզի Ս · Յովհ · Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Պանեօ – Փարիզիէնի գերեզմանատունը :

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել :

Գ. Կարապետ Բաղոսեան եւ զաւակները՝ Յակոբ եւ Արթօ, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Զըրըքճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Պետրոս Բաղոսեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Աղաւնի Բաղոսեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Վարդանոյշ Բաղոսեան եւ զաւակները (Պուլկարիա), Տէր եւ Տիկին Կարապետ Բէհլիվանեան, Տէր եւ Տիկին Փիէր Ժառտինիէ եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Վահրամ Զօրմիսեան եւ զաւակը, Թաչման Բալաղեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Իզմիրեան, Այրի Տիկին Կատարինէ եւ զաւակները, սրտի դառն կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, մօր, զոքանչ մօր, նեւ բոջ եւ ազգականին՝

ՀԱՃԻ ՏՈՒՐԻԿ ԲԱՂՈՍԵԱՆԻ

(66 տարեկան), կսկծալի մահը, որ տեղի ունեցաւ իր բնակարանին մէջ, Յուլիս 22ին :

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այս Երկուշաբթի առաւօտ ժամը 11ին, Ալֆորվիլի Հայոց եկեղեցին :

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»ը 8 Հոկտեմբեր, Շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ, Հինգերորդ Թաղամասին քաղաքապետարանի շքեղ սրահներուն մէջ :

ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐ ԿԱՄ ՈՉ ԵՐԷԿ, ԱՅՍՕՐ ԵՒ ՄԻՇՏ

Համով ԱՐՋԱԿՈՒՐԴԻ՝ ՊԱՀԱՏԱՐԵԱՆ համով բնդեղէններով :

Եթէ մեկնելէ առաջ հանդիպելու ժամանակ չունենաք, ձեր գտնուած տեղէն գրաւոր ապսպրեցէք : Մեծ խնամքով պատրաստուած ծրարով մը, ձեր ուզածը անմիջապէս պիտի ստանաք :

ՊԱՀԱՏԱՐԵԱՆ վաճառատան մէջ պիտի գտնէք Արեւելեան եւ Եւրոպական ամէնէն ընտիր ապրանքները՝ յարմար գիներով :

ՊԱՀԱՏԱՐԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

246, Rue Vendôme
20, Rue Villeroy
65, Rue Robert
Lyon

Արմաւ, «պամիա», «եալանճի տոլմա», յունական «Թուրշի», «պիպէռ», տերեւ, Թահին հելվա, «վանիլ», շոքոլա, «նուազէթ», «լոքում», «սալըզ», պիստակ, Շիրակ օղի (41 – 45օ), Իզմիրի չամիչ «սուճուք», կեսարական «պաստըրմա», առաջնակարգ սուրճ, (քարավան եւ մոզա), համեմներ «մահլէպ», «սալէպ», ձիթապտուղ, ձէթ, «քաշքավալ» պուլկարական, ճերմակ պանիր ոչխարի կաթով : Ամէն կարգի պահածոներ, «քուսքուս», հարիսա, սումաք, թարամա, լաքերտա, բաքլաւա, քատայիֆ, տերեւ եւայլն :

Անգամ մը դիմեցէք՝

ԳՈՀ ՊԻՏԻ ՄՆԱՔ

Մի մոռնաք թէ՝

ՊԱՀԱՏԱՐԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Ունի նաեւ մսավաճառատուն մը, ուրուն առաջնակարգ միսերը գոհացում կուտան ամէնէն նրբաճաշակներուն : Ոչխարի, հորթի եւ եզան միս (քաշուած միս, եւայլն) :

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄ ԳՆՈՐԴ
ՄՆԱՑՈՒՆ ՅԱՃԱԽՈՐԴ

ԱՐՋԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Մեր ընթերցողներուն արձակուրդի ամիսները, արձակուրդի շրջան է նաեւ թերթին առաքումով զբաղող մեր պաշտօնեաներուն համար՝ որոնց կարգաւ բացակայութիւնը զգալի կերպով կը դժուարացնէ մնացողներուն առօրեայ աշխատանքը :

Կը խնդրենք մեր ազնիւ բաժանորդներէն որ, արձակուրդի առժամեայ հասցէի փոփոխութեան համար, նախընտրաբար հանին դիմել որեւէ թղթատարական գրասենեակ :

Ընթացիկ պարզ եւ ձրի գործողութիւն մըն է, որուն գործադրութեան համար պէտք է լեցնել տեղւոյն վրայ տըրամադրելի՝ հետեւեալ խորագիրով դեղին թուղթը · —

Formulaire No 755-A — ORDRE DE RÉEXPÉDITION (Changement d'adresse temporaire)

Կանխաւ շնորհակալութիւն մեր բաժանորդներուն որ պիտի ուզեն այդ ձեւով դիւրացնել մեր գործը :

Բացառաբար մեր խնդրանքը գործադրելու անկարելիութեան մէջ գտնուող բաժանորդներուն համար, հասցէի փոփոխութեան ծախքն է՝ 2·50 Ն· Ֆ·, կանխաւ վճարելի :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Ամենամեայ տարեդարձը կը տօնուի, Հ · Յ · Դ · Եօթնեղբայրեանի Կրրնոպլի Էնթակոմիտէի նախագահութեամբ դաշտահանդէսով մը :

31 Յուլիս, Կիրակի ամբողջ օրը Սէն Նիզիէի ճամբուն վրայի գեղեցիկ ծառաստանին մէջ :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին տեղւոյս կարող ուժերուն կողմէ :

Ճոխ պիւֆէ :

Բարձրախօսով պիտի նուագուին հայկական եղանակներ :

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի :

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

«Հերոսներու Օր»ուան առթիւ

Նախագահութեամբ Հ · Յ · Դ · Լիոնի եւ Տէսինի կոմիտէներուն :

31 Յուլիս, Կիրակի ամբողջ օրը Տէսին, Կապիյեօն արճարանի ծառախիտ պարտէզին մէջ :

Գեղարուեստական բաժին, բարձրախօսին վրայ հայկական երգ ու նուագ :

Ճոխ պիւֆէ, շամփուրով խորոված, առատ ուտելիք եւ ըմպելիք, գիները դիւրամատչելի :

Կը խօսի ԸՆԿԵՐ Մ · ՄԻՐՋԷ :

Օրուան խօսնակ Ընկ · Կ · ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ

Լիոնի հանրակառքը կը մեկնի Փլաս Կիշառէն ժամը 9·30ին, անձրեւի պարագային ապահով վայր :

Hotel Splendid - Laffrey (Isére)

ՕԳՈՍՏՈՍ 1 – 31

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐ

1000 մեթր բարձրութեան վրայ, գեղատեսիլ լիճի մը ափին, բոլոր յարմարութիւններով օժտուած մեծ պանդոկի մը մէջ : Խաղաղաւէտ եւ լողանք : Խմբական պտոյտներ, դասախօսութիւններ եւ գեղարուեստական երեկոյթներ :

ՕՐԱԿԱՆ 8·50 Ն · Ֆ ·

Արձանագրութեանց համար դիմել Շաբաթ օրերը՝ 17 Րիւ Պլէօ, կէսօրէ վերջ ժամը 2 – 6 :

ՆԻՍԻ խումբին համար արձանագրուիլ

Օր · Շաքէ Գաբրիէլեանի մօտ, 19 Գ... Մանեան, Նիս :

ԳԱՒԱՌ, Լիոն — Պէրպէրեան Ժ.
39, Rue Dunoir LYON 3

ՏԷՍԻՆ — Լիւլէճեան,
15 Rue Coli

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ — Ժ · Փէլիկեան,
8, Rue J. Vergnette

ՎԻԷՆ — Կարապետեան
Rue Mort Arnaud

ՄԱՐՍԷՅԼ — Գրլըճեան,
18 Rue Thubaneau

Օր · ԱՆԱՀԻՏ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ
Պ · ՎԱՐԴԱՆ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Ամուսնացած

23 Յուլիս, 1960, Փարիզ

Կնքահայրութեամբ Պ · ՄԿՐՏԻՉ ԱԶՈՅԵԱՆԻ :

Այս ուրախ առթիւ Տէր եւ Տիկին Գաբրիէլ Վարդանեան կը նուիրեն. — 20ական Ն · Ֆ · Ս · Թէհլիրեան, Գ · Բաբայեան եւ Յարութիւն Օնպաշեան սրահներուն : 20 Ն · Ֆ · «Յառաջ»ին եւ 10 Ն · Ֆ · «Հայ–Բոյժ»ին :

Հ. Յ. Դ.

ԼԻՈՆ · Հ · Յ · Դ · «Վարդանդեան» կոմիտէն, ընդհ · ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 20·30ին, Ցոյներու սրահը :

Կարեւոր օրակարգ :

ՊԱՏԱՐԱԳ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Կաթ · պատուիրակ՝

ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ · ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Վալանսի եւ շրջանի Հայութիւնը կը հրաւիրուի ներկայ գտնուիլ արարողութեան եւ լսել Եպիսկոպոսին քարոզը

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Հայաստանէն Տիկին Մարի Ժամկոչեան կը փնտռէ իր եղբայրը՝ Պ · Սահակ Հաջի Յակոբեանը : Գիտցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել. —

VARTABEDIAN

1, Rue Bozer — Barjols (VAR)

ԿՈՒԶՈՒԻ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի իրնամակալութիւնը պէտք ունի ուսանողուհի մը, որ ստացած ըլլայ Ֆրանսական Երկրորդական կրթութիւն եւ կարենայ դասաւանդել վարժարանին մէջ : Բնակութիւն եւ սնունդ ապահովուած են :

Մանրամասնութեան համար դիմել որբանոցի Տնօրէնութեան : 1, Պուլվ · տիւ Նոր, Լը Րէնսի, Հեռ · 927–01,72 :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Բ · խումբը կը մեկնի Օգոստոս չորսին, արձանագրուած պզտիկներու ծնողքներէն անոնք որ դեռ չեն լրացուցած վերջնական պայմանները, պէտք է շուտով ներկայանան 5 Րիւ Մէյրան, հեռ · Թրիտէն 27 – 35 :

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22Ն. Ֆր.
Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 26 ՅՈՒԼԻՍ — MARDI 26 JUILLET 1960

[illegible] ՏԱՐԻ — ԹԻՒ [illegible] — 36EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4659

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼՈՒՄՈՒՄՊԱ ՆԻՒ ԵՈՐՔ ՀԱՍԱՒ

ՊԵԼԺՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿԵՆ ՔՈՆԿՕՆ ՊԱՐՊԵԼ

Քոնկոյի վարչապետը Նիւ Եորք կը գտնուի երկու օրէ ի վեր: Լումումպա՝ Աքրա եւ Լոնտոն հանդիպած է իր ճամբուն ընթացքին: Ղանայի մայրաքաղաքին՝ Աքրայի մէջ տեսակցած է Հանրապետութեան նախագահ՝ Նքրումայի հետ: Լոնտոնի օդակայանին մէջ զինքը դիմաւորողը եղած է՝ Անգլիոյ պետական նախարար՝ Փրոֆիւմօ :

Լոնտոնի մէջ մամուլի երկու ասուլիս տուած է, որոնց ընթացքին ամբաստանած է Քաթանկայի վարչապետը՝ Մոյիզ Չոմպէն որ ըստ Լումումպայի չի ներկայացներ ժողովուրդին կարծիքը, այլ խաղալիք դարձած է Պելճիքի կառավարութեան ձեռքը :

«Եթէ պելժ ուժերը քաշուին Քաթանկայէն անջատողական շարժումը կը մեռնի, ինքնաբերաբար» ըսած է ան: Երբ խօսքով ըսել կ'ուզէ թէ Չոմպէ պելժ ուժերուն կռթնած է: Ի՞նչ քաղաքականութիւն ընտրած է Լումումպա : «Դրական չէզոքութիւն» պատասխանած է ան, ու աւելցուցած՝ «պիտի գործակցինք որեւէ պետութեան հետ որ պատրաստ է օժանդակելու մեզի»:

Նիւ Եորքի մէջ տեսակցութիւններ ունեցած է ՄԱԿի ընդհանուր քարտուղար՝ Համըրշոլտի հետ եւ այս առթիւ յայտարարած է՝ «գոհ եմ ցոյց տրուած հասկացողութենէն»:

Լումումպա Ամերիկա, Քանատա եւ Եւրոպա պիտի այցելէ, 15 օրուան ընթացքին:

Տէթվիլըր՝ տնօրէնը «Քոնկոյի Միջազգային Տնօրէնութեան ընկերութեան» որուն հետ տնտեսական եւ թէքնիք օժանդակութեան եւ գործակցութեան համաձայնագիր մը ստորագրած է՝ Լումումպա, Նիւ Եորք հասած է, իր կարգին : Իր առաքելութեան շուրջ հետեւեալ մանրամասնութիւնները տուած է : Յուլիս 11ին Պելժ զինուորական օդանաւով՝ Քոնկօ հասած է, փորձած է լեզու գտնել Լումումպայի հետ, Թունուզէն առաջ: Ամերիկացի դրամատէրը չեշտած է թէ պիտի գործակցի՝ ամերիկացի, ֆրանսացի ձախող, քանատացի, հոլանտացի, անգլիացի եւ Արեւմտ. գերմանացի ձեռնարկութիւններուն եւ դրամատէրներուն հետ : Պելժիքա առ այժմ չի կրնար մասնակցիլ :

Տէթվիլըր Ուաշինկթըն պիտի այցելէ եւ պիտի տեսակցի պետական շրջանակներու մարդոց հետ :

Քաթանկայի վարչապետը՝ Չոմպէ Նոր առաջարկ մը ներկայացուցած է: Կը հրաժարի անկախութեան գաղափարէն, պայմանաւ որ Քոնկոյի Միացեալ Նահանգները համադաշնակցութիւն մը կազմուի: Առաջարկը ներկայացուցած է՝ Քոնկոյի :

Պելժերը վերջնականապէս քաշուեցան Լէօփոլտվիլէն: Քոնկոյի մէջ 12.000 «կապոյտ սաղաւարտներ» կան, ներկայիս : Անցեալ ուրբաթ՝ 5240 էր: Դեռ նոր ուժեր ալ պիտի հասնին : Քաղաքի մէջ կացութիւնը լարուած է: Պալուպաս եւ Լիւլուաս ցեղերը իրարու դէմ ելած են : Պալուպասները «անկախ նահանգ» կ'ուզեն կազմել: Այս իմաստով հեռագիր ալ քաշած են՝ Լումումպայի :

Բռնաբարուած կիներու եւ աղջիկներու թիւը 300 – 350ի հասած է, Նէփլի շրջանին մէջ: Տասնէ քանի մը անգամ բռնաբարուածներէն մէկը՝ ութ տարեկան, միւսն ալ 11 տարեկան է :

ԿԻՒՐՍԷԼ ԱՆԳԱՐԱ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՒ

ՆԱԽԿԻՆ ՂԵԿԱՎԱՐՆԵՐՈՒՆ ԴԱՏԸ ԱՄԻՍ ՄԸ ՊԻՏԻ ՏԵՒԷ

Կիւրսէլ Անգարա վերադարձած է կարգ մը պաւտներ այցելելէ ետք : Սվազի մէջ ճառ մը խօսելով նախագահը կատարած է հետեւեալ յայտարարութիւնները, տեսակ մը «գայլի աւետարան» .—

« Մարդը ազատութեան մէջ մարդ է եւ երբ իր ազատութիւնը ձեռքէն առնուի գերի կը դառնայ : Թուրք ժողովուրդը գերի ժողովուրդ մը չի կրնար ըլլալ : Որովհետեւ Թուրք ժողովուրդը ազնուական է :

« Մենք ձեզի վստահեցանք, սակայն մեր պարտականութիւնը չէ վերջացած : Գէչ ժառանգութեան մը տիրացանք : Պէտք է յարգենք մէկզմէկու իրաւունքները եւ ազատութիւնը :

« Մեր ամբողջ հարստութիւնը վատնուած է, պետական պանձը դատարկ է, մեր նիւթական կացութիւնը խղճալի է : Եթէ ազգովին աշխատինք կրնանք փրկուիլ այս կացութենէն : Պարտքեր ունինք, բայց Թուրք ժողովուրդը խաբեբայ չէ, մենք պիտի մաքրենք այս արատը, պիտի վճարենք մեր պարտքերը :

« Պէտք է շատ աշխատինք, որպէսզի ետ չմնանք գիտութեան ճամբուն մէջ: Ծուլութիւնը գէշ սովորութիւն մըն է : Աշխատեցէք շատ աշխատեցէք :

Նախագահ Կիւրսէլ յետոյ գնաց Սվազի Լիսէն, ուր հետեւեալ ուղերձը արտասանեց ուսուցիչներուն .— « Նոր հանրապետութեան նախօրեակին մեծ պարտականութիւններ կը ծանրանան ուսուցիչներու ուսերուն: Անկեալ իշխանութիւնը քուէ ապահովելու համար բաժան բաժան րրած էր երկիրը եւ Ալէվի, Քիւրտ Գըզըլպաշ, Հանէֆի, Շիի քրիստոնեայ եւ այլ հաւաքականութիւնները անխղճօրէն շահագործած էր : Այս երկիրը դասանանքի տարբերութեան սարսափելի ցրտումներուն ձգուած էր:

« Այսուհետեւ այս տեսակ սխալ մը պիտի չգործուի: Ցարդանքով կը բարեւեմ բոլորդ »:

×

Նախորդներու դատավարութիւնը Սեպտեմբերին պիտի սկսի Եասըատայի մէջ:

Ստացուած տեղեկութեանց համաձայն, Բարձրագոյն Հարցաքննիչ Մարմինը, մինչեւ 15 Օգոստոս պիտի աւարտէ հարցաքննութիւնները եւ 15 Օգոստոսին թղթածրարները պիտի յանձնէ Բարձրագոյն Իրաւական ատեանին : Ամէնէն առաջ իբր հայրենադաւ պիտի դատուի անկեալ նախագահ Ճէլալ Պայար :

Միւս կողմէ Եասըատայի մէջ դատավարութեան պատրաստութիւնները սկըսած են : Երկու հազար հոգի պիտի կարենան հետեւիլ դատավարութիւններուն: Նախապատուութիւն պիտի տրուի նախորդներու ընտանեկան պարագաներուն:

« Ցեղասպանումի պաշտպանելու մասին Օրէնքին մէջ այսօր փոփոխութիւն մը կատարուեցաւ եւ մինչեւ 20 Օգոստոս երկարաձգուեցաւ անկեալ եւ նախորդ պետական ղեկավարներու ձերբակալութեան տակ պահելու ժամանակամիջոցը :

Ինչպէս յայտնի է, աւելի առաջ կուսակալներուն իրաւասութիւն տրուած էր 30 օր հսկողութեան տակ պահել զանազան անձեր: Այս իրաւասութիւնը այժմ կը տրուի նաեւ ներքին նախարարին, որ իհարկէ կրնայ փոխել կամ ջնջել նման որոշումները :

ՔԻՒՐՏ ՉԿԱՅ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Իշխանութեան գլուխ անցնելէ երկու ամիս ետք, Կիւրսէլ, նոր վարչաձեւին գիրքը ճշդեց քրտական հարցին նկատմամբ: Երզինճան արտասանած ճառին մէջ, նախագահը ըսաւ .— Օտար դեսպան մը ինծի հարցուց թէ ի՞նչ է մեր դիրքը Քիւրտերու հանդէպ : Պատասխանեցի յայտնի է որ պատմութեան տեղեակ չէք: Մեր մօտ ոչ մէկ բան կայ որ կրնայ քիւրտ կամ քրտական ազգայնականութիւն որակուիլ »: Մեկնաբանելով Կիւրսէլի այս խօսքերը քիւրտ ազգայնականներու բանբերը յայտարարած էՂըՄռնուի « ուրախութեամբ ողջունեցինք Մենտերէսի կառավարութեան տապալումը եւ պարկեշտ քաղաքացիներ կ'ուզենք ըլլալ Թուրք պետութեան, այդ պատճառով կը յուսայինք որ Կիւրսէլ պիտի սրբագրէր իր նախորդներուն գիտակցաբար կատարած սխալը եւ պիտի ճանչնար գոնէ մեր լեզուն խօսելու, մեր դպրոցներն ու հրատարակութիւններն ունենալու իրաւունքը»:

× 14 հոգի ձերբակալուած են, Ուրբաթ օր Պոլսոյ մէջ, այն ամբաստանութեամբ թէ հակայեղափոխական քարոզչութիւն կ'ընեն: Արաբական գիրերով կրօնական գիրքերու մէջ թռուցիկներ կը պահէին, կառավարութեան դէմ : 1928էն ի վեր արաբական գիր գործածելը արգիլուած է երկրին մէջ բայց դեմոկրատ իշխանութիւնը որոշ թոյլտուութիւն մը րրած էր 1950էն ի վեր :

× Ատլանտեան ուժերու ընդհ. հրամանատարը՝ Զօր. Նորսթատ Անգարա հասաւ ուր պիտի տեսնուի Կիւրսէլի հետ:

Սրը Սրբին

ԱԿԱՆՋԴ ԽՕՍԻ, ԱԶԳ

Երկրորդ Աշխարհամարտին ամէնէն տագնապալի շրջանին, օր մը, մեծկակ շուն մը, Լոնտոնի մէջ, յանկարծ փրցուց զինքը իր խշտեակին կապող փոկը եւ դրացիին պարտէզը մտնելով, կատաղութեանը ու վախէն, տակնուվրայ ըրաւ ածուները, որոնց մէջ վարդավառ գոյներով ծաղիկներ բարձր կուտային Աստուծոյ: Ներողութիւն, մոռցայ ըսելու որ այդ ժամուն Հիթլերի օդանաւերը տեղատարափ ռումբ կը թափէին մայրաքաղաքին վրայ :

Խե՛ղճ շունը— անունը Րինքի խենթեցեր էր՝ խոտ կերած կամ քացախ խմած կատուի մը պէս եւ ճար մը կը փնտռէր ··

Ումբակոծութենէն ետք, պարտէզին տէրը փակաւ պարոն Րինքիի օձիքին ·

— Հոս եկուր նայինք, շան – զաւակ : Աս ի՞նչ ես ըրեր··· Ծաղիկ մը ողջ չես ձգեր, խոտերը հաներ ես, հողերը քրքրեր ես, աթոռները շրջեր ես, լոլիկներս տեղէն հաներ ես, թաղարներս կոտրեր ես ··· Սպասէ՛, ես քեզ ոստիկանութեան յանձնեմ որ երթաս դասդ առնես ·

Ի հարկէ պարոն Րինքին բան մը չհասկցաւ այս *ալա* խրուչչեւ սպառնալիքէն : Պատասխան չտուաւ եւ պոչը երկու ոտքերուն տակ անցընելէ ետք, գլուխը առաւ գնաց՝ ոսկոր փնտռելու :

Այս անգամ, դրացին փակաւ պարոն Րինքիի տիրոջ օձիքին :

— Հաւնեցա՞ր աս շանդ րրածին···

— Ի՞նչ րրեր է որ ···

— Ա՞լ ինչ պիտի ընէր ··· Պարտէզս մտեր է եւ ամէն բան տակնուվրայ րրեր է··· Վնասներուս հաշիւը հաներ եմ, ահաւասիկ — 67 սթերլին 18 շիլին եւ չորս փենի··· վճարէ՛:

— Խենթեցե՞ր ես, մարդ Աստուծոյ ··· Շունս ազատ մը կերեր է, ինծի՞ ինչ ···

— «Ինծի՞ ինչ»ով չես ազատիր··· Թող կապէիր ···

— Կապած էի, բայց, եկուր տես որ փոկը փրցուցեր է··· Ատ Հիթլեր կոչուած արարածը կրակ կը թափէր, վերէն ···Շունս վախցեր է··· Դուն չվախցա՞ր, ես չվախցա՞յ ···

— Ատանկ պարապ խօսքեր իմ գլուխս չեն մտներ ··· Վճարէ՛, կ'ըսեմ քեզի ··· Այլապէս շունդ կը սատկեցնեմ ···

— Կը սատկեցնե՞ս··· Կրնաս՝ անոր մէկ մազին մատ դպցուր, նայէ քու վիճակդ ինչ կ'ըլլայ ···

— Ատա՞նկ է ··· Լա՛ւ, լա՛ւ, ես ալ դատարան կ'երթամ ···

— Գնա՛, քար մըն ալ ետեւէդ :

Եւ դրացին դատարան գնաց :

Դատաւորը մտիկ ըրաւ դատապահանջ կողմին ճառը եւ պաշտպանեալին չմեղանքը: Եւ վճռեց ·

— Այդ շանը տէրը դո՞ւն ես ···

— Այո՛, միլո՛րտ ···

— Վճարէ՛··· 67 սթերլին, 18 շիլին եւ 4 փենի վճարէ դրացիիդ :

– Բայց, միլորտ, ես բան մը չըրի ··· Այդ առտուն, ռմբակոծութիւն կար ··· Ինչպէս ամէն մարդ, ես ալ կնիկս եւ զաւակներս առի ապաստան իջայ ··· Իմ բացակայութեանս, շունս բաներ մը րրեր է··· Այո՛, րրած չըլլար աւելի աղէկ կ'ըլլար, բայց ···

— Շատ չխօսի՛ս, վճարէ՛ :

×

Ասկէ 45 տարի առաջ ալ ուրիշ «ռմբակոծութիւն» մը կար: Ուրիշ պատերազմ մը: Այդ տարին ալ շուն մը յարձակեցաւ ծաղկազարդ ածուի մը վրայ եւ ո՛չ միայն ծաղիկները ու մնացեալները փճացուց, այլեւ խածնելով բնաջինջ ըրաւ պարտէզին տէրը՝ հանդերձ ընտանեօք ···

Ցետոյ, զինադադար եղաւ եւ «ռմբակոծութիւն»ը դադրեցաւ :

Ու երբ պարտէզին տիրոջ ողջ մնացած ազգականները դատարան ելան՝ վնասուց հատուցում պահանջելու համար, շանը բարեկամներէն, ստացան հետեւեալ պատասխանը ·

— Ի՞նչ կրնանք ընել, սիրելիներ, կըռիւ կար, շունը փոկը փրցուցեր ձեր պարտէզը մտեր է ··· Մենք ինչո՞վ յանցաւոր ենք ··· Սէնթ չենք կրնար վճարել ··· Երթաք բարով ···

Ականջդ խօսի, Հայոց ազգ ··· Ու քու ականջդ, Արեւմուտք ···

ՆԻՐՈՊԱՑԻ

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Մեր ընթերցողներուն արձակուրդի ամիսները, արձակուրդի շրջան է նաեւ թերթին առաքումով զբաղող մեր պաշտօնեաներուն համար՝ որոնց կարգաւ բացակայութիւնը զգալի կերպով կը դժուարացնէ մնացողներուն առօրեայ աշխատանքը :

Կը խնդրենք մեր ազնիւ բաժանորդներէն որ, արձակուրդի առժամեայ հասցէի փոփոխութեան համար, նախընտրաբար հանին դիմել որեւէ թղթատարական գրասենեակ :

Ընթացիկ պարզ եւ ձրի գործողութիւն մըն է, որուն գործադրութեան համար պէտք է լեցնել տեղւոյն վրայ տըրամադրելի՝ հետեւեալ խորագիրով դեղին թուղթը . —

Formulaire No 755-A — ORDRE DE RÉEXPÉDITION (Changement d'adresse temporaire)

Կանխաւ շնորհակալութիւն մեր բաժանորդներուն որ պիտի ուզեն այդ ձեւով դիւրացնել մեր գործը :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՎԵՀ. ՎԱԶԳԷՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԲԱՑ ԿՈՆԴԱԿԸ

Բ.

Վեհ. Վազգէն Կաթողիկոսի Կոնդակը՝ որպէս գործնականութիւն՝ կ'առաջարկէ, «որ այս տարուան ընթացքին, յարմար թուականի մը, տեղի ունենայ ժողով մը, Մայր Աթոռի պատուիրակներու եւ Կիլիկեան Աթոռի ԵՐԿՈՒ կողմերու ներկայացուցիչներու միջեւ (ընդգծումը՝ մեզմէ. ՀԱՍԿ), յոյժ փափաքելի գտնելով նաեւ, որ մենք եւս անձնական հանդիպում մը ունենանք Տանն Կիլիկիոյ Սրբազան Աթոռակալին հետ, յամրապնդումն մեր սիրոյ միութեան եւ ի շինութիւն մեր Ս. Եկեղեցւոյ»։ Սակայն Վազգէն Կաթողիկոս նոյն ատեն ինքն իր ձեռքովը փակ կը պահէ այսպիսի երջանիկ հանդիպումի մը դուռը՝ անտեսելով Կիլիկիոյ Կաթողիկոսին օրինաւոր հանգամանքը, ու նոյնիսկ գործով լիազօրութենէ զրկելով Նորին Սրբութեան կողմէ նշանակուելիք պատուիրակութիւնը։ Բառերու զգոյշ շարադասութեամբ մը, Կոնդակը երբ կ'ակնարկէ Զարեհ Վեհափառի անուան կամ Աթոռին, երբեք չի գործածեր «Կիլիկիոյ Կաթողիկոս» օրինաւոր տիտղոսը, այլ կը գործածէ տարտամ մակդիր մը, «Անթիլիասի Ներկայ Աթոռակալ»։ Ի՞նչ իմաստ կրնան կրել տիտղոսներու այս զլացումը եւ հանգամանքներու այսպէս մշուշարկումը, կամ պայմանադրութիւնները։

Վազգէն Կաթողիկոս ոչ միայն ինքն իրեն իրաւունք կու տայ անտեսելու Զարեհ Կաթողիկոսի պաշտօնական հանգամանքը, այլ նաեւ անոր անունէն անմիջապէս ետքը կը յիշատակէ, որպէս «Կիլիկիոյ Աթոռին լաւագոյն աւանդութիւններուն հաւատարիմ մնացած ճշմարիտ Աջապահեան մը» Խադ Սրբազանը, որուն եւ տակաւին կ'ուզէ Էջմիածնի Գերագոյն Խորհուրդի Հայրապետութիւնները՝ որպէս «Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան Տեղապահ»ին։ Եւ աւելին, առաջարկած «ժողով»ին մէջ ալ կ'ուզէ որ՝ որպէս «Երկփեղկեալ կողմեր» նստին «Կիլիկեան Աթոռի երկու կողմերու ներկայացուցիչները», հաւասար հաւասարի դիմաց, ինչպէս նաեւ Ս. Էջմիածնի ներկայացուցիչները։

Այսպիսի անփոյթ յայտարարութիւններով՝ Վազգէն Կաթողիկոս իր ուսին կ'առնէ Կիլիկեան Աթոռն ու Հայութիւնը «երկփեղկուած» պահելու ահաւոր պատասխանատուութիւնը։

Այս բոլորը ոչ միայն չեն ներշնչեր հոգեւոր ապրումներ ու չեն ապացուցաներ աստուածպաշտպան պայծառատեսութիւն, այլ մանաւանդ կը շարունակեն ստեղծել շփոթութիւններ եկեղեցական հանգամանքներու շուրջ։ Պարզ իրողութիւնը այս է. կան միայն երկու Հայրապետական Աթոռներ, Էջմիածնի ու Կիլիկիոյ, ու չկայ «երկփեղկեալ Միաբանութիւն» մը Կիլիկիոյ Աթոռին մէջ։

Եղած – պատահածը յայտնի է։ Վեհ. Զարեհ Կաթողիկոսի ընտրութենէն ետքը, Միաբանութեան մէջէն ոմանք, դրդումովը ընտրական փոքրամասնութեան մէջ մնացած դժգոհ աշխարհական ընդդիմադիրներու, ելան՝ 1956 Ցուլիսին՝ Կաթողիկոսարանի ամառանոցին մէջ հաւաքուելով՝ իրենք զիրենք «Անկախ Միաբանութիւն» հռչակեցին։ Եւ իրենց այդ անպատասխանատու արարքը եւ անոր հետեւութիւնները պարտաւորեցուցին Կաթողիկոսարանը, որ, ճարահատ, օրէնքի դիմէ ու կարգ կանոն հաստատէ։ Եւ անոնք գացին այլուր, ընդունեցան ընդդիմադիր աշխարհական «խմբաւորում»ի հովանին։ Մինչդեռ խաբուած այդ միաբանները՝ հաւատարմութիւն յայտնելով իրենց Կաթողիկոսին՝ պիտի պահէին իրենց պաշտօնները որպէս լուսարարապետ, որպէս Կաթողիկոսարանի դիւանապետ, տպարանապետ ու Դպրեվանքի ուսուցիչ։ Ոչ մէկ պատճառ ունէին հեռանալու Կաթողիկոսարանէն, եւ այսօր ալ ոչ մէկ պատճառ ունին հեռու մնալու։

Դժբախտութիւնը սակայն՝ մարդոց արտաքին պայմաններու զոհ եկեղեցականներու բաժանումն ու «առանձին Աթոռ» հաստատել երազելը չէր, այլ այդ շփոթամիտ անձերն «Կիլիկեան Աթոռին լաւագոյն աւանդութիւններուն հաւատարիմ» կոչող, այդ դժբախտ «երկփեղկումը» քաջալերող, ու նաեւ Ֆինանսաւորող պաշտօնական հաստատութեան եւ անձերու ցաւալի շահախնդրութիւնը։

Վեհ. Զարեհ Կաթողիկոս միշտ յայտարարած է, թէ վէճ կամ պայքար գոյութիւն չունի Հայց. Եկեղեցւոյ Նուիրապետական Աթոռներու միջեւ. եւ թէ ինք՝ որպէս հայր ամենեցուն՝ ժողովուրդի բոլոր զաւակներուն կը տարածէ իր գուրգուրանքը, ու կ'ուզէ որ սահմանադրական սկզբունքներով կառավարուին ազգին ժողովները։ Նուիրապետական Աթոռներու միջեւ եւս միասնականութեան իր ապացոյցը տուած է՝ մշակելով ու ստորագրելով Կիլիկեան հինգ Եպիսկոպոսներու հետ՝ 1956 Ցունիսի «Համաձայնագիր»ը, զոր սակայն դարձեալ, արտաքին գրգռումներէ մղուած, երկու Եպիսկոպոսներ անգործադրելի կացուցին՝ շաբթուան մը մէջ ետ քաշելով իրենց ստորագրութիւնները. «Համաձայնագիր» մը, որու մանրամասնութիւնները տուած ենք «ՀԱՍԿ»ի մէջ, Պատմութեան համար խմբագրականներու շարքին, (Տես Հասկ, 1959, Օգոստոս – Սեպտեմբեր, էջ 304 – 306) եւ զոր Մեծի Տանն Կիլիկիոյ ընտրեալ գահակալը ստորագրեց, ի սէր խաղաղութեան եւ համերաշխութեան, հակառակ անոր որ այդ «Համաձայնագիր»ը ծայրայեղ եւ չափազանցեալ զոհողութիւններու կը պարտաւորեցնէր Կիլիկեան Ս. Աթոռը. զոհողութիւններ, որոնց մասին այլեւս խօսք անգամ չի կրնար ըլլալ։ Հակառակ բոլորին, Վեհ. Զարեհ Կաթողիկոս շարունակ իր քարոզներուն ու Կոնդակներուն մէջ յորդոր տուած է միութեան ու գործակցութեան, ու երբեք չէ շեղած Ս. Հայրապետներու սիրոյ եւ օրհնութեան ճանապարհէն։

Այժմ ալ, որպէսզի կարելիութիւն տրուէր Կիլիկիոյ Վեհ. Կաթողիկոսին իր պատուիրակները լիազօրելու եկեղեցական խորհրդակցական ժողովի մը, հարկ պիտի ըլլար որ Վեհ. Վազգէն Կաթողիկոս նախ յարգէր Կիլիկիոյ Կաթողիկոսին պաշտօնական հանգամանքները, եւ տակաւին ընդդիմադիր դիրքերու ապաստանած օրինազանցները յորդորէր կարգապահ եւ հնազանդ դառնալու Կիլիկիոյ Ս. Աթոռին։ Տակաւին վերջերս, պաշտօնական կոչերէն ու արտայայտութիւններէն անկախ, Ս. Աթոռս Վեհ. Կաթողիկոսը հասարակաց բարեկամի մը միջոցաւ Խադ Ս.ին հրաւէր կ'ուղղէր Անթիլիաս վերադառնալու, եւ որպէս պատասխան այդ սրտագին ու անկեղծ հրաւէրին, կը ստանար հետեւեալ ապշեցուցիչ, սակայն շատ յատկանշական պատասխանը. — «Չեմ կրնար Անթիլիաս վերադառնալ, մինչեւ Վազգէն Կաթողիկոսէ հրահանգ չստանամ»։

Ազգերու փոխադարձ յարաբերութեանց մէջ, պարզ դիւանագէտ մը իսկ պիտի չըլլար ժողովի նստիլ առանց իր հանգամանքին ու լիազօրութեան յարգուելուն։ Ուր էր թէ ազգին Կաթողիկոսը ժողովի նստէր առանց իր հանգամանքի ճանաչման, եւ ան ալ ոչ թէ ուղղակի Իրեն, այլ այսպէս անորոշարար հանրութեան ուղղուած բաց Կոնդակի հրաւէրով մը։

Անհանգամանան այս առաջարկութեանց խորքին՝ կայ անխրատես հաշիւ մը Եկեղեցական ժողովի եւ Աթոռակալներու հանդիպումի մասին։ Վեհ. Վազգէն Կաթողիկոս կ'ենթադրէ՝ թէ այդպիսի ժողով մը իրաւասութիւն կ'ունենայ քննելու Կիլիկեան Աթոռի «խնդիրը» եւ առաջարկելու «փոխադարձ զիջումներ», վերահաստատելու համար «համերաշխ գործակցութիւն Կիլիկիոյ Աթոռէն ու պառակտուած Թեմերէն ներս»։ Մարդիկ կան որոնք Կիլիկեան Աթոռի շուրջ նախ «խնդիր» մը ստեղծեցին, եւ այժմ այդ խնդիրը կ'ուզեն տանիլ իրենց հասկցած տարազին մէջ, ու լուծել իրենց ճաշակած ձեւով։ Նորին Սրբութիւնը պիտի ուզէր թերեւս որ 1956 Մարտի «Գահիրէի ժողով»ի նման եկեղեցականներու ժողով մը նստէր, նորէն զբաղէր Կիլիկեան Աթոռի միաբանական ու ներքին հարցերով, «որոշումներ» տար ու «պահանջքներ» դնէր՝ որպէս նախապայման իր շնորհաւորութիւնը յայտնելու Զարեհ Կաթողիկոսին։ Ու եթէ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսը անընդունելի գտնէր այդ ժողովի որոշումները, Էջմիածնի Կաթողիկոսը անգամ մը եւս իրաւունք ունենար ըսելու.

— Ահա հերձուածողը։

Նորին Սրբութիւնը չէ հաշուած սակայն, թէ՝

— Նախ՝ կարելի պիտի ըլլար այդպիսի ժողով մը գումարել Կիլիկիոյ Կաթողիկոսի օրինաւոր հանգամանքին յարգումէն յետոյ միայն։

— Ետեւ կը մերժենք Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութենէն ներս գոյութիւն մը «կողմերու», եւ նման հաստատումէ մը բխող փափաքը՝ գումարումը «եռակողմանի» ժողովի մը, «Մայր Աթոռի պատուիրակներու եւ Կիլիկեան Աթոռի Երկու կողմերու ներկայացուցիչներու միջեւ»։

— Ապա՝ այդպիսի ժողով մը կրնայ ունենալ միայն խորհրդակցական հանգամանք, եւ ոչ թէ որոշումներ պարտադրելու իրաւունք՝ մանաւանդ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան ներքին ու միաբանական հարցերու մասին։

— Ու վերջապէս, նման ժողովի եւ հանդիպումի նիւթ պիտի ըլլային, ոչ թէ առանձնապէս «Կիլիկիոյ Աթոռի հարցեր», այլ, անշուշտ, Հայց. Եկեղեցւոյ ընդհանուր հարցերը բոլոր Աթոռներու ու Թեմերու առընչութեամբ, որոնց վերաբերմամբ իր խորհուրդը եւ խօսքը պիտի ուզէր յայտնել նաեւ Կիլիկիոյ Վեհ. Կաթողիկոսը։

Վեհ. Վազգէն Կաթողիկոսի 25 Ապրիլ 1960ի Կոնդակին հակիրճ այս վերլուծումին առթիւ, չենք կրնար խոր ցաւով չնկատել, նկատի չառնել միաժամանակ Անթիլիաս հասած «Էջմիածին» ամսագրի 1961 Մարտի թիւը, որուն մէջ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան պատմութիւնը ըստ կամս եւ կողմնակալութեամբ շարադրող անձը, (արտասահմանի, մասնաւորաբար Գաղեստինի, Սուրիոյ եւ Լիբանանի Հայութեան շատ ծանօթ անձ մը) վերոյիշեալ Կոնդակին չափ պաշտօնականութիւն ներկայացնող «Էջմիածին» ամսագրի էջերուն մէջ չի վարանիր գործածել բառեր, ասութիւններ, եւ մէջբերումներ որոնք, գոնէ մեր կարծիքով անվայել են կրօնական հաստատութեան մը պաշտօնաթերթին, եւ որ այս պարագային յօգս ցնդիլ կու տան այսօրինակ տրամադրութիւնները, զոր Վեհ. Վազգէն Ա.ի 25 Ապրիլի Կոնդակը իր զգացական ոճով ու քաղցրախօս շարահիւսութեամբ ստեղծել կը փորձէր. Ի վերջոյ, Նուիրապետական Աթոռի մը Տեղապահին համար կարելի չէ գրել Նուիրապետական ուրիշ Աթոռի մը պաշտօնաթերթին մէջ, «Սուտ է տեղապահին Եպիսկոպոսը» (Էջմիածին 1961 Մարտ, էջ 29)։ Այս անվայել արտայայտութեան մասին մանրամասն եւ լոյն բացատրութիւններ տուած ենք «Պատմութեան Համար» խմբագրականներու շարքին մէջ (Հասկ, 1959, Յուլիս, էջ 274) եւ մենք մեզի չենք թոյլատրեր գործածելու բառեր որոնք պատիւ չեն բերեր քրիստոնեայ մարդու, կամ, նուազագոյն, կրթութիւն ունեցող խմբագիրի մը

(Խմբագրական՝ ՀԱՍԿ)

(Մնացեալը յաջորդով)

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ։

ՈՐՍՈՐԴԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ

ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԶՂՋՈՒՄԻ ԵՐԵԿՈՅ

Եղեգնաձորի Ելփին գիւղում կոլտնտեսականների ընդհանուր ժողով գումարեցին, ուր ես խօսեցի մեր բնութեան պահպանութեան մասին։ Զրոյցն այդ հարցի մասին շարունակուեց նաեւ դպրոցի տնօրէն Շաւարշի տանը, ուր եւ գիշերելու էինք։

Չգիտեմ ճա՞ռս էր ազդել մարդկանց, թէ՞ Ելփինի կարմիր գինին. սեղանակիցներս խղճահարուած եւ քնքշութեամբ էին խօսում վայրի կենդանիների մասին։ Ամէն մէկը մի անխիղճ բան յիշեց իր կեանքից, գեղեցիկ մի կեանք մարող կրակոց, եւ հիւրասիրութիւնը վէր ածուեց խոստովանութեան ու զղջումի երեկոյի։

Երեւանից հետս եկած մի նկարիչ կար, մի իսկական բանաստեղծ՝ Սաքօ Մանդասարեանը։ Ամէնից շատ նա էր զղջացել։ Սեւ ու երկար մազերը թափահարելով, իր մի զարմանալի արարքն էր պատմում։ Պատերազմի ժամանակ Գերմանիայում ընկերները նրան պատուիրում են մօտակայ անտառից մի եղնիկ խփել։ Գնում է Սաքօն անտառ, թաքնւում մի եղեւնու ետեւ ու սպասում։ Շուտով մի խումբ եղնիկներ ոստոստելով գալիս են առուն ջրի։

— Որը շուտ խմեց առուն անցաւ, նրա վրայ եմ կրակելու, — վճռում է որսորդն ու սպասում։ — Մէջները մի չքնաղ արարած կար՝ վիզը երկար, ոտները բարակ, այնքան գեղեցիկ, որ աչքս չէի կարողանում կտրել նրանից, — քնքշութեամբ յիշում էր պատմողը։ — Հակառակի նման առաջինը սա՛ կ'անցնի առուն, — մտածեցի ես։ Եւ իսկապէս, բոլորից շուտ այդ արարածը կռացաւ խմեց, դէս – դէն նայեց եւ առաջ ձըգուեց, որ առուն անցնի։ Քիչ էր մնում բղաւեմ՝ «անիրաւ, ետ դառ, ո՞ւր ես գընում», բայց յիշեցի երդումս ու սրտատրոփ սպասեցի, գուցէ մի ուրիշը նրա առաջն ընկնի՞... Բայց ճակատագիրը, ինչպէս երեւում էր, արդէն ընտրել էր իր զոհը. սիրուն եղնիկն անցաւ եւ իր ամբողջ վեհութեամբ կանգնեց առուի միւս ափի թմբին։ Կանգնեց, երկար վիզը մեկնեց, որ տերեւ պոկի ծառից՝ կրակեցի։ Որ կրակեցի ողնաշարը ջարդուած նստեց տեղում։

Մօտեցայ, որ մորթեմ՝ սեւ սաթի նման սիրուն աչքերը յառեց վրաս ու այնպէս խղճալի նայեց ինձ, որ տեղումս քարացայ։ Դունչն առաջ մեկնեց, իր կօշտ լեզուն քսեց երեսիս եւ այնպէս խոր տնկաց, որ պատերազմի արհաւիրքների մէջ ամրացած սիրտս յանկարծ փուլ եկաւ։ Գրկեցի սիրուն վիզը, համբուրում եմ աչքերն ու մտքումս ներողութիւն խնդրում եմ անխիղճ արարքի համար։ Ցետոյ թաշկինակս հանեցի, մէջը տերեւներ լցրի, փաթթեցի կծիկ դարձրի ու մտցրի խոցուած վէրքի մէջ, արիւնը կտրուեց։ Մօտայ տակը, եղնիկին դրի վզիս ու քայլում եմ դէպի զօրամասի առողջապահական կայանը, գուցէ այնտեղ կարին վէրքը, դարման անեն ու փրկեն իմ զոհին։ Սիրուն, բարակ ոտները կախել է ուսերիցս, երկար վիզը սարսռելով ճօճւում է աչքիս առաջ եւ հայեացքս հանդիպում է թախիծով, նախատինքով ու բողոքով լի աչքերին ... Ու, զարմանալի բան, երբեմն դունչը մօտեցնում է երեսիս ու լիզում այտերս՝ ի՞նչ է ուզում, գո՞ւթ է հայցում, թէ խնդրում է շուտ հասցնեմ վիրահատներին ...

Արագ էի գնում, հեւալով, կարծես ուսինս ոչ թէ վայրի կենդանի է, այլ վիրաւոր մարդ, որի կեանքը փրկելու համար վայրկեան պիտի չկորցնել։ Ու վազում էի տագնապով լի։ Բայց ... չհասցրի. սիրուն վիզը թուլացաւ ու գլուխը ուժասպառ ընկաւ գոգս։

Ցած դրի ու վազեցի մօտակայ վրանը։ Ներս ընկայ՝ բժիշկը վիրահատութեամբ էր զբաղուած։

— Դոկտոր, շուտ արէք, եկէք յետեւիցս ... մեռնում է, — գոչեցի ես։

— Ի՞նչ է պատահել, ո՞վ է մեռնում ...

— Եղնիկը ... վիրաւոր եղնիկը ...

Նկարիչն այլեւս չշարունակեց. դատարկեց ձեռքի բաժակը, գլուխը խոնարհեց կրծքին եւ դրանից երկար մազերը կախուեցին ու կիսով չափ ծածկեցին նրա ջղուտ ու թուխ դէմքը։

Քիչ լռելուց յետոյ՝ շարունակեց խուլ ձայնով.

— Ես ես կարծում եմ, ամէն որսորդի հետ նման մի դէպք պատահած կը լինի իր կեանքում, այնպիսի դէպք, որ չի մոռացւում ու ամէն յիշելիս մարմնից ցաւ առաջ բերում, թէկուզ զոհը մարդ չի եղել, այլ անլեզու կենդանի։ Այ, ձեր մասին մի դէպք եմ լսել Արէնի գիւղում, դրանով դուք բարձրացել էք իմ աչքում, — դարձաւ նա կոլտնտեսութեան նախագահ Համօ Գրիգորեանին։ — Ասում են՝ քիչ է մնացել, որ ձեր ընկերոջը գնդակահարէք, իրենց մօրից զրկուած վայրի գառներին սպաննելու փորձի համար ...

— Հա՛ա՛, — ծոր տուեց Համօն ու նրա լայն դէմքը ողողուեց բարութեամբ։

— Գառներին փրկեցի, ճիշդ է ... Բայց դրանով ես ուզում էի քաւել իմ մի մեղքը, ախր նրանց մօրը սպաննել էի

ՎԱԽՏԱՆԳ ԱՆԱՆԵԱՆ

(1 Շար.)

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՄԱՍԻՆ

ՃՇԴՈՒՄ ՄԸ

կարդացի «Յառաջ»ի 16 Յունիս թուականին՝ Սէն Օրին տինակին մէջ «Օրհնեալ են ... սա» խորագրով Կոմիտաս վարդապետի մասին գրութիւնը, ստորագրեալ ... Ներսոյեանի :

Այն գրութեան մէջ, կարգ մը համաձայն ... պէտք ունին ճշդումի :

Ա — Առաջազար այցելութեան միջոցին ... վարդապետը կ'երթայ եկեղեցի եւ ... կ'երգէ «Տէր Ողորմեա»։ Ժողովուրդը ... որ վարդապետը կ'ուզէ իր ... Ու վարդապետը կ'երգէ իր «Կը ... »:

Բ — «Արհաւիրքի տարին, սուլթանը հրամայած Կոմիտաս ալ խառնեց ... «Հայրենիքի թշնամիներու» կարաւանին ... տարուեցին Անատոլու » :

Գ — « Այաշի բանտէն մեր ձեռքը հասած երկտողի մը մէջ վարդապետը կը գրէր. «Ես կեանքումս երկու բան չեմ մոռնայ, թէ ինչպէս իմ ծննդավայրս ... տարի չարունակ, առանց բարձր ... էի վարժարանի շուր, սառը յատակին, սրբացած թափառում էի փողոցներում: Եւ մէկ էլ աքսորում եղած ժամանակ տաճիկ ոստիկանի՝ ծծծրակիս ... բռունցքի հարուածին »:

Դ.— « Երբ Սուլթանը հրովարտակով զինք Պոլսոյ ափերը կը վերադարձնէր, վերադարձածը Կոմիտասի ստուերն էր միայն ... օրէն ետքն էր որ հայ ժողովուրդը այլ չլսեց անոր շրթունքներէն, ոչ «Անտունի»ն, ոչ «Մոկաց Միրզէն», ոչ ... «Կռունկ»ը, ոչ ալ «Տէր Ողորմեա»։ Փլաւ Կոմիտասը, խորտակուեցաւ»:

ՃՇԴՈՒՄՆԵՐ

Ա.— Կոմիտաս վարդապետ երբեք աշխարհական երգ չէ երգած եկեղեցւոյ մէջ. Հոն միայն արական խումբը կը ... Բեմի վրայ ալ, երգացանկին մէջ եկեղեցական երգեր չէր խառներ.

Եկեղեցական կառավարչէն եթէ դիտողութիւններ եղան, վարդապետի մը երկսեռ խումբ ղեկավարելու եւ միրային երգեր երգելուն մասին էր :

Բ.— Կոմիտաս մինակը չէր որ աքսորուեցաւ. Ան ալ խառնեցին հայ մտաւորականներու խումբին եւ աքսորի գործադրուեցաւ ոչ թէ Սուլթանին հրամանով, այլ ... ոճիրը կազմակերպեց Իթթիհատականներու կոչուած ոճրածիններու խմբակ մը, ինչպէս նախածրագրած էին: Նախ մտաւորականները եւ վերջէն ամբողջ հայ ժողովուրդը՝ բնաջնջելու ահաւոր ծրագիրին գործադրութիւնն էր. առիկա :

Դ.— Գալով Կոմիտասի կենսագրականին՝ ահա իր ինքնակենսագրութենէն մաս մը.

— « Ծնուել եմ 1869 թուին, Սեպտեմբերի 26ին, Փոքր Ասիոյ Կուտինա կամ Քիւթահիա քաղաքում: Երբորդ օրը ինձ մկրտել են եւ անունս դրել Սողոմոն :

Հայրս՝ Գէորգ Սողոմոնեանը Քիւթահիացի է, իսկ մայրս Թագուհի Յովհաննէսեանը Բուրսացի : Երկուքն ալ հայ են: Մայրս վախճանուել է 1870 թուին, իսկ հայրս 1880 թուին:

« Ծնողքիս մահից յետոյ ինձ միամօր զաւկիս դաստիարակել եւ ուսմանս մասին մեծ հոգ է տարել հօրենական տատս Մարիամը.

« 1876 թուին էր երբ առաջին անգամ ոտքս դրի դպրոցի շէմքը: Մեր քաղաքի վարժարանը մի չորս բաժանմունք ունեցող դպրոց էր: 1880 թուին աւարտեցի այդ վարժարանը եւ հայրս իր ... չորս ամիս առաջ ինձ ուղարկեց Բուրսայի վարժարանը: Դեռ տարին չբոլորած, հօրս մահուան պատճառով մեր քաղաքը վերադարձայ

« 1881 թուին մեր վիճակի առաջնորդը Գէորգ վարդապետ Դերձակեանը պէտք է գնար Ս. Էջմիածին, եպիսկոպոս ձեռնադրուելու: Գէորգ Դ. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը հրամանագրել էր, որ առաջնորդը հետը բերէ եւ մի որբ աշակերտ իր Ս. Էջմիածնում հիմնած Մայր Աթոռին Գէորգեան Ճեմարանի համար : Քանի որբերու մէջ վիճակն ինձ ինկաւ եւ առաջնորդն ինձ Ս. Էջմիածին բերաւ : (Տես «Կոմիտաս Վարդապետ», ինքնակենսագրութիւն) :

1908 Յունիս 24, Ս. Էջմիածին, եւ « Յուսաբեր» 20 Մայիս 1950) :

Դ.— «Կոմիտաս վարդապետ եւ իր աքսորակիցները չէն խոշտանգուած, ծեծուած կամ տանջուած՝ Պոլսէն Չանկըրը : և Չանկըրիի մէջ եւ վերադարձի առեն, դէթ անոնք՝ որոնց վերադարձի հրաման տրուեցան: Թէեւ անոնք որոնք Չանկըրի մնացին մեզմէ վերջ, փոքր խումբով կամ մի առ մի ջարդուեցան Տէր Զօրի ճամբուն վրայ : Անդարայէն մինչեւ Չանկըրը երկու օրէն սայլերով տարուեցանք: Սայլին մէջ էին բացի Կոմիտասէն՝ ուրիշ երկու վարդապետներ, ինչպէս նաեւ մի քանի քահանաներ: Տարուեցանք մեզի յատկացուած բանտը՝ Չանկըրը, քաղաքէն դուրս, կէս ճամբան զինւորներով Քալէճիք փոքրիկ քաղաքի մէկ խանին մէջ, փոքրիկ սենեակի մը մէջ երեսուն հոգի, որուն մէջ էր Կոմիտասը եւ որուն ձեռքով նստած էի: Քանի մը անգամ գլուխս իր ծունկին վրայ քաշելով կրկնեց. «Մենք նորէն պիտի ապրինք »:

« Չանկըրիի բանտը արգելափակեցին 120 հոգի: Քարէ սալայատակին վրայ, կէս գիշերը անցուցինք միայն երկու մոմի լոյսով: Կոմիտաս վարդապետն էր, որ միտքի կատարեալ պայծառութեամբ, նախաձեռնարկ եղաւ « Հսկում » կատարելու, (Մեծ պահքի երեկոները, արարողութիւններէն ետք կատարուած արարողութիւն մը,— Կ. Ռ.): Ես տակէ աւելի ազդուիչ երգեցողութիւն մը չեմ իմացած կեանքիս մէջ: Տարաթներ վերջ երբ մասնակի ազատութիւն ունեցանք բանտէն արձակուելով, Կոմիտաս վարդապետ առաջինը եղաւ Չանկըրիի խեղճուկ, չալարկուած Հայոց եկեղեցին մէջ պատարագ մատուցանողը ...—

« Երբ մէջէն քանի մը հոգիներու հրաման տրուեցաւ մեր տուները վերադառնալու երկաթուղիով, մեր փոքր կարաւանը գնաց Անգարա եւ անկէ երկաթուղիով Պոլիս մեր տուները գացինք:(Մատթէոս Արամ Գալէնտէր, «Պայքար», 1 Ապրիլ 1960):

Յաւելուած այս վերջին վկայութեան.—

« Վարդապետին աքսորէ վերադարձը յաջողուցած է Պոլսոյ Ամերիկեան դեսպանատան թարգման Արշէն Շմաւոնեանը՝ դեսպանին միջամտութիւնովը :

Վարդապետը երբ վերադարձաւ իր տունը, վերսկսաւ իր սովորական կեանքը: Կը գրէր, կը նուագէր, կը սրբագրէր: Ձեռք առած էր Ջուղայէն Օրիորդ Լմի Արզարէն ստացած հայկական հին պատարագի մը օրինակը, զոր սկսաւ ուսումնասիրել :

Կիրակի մը զինք հրաւիրեցին իր ազգականներէն Կարապետ Զիվէր Կարապետեանի մօտ, Գուրու Չէշմէ արուարձանը : Հոն Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ պատարագեց եւ Լուսաւորչի մասին քարոզեց :

Պատարագէն վերջ, իր ազգականին մօտ, ընտանեկան ճաշի մասնակցեցաւ եւ զուարթ օր մը անցուց...» (Տես «Արածանի», Ա. 1940, կազմեց ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ, նիւթը՝ «Ինչպէս փլաւ Մեծ վարդետը»):

Ի՞նչ միջոցաւ եւ ո՞ր թուականով, « Այաշի բանտէն» վարդապետը կրցած է գրկել վերը յիշեալ երկտողը, երբ ոստիկանական հսկողութեան տակ էր : Մեզի կը մնայ անհասկնալի :

ԿԱՐՕ ՌՈՒՇԱԳԼԵԱՆ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՀԱՒԱՔՈՅԹԸ

Ֆրանսահայ Կ. Խաչի Կեդր. վարչութիւնը, Յուլիս 16ին, Շաբաթ գիշեր, հաւաքոյթ մը կազմակերպած էր Աշակոյթի Ժան Ժօրէսեան շքեղ եւ լուսաշող սրահին մէջ:

Բանախօսելու հրաւիրուած էր յայտնի մտաւորական Տիկին Հուրի Իփէկեան—Պուտաքեան, նիւթ ունենալով Ամերիկայի Հայ Օգնութեան Միութիւնը (ՀՕՄ) եւ Ամերիկահայ գաղութը :

Օրուան նախագահուհի Տիկին Սէրէնկիւլեան երեկոյթը բանալով ներկայացուց օրուան բանախօսը, տալով անոր հակիրճ կենսագրականը, իբր տաղանդաւոր գրագէտ, բանաստեղծ եւ գործիչ, վեր հանելով անոր կատարած հսկայ աշխատանքը Ամերիկահայ գաղութին մէջ, ուր հրաւիրուած էր մասնաւորաբար ՀՕՄի յիսնամեակին առթիւ տեղի ունենալիք հանդիսութիւններուն բանախօսելու: Ան առանց հանդիսաւոր եւ յոգնութեան՝ քաղաքէ քաղաք շրջած ու ներկայացուցած էր ՀՕՄի կատարած հսկայ աշխատանքը հանրութեան :

Ապա խօսքը տրուեցաւ օրուան դասախօսին :

Տիկին Հուրի Իփէկեան – Պուտաքեան, իրեն յատուկ շնորհալի ոճով ըրաւ կուռ բանախօսութիւն մը:

Ներկայացուց ՀՕՄը իր կազմութենէն մինչեւ այսօր կատարած աշխատանքներով ու գնահատելի ձեռնարկներով : Փաստացի օրինակներով ներկայացուց այս կուռ կազմակերպութեան կատարած նախախնամական դերը հայապահպանման, մարդասիրական եւ այլ մարզերու մէջ, ոչ միայն Ամերիկայի, այլեւ բոլոր գաղթաշխարհի մէջ, Եգիպտոսէն Յունաստան, Լիբանանէն Պարսկաստան, Ֆրանսայէն Ամերիկա, ուր ան ունի հարիւրաւոր մասնաճիւղեր զանազան անուններու տակ, բազմահազար անդամուհիներով :

Յարգելի բանախօսուհին, որ շրջած էր Ամերիկահայ բոլոր գաղութները եւ ուսումնասիրած մասնաւորաբար անոնց բարքերը, տուաւ շատ շահեկան եւ հետաքրքրական ծանօթութիւններ, Նոր Սերունդի, կրթական գործի, եկեղեցական խնդիրներու եւ ընտանեկան կեանքի մասին :

Եղան հարցումներ որոնց պատասխանեց :

Օր. Ա. Գարոյեան խոր ապրումով արտասանեց Իսահակեանի «Վերադարձը» :

Օրուայ նախագահուհիին շնորհակալութեան եւ փակման խօսքերով վերջ գտաւ Կապոյտ Խաչի այս հետաքրքրական հաւաքոյթը ուշ գիշերին :

Գ. ԳԱՐԹԵՒ

ՍԷՆ ՌԱՖԱՅԷԼԻ ՀԱՅՈՑ ՏՈՒՆԸ

Հիմնադիր Միութիւններու գումարած Յունիս 28ի ժողովը որոշած է, միաձայնութեամբ, Փարիզի Հայ Ազգատախնամ Ընկերակցութեան յանձնել Սէն Ռաֆայէլի Հայոց Տան վարչական տնօրէնութիւնը եւ մատակարարութիւնը : Որոշումը վաւերացուած է Ֆրանսական եւ Գաղթականաց Միջազգային Կազմակերպութեան պատկան իշխանութիւններուն կողմէ :

Ընկերային Գործունէութեան Ֆրանքո-Նուհայկական կոմիտէն (Քոմիթէ Ֆրանքօ – Արմէնիէն տ'Աքսիոն Սօսիալ), որ ցայսօր իրեն վերապահած էր այդ Տան վարչութիւնը՝ լուծուած է պաշտօնապէս Յունիս 23ին, իր գոյքերն ու գործունէութիւնը ամբողջութեամբ Ազգատախնամ Ընկերակցութեան փոխանցելու պարտաւորութեամբ :

Սէն Ռաֆայէլի Հայոց Տան հիմնադիրներն էին եւ վերակազմութեան անհրաժեշտ այսօրուանկենսական որոշումը տուած են Փարիզի այն բարենպատակ ազգային եւ համայնական կազմակերպութիւնները, որոնց միացեալ դիմումին վրայ Գաղթականաց Միջազգային կազմակերպութիւնը տուած էր 57 միլիոն հին ֆրանքի սկզբնական հիմնադրամը:

Այժմու որոշումով, որուն գործադրութեան համար հիմնական եւ փրկարար դեր կատարած է Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնը՝ 32 միլիոն հին ֆրանքի նպաստով մը, Սէն Ռաֆայէլի Հայոց Տունը վերջնապէս կը յանգի իր լաւագոյն լուծումին եւ կը դառնայ հայ ազգային գոյք եւ ձեռնարկ :

Հիմնադիր Միութիւններուն կողմէ լաւագոյն յաջողութեան ամենայն վստահութեամբ, այսուհետեւ Ազգատախնամ Ընկերակցութեան յանձնուած վերակազմութեան գործին եւ վարչական տնօրէնութեան արձականդ պիտի ըլլանք յետագային :

ԿԵԱՆՔԸ ՀԻՆ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՅ

ԺԴ.

— Մանուկ փեսան պէտք կը բանայ կոր, վույ, մայրիկ Աստուածածին(*):

Ցերեկը երբ փողոցից անցնում էր յուղարկաւոր թափօրը, Մանուկ փեսան դիտում էր լուսամուտից, մանրիկ ժպտում եւ ցինիկօրէն ասում :

— Վայ, Հաջի Մուսթաֆա մեռեր է, Աստուծոյ քով կ'երթայ կոր, թող երթայ, բարի ճանապարհ, ես մէյ մը չըլլայ որ գնեմ դէ, թող առանկ երթայ :

Եւ պառկում էր, քնում, որպէսզի գիշերն աչխոյժ զգայ իրեն :

×

Մանուկ փեսան մի էշ ունէր: Այդ էշը երկար տարիներ ծառայել էր նրան, ծերացել էր, այլեւս անպէտք էր եւ ուզում էր ծախել:Տառերն ասում էին,որ քաղաքը՝ ըրէ», բայց Մանուկ փեսան ցանկանում էր ծախել : Ազատ անելն էլ այն էր, որ անասունին թողնում էին բաց դաշտը, իր համար արածում էր, պառկում, վեր կենում եւ մի օր էլ սատկում :

Մանուկ փեսան էշը ծախեց: Բոլորն էլ զարմացան : Հայրս ասաց.

— Էդ էշն առնողն ինքն է էշը :

Վաճառքից ութ օր յետոյ՝ էշը գնողը դիմեց դատարան՝ վաճառքը չեղեալ համարելու համար: Գնողը դատարանում պատճառաբանեց, որ էշը դարին չի կարող աղալ, ինչպէս ասում է, այնպէս էլ դուրս է գալիս, եւ ուրեմն չուտով պէտք է սատկի :

— Փողոցի հաւերուն կ'եր տի տամ,— ասում էր գնողը :

Դատը լսողները բոլորն էլ կարծեցին որ Մանուկ փեսան խրուեց. ի՞նչ կարող էր պատասխանել. բայց Մանուկ փեսան պատասխանեց.

— Իմ ծախածը ջաղաց չէ, էշ է :

(*) Ըստ մահմեդական սովորութեան՝ մեռելներին գերեզմանատուն տանելու, մի-այն վրան են ծածկում հողով եւ փայտով: Տները հեշտութեամբ կարող էին մտնել եւ դիակն ուտել, բայց ոչ ոք չէր մտնենում, որովհետեւ շները յարձակ–ւում էին:

Դատարանը գտաւ, որ գնողի պատճառաբանութիւնն անհիմն է եւ որոշեց իրաւունք չտալ վաճառքը չեղեալ համարելու :

ԺԵ.

Հին հռոմէական այդ ճանապարհի վրայ այլազան եւ տարօրինակ էր կեանքը — եւ ամենատարօրինակը Ամերիկայից վերադարձած մարդիկն էին — ամերիկահայեր ,— որոնք իրենց հետ բերել էին միայն արտ. տարազ մի քանի անգլերէն բառեր եւ ծամածռուած բերաններ ։ Ոչ միայն անգլերէն խօսելիս, այլ մինչեւ անգամ հայերէն խօսելիս՝ նրանք ծամածռում էին իրենց բերանները:

Օրինակ՝ մեզ շատ ծանօթ էր Օհաննէսը, որ Ամերիկայից վերադարձին չգիտեմ ինչու դառել էր պարոն Յովհաննէս, հայերէն խօսելիս, կարծես, մայրենի լեզուն ծաղր էր դցում — ինչ որ կարծես բերանում մի տաք բան էր լղճորում :

— Էնքան ինկլիշըճէ գիտէ, որ փէզէվէնկի տղան հայերէնն անգամ ինկլիզճէի պէս կը խօսայ ... — ասում էին միամիտ տեղացիները :

Եւ անգլերէն լեզուի մասին գաղափար կազմելով միայն տգէտ ամերիկացի միսիոնարներից եւ Ամերիկահայերից՝ ես ատում էի այդ լեզուն: Յետագայում, երբ ինձ վիճակուեց տերապետելու անգլերէնին եւ ամերիկեան կրթութիւն ստանալու՝ համոզուեցի, որ Շէյքսփիրի, Տիկկենսի եւ Բայրընի լեզուն խօսելու համար ծամածռութիւններ հարկաւոր չեն :

Բայց ամերիկահայերի ծամածռութիւնները տեւում էին միայն մի քանի տարի — հէնց որ Ամերիկայից բերած հագուստները մաշւում էին եւ տեղականով փոխարինւում՝ լեզուն էլ մաշւում էր եւ փոխարինւում մայրենի լեզուով : « Ձեմ կրընասարըր» միմոսական ձեւը դառնում էր պարզ եւ մարդավարի «չեմ կրնար»ի :

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(Շար.)

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՔԷԼԻՐԵԱՆ ՍՐԱՀԻՆ

Նիսի յիշատակի հանգէսէն 300 Ն. Ֆ., ստորեւ ցանկը .—

Տիկին Վերոն Զարզարեան եւ Տէր եւ Տիկին Ս. Քարախանեան 50ական Ն. Ֆ.՝, Տէր եւ Տիկին Ս. Երամեան եւ Տէր եւ Տիկին Մամիկոնեան 30ական Ն. Ֆ., Շահան Զօտեան, Տիկին Սիրուհի Պէրպէրեան, Տէր եւ Տիկին Ամասեան, Ոմն, Սուրէն Ալէքսանեան, Առաքել Ատալեան, Ալպէր Գասեան (Վալանսէն), Վարդան Գասիկեան, Յարութիւն Շիշեան, Անահիտ Պէրպէրեան, Տիկին Սիլոննեան եւ Տոքթ. Հրաչ Զարզարեան տասնական Ն. Ֆ., Տիկին Վ. Սարգիսեան, Յոլակեան, Գալֆայեան եւ Տիկին Քօսյեան հինգական Ն. Ֆ., գումար՝ 300 Ն. Ֆ.։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Կապ. Խաչի Օղափ. կայանի տնօրէնութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Տիկին Տէր Գօզոսեանէ (Փարիզ) քսան Ն. Ֆ., Գ. Առաքել Առաքելեանէ (Լիոն) յիսուն Ն. Ֆ., Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Մուրատեանէ երկու սալեր Աֆրիկեանի եւ Ա. Գարթեւեանի ։ Տիկին Առաքելեանէ (Լիոն) 5 քիլօ բրինձ, Տէր եւ Տիկին Շահինեանէ տասը Ն. Ֆ. եւ պոնպոն ։ Տէր եւ Տիկին Ճէլալեանէ (Փարիզ) տասը Ն. Ֆ., Տիկ. Հաբէլեանէ (Լիոն) տասը Ն. Ֆ., Կէնճեան եղբայրներէ (Լիոն) երեսուն քիլօ պեղձ, Լիոնի Կապ. Խաչի մասնաճիւղէն պոնպոն, Տիկին Մակէսեանէ գեղեցիկ գորգ մը (Լիոն), Տիկին Միսքճեանէ (Լիոն) 24 Թապլէթ շոքոլա ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»ը 8 Հոկտեմբեր, Շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ, Հինգերորդ Թաղամասին քաղաքապետարանի շքեղ սրահներուն մէջ ։

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Սաթենիկ Համասեանէ, Տէր եւ Տիկին Սիրանոյշ Մանուկեանէ տասնական Ն. Ֆ., իրենց եղբօր եւ եղբօրորդւոյն Վահան Մանթաշեանի մահուան քառասունքին առթիւ ։

Վարչութիւնս շնորհակալութեամբ ըստացած է Տէր եւ Տիկին Եղիազար Մելքոնեանէ, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Տէրոյեանէ եւ Այրի Տիկին Մարգարիտ Կարինեանէ (Լա Սիօթա), եւ Գեյժիայէն Տիկին Ասատուրեանէ տասնական Ն. Ֆ. ողբացեալ Գ. Մինաս Տատիկեանի քառասունքին առթիւ ։

Վարչութիւնս իր խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ Գ. Գ. Յարութիւն Տէրոյեանի, Անդրանիկ Տէր Գէորգեանի, Ժանօ եւ Տիգրան Քազարեանի, Տալաշիւրէլեանի եւ այն բոլոր բարեկամներուն որ եկան քաջալերեցին մեզ եւ մեր տարեկան պարահանդէսին օգնեցին թէ նիւթապէս թէ բարոյապէս ։

×

ԼԻՈՆԻ Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ հետեւեալ նուիրատուութիւնները ի նպաստ Լիոնի Եկեղեցւոյ շինութեան.— Գ. Արթին Մամասէ յիսուն Ն. Ֆ., Տիկին Վիքթորիա Գույումճեանէ տասը Ն. Ֆ.; Գ. Նշան Յակոբեանէ տասը Ն. Ֆ.։

×

Գ. ՑԱՆԿ

Փարիզի Աղք.ի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները. —

Գ. Գ. Սահակ պէյ (Հռոմ) Հանըմեան եւ Ապրօ Խանճեան, իրենց բարեկամին՝ ողբ. Տօքթ. Սէմնիի յիշատակին 300 Ն. Ֆ., Գ. Համբի Յակոբեան Յովհաննէս, Անտիլլի ծերանոցին հարիւր Ն. Ֆ., Գ. Կարապետեան Յակոբ հինգ Ն. Ֆ., Տիկին Ասիրպէգօֆ 30 Ն. Ֆ., եւ Գ. Ժիրայր Զիլինկիրեան, Մոնմորանսիի ծերանոցին դաշտահանդէսին առթիւ յիսուն Ն. Ֆ.։

Գ. Գարաթեան 15 Ն. Ֆ., , Գ. Հէքիմեան տասը Ն. Ֆ., Տիկին Շամբրնուա, Մոնմորանսիի ծերանոցին քսան Ն. Ֆ., Ողբ. Կիւսար Նորայրի բարեկամներէն 61 Ն. Ֆ., Գ. Էլիասէս 15 Ն. Ֆ., Գ. Գէհրիպարեան տասը Ն. Ֆ., Գ. Մարգար Աղամեան, փոխան ծաղկեպսակի ողբ. Տիկին Տատուրեանի մահուան առթիւ, Մոնմորանսիի ծերանոցին տասը Ն. Ֆ., Տիկին Ղազէրեան Վառվառէ, փոխան ծաղկեպսակի ողբ. Գառնիկ Յովհաննէսեանի մահուան առթիւ, ծերանոցին տասը Ն. Ֆ., Տիկին Գառնիկեան տասը Ն. Ֆ., Գ. Յակոբ Գույումճեան, Մոնմորանսիի ծերանոցին քսան Ն. Ֆ., Տիկին Մարգարեան Եղսա յիսուն Ն. Ֆ., Տիկին Նաւասարդեան, սնտուկ մը նարինջ եւ Գ. Նաւասարդեան, ոչխար մը Մոնմորանսիի ծերանոցին։ Գ. Վահէ Զիլինկիրեան, փոխան ծաղկեպսակի, ողբ. Տիկին Մալաճեանի մահուան առթիւ յիսուն Ն. Ֆ. ։

(Շար.)

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Խանասորի տարեդարձը կը տօնուի, Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեանի Կրընոպլի ենթակոմիտէի նախաձեռնութեամբ դաշտահանդէսով մը ։

31 Յուլիս, Կիրակի ամբողջ օրը Սէն Նիզիէի ճամբուն վրայի գեղակին ծառաստանին մէջ ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին տեղւոյս կարող ուժերուն կողմէ։

Ծոխ պիւֆէ ։

Բարձրախօսով պիտի նուագուին հայկական եղանակներ ։

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի։

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Բ. խումբը կը մեկնի Օգոստոս չորսին, արձանագրուած պզտիկներու ծնողքներէն անոնք որ դեռ չեն լրացուցած վերջնական պայմանները, պէտք է շուտով ներկայանան 5 Րիւ Մէյրան, հեռ. Թրիւտէն 27 – 35 ։

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Համախաղբ. Հայր. Միութեան Կարտանի մասնաճիւղի կողմէ։ Այս Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Մոլիէռի ծառախիտ անտառին մէջ եւ պաղ աղբիւրին մօտ ։

Փափաքողները հոն պիտի գտնեն չամփուրով խորոված եւ զանազան ըմպելիներ ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին ։ Բարձրախօս, երգ, պար, արտասանութիւն ։

Մուտքը ազատ է ։

Սիրով կը հրաւիրուի գաղութիս եւ շրջաններու հայ հասարակութիւնը անխտիր ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Աղքատախնամի տարեկան պարահանդէսը ժորժ Ե.ի շքեղ սրահներուն մէջ, Կիրակի, Հոկտեմբեր 30ին, ժամը 17էն 24։

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 20·30ին, Յոյներու սրահը ։

Կարեւոր օրակարգ ։

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

«Հերոսներու Օր»ուան առթիւ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Լիոնի եւ Տէսինի կոմիտէներուն։

31 Յուլիս, Կիրակի ամբողջ օրը Տէսին, Կապիյեօն որճարանի ծառախիտ պարտէզին մէջ ։

Գեղարուեստական բաժին, բարձրախօսին վրայ հայկական երգ ու նուագ ։

Ճոխ պիւֆէ, չամփուրով խորոված, տաւար ուտելիք եւ ըմպելիք, գիները գիւրամատչելի ։

Կը խօսի ԸՆԿԵՐ Մ. ՄԻՐՁԷ ։

Օրուան խօսնակ Ընկ. Կ. ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ

Լիոնի հանրակառքը կը մեկնի Փլաս Կիշառէն ժամը 9·30ին, անձրեւի պարագային ապահով վայր ։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի խնամակալութիւնը պէտք ունի ուսանողուհի մը, որ ստացած ըլլայ Ֆրանսական երկրորդական կրթութիւն եւ կարենայ դասաւանդել վարժարանին մէջ։ Բնակութիւն եւ սնունդ ապահովուած են ։

Մանրամասնութեան համար դիմել տնօրէնութեան ։ 1, Պուլվ. տիւ Նօր, Լը Րէնսի, Հեռ. 927-01,72 ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Հայաստանէն Տիկին Մարի Ժամկոչեան կը փնտռէ իր եղբայրը՝ Գ. Սահակ Հաջի Յակոբեանը։ Գիտցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել .—

VARTABEDIAN
1, Rue Bozer Barjols (VAR)

Օ Ր Ա Թ Ե Ր Թ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր.,վեց.22Ն.Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 27 ՅՈՒԼԻՍ — MERCREDI 27 JUILLET 1960

…ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8859 — 36EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4660

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԷՆ ԱՌԱՋ

ՏԸՐՊԷ ՃԱՌ ՄԸ ԽՕՍԵՑԱՒ

(խորհրդարանի արձակուրդին առթիւ, մինչեւ Հոկտ. 4) Տըրպէ ճառ մը խօսեցաւ երեսփոխաններուն առջեւ պարզելով միջազգային կացութիւնը :

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԵՒ ՊԵՐԼԻՆ.— Յառաջիկայ տարիներու վտանգը Դաշնակցային Գերմանիայէն չէ որ պիտի գայ ու եթէ Ս. Միութիւն որոշէր ընդհանուր համաձայնութեան գոյավիճակ մը հաստատել, Եւրոպա երկար ժամանակով զերծ պիտի մնար պատերազմի մը վտանգէն : Բայց Պերլինը պատրուակ մըն է հայհոյանքներու եւ սպառնալիքներու համար : Գուպայի խնդրին առթիւ, Տըրպէ ուրախութիւն յայտնած է որ խնդիրը յանձնուած է ամերիկեան կազմակերպութեանց :

Քոնկոյի մասին խօսելով, Տըրպէ պաշտպանած է Պելճիան որ անկախութիւն շնորհեց եւ անկէ ետք վարուեցաւ բարեխղճօրէն եւ պատուով : Յոյս յայտնած է թէ ՄԱԿը ամէն ինչ պիտի ընէ : «Աշխարհի խաղաղութիւնը անբաժանելի է» շեշտած է վարչապետը որ անդրադարձած է նաեւ Ֆրանսական Հասարակապետութեան յաջողութեան :

Տըրպէ մասնաւորաբար ծանրացաւ եւրոպական միութեան վրայ :

Եւրոպայի պետութիւնները պէտք է իրենց միութիւնը գտնեն : Պէտք է ցոյց տալ համերաշխութեան ոգի : Կարելի չէ հարցի մը շուրջ համակարծիք գտնուիլ եւ միւս հարցի մը նկատմամբ՝ տարակարծիք. «նոյն կարծիքը պէտք է ունենանք Պերլինի ինչպէս Ափրիկէի մէջ» : Ամէն բան կախում ունի արեւմտեան սերտ գործակցութենէ մը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՎԱՐՇԱՒԱՅԻ Ուխտի (Արեւելքի՝ Ատլանտեան Ուխտը) ուժերու գերագոյն հրամանատարը՝ Զօր. Քոնիէվ, 60 տարեկան, պաշտօնանկ եղաւ : Ծանօթ էր իբրեւ տակտիկան, ինք էր նաեւ որ նախագահեց այն ատեանին որ մահուան դատապարտեց Պերիան : Քոնիէվ արեւելեան ուժերու հրամանատար էր 1955էն ի վեր. Պաշտօնական ցեկոյցը կ'ըսէ թէ «իր խնդրանքին վրայ է» որ պաշտօնէն հեռացուեցաւ : Իր տեղը կ'անցնի Ուկրանիոյ մը՝ մարեշալ Կրեչքօ, 50տարեկան

ՔԱՊՈՒԹ ԼՈՃ ԵՒ ԿՈՒԶՆԵՑՈՎ կը շարունակեն իրենց փոխադարձութիւնները : Ի-Պի 47 օդանաւին առթիւ Ամերիկացի պատուիրակը կը պնդէ թէ Ռուսերը վար առած են օդանաւ մը որ խորհրդային սահմանէն շատ հեռու էր եւ նկարներով կը փաստէ բայց Կուզնեցով կը պատասխանէ «կը ստէք» :

ՔՈՆԿՈՅԻ կացութիւնը լաւ է բացի Քաթանկայէն : Համըրշըլտ Քոնկօ գնաց Պրիւքսէլէն անցնելով : Լումումպա միշտ Նիւ Եորք է :

Գ. ԷՊԼԻՂԱԹԵԱՆ Ա. Մ. Հ.ԵԱՆ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻ ԱՆԴԱՄ

«Յուսաբեր»էն կ'իմանանք թէ Նախագահական հրովարտակով Արաբ Միացեալ Հանրապետութեան Ազգ. Ժողովի անդամ նշանակուած է Սուրիոյ խորհրդարանի նախկին երեսփոխան՝ Գրիգոր Էպլիղաթեան :

Գ. Էպլիղաթեան որդին է Թուրքիոյ եւ Յունաստանի մէջ, Հայաստանի Հանրապետութեան նախկին դեսպան Էպլիղաթեանի : Փաստաբան եւ քաջ արաբագէտ, Գրիգոր Էպլիղաթեան հայ եւ օտար շրջանակներու հետ լայն կապեր ունի եւ կը վայելէ բոլորին համակրանքն ու վստահութիւնը :

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

•

ԱՄԷՆ ՄԱՐԴ ԴՐԱՄ ԿՈՒՏԱՅ

Միջազգային Հիմնադրամի կազմակերպութեան ընդհ. տնօրէնը Հօֆմըն յայտարարած է թէ վերականգնելու համար, Թուրքիա այլեւս ունի կարող ղեկավարներ : Տնօրէնը, որ Անգարա կը գտնուի, տեսնուած է արտաքին, ելմտական եւ առեւտրական նախարարներուն հետ : Յայտնած է թէ Հիմնադրամի Կազմակերպութիւնը պիտի քննէ Թուրքիոյ պատրաստելիք ծրագիրը եւ պիտի ընէ նիւթական հարկ եղած օգնութիւնը : Հօֆմըն յիշած է նաեւ թէ Մարշալի ծրագրին զինով, առաջին անգամ Թուրքիա եկած է, 10 տարի առաջ, իսկ 1939ին Միջին Արեւելքի համալսարանի ճարտարապետական մասին համար մէկուկէս միլիոն տոլար նուիրած են :

× Պոլսոյ նախկին կուսակալը, Կէօքայ, Անգարա հասած է եւ Արտաքին Նախարարութեան բարձրագոյն խորհրդական նշանակուած :

× Պոլսոյ եւ Անգարայի համալսարաններու գիտական դէմքերու կազմած մասնախումբը բնտրական օրինագիծը կը պատրաստէ : Օրինագիծը կառավարութեան յանձնուելէ ետք, հաւանական կը նկատուի որ Սեպտեմբերի ընթացքին հանրաքուէ կատարուի :

× Ներքին նախարար Մուհարրէմ Իհսան ճառ մը արտասանած է Անգարայի մէջ եւ խօսքը ուղղելով Պուճաքի տնօրէններուն որոնք նոր աւարտած են իրենց դասընթացքները ըսած է — «Կրօնական եւ քաղաքական որեւէ ազդեցութեան տակ մի՛ մնաք, արդէն երկրին մէջ յետադիմութիւն մը ծնունդ առած է, ասիկա նախկին ղեկավարներու անխոհեմ վարմունքէն յառաջ եկած է : Անոնք կ'ուզէին քաղաքականութիւնը կրօնքի միջոցով յառաջ տանիլ : Դուք, որ քաղաքային կազմակերպութեան մը սանդուխին առաջին աստիճանն էք, պէտք է օրինաւոր ու իրաւացի շարժիք որպէսզի ժողովուրդին խաւն ալ որ ձեզի հետ շփման մէջ է, աւելի զօրաւոր ըլլայ » :

Պոլսոյ թերթերը կը գրեն նաեւ թէ նախկին իշխանութեան կողմէ կեղծ կրօնաւորները երեւան ելած էին որոնք կը շահագործէին ժողովուրդին կրօնական զգացումները, կեղծիքի վրայ հիմնուած գիրքեր ներածելով եւ գիւղացիներուն բաժնելով : Ազգ. Միութեան Կոմիտէն նման խումբերու առաջնորդները ձերբակալելով քննութիւններ սկսած է :

× Քանի մը օր առաջ արձագանգ հանդիսացած էինք Նասըրի մէկ ճառին, որուն մէջ Արաբ Միաց. Հանրապետութեան Նախագահը եւ առնել կ'ուզէր Հաթայը (Ալէքսանտրէթի Սանճաք) : Այս առթիւ Անգարայի քաղաքական շրջանակները կը յայտնեն թէ անպայման «Թորհ. Միութեան մատը կայ այս գործին մէջ » : Նոյն շրջանակները «ցաւ» կը յայտնեն որ Արաբ Միացեալ Հանրապետութիւնը փոխանակ մերձեցման քաղաքականութիւն մը բռնելու Թուրքիոյ հանդէպ, նման «տգեղ ելոյթ» մը կ'ունենայ : Նոյն շրջանակները կ'ընդգծեն թէ — «Թուրքիա ի վիճակի չէ որեւէ մէկուն թիզ մը հող տալու» : Անգարայի պետական դէմքերը կը շեշտեն թէ եթէ Արաբ Միացեալ Հանրապետութիւնը որեւէ պահանջ ներկայացնէ Հաթայի համար, Թուրքիոյ կառավարութիւնը նկատի պիտի չառնէ եւ պիտի մերժէ զայն : Արաբ Միացեալ Հանրապետութեան Անգարայի դեսպանը, այս առթիւ Արտաքին Նախարարութեան հրաւիրուեցաւ ուր իրեն «վճռական» լեզուով յայտարարուեցաւ թէ — «Թուրքիա չէ խորհած իր Մայր Հայրենիքի հողերէն ամենադոյզն դիջում մը ընել » :

Այս խնդրին առթիւ խիստ բողոքագիր մը յանձնուեցաւ դեսպանին :

Օրէ Օրին

ԽՆԴԱԼՈՒ ՕՐ

Կարծեմ ժամանակ է որ Խնդալու Օր մը սահմանենք : Ունինք Մշակոյթի Օր, Մանուկներու Օր, Ծոմապահութեան Օր, եւայլն : Ինչո՞ւ չունենանք Խնդալու Օր մը, քանի որ շատ եղան մեր լալու Օրերը :

Կ. Գէորգեան համաձայն է ինծի եւ նոյնիսկ կը թուի թէ կ'ուզէ Խնդալու ոչ թէ Օր, այլ Խնդալու Տարի մը սահմանել : Արդարեւ իր վերջին հրատարակութիւնը, որ դեռ նոր հասաւ Պէյրութէն, իր 512 էջերով եսկայ հատոր մը, կը ծառայէ խնդացնելու ամբողջ տարի մը : Որքան կարդաք, այնքան կը խնդաք : Ոչ կարդալով կը հատնի գիրքը, ոչ ալ խընդալով կը հատնի խնդալու ձեր ախորժակը :

Բայց խնդալը խնդալու համար չէ որ արժէք է : Կ. Գէորգեան կը հաստատէ թէ խնդալը… «դեղագիր է առողջ եւ կենսունակ պահելու համար մարդը » :

— « Այս բնորոշումը, կը շարունակէ *Խինդ ու Ժպիտ* հատորին հրատարակիչը, ունի իր բնախօսական ու հոգեբուժական բացատրութիւնը : Շատ մը մարդիկ, առողջապահական նկատումներով, մկաններու կամ շնչառութեան մարզանքներ կ'ընեն ամէն օր : Ոչ ոք սակայն կ'անդրադառնայ խնդալուն ընծայած բնախօսական առաւելութիւններուն : Երբ խնդացած պահուն դիտենք մեր դէմքը հայելիին մէջ, պիտի նկատենք որ բացառիկ փայլ մը կը ստանան մեր աչքերը, կը լայննան ռունգերն ու թոքերը, եւ հաճելի պրկումի մը կ'ենթարկուին մեր ջիղերը. Այսպէսով, արեան շրջանն է որ կ'արագանայ մարմնոյն մէջ եւ յաւելուածական օդ կը մտնէ թոքերէն ներս : Բնախօսական այս վիճակն ալ կը ստեղծէ հաճելի զգայութիւն մը կամ տեսակ մը հոգեկան թեթեւացում, որ այնքան կարեւոր է ու փրկարար՝ մարմնապէս տկար եւ հոգեպէս ընկճուած մարդոց համար :

Այս նկատումով է որ բրիտանական Պի – Պի – Սին կամ ձայնասփիւռը, օրինակի համար, հաստատած է հիւանդանոցներու հիւանդներուն սահմանուած շաբաթական զուարթ ձայնասփռում մը, որ կը սկսի «Քիփ սմայլինկ», այսինքն «խնդացէք» նշանաբանով : Այստեղ, արդէն, խնդալը կը կատարէ իր հոգեբուժական դերը, լաւատեսութիւն եւ ապրելու, զուարթ ապրելու հաճոյքը պարգեւելով հիւանդներուն : Եւ խնդացող հիւանդ մը ապրիլ ուզող հիւանդ մըն է ամէն պարագայի տակ : Նշանաւոր փիլիսոփայ Ֆոնթընէլ, որ մեռած է հարիւրամեայ, իր դարաշրջանը փակելէն քիչ առաջ, կը յայտարարէր թէ իր կենսունակութիւնը պարտական էր սուրճին եւ մանաւանդ իր զուարթամտութեան : Իսկ Վիքթոր Հիւկօ կ'ըսէր միշտ. «Երբ կը խնդամ՝ 25 տարեկան եմ, իսկ երբ տխրիմ՝ կ'ըլլամ 60 տարեկան » :

Կ. Գէորգեան կ'աւելցնէ նաեւ թէ խընդալ գիտնալը կամ խնդալ կարենալը յաջողութեան պայման է կեանքի մէջ : Անձնական յարաբերութիւն ստեղծելու մէջ, համակրութիւն վայելելու մէջ, նոյնիսկ քաղաքականութեան մէջ : Այսպէս, Այզընհաուըրի խնդուքը, կ'ըսեն իր կուսակիցները, միլիոններով տոլար կ'արժէ :

Եթէ համոզուեցաք, ուրեմն 25 տարեկան դառնալու համար՝ կարդացէք *Խինդ ու Ժպիտ* :

Եթէ համոզուեցաք, ուրեմն միլիոններով տոլար շահելու տրամադրութիւն ունենալու համար՝ կարդացէք *Խինդ ու Ժպիտ* :

ԱՐԱՁ

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

*

Խմբագրատուն այցելեցին՝

1.— Տէր եւ Տիկին Պէյլէրեան, որ շրջապտոյտ մը կատարելէ ետք Գերմանիա, Զուիցերիա եւ Իտալիա, կը վերադառնան իրենց բնակավայրը, Պէյրութ :

2.— Տէր եւ Տիկին Օշին Սուրէնեան, որ նոյնպէս շրջապտոյտ մը կատարելէ ետք Գերմանիա եւ Անգլիա, կը վերադառնան իրենց բնակավայրը, Աբադան (Իրան) :

3.— Ճարտարապետ Սարգիս Պէրպէրեան, Նիժերիայէն, որ ընտանիքով արձակուրդի եկած է Փարիզ :

4.— Տէր եւ Տիկին Մահտեսեան, Կիպրոսէն, որ շրջապտոյտ մը կը կատարէ մինչեւ Անգլիա :

5.— Գ. Տէյիրմէնճեան, Պէյրութէն, որ պտոյտի ելած է Եւրոպա :

6.— Տիկին Գարտիղեան, Սանֆրանսիսքոյէն, որ շրջապտոյտ մը կատարելէ ետք մինչեւ Աթէնք, կը վերադառնայ իր բնակավայրը :

7.— Գրիգոր վարդապետ Խաչերեան, Մարսէյլէն, որ եկած է արձակուրդը անցընելու Ֆրանսայի մէջ :

8.— Գ. Զաւէն Մաքսուտեան, Կիպրոսէն :

«ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐԸ ԵԿԵՂԵՑԻ Կ'ԵՐԹԱՆ ՌՈՒՍԻՈՅ ՄԷՋ »

ԿԸ ՅԱՅՏԱՐԱՐԷ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԸ

*

Մամուլին բրած իր յայտարարութեան մէջ (Լօզան), Հայր Ալեքսիս Օսթափով, որ ղեկավարն է «դէտերու» այն պատուիրակութեան, զոր տիեզերական պատրիարքութիւնը ղրկած է «Եւրոպական օրերու» մասնակցելու համար, յայտարարած է թէ Ռուս Ուղղափառ Եկեղեցին հինգերորդ տեղը կը գրաւէ ինքնագլուխ ուղղափառ 14 եկեղեցիներու շարքին մէջ : Ալեքսիս Պատրիարքը, որ 1945էն ի վեր այդ Եկեղեցւոյ գլուխը կը գտնուի, իր կողքին ունի Սինոտ մը, բաղկացած երեք մշտական անդամներէ եւ երեք ուրիշներէ, ընտրուած կարգով ռուս եպիսկոպոսներէ :

Ռուսաստան բաժնուած է 73 թեմերու եւ կրօնական դասը ունի 35 հազար փոփեր : Կան ութ դպրեվանքեր եւ երկու կաճառներ : Մոսկուայի մէջ երկու հարիւր ուսանողներ կան որ աստուածաբանութեան կը հետեւին, իսկ Լենինկրատի մէջ՝ 500 : « Ռուս ուղղափառ եկեղեցին, մաս չի կազմեր տիեզերական խորհուրդին, յիշած է Հայր Օսթափով, բայց ուշիուշով կը հետեւի անոր աշխատանքներուն : Մեր ներկայութիւնը, հոս, ցոյց կուտայ այն հետաքրքրութիւնը, զոր կը բերենք տիեզերական շարժումին » : Հայր Ալեքսիս աւելցուցած է — « Մեր եկեղեցին քաղաքականութեամբ չի զբաղիր : Կ'աղօթէ խաղաղութեան համար : Մեր պարտականութիւնն է քարոզել խաչուած Յիսուսի համար» : Շեշտած է թէ երիտասարդութեան կրօնական կազմակերպութիւն չկայ Ռուսաստանի մէջ, թէ աստուածները շատ են եւ քարոզչութիւն կ'ընեն ժողովուրդին մէջ : «Հոս, տեսանք թէ եկեղեցիները շատ չեն, յաճախեր : Մեր մօտ, երիտասարդները եկեղեցի կուգան եւ եկեղեցիները երբեք պարապ չեն : Օտարականները, որոնք մեզի կ'այցելեն, զարմացած են որ այդքան հաւատացեալներու կը հանդիպին » :

ՎԵՀ. ՎԱԶԳԷՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԲԱՑ ԿՈՆԴԱԿԸ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Վերջին հաշուեկշիռով, Վեհ. Վազգէն Կաթողիկոսի Կոնդակին գլխաւոր մտահոգութիւնը կը կայմէ Ս. Էջմիածնէն բաժնուելով Կիլիկիոյ Աթոռին միացած Թեմերուն հարցը: Սրբազրոշմ Կոնդակը արտասահմանի այդ Թեմերուն կ'ակնարկէ «Պառակտուած Թեմեր» եւ «Միացեալ Նահանգներու, Իրանի եւ Յունաստանի բաժանեալ հաւատացեալներ» կոչումներով: Եւ հասկցնել կ'ուզէ որ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան հետ իր «համերաշխութեան» պայմաններէն մէկն ըլլայ հաւանաբար, այդ Թեմերուն վերադարձը Ս. Էջմիածին, «Նուիրապետական Աթոռներու պատմական իրաւասութեանց լոյսին տակ»:

Հարկ է այս կացութիւնը եւս դիտել առանց նախապաշարումի:

Նախ՝ իրողութիւն է, որ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնը երբեք նախաձեռնողը չէ եղած՝ իրեն Էջմիածնի Թեմեր կցելու, ոչ ալ երբեք այդ Թեմերը իր հովանիին ներքեւ առած է՝ Ս. Էջմիածնի վրայ «ճնշում բանեցնելու» նպատակաւ: Այլ իւրաքանչիւր Թեմի սահմանադրական օրինաւոր ժողովներն են որ յանուն իրենց Թեմի ժողովուրդին՝ այդ ուղղութեամբ պաշտօնական որոշում տուած են, իրենց ներկայացուցած հաւատացեալ ժողովուրդը փրկելու համար տարիներու եկեղեցական ու հոգեւոր զրկանքներէ:

Երկրորդ՝ կարեւոր է նշել, որ եթէ բաժանումի շարժում մը գոյութիւն ունի, զայն սկսողները եղան Կիլիկիոյ Կաթողիկոսարանի ընդդիմադիր «Համախմբականները»: Անոնք էին որ երբ տեսան թէ չեն կրնար իրենց կամքը պարտադրել Կաթողիկոսարանին, սկսան ոչ միայն վարկաբեկումներ ընել մամուլով ու ժողովրդային հաւաքոյթներով, այլ եւ համարձակ յայտարարել՝ թէ պիտի բաժնեն Կիլիկեան Թեմերը: Ցպակսեցան աղաղակներ որ իրենց իմաստութիւն թելադրեցին բանլոյ.

«Զըլլայ երբեք որ Եկեղեցին բաժնելու խօսքը ձեզմէ լսուի: Եթէ դուք յաջողիք Սուրիոյ ու Լիբանանի մէջ չորս եկեղեցի բաժնել Կիլիկեան Աթոռէն, Արտասահմանի մէջ ուրիշ քառասուն եկեղեցիներ պատրաստ կ'ըլլան միանալու Կիլիկիոյ: Զըլլայ երբեք որ Եկեղեցին բաժնելու սկզբունքն ու արարքը ձեզմով հաստատուի»:

Բայց ընդդիմադիրներ՝ իրենց հրահրեալ զգացումներով քշուած՝ հանրաքուէի դիմեցին, ու ծանուցին, թէ իրենք արդէն իրագործած են բաժանումը, եւ Իշխանութեանց դիմած են զայն օրինականացնելու համար:

«Հայ Եկեղեցւոյ միասնականութեան սպառնացող ձգտումներն ու ծրագիրները», ուրեմն, որոնց կ'ակնարկէ Վազգէն Ա.ի Կոնդակը, Կիլիկիոյ Աթոռին կողմէ չէր որ մշակուեցան, այլ այս Աթոռին դէմ գործողներու անսուրբ մտայնութեան մէջ զարգնուեցան: Վեհ. Վազգէն Կաթողիկոս ինք անձամբ տեսաւ Պէյրութէն մեկնումին օրը, թէ իր ակնարկած «Ալեկոծեալ կիրքերը» հրահրողները եւ փողոցային ցոյցեր կազմակերպողները որո՞նք էին՝ Եկեղեցականներուն դէմ:

1956 Յուլիսի սկիզբը, Կիլիկեան Եպիսկոպոսական դասուն կողմէ մշակուած համաձայնագիրը յօդս ցնդելէ յետոյ, Ս. Աթոռիս Գահակալը յատակ եւ մեկին կերպով զգուշացուց Խադ, Փառէն եւ Դերենիկ Եպիսկոպոսները անջատողական որեւէ շարժումէ, յայտնելով թէ նման շարժում մը միշտ ի վնաս Էջմիածնի կ'ըլլայ, եւ ոչ թէ Կիլիկեան Ս. Աթոռին:

Ահա թէ ինչպէս «Համախմբականներ» մէջտեղ նետեցին եկեղեցին բաժնելու սկզբունքը, եւ մերժելով Անթիլիասի վեց եպիսկոպոսներու համաձայնագիրն ալ, առիթ եւ արդարացում տուին որ երկար տարիներով հոգեւոր զրկանքի տակ ապրած Արտասահմանի Հայ Գաղութներ եւս նոյն սկզբունքով խնդրեն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան հովանին. Իսկ այժմ, նո՛յն մարդիկը որոնք բաժնելու սկզբունքն ու գործը ծրագրեցին ու հետապնդեցին բայց չյաջողեցան, նոյն այդ մարդիկ ելեր են այսօր աղաղակ կը բարձրացնեն՝ որպէս թէ Կիլիկիոյ Աթոռը իրեն կցած ըլլայ Էջմիածնի Թեմերը: Ու նախապզալով անշուշտ թէ կրնան տակաւին ուրիշ գրկեալ Թեմեր եւս խնդրել նոյն հովանաւորութիւնը, շատոզ գործի անցած են՝ պայմանադրելու այդ Թեմերուն վերադարձը որոնք իրենց ժողովրդային ազատ կամքով եւ հոգեւոր սնունդ ստանալու բուռն փափաքով եկած խնդրած են Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան հովանին:

Եզրակացուցիչ տեսութեամբ, բոլորովին անտեղի է, եւ Հայց. Եկեղեցւոյ նուիրապետական յարաբերութեանց դուրս փորձ մը՝ սակարկութեան այն ոգին որով գրուած է Վեհ. Վազգէն Ա. Կաթողիկոսի 25 Ապրիլի հրապարակային Կոնդակը, «փոխադարձ զիջումներ» եւ նման պայմանադրութիւններ բանաձեւելով:

Ս. Էջմիածին, Կիլիկիոյ ներքին խնդիրներով եւ Սփիւռքեան Թեմերու իրաւակարգով մտահոգ ըլլալէ աւելի, հարկ էր որ մտահոգ ըլլար Ամենուրեք Քրիստոնէական մեր Ս. Կրօնքին եւ Հայց. Ս. Եկեղեցւոյ զօրացման ու բարգաւաճման գործերով...:

Թող ոչ մէկ սրտայոյզ բանաձեւ անտեսել տայ մեզի սա իրողութիւնը, թէ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնը չէր ընդդիմութիւն ու պայքար բացողը, պայմաններ նախադրողը, պահանջներ ծանուցողը, որպէսզի այժմ ալ կանչուի սակարկութիւններ ու զիջումներ կրելու: Ջիջումի ու համերաշխութեան յորդորները կ'երթան՝ ուրեմն՝ անոնց հասցէին, որոնք, հակառակ Վեհ. Զարեհ Ա. Կաթողիկոսի հայրական սիրոյն, բաժնուեցան զայէն, խոր վիշտ պատճառելով իր բարի սրտին: Ու նոյնպէս այսօր՝ ան իր զաւակներէն ոեւէ մէկուն «պայման» չի կապեր Ս. Հոգւոյն շնորհքները բաշխելու: Ներող հօր մը պէս՝ կը սպասէ միայն որ անոնք տուն վերադառնան ու խոստանան հաւատարմութիւն, եւ գործ ու պարտականութիւն ստանձնեն պարկեշտօրէն, ի վերաշինութիւն Ազգիս Հայոց եւ ի պայծառութիւն Ս. Եկեղեցւոյ:

Ի՞նչ է արժէքը Ս. Էջմիածնի յարուցած սա չորս տարիներու ծեծղայի ու պղինձի աղմուկին, երբ այնքան սիրոյ գործ կայ կատարելիք ամէն տեղ, ի՞նչ աւելորդ խօսքեր են՝ թէ ո՞վ է դերաղաս, ո՞վ ստորադաս, երբ բոլորն ալ կանչուած են նոյն ծառայութեան:

Էջմիածնի Հայրապետը պատճառներ շատ ունի ուրախանալու, թէ՝ հակառակ Արտասահմանի կլանիչ փոթորիկներուն՝ կանգուն ու գործօն կը մնան Կիլիկիոյ Աթոռը եւ Թեմական կազմակերպութիւնները, որոնք գործնապէս՝ առանց ձեթի չեն թողուր Լուսաւորչի Կանթեղը, այլ մշտապէս յառաջ կը տանին Սահակ-Մեսրոպի «Գործ մշակութեան»ը: Վեհ. Վազգէն Ա. Կաթողիկոս պէտք է երջանիկ զգացումներով ողջունէ Կիլիկիոյ անարգած Միաբանութիւնը, որոնք՝ որպէս քաջ հովիւներ՝ բարձր կը բռնեն Լուսաւորչի Աջն ու Քրիստոսի Խաչը, աշխարհի հեռաւոր այն անկիւններուն վրայ ուր ... հասնիր Իր ձեռքերը:

Եթէ Նորին Վեհափառութիւնը առաքելական սիրոյ ու ծառայութեան այս ... ոակէ... գլուխ հարցերը, կը փոխարէն արուեստականներէն ստեղծուած այլ միւս ընդդիմութիւնները, կը զգայէն սակարկութիւններն ու պայմանադրութիւնները, ու խաղաղ պայծառութեամբ՝ Ան կը յայտնէր յարգանքի, սիրոյ ու գործակցութեան խօսքեր, որոնց կը սպասէ Կիլիկիոյ Վեհ. Կաթողիկոս կարելիութիւն գտնելու համար Հայց Եկեղեցւոյ ընդհանուր հարցերը միասնաբար խորհրդակցութեան ու գործի ... ընելու, ի խաղաղութիւն Ազգիս մերոյ ի պայծառութիւն Ս. Եկեղեցւոյ եւ ... փառս Աստուծոյ, որոյ խոնարհ սպասաւորներ են բոլոր Հայ Եկեղեցականները:

Ապահով միա՛կ ճամբան օրինաւորութեան ճամբան է:

(Խմբագրական՝ ՀԱՄԿ)

ՀԱՒԱՏԱՒՈՐ ԸՆԿԵՐԸ

(ՓԱՐԹԱՄ ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ)

Ամրան այս տաք օրերին, ցուրտը համակել է մեր հոգին: Տերեւաթափը շարունակւում է:

Հայոց տառապանքի անկրկնելի զինուորները, առաջատարները հաւաքած, ջախջախուած նաւակների պէս, մէկիկ-մէկիկ մեկնում են անվերադառնալի ճամբայով, Հայոց ծով կարիքներն անկատար ձգելով:

Գնում են գործը կիսակատար ձգող որմնադիրների պէս, խռոված Աստծուց, մարդկանցից, անարդարութիւնից:

Ի՞նչ հսկաներ ծնեց Հայոց Աշխարհը 19րդ դարու վերջը ու 20րդի սկիզբներին: Հսկաներ, որոնք մահը արհամարհելով՝ Հայոց նոր կեանքը կերտեցին: Շատերը նրանցից ընկան ռազմի դաշտում, ուրիշները անմռունչ կառափնատ բարձրացան, բիւրաւորներ տասնեակ տարիներ հոգեպէս հրկիզուեցան, ի գին Հայութեան ազատութեան ու անկախութեան:

Հոյակապ մի սերունդ, որ ոչ փառք փնտռեց, ոչ աթոռ, ոչ հանգստաւէտ կեանք, այլ կամաւոր տառապանք ու զոհաբերութիւն:

Մի սերունդ, որ ամէն ինչ տուաւ յանուն հնամեայ մեր ժողովուրդին, Հայրենիքի փրկութեան, վերակենդանացման, վերանորոգման:

Ազգերի ազատագրման պատմական այս ժամանակաշրջանին, երբ տակաւին ժողովուրդներ կան, որոնք գիտակցութիւն չունին ազատութեան վեհութեան ..., ժողովուրդը, դարերի ողջակէզ, առաջիններից մէկն եղաւ, որ ազգովին, բանուորից մինչեւ գիւղացի, մտաւորականից մինչեւ չարքաշ արհեստաւորը, խիզախօրէն տարփողեց ազատութիւնը:

Բազմահազար լաւերը վիճակուեցան զոհուեցին յանուն մեր ազատութեան ... այսօր հայ ժողովուրդը եթէ ֆիզիքապէս դեռ չի ազատագրուել բռնակալների ճիրաններից, հոգեպէս հոս արդէն ազատագրուել է ստրուկի շղթաներից:

Յեղափոխական կուսակցութիւնները առաջին հերթին եւ գլխաւոր դերով Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը կարողացան ... դեփոխել, վերակերտել Նոր Հայր, ազատութեան, անկախութեան անմռունչ ... խոյեան՝ այսօրուայ Հայը:

Ընտրեալները, շինական, բանուոր, մտաւորական, կամովին դէպի մահ քալեցին, որ վերածնուի Հայոց Հայրենիքը, Հայը, որ վերակենդանանայ Հայոց շքեղ պատմութիւնը, որ գոյատեւէ հոյակապ ընդունակութիւններով օժտուած մեր ժողովուրդը:

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը կարողացաւ մագնիսացնել մարդկանց, կռփել խիզախ նուիրեալներ: Նա դաստիարակեց վահագնեան ամբողջ մի սերունդ, հպարտ, վեհ, գաղափարապաշտ: Խոնարհ շինականներից ստեղծեց անվեհերների մի բանակ: Քաղաքի բնակիչներից՝ գործարանի գինուորներ, գործիչներ, քարոզիչներ:

Դաշնակցութեան դինուորագրեալները հոծ մեծամասնութեամբ եղան իրենց եւ մոռացած անհատներ, կամաւոր նուիր-

ՈՐՍՈՐԴԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ

ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԶՂՋՈՒՄԻ ԵՐԵԿՈՅ

Միշղն ասած, էդ անխիղճ բանը իմ կամքից անկախ կատարուեց, — շարունակեց Համօն, — գառներին չէի նկատել. միայն այն տեսայ, որ Արէնու վերեւի ժայռի գլխով մի ոչխար է փախչում: Հեռու էր, իսկի չհասկացայ էլ, թէ մայր ոչխար է: Կրակեցի՝ քարափով վեր ընկաւ՝ յետեւից էլ երկու գառ... Թէ ոնց կենդանի մնացին՝ չհասկացայ: Գլորուելով ցած եկան, խփուեցին քարափի տակին ու ջարդուած, փշրուած սկսեցին շարժուել դէպի իրենց մայրը... Մի կերպ հասան, հոտոտեցին, պտտուեցին չուրջը, լիզեցին մէջքը, վիզը, իսկ նա անշարժ ընկած էր:

Ես քարացած նայում էի ու զղջում իմ կրակոցի համար, շատ էի զղջում: Մէկ էլ տեսնեմ ընկերս հրացանը մեկնեց դէպի գառները: Դա որ գառների վրայ մեկնեց, ես էլ մօսինս թեքեցի դրա վրայ.

—Որ կրակել իս՝ ես էլ քեզ եմ խփելու, — որոտացի ես:

Կարծեց կատակ եմ անում: Բայց որ հրացանն իջեցրեց ու նայեց մթնած աչքերիս, նա գնաց՝ իրեն-իրեն փնթփնթալով.

— Գիժ է, տո...

Սպաննուած ոչխարին տուն ւարանք, բայց այս անգամ ես էն տրամադրութեամբ գիւղ չմտայ, ինչպէս սովոր եմ մտնել յաջող որսից յետոյ: Ընկճուած էի ու ամաչում էի մարդկանց աչքերին նայել, կարծես մեծ յանցանք էի գործել. Ցետոյ մտածեցի, թէ՝ ոչինչ, ժամանակի հետ կ'անցնի սրտիս կսկիծը, բայց յետագայ օրերին սիրտս աւելի մղկտաց, երբ իմացայ, որ էն եթիմ գառները սոված-ծարաւ մայելով չրջում են Մեծ Քարի տակ, այնտեղ, ուր իրենց մայրն էր ընկել արիւնաթաթախ... Երկու շաբաթ էր չէին հեռանում էդ կողմերից եւ մայելով իրենց կորած մօրն էին կանչում...

Այսպէս, խոստովանութեան ու զղջումի այդ երեկոյեան որսորդներն իրենց սրտերը դատարկեցին: Լսում էի նրանց ու մտածում, որ արիւն թափող այդ մարդիկ նոյնպէս խիղճ ունեն: Եւ ինչ լաւ է, որ նրանք զուրկ չեն այդ ազնիւ զգացմունքից: Խղճի ձայնը, կարծում եմ, այն աներեւոյթ ուժերից է, որ պահպանում է մեծ կենդանական աշխարհի մնացորդները: Չլինէր ճակատագրական պահին որսորդի ձեռքը ետ տանող այդ ուժը՝ կենդանի արարած չէր մնայ բնութեան մէջ...

ԽՈՒՍՏՈՒՓԸ ՇՐՋԱՊԱՏՈՒԱԾ

Ինձ ասացին, որ նկարիչ Սաքօ Մանդասարեանը չքեղ ճաշկերոյթ է տուել իր հայրենի Վաչաղան գիւղից Երեւանում ուսանող երիտասարդների պատուին:

— Գիտէ՞ք ինչի եմ հաւաքել ձեզ, — վերջում հարցրել է նա:

— Հաւաքել ես կարօտդ մեզնից առնես, — կատակի է տուել մէկը:

— Դա իր հերթին... ձեզ հրաւիրել եմ խնդրելու, որ գիւղ գնալիս չանհանգստացնէք Խուստուփի քարայծերին...

Այդ խօսքը տպաւորութիւն է գործել Ղափանցի ուսանողների վրայ, դեռ ինչն է յուզում է իրենց սիրած նկարչի սիրտը.

Կարծում եմ այդքանը բաւական էր, որ ես իսկոյն քայլերս ուղղէի դէպի Կիեւեան փողոց, որի նոր շէնքերից մէկի չորրորդ յարկում տեղաւորուած է նկարչի արուեստանոցը: Հետաքրքիր է, ի՞նչ ստեղծագործելիս կը լինի մի մարդ, որ յատուկ ճաշկերոյթ է տալիս... վայրի կենդանիներին պաշտպանելու նպատակով: Պէտք է որ բնութեան սիրահար մէկը լինի, — ճանապարհին մտածում էի ես:

Սիրահար եւ ինչ սիրահար... Արուեստանոցի դուռը բացելուս պէս կարծես դէմքիս փչեց Կապուտչուղի անապական զովը եւ իրենց փառահեղ տեսքով դէմս ելան Զանգեզուրի վսեմ լեռները, որ Ղափանի ձորերից վեր գնալով՝ բարդ դարսուել են իրար ուսի եւ իրենց ապառաժոտ կատարները մխրճել երկնի լազուրը.

Հայրենի բնութիւնն էր թագաւորում այդ արուեստանոցում՝ իր վեհ ու ... շքեղ գոյներով: Եւ նրան վերափոխող ու գեղեցկացնող մարդը, որ ահա մի ... հանքայրոյթ դառած՝ ծակել է լեռն... Նրա ընդերքում պահուած հարստութիւնները է հալում, մի տեղ շինարար դառած՝ ճամբայ է գցում ապառաժների ... կատով, մի այլ տեղ հովիւ դառած՝ ... բուրխ կանաչին փռել է հանրային նախիրներն ու հօտերը...

Նիհար ու ջղոտ մատների մէջ վրձին պահած, երկար ու սաթի նման մազերով, ածուխի նման սեւ ու հրացայտ աչքերով մի երիտասարդ լուռ հետեւում էր դէմքիս արտայայտութեանը, ուր ... շուշտ նա հիացմունք էր կարդում ... ես հիացած էի ու կարկամած:

Այդպէս էլ իմ չուրթերից ոչինչ ... նկարիչը իր գործերի մասին, բայց ... էի, որ ներքուստ հրճւում է:

Ծանօթացայ, զրոյցի բռնուեցինք

— Որսկան Վաչագի սիրած վայրերն են իմ կտաւների վրայ, — բացատրեց ինձ նկարիչը՝ ձեռքի մի լայն շարժումով լեռները ցոյց տալով, — Դուք երեւի չգիտէք, որ ձեր գրքերում նկարագրուած Ղափանցի Վաչագը իմ մօրեղբայրն է, — աւելացրեց նա:

ՎԱԽՏԱՆԳ ԱՆԱՆԵԱՆ

(2 Շար.)

...ներ, ողջակէզներ :

...Դաշնակցական իր վերա-
...ժամանակութիւնը բերաւ ի սպաս
...պաշտպանական գաղափարների իրականաց-

...ներ մնան անշիրիմ, ուրիշների
...ներ խսկ մոռացուեցան, կամ բնաւ
...չէին, սակայն գաղափարը անվրէպ
...կից հրկիզել գիտակից սերունդ-
... ու նորերը շարան-շարան եկան լը-
...մնները մեկնողներու շարքերը

...շատերից մէկը՝ ընկեր Փարթամ
...էր: Հասակ առած գեղա-
...վարի ափերում, ուր կեանքն
...րապարեր էր ու հեշտալի, ըն-
...Փարթամը նախընտրեց վտանգը,
...գնահատութիւնը: Նա կամովին
...Դաշնակցութեան, Հայութեան
...անպարտ Նեմեսիսին, կռուելու չարի,
...անութեան դէմ :

...ակուեն սպառանի, նա անվարան զին-
...րեց նուիրեալների բանակին՝ Հ.
...Դաշնակցութեան ու մինչեւ վերջին
...մահ, մնաց անխախտ հաւատա-
...ու հաւատարիմ զինուորը Դաշնակ-
...թեան :

Հայաստանի Հանրապետութեան օրհա-
...օրէնի, երբ շատերը, արտասահմա-
..., բռնած էին շուայտութեան ե-
..., նա թողեց Պոլսի հանգստաւէտ
...ու եկաւ Հայաստան: Եկաւ Հա-
..., սակայն երբեք չփնտռեց հան-
...կեանք, լաւ պաշտօն, այլ իբրեւ
...մարդ՝ գնաց այնտեղ, ուր կա-
...կար աշխատողների: Պոլսի կեանքից
..., նա ընկաւ անհրապոյր, բոլոր
...զրկանքներից անշուք, Նոր Բայազէտի
... : Առանց տրտունջի վարժուեց
...կեանքին, պայմաններին, սովորու-
...թիւններին, ու հնդարեան փիլիսոփայի
..., անվարան արեց ամէն ինչ, ժողո-
...օգտակար լինելու համար: Կար-
...եղաւ սակայն իր կեանքը նորա-
...Հայրենիքում ; Կարմիր Մարախը
...Գովկասը ու հասաւ նաեւ Հայաս-
... Բոլոր գաղափարական Դաշնակցա-
...ի պէս, լռելեայն հաշտուեց նոր
...թեան հետ, տակաւ անշեղօրէն,
...նպատակ ունենալով ժողովուրդին ու
...ին շահը :

...զինուորի պէս ծառայեց Երկ-
...նաեւ բռնակալների լծի տակ :
...ժանտախտը չհանդուրժեց սա-
...նուիրեալ զինուորներին, սկսեց հա-
...բոլորին ու կեանքը դարձաւ մըղ-
... ու դժոխք ; Կտրուած սրտով
...Փարթամը թողեց Երազների Աշ-
..., Հայաստան, ու մեկնեց արտա-
... Աստանդական Հայի ցուպը ա-
...եկաւ Ֆրանսա: Այստեղ նա մնաց
...նուիրեալ մարդը, միշտ Դաշնակ-
...թեան անկուն շարքերում: Շատերի
...հողին չծախեց յանուն փառքի,
...պաշտօնի, անունի:

...համեստ, քիչ խօսող մարդ, նա
...հրապարակը չայմիկց, երբեք
...խօսքը, եղաւ միշտ գործի մարդ :
..., անաղմուկ, նա նուիրուեց բոլոր
...գործերին, որոնք կարող էին օգտա-
...լինել ժողովուրդին: Նա եղաւ գոհա-
...ընկեր, «Արծիւ»ի սիւնը Փաշանի
..., նուիրուեց ազգային դպրոցին, ծա-
...զինութեան գործին, եղաւ անաղ-
...քարոզիչը Հայաստանի անկախու-
...թեան, սատարեց հայ մշակոյթի զար-
...ացման ու տարածման ;

Երբեք ձգտում չունեցաւ զեկավար
...հասնելու, մտածեց միշտ լինել
...ժողովուրդին հետ, լսել նրա
..., ամոքել եւ դրանով նպաստել
...հանուր գործին:

Միշտ խորհեց մնալ մէկ-օղակը ընդհա-
...աշխատանքի ու բարեխղճօրէն կա-
...իր ուսերին դրուած գործը՝
...նախորդներից մնացած ժա-
...թիւնը, Հայապահպանումը, մշա-
...վերելքը, շարքերի խտացումը,
...սերունդի դաստիարակութիւնը :
... տարիներ, անբեկանելի կամ-
..., եղաւ պարտաճանաչ Դաշնակցական,
...հաւատարմօրէն սատարող,
...կան գործին սպասարկող ու մինչեւ
...հաւատաց իր կատարած գործի յա-
...թեան : Անողոք մահը տարաւ նաեւ
..., շատերի պէս նա էլ հեռացաւ,
...ձգելով բոլորիս ուսերին դրուած
..., հայոց չիրականացած երազները ;
...փակեց, միշտ հաւատալով, որ
...մի օր, կը ծագի Հայոց ազա-
...թեան ու անկախութեան լուսափայլ
...Արշալոյսը :

...Գաղափարով առաջնորդուած բոլոր մար-

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

LA BALLADE DU SOLDAT

Դեռ քանի մը տարի առաջ ցաւով կը հաստատէինք ռուսական շարժանկարի անկումը: Սթալինեան վարչակարգը ցամքեցուցած էր արուեստագէտներուն մօտ ստեղծագործութեան ոգին: Այդ շրջանի խորհրդային ժապաւէնները՝ նկատելի սահմանները կոխած անցած էին: Այսօր ուրախութեամբ կ՚արձանագրենք որ վարպետօրէն անդին, ռուս արուեստագէտներ վերագտած են այն ուղին, զոր ժամանակին Այզէնշթայններ եւ Բուտովկիներ իրենց վաւերական տաղանդովը ընդգծած էին :

Պարզ բաղդատութիւն մը այժմու եւ սակէ քանի մը տարիներ առաջ ցուցադըրուած ռուսական ժապաւէններու միջեւ, բաւական է տեսնելու համար կտրուած ճամբան: Եր ժամանակ մը երբ սովորական երեւոյթ դարձած էր ժապաւէններու մէջ զետեղել, երկարաշունչ փառաբանութիւններ, ժողովուրդներու հայր՝ Սթալինին ուղղուած: Հիմա չկան այդ բոլորը եւ լաւ է որ այսպէս մնայ: Կրէկորի Զուքրայի այս վերջին գործն ալ դրաւական մըն է, այդ ուղղութեամբ կատարուած յառաջդիմութեան :

Այս անունը ծանօթ էր մեզի իր բեմադրած մէկ ուրիշ գործով, «41րդը» Սթալինի անկումէն ետքը պատրաստուած առաջին ժապաւէնն էր, զոր կարելի է նկատել անկիւնաքարը ռուսական շարժանկարի յեղաշրջման: Իր այս նոր ժապաւէնով, Զուքրայ կ՚արդարացնէ իր վրայ դրուած յոյսերը, այս առթիւ կ՚արդարացուի նաեւ այն ենթադրութիւնը, որ — եթէ մօքի ու գրչի կաշկանդում գոյութիւն չունենայ, ռուս ժողովուրդը կրնայ արժանի յաջորդներ տալ, Տոլստոյեվսքիներու, Թոլսթոյներու, Թուրկէնիէֆներու, Լերմոնտոֆներու, Մայաքովսքիներու եւ նմաններու փաղանգին :

Գանք «Լա Պալլատ տիւ Սոլտա»ին: Բուն զինուոր մը ակամայ կը հերոսանայ, չորս գերման հրասայլեր խորտակած ըլլալուն համար: Այս քաջագործութեան շնորհիւ կ՚արտօնուի վեց օրուան արձակուրդով՝ երթալ իր գիւղը, մայրը տեսնելու: Կամքէն անկախ պատճառներով իր ճամբորդութիւնը նախատեսուած ժամանակամիջոցէն աւելի կը տեւէ եւ

գիկ ապրում են յոյսի եւ հաւատքի ուժով ու շատ կամ ուշ նանց երազները դառնում են իրականութիւն :

Ընկեր Փարթամը եւ բոլոր հաւատաւոր Փարթամներն անէանում են, սակայն նրանց կատարած գործերը, իբրեւ հաստատուն վէմեր՝ ծառայում են մեծ երազների իրականացման: Մի օր ամբողջական Հայաստանը կը դառնայ Ազատ, Անկախ ու Միացեալ :

ՀԱՅԱՍՏԱՆՑԻ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆ

Մեծանուն հերոսին նուիրուած յիշատակի ցերեկոյթը կատարուեցաւ յատուկ լրջութեամբ եւ վայելչութեամբ, Նիսի մէջ

Հակառակ հեղձուցիչ տօթին եւ խաչա-

այդ պատճառաւ հազիւ մայրը տեսած կը ստիպուի ճակատ վերադառնալ :

Ահա նիւթ մը որուն շարժանկարի բարբառով, ՑԻհար կը կոչենք: Զուքրայի նման զգայուն արուեստագէտին համար, այս նիւթը պատրուակ մը եղած է, մօտէն դիտելու անանուն զինուորի մը նիստ ու կացը պատերազմի օրերուն եւ այդ ՑԻհար նիւթէն, յաջողած է դերազանցապէս մարդկային ժապաւէն մը դուրս բերել : Զուքրայի խոստովանութեամբ, այս զինուորին պատմութիւնը թերեւս անծանօթ ըլլայ նոյնիսկ անոր մօրը, որովհետեւ հասարակ մահկանացուները պատմութիւն չեն ունենար: Բայց այս ժապաւէնը տեսնելով, կը համոզուինք որ իսկական հերոսը ան է որ իր անունին շուրջ չունի հիւսուած առասպելներ, չունի շպար եւ չունի կոտոշ: Շարժանկարը վարժեցուցած է մեզ գերմարդկային տիպարներու. իսկ այս պարագային ոչինչ կայ արուեստական, այլ իրականութենէն առնուած ապրումներ միայն: Զուքրայի պատկերացուցած հերոսը մեծ է առանց խորդախումի: Օրինակի համար, երբ ռուս զօրավարը կը հարցնէ իրեն թէ ի՞նչպէս յաջողած է չորս հրասայլ խորտակել, ան պարզապէս կը պատասխանէ. — Վախէս: Այս պարզ եւ անկեղծ պատասխանին մէջ պէտք է փնտռել ռուսական շարժանկարի կատարած յեղաշրջումը: Ասկէ քանի մը տարի առաջ, նոյն այդ հարցումին հաւանաբար պատասխանուէր. «որովհետեւ սովետ զինուոր եմ»: Կամ նման տափակութեամբ մը :

Ժապաւէնին յաջող մասերէն մէկն ալ, այդ զինուորին ու երիտասարդ աղջկան մը միջեւ տեղի ունեցած սիրոյ արտայայտութիւններն են: Պատահական հանդիպում մը զիրար կը միացնէ այս երկու երիտասարդները: Զուքրայ առաւելագոյնս օգտագործած է այս պատահարը եւ շնորհիւ իր զգայուն Քամերային, ականատես կ՚ըլլանք, սիրոյ ամէնէն անբիծ արտայայտութիւններուն : Գլխաւոր դերակատարներուն խաղարկութիւնն ալ իր պարզութեամբը գլուխ գործոց մըն է :

«Լա Պալլատ տիւ Սոլտա»ին կարելի էր տալ «Ի յարգանս անծանօթ զինուորին» անունը, որովհետեւ ինչպէս բոցավառ շիրիմները մեռելներուն համար, այս ժապաւէնն ալ ամէնէն գովելի յիշատակարանն է որ շարժանկարը կրնար տալ հայրապետ անանուն հերոսներուն, զորս աւելի պարզ լեզուով կրնանք մարդ անուանել :

ԱՌԼԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ձեւով դաշտահանդէսին, իրմով հպարտացող եւ իր յիշատակը յարգող կոկիկ բազմութիւն մը եկած էր Յուլիս 17ին, կիրակի, Քաֆէ տը Լիոնի վերնայարկի սրահը, ուր զետեղուած էր հերոսին մեծադիր նկարը սեւ շղարշով մը եզերուած :

Պ. Շահան Զօտեան քանի մը խօսքով բացաւ հանդէսը եւ հրաւիրեց ներկաները մէկ վայրկեան յոտնկայս յարգելու հերոսին յիշատակը .

Տիկին Տիրուհի Միսաքեան, որ ներկայ էր, ներկաներու փափաքին վրայ, քանի մը խօսքով ոգեկոչեց կորիճին յիշատակը. — «Ամէնուս սիրելին էր անիկա եւ բոլորիս սիրելին պիտի մնայ մինչեւ վերջը» :

Օր. Անահիտ Պէրպէրեան յաջողութեամբ արտասանեց Եղիշէ Չարենցի «Գովք Հայաստանին» :

Մխիթարեան Միաբանութեան Աեւռի Սամուէլ-Մուրատեան վարժարանի սաներէն պատանի Սօլաքեան գողդոջուն այլ յուզիչ խօսքերով գովքը ըրաւ Թէհլէրեանին, «Երէկ Զօր. Անդրանիկը պարտք կը զգէր շինել Առաքելոց վանքը, այսօր մեզի պէտք են դպրոցներ՝ կարենալ դիմադրելու համար ճերմակ ջարդին եւ կարենալ ներշնչուելու համար Թէհլիրեաններու ոգիով» :

Նախագահը բեմ հրաւիրեց հանդէսը կազմակերպող յանձնախումբին նախագահը՝ դրագէտ Տոքթ. Հրաչ Զարդարեան, որու բանախօսութիւնը կ՚արժէր ամբողջութեամբ հրատարակել, դասախօսութիւն մը ինքնին, կուռ, յուզող եւ խանդավառող :

Պ. Զարդարեան խօսեցաւ աւելի քան մէկ ժամ, նկարագրեց այն պայմանները, որոնց ենթարկուած էր հայ ժողովուրդը: Վերլուծեց Թէհլիրեանը չարչարող եւ տառապեցնող պատճառները, հայ ժողովուրդի ջարդը, եւ մօր տեսիլքը: Ցիշեց այն մեծ կուսակցութիւնը, որ կազմակերպեց ձեռնարկը, որ կը հետեւէր ոճրագործներուն հետքերուն: Վերջապէս խանդավառութեամբ պատկերացուց մեծ հերոսը, Ցառաջէն կարդաց պարբերութիւններ՝ իր իսկ գրութեամբ, որ լուծեց մէկ միլիոն Հայերու վրէժը եւ փրկեց ազգին պատիւը քաջութիւն եւ կորով ներշնչելով յուսահատութեան մատնըւած մնացորդներուն :

Այրի Տիկին Թուրէն Զարդարեան հինգ հազար ֆրանք նուիրեց «Հայ Մշակութային Տան» Թէհլիրեան սրահին, նախագահը առաջարկեց ներկաներուն որ իրենք ալ իրենց նուիրատուութիւնը ընեն յաւերժացնելու համար անմահ Սողոմոնին յիշատակը: Եւ հաւաքուեցաւ երեսուն հազար ֆրանք քանի մը վայրկեանէն : Այս ձեռնարկով Նիսի ընտրանին ալ իր յարգանքի եւ երախտագիտութեան տուրքը տուաւ ազգային հերոս Թէհլիրեանին :

ՆԵՄՐՈՒԹ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (47)

ԿԵԱՆՔԸ ՀԻՆ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՅ

ԺԵ.

Ամերիկայից վերադարձողները յատկանշական էին եւ մի ուրիշ բանով — ունէին ոսկի ատամներ: Չկար ոչ մի ամերիկահայ, որ ոսկէ ատամ չունենար — բացարձակապէս :

Եւ այդ ոսկէ ատամը մեզանում բոնտոն էր համարւում : Եւ որովհետեւ նրանք ոսկէ ատամ ունէին՝ կարողացան ձեռք ձգել սիրուն աղջիկներ կնութեան համար :

Նրանց 99 տոկոսը դարձաւ արժանաւոր միայն ոսկէ ատամների համար: Իմ մեծ քոյրս զոհ գնաց մի ոսկէ ատամնաւորի.. Բայց ես չէի ուզենայ պատմել այս պատմութիւնը. դա ինձ մօրմոքում է, այդ յիշողութիւնն այրում է իմ սիրտը ...

Էչ Օվաննէսը (պարոն Ցովհաննէսը) երկու ոսկէ ատամ ունէր վերին ծնօտի առաջամասում: Այդ բոլոր եկողների մէջ պարոն Ցովհաննէսը չկարողացաւ աղջիկ գտնել, որովհետեւ նախ չափազանց գեբաղնահասեց իր ոսկի ատամները եւ ըսկըսեց շատ բարձրերը քիթը խոթել եւ ապա՝ պարզապէս էշ էր: —

Էչ Օվաննէսի վերադառնալուց մի քանի տարի յետոյ՝ նրա դէմքի վրայ նոր ծալքեր աւելացան, որովհետեւ միշտ ծիծաղում էր՝ իր ատամները ցոյց տալու համար: Երբ ծիծաղում էր՝ ոսկէ ատամները շատ լաւ երեւում էին, դրա համար որդեգրեց միշտ ծիծաղելու մի անճոռնի սովորութիւն: Միշտ ծիծաղելուց դէմքի վրայ առաջացան արհեստական ծալքեր :

— Պարոն Ցովհաննէս, հա՞ց ես առել,
— հարցնում է մէկը :

— Հա, հաց առել եմ, հի՛, հի՛, հի՛, հի՛ ,— ծիծաղում էր անշնորհք կերպով :

— Ի՞նչպէս ես, պարոն Ցովհաննէս :

— Աղէկ եմ, հի, հի, հի ....

Մի շատ պարզ բան — օրինակ՝ մէկն ասում էր, որ անձրեւ է գալիս .

— Հա, արդեւ կուգայ, հի՛, հի՛, հի՛..

Եւ այսպէս վերջ չունէր այդ անճոռնիութիւնը :

Էչ Օվաննէսը մեռաւ: Ամբողջ երկու ժամ, ինչ որ փորացաւից, բղաւեց, բղաւեց եւ մեռաւ :

— Էշը չկերած խոտն է կերեր, չի մարսեր, — ասում էին:

Մեռնելուց յետոյ շրթունքները փակել էին եւ, բնականաբար, ոսկէ ատամները չէին երեւում : Նրա ազգականները որոշեցին, որ թաղմանը ոսկէ ատամները անպայման երեւան: Ինչքան շրթունքները բաց էին անում, նորից փակւում էին: Ազգականներն ընկան լուրջ մտահոգութեան մէջ :

Ինչպէ՞ս անէին, որ ոսկէ ատամները երեւային :

— Հրպը ոսկի ատամներն ըլ չերեւա՞ն,
— հարց էր տալիս մօրաքոյրը :

Շատերին հարցրին, ոչ ոք չկարողացաւ մի միջոց ցոյց տալ: Վերջապէս հանգուցեալի ազգականներից մէկը գտաւ ճարը — երկու լուցկով հեռացրեց շրթունքներն իրարից եւ լուցկիները ծածկեց բեխերի ծայրով :

Թաղմանը նրա պառաւ մօրաքոյրը լաց էր լինում եւ աղաղակում .

— Վայ, ես քու ոսկի ակռաներուդ զուրբան ըլիմ ...

Եւ էչ Օվաննէսը, շրթունքները բաց, կարծես ծիծաղում էր երկնքի ջինջ կապոյտի դէմ :

×

Ամերիկահայերը վերադառնում էին երբեմն «կուլտուրական» հիւանդութիւններով (սիֆիլիս եւ այլն) եւ նրանցից ոմանք էլ չէին մոռանում իրենց նախկին ֆէոդալական սովորութիւնները :

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(Շար.)

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ
ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆ ՍՐԱՀԻՆ

Տէր եւ Տիկին Պետրոս Չպուքճեան ընկ. Գրիգոր Փափազեանի ամուսնութեան առթիւ երեսուն Ն. Ֆ. կը նուիրեն Սողոմոն Թէհլիրեան սրահին :

×

Գ. Գրիգոր Թեւանեանի յիշատակին Հաճի Նոտարեան եղբարք տասը Ն. Ֆ. կը նուիրեն Սողոմոն Թէհլիրեան սրահին : (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

×

Տիկին Ալիս Գրիգորեան եւ զաւակը, Արա Գրիգորեան 15 Ն. Ֆ. կը նուիրեն Ս. Թէհլիրեան սրահին, իրենց ողբացեալ քեռայրին եւ մօր քեռայրին, Մկրտիչ Մարտիրոսեանին մահուան քառասունքին առթիւ :

×

ՓԱՐԹԱՄ ԳԱՍՄԱՃԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Փարիզի Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբը 50 Ն. Ֆ. կը նուիրէ Սողոմոն Թէհլիրեան սրահին :

× Հ. Յ. Դ. Գանեժօ Քաչանի «Արծիւ» ենթակոմիտէն կ'ողբայ մահը իր ընկերներէն ընկեր Փարթամ Գասմաճեանի եւ ցաւակցութիւններ կը յայտնէ իր զաւակներուն եւ ընտանեկան պարագաներուն : Այս առթիւ փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրէ յիսուն Ն. Ֆ. Մշակոյթի Տան Սողոմոն Թէհլիրեան սրահին :

Գ. Թէրլէմէզեան եւ Տիկին Լերթողեան 30 Ն. Ֆ. Սողոմոն Թէհլիրեան սրահին, Տիկին Ա. Հրաչ Սարգիսեան՝ 30 Ն. Ֆ. Կապոյտ Խաչի Գանեժօ Քաչանի մասնաճիւղին, (վերջին երեք գումարները ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէն իր հիւանդ ընկերներուն այցելութեան առթիւ տասը Ն. Ֆ. ստացած է ընկեր Ն. Գալայճեանէ, որապաքինած է եւ տուն վերադարձած : Կոմիտէն արագ ապաքինում կը մաղթէ իր բոլոր ընկերներուն :

×

Փարիզի Եկեղեցւոյ դիւանը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները իր Կրթ. ձեռնարկներուն համար : Գ. Գայլօղեան (Գրօն) տասը Ն. Ֆ., Շամիկեան եւ Գառնիկեան ընտանիքները ոպ. Փարթամ Գասմաճեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 30 Ն. Ֆ., ոմն տասը Ն. Ֆ. :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»ը 8 Հոկտեմբեր, Շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ, Հինգերորդ Թաղամասին քաղաքապետարանի շքեղ սրահներուն մէջ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ — Այրի Տիկին Վարսենիկ Աշճիպաշեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ, այս Կիրակի առաւօտ Պոմոնի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ հօր՝

ԱՐՇԱԿ ԱՇՃԻՊԱՇԵԱՆԻ

հոգւոյն ի յիշատակ, անոր մահուան տարեդարձին առթիւ : Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգողները :

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ
ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Մեր ընթերցողներուն արձակուրդի ամիսները, արձակուրդի շրջան է նաեւ թերթին առաքումով զբաղող մեր պաշտօնեաներուն համար՝ որոնց կարգաւ բացակայութիւնը զգալի կերպով կը դժուարացնէ մնացողներուն առօրեայ աշխատանքը :

Կը խնդրենք մեր ազնիւ բաժանորդներէն որ, արձակուրդի առժամեայ հասցէի փոփոխութեան համար, նախընտրաբար հանեն դիմել որեւէ թղթատարական գրասենեակ :

Ընթացիկ պարզ եւ ձրի գործողութիւն մըն է, որուն գործադրութեան համար պէտք է լեցնել տեղւոյն վրայ տրամադրելի՝ հետեւեալ խորագիրով դեղին թուղթը. —

Formulaire No 755-A — ORDRE DE RÉEXPÉDITION (Changement d'adresse temporaire)

Կանխաւ շնորհակալութիւն մեր բաժանորդներուն որ պիտի ուզեն այդ ձեւով դիւրացնել մեր գործը :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Խանասորի տարեդարձը կը տօնուի, Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեանի Կրընոպլի Ենթակոմիտէի նախաձեռնութեամբ դաշտահանդէսով մը :

31 Յուլիս, Կիրակի ամբողջ օրը Սէն Նիզիէի ճամբուն վրայի դղեակին ծառաստանին մէջ :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին տեղւոյս կարող ուժերուն կողմէ :

Ճոխ պիւֆէ :

Բարձրախօսով պիտի նուագուին հայկական եղանակներ :

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի :

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

«Հերոսներու Օր»ուան առթիւ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Լիոնի եւ Տէսինի կոմիտէներուն :

31 Յուլիս, Կիրակի ամբողջ օրը Տէսին, Կապիյսօն արճարանի ծառախիտ պարտէզին մէջ :

Գեղարուեստական բաժին, բարձրախօսին վրայ հայկական երգ ու նուագ :

Ճոխ պիւֆէ, շամփուրով խորոված, առատ ուտելիք եւ ըմպելիք, գիները դիւրամատչելի :

Կը խօսի ԸՆԿԵՐ Մ. ՄԻՐՁԷ :

Օրուան խօսնակ Ընկ. Կ. ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ

Լիոնի հանրակառքը կը մեկնի Փլաս

Կիշառէն ժամը 9·30ին, անձրեւի պարագային ապահով վայր :

Hotel Splendid - Laffrey (Isére) ՕԳՈՍՏՈՍ 1 - 31

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐ

1000 մեթր բարձրութեան վրայ, գեղատեսիլ լիճի մը ափին, բոլոր յարմարութիւններով օժտուած մեծ պանդոկի մը մէջ : Խաղաղաւէտ եւ լողանք : Խմբական պտոյտներ, դասախօսութիւններ եւ գեղարուեստական երեկոյթներ :

ՕՐԱԿԱՆ 8·50 Ն. Ֆ.

Արձանագրութեանց համար դիմել Շաբաթ օրերը՝ 17 Րիւ Պլէօ, կէսօրէ վերջ ժամը 2 - 6 :

ՆԻՍԻ խումբին համար արձանագրուիլ Օր. Շաքէ Գաբրիէլեանի մօտ, 19 Գա Մանեան, Նիս :

ԳԱՐԱՌ, Լիոն.— Պէրպէրեան Ժ. 39, Rue Dunoir LYON 3

ՏԷՍԻՆ.— Լիւլէճեան, 16, Rue Coli

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Ժ. Փիլիկեան, 8, Rue J Vergnette

ՎԻԷՆ.— Կարապետեան Rue Mort Arnaud

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Գըլըճեան, 18 Rue Thubaneau

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ
ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ

■

Կազմակերպուած Համախարբ. Հայր. Միութեան Կարտանի մասնաճիւղի կողմէ : Այս Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Մոլիէռի ծառախիտ անտառին մէջ եւ պաղ աղբիւրին մօտ :

Փափաքողները հոն պիտի գտնեն շամփուրով խորոված եւ զանազան ըմպելիներ :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին : Բարձրախօս, երգ, պար, արտասանութիւն :

Մուտքը ազատ է :

Սիրով կը հրաւիրուի գաղութիս եւ շրջաններու հայ հասարակութիւնը անխտիր :

ՈՂԲԱՑԵԱԼ ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆԻ ՍԳԱՀԱՆԴԷՍԸ 6 Նոյեմբեր, Կիրակի կէսօրէ վերջ, Սորպոնի մէջ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Վալանսի մէջ Հերոսներու օրը, 31 Յուլիսին, Կիրակի օր : Մանրամասնութիւնը յաջորդով :

×

Աղքատախնամի տարեկան պարահանդէսը Ժորժ Ե.ի շքեղ սրահներուն մէջ, Կիրակի, Հոկտեմբեր 30ին, ժամը 17էն 24 :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

1960 - 1961 տարեշրջանի արձանագրութիւնները բացուած են : Արձանագրութեան համար դիմել վարժարան, 1 Պուլ. տիւ Նօր, Լը Րէնսի :

ՀԵՌԱՁԱՅՆ 927 - 01,72

Հ. Յ. Դ.
ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 20·30ին, Յոյներու սրահը :

Կարեւոր օրակարգ :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Բ. խումբը կը մեկնի Օգոստոս չորսին արձանագրուած պզտիկներու ծնողքներէն անոնք որ դեռ չեն լրացուցած վերջնական պայմանները, պէտք է շուտով ներկայանան 5 Րիւ Մէյրան, Հեռ. Թրինտէ 27 - 35 :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի երկրորդական կրթութիւն եւ կարենայ դասաւանդել վարժարանին մէջ : Բնակութիւն եւ սնունդ ապահովուած են :

Մանրամասնութեան համար դիմել որ Նորէնութեան : 1, Պուլվ. տիւ Նօր, Լը Րէնսի, Հեռ. 927–01,72 :

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 Téléph : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր. ,վեց-22Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 28 ՅՈՒԼԻՍ

JEUDI 28 JUILLET 1960

Լ՛ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8869 36EME ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4661

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ՎԷԹՕ ԴՐԱՒ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԱՌԱՋԱՐԿԸ ՄԵՐԺՈՒԵՑԱՒ

Ապահովութեան Խորհուրդը շարունակեց քննել ամերիկեան օդանաւի հարցը : ...ծանօթ է «Էր Պէ 47» վար առնուած էր Յուլիս մէկին : Խորհրդային Միութիւնը կը պնդէր որ ամերիկեան օդանաւը խորհրդային սահմանները անցած էր եւ հոն է որ վար առնուած է : Մ. Նահանգները, ընդհակառակն, կը պնդեն թէ իրենց օդանաւը վար առնուած է միջազգային ջուրերուն վրայ, որոշ ժամանակ մը հետապնդուելէ ետք խորհրդային օդանաւերու կողմէ որոնք կ'ուզէին որ ...իր ճամբէն եւ մտնէ խորհրդային սահմաններէն ներս :

Ապահովութեան Խորհուրդի առջի օրուան նիստին՝ Ամերիկայի ՄԱԿի մնայուն պատուիրակը՝ Քապոթ Լաճ լուսանկարներով եւ քարտէզներով ուզեց ցուցնել որ խնդրոյ առարկայ օդանաւը միջազգային ջուրերուն վրայ կը գտնուէր երբ խորհրդային հալածիչներ, հետապնդելով կրակած ու վար առած են զայն : Այս առթիւ բուռն փոխասացութիւններ տեղի ունեցած էին, Ամերիկայի եւ խորհրդային պատուիրակներուն միջեւ :

Նոյնիսկ, խորհրդային պատուիրակը «կեղծ եւ շինծու» նկատած էր Ամերիկայի ներկայացուցած փաստերը : Քապոթ Լաճ. Ամերիկայի պատուիրակը առաջարկած էր քննիչ յանձնախումբի մը կազմութիւնը : Խորհրդային Միութիւնը մերժեց :

Ապահովութեան Խորհուրդի վերջին նիստին՝ Արժանթինի ներկայացուցիչը, ...դիտել տուած է թէ հիմնական ...տարբերութիւն կար երկու երկիրներու ...տեսակէտներուն միջեւ : Մինչ Ամերիկա առաջարկէ անկողմնակալ քննութեան ...ձեռնարկել, անդին Խ. Միութիւնը կը մերժէ :

Իտալիոյ ներկայացուցիչը՝ Օրթոնա ...նկատած է Խորհրդային տեսակէտ... այս առթիւ յայտարարած է թէ ...Խորհրդային Միութիւնը «հաւատքի հին ժամանակներու պաշտպաններուն» դիրքը ...է. Արդարեւ, իրաւունք կուտայ ...իրենքին՝ վար առնելու օդանաւեր, ...Քոնկոյի մէջ, պաշտպանելու ...իրաւունքները զրկելով Մ. Նահանգներուն վրայ եւայլն : Այս քաղաքականութիւնը շատ վտանգաւոր է գիտել ...է ան : Առաջարկած է որ Միջազգային Կարմիր Խաչը յարաբերութեան մէջ մտնայ վերի բանուած ամերիկացի օդաչուներուն հետ :

Ալբ. Զինաստան, Թունուզ, Սէյլան եւ Էքուատոր, բոլորն ալ անդամ Ապահովութեան Խորհուրդին, համաձայն գտնուած են ամերիկեան եւ իտալական առաջարկներուն :

Խորհրդային Միութիւն եւ Լեհաստան ...այլ արտայայտուած են : Քուէարկութեան ընթացքին՝ Խորհրդային Միութիւն ...վէթօ դրած է : Այս ձեւով կը մերժէ Ամերիկայի քննիչ յանձնախումբ մը ...կազմելու առաջարկը, քանի որ Խ. Միութիւն վէթօ գնելու իրաւունք ունի :

Ապահովութեան Խորհուրդի կանոնադրութեան համաձայն, ...որ 2ի դէմ 9 ձայնով ...մը անցնի, երբ դէմ քուէարկութեան մէջ մեծ պետութիւն մը կայ որ ...իր իրաւունքը կը գործածէ : Խորհրդային 88րդ վէթօն էր :

...ՄԱԿի խորհրդային պատուիրակը՝ ...Սոպոլեւ որոշ տագնապի մը ...տեւանքով, հիւանդանոց փոխադրուեցաւ ...առթի օր :

(Լուրերու շար-ը կարդալ Դ. Էջ)

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

ԻՆՉԵՐ ԿԸ ԳՐԵՆ ԹՈՒՐՔ ԹԵՐԹԵՐԸ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն (Յուլիս 24-25) կը քաղենք հետեւեալ լուրերը .—

Եէնի Սապահ «Հայ համայնքը Կիւլպէնկեանի ութսուն քիլօ ոսկին կը հարցնէ» խորագրին տակ կ'անդրադառնայ վերջերս լոյս տեսած տեղեկատուութեանց (հայերէն եւ թրքերէն թերթերու մէջ) : Մարմարա տալով այս լուրը կ'աւելցնէ .— «Եէնի Սապահ իր գրութեան աղբիւրը ցոյց կուտայ հետեւեալ կերպով «Ժողովուրդի Ձայն» օրաթերթը, որ քաղաքիս մէջ կը հրատարակուի, Տոքթ. Խոախոանիի ստորագրութեամբ ունի յօդուած մը :

«Եէնի Սապահ ապա, արտատպումներ կը կատարէ Տոքթ. Խօրխորունիի եւ այլ ստորագրութեամբ յօդուածներէ .

«Այսօր ալ Եէնի Իսթանպուլ անդրադարձած է նոյն հարցին եւ Կիւլպէնկեանի ոսկիները անհետացա՞ն էր տրուած ընդհ. խորագրին տակ կը գրէ հետեւեալը .

«Քաղաքս հրատարակուող հայերէն թերթի մը մէջ կատարուած էին կարգ մը պնդումներ : Տոքթ. Խոախոռունի եւ Մուշեղ Քէնտիրեանի կողմէ մէջտեղ նետուած էին այն զրոյցը թէ Կիւլպէնկեանի մահէն առաջ Թուրքիոյ հայ համայնքին ղրկած ութսուն քիլօ ոսկին ղեմոկրատ ղեկավարներուն էր տրուած :

«Այդ հարցին առընչութեամբ կարգ մը հայ հայրենակիցներ հետեւեալ բառերով կ'արտայայտուին.

«Տոքթ. Խոախոռունի եւ Մուշեղ Քէնտիրեան Թուրքիոյ մեր հայրենակիցներուն մէջ շատոնց է ի վեր ծանօթ են իբրեւ անձեր որոնք կ'ուզեն երկուութիւն ստեղծել : Անոնք, մեզի անծանօթ պատճառներով միշտ դէշութիւնը կ'ուզեն Խաչատուրեան պատրիարքին որ այժմ հիւանդ է, հետեւաբար անոնց կողմէ գրի առնուած այդ գրութիւնները մեզի համար ոչ մէկ արժէք կը ներկայացնեն եւ այդ մարդիկը չեն գիտեր նաեւ, թէ մեր միջեւ պառակտումի սերմեր ցանելով որոնց կը ծառայեն :

«Ազշամ թերթի կողմէ անցեալ օր կատարուած հրատարակութենէն յետոյ («Ազշամ»ի զրահը տես Յառաջ՝ Յուլիս 21), իմացանք թէ պատրիարքարանը գինք չահագրգռող կէտերը լուսաբանող գրութիւն մը ղրկած է յիշեալ թերթի վարչութեան բայց ան մինչեւ այսօր չէ հրատարակած այդ լուսաբանութիւնը, այժմ երբ նոյն հարցով հետաքրքրուած են նաեւ տարբեր թերթեր վստահ ենք թէ պատրիարքարանի կողմէ ղրկուելիք լուսաբանութիւն մը այս անգամ տեղ պիտի գտնէ այդ թերթերուն մէջ :

×

Անգարայէն կը հաղորդեն թէ Ազգ. Միութեան Կոմիտէն որոշած է բոլոր կասկածելի անձերու ինչքերը հրապարակել : Այդ անձերը Սահմանադրութեան 6րդ յօդուածին մէջ յիշուած անուններու մէջ չեն գտնուիր, եւ նախկին անկեալ իշխանութեան շրջանին դեղծումներու եւ ապօրէն միջոցներու դիմելով հարստացած են : Իրենց ինչքերը հրապարակելու պիտի հրաւիրուին նաեւ անոնք որոնց մասին լրատուութիւն կատարուած է կամ իրենց հարստութեանց աղբիւրները կասկածելի կը թուին : Առժամեայ սահմանադրութեան մէջ յիշուած անձերն են՝ անկեալ նախագահը, վարչապետը, նախարարները եւ երեսփոխանները :

×

Պոլսոյ թերթերէն կ'իմանանք նաեւ թէ Հաթայի «Մայր Հայրենիքին» կցումի 21րդ տարեդարձը տօնուած է «արժանի պատասխանը տալով Գահիրէին» : Կը յիշուի թէ Թուրքիոյ արտաքին նախարարութիւնը ըսած է Գահիրէի դեսպանին թէ «Թուրք հանրապետութեան սահմանները Ազգային Ուխտով գծուած են եւ Աթաթիւրք ըսած է թէ Հաթայ Թուրքիոյ մաս կը կազմէ» :

Այս առթիւ Կիւրսէլ յայտարարած է .— «Թող գան եւ առնեն» :

× Պոլսոյ ձայնասփիւռի կեդրոնի տնօրէնը յայտարարած է թէ ձայնասփիւռի յայտագիրը պիտի ձգտի ժողովուրդը զարգացնելու : Վերջ պիտի դրուի կրօնքի չահագործման : Համաձայն ատոր, Քուրանը պիտի կարդացուի որոշ օրերու եւ ժամերու եւ թուրքերէն բացատրութիւն պիտի տրուի : Բոլորովին պիտի արգիլուի ձայնասփիւռէն էզան կարդալը :

ՆՈՐ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ ՊԻՏԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿՈՒԻ ՕԳՈՍՏ. 15ԻՆ

Անգարայէն Պոլիս հասած լուրերու համաձայն հրահանգուած է որ անմիջապէս Անգարա ղրկուին նախորդներու թղթածրարները : Հարցաքննիչ մասնախումբին եւ պաշարման վիճակի հրամանատարութեան քով կը գտնուին երեք հազար թղթածրարներ որոնց հազարը կը վերաբերին անկեալ նախարարներու եւ երեսփոխաններու :

Նոր Սահմանադրութիւնը պիտի հրապարակուի Օգոստոս 15ին : Դատավարութիւնները առանց ընդմիջումի պիտի կատարուին : Ազգ. Միութեան Կոմիտէն 470 հազար ոսկիի յատկացում մը բրաւ հարցաքննիչ Մարմինին որ կը վարէ անկեալ ղեկավարներու քննութիւնները :

× Ազգ. Միութեան Կոմիտէին անդամները մամուլի հաւաքոյթի մը ընթացքին ցոյց տուին Մենտերէսի երեք լուսանկարներ, անոնցմէ, առաջինը կը պատկանի Օփերայի արուեստագիտուհի Այհան Այտանի եւ Մենտերէսի կողմէ ծնուած է : Երկրորդը քաշուած է Մենտերէսի գրասենեակին մէջ եւ Այհանի ծնուած է, իսկ երրորդը կը ներկայացնէ Աանան Մենտերէսը Բաժազանի օբերուն Մանիսայի մէջ Իփքաքի պահուն օրհաբանութիւն ըրած պահուն :

× Մոսկուայի ձայնասփիւռը «Ազատութեան արշաւ» մը բացած է Թուրքիոյ համար կը գրեն Պոլսոյ թերթերը : Խօսնակը ըսած է թէ Աթաթիւրք համայնավարութեան դէմ էր, սակայն աւելցուցած է ան, ընկերային հիմերու միջեւ եղած տարակարծութիւնները արգելք չեն բարեկամութեան եւ գործակցութեան : Խօսնակը աւելցուցած է թէ իրենց սկզբունքն է Թուրքիոյ հետ քով քովի խաղաղութեան մէջ ապրիլ :

× Փարիզի առաւօտեան օրաթերթերէն Օռօրի մէջ Պենազէ կ'անդրադառնայ Թուրքիոյ կացութեան եւ կը փորձէ հասկնալ թէ ինչո՞ւ Նորսթատ յանկարծակի Անգարա մեկնած է : Պենազէ կը կարծէ թէ հակառակ Կիւրսէլի տուած հաւատիքներուն, Ատլանտեան Ճակատին վրստահութիւնը «խախտած է» Թուրքիոյ հանդէպ եւ Նորսթատի այցելութիւնը ատոր հետեւանքն է :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅԱՆՅԱՆԻ յաջողեցաւ կազմել Իտալիոյ նոր կառավարութիւնը : Փոխ – վարչապետ նշանակուած է Փիչչիոնի արտաքին նախարարի պաշտօնը Սէնիի յանձնուած է : Ներքինը՝ Շելպայի իսկ ելմտականը՝ Փելլայի :

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ որոշեց ճանչնալ Իսրայէլի պետութիւնը : Արաբական երկիրները վրդովուած են : Արաբ. Միաց. Հանրապետութիւնը ետ կանչեց Թեհրանի իր դեսպանը : «Շահը՝ դաղթատէրերուն եւ սիոնականներու ծախուած է» յայտարարած է Նասըր, Աղեքսանդրիոյ մէջ :

ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ՌՈՏԷԶԻԱՅԻ մէջ խառնակութիւններ տեղի ունեցան, վերջերս : Խափշիկ ցուցարարներ փողոց իջած են ու սկսած՝ թալանել եւ խոշտանգել Եւրոպացիները : Ցուցարարներու թիւը՝ վեցեօթը հազար եղած է : Ոստիկանութիւնը միջամտած է : Սպաննուած են՝ վեց Խափշիկներ եւ Եւրոպացի մը : Խափշիկները կատղած են երբ իմացած են թէ իրենց երեք պետերը ձերբակալուած են, եւ այդ եղած է ցոյցերու պատճառը :

ՊԵԼԺ ուժերը միջամտած են Զիքափայի մէջ, երբ տեսած են թէ քանի մը հարիւր Եւրոպացիներ նեղ եւ դժուարին կացութեան մատնուած են :

Սրբ Սրբն

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐՈՒ ՃԱՄԲԱՐ

Օգոստոս : խինդ ու խաղի, զուարթ օրերու եւ հանգիստի ամիս : Տարուան մը յոգնատանջ աշխատանքներէ եւ հեւ ի հեւ վազվզուքներէ ետք, մկանները հանգըստացնելու, միտք եւ հոգի կազդուրելու օրեր են : Կարճ՝ պողոտաներէն, աղմուկներէն եւ լոյսերէն հեռու հանգստանալու եւ վերանորոգուելու ժամանակաշրջան մըն է :

Օգտակարը հաճելիին պէտք է միանայ, սակայն : Հանգիստի պահուն անգամ՝ պէտք չէ մոռնալ ազգապահպանման պայքարը եւ զայն յաջողութեամբ գլուխ հանելու մասին մտածել :

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի բանակումը կը սկսի Օգոստոս մէկին : Լման ամիս մը, քանի մը հարիւր հայ տղաք եւ աղջիկներ, եռագոյնի հովանիին տակ, հայ երգով ու պարով, հայրենի բարբառով ու շունչով, ազգային մաքուր ու ջինջ մթնոլորտի մը մէջ ժամեր ու օրեր պիտի անցընեն :

Այսպէս եղած է տարիներէ ի վեր : Այսպէս պիտի ըլլայ նաեւ այս անգամ, անտարակոյս :

Ցանպ, չըսելու համար միշտ, կը խօսուի Ֆրանսահայ նոր սերունդը ազգային ոգիով, շունչով եւ զգացումներով դաստիարակելու մասին :

Ցանկերգը միշտ նոյնն է : Կը կորսուի՞ն, կ'երթա՞ն, կ'ուծանա՞ն :

Ցոռետեսութեան վրայ վարազոյր քաշած ենք, շատոնց : Կամք եւ յարատեւութիւն՝ ահա անհրաժեշտը : Նախ՝ հաւատք, մանաւանդ կազմակերպուած աշխատանք :

Օգակին մաս կը կազմեն՝ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի տարեկան բանակումները : Այս տարի՝ Լաֆրէի բարձունքը, շէնք եւ ամէն յարմարութիւններով օժտուած պանդոկի մը մէջ :

Գեղատեսիլ լիճ մը, պանդոկէն հազիւ քանի մը տասնեակ քայլ հեռու, հազար մեթր բարձրութեան վրայ :

Վարիչներուն ծրագիրը կը նախատեսէ ներթակայն դասախօսութիւններ, գրական եւ պատմական նիւթերու շուրջ վիճաբանութիւններ, գրական էջերու ընթերցում, արտասանական երեկոներ, սառլիսներ . . :

Ուրեմն տեսակ մը բացօթեայ դպրոց : Քանի որ յատուկ դասախօսներ ալ ապահոված են՝ երէց եւ երիտասարդ :

Ձեւով մը, կեդրոնի մէջ կազմակերպուած ու այնքան գնահատուած՝ Հայրենագիտութեան դասընթացքներն են որ կ'ուզեն շարունակել :

Չեն մոռցած՝ գիրքը, մասնաւոր գրադարան մը, պատմութեան, գրականութեան եւ հայրենագիտութեան նուիրուած գիրքերով, ֆրանսերէն եւ հայերէն լեզուներով :

Ինչպէս ըսինք, որոշած են օգտակարն ու հաճելին միացնել իրարու :

Կը մնայ մեր մօտիկ գաղութներու հայրենակիցներուն՝ քաջալերել : Մինչ այդ՝ յաջողութիւն ձեզի տղաք եւ աղջիկներ :

Ն. Ս.

ՍՈՖԻԱՅԻ ՀԱՅԵՐԸ

Ա.

Սոֆիան (Հռոմէական Սերտիկան) շատ հին ժամանակներէ ի վեր եղած է ռազմագիտական կարեւոր հանգրուան մը Արեւմուտքէն դէպի Արեւելք գացող հռոմէական գլխաւոր ճանապարհին վրայ։ Իր այս հանգամանքին համար նախապէս հռոմէական լեգէոնները, յետոյ բիւզանդական եւ ապա օսմանեան բանակները այս բերդաքաղաքը գործածեցին իբրեւ զինուորական կայան եւ ռազմագիտական պարենաւորման կեդրոն։

Սոֆիան իբրեւ վաճառականութեան կեդրոն միջին դարէն ետքն է, որ կը սկսի բարգաւաճիլ։ Ապա հայ Թոնդրակեցի աղանդաւորներ, գաղթականներ եւ զինուորականներ Բիւզանդացիներու կողմէ կը բերուին եւ կը բնակեցուին այս քաղաքի շրջաններուն մէջ՝ Մոկլէն, Դիմոլիա, Դրիադիցա եւ այլուր։ Այս պատմական իրողութիւնը կը հաստատուի Օրխիդայի Պուլկար Արքեպիսկոպոս Թէօփիլակտի նամակներէն (1107) եւ յաջորդ տարիներուն Դրիադիցայի (հին Սոֆիայի) եպիսկոպոսին ուղղուած նամակներէն, ինչպէս նաեւ Տիւան անուն հայ երեւելիի մը եւ Մոկլենի եպիսկոպոս Իլարիոնի կենսագրութենէն, ուր կը շեշտուին Սոֆիայի, Մոկլէնի եւ Դիմոլիայի շրջաններուն մէջ բազմաթիւ Հայերու գոյութիւնը եւ նշանակելի թիւը ԺԲ. դարուն եւ անոնց ունեցած եկեղեցիները։

Բայց դժբախտաբար այդ դարաշրջաններու հայկական եկեղեցիներէն որեւէ գրաւոր յիշատակարան կամ արձանագրութիւն չէ հասած մեզի։ Այդ եկեղեցիներու դիրքն ալ ճշդել անհնարին եղաւ մեզի։

1107 Թուականէն ետքը, մինչեւ ԺԶ. դար, նորէն որեւէ գրաւոր յիշատակութիւն չկայ արձանագրուած Սոֆիայի հին Հայերու մասին։

1559 Թուականին Սոֆիայի մէջ յիշատակուած հայ համայնքի մը առաջին յիշատակութիւնը կ՚ընէ ճանապարհորդ Հանս Դերնշվամը, որ կ՚անցնի Սոֆիայէն Պոլիս, եւ Սոֆիայի մէջ կը գտնէ հազարէն աւելի Հայեր։

Օսմանեան Թուրքերը, երբ 1387ին Սոֆիան գրաւեցին, Հայերու խօսք չեն ըներ։ Թուրքերու հրամանատար Մուրատ փաշա եւ Կարաճա բէկ, սուլթանին ուղարկած իրենց զեկուցագրին մէջ, միայն Պուլկարներու անուններ յիշած են։

1559ին Դերնշվամի Սոֆիայի մէջ տեսած աւելի քան հազար Հայերը գաղթականներ կամ Օսմանցի սուլթաններու հրամանով բերուած արհեստաւոր Հայեր պէտք է ըլլան։ Օսմանցի սուլթաններն ալ Բիւզանդիոնի կայսրերու վարած քաղաքականութեան հետեւելով՝ նոր նուաճած քաղաքներու բնակչութեան մեծամասնութիւնը նուազեցնելու եւ աշխատաւոր ձեռքեր, արհեստաւորներ ապահովելու համար Փոքր Ասիայէն ոչ միայն Թուրք բազմութիւններ կը բերէին, այլեւ Հայեր եւ ուրիշ ժողովրդական տարրեր։

Շատ հաւանական է, որ Սոֆիայի առաջին հայկական խումբը Թուրքերու կողմէ բերուած է՝ Սոֆիան շէնցնելու եւ Թուրք բանակին այլ եւ այլ ծառայութիւններ ընելու համար։

1610ին նոր գաղթականութիւն մը Փոքր Ասիոյ Ջալալիներու խժդժութիւններէն փախչելով՝ եկած ապաստանած պէտք է ըլլայ նաեւ Սոֆիա, ըստ Գր. Դարանաղցիի ժամանակագրութեան։ Այս գաղթականներուն վրայ յաջորդաբար եկած աւելցած են նաեւ Կաֆայէն եկող եւ Վլանայի վրայով Սոֆիա անցնող արեւելահայերը։ Կաֆայի եւ Ղրիմի կողմերը մեծ սով կը տիրէր, որով այնտեղի Հայերը սովէն նեղուելով չուեցին դէպի հարաւ, տարածուելով Պալքաններու մէջ, մինչեւ Պելկրատ։ «Եւ ի լինել սովին ոմանք Ստամբոլ եկին եւ ոմանք ի Պելըրգատ» (Գրիգոր Դարանաղցի, էջ 36)։

Ճանապարհորդ Քիառոմանի Եոխան, որ 1623 Թուականին անցած է Սոֆիայէն, իր նամակներուն մէջ կը գրէ, թէ բազմաթիւ Հայեր կ՚ապրին Սոֆիայի մէջ։

Սոֆիայի մէջ առաջին հայկական եկեղեցիի մը գոյութեան մասին առաջին անգամ կը խօսի կաթոլիկէ եպիսկոպոս Փետր Փոկտանը, որ կ՚ըսէ, թէ 1640 Թուականին Սոֆիայի մէջ կար 8000 բնակարան, որոնցմէ երկու հարիւր տունը Հայեր էին (չուրջ հազար հոգի)։ Այս Հայերը ունէին իրենց առանձին եկեղեցիները։ Իրարմէ բաժնուած էին եւ մէկը կը մեղադրէր միւսը իբր հերետիկոս։

Հետաքրքրական է գիտնալ, թէ որոնք էին այս իրարու հակառակ եւ իրար իրրեւ հերետիկոս մեղադրող հայկական եկեղեցիներու համայնքները։ Շատ հաւանաբար Սոֆիայի մէջ կ՚ապրէին Եկեղեցիին հաւատարիմ հաւատացեալ Հայեր, ինչպէս նաեւ հայ-հռոմներ։

1600-1690 Թուականներուն (ԺԷ. դար) Սոֆիայի մէջ ապրող Հայերու մասին արժէքաւոր տեղեկութիւններ կու տայ Փրոֆ.-Տոքթ. Ա. Իշիրկով՝ քաղելով թրքական արձանագրութիւններէն (սիճիլադ). «Բայց Հայերը մասնաւորապէս շատ տարածուեցան մեր հայրենիքի (Պուլկարիա) գլխաւոր քաղաքներուն մէջ թրքական տիրապետութեան ժամանակ իրրեւ վաճառականներ, արհեստաւորներ եւ պետական ծառայողներ։

ԺԷ. դարուն Սոֆիայի դարուն վաճառականութիւնը այստեղ քանիչ բնիւ բազմաթիւ Հայեր, որոնք Սոֆիայի մէջ ունէին իրենց սեփական համայնքը եւ եկեղեցին Տէր Գրիգոր անուն քահանայով (էրմէնի թայիֆասը վէ ճեմաաթը վէ էրմէնի փափազը Գրիգոր)։

Հայերու մեծ մասը կը զբաղէին արհեստներով, մասնաւորապէս ձուլագործութեամբ (տէօքմէճիլիք էսնաֆը) եւ հացագործութեամբ (փրուճճիլիք էսնաֆը)։ Այս վերջիններուն իրրեւ պետ կը յիշուի հայ երեւելի մը՝ Վարդապարմեան։

Հացագործ արհեստաւորներու անդամներն էին Թուրքեր, Հայեր եւ ռայա (սարուկ) Պուլկարներ։ Աթ-Փունար կոչուած վայրին (Թաղամաս) մէջ գործող հացագործներուն վարպետն էր «Հայ Օհաննէս»։

Կաթոլիկէ Եպիսկոպոս Փետր Բողդանի 16-40ին յիշած հայկական եկեղեցին եւ թրքական սիճիլադներու մէջ յիշուած եկեղեցին պէտք է ըլլայ այն գետնափոր մատուռ-եկեղեցին, որ 1673ին յիշուած է նաեւ Մարտիրոս վարդապետ Կաֆացիի կողմէ եւս։ Մարտիրոս վարդապետ Կաֆայէն Երուսաղէմ երթալու ժամանակ՝ Սոֆիայէն կ՚անցնի եւ կը հանդիպի Սոֆիայի եկեղեցին։ Այնտեղ կը գտնէ Տէր-Յովհան անունով քահանայ մը, որուն եկեղեցականի անվայել վարքն ու բարքը կը ձաղկէ հետեւեալ քառեակով, զոր Հ. Մ. Պոտուրեան կը յիշէ «Նաւասարդ» տարեգիրքին մէջ, Պուքրէշ, 1923-1924։

«Անուն իւրեան կոչէին Յուհան,
ի հաւատոյ դատարկ, ունայն,
Զօրն ի քուն շրջի ի մեխանան,
Տգմաքուայ խոզի նման։

(Շար.) Մ. ՓԱՋԱՃԵԱՆ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՀԻՆ ԴԷՄՔԵՐ

Մ. ԱՒԱԼԵԱՆՑ

Երկար պրպտումներու ընթացքին, 1908 Թուականին Թիֆլիզի մէջ հրատարակուող «Ցուցարար» թատերական-գրական երկշաբաթաթերթին մէջ հանդիպեցայ Մ. Աւալեանց անունին։

Որեւէ ուրիշ արձանագրութիւն չկրցայ գտնել Աւալեանցի փոքր անունին վերաբերմամբ։ Մկրտիչ է թէ Միքայէլ, կամ Մանուկ թէ Մովսէս, որեւէ փաստ չունիմ։ Պիտի անդրադառնամ իր կեանքին ու գործին՝ Մ. Աւալեանց որակումով։

Մ. Աւալեանց ծնած է Թիֆլիզի շրջակայքը Ծաղախի մէջ։

Աշակերտած է Թիֆլիզի Ներսիսեան վարժարանին եւ աւարտած է դայն փայլուն կերպով։

Ի ծնէ ուշիմ, աշխատունակ եւ ծանրախոհ երիտասարդը, անմիջապէս որ կ՚աւարտէ իր ուսման շրջանը, կեանքի փորձառութեան վրայ իր դէմ ելլող առաջին հրապուրիչ երեւոյթը կ՚ըլլայ բեմը։

Մ. Աւալեանց կը տարուի իսկոյն բեմին կախարդական մթնոլորտով։ Քանի կը մօտենայ անոր, այնքան կը զգայ որ այլեւս անքակտելի կապեր զինքը ադուցած են այդ հէքեաթային աշխարհին եւ այդ աշխարհը կազմող մարդոց։

1879-1880 Թուականներուն Թիֆլիզի մէջ գոյութիւն ունէր դերասանական խումբ մը, բաղկացած հայ բեմի արժանաւոր գործիչներու հոյլէ մը — Սիրանոյշ, Աստղիկ, Տիկին Սաթենիկ Ձմշկեան, Տիկին Շամիրամ, Օրիորդ Վարդուհի, Պետրոս Ադամեան, Գէորգ Չմշկեան, Սեդրակ Մանդինեան, Ա. Սարգսեան, Գէորգ Տէր Դաւթեան, Ամիրան Մանդինեան, Ա. Սարդարեան, [...] ալ վառուած արուեստի սրբազան հուր[...] եւ որոնց անխոնջ ուսերուն վրայ էր [...] ծլեցաւ ու ծաղկեցաւ, հասակ նետեց [...] րեւելահայ Թատրոնի հոյակապ շէնքը

Ահա, այս աստեղահոյլին մէջ էր [...] տաւ իր բեմական առաջին քայլերը Մ. Աւալեանց։

Որովհետեւ, ինչպէս ըսինք, Աւալեանց իր ուսման շրջանը աւարտած էր փայլուն կերպով, ապա ուրեմն երբ մուտք գործեց բեմ, տէր էր արդէն ընդհանուր [...] զարգացումի։ Այս պարագան մեծապէս կ՚օգնէ երիտասարդ դերասանին դիւրաւ թափանցելու իրեն յանձնուած դերերու ընդերքին, մտնելու անոնց նկարագրի ամէնէն խորունկ ծալքերուն մէջ եւ [...] ճախ ինքնուրոյն մօտեցումով մը ձեւափոխելու եւ յղկելու ալ զանոնք

Աւալեանց չուտով սիրելի կը դառնայ իր շրջապատին։ Սակայն, իր ընկերներուն սիրալիր վերաբերումը երբեք ալ չփացնէր զինքը։ Ընդհակառակն, որքան տարիքայ կը դառնայ գուրգուրանքի առարկայ, այնքան կը կրկնապատկէ իր աշխատանքի թափը ու կը դառնայ թատերախումբին ոչ միայն առաջնակարգ դերասաններէն մին, այլ եւ ամէնէն չարքաշ աշխատանքներուն տակացող մշակ մը

Լեզուագէտ ալ եղած է Մ. Աւալեանց եւ բացի իր դերասանական անսպառ յատկութիւններէն, ի յայտ բերած է նոյնպէս թարգմանչական հմտութիւն իր ջանքերով է որ կատարուած են առաջին անգամ համաշխարհային թատերական գրականութեան գոհարներէն՝ «Բիճի», «Ճշմարտութեան ընտանիքը»ի, «Ռոբերտ Ակատայ»ի, «Նորա»ի եւ այլն թարգմանութիւնները։

Աւալեանցի բեմական ընկերներէն Արշակ Մարգինեան իր յուշերուն մէջ հետեւեալը կը գրէ անոր մասին —

«... Աւալեանցը հայ բեմի չարքաշ մշակներից մէկն է, այդ ես ինքս կը կարող եմ վկայել եւ հաստատել, ասելով որ մեր խմբի միակ պարտաճանաչ, միշտ դերը լաւ պատրաստող անդիր իմացող դերասանը Աւալեանցն էր ...»։

Աւալեանցի բեմական ասպարէզը [...] գրելու գլխաւոր պատճառներուն [...] երկու կարծիք գոյութիւն ունի

Առաջին կարծիքը այն է թէ երիտասարդ Աւալեանցը բեմ նետուած է [...] խուսափելով Պետրոս Ադամեանէն, որ [...] շրջանին սկսած էր արդարապէս [...] բարձրանալ արեւելահայ թատրոնի [...] նախամարին վրայ։ Երբ Ադամեան [...] կասի մէջ կը ստեղծագործէ իր անմահ [...] դական «Օթէլլօ»ն, անոր առաջին [...] արժանավայել կերպով կը [...] Աւալեանցը եւ իր այս յաջողութենէն [...]

ՈՐՍՈՐԴԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ

ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԵՒ ՋՂՋՈՒՄԻ ԵՐԵԿՈՅ

Ես անակնկալի եկայ, բայց հայեացքս շարունակում էր թափառել նկարից նըկար. Խուստուփ լեռան քարայծերին էի փնտռում։ Միտքս կռահեց, թուխ դէմքին բաւականութեան ժպիտ խաղաց։

— Գիտեմ ինչը աւելի կը հետաքրքրի ձեզ, — ասաց նա եւ «դէմքով» պատին յենած նկարներից մէկը դուրս քաշեց անյայտութիւնից։ Ես մի կողմ էի նայում, մինչեւ որ նկարը յարմարեցրեց լոյսին եւ երբ նորից շուռ եկայ՝ ակամայից «ահ» արի ու հրճուանքի մի նոր ալիք անցաւ ներսովս, ինձ թուաց, թէ մի հրաշքով տեղափոխուել եմ Խուստուփի տափակ կատարն ու մի թփի տակ թաքնուած դիտում եմ քարայծերի օրուայ կեանքը, ինչպէս սովոր էի անել երիտասարդ ժամանակս։

Նարկա՞նք է սա, թէ իրականութիւն։ Ահա ժայռի հովին մի ուլ է նստած, որ իջնացել է լեռնային սեզից, ուսափ եւ առանց խանդի է դիտում, թէ ինչպէս իր եղբայրը չոքած ծծում է մօրը։ Իսկ սա մէկ կանաչ է պոկում, մէկ գուրգուրանքով նայում իր քալիկներին, մերթ էլ ահով դէպի երկինք կը նայէր անշուշտ, քանի որ վերեւում, անդունդների վրայ սաւառնում էր մի խոշոր արծիւ։ Ասենք, կարող էր մայր քարայծն ապահով լինել իր զաւակների կեանքի համար, որովհետեւ նրանց հայրն ահա ժայռի ցցունքին ողջ հասակով մէկ կանգնած, երկնքի կապոյտ փոնին սպառնագին պարզել է իր վիթխարի եղջիւրները եւ միրուքը կախ ու չոլ գունչը առաջ մեկնած՝ ուշադիր հետեւում է շրջակայքին եւ որսում կասկածելի ամէն ձայն։

Խուստուփի կատարից սկսած ժայռապատ լեռներ են ձգւում դէպի երկինք, դէպի Կապուտջուղի յաւերժական ձիւները։ Արեւն ընկել է չէկպղնձագոյն ապառաժներին եւ չքեղ ծիրանի հագցրել նըրանց, իսկ ցածում ստուերները կախուել են անդունդների վրայ մանիշակագոյն շղարշների նման։

Կապուտջուղի ժայռոտ բարձունքի ուսերից մէկով ճերմակ մի շերտ ցած է իջնում ու նեղ ձորակով հասնում այն ժայռին, որի ստուերում ուլիկն է որոճում մուշ-մուշ. Ջանգեզուրի յաւերժական առանապաշտներից մէկն է, որի սրտում ձիւնը եւ հաճելի ցուրտը ես զգում էի Երեւանի օդոտուեան շոգին ...

Սառնադաշտերի այլ կտորներ ցրուած էին լեռների կատարներին, ժայռերի արեւոտ արանքներում, փոսերում, ու ձորակներում, իսկ նրանց ափերին կեանքն էր փթթում վառ գարնան գոյներով, թէեւ ուլերի մեծութիւնից կարելի էր հասկանալ, որ արդէն օգոստոս է։ Սառնադաշտի եզրերին հէնց նոր միայն լոյս աշխարհ էին դուրս եկել մարտի ծաղիկները՝ լալազարն ու ձնծաղիկը, իսկ քիչ այս կողմ, ուր այն անմեղ կենդանիներն էին հանգստանում խաղաղ, արդէն մայիսեան զաշտանկար էր. նոր բարձրացող ալպիական կանաչի մէջ այս ու այնտեղ կարմիր բոցերի նման վառւում էին կակաչները։ Օղը յստակ, թեթեւ, լաջուարդ երկինքը խորը, ինչպէս դա լինում է մեծ բարձունքներում։

Այդպէս, քանքարաւոր նկարչի վրձինը չունէ է տուել տժգոյն ու մեռած կըտաւին, նրա վրայ փոխադրել Զանգեզուրի անմահ բնութեան մի չքնաղ հատուածը։ Այնպէս կենդանի, այնպէս իրական, որ կարծես շնչում են կակաչները եւ զողդողում են պահակ կանգնած այն անլեզու հօր ռունգները։

Հիմա ինձ համար հասկանալի է, թէ ինչու էր այս մարդը ճաշկերոյթի հրաւիրում վաշազանցի իր հայրենակիցներին։

Իր հոգու ողջ կարողութեամբ, կախարդական իր վրձինի ամբողջ ուժով կարծես նկարիչը գոչում է ի լուր ամէնքի, «Պահպանեցէք մեր բնութեան չքնաղ գեղեցկութիւնները ....»։ Գոնէ ես այդպէս ընկալեցի այդ նկարի թաքնուած [...] մաստը եւ ուշքի գալով դարձայ նրա [...] զինակին.

— Իուք, անշուշտ, այս վրձնակում [...] ռել էք Խուստուփի քարայծերին.

— Տեսել եմ, բայց շատ վաղուց [...] ժամանակ իմ քեռի Վաչագը [...] զանի էր, — թախիծով պատասխանեց նա — Հանք էր փորում [...] մէջ, իսկ կիրակի օրերը շրջում էր [...] տուփի ժայռերում։ Այն ժամանակ կարծեմ, տասնհինգ տարեկան [...] նէի։ Այնքան էր իր զլխին եկած դէպքերից ինձ պատմել քեռի Վաչագը, որ [...] լուխս լցուել էր ցնորքներով, գիշերները քուն չունէի եւ շարունակ այն էր մտքումս, թէ երբ իմ հետը որսի գնալու [...]

— Ա՜ խոխայ, հլա ատնեքդ պնդել [...] ախր քեզ ո՞նց էն քերծերը [...] պատճառաբանում էր քեռիս։

Ու այդպէս, մանկութեան օրերի [...] մար յուշերը նկարիչ Մանդասարեան [...] եւ տարան դէպի այն ժամանակները, երբ ինքն առաջին անգամ որսի գնաց [...] քեռի Վաչագի հետ, դէպի այն օրը, երբ Խուստուփի լեռան բարձունքներում իր [...] գու մէջ ծնուեց այս կախարդական [...] րը։

Նա շարունակեց իր պատմութիւնը

ՎԱՆՍԱՆՑ ԱՆԱՆԵԱՆ

(3 Շար.)

Ազամեանի եւ Աւալեանցի մէջ կը ստեղ– ծուի ընկերական անխզելի կապ մը :

Երկրորդ կարծիքը բոլորովին հակա– ռակն է առաջինին :

Այս առթիւ հետաքրքիր է լսել դերձ– նակ գեղասան Ամիրան Մանտինեանի վկա– յութիւնը .—

« .. Ճիշդ է, Ազամեանը առեղծուած– ներ Օթէլլօն, նա հանճար էր, նա միակն էր հայ բեմի, այդ ոչ ոք չի հա– մարձակիր ուրանալ, բայց Աւալեան– ցին խրախուսողը Ազամեանը չէր եւ չէր էլ կարող լինել : Աւալեանցը ինքը կը վկայէ, որ ոչ ոք մեզանից Ազամեանի գոյութեան մասին ամենեւին տեղեկու– թիւն էլ չունէր, երբ արդէն փայլել էր եւ փայլում էր Աւալեանցը վերոյիշեալ դերերում . Ուրեմն, պնդում եմ, որ Ա– ւալեանցին խրախուսողը Ազամեանը չէր, այլ աւելի շուտով Գէորգ Ջմշկեանը...»: «Յառաջ» 1908, Բ. տարեշրջան, թիւ 21 :

Այն պարագային, ինչ ալ եղած ըլլայ, Աւալեանցի բեմական մկրտութեան առա– ջանի կնքահայրը Ազամեանը եղած ըլլայ թէ Գէորգ Ջմշկեանը, արեւի պէս պայ– ծառ ճշմարտութիւն մըն է որ, երկու մե– ծանուն վարպետներուն քով, Աւալեանց անցած էր պատուաբեր գործունէու– թիւն մը Արեւելահայ Թատրոնի յուռթի դաշտին մէջ :

Աւա՜ղ, սակայն, այս հաղուագիւտ ար– ուեստագէտը ցաւալին պարագաներու բերմամբ, վաղահաս կերպով խզած է իր կապերը մայրենի բեմին հետ, եւ նոյնիսկ հեռանալով Թիֆլիզէն, զառնացած, քաշ– ուած է Բաքու եւ իր օրապահիկը կարե– նալ ճարելու համար սկսած է աշխատիլ նաւթահորերու մէջ ...

Իր շրջապատին հանդէպ ցոյց տուած այս յանկարծակի զառնութեան պատ– ճառներուն մասին՝ թէեւ ճշգրիտ հաստատումներ կը պակսին, եւ սակայն, հաւանական կը թուի թէ այդ շրջանին, երկու մեծերուն՝ Ազամեանի եւ Գէորգ Ջմշկեանի միջեւ ծայր տուած խուլ պայ– քարը պատճառ դարձած է Աւալեանցի կամաւոր աքսորին :

Հնացած արուեստագէտը ետ բերելու համար թափուած բոլոր ջանքերը կը մը– նան ապարդիւն :

Կանցնին օրերը, կ'անցնին շաբաթնե– րը, ամիսները եւ տարիները ... եւ կը մոռցուի Աւալեանցը :

Չէ որ դերասանը միայն բեմին վրայ ապրելի է ու անմոռանալի, կը փայլէ փառք ու պատիւ միայն բեմին վրայ, այն ալ ժամանակաւոր : Անգամ մը որ վարա– գոյրը իջաւ, անգամ մը որ մարեցան լոյ– սերը, ամէն բան կը մոռցուի, ամէն բան կ'անհետանայ :

Այսպէս կ'ըլլայ եւ Աւալեանցի վերա– բերմամբ :

Երբ 1908ին Թիֆլիսի մէջ կը տօնուի Արեւելահայ Թատրոնի յիսնամեակը, կազմակերպիչ յանձնախումբը չի մըտա– ծեր զանց նոյնիսկ իբրեւ պատուոյ անդամ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

ՎԻԷՆ, (Յատուկ) .— Այս տարուան մեր դաշտահանդէսը (Կիրակի, 17 Յուլիս), անցաւ անակնկալներով ճոխ, իսկ ար– դիւնքով՝ աւելի քան գոհացուցիչ : Ձեմ կարծեր որ այսքան հաւատաւոր եւ ընտ– րանի բազմութիւն տեսած ըլլար քապու– րէքի ծառերով շրջապատուած դաշտը :

Ժամը 4ուկէսի ատեններ երբ ընկեր Մուշեղ Մուրատեան, իբրեւ օրուան հան– դիսութեան նախագահ, դաշտահանդէսի պաշտօնական բացումը կատարեց, շատեր կը կարծէին թէ անխուսափելի անձրեւը իր աւերը պիտի գործէր, եւ մեր վիէնցի հայրենակիցները եւ հեռուէն եկող հիւ– րերը անպայման խուճապի պիտի մատ– նուէին :

Բայց ոչ, օդը հետզհետէ շտկուեցաւ մեղմացաւ հովը եւ դարմանալի կերպով՝ զեղեցկացաւ, մինչեւ ուշ ատեն :

Հաչաճեպով կազմուած, տեղւոյս վը– րայ, ընկերական երգչախումբը, թնդա– ցուց օդը բարձրախօսի միջոցաւ «Կար– կուտ տեղայր»:

Եւ այսպէս սկսաւ գործադրուիլ ամ– փոփ գեղարուեստական յայտագիր մը, մասնակցութեամբ Տիկին Վ. Թատիկեանի (մեներգ) եւ ընկեր Յովհ. Ուզունեանի (մեներգ), ինչպէս նաեւ ընկեր Հ. Ջա– քարեանի արտասանութիւն) :

Բաց աստի, ընկեր Հ. Զաքարեան, ներկայանալով իբրեւ պաշտօնական խօս– նակը տօնակատարութեան, հրաւէր կար– դաց ներկայ բազմութեան որ իրեն ընկե– րանալով, միասին երգեն «Յառաջ նահա– տակ» Հ. Մ. Ը. Մ.ական խրոխտ քայ– լերգը: Ինչ որ տեղի ունեցաւ, ի պատիւ մեր անխորտակելի Հ. Մ. Ը. Մ.ի .

Եւ այսպէս, այս խանդավառ հայրենի մթնոլորտին մէջ, բարձրախօսին առջեւ հրաւիրուեցաւ խօսելու ընկեր Մ. Միրզէ (Լիոնէն) մեր անմահ հերոսներու յիշա– տակի տօնակատարութեան առիթով :

Միշտ կրակոտ, մեր յարգելի բանախօ– սը, հակիրճ պատմական ծանօթութիւն– ներով յստակ պարզեց Յաւատոյի Ար– շաւանքին իմաստը, համուր Հայութեան համար :

Անհերքելի փաստերով ձաղկեց մեր հակառակորդներու անիմաստ եւ կոյր ընթացքը արշաւանքին հանդէպ: Եւ ցա– ւով նկատեց որ, երբ ամէն տարի, ան– պակաս, կը տօնուի Հերոսներու Օրը, ե– րիտասարդութիւնը, մեծ թիւով եւ ար– տակարգ խանդավառութեամբ ներկայ չի գտնուիր: Հակառակ անոր, որ այս տա– րեդարձի անմոռանալի օրը կը պատկանի առաւելապէս երիտասարդութեան եւ որ– մէ կայծ մը կրնայ իյնալ իր կոյս հոգիին մէջ: Աւելի մեծական դառնալով, ընկեր Մ. Միրզէ, ուղղելով իր խօսքը ծնողքնե– րուն ըսաւ. «Երբեք առիթը պիտի չտանք երիտասարդներուն որ ըսեն մեզի,— ի՞նչ տուիք որ, ի՞նչ կը պահանջէք մեզմէ » . Մենք այնքան գիտենք, որ մեզի համար յարգանքի արժանի են ամէն անոնք որ մեր Ազգին, եւ հայրենիքին համար ա– րիւն կամ քրտինք թափեր են, — ըլլան անոնք Դաշնակցական, Հնչակեան, Ռամ– կավար եւ կամ համայնավար »:

Բանախօսութիւնը վերջացած ըլլալով ծափահարութեամբ, խօսնակը յայտարա– րեց թէ ընկեր եւ ընկերուհի Մ. Փ. Մու– րատեան իրենց սիրտասուն զաւակին՝ Վա– դիկի Ալժերիայէն ողջամբ վերադարձի առթիւ, տեղւոյս Անի կոմիտէին կը տը– րամադրէին տպակուած խոշոր հաւ մը եւ հիւ մը բնտիր գինի որպէսզի աճուրդի դրուին :

Կարճատեւ աճուրդի, «կնքահայր» ե– ղաւ մեր բարեկամ Գ. Օն. Ազպըլըլեան, մէկ անգամէն վճարելով երեսուն Ն. Ֆ.: Շատեր վարակուեցան, եւ մեծ խանդա– վառութեամբ ազդիէն անդիէն գումար– ները սկսան յայտարարուիլ եւ շուտով ընդհանուր գումարը հասաւ 380 Ն. Ֆ.ի : Իսկ հաւն ու գինին վճակուեցան ընկ. Կիւլպ. Սուքիասեանի, որ հինգ Ն. Ֆ.ի նուէր մը ըրաւ :

Ընթրիքի պահն էր իրապէս, սեղաննե– րը պատրաստ — տրամադրութիւնները լաւ, իսկ բարձրախօսը գործի վրայ է, հայերէն քնքոյշ երգեր կը թնդան ազատ, համարձակ եւ կը տարածուին հեռունե– րը:

Ներկաներէն շատեր, մասնաւոր հրա– ւէրով, բարձրախօսէն կը խօսին՝ խան– դավառ, կ'երգեն եւ կ'արտասանեն .— իսկ ուրիշներ ալ շուրջպար կազմած կը պարեն, խանդով եւ եռանդով, կը պարեն երիտասարդները ,կը պարեն տիկինները եւ նոյնիսկ տարեցները :

Կարճ դադար մը, պահիկ մը, շունչ առնելու համար եւ ահա հաճելի անակն– կալ մը.— խօսնակին հրաւէրով, մեր հիւրերէն Գ. Երուանդ Տէր Եղիայեան (Փլյփարէն) բարձրախօսին առջեւ կեցած մէկ քանի խօսք ըսելէ յետոյ, յուզուած եւ խանդավառ տրամադրութեամբ յայ– տարարեց թէ պատրաստ էր օգտակար դառնալու բարոյապէս եւ թէ նիւթապէս, ուր հարկը եւ ազգային շահը կը պահան– ջէին. եւ այս խօսքերէն վերջ, մեր յար– գելի հիւրը, աճուրդին նուիրած իր հա– րիւր Ն. Ֆ.ին վրայ, մէկէն երեք հարիւր Ն. Ֆ. եւս աւելցուց. ինչ որ ըրաւ չորս հարիւր Ն. Ֆ.ի պատկառելի նուիրա– տուութիւն մը: Ներկաները, մեծ թէ փոքրիկ, Անի կոմիտէն եւ բոլոր ընկեր– ները անխտիր, երախտագիտական զգա– ցումներով եւ շնորհակալութեան ծափե– րով ողջունեցին մեր շատ համեստ նուի– րատուն :

Վերջապէս, ժամը կը յառաջանար ան– վրդով եւ ներկայ բազմութիւնը դժուա– րութեամբ կը բաժնուէր ծառերով շրջա– պատուած, ընտանի դարձած դաշտէն, եւ ուր հաստաբուն ծառէ մը առկախ կը ծածանէր Հայոց աքսորական եռագոյնը: Վերջին անգամ շուրջպարին մասնակցիլ եւ մեկնիլ ...:

Իսկ կազմակերպիչ յանձնախումբի ե– րեսին կը նշմարեմ գոհունակութեան ժըպ– իտ մը, ազգանուէր աշխատանքը լաւա– գոյն վարձատրութեան արժանացած էր :

Կ. Տ.

յիշատակել Մ. Աւալեանցի անունը :

Ու սակայն, այս անարդարութեան հանդէպ ընդվզողներ ալ կ'ըլլան :

Բաքուէն 1908ին թղթակցութիւն մը կու գայ Թիֆլիս հրատարակուող «Վտակ» օրաթերթին (երեքշաբթի, Փետրուար 5, թիւ 28), որուն մէջ թղթակիցը՝ Գարոյր ուժգնօրէն բողոքելով ակնյայտնի անար– դար մոռացութեան դէմ եւ թուելով Ա– ւալեանցի Արեւելահայ Թատրոնին մա– տուցած անդնահատելի ծառայութիւննե– րը, ի մէջ այլոց կը գրէ .—

« ... Թիֆլիսի արդիստական թատրո– նում տօնուող յոբելեարը դեռ տասներկու տարեկան մանուկ էր, երբ նրա հմայքով հրապուրեց ու իր կեանքի ամենալաւ օ– րերը նրան նուիրաբերեց մի երիտասարդ որ այժմ իր նուիրաբերող կեանքի մնա– ցորդները քարշ է տալիս Բալախանու մազութներում մի կտոր հացի համար, թատրոնական աշխարհի կողմից սեւ մո– ռացութեան մատնուած : Դերասան Մ. Ա– ւալեանցն է այս»:

« ... Այժմ երբ տօնւում է հայ թատ– րոնի յիսնամեակը, երբ փառաբանւում են հայ բեմի սաւփիրաները, երբ արժա– նի յարգանք են ստանում աւելի քիչ գոր– ծած դերասաններ, մոռացութեան է մատնուած այն անձնաւորութիւնը, որին Ազամեան Մոսկուայից ուղարկած իր մի լուսանկարի վրայ գրել է. «Երբ մեռնիմ՝ այն ժամանակ կը մոռանամ իմ մի հա– ւատի ընկերոջս՝ Մ. Աւալեանցին »:

Ազամեան կը յարգէ իր խոստումը, մինչեւ իր վերջին շունչը չի մոռնար Ա– ւալեանցին :

Եւ սակայն, անողոք ու ապերախտ պատմութիւնը կը մոռնայ Աւալեանցին..

Իր մահուան պարագաներն ալ անյայտ են :

Թերեւս Բալախանիի նաւթահորերուն մէջ կորաւ անաւագ ...

Եւ ո՞վ գիտէ, թերեւս Ազամեանի մարգարէութիւնը կատարուեցաւ :

«... Գուցէ յետոյ դաշտի մի վրայ թէ գտնեն
Ձանթաղ մարմնոյդ չոր կմախք ...»:

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԹՈՒՂԹ ՁԱՒԱԿՆԵՐՈՒՍ, գրեց Եդ– ուարդ Պօյաճեան, Պէյրութ (Լիբանան): Գին արտասահման մէկուկէս տոլար: Հասցէ Պուաթ – փօսթալ 1153, Պէյրութ (Լիբանան):

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (48)

ԿԵԱՆՔԸ ՀԻՆ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՅ

ԺԵ.

Մեզ հարեւան էր մի ընտանիք —մայր, որդի եւ աղջիկ :

Ասում էին, որ այդ ընտանիքն ունեցել է եւ հայր, որ վաղուց գաղթել էր Ամերի– կա: Նրա գնալուց երկու ամիս յետոյ էր ծնուել նրա որդին՝ Յովսէփը : Յովսէփի հայրը Ամերիկա գնալուց յետոյ գրել էր մի թէ երկու նամակ եւ ապա լռել: Մայ– րը լուացք անելով, ուրիշների գռներն աշխատանք կատարելով՝ մեծացրել էր աղջկան եւ որդուն՝ մինչեւ վերջիններն դպրոցն աւարտելով՝ ուսուցիչներ էին դառել եւ ազատել իրենց մօրը Փիզիքա– կան տառապանքից :

Նրանք ապրում էին չափազանց հա– մեստ, բայց երջանկութեամբ արեւուած մի կեանք :

Մի օր այս ընտանիքում յայտնուեց մի մարդ — կռացած մէջքով, պխտակացած մազերով, նիհար, ոսկրացած, անվերջ հազով :

Աղջիկը եւ որդին չէին ճանաչել այդ մարդուն, բայց մայրն ասել էր նրանց, որ այդ մարդը ձեր հայրն է :

Քոյր եւ եղբայր ընդունեցին նրան սառ– նասրտութեամբ, բայց պատշաճ յար– գանքով, թէեւ ամբողջ 18 տարի նա տէր չէր եղել իր զաւակներին եւ կնոջը, մատ– նելով նրանց թշուառութեան :

Ձանցաւ մի քանի օր, մի առաւօտ մեր թաղում տարածուեց մի ահաւոր լուր — «Յովսէփը սպաննել է հօրը»: Իսկապէս մի քանի րոպէում ստուգուեց լուրը : Յովսէփը սպաննել էր հօրը եղերական մահով՝ խողխողել էր նրան, գլուխը պա– տին տալով եւ ջարդելով :

Որքան որ լուրը ստուգուեց, բայց ան– հաւատալի էր թւում Յովսէփին ճանա– չողների համար, որովհետեւ Յովսէփը վերին աստիճանի բարի, խելօք եւ հան– գիստ բնաւորութեամբ մի երիտասարդ էր: Նա ոչ թէ հօրը, այլեւ մի աքլորի անգամ չէր կարող սպաննել :

Յովսէփին տարան բանտ եւ մի ամիս յետոյ տեղի ունեցաւ դատավարութիւնը:

Բայց մինչեւ դատավարութիւնը. շատ բան պարզուեց եւ գրեթէ ամբողջ քաղա– քը ոտի կանգնեց Յովսէփին պաշտպանե– լու: Հաւաքուեցին հանրագրութիւններ եւ դատարանին մատուցուեցին բազմա– թիւ խնդրագրեր, մի քանի փաստաբան– ներ ձրի տրամադրեցին իրենց ծառայու– թիւնը, բայց Յովսէփը մերժեց փաստա– բաններին, ասելով, որ ինքը պէտք է պաշտպանի իրեն :

Ոճիրը տեղի էր ունեցել հետեւեալ պայմաններում : Յովսէփի հայրը, պա– րոն Ջոնը (Ամերիկայում Յովհաննէսը դառել էր Ջոն) վերադարձի առաջին իսկ օրը սկսում է կշտամբել կնոջը, որը իբր թէ իր բացակայութեան (18 տարի) նա անբարոյական կեանք է վարել, եղել է ինչ որ (բոլորովին անյայտ) մարդկանց հետ :

Յովսէփը եւ քոյրը միջամտել են, որ իրենց մայրը եղել է շատ պատուաւոր մի կին, դռնուել է թշուառ եւ անօգնական մօր բարոյական բարձրութեան վրայ, եւ մինչեւ անգամ եթէ նա չի եղել այդ– պիսին, պարոն Ջոնն իրաւունք չունի դա– տապարտելու կնոջը, քանի որ ինքը եր– կու զաւակները թողել է նրա վզին եւ հեռացել՝ տանց որ եւ է կապ պահ– պանելու. կապ չի պահպանել ոչ մի– այն դրամական օգնութիւն չուղարկելով, այլեւ գլացել է մի « չոր նամակ » :

Բայց պարոն Ջոնը յամառել է, ինչ որ տեղեկութիւններ է ունեցել եւ ուզում է պատժել կնոջը: Ամբողջ երկու – երեք օր աղջիկը եւ տղան ջանացել են համոզել յամառ եւ անամօթ հայրը քաշել է եր– կաթէ հարթուկը, նետել կնոջը՝ գլուխը ջախջախելու համար, բայց բարեբախտա– բար ազել է ոտի մասին:

Այս եղելութիւնից յետոյ էլ՝ զաւակնե– րը չեն կորցրել իրենց եւ շարունակել են յորդորել, բայց պարոն Ջոնն այնքան է առաջ գնացել, որ քաշել է Ամերիկայից հետը բերած ատրճանակը ...

Յովսէփը կծկել է հօրը իր ուժեղ թե– ւերի մէջ, ձեռքիցը խլել է ատրճանակը եւ երկու ժամ ծեծելով, գլուխը խփելով պատին՝ սպաննել է կեանքում առաջին անգամ հանդիպած յամառ եւ անամօթ հօրը :

Այս բոլորը պարզուելուց յետոյ՝ ողջ հասարակական կարծիքը գինուեց սպան– ուողի դէմ՝ պաշտպանելու մի անմեղ կը– նոջ եւ մի անմեղ ոճրագործի :

Դատարանում Յովսէփը միայն պատ– մեց իր թշուառ մօր պատմութիւնը :

Այդ պատմութիւնն այնքան սրտառուչ եւ ցնցող էր, որ արցունքներ կորզեց թէ դատաւորներից, թէ հանդիսականներից. պատմեց թէ ինչպէս մայրը գիշեր եւ ցե– րեկ լուացք է արել, այդ լուացքից մօր փափկացած մատներից արիւն է կաթկը– թել, պատմեց թէ քանի քանի հարուստ եւ երիտասարդ մարդիկ նրա ձեռքը խնդ– րել են եւ նա մերժել է, որպէսզի իր զա– ւակները չճաշակեն խորթ հօր դաժանու– թիւնները, եւ ահա, այս բոլորից յետոյ՝ ինչ որ մի անծանօթ մարդ, ինչ որ մի պարոն Ջոն, եկել է իրենց տունը՝ եր– ջանկութեան բաժակը լցնելու դառնու– թեամբ :

ՎԱՀԱՆ ԹՈՒԹՈՎԵՆՑ

(Շար.)

ՖԵՐՀԱԹ ԱԲԲԱՍ Թունուզի մէջ յայտարարեց .— «Ֆրանսական կառավարութիւնը կը շարունակէ պատերազմի քաղաքականութիւնը : Ցորչափ չընդունի ինքնորոշման պարկեշտ և օրինաւոր գործադրութեան պայմանները, ալժերայի ժողովուրդը եւ իր բանակը պիտի շարունակեն պայքարը, մինչեւ վերջնական յաղթանակ » :

ԳՈՒԲԱ կը տօնէ Գաստրոյի յեղափոխութեան Ըրդ. տարեդարձը : Տօնակատարութիւնը մասնաւոր փայլ ստացաւ էլ Քանէյի մէջ ուր Գաստրօ եօթը տարի առաջ իր յեղափոխութիւնը սկսաւ : «Գուպա այո՛, Եանքի ո՛չ» մակագրութեամբ պաստառներ ցուցադրուած են : Համայնավար երկիրներէ ներկայացուցիչներ ներկայ գտնուած են հանդիսութիւններուն : Հակացոյցեր ալ տեղի ունեցած են : «Գուպա այո՛, համայնավարութիւն ո՛չ» : Հոն զացած է նաեւ Ֆրանսացի գրագէտուհի Ֆրանսուազ Սական որպէսզի յօդուածաշարք մը գրէ :

ՔԱՄԸՐՈՒՆԻ հանրապետութեան նախագահը՝ Ահիտօ Փարիզ ժամանեց, առջի օր : Օրլիի մէջ դիմաւորուած է Զօր. տը Կոլի կողմէ : Երկու երկիրներու յարաբերութեանց եւ գործակցութեանց շուրջ խօսակցութիւններ տեղի կ'ունենան այդէն, Ահիտոյի եւ տը Կոլի միջեւ :

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Գրիգոր Փափազեանի եւ Օր. Սօնա Տօտաքեանի ամուսնութեան առթիւ, կնքահայրը՝ Տէր եւ Տիկին Անուշաւան Շտիկեան չորս հարիւր Ն. Ֆ. կը նուիրեն Հայ Մշակոյթի Տան եւ հարիւր Ն. Ֆ. Ֆ. Կ. Խաչին :

Նոյն ուրախ առթիւ Տէր եւ Տիկին Հ. Սամուէլեան հարիւր Ն. Ֆ. կը նուիրեն Սողոմոն Թէհլիրեան սրահին :

×

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆ ՍՐԱՀԻՆ

Շաւիլի հայրենակիցներէն, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Արդութեան խումբին 425 Ն. Ֆ. :

Նուիրատուներու ցանկը ստորեւ .—

Ֆ. Կ. Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղ հարիւր Ն. Ֆ., Գ. Փափազեան երեսուն Ն. Ֆ., Տասնական Ն. Ֆ. նուիրած են Գօզսեան Գէորգ, Գևոեան Ա., Կիւլեան Գ., Յովհաննէսեան Ֆ., Քիւլլէեան Գ., Տէմիրճեան Յ., Գասպարեան Մ., Մինասեան Խ., Տէր Գալուստեան Դ., Լորսաեան Ա., Շմաւոնեան Մ., Տիկին Տէր Դաւթեան Ս., Գևոեան Գ., Նազարեան Ն., Գուչեան Խ., Տէմիրճեան Մ., Գարոնեան Ս., Մկրտիչեան Ս., Կէօչկարեան Գ., Թօրանեան Օ., Թիւթիւնճեան (Քլ. Ֆէրրանէն), Տողրամաճեան Տ., Գօթանեան Ա., Գարաօղլանեան Յ., Եղեկիէլեան Հ., Սարեան Թ., Սարաճեան Ն., Արէլեան Յ., Օհանեան Մ., հինգ Ն. Ֆ. Օ. Նազաչեանէ ; Գումար 425 Ն. Ֆ. :

Նուէրները ղրկել հետեւեալ հասցէին

Maison de la Culture Arménienne
51, Rue Mr.-le-Prince, PARIS (6e)
Chèque Postal : 5.460-11

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Բ. խումբը կը մեկնի Օգոստոս չորսին, արձանագրուած պզտիկներու ծնողքներէն անոնք որ դեռ չեն լրացուցած վերջնական պայմանները, պէտք է շուտով ներկայանան 5 Րիւ Մէյրան, հեռ. Թրիւտէն 27 – 35 :

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ

ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Մեր ընթերցողներուն արձակուրդի ամիսները, արձակուրդի շրջան է նաեւ թերթիս առաքումով զբաղող մեր պաշտօնեաներուն համար՝ որոնց կարգաւ բացակայութիւնը զգալի կերպով կը դժուարացնէ մնացողներուն առօրեայ աշխատանքը :

Կը խնդրենք մեր ազնիւ բաժանորդներէն որ, արձակուրդի առժամեայ հասցէի փոփոխութեան համար, նախընտրաբար հանին դիմել որեւէ թղթատարական գրասենեակ :

Ընթացիկ պարզ եւ ձրի գործողութիւն մըն է, որուն գործադրութեան համար պէտք է լեցնել տեղւոյն վրայ տրամադրելի՝ հետեւեալ խորագիրով դեղին թուղթը .—

Formulaire No 755-A — ORDRE DE RÉEXPÉDITION
(Changement d'adresse temporaire)

Կանխաւ շնորհակալութիւն մեր բաժանորդներուն որ պիտի ուզեն այդ ձեւով դիւրացնել մեր գործը :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Խանասորի տարեդարձը կը տօնուի, Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեանի Կրընոպլի Ենթակոմիտէի նախաձեռնութեամբ դաշտահանդէսով մը :

31 Յուլիս, Կիրակի ամբողջ օրը Սէն Նիզիէի ճամբուն վրայի գեղեցիկ ծառաստանին մէջ :

Կը նախագահէ ընկ. ՄԱՐՏԻԿ ՆԱԶԱՐԷԹԵԱՆ : Կը խօսի ընկ. ՆՈՒՊԱՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին տեղւոյս կարող ուժերուն կողմէ :

Ճոխ պիւֆէ :

Բարձրախօսով պիտի նուագուին հայկական եղանակներ :

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի :

×

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. կոմիտէի կողմէ : Մասնակցութեամբ Նոր Սերունդին :

Այս Կիրակի ամբողջ օրը, Գ. Թէսիէէի զովասուն անտառին մէջ ,Սէն Տընի Շըմէն տը լա Ֆօրէ :

Կը խօսի՝ Ընկ. ՉԷՔԵԱՆ (Լիոնէն) :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, երգ, նուագ, հայկական եւ եւրոպական պարեր :

Ջոխ պիւֆէ, զուարճացուցիչ խաղեր :

ԾԱՆՕԹ .— Օթօքարը կը մեկնի Սինեմա Փալասին առջեւէն, մեկնումի ժամեր, առտուն ժամը 10·30ին, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին :

Վերադարձ՝ ժամը 8էն 9 :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի, խընամակալութիւնը պէտք ունի ուսանողուհի մը, որ ստացած ըլլայ Ֆրանսական երկրորդական կրթութիւն եւ կարենայ դասաւանդել վարժարանին մէջ : Բնակութիւն եւ սնունդ ապահովուած են :

Մանրամասնութեան համար դիմել տընօրէնութեան : 1, Պուլվ. տիւ Նոր, Լը Րէնսի, Հեռ. 927–01,72 :

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆր.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆր.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆր.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	15 Ն. Ֆր.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆր.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆր.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՓՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆր.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆր.	» » »
« ԾԱԽՈՒ Է »	20 Ն. Ֆր.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել վարչութեան :

Hotel Splendid - Laffrey (Isére) ՕԳՈՍՏՈՍ 1 – 31

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐ

1000 մեթր բարձրութեան վրայ, գեղատեսիլ լիճի մը ափին, բոլոր յարմարութիւններով օժտուած մեծ պանդոկի մը մէջ : Խաղաղաշտ եւ լողանք : Խմբական պտոյտներ, դասախօսութիւններ եւ գեղարուեստական երեկոյթներ :

ՕՐԱԿԱՆ 8·50 Ն. Ֆ.

Արձանագրութեանց համար դիմել Շաբաթ օրերը՝ 17 Րիւ Պլէօ, կէսօրէ վերջ ժամը 2 – 6 :

ՆԻՍԻ խումբին համար արձանագրուիլ Օր. Շաքէ Գաբրիէլեանի մօտ, 19 Պուլվ. Մաներան, Նիս :

ԳԱՒԱՌ, Լիոն .— Պէրպէրեան Ժ. 39, Rue Dunoir LYON 3

ՏԷՍԻՆ .— Լիւլէճեան, 16, Rue Coli

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ .— Ժ. Փիլիկեան, 8, Rue J. Vergnette

ՎԻԷՆ .— Կարապետեան Rue Mont Arnaud

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Գըլըճեան, 18, Rue Thubaneau

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Համախարը. Հայր. Միութեան Կարտանի մասնաճիւղի կողմէ : Այս Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Մոլիէռի ծառախիտ անտառին մէջ եւ պաղ աղբիւրին մօտ :

Փափաքողները հոն պիտի գտնեն շամփուրով խորոված եւ զանազան ըմպելիներ :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին : Բարձրախօս, երգ, պար, արտասանութիւն :

Մուտքը ազատ է :

Սիրով կը հրաւիրուի գաղութիս եւ շրջաններու հայ հասարակութիւնը անխտիր :

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

«Հերոսներու Օրուան առթիւ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Լիոնի եւ Տէսինի կոմիտէներուն :

31 Յուլիս, Կիրակի ամբողջ օրը Տէսին, Կապիյեօն արճարանի ծառախիտ պարտէզին մէջ :

Գեղարուեստական բաժին, բարձրախօսին վրայ հայկական երգ ու նուագ :

Ճոխ պիւֆէ, շամփուրով խորոված ,առատ ուտելիք եւ ըմպելիք, գիները դիւրամատչելի :

Կը խօսի ԸՆԿԵՐ Մ. ՄԻՐՁԷ :

Օրուան խօսնակ Ընկ. Կ. ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ

Լիոնի հանրակառքը կը մեկնի Փլաս Կիչառէն ժամը 9·30ին, անձրեւի պարագային ապահով վայր :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ալֆորտվիլի տարեկան պարահանդէսը Ժորժ Ե.ի շքեղ սրահներուն մէջ, Կիրակի, Հոկտեմբեր 30ին, ժամը 17էն 24 :

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ

ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆԻ ՊԱՏՐԱՍՏԱԾ

եւ կուշտուկալ խնդացնող

"ԽԻՆԴ ՈՒ ԺՊԻՏ"

Երգիծական հատորը, 518 ընդարձակ էջերով եւ հարիւրաւոր սրամիտ պատմուածքներով, մանրավէպերով և ծաղրանկարներով, որոնց մեծ հատը գունաւոր, ծանօթ ծաղրանկարիչ Տիրան Աճէմեանի գործերէն :

Գինը՝ 14 Ն. Ֆ. թղթակազմը եւ 16·50 Ն. Ֆ. լաթակազմը :

Ստանալ Հ. Սամուէլ, Մ. Պարսամեան եւ Հ. Բալուեան գրատուներէն :

ՇԱՏ ՅԱՐՄԱՐ ԳԻՆԵՐՈՎ

Միայն հայրենակիցներու համար, բընակարաններու ներքին աշխատանքներու համար եթէ կ'ուզէք ամէն ձեւով գոհ մընալ դիմեցէք՝

DJAMOJIAN
67, Boulevard de Vaugirard - Paris 15e

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԼԻՈՆ .— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 20·30ին, Յոյներու սրահը :

Կարեւոր օրակարգ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»ը 8 Հոկտեմբեր, Շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ, Հինգերորդ Թաղամասին քաղաքապետարանի շքեղ սրահներուն մէջ :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

1960 – 1961 տարեշրջանի արձանագրութիւնները բացուած են : Արձանագրութեան համար դիմել վարժարան, 1 Պուլ տիւ Նոր, Լը Րէնսի :

ՀԵՌԱՁԱՅՆ 927 – 01.72

ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐ ԿԱՄ ՈՉ ԵՐԷԿ, ԱՅՍՕՐ ԵՒ ՄԻՇՏ

Համով ԱՐՁԱԿՈՒՐԴ՝ ՊԱՀԱՏԱՒՐԵԱՆ համով ընդեղէններով :

Եթէ մեկնելէ առաջ հանդիպելու ժամանակ չունենաք, ձեր գտնուած տեղէն գրաւոր ապսպրեցէք : Մեծ խնամքով պատրաստուած ծրարով մը, ձեր ուզածը անմիջապէս պիտի ստանաք :

ՊԱՀԱՏԱՒՐԵԱՆ վաճառատան մէջ պիտի գտնէք Արեւելեան եւ Եւրոպական ամէնէն ընտիր ապրանքները՝ յարմար գիներով :

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

246, Rue Vendôme
20, Rue Villeroy
65, Rue Robert
Lyon

Արմաւ, «պամիա», «եալանճի տոլմա», յունական «Թուրշի», «պիպէռ», տերեւ, թահին հելվա, «վանիլ», շոքոլա, «նուազէթ», «լոպում», «սալլըզ», պիստակ, Շիրակ օղի (41 – 45օ), Իզմիրի չամիչ «սուճուք», կեսարական «պաստրըմա», առաջնակարգ սուրճ, (քաջավան եւ մոգա), համեմներ «մահլէպ», «սալէպ», ձիթապտուղ, ձէթ, «քաշքավալ» պուլկարական, ձերմակ պանիր ոչխարի կաթով : Ամէն կարգի պահածոներ, «քուսքուս», հարիսա, սումաք, թարամա, լաքերտա, բաքլաւա, քատայիֆ, տերեւ եւայլն :

Անգամ մը դիմեցէք՝

ԳՈՀ ՊԻՏԻ ՄՆԱՔ

Մի մոռնաք թէ՝

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Ունի նաեւ մսավաճառատուն մը, որուն առաջնակարգ միսերը գոհացում կու տան ամէնէն նրբաճաշակներուն : Ոչխարի, հորթի եւ եզան միս (քաշուած միս, եւայլն) :

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄ ԳՆՈՐԴ
ՄՆԱՅՈՒՆ ՅԱՃԱԽՈՐԴ

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32 Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22 Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 29 ՅՈՒԼԻՍ — VENDREDI 29 JUILLET 1960

..ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8861 — 36EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4662

...ԲԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԸ

...ձակուրդի օրեր են ։
...փարիզն ու մեծ քաղաքները կը պար–...ն իրենց բնակիչներէն ։
...տասնմէկ ամիս գործարաններու կամ ...տնականներու մէջ արդէլափակուած ...աուորներ դէպի ծով, լեռ կամ ...գիւղերը կը նետեն իրենք զիրենք՝ ...կէ, ծուխ ու մուխէ եւ ժխորէ հեռու ...օր մը շնչելու, արեւի երես տեսնե–...ցողանք առնելու եւ քիչ մը կազդուր–...ու համար ։
...ը երբեմն բարեկեցիկները միայն օգտ–...թեան կ'երթային ։
...րբան փոխուած են ժամանակները ։ ...եկողներ չըլացողներն են, որ բացա–...թիւն կը կազմեն ։
...ընկերային օրէնքները ամէնէն համեստ ...խաւուորին անգամ հնարաւորութիւն ...տան նուազագոյն երեք շաբաթ հան–...ստանալու ։
...ա հասաւ արդէն Օգոստոսը ։ Հ. Ե. ...Նոր Սերունդի արձակուրդի ամիսը ։
...ութերորդ անգամ ըլլալով Նոր Սե–...ունդը կը կազմակերպէ իր ամառնային ...ակումբը — Ճամբար —, որուն ան–...ակցիլ մաս կը կազմէ Աստուածած–...փառատօնը ։
...անակում եւ փառատօն աւանդական ...դարձած արդէն ։
...Հ. Ե. Դ. Նոր Սերունդի Կեդրոնա–...վարչութիւնը՝ աջակցութեամբ նախ–...Նոր Սերնդականներու՝ ամիսներէ ի ...նախապատրաստական աշխատանք–...կը տանի, այս տարուան Ճամբարը ...փայլուն դարձնելու համար ։
Փարատօնին յաջորդաբար երկու տարի ...յաջողութիւն էր արձանա–...Անցեալ տարի բանակումին մաս–...կցած էին աւելի քան 250 երկսեռ Նոր ...Սերնդականներ եւ համակիրներ ։ Փա–...տօնին ներկայ էին եղած հարիւրաւոր ...ուխտաւորներ, որոնք Միջին Ֆրանսայի ...կ'անցընէին իրենց արձակուրդի օ–...րերը ։
...Կեդրոնական վարչութիւնը այս ...տարուան բանակումին համար վարձած է ...Սփիւռքի Սփլանտիտ պանդոկը, Կլըրմոն–...Ֆէրանէն 34 քիլոմեթր հեռու, լեռնային շրջա–...նի մէջ, հազար մեթր բարձրութեան մը–...անտառներով շրջապատուած, գե–...ղեցիկ լիճի մը եզերքը ։
...երիտասարդները կարելին կ'ընեն հանգստա–...ւէտ պայմաններ ապահովելու համար ...երիտասարդ տղոց ու աղջիկներուն ։
...ընկերային եւ օգտակարը համադրուած ...պիտի ըլլան Ճամբարին մէջ ։
...խաղ, լողանք, մարզանք՝ ...ֆիզիքապէս կազդուրուելու համար ։
...հայրենագիտական դասախօսու–...թիւններ՝ հայոց պատմութեան, գրակա–...նութեան, լեզուին ու արուեստին ծանօ–...թանալու, հայութիւնը լաւագոյնս ճանչ–...նալու եւ սիրելու համար ։
...Մէկ խօսքով, մեր զաւակները ամբողջ ...մէկ ամիս պիտի ապրին հայկական մթ–...նոլորտի միջավայրի մէջ, պիտի խօսին ու ...երգեն հայերէն, մօտէն պիտի ճանչնան ...զիրար, կարծիքի փոխանակութիւններ ...պիտի ունենան եւ սատրեան մը աւելի ...պիտի ամրապնդեն գաղափարական կա–...պը որով միացած են իրարու ։
...Անցեալ ամիս Նոր Սերունդի Գաւա–...ռական ժողովը գործունէութեան ...ծրագիր մշակեց նոր տարեշր–...ջանին համար ։
...Ճամբարը լաւ սկզբնաւորութիւն մը ...պիտի ըլլայ ։
...Ցողորուած նոր ոգիով ու խանդով՝ ...Նոր Սերնդականները պիտի վերադառ–...նան իրենց շրջանները և եռանդով աշխա–...տանքի պիտի փարին, որպէսզի աճի ու ...զօրանայ իրենց սիրելի կազմակեր–...պութիւնը ։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՐՈՒՇՉԵՒ ՆԱՄԱԿ ԿԸ ԳՐԷ ՏԸ ԿՈԼԻ

ԱՅՋԸՆՀԱՒԸՐ ԱՍՊԱՐԷԶ ԿԸ ԿԱՐԴԱՅ ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ

Փարիզի խորհրդային դեսպանը՝ Վինոկրատով նամակ մը յանձնեց՝ Զօր. տը Կոլի։ Խրուշչեւ, այդ նամակով կը պատասխանէ Զօր. տը Կոլի զինաթափութեան շուրջ, իրեն ուղղած Յունիս 11 եւ 30 Թուակիր նամակներուն։ Խրուշչեւ գիտել կուտայ թէ Խորհրդային Միութեան եւ Ֆրանսայի տեսակէտները զինաթափութեան շուրջ, ներդաշնակ էին անցեալ Մարտի խօսակցութեանց ընթացքին։ Այս առթիւ կրկնած է սկզբունքով ընդունուած համաձայնութիւնը։ Քանդել կորիզային զէնքեր փոխադրող գործիքները (հրթիռներ եւայլն) ինչպէս նաեւ բոլոր չորժուն կամ կայուն արձակարաններ։

Արդ, ըստ Խրուշչեւի Ֆրանսա փոխած է իր տեսակէտը ։ Արդարեւ՝ տը Կոլի Յունիս 11 եւ 30 Թուակիր նամակները նախապայման կը դնէին կորիզային զէնքեր փոխադրող գործիքներու՝ հսկողութիւն եւ ոչ թէ քանդում ։

Խրուշչեւ բացատրած է, թէ ինչո՛ւ պէտք է առաջին առթիւ քանդել, կորիզային ռումբերու փոխադրութեան ծառայող գործիքները ։ «Ցորչափ գոյութիւն ունենան փոխադրութեան միջոցներ, քննիչները պիտի չկրնան արգիլել անակնկալ յարձակում մը, որովհետեւ ոչինչ կ'արգիլէ նման նպատակ մը ունեցող պետութեան, որ մէջտեղէն վերցնէ քննիչները եւ ձեռնարկէ իր ծրագրած անակնկալ յարձակումին»։ Նոյնը պիտի չըլլար պարագան եթէ երբեք քանդուած ըլլային հիւլէական ռումբեր փոխադրող գործիքները։

Իր եզրակացութեան մէջ, Խրուշչեւ կը մեղադրէ Ֆրանսան՝ որ Ամերիկայի պատերազմական նախարարութեան քաղաքականութեան կը հետեւի ։

Այս առթիւ կը կրկնէ ծանօթ յանկերգը։ Խ. Միութիւն խաղաղութեան եւ զինաթափութեան կողմնակից է ։ Տը Կոլի յանձնուած Խրուշչեւի նամակը ժողովրդականացուց Մոսկուայի կայանէն ։

×

Շիքակոյի մէջ, Հանրապետականներու համագումարի բացումին առթիւ, Այզընհաուըր քաղաքական բովանդակութեամբ նշանակալից ճառ մը խօսած է ։

Յայտարարած է թէ 1) Մ. Նահանգները աշխարհի ամէնէն ուժեղ ու զօրաւոր պետութիւնն է։ 2) Մ. Նահանգներու զինուորական ուժը, զուգորդուած իր դաշնակիցներու ուժին հետ, ի վիճակի է դէմ դնելու որեւէ յարձակումի մը ։ 3) Մ. Նահանգները պիտի շարունակեն աշխատիլ խաղաղութեան, արդարութեան եւ ազատութեան ի խնդիր ։ 4) Դաշնակիցներու միջեւ գործակցութիւնը ու յարաբերութիւնը աւելի սերտացած են ։ 5) Զինաթափութեան շուրջ Մ. Նահանգներու տեսակէտը կը մնայ նոյնը՝ ապահոված՝ հսկողութեան տակ ։

Ճառի ընթացքին ի մէջ այլոց ըսած է.— «Խորհրդային ժննատրութիւնը կը յաւակնի թէ յաջողեցաւ քանդել Մ. Նահանգներու վարկը ։ Ուրեմն լաւ, մարտահրաւէր կը կարդամ ։ Կ'ընդունի՞ն որ ազատ հանրաքուէ մը կազմակերպուի, աշխարհի բոլոր երկիրներուն մէջ, Մ. Ազգերու Կազմակերպութեան հովանաւորութեան տակ ու այդ հանրաքուէով ատ պարզ հարցումը ըլլայ — «Կը փափաքի՞ք ապրիլ համայնավար վարչակարգի մը թէ Մ. Նահանգներու նման ազատ իրաւակարգի մը տակ »։ Մենք պատրաստ ենք ընդունելու տրուած վճիռը »։

Միջազգային դէտերու կարծիքով, այս առաջարկը թէեւ անգործնական, այսուհանդերձ քարոզչական զօրաւոր հարուած մըն է ի վնաս Խրուշչեւի ։

× Հանրապետականներու թեկնածուն ընտրուեցաւ Ռիչըրտ Նիքսըն որ հաւանաբար Քապոթ Լոճը նշանակէ իբրեւ փոխ–Նախագահ ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱՍԸ արտաքսեց Գահիրէէն Պարսիկ դեսպանը եւ բոլոր գործակիցները։ Դեսպանը բողոքած էր Նասըրի արտասանած ճառին դէմ որու մէջ Շահին դէմ ըսուած խօսքերը «նախատական» նկատած էր ։ Իսրայէլի ճանաչումը Պարսկաստանի կողմէ մեծ յուզում յառաջ բերած էր Արաբական Լիկայի մաս կազմող պետութեանց մօտ։ Նասըր քննադատեց նաեւ Միացեալ Նահանգներու Հանրապետական կուսակցութիւնը որ իւրացուցած է Իսրայէլի դատը ամերիկացի Հրեաներու ճնշումին տակ ։

ՍԵԼՎԻՆ ԼՕՅՏԻ պաշտօնը (արտաքին նախարար) յանձնուեցաւ Լորտ Հիւմի ինչ որ պատճառ դարձած է կարգ մը դժգոհութեանց, ոչ միայն ընդդիմադիր՝ աշխատաւորականներու կողմէ այլ նոյնիսկ քանի մը պահպանողականներու ։ Սկովտացի է, 56տարեկան, Անգլիոյ արտաքին նոր նախարարը։ Անգլիական մամուլը առիթը կ'օգտագործէ իր ազգային հիւմորը գործածելու։ «Տէյլի Միրըր» կը գրէ — « Արդէն Ռուսերուն խնդալը կը լսեմ ...»։ Նոյն թերթը խօսքն ուղղելով Մաքմիլընի կ'ըսէր — « Եթէ յամառիք ձեր ընտրութեան մէջ, պիտի ըսեն որ քաղաքական պաշտօնի մը ամէնէն աղետալի նշանակումն է այն օրէն ի վեր երբ Կալիկուլա կայսրը հիւպատոսարժանեց իր սիրած ձին »։ «Նիւզ Քրոնիքըլ» կը գրէ. —Արտաքին նախարարութիւն երթալով, Հիւմ առիթ մը ունի արհամարուելիք իր դիրքէն միջակութեան անցնելու », իսկ «Մընտէյ էքսփրէս» «առանց դէմքի լորտը» անուանուած էր խեղճ նախարարը։ Ճենըրըլմանի իրական տխարն է որուն քաղաքական գործունէութիւնը շատ գնահատուած չէ ։

ԱՐԱԲԱԿԱՆ լիկայի պաշտօնական բանբերը յայտարարեց թէ լիկայի ընդհ. քարտուղարըԱպտէլ Խալէք Հասսունա Մոսկուա պիտի երթայ, Օգոստոս 2ին, երկու շաբթուան համար ։

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ կառավարութիւնը նոյնիմաստ նամակներ ղրկած է Ամերիկայի, Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Ատլանտեանովկիանոսի պատկանող ուրիշ տասը պետութեանց ։ Վարշաւա կը մեղադրէ Ատլանտեան Ուխտի երկիրները որ կը քաջալերեն Պոնի կառավարութեան «հողային յաւակնութիւնները» եւ հիւլէական զէնքեր կուտան Դաշնակցային Գերմանիոյ ։

ԱՆԱՍՏԱՍ ՄԻԿՈՅԵԱՆ խօսելով ամերիկացի գրասաշրջիկներու առջեւ յայտարարեց թէ առանց համայնավար Չինաստանի, ապազինում չի կրնար ըլլալ ։ « Ապազինում չկայ եթէ ժողովրդական Չինաստանն ալ չմասնակցի բայց ինչպէ՞ս կրնայ գործադրել միջազգային որոշում մը, որուն չէ մասնակցած » ։

ՌՈՏԵԶԻԱՅԻ ցոյցերուն զոհերու թիւը 11 մեռեալի հասած է։ Կը թուի թէ կացութիւնը աւելի հանդարտ է ։

ՊՐԻՒՍԷԼ պաղ ընդունելութիւն մը բրաւ Համըրշըլտի որ Քոնկօ մեկնեցաւ քանի մը ժամ յետոյ։ Նիւ Եորքի մէջ Լումումպա յայտարարեց — «Ապահովութեան ունիմ որ Միացեալ Նահանգները պիտի օգնեն մեզի։ Բայց չենք ուզեր գաղթատիրական մէկ վարչաձեւէն դուրս ելլել քաղաքական եւ տնտեսական ուրիշ բռնութեան մը տակ իյնալու համար։ Ոչ մէկ ճնշում պիտի ընդունինք, ոչ Ամերիկայէն, ոչ ալ Խ. Միութենէն»։

ՀԱՑԻՆ ԳԻՆԸ ՊԻՏԻ ԲԱՐՁՐԱՆԱՅ

0.05 Ն. Ֆ. ՕԳՈՍՏՈՍ 1ԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

Արձակուրդներէն առաջ վերջին անգամ գումարուած՝ Նախարարաց Խորհուրդը, կարգ մը որոշումներ առած է ։ 1960–61 տարեշրջանի արմտիքի գինները հետեւեալ պատկերը պիտի ներկայացնեն ցորենի՝ (40 Ն. Ֆ. (կենդ.)։ Գարի՝ 31.65 Ն. Ֆ.։ Եգիպտացորեն՝ 36.80 Ն. Ֆ.։ Գինները ճշդելու առեն նկատի առած են Հասարակաց Շուկայի երկիրներուն մէջ կիրարկուած գինները։ Ինչ կը վերաբերի հացին, աւելցնենք անմիջապէս թէ մեծ հացերը քիլոյի գլուխ հինգ ֆրանքի (թեթեւ) յաւելում մը պիտի կրեն գաւառի մէջ եւ երեք Ֆր. Սէնի նահանգին մէջ ։ Փարակ հացերը (ֆանթէզի) Սէնի մէջ 5 ֆրանք։ Նոյնը նաեւ գաւառի մէջ ։ Նոր գինները պիտի կիրարկուին, Օգոստոս մէկէն սկսեալ ։ Կարգ մը որոշումներ առնուած են նաեւ, ջրազացպաններուն նկատմամբ ։

Վարչապետը, Տըպրէ խորհրդարանի աշխատանքներուն շուրջ զեկուցում տըւած է ։ 45 օրէնքներ քուէարկուած են ։ Վեց կամ եօթը հատը երկրագործութեան շուրջ ։ Շարք մը օրէնքներ Հասարակապետութեան եւ սահմանադրութեան շուրջ։ Կարգ մը օրէնքներ ալ ընկերային ապահովութեան մասին։ Այլեւ այլ հարցերու շուրջ ալ օրէնքներ մշակուած են ։

ԱՏԸՆԱՈՒԸՐ Փարիզ կը հասնի այսօր Ուրբաթ։ Քաղաքական շրջանակները կը յայտնեն թէ գերման վարչապետին այցելութիւնը երկար առենէ նախատեսուած էր եւ անակնկալ ոչ մէկ բնոյթ ունի ։ Ատընաուըրի կ'ընկերանայ արտաքին նախարար՝ Ֆոն Պրենթանօ։ Վարչապետը երկու օր պիտի անցընէ Ռամպուլէի պալատը, հիւր տը Կոլի ։

ԱԼԺ. ԱԶԱՏ. ՃԱԿԱՏԸ յայտարարեց Ռապաթի մէջ՝ թէ Քոնկոյի խնդիրը շատ կը նմանի ալժերական հարցին ։ Զեկոյցին մէջ կ'ըսուի — Ալժերիոյ մէջ, զօր. տը Կոլ, ինչպէս պելժ գաղթատէրերը Չոմպէ մը (խմբ. Քաթանկայի վարչապետը) կը փնտռէ »։

ՍԻՄՈՆ ՏԻՒՊՐԷՕՅ շարժանկարի ծանօթ քննադատ եւ լրագրողուհի մեռաւ առջի օր 48 տարեկանին։ Նախապէս աշխատակցած է «Էքսփրէս»ի, ժողնասփիւռի շարժանկարի քննադատութեան սպասարկութիւնը կը վարէր ։

ԵՕԹԸ ԻՏԱԼԱՑԻՆԵՐ որոնց երեքը կիներ մեռան առջի օր Տոլոմիթներու մէջ անզգուշութեան հետեւանքով ։

ՖԻՏԷԼ ԳԱՍԹՐՕ յայտարարած է. — « Մեր յեղափոխութիւնը իբրեւ օրինակ պէտք է ծառայէ բովանդակ լատին Ամերիկայի »։

ՍԻՏԻ – ԱՅՍԱՅԻ շուկային մէջ ձեռնառումբ մը նետուած է եւ պատճառ դարձած որ 22 հոգի վիրաւորուին ։

ՔԱՄԸՐՈՒՆԻ մէջ ոստիկանական գործողութեան մը ընթացքին, որուն նպատակն էր փճացնել ահաբեկչական խումբերը, 130 հոգի մեռած են ։

ՊԻՒԻԹՕՆԻ իտալական սփակեթթիի նշանաւոր գործատէրը, 63 տարեկանին որոշեց փոխել իր տապարէզը եւ Օփերայի երգիչ դառնալ։ Ճիովաննի Պիւըթօնի որ առջի օր Փարիզ հասաւ պանդոկի տետրակին վրայ գրեց — Սփակեթթիի նախկին թագաւոր»։ Կինը որ նախկին երգչուհի է, սփակեթթիով պիտի զբաղի ։

ՍՈՖԻԱՅԻ ՀԱՅԵՐԸ

Սոֆիայի Հայոց այդ հին եկեղեցիի մասին պատմագիր Իրեչէկ ալ կը խօսի 1883ին. «Սոֆիայի մէջ կան եօթը եկեղեցիներ, որոնցմէ ամէնէն դեռնափորը Հայկական եկեղեցին է, որ եօթը սանդուխով վար կ'իջնէ»:

Հայկական եկեղեցիին գտնուած վայրը նախապէս կը կոչուէր «Արմենսկա մահալա» (Հայկական թաղ), ուր 1934ին շինուած են պուլկարական Հոգեւոր ճեմարանը եւ դատական պալատը: Այս հայկական հին եկեղեցիին փոխարէն, յետոյ, Սոֆիայի մետրոպոլիտ Ստեֆան Սոֆիբոքիի յամառ պահանջներուն հետեւանքով, Սոֆիայի Հայերուն տրուեցաւ Նիշքա եւ Դրագոման փողոցներու անկիւնը պարապ հողամաս մը 750 քառ. մեթր տարածութեամբ, ուրտեղ Հայերը հիմնեցին իրենց երկրորդ եկեղեցին եւ դըպրոցը (այժմ՝ ազգային տունը եւ Ցովակիմեան դպրոցը, որ նախապէս Արամեան կը կոչուէր եւ հիմնուած էր 1896ին): Սոֆիա հաստատուած Հայերուն մէկ մասըն ալ գաղթած է 1700 – 1710 թուականներուն, Անինայ շրջանէն (Ապուշեխ գիւղ): Սակայն հետաքրքրական է, որ Հայոց հին գերեզմաննոցէն եկեղեցւոյ բակը բերուած տապանաքարերուն վրայ բնաւ Անի կամ Ապուշեխ անունները չեն յիշատակուած:

Հին եկեղեցւոյ բակին մէջ կան սալարկուած 10 – 11 տապանաքարեր, որոնց ութը՝ մարմարիոն, իսկ մնացեալները տեղական պարզ քարեր էին: Մարմարեայ տապանաքարերէն միայն հետեւեալ երեք հատը ընթեռնլի էին:

Հայեցարուէ ծնունդ յերկրի
Ի սոյն տապանս որ տեսանի·
Եդեալ կայ աստ ի պահեստի
Մարմին առն բարեպաշտի:
Սա էր երկրէն Նախիջեւանցի,
Տօլօնց Աւետիքի որդի Ծատուրի,
Որ փոխեցաւ առ Աստուած
Ի թուին ՌՃՀԹ Սեպտ. ԺԲ.

(1730 Սեպտ. 12):

Այս է տապան հանգստեան
Տոռոբեցի Եավրումենց
Աւետիսի որդի Ալեքսանի,
Որ փոխեցաւ ի թուին ՌՄԲ
Դեկտեմբեր ամսոյ ԻԲ:

(1753 Դեկտ. 22):

Այս է տապան հանգստեան
Կանանիրոսի որդի հանգուցեալ
Օյանենսի, որ փոխեցաւ աստէն
Ի կեանս թուին Հայոց ՌՄԿԳ
Ցուլիս ԺԵ.ին:

(1814 Ցուլիս 15):

Առաջին երկու տապանաքարերը կը պատկանին արեւելեան Հայաստանէն եկած եւ Սոֆիա հաստատուած Հայերու: Թէեւ արհեստ եւ զբաղում չէ յիշուած, սակայն քարերուն մարմարեայ ըլլալը ցոյց կուտայ, որ անոնք վաճառականներ կամ բարեկեցիկ Հայեր եղած են, իսկ մնացեալ պարզ քարերը պէտք է եղած ըլլան աշխատաւոր Հայերու տապանաքարեր, որոնք անընթեռնլի են՝ մաշած ըլլալով:

Այդ երեք մարմարեայ տապանաքարերէն մին զետեղուած է նոր եկեղեցւոյ աջակողմեան պահարանին մէջ կառուցուած մկրտութեան աւազանին քով: Երկրորդը Հայոց գերեզմանատան մէջ կը ծառայէ հանգստաքար, որ դրուած է մատուռի արեւելեան պատին առջեւ: Իսկ երրորդը ձգուած է Ազգային տան բակին աղբիւրին քովիկը, մի քանի պարզ տապանաքարերու հետ խառնիխուռն:

Սոֆիայի Հայոց հին եկեղեցւոյ շինութեան ճշգրիտ թուականին մասին որեւէ արձանագրութիւն կամ փաստաթուղթ գոյութիւն չունի, սակայն հաւանական է, որ շինուած է 1600ական թուականներուն: Ուրեմն Հայոց եկեղեցիի գոյութեան իբր հաստատ թուական կրնանք յիշել 1640 թուականը: Կ'ենթադրուի, թէ Հայոց առաջին եկեղեցիի շինութեան արտօնութիւնը եւ սուլթանական արտօնագիրը (Իրատէն) առնուած է ԺԷ. դարուն ապրող նշանաւոր Աբրօ Չելեբիի (Աբրահամ) կողմէ: Սակայն այստեղ պատմական շփոթութիւն մը կայ, պարզապէս, որովհետեւ Ֆիլիպէ (Պլովդիւ) հաստատուող Կամենացի Լեհահայերու շինած (1675ին) առաջին եկեղեցիի սուլթանական արտօնագիրը իսկապէս Աբրօ Չելեբին յաջողցուցած է, տրուած ըլլալով, որ ան այդ թուականներուն Օսմանեան գահին վրայ գտնուող սուլթան Մեհմէդ Դ.ի բանակին մատակարարութիւնը յաջողցուցած էր Կրետէ կղզիին գրաւման ժամանակ, իսկ սուլթան Իպրահիմի կողմէ ալ խաթթը շէրիֆով ազատ վաճառական հռչակուած էր Ռուսաց եւ եւրոպական երկիրներու համար, (տես Զարդարեան «Յիշատակարան» էջ 267 – 268): Սակայն Աբրօ կամ Աբրահամ Չելեբին ապրած է 1626 – 1681 թուականներուն, իսկ Սոֆիայի Հայոց եկեղեցին գոյութիւն ունի արդէն 1640ին, որով եթէ նոյնիսկ 1640ին կառուցուած ըլլայ եկեղեցին, դարձեալ Աբրօ Չելեբի չէր կրնար այդպիսի արտօնութիւն մը ձեռք բերել, քանի որ ինքը հազիւ 14 տարեկան եղած կ'ըլլայ 1640ին:

1800ական թուականներուն Սոֆիայի Հայերը իբրեւ վաճառականներ եւ արհեստաւորներ կ'աշխատին եւ կը մասնակցին քաղաքի բարգաւաճման եւ առեւտուրի զարգացման: Բայց դժբախտաբար 1814 – 1815 թուականներէն սկսեալ հայ համայնքի անդամներուն թիւը կը սկսի նուազիլ, 1816 – 1827 թուականներուն պատահած սոսկալի համաճարակի մը հետեւանքով:

1841ին մի քանի ընտանիքներ հազիւ կը վերադառնան Սոֆիա, բայց եկեղեցին կը մնայ առանց քահանայի: Այս թուականներուն Սոֆիացի նշանաւոր հայ երեւելի մը կը յիշուի Սոֆիայի հրէական վաւերաթուղթերուն մէջ: Հրեաները Այրապետեան *կոչած են այս Հայը, որ անտարակոյս Հայրապետեան պէտք է ըլլայ, սուլտան Մահմուդ Դ.ի բարձր պաշտօնատար, որ 1841 – 1842ին Սոֆիայի եւ Սամաքովի մէջ կը զբաղէր նաեւ լումայափոխութեամբ:*

Սոֆիայի հայ համայնքը աչքի կ'իյնայ յատկապէս Պուլկարիոյ ազատագրութեան թուականներուն՝ 1878ին:

1881ին կատարուած առաջին պուլկարական պետական մարդահամարին համաձայն, Սոֆիայի լուսաւորչական Հայերու թիւը 73 էր (*):

Այս առաջին մարդահամարէն ետքը, Սոֆիայի բնակչութիւնը կը սկսի աճիլ, երբ Սոֆիան մայրաքաղաք կը դառնայ: Հայ պաշտօնեաներ, վաճառականներ եւ արհեստաւորներ կը սկսին գալ եւ վերահաստատուիլ Սոֆիայի մէջ: Այդ թուականներուն Սոֆիա եկողներէն են Թելեկրաֆճի Գասպար Մինաս (Խոտրնէցի), Քիւրքճի Սենեքերիմ (Պոլսեցի), Թորոս Վարպաճեան (Կնեազ Ալեքսանդր Բատենբերգի երբեմնի սափրիչը), Թուֆենքճի Հաջի Աւագ, Այվազ Յովհաննէս (Վանեցի, Սոֆիայի վալի Մադհար փաշայի ծառայողը), Գույումճի Աստուր, Շոպ Գէորգ, Ֆրունճի Մանուկ (Պոլսեցի), Ստեփան Գասպարեան (հեռագրատան պաշտօնեայ), Մինաս Զայեան (ճարտարապետ), Մաքսիմ Սահակով (հնագէտ), Սուքիասեան (ոսկերիչ), Արամեան (ժամագործ) եւ ուրիշներ:

Այս Հայերը հետզհետէ կը փայլին արհեստներու եւ առեւտրական ասպարէզի վրայ: Կը բացուին մանիֆաթուրայի *եւ մանածի հայ վաճառատուներ Սարգիս Գույումճեանի, Պէզազեանի, Գէորգ Մուրատեանի եւ ուրիշներու կողմէ: Կը հիմնուին Զենոբովի եւ Բոյրկովի առաջին պուլկարական գրախանութները, Սուքիասեանի եւ Ստեփանեանի առաջին պուլկարական ոսկերչական գործարանը, Ա. Մարգարեանի կօշկակարական գործարանը եւ ժամագործարան:*

Ս. ՓԱՉԱՃԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

(*) Սոյն մարդահամարը կատարուած է ոչ թէ ազգութեան, այլ դաւանանքի հիման վրայ: Այսպէս, օրթոտոքսներ 14052 հոգի, մահմետականներ՝ 1258, Հրեաներ՝ 4274, կաթողիկէներ՝ 714, բողոքականներ՝ 163, Լուսաւորչականներ՝ 73: Ուստի կաթողիկէ եւ բողոքական Հայեր մտած չեն այս 73ին մէջ:

ՀԱՅ ԿԻՆԸ՝ ԻՐ ԱՇԽԱՏԱՆՔՈՎ

Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի դպրոցը աշխատանքի արդիւնաւէտ տարեշրջան մ[illegible] եւս բոլորելով, երկու յաջող ձեռնարկներէ ետքը, արձակուրդներու [illegible] փակեց իր դռները:

Մէկ կիրակի՝ տարեվերջի ընթերցում, միւս կիրակի՝ մրցանակաբաշխութեան բացօթեայ հանդէս:

Ամբողջ չորս ամիս [illegible] կը [illegible] առաւօտ՝ վախկոտ արեւ մը [illegible] չընել: Ձեռնարկ մը որ կապուած է [illegible] զար ու մէկ կարգադրութիւններու [illegible] դիւրին չէ յետաձգել վերջին պահուն.

Առաւօտուն օթոքառով դաշտավայրի[illegible] դին վայրը բարձրացողներուն թիւը [illegible] էր, սակայն կէսօրուան մօտ՝ իրարու ետեւէ կը հասնին անհատական [illegible] րով: Կը հաշուենք մինչեւ քառասուն [illegible] կառք:

Գոհունակութեամբ կուտանք այս թիւը, որովհետեւ ան տեսակ մը չափանիշ է Հայուն՝ աշխատասէր բազուկին եւ [illegible] նեցած ձեռներեցութեան ոգիին. Որովհետեւ տարիներ առաջ, հայրենի աշխարհէն հեռացած տարագիրներ էինք, երբ հաստատուեցանք այս հիւրընկալ ափերը, եւ սակայն, այսօր [illegible] տեղ եղած, բարեկեցիկ կեանք նոր [illegible] տեղծած:

Եկած են հեռաւոր Թրնամի եւ Լանսլի մեր գաղափարական ընկերներն ու բարեկամները: Հիւրեր ունինք նոյնպէս Տէօրնէն ու Կափէն: Այնպէս որ երբ հանդէսին պաշտօնական մասը կը սկսի, կը տեսնենք որ մեր սպասածէն շատ աւելի բազմութիւն ունինք, որոնք վստահ են որ, հակառակ այդ զով օդին, եկած են ազգապահպանման գործին նպաստող ձեռնարկ մը քաջալերելու միակ նպատակով:

Կրընոպլի մեր գաղութին Եկեղ. Միութիւնը, յարգելով մեր պապերու դարաւոր աւանդութիւնը, «եկեղեցի եւ դպրոց կողք – կողքի», ներկայ է իր [illegible] լման կազմով:

Հանդէսը կը սկսի տողաց եւ [illegible] ուսուցիչ Գ. Բարախեանի կողմէ երգուած «Ով մեծասքանչ դու լեզու» [illegible] աշակերտութեան կողմէ կ'ըլլան [illegible] եւ յաջող արտասանութիւններ [illegible] մեծ արձակուրդներու պատճառով [illegible] մէկ մասը բացակայ է: Ներկաներէն [illegible] կին Գուրթնուեան՝ Կափէն, Գ. Մարտ[illegible] ճեան եւ Գ. Բարախեան հայրենաշունչ երգերով կը բերեն իրենց մասնակցութիւնը հանդէսին գեղարուեստական բաժնին: Կ'արտասանէ նաեւ Միքթ[illegible] սաներէն փոքրիկն Ժօժօ:

Յետոյ, ներկաներու քաջալերանքներուն ծափերուն մէջ, տասը յաջողած աշակերտներ կը ստանան [illegible] տակար առարկաներ, իբրեւ մրցանակ [illegible] րանց վրայ ճշդուած է իրենց [illegible]

ՈՐՍՈՐԴԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ

ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՋՂՋՈՒՄԻ ԵՐԵԿՈՅ

— Մի անգամ էլ հաւաքեցի ընկերներիս ու մեր ծնողներից թաքուն գնացինք դէպի ժայռերը:

Դէ ինչ պատմեմ ձեզ, լաւ գիտէք, թէ ինչ ահռելի բարձրութիւն ունի մեր Ծուատուփի Մեծ քարը – ոտները Ներքին ձորում, գլուխն ամպերի մէջ: Էդ ապառաժի ճակատով մի կերպ բարձրացանք մինչեւ կէսը, ուր մի խոր քարայր կայ՝ բնութեան անձեռակերտ մի տաճար՝ մէջը մի սառը աղբիւր: Այդ տեղ քարերին կպած շատ մոմ կար՝ հնում անհաւատ պատաւների վառած մոմը, որ հալուել ու մրոտ երակներով մնացել էր քարերին՝ չգիտես որ ժամանակներից: Հաւաքեցի էդ մոմից, գրպաններս լցրի, որ քեռի Վաչագը իմանայ, թէ ուր եմ հասել ...

Արեւամուտին ուզեցինք գիւղ վերադառնալ, բայց չէինք կարողանում ժայռից ցած իջնել: Ներքեւ ենք նայում՝ գլուխներս շշմում է. էն ինչ անդունդներ կան մեր Ծուատուփի լանջին ...

Բայց ախ մոռացայ քննութիւն եմ տալիս անուանի որսորդին, խելքի կը տանուե՞մ որ: Ասի՝

— Տղերք, հետեւիցս եկէք:

Ու քարերից կախուելով իջնում եմ: Անդունդներից մէկը Ծուատուփի մեծ ժայռի կենտրոնով իջնում է դէպի նրա ստորոտը: Դրա յատակին տասնամեակների ընթացքում հաւաքուած ձեան հիւս կար: Ընկայ դրա վրայ, մի քիչ ցած գընացի եւ շուտ եկայ դառացի դէպի վեր:

— Աղա, ինչ էք լեղաճաք եղել, յետեւեցիս եկէք, է...

Ասացի ու մէկ էլ զգացի, որ ձեան շերտը ոտքիս տակ ցած է գնում՝ ես էլ հետը ... Պոկ եկաւ խախտուած ձիւնը ու խշշոցով գնաց, սկզբում դանդաղ, յետոյ հետզհետէ թափ առնելով: Գլորուեցի ցած ու ձեան հեղեղի հետ մէկ մէջք ընկղմուելով, մէկ երեսն ընկնելով գնացի դէպի Ներքին անդունդները:

Քարի՞ խփուեցի, թէ ծառի, չեմ յիշում, դրանից յետոյ ամէն ինչ շուրջս խաւարեց, երեւի ուշքս գնաց: Երբ ուշքի եկայ, շօշափեցի դէմքս՝ արիւնոտ էր: Վեր կացայ ու կարծես ոչինչ չէր պատահել, ձայն տուի:

— Աղա, դէ եկէք է, ի՞նչ բանի էք ...

Իբր թէ ես անփորձ ճամբայ եմ գնում: Ու եկան ընկերներս ցած փախած ձեան հետքերով: Մի խօսքով, գիշերը գիւղ հասանք, ներկայացայ Վաչագ քեռուն, տեսաւ դէմքիս ու մարմնիս ջարդուածքները՝ քէֆն եկաւ:

— Այ, հիմի որ քեզ կարելի է որսի տանել, — վճռեց նա ու յաջորդ կիրակի լուսադէմին մենք արդէն Ծուատուփի դարաւանդներում էինք:

Իր մարտական հրացանը տուեց ձեռքս ու պատուիրեց.

— Էս քարի յետեւ կուչ արի, շշարժուես, գնում եմ էծերին քշեմ բերեմ առաջդ անեմ:

— Բա դու առանց հրացանի ես մահ գալո՞ւ, — բողոքեցի ես, բայց սիրտս արդէն թրթռում էր քեռի Վաչագի այդ մեծահոգի արարքից. ուրեմն ուզում է, որ ես խփեմ:

Նա շարունակում է իր պատուէրները:

— Ձիփես ոչ ուլին, ոչ մօրը, կրակիր միայն որձի վրայ:

Ու քարից քար իջնելով՝ գնաց Ներքին անդունդները:

... Նստել եմ հրացանը գրկիս, ակէպ քարի յետեւից նայում եմ Ծուատուփի ճակատով իրար զուգահեռ ձգուող քարէ կածաններին ու սրտիս զարկերը զգում եմ քունքերումս. հիմի ուր որ է կ'երեւան այն կենդանիները, որոնց յետեւից շատ եմ շրջել իմ պատանեկան ցնորքների մէջ ...

Զարի թաւուտից լսուեց Վաչագ քեռու թաւ ձայնը՝ «հայ, հայ...» ու քիչ անց ինձնից վերեւ շխկոց լսուեց, ապա՝ սոնաքայլեր: Վեր նայեցի եւ սիրտս կարծես կանգ առաւ. ահա վերին դարաւանդով երկար ու անկանոն շարք կազմած ինչ որ դորչ կենդանիներ են [illegible] Նրանցից մի քանիսը ճօճւում են օդում, միւսները մարմնով աւելի փոքր են, [illegible] զանակ, ջէյրանների նման: Աւելի փոքրերը կային, որոնց համար [illegible] կարծես խաղի նման բան էր, [illegible] տալով եւ իրար հետ խաղալով էին փորձում:

Բերանս բաց նայում եմ այդ սքանչելի արարածներին, նրանց գեղեցիկ թռիչքերին ու չեմ կշտանում:

Այսպէս, մի տաս տասնըհինգ կենդանի եկան աչքիս առաջից անցան գնացին ու ուշքս հետները տարան: Երբ վերջին [illegible] ծը անհետացաւ, նոր միայն յիշեցի [illegible] րացանս: Դեռ կարգին ուշքի չէի եկել, երբ գլխավերեւս կանչեց քեռի Վաչագ հեւալով ու որոտաց.

— Աղա, քնած էի՞ր:

Լռեցի:

— Քնած էի՞ր, — կրկնեց [illegible] գին հարցը:

— Չէ, – անհամարձակ պատասխանեցի ես:

— Հա՛ ա... Որ քնած չես, ուրեմն քո՞ռ ես ...

Գլուխս կախել եմ, որ չհանդիպեմ [illegible] քերից արձակուող շանթերին:

ՎԱԽՏԱՆԳ ԱՆԱՆԵԱՆ

(4 Տար.)

մը, եւ ստորագրուած՝ դպրոցի կրթական յանձնախումբի անդամներ Պ. Խաչատուրեանի եւ Պ. Մարաշլեանի կողմէ։

Կապոյտ Խաչը չի մոռնար նաեւ ներկայացնելու իր տարեկան փոքր աշակերտներն ալ։ Զանոնք եւս գոհ ձգելու, հանդէսներու ուրախութեան մասնակից ընելու նպատակով՝ կը բաժնէ արծաթեայ ակնոցներ (նուէր Տիկին Միրաքեանէն)։

Ի տես տարուած աշխատանքին ու ձեռք ձգուած արդիւնքին, խօսք կ՚առնէ Ազգ. Միութեան Նախագահ Պ. Տ. Սթամպուլեան, որ գնահատանքի անկեղծ խօսքերով կը յիշէ դպրոցին մեծ դերը, այս փոքր դպրոցին միջոցով, նորահաս սերունդին ազգային դաստիարակութեան համար տարուած տարիներու աշխատանքը, եւ ներկաներուն կը թելադրէ գուրգուրալ հայ եկեղեցիին ու դպրոցին վրայ, որոնք կը հանդիսանան արտասահմանի մէջ, ազգապահպանման գործին նպաստող երկու գլխաւոր ազդակները։ Եւ ազգային եկեղ. Միութեան կողմէ կը նուիրէ դպրոցին 70 Ն. Ֆ.։

Պ. Կ. Մարանճեան, Հայ Մարտիկներու նախագահը, պարզ եւ սակայն խանդավառ հայրենասէրի իր սրտէն բխած քանի մը խօսքերով կը յայտնէ գնահատանք կատարուած աշխատանքին համար, եւ կը նուիրէ քսան Ն. Ֆ. իր կազմակերպութեան կողմէ։ Պ. Մարանճեան մէկն է այն հարիւրաւոր «խոնարհներէն», որոնք տանց փողի ու թմբուկի՝ կ՚ուզեն օգտակար ըլլալ, ազգովին ամէն ձեռնարկի, եւ որուն համար հայկական որեւէ հաւաքոյթ համ-հոտ չունենար, եթէ Հայուն ազատութիւնը կաշկանդող, զարկու մեծ բնակչութեան դէմ՝ իր ծննդավայրի լեռներու կուրծքին պաշտպանող ցասումի «Զայն մը հնչեց»ի չերգուի հայրենասիրական հրակոտ չեշտով։

Դպրոցի օժանդակ անդամներէն, Պ. Մ. Կիւմիւշեան խօսեցաւ գեղեցիկ ճառ մը, արժեւորելով իր նախկին Պէրպէրեանական բոյրը հանդամանքը։ Տարուած կրթական աշխատանքին առիթով արտայայտած գնահատանքի իր ջերմ խօսքերուն մէջ բացայայտ էին մեծ ուսուցչապետին յունչն ու դրոշմը։

Ռեսական Դաշնակցական կազմին կողմէ կը խօսի Պ. Ս. Սիսլեան, որ կ՚ուզէ, արտասահմանի մէջ, ազգապահպանման գործին համար թափուած ճիգերուն ու կատարուած աշխատանքին մասին հատոր սերտել։ Օրինակ կը բերէ ահ ու սարսափի մէջ աչքը բացած Ապրիլեան սերունդը, որուն հանդէպ եւս թերահատներ կային։ Եւ սակայն, ան ոչ միայն Հայութեան համար կորսուած տարր չեղաւ, այլեւ Հայ կեանքին մէջ տիրական դերը գրաւելով՝ եղաւ հիներու անմիջական գործակիցն ու յաջորդը։ Քառասուն տարիներէ ի վեր, առաւելապէս այդ սերունդն է որ նուիրուած է գաղութներու մէջ հայ շարժում ստեղծելու, հայը հայ պահելու նուիրական գործին։ Վկայ դուք ներկաներդ եւ այս գեղեցիկ ձեռնարկը կազմակերպող միութեան երեսուն եւ երկու տարիներու ազգանուէր գործունէութիւնը։

Խօսեցաւ նաեւ Պ. Թորոսեան, ազգային Հերոս Թէհլիրեանի եւ անոր ձեռքին մէջ ազգային վրէժխնդրութեան զէնքը գնող կուսակցութեան մասին։

Տիկին Միրաքեան, ինչպէս հանդէսին սկիզբը, նոյնպէս եւ վերջաւորութեան, խօսեցաւ Կապոյտ Խաչի գործունէութեան, եւ ուսուցիչներու սիրայօժար աշխատանքին մասին։ Շնորհակալութիւն յայտնեց ներկաներուն, որ ամէն առիթով քաջալերած են կանացի այս կազմակերպութեան ձեռնարկները։ Կապ. Խաչի կողմէ երկու սիրուն առարկաներ նուիրեց ուսուցիչներուն։

Հանրային աշխատանքի մը առիթով ստեղծուած այս խանդավառ մթնոլորտին մէջ՝ ազգային եւ Մարտիկներու Միութեանց կողմէ ի նպաստ դպրոցին եղած նուէրի գեղեցիկ օրինակին հետեւեցան ներկաներէն շատ շատեր, ու հազիւ տասը վայրկեան անց՝ գումարը հասաւ վաթսուն հազար հին ֆրանքի։ Բարի ու հայրենասէր ժողովուրդ՝ որ դեռ մէկ ամիս առաջ, նոյն նպատակին տուած էր արդէն 43.000 հին ֆրանք։ Այս հանդէսին ընդհանուր հասոյթով կ՚ըլլայ, մօտ 130.000 հին ֆրանք։

Կը նայինք մեր շուրջը, գոհ են բոլորը, գոհ եւ ուրախ են մանաւանդ մեր ընկերուհիները, որոնք մոռցած են արդէն իրենց օրերու սրտմաշուքը, եւ մինչեւ ուշ գիշեր պիւֆէին համար պատրաստութիւն տեսնելու իրենց յոգնութիւնը։

Ուրիշ առիթով մը ըսած էինք թէ հանրային գործունէութեան դաշտը դժուար է եւ փշոտ։ Կը տոկան, կը յարատեւեն անոնք միայն, որոնք ունին հայրենասիրական ներքին անսպառ կրակ։ Այսօր կրնանք աւելցնել թէ այդ փուշերուն կողքին, կան եւ հոգեկան ապրումի, գոհունակութեան յուզիչ պահեր, որոնք տեւական մը մղիչ ուժի պէս՝ կը հրահրեն, վառ կը պահեն այդ ներքին կրակը, որովհետեւ ունինք ժողովուրդ մը, որքան ազնիւ ու բարի, նոյնքան եւ հայրենասէր ու գործօն, որ գիտէ տարուած աշխատանքը գնահատելով, զօրավիգ դառնալ աշխատողներուն։

Ամբողջ օրը բարձրախօսէն հնչող հայերէն երգերը կը ստեղծեն հայրենի յուշերով լի հաճելի մթնոլորտ մը։ Ներկաները, պահ մը մոռնալով իրենց առօրեայ հոգերն ու ցաւերը, կը կատակեն, կ՚երգեն ու կը պարեն։

Ուշ ատեն միայն կը ձգենք այդ սիրուն լեռնադաշտը, հոգիով ու սրտով վերանորոգուած հայ երգի անուշ պատառը մեր շրթունքին....

Ա. ՍԻՍԼԵԱՆ

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ։

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՄԱՐԻ ՍԱՊՈՒՐԷ

*

Անգամ մը եւս Լէօսէմին, այդ անողոք հիւանդութիւնը որ արդէն նախորդ տարուան ընթացքին սպաննած էր 2 երիտասարդ դերասանուհիներ՝ Սիլվիա Լոփէզը եւ Քէյ Քէնտըլը, կուգայ մահացու կերպով հարուածել այս անգամ ֆրանսացի երիտասարդ դերասանուհի մը՝ Մարի Սապուրէն։

Մարի Սապուրէ 1954էն ի վեր մաս կը կազմէր Ֆրանսական Ազգային Թատրոնի (Քոմէտի - Ֆրանսէզ) մեծ ընտանիքին։ Ծանօթ էր արուեստագիտուհիին հիւանդութիւնը եւ սակայն ամէն անգամ, Նոր անգամ մը պահուն գերասանուհին կրցած էր անյողդողդ կամքով մը դիմագրաւել ցաւին եւ ժամանակաւորապէս դիմեանել զայն։

Մարի Սապուրէի անսպառ ժպիտը, փարթամ ու վեհաշուք արտաքինը — բեմին վրայ թէ կեանքի մէջ — կարծես կը հերքէին այն ազիտալի ախտաճանաչումը զոր բժիշկները վճռականօրէն կը յայտարարէին։ Այսուհանդերձ, իր ընտանիքը երեք տարի էր վեր հաստատ կերպով գիտէր որ երիտասարդ դերասանուհիին կը սպասէր դժխեմ վախճան մը։

1957 - 58 թատերաշրջանին Մարի Սապուրէ պահ մը ստիպուեցաւ դադրեցնել իր բեմական գործունէութիւնը բացարձակ հանգիստի մը նուիրուելու համար։ Այս պարագան անկեղծ վիշտ պատճառած էր իր բեմի բոլոր ընկերներուն որոնք չարագուշակ նախազգացում մը ունէին թէ իրենց արժէքաւոր արուեստակիցը այլեւս պիտի չտեսնէին։ Եւ սակայն, Մարի Սապուրէի անխորտակելի կամքը անգամ մը եւս յաղթահարեց ցաւին եւ Յուլիս 10ին դերասանուհին վերջին անգամ ըլլալով երեւցաւ Ժիւլ Ռընարի «Ընտանիքին Հացը» թատերակին մէջ։

Այդ ներկայացումէն ետք, Մարի Սապուրէ ախտին ծանրութիւնը զգաց իր ուսերուն եւ փիրատին ինքզինք տուաւ հանգիստի, մեկնելով Փարիզի մօտերը գտնուող իր վիլլան, ընկերակցութեամբ իր ամուսնոյն եւ տասներկու տարեկան մանչուն։

Եւ հոն, շրջապատուած իր սիրելիներէն, յաւիտենապէս փակեց իր աչքերը, 36 տարեկանին։

Մարի Սապուրէի բեմական ասպարէզին սկզբնաւորութիւնը եղած է փայլուն ճառագայթում մը։ 1946ին Փարիզի Քոնսերվաթուարէն կը ստանայ առաջին մրցանակ, քննիչներու բացարձակ մեծամասնութեան ձայնով։

Քոնսերվաթուար մտնելէ առաջ, ողբացեալ դերասանուհին արդէն իր նախաքայլերը առած էր ծանօթ դերասաններ՝ Ժան Նոհէնի եւ Քլոտ Տոֆէնի ընկերակցութեամբ։

Քոմէտի Ֆրանսէզի դերասանախումբին մաս կազմելէ ետք Մարի Սապուրէ սկըսաւ դասական խաղացանկին գլխաւոր տիպարներուն մեկնաբերողը հանդիսանալ։ Մոլիէրի «Մարդատեաց»ին կանացի առաջին դերը՝ Սելիմէնը, Մարի Սապուրէի երեւումէն առաջ, ունեցած էր միայն մէկ արժանաւոր մեկնաբերող յանձին մեծանուն Սեսիլ Սորելին, որուն շնորհուած էր «ազգային Սելիմէն» պատուաբեր տիտղոսը։ Երբ այս վերջինը քաշուեցաւ բեմէն, «ազգային Սելիմէն»ի գահը երկար ատեն մնաց թափուր մինչեւ այն օրը երբ նոր «ազգային Սելիմէն»ը՝ Մարի Սապուրէն եկաւ արժանաւորապէս բազմելու այդ գահին վրայ։

Մարի Սապուրէ դարձեալ անմրցելի հանդիսացած էր Մոլիէրի «Քաղքենին ազնուական»ին Տորիմէնի դերով, որու խաղարկութեան ընթացքին ողբացեալ արուեստագիտուհին յաջողած էր այդ դերին հաղցնել շնորհքի, վայելչութեան եւ նրբութեան անստգիւտ պատմուճան մը։

Բազմակողմանի է եղած Մարի Սապուրէի տաղանդը։ Միայն դասական խաղացանկի դերերու մեկնաբերութեան մէջ չէ սահմանափակուած անոր յաջողութիւնը։ Նոյնքան տաղանդով անիկա կրցած է պատկերացնել ժամանակակից արամներու եւ քոմէտիներու մէջ ստանձնած իր դերերը, որոնցմէ կարելի է յիշել Քլոտէլի «Հնդկահաւը» եւ Ֆէտոյի՝ «Կլատիաթորի երեսուն միլիոնները» եւն.։

Ողբացեալ դերասանուհիին յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցած է անցեալ կիրակի օր Թուլուզի մէջ, խիստ մտերմիկ շրջանակով մը։

Քոմէտի-Ֆրանսէզի վարչութիւնը, իբր սուգի արտայայտութիւն, որոշած է օր մը դադար ընել, յարգած ըլլալու համար իր անփոխարինելի մէկ անդամին յիշատակը։

ՏԸՐՈՒՆԻ

•

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Յուլիս 21ին մեր ընկերներէն ընկեր Յ. Խաչիճեանի որդին 17 տարեկան Գրիգորիկը երեք ընկերներով Մարսէյլի շրջանը Թով, ապառաժ վայրերը պտոյտի գացած էր։ Թեթեւօրէն կը սահի եւ ժայռի կտորի մը կը կառչի, ժայռը կը փրթի 15 մեթր գահավէժ վար կ՚իյնայ գլխուն վրայ։ Ընկերները օգնութեան կը հասնին, վեր կը բարձրացնեն։ Հազիւ քանի մը քայլ կ՚առնէ, անգգայ կ՚իյնայ։ Ոստիկանական օգնութեան գիմելով հիւանդանոց կը փոխադրեն, գլուխն ծանրօրէն վիրաւորուած։ Ամէն դարման անօգուտ։ Հոգին կ՚աւանդէ, խոր սուգի մատնելով ծնողքը եւ պարագաները։ Խոստմնալից եւ յառաջադէմ երիտասարդ մըն էր։ Յաջող քննութեամբ մը ընդունուած էր Թուլուզի օդային վարժարանը։

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Յուլիս 23ին։ Անհամար բազմութիւն մը կը հետեւէր մեռելակառքին, որ բեռնաւորուած էր սպիտակ ծաղկեպսակներով։

Արարողութեան կը նախագահէր Օշին վարդապետ, որ յուզիչ դամբանական մը խօսեցաւ։ Եղան բազմաթիւ նուիրատուութիւններ թաղիս դպրոցին եւ եկեղեցիին փոխան ծաղկեպսակի։

Սէն Ժերոմի Հ. Յ. Դ. Հայաստան ենթակոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկեր Յ. Խաչիճեանի, կնոջ եւ բոլոր պարագաներուն ու փոխան ծաղկեպսակի քսան Ն. Ֆ. կը նուիրէ Մշակութային Տան Ս. Թէհլիրեան սրահին։

Մ. Չ.

ԿԵԱՆՔԸ ՀԻՆ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՅ

ԺԵ.

Թրքական զատարանն ազատ արձակեց Յովսէփին։

Երբ Յովսէփը դատարանից տուն եկաւ՝ մայրը գրկեց նրան, ողողեց արցունքներով եւ ասաց.

— Ի՞նչ կ՚ըլլէր, մարդավարի ապրէիր որդի հետ։

Յովսէփն այլեւս չուզեց մնալ հին քաղաքում, վերցրեց մօրն ու քրոջը եւ հեռացաւ, գնաց ուրիշ քաղաք, ազատուելու համար այն շրջապատից, որ նրան միշտ յիշեցնում էր կատարուած ահաւոր ողբերգութիւնը։

ԺԶ.

Բաց արի «Արեւելեան Մամուլ» շաբաթաթերթը, որ հրատարակւում էր Զմիւռնիայում, բաց արի հէնց պատի պատուհանի առաջ, որտեղից մենք ստանում էինք մեր նամակներն ու թերթերը (Նամակները տուն բերելու սովորութիւն չկար) եւ կարդացի իմ անունը մի ոտանաւորի տակ։ Ինձ թուաց, մինչեւ հիմա էլ ինձ թւում է, որ իմ այդ ստորագրութիւնը տպուած էր ոսկեայ տառերով։ Ինձ թուաց նաեւ, որ իմ ոտները կտրուեցին գետնից, մի տեւանում զգացի, ինչ որ թռիչք։

Ես վաղուց էի յափշտակուել բանաստեղծութեամբ, կարդում էի եւ գրում մեր դպրոցի ձեռագիր եւ խմորատիպ թերթերում, ինչպէս էլ խմբագրել էի մէկ երկու ձեռագիր ամսաթերթ, բայց դեռ չէի տպագրուել։ Մայրս, երբ տեսնում էր ինձ իմ փոքրիկ սենեակում գիշերները կարդալիս եւ գրելիս, ասում էր, «Ելիր, պառկէ, եավրում, մեր ճինաէն Պօղոս-Պէյրոս չելլար»։ Պօղոս Պէյրոս ասելով՝ գրող ուզում էր ասել։ Այդ ոտանաւորի տպագրուելուց յետոյ ես չհպարտացայ, միայն մի քիչ եւ մի ամժամանակ, չգիտեմ ինչու՝ ըրջացայ, միայն մայրիկիս ասացի «Տեսա՞ր, կ՚ըսէիր քի մեր ճինաէն Պօղոս-Պէյրոս չելլար, ելաւ»։ Ի հարկէ, մայրս չէր կարող գնահատել իմ գրուածքները, բայց խորագոյն յարգանք ունենալով գէպի տպագրուած տառը, ժպտաց եւ համբուրեց ինձ։

Իմ փոքրիկ սենեակը .... Այդ սենեակը գտնւում էր երկրորդ եւ երրորդ յարկի մէջտեղում, առանձին սանդուխով, փոքրիկ, շատ փոքրիկ սենեակ էր, լիքը գրքերով (բացառապէս ոտանաւոր) եւ պատկերներով։ Երկու փոքրիկ լուսամուտները նայում էին երկրորդ յարկի կտուրի վրայ, ամբողջ հորիզոնն էր դիմացի հարեւանի թթենու զագաթը եւ տերեւների միջից երեւցող կապոյտը։

Այդ սենեակում ես գրել եմ իմ առաջին տպագրուած ոտանաւորը, այդ սենեակում կարդացել եմ Դուրեանը եւ լաց եղել, հուսկ ապա կարդացել եմ Մեծարենցը։

Մեծարենցը գաւառական պատանեկութեան պաշտամունքի առարկան էր։ Մենք առեղծուածով հետեւում էինք նրա դէմ սկսուած պայքարին, թեթեւսոլիկ, անարժէք գրողների կողմից, նամակներ էինք գրում Միսաքին գօտեպնդելու համար։ Ես ստացայ «Նոր Տաղեր»ը Միսաքից նուէր։

Այդ նուէրից յետոյ՝ ճիշդն ասած, հպարտ էի զգում ինձ։ Ժամերով նայում էի Միսաքի լուսանկարին եւ յափշտակւում, ժամերով կրկնում — «Ու կը փոթի ծովակն հոգւոյս մեղմավար»։ Շատ էի ուզում նրան նմանուել մօրուք թողնելով, բայց աւաղ, դեռ եւս աղուամազ անգամ չէի շօշափում երեսիս վրայ։

Ցանկացայ, որ իմ առաջին գիրքս տպուի «Միածան»ի նման, միեւնոյն թղթով, ձեւով, չափով, միեւնոյն տպարանից։ Այդպէս էլ եղաւ։ Բայց, էլի աւաղ, ոչ մի տպաւորութիւն չթողեց. այն ժամանակ միայն ես զգացի, որ գոյութիւն ունի ինչ որ ներքին մի բան, որ արտացոլւում է տպագրութեան մէջ, գոյութիւն ունի ինչ որ մի բան, որ Դուրեանն ունէր, Մեծարենցն ունէր, բայց ես չունէի։ Բանաստեղծութիւնների իմ առաջին գրքոյկը ինձ համար մի արժէք ունի — նուիրուած է Միսաք Մեծարենցի գերեզմանին։ Նուէրն անարժէք էր, բայց այն ժամանակուայ իմ ամբողջ սիրտն էր։

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(Շար.)

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Տէր եւ Տիկին Կ. Գարոյեան 20 Ն. Ֆ. կը նուիրեն Կապ. Խաչի կայանին Գրիգոր Թեւանեանի կսկծալի մահուան առթիւ :

Տէր եւ Տիկին Գ. Զպուքճեան տասը Ն. Ֆ. կը նուիրեն Կապ. Խաչին, Օր. Մարի Մազազաճեանի ղառնաղէտ մահուան առթիւ: Նոյնպէս տասը Ն. Ֆ. Մշակոյթի Տան Ս. Թէհլիրեան սրահին, ընկեր Փարթամ Պարսամեանի կսկծալի մահուան առթիւ :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Պանեչօ Բաչանի մասնաճիւղը խորին ցաւակցութիւններ կը յայտնէ իր վեթերան ընկերոջ Փարթամ Պասմաճեանի մահուան առթիւ, իր զաւակներուն եւ ընտանեկան պարագաներուն եւ այս տխուր առթիւ նուէրուն Ն. Ֆ. կը նուիրէ Մշակոյթի Տան Ս. Թէհլիրեան սրահին: (Ստանալ «Ցառաջ»էն):

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Ներսէսեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ այս Կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԱԲՐԱՄ ՆԵՐՍԷՍԵԱՆԻ

մահուան տարեդարձին առթիւ:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

1960 – 1961ի *դպրոցական տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Ամէն անոնք որ կը փափաքին իրենց զաւակները արձանագրել, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան :*

Դպրոցասէրը կը հետեւի պետական լիսէններու պաշտօնական ծրագրի աշակերտուհիները կը պատրաստէ պրըվէի *եւ* պաքալորէայի *քննութիւններուն, տալով նաեւ անոնց հայեցի դաստիարակութիւն, հայերէնի, գրականութեան, պատմութեան եւ կրօնքի ծանօթութիւններով :*

Դիմել 1, Պուլվ. տիւ Նոր, Լը Րէնսի, Հեռ. 927·01·72 :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Վարսենիկ Աշճիպաշեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ, այս Կիրակի առաւօտ Պոմոնի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ հօր՝

ԱՐՇԱԿ ԱՇՃԻՊԱՇԵԱՆԻ

հոգւոյն ի յիշատակ, անոր մահուան տարեդարձին առթիւ: Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգողները :

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

«Հերոսներու Օր»ուան առթիւ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Լիոնի եւ Տէսինի կոմիտէներուն:

31 *Յուլիս, Կիրակի ամբողջ օրը Տէսին, Կապիյեօն սրճարանի ծառախիտ պարտէզին մէջ :*

Գեղարուեստական բաժին, բարձրախօսին վրայ հայկական երգ ու նուագ :

Ձոխ պիւֆէ, շամփուրով խորոված, տաստ ուտելիք եւ ըմպելիք, գիները դիւրամատչելի :

Կը խօսի ԸՆԿԵՐ Մ. ՄԻՐՁԻ :

Օրուան խօսնակ Ընկ. Կ. ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ

Լիոնի հանրակառքը կը մեկնի Փլաս Կիշաւէն ժամը 9·30*ին, անձրեւի պարագային ապահով վայր :*

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Մեր ընթերցողներուն արձակուրդի ամիսները, արձակուրդի շրջան է նաեւ թերթին առաքումով զբաղող մեր պաշտօնեաներուն համար՝ որոնց կարգաւ բացակայութիւնը զգալի կերպով կը դժուարացնէ մնացողներուն առօրեայ աշխատանքը :

Կը խնդրենք մեր ազնիւ բաժանորդներէն որ, արձակուրդի առժամեայ հասցէի փոփոխութեան համար, նախընտրաբար հանեն դիմել որեւէ թղթատարական գրասենեակ :

Ընթացիկ պարզ եւ ձրի գործողութիւն մըն է, որուն գործադրութեան համար պէտք է լեցնել տեղւոյն վրայ տրամադրելի՝ հետեւեալ խորագիրով դեղին թուղթը . —

Formulaire No 755-A — ORDRE DE RÉEXPÉDITION (Changement d'adresse temporaire)

Կանխաւ շնորհակալութիւն մեր բաժանորդներուն որ պիտի ուզեն այդ ձեւով դիւրացնել մեր գործը :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Խանասորի տարեդարձը կը տօնուի, Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեանի Կրընոպլի ենթակոմիտէի նախաձեռնութեամբ դաշտահանդէսով մը :

31 *Յուլիս, Կիրակի ամբողջ օրը Սէն Նիզիէի ճամբուն վրայի գեղակին ծառաստանին մէջ :*

Կը նախագահէ ընկ. ՄԱՐՏԻԿ ՆԱՋԱՐԷԹԵԱՆ : Կը խօսի ընկ. ՆՈՒՊԱՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին տեղւոյս կարող ուժերուն կողմէ:

Ձոխ պիւֆէ :

Բարձրախօսով պիտի նուագուին հայկական եղանակներ :

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի:

×

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. կոմիտէի կողմէ: Մասնակցութեամբ Նոր Սերունդին :

Այս Կիրակի ամբողջ օրը, Պ. Թէսիէի ղովասուն անտառին մէջ ,Սէն Տընի Շը – մէն տը լա Ֆօրէ :

Կը խօսի՝ Ընկ. ՉԷՔԵԱՆ (Լիոնէն) :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, երգ, նուագ, հայկական եւ եւրոպական պարեր:

Ձոխ պիւֆէ, զովացուցիչ ըմպելիներ:

ԾԱՆՕԹ.— Օթօքարը կը մեկնի Սինեմա Փալասին *առջեւէն, մեկնումի ժամեր, առտուն ժամը* 10·30*ին, կէսօրէ վերջ ժամը* 3*ին :*

Վերադարձ՝ ժամը 8*էն* 9 :

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Համախառբ. Հայր. Միութեան Կարտանի մասնաճիւղի կողմէ: Այս Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Մոլիէռի ծառախիտ անտառին մէջ եւ պաղ աղբիւրին մօտ :

Փափաքողները հոն պիտի գտնեն շամփուրով խորոված եւ զանազան ըմպելիներ :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին : Բարձրախօս, երգ, պար, արտասանութիւն :

Մուտքը ազատ է :

Սիրով կը հրաւիրուի գաղութիս եւ շրջաններու հայ հասարակութիւնը անխտիր :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի խընամակալութիւնը պէտք ունի ուսանողուհի մը, որ ստացած ըլլայ Ֆրանսական երկրորդական կրթութիւն եւ կարենայ դասաւանդել վարժարանին մէջ: Բնակութիւն եւ սնունդ ապահովուած են :

Մանրամասնութեան համար դիմել տընօրէնութեան : 1, Պուլվ. տիւ Նոր, Լը Րէնսի, Հեռ. 927–01,72 :

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 20·30*ին, Յոյներու սրահը :*

Կարեւոր օրակարգ :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Բ. խումբը կը մեկնի Օգոստոս չորսին, արձանագրուած պզտիկներու ծնողքներէն անոնք որ դեռ չեն լրացուցած վերջնական պայմանները, պէտք է շուտով ներկայանան 5 *Րիւ Մէյրան, հեռ. Թրիւտէն* 27 – 35 :

×

Լիոնի Բ. խումբը կը մեկնի Օգոստոս հինգին, պզտիկներու հաւաքավայր Բեռաշի կայարանը, մուտքի ժամացոյցին տակը ժամը 16*ին, ըլլալ ճշդապահ :*

ԱԶԴ

ՀԱՅ ԽՆԱՄԱՏԱՐՈՒՀԻԻ ՄԸ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ :

Կիւլպէնկեան հիմնարկութիւնը, *Աղքատախնամ Ընկերակցութեան տրամադրութեան տակ դրած ըլլալով կէս միլիոնի գումար մը, հայ խնամատարուհի մը* (ասիսթանթ սօսիալ) *պատրաստութեան ուսուցման թոշակին համար, թեկնածուներէն կը խնդրուի գրաւոր դիմել Աղքատախնամի գրասենեակը :*

Պայմաններ.— Թեկնածուն պէտք է ըլլայ, 18 – 35 *տարեկան եւ ունենայ պակալորի* (պաքալորէա) *Ա. եւ Բ. վկայականները:*

Ուսանողութեան շրջանն է երեք տարի.

Արձանագրութիւնները կ'ընդունուին մինչեւ Սեպտեմբեր 10, *որմէ վերջ անկէ պիտի ունենայ յարմարագոյնին ընտրութիւնը : Գրել.—*

Association Arménienne d'Aide Sociale

« Bourse d'Etude C. Gulbenkian »

32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86-60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր.,վեց.22Ն.Ֆր.
Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՇԱԲԱԹ
30
ՅՈՒԼԻՍ
SAMEDI
30 JUILLET
1960

...Դ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 8862 36EME ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4063

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

«ԳԵՐԻ ԱԶԳԵՐՈՒ ՇԱԲԱԹԸ»

Ճշմարիտ միջազգային «Տօն»երու, «Օր»երու, «շաբաթ»ներու եւ «ամիս»ներու շարքին վրայ մէկ տարիէ ի վեր աւելցած է նաեւ նոր մը,— «Գերի ազգերու շաբաթ»ը:

Ըստ առաջ երթալով Միացեալ Նահանգներու Ծերակոյտին (Քոնկրէս) կողմէ 1959 Յուլիս 17ին քուէարկուած բանաձեւին, Նախագահ Այզընհաուըր Յուլիսի երրորդ շաբաթը յայտարարած էր «Գերի ազգերու շաբաթ»:

Մէկ անգամի համար չէր այս կարգադրութիւնը: Ներկայացուցչական Ժողովն ու Ծերակոյտը միաձայնութեամբ բաղձանք յայտնած էին, որ ամէն տարի Յուլիսի վերջինթեր շաբաթը յատկացուի անազատ ազգերու, մինչեւ որ անոնք վերստանան իրենց ազատութիւնն ու անկախութիւնը:

Ամերիկեան թերթերը կը հաղորդեն, որ Միացեալ Նահանգներու, Գերմանիոյ եւ այլ երկիրներու մէջ Յուլիս 17-24 շաբաթուան ցոյցեր եւ հրապարակային հաւաքոյթներ տեղի ունեցած են՝ պահանջելու համար օտար լուծի ենթակայ ժողովուրդներու ազատագրումը:

«Գերի ազգեր»ը անոնք են, որ երէկ անկախ էին, բայց մէկ օրէն միւսը ինկան աշխարհակալ պետութեան մը տիրապետութեան տակ:

Ամերիկեան Ծերակոյտին որոշումը կը նկարագրէ այն ազգերուն, որոնք կ'ապրին Երկաթէ վարագոյրին միւս կողմը եւ աւելի կամ նուազ չափով ենթարկուած են կարմիր բռնակալութեան, կեդրոնական եւ հարաւ-արեւելեան Եւրոպայէն մինչեւ Ծայրագոյն Արեւելք:

Այս առթիւ կը յիշուին հետեւեալ երկիրները.— Ալպանիա, Հունգարիա, Ռումանիա, Պուլկարիա, Չեխոսլովաքիա, Լեհաստան, Ուկրայինա, արեւելեան Գերմանիա, Էսթոնիա, Լիթուանիա, Լաթվիա, Վրաստան, Հայաստան, Ատրպէյճան, Իտիլ-Ուրալ, Քազաքստան, Թուրքեստան, Թիպէթ, Չինաստան, հիւսիսային Քորէա եւ Հիւսիս. Վիէթնամ:

«Գերի ազգերու շաբաթ»ը աւելի չեշտուած իմաստ մը կը ստանայ ներկայիս, երբ մեր աչքերուն առջեւ մեծ դիւրութեամբ, առանց արիւնահեղութեան, ամէն օր կ'ազատագրուին եւ անկախ պետութիւն կը կազմեն այնպիսի ժողովուրդներ, որոնք տակաւին երէկ նոյն իսկ չէին երազեր անկախութեան մասին:

Վերջին տասնամեակը մեծ յեղաշրջում առաջ բերաւ մեծ պետութեանց քաղաքականութեան եւ ժողովուրդներու մտայնութեան մէջ:

«Աշխարհակալ» ճանչցուած պետութիւններ երբեմն ինքնաբերաբար, յաճախ նոր պայմաններու պարտադրանքով կ'ազատագրեն դարերէ ի վեր իրենց տիրապետութեան ենթակայ ազգերը եւ բարեկամական կապերով կը կապուին անոնց հետ:

Առաջին օրինակը տուաւ Անգլիա՝ երկրորդ աշխարհամարտէն վերջ անկախութիւն շնորհելով իր գաղթապետական ընդարձակ կայսրութեան հարիւր միլիոնաւոր ժողովուրդներուն,— Հնդկաստան, Փաքիստան, Սէյլան, Նէփալ, Յորդանան, Իսրայէլ, Կիպրոս, Սոմալիլէնտ, Գանա, Նիկերիա, Թոկոլէնտ, Մալայիա եւայլն: Ֆրանսա նոյնն ըրաւ՝ իր հոգատարութեան կամ թեւարկութեան ենթակայ երկիրներուն համար,— Լիբանան, Սուրիա, Վիէթնամ, Լաոս, Քամպոճ, Գինէ, Մատակասքար, Մալի (Սենեկալ եւ Սուտան) Քամերուն, Թունուզ, Մարոք, Մավրիտանիա եւայլն: Հոլանտա անկախութիւն տուաւ Ինտոնեզիոյ, Պելճիքան՝ Քոնկոյի, Ամերիկան՝ Փիլիփփեան կղզիներուն: Եւ շարքը կ'երկարի ամէն օր.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԻՔՍԸՆ ՔԵՆՆԷՏԻԻ ԴԷՄ

ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ԹԵԿՆԱԾՈՒՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԻ ԻՐԱՆՑԵԱԼԸ ԿԸ ՑՈՒՑԷ

Հանրապետականներու համագումարը, որ տեղի կ'ունենար Շիքակոյի մէջ, վերջացաւ: Ինչպէս երէկ գրած էինք. Մ. Նահանգներու նախագահութեան թեկնածու նշանակած են, ներկայ փոխ-նախագահ՝ Նիքսընը: Որոշումը առած են ձայներու գրեթէ բացարձակ մեծամասնութեամբ: Նիքսընի փափաքին վրայ փոխ-նախագահութեան թեկնածու ընտրած են, Մ. Նահանգներու ՄԱԿի մնայուն պատուիրակը՝ Քապոթ Լոճ:

Մ. Նահանգներու երկու մեծ կուսակցութիւնները, այս ձեւով, ներկայացուցած կ'ըլլան նախագահութեան եւ փոխ-նախագահութեան իրենց թեկնածուները:

Քեննէտի եւ Ճոնսըն՝ դեմոկրատներու թեկնածուներն են, իսկ Նիքսըն եւ Քապոթ Լոճ՝ հանրապետականներուն:

Հանրապետականները իրենց թեկնածուները կը ներկայացնեն իբրեւ «միակ մարդիկը որ խօսիլ գիտեն Ռուսերուն հետ»: Դեմոկրատները գիտել կուտան թէ այս անձերն են որ անանկացուցին Ամերիկայի վարկը: Անհրաժեշտ է որ դեմոկրատներ զայն որպէսզի բարձրացնեն զայն:

Հաւանական է որ պայքարը բաւական դժուար ըլլայ երկու մարդոց միջեւ. Նիքսըն կ'ըսէ թէ չտեսնուած մրցակցութիւն մըն է որ կը սկսի: Համեստ եւ պարզ, իր նշանակումին առթիւ պատմած է իր անցեալը իբրեւ նպարավաճառի ծառայող:

Երեք ամիսներու ընթացքին երկու մարդիկը պիտի փորձեն համոզել ժողովուրդը, ամէն մէկը իր հաշւոյն թէ Ամերիկան եւ ազատ աշխարհը փրկողը ինք պիտի ըլլայ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔ - ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ սահմանագլուխին վրայ հրացանաձգութիւն տեղի ունեցած է, Յուլիս 26ին: Թուրքիոյ պատերազմական նախարարութիւնը դեկոյց մը հրապարակած է բացատրելու համար պատճառները: Ըստ այդ դեկոյցին Թուրք պահակ մը կրակ բացած է շարժող շուք մը տեսնելով: Հայցիւ կրակած՝ խորհրդային սահմանէն ալ սկսած են կրակել: «Ցայտնի դարձաւ որ թիւրիմացութիւն մը կար» կ'ըսէ դեկոյցը: «Հրացանաձգութեան ընթացքին կողմերէն ոչ մէկը բռնաբարել փորձած է սահմանները»:

«ԹՈՒՐՔԵՐԸ եւ Չըրչիլ որոշած էին Պաքուն ռմբակոծել»: Այս ամբաստանութիւնը կ'ընէ խորհրդային նոր գիրք մը՝ «1940 - 45ի հայրենական մեծ պատերազմը» անունով որ լոյս տեսաւ Մոսկուայի մէջ, այս օրերուն: Գիրքին հեղինակները կը թուեն մանրամասնութիւններ: Անգլիացիք Թուրքերուն 43.500.000 միլիոն ոսկիի առած են որպէսզի Թուրքիա Գերմանիոյ դէմ պատերազմի մտնէ: Չըրչիլ եւ Ինէօնիւ հետագիրներ փոխանակած են 1941 Յունուարին — այդ օրերուն Խ. Միութիւնը դաշնակցած էր Նացիներուն հետ — կը ծրագրէին անգլիական օդանաւեր պահել Թուրքիոյ մէջ, որոնք պիտի ռմբակոծէին, Պաքուի նաւթահորերը, այս ձեւով սով պիտի ստեղծէին Ռուսիոյ մէջ:

«Ազատ աշխարհ»ը խակալէս իր դերին մէջ է:

Ե՞րբ պիտի քանդուին շղթաները «գերի ազգեր»ուն:

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

ՏՈՒՐՔԷ ՁԵՐԾ ԴԱՍԱՆԱՐԴ ՊԻՏԻ ՉՄՆԱՅ

ՁԻՐԱՐ ԿԸ ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԷ

Կիւրսէլ, Լօզանի «յաղթանակին» տարեդարձին առթիւ շնորհաւորական հեռագիր մը գրկած է Իսմէթ Ինէօնիւի, որուն մէջ կ'ըսէ.— «Ինծի համար հաճելի պարտականութիւն մըն է յարգանքով ու հիացումով յիշել ձեզ Լօզանի օրուան առթիւ:

«Լօզանը միշտ իբրեւ կոթող պիտի ապրի այն ծառայութիւններուն մէջ զորս մատուցած էք երկրին»:

Ինէօնիւ կը պատասխանէ.— «Շնորհապարտութիւնս կը յայտնեմ այն վեհանձն ներբողներուն համար զորս բարեհաճած էիք շռայլել Լօզանի օրուան առթիւ: Ձեր բարձր ու ազնուական պաշտօնին մէջ տեւական յաջողութեան մաղթանքներով խորին յարգանքներս կը մատուցանեմ»:

ՍԵՊՏ. 6 – 7Ի ԴԷՊՔԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Բարձրագոյն Հարցաքննիչ Մարմնին յանձնախումբը որ Եօլմապահչէի մէջ կը շարունակէ աշխատիլ իբրեւ վկայ կանչած է Փրոֆ. Կէօքայը որ Պոլսոյ նախկին կուսակալն է: Կէօքայ որ վերջերս Թուրքիոյ դեսպանն էր Զուիցերիոյ մէջ հինգ ժամ բացատրութիւն տուաւ, բայց ոչ մէկ յայտարարութիւն բրաւ մամուլին:

× Ինչպէս ծանօթ է Մոսկուայի դեսպան նշանակուած էր ծովակալ Ֆահրի Քօրութիւրք որ առջի օր մեկնեցաւ իր պաշտօնավայրը: Այս մեկնումին առթիւ դեսպանը յայտարարած է.— «Գոհունակութեամբ կ'երթամ այս պաշտօնին, վասնզի Մոսկուա 19րդ դարու սկիզբէն ի վեր երբեք այսքան մեծ պատասխանատուութիւն չէ ստանձնած մարդկութեան խաղաղութեան համար: Ազգ. յեղաշրջման շարժումին սկիզբը եւ յետոյ մեծամարդ ղեկավարը ու արտաքին նախարարը պարզեցին Թուրքիոյ արտաքին քաղաքականութիւնը: Այս բացատրութեամբ յայտարարուեցաւ որ հաւատարիմ պիտի մնանք ՄԱԿի եւ մեր բոլոր յանձնառութեանց: Մեր արտաքին քաղաքականութիւնն է բոլոր դրացի պետութեանց հետ բարեկամութիւն հաստատել: Անոնց կարգին մեր մեծ դրացին՝ Խորհրդային Ռուսիոյ հետ ալ բարեկամական յարաբերութիւններ հաստատել»:

× Սահմանադրութեան յանձնախումբը կարգ մը կարեւոր որոշումներ տուաւ առջի օր:

1.— Բոլոր հայրենակիցներուն վճռելու կարողութեան համաձայն տուրքի դրութիւն հաստատել, երկրագործներն ալ տուրքի ենթարկել, վճարելու կարողութիւն չունեցող անձուն եկամուտի աղբերը զերծ պահել տուրքէ:

2.— Ներմուծել յօդուած մը որ վճռաբար արգելք կը հանդիսանայ արժէքազրկումի տնտես. քաղաքականութեան մը որդեգրումին: Նկատի առնուած է որ արժէքազրկումի քաղաքականութիւնը տնտեսական եւ բարոյական տագնապներու ծնունդ կուտայ:

3.— Նախօրօք պատրաստել կառավարութեան տնտես. քաղաքականութիւնը եւ ժողովին բովէն անցնել:

×

1.— Մամուլի յանցանքներուն դատավարութեան համար երդուեալի դրութիւն:

2.— Մամուլի օրէնքները սահմանադրութեան սկզբունքներուն հաշտ կերպով դատել:

3.— Գրաքննութեան խնդրոյ առարկայ պիտի չըլլայ:

4.— Փաստելու իրաւունքը պիտի տրուի անպայման:

5.— Մամուլի հաստատութիւնները բռնագրաւել հնարաւոր պիտի չըլլայ:

6.— Ամէն հայրենակից իրաւունք պիտի ունենայ մամուլի ճամբով իր գաղափարը պարզել հանրային կարծիքին:

7.— Մամուլի լուր առնելու եւ տարածելու իրաւունքին վրայ ոչ մէկ սեղմում կարելի պիտի ըլլայ հաստատել:

8.— Ասիթ պիտի չտրուի որ չարաչար գործածուի պատասխանելու իրաւունքը:

9.— Մամուլը պետական միջոցներէն համահաւասար կերպով պիտի օգտուի:

×

1.— Առանց դատական որոշումի ոչ ոք կարելի է ձերբակալել: Ձերբակալուած անձ մը նոյն օրը դատաւորին առջեւ կը հանուի: Անիրաւ եւ ապօրինի ձերբակալութեան պարագային ձերբակալուողին հատուցում պիտի ըլլայ:

2.— Հայրենակիցներուն միջեւ կրօնական, լեզուական եւ ցեղային ոչ մէկ խտիր պիտի դրուի:

3.— Անհատին, քաղաքական եւ ընկերային իրաւունքները ու ազատութիւնները ամէնէն արդիական սահմանադրութեանց նման երաշխաւորութեան տակ պիտի առնուին:

× Առողջապահական նախարարութիւնը տեղեկագիր մը կը պատրաստէ որ կը ձգտի ազգայնացնել բժշկութիւնը եւ հիւանդանոցները:

× Կիւրսէլ Օգոստոսին նոր շրջապտոյտ մը պիտի ընէ: Ներկայ պիտի ըլլայ Իզմիրի տօնավաճառին: Պիտի այցելէ նաեւ Տիարպէքիր, Մարաշ, Մալաթիա, Միրսին, Ատըն, Պալըքէսիր, Անթալիա եւայլն:

× «27 Մայիս» (յեղափոխութեան թուականը) գլանիկներ հրապարակ պիտի հանուին եւ ծախուին ութսուն դրուշի:

× Կիւրսէլ առջի օր ընդունած է արաբական պետութեանց ներկայացուցիչները: Անոնց կարգին կը յիշուին Իրաքի, Արաբ Միացեալ Հանրապետութեան, Լիբանանի, Լիբիոյ եւ Թունուզի դեսպանները: Լաւատեղեակ աղբիւրներու համաձայն, Ալեքսանտրէթի հարց չէ եղած, բայց կը յիշատակուի որ արաբական պատուիրակները գոհունակութիւն յայտնած են Թուրքիոյ ընտրած քաղաքականութեան մասին, Ափրիկեան հողամասի անկախութեան ձգտումին առթիւ, մանաւանդ Կիւրսէլի այն բաղձանքին համար որն է՝ հաշտութեան բանակցութիւն Ֆրանսայի եւ Ալժերիոյ միջեւ: Մասնաւորուած չէ որ «Ալժ. Առժամեայ Կառավարութեան» ներկայացուցիչներ ներկայ եղած ըլլան այս հանդիպումին: Ալժ. Ազատ ճակատը երկու մնայուն ներկայացուցիչ ունի Թուրքիոյ մէջ իբրեւ կցորդ Լիբիոյ դեսպանատան:

ԼՈՒՄՈՒՄՊԱ Կ'ԸՍԷ.—

«ՊԻՏԻ ՁԱՐԴԵՆՔ ՊԵԼՃԵՐԸ, ԵԹԷ ԱՆՄԻՋԱՊԷՍ ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ԿԱՄ ԱՅԼ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐ ՉԳԱՆ ՔՈՆԿՕ»

Մինչ Համըրշըլտ ապատագրողի մը նըման կը դիմաւորուէր Լէոփոլտվիլի մէջ, անդին Քոնկոյի վարչապետը նոր սպառնալիքներ կ'ընէր Պելճերու հասցէին:

Մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին, Լումումպա յայտարարեց.— «Անմիջապէս քանի մը հազար ամերիկացի կամ այլ զինուորներ կ'ուզեմ, եթէ ոչ Քոնկոյի ժողովուրդը որուն համբերութիւնը հատած է ցաւալի ջարդերու պիտի ձեռնարկէ»:

Քիչ ետք, աւելի ջղագրգիռ ըսած է.— Քոնկոյի ներկայ կացութիւնը երրորդ աշխարհամարտով մը կրնայ լուծուիլ»:

Կրկին խօսած է «Ափրիկեան Միացեալ Նահանգներու մասին»:

Առաջին պաշտօնական տեղեկութեանց համաձայն, 291 կիներ բռնաբարուած են, տասը վիրաւորուած, երկու այրած, եւ 230 զանազան չարչարանքներու ենթարկուած:

«ԱՖՐԻԿԷՆ ԱՖՐԻԿԵՑԻՆԵՐՈՒՆ»

Պելժիա անկախութիւն տալու երբեմնի գաղթավայր Քոնկոյի՝ ժողովուրդներու ինքնորոշման սկզբունքին համաձայն, Ասիա – Ափրիկայի մէջ ափրիկեան անկախ պետութեանց համագումարին պահանջներուն գոհացում տալու համար: Երկիրը, բաժնուած 12 նահանգներու, ընդարձակ եւ անտառուտ, բնակուած՝ ցեղախումբերէ, իրարու հակառակորդ, կիսավայրենի եւ մարդակեր իսկ, ինկաւ անիշխանութեան մէջ: Ժողովուրդը պատրաստ չէր ուրեմն ինքնավարութեան, չունի վարիչ դասակարգ մը, չունի վարչական շրջանակներ:

Տիրող պետութեան միջամտութիւնը՝ անդորրութիւն հաստատելու համար, ըմբոստութեան մղեց սեւամորթը, արդէն ատելութեամբ լեցուած ճերմակին հանդէպ: Մեծերը հրապարակ իջան իրար ստնահարելու համար եւ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը ստիպուեցաւ զօրք ղրկել, կանխելու համար ամէն բարդութիւն: Ընդհանուր Քարտուղարը գործի անցաւ դէպքերու երեւան գալէն վերջ, փոխանակ կանխելու զանոնք: Անդորրութիւնը կրնայ հաստատուիլ, բայց դժուար պիտի ըլլայ նահանգներու վարչութեանց միութեամբ կեդրոնական իշխանութիւն մը հաստատել ցեղախումբերու միութեամբ: Նահանգը, որ ամէնէն հարուստ է պղինձի հանքերով եւ կարեւոր հասոյթը պետութեան, Քաթանկան, մայրաքաղաքէն շատ հեռու է, արտակեդրոն շրջանակի մը մէջ, անգլիական կալուածներու սահմանին մօտ: Քաթանկա կը փափաքի անկախ պետութիւն մը դառնալ: Նորակազմ պետութիւններ եւ Եթովպիա յայտարարեցին, թէ պիտի չճանչնան անկախ պետութիւնը, ուստի Քոնկոն միացեալ պետութիւն մը կազմելու է.

Պերլինի վեհաժողովէն ետք եւրոպական պետութիւններ գաղթային քաղաքականութեան տենդէ բռնուեցան. Պիսմարք Ֆրանսան եւ Անգլիան կը մղէր գաղութներու տիրանալու, քաղաքակրթութիւն տարածելու նպատակով: Գերման մեծ դիւանագէտը ներքնապէս կը փափաքէր, որ մեծ պետութիւններ հեռաւոր երկիրներու մէջ զբաղին, գաղթային քաղաքականութեամբ հակամարտութեան մտնեն իրարու հետ եւ հանգիստ թողուն գերման ժողովուրդը: Ֆրանսայի թելադրեց Թունուզը գրաւել Կիպրոսի փոխարէն, Իտալիոյ փափաքը՝ Ափրիկեան Տրիպոլիսը. Անգլիոյ համաձայն գտնուեցաւ Եգիպտոսը ձերբազատելու Օսմանեան Թեւարկութենէն:

Միսիոնարներ, կրօնական քարոզչութեան նպատակով, առեւտրական ընկերութիւններ՝ վաճառականութեան համար, երկրախոյզներ՝ գետերու ընթացքը, ցեղերու բարքերը ուսումնասիրելու համար շրջեցան Ափրիկէն, ուր սեւամորթներ գտան եւ 1850էն ի վեր երկրին տուին «Սեւ Ցամաքամաս» անունը:

Լիվինկսթըն հետազօտեց Զամպեզի աւազանը, Սթենլի լուծեց Քոնկոյի խորհրդաւորութեան խնդիրը: Ճամբորդներ նկարագրեցին ցեղախումբերու բարքերը, ներքին գիտութիւնը, ցոյց տուին լայնածաւալ երկրին տնտեսական կարելիութիւնները: Ափրիկէն կը նկատուէր խոստացուած երկիրը շատերուն համար «երկրորդ Հնդկաստան» մը:»

Պելժիոյ Լէոփոլտ Թագաւորը 1865ին գահ բարձրանալու հետազօտողներ ղրկեց հասարակածային երկիրը: 1876ին կազմուեցաւ Յանձնախումբ մը՝ «Ափրիկէն բանալու համար քաղաքակրթութեան առջեւ»: Մեծերը հակառակեցան, իւրաքանչիւրը իր բաժինը կը պահանջէր: 1883ին կազմուեցաւ Քոնկոյի Միջազգային Ընկերակցութիւնը: Անգլիոյ թելադրութեամբ Փորթուկալ կը պահանջէ Քոնկո գետին ձախ ափերը: Ֆրանսա անտարբեր չի մնար: Անգլեւփորթուկալեան համաձայնութիւն մը կը կնքուի Պելժիոյ դէմ: Լէոփոլտ կը ստիպուի պետութեանց հաղորդելու թէ Քոնկոն անկախ տէրութիւն մըն է: Միաց. Նահանգները փութացին ճանչնալու երկրին անկախութեան դրօշը (10 Ապրիլ 1884): Ամերիկային հետեւեցաւ Գերմանիա, առաջարկելով «բաց դուռ»ի քաղաքականութիւնը: Պիսմարք Պերլին հրաւիրեց մրցակիցները, ֆրանքօ-գերման բարեկամութիւն մը հաստատուեցաւ անգլեւփորթուկալեան համաձայնութեան դէմ (15 Նոյեմբեր 1884): Ֆրանսայի գաղթային նախարար Ժիւլ Ֆէրի մերժեց հականգլիական քաղաքականութեան հետեւիլ եւ վերջապէս համաձայնութիւն մը կնքուեցաւ 26 Փետրուար 1865ին: Երկիրը բաց պիտի ըլլար բոլոր պետութեանց առեւտուրին առջեւ: Անգլիական ծրագիրն էր Թանկանիքա լիճէն գիծ մը երկարել մինչեւ Հնդկաց Ովկիան, Լէոփոլտ կը հակառակէր: Կը հաստատուի Պելժիոյ վեհապետութիւնը Ֆրանսայի ձգելով մաս մը, Անգլիան գոհացնելով, գերման առեւտրական իրաւունքները յարգելով:

Իրականութեան մէջ Պելժիա օգտուեցաւ Գերմանիոյ օժանդակութենէն եւ անգլեւֆրանսական գաղթային հակամարտութենէն: Գերմանիոյ դիրքը 1882ին ուժեղ էր երեք կայսրերու համաձայնութեամբ, Եռեակ Զինակցութեամբ: Անգլիա Գերմանիոյ բարեացակամութեան պէտք ունէր Եգիպտոսի հարցին կարգադրութեան համար: Պիսմարք կը հեռագրէր Լոնտոնի իր դեսպանին. «Անգլիա երկու հակառակորդ ունի Արեւմուտքի եւ Արեւելքի մէջ՝ Ֆրանսա եւ Ռուսիա, երկուքն ալ չեն կրնար շարժիլ Անգլիոյ դէմ, առանց Գերմանիոյ չէզոքութեան»:

Ափրիկէի արեւելեան մասին մէջ անգլեւֆրանսական հակամարտութիւն Պապ-էլ-Մանտեպ նեղուցին մօտ: Ֆրանսական նաւերը Հնդկաց Ովկիան մտնելով պէտք ունին ածուխի կայանի մը: Անգլիա տէրն է Ատենի, շտեմարանը անգլիական շոգենաւերու պարենաւորման: 1884ին Ատենի կառավարիչը կը մերժէ ածուխ հայթայթել ֆրանսական շոգենաւերու: Ֆրանսա կը հաստատուի Կարմիր Ծովու մէկ անկիւնը Օպոքի մէջ, մթերանոցի վերածելու համար: Ֆրանսական կառավարիչ Լակարտ կը յաջողի ֆրանսական պաշտպանութիւնը հաստատել Թաճուրայի վրայ եւ 1887ին ստանալ Ճիպութի նաւահանգիստը, կայան Հնդկաց Ովկիանին վրայ եւ գլխաւոր մուտք Եթովպիոյ:

Պելժիա հանդարտօրէն կը շարունակէ քաղաքներ շինել, մայրաքաղաքին անուն կը տրուի Թագաւորին անունը, գաղթավայր մը ունենալու բուռն բաղձանքին գոհացում տալով, փոքրիկ երկիրը մեծ պետութեան մը չափ ընդարձակ, հարուստ գաղթավայր մը կ'ունենայ: Բնիկները չեն կրնար սերունդներու կրթութեամբ ալ իւրացնել արեւմտեան քաղաքակրթութեան տարրերը:

Այժմ վերջ կը գտնէ երեք քառորդ դարու տիրապետութիւն մը, կը քանդուի մէկ օրուան մէջ քաղաքակրթող աշխատանք մը, նախամարդը կը յայտնուի երեք սերունդ յետոյ: Ընդունայն աշխատեցան աշխարհակալներ, ընդունայն վատնեցին գնահատելի ճիգեր, հասարակածային կլիմայի տակ այրեցան պարտաճանաչ զինուորներ, ինչաքաղց առեւտրականներ: Այժմ սեւ ցամաքամասը քաղաքական կեանքի կը հասնի, երբեմնի աշխարհակալներու դէմ կը ցցուի թեւ ու թիկունք ստանալով համայնավար պետութիւններէն, սպիտակ ցեղը կը մնայ դեղին եւ սեւ ցեղերու սպառնալիքին տակ, կարմրած, սպիտակութենէ դուրս եկած պետութեան մը օժանդակութեամբ:

Ֆրանսական հասարակապետութեան նորակազմ անկախ պետութիւններ յայտնեցին թէ աւելի կապուած են իրենց դրացիներուն քան Փարիզի, ուստի պիտի ճանչնան Ալժերիոյ աժամեայ, ինքնակոչ կառավարութիւնը, ինչպէս որ ճանչցուած են համայնավար Կինէէն եւ Ղանայէն: «Ափրիկէն Ափրիկեցիներուն»:

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԵՐԶԱՆԻԿ Տարեգիրք, 1960, կազմեց Բագարատ Թեւեան, Պոլիս:

ԽԻՆԴ ՈՒ ԺՊԻՏ հատընտիր էջեր, երգիծանքի եւ ծիծաղի հայ եւ օտար վարպետներէն, կազմեց Կարօ Գէորգեան, Պէյրութ, 1960: Գին՝ 14 Ն. Ֆ.:

ՍՈՖԻԱՅԻ ՀԱՅԵՐԸ

(Գ. եւ վերջին մաս)

1894 Թուականին Կ. Պոլսոյ Պանք Օթ[illegible] ժանի ղեկավարն Լոքը, Պուլկարիա եկ[illegible] Հայերէն ոմանք կը հաստատուին Սոֆիա: Այս Թուականին է, որ Պոլսոյ Հայոց Պատրիարքարանը կը հաստատէ Սոֆիայի Հայոց վիճակով եւ հոգեւոր հովուութեան համար կ'ուղարկէ Տէր [illegible] բիտակէս Ֆէրլեան քահանան. Այս վերջինը Թափուր մնացած եկեղեցին կարգի կանոնի դնելէ ետք, քաջալեր կը դառ[illegible] սանայ դպրոց մը բանալու գործին [illegible] գետնափոր եկեղեցին կից, հին տա[illegible] տակաշէն սենեակի մը մէջ, ինչ [illegible] Սոֆիայի Հայոց դպրոցին առաջին [illegible] ցիչը:

Պալքանեան պատերազմէն եւ առաջին համաշխարհային պատերազմէն [illegible] հայ գաղթականութեան հոսանքը կ[illegible] ժեղնայ դէպի Պուլկարիա: 1920 – 1922 Թուրք – յոյն պատերազմի ժամանակ նոր գաղթականութիւն մը կուգայ հաստատուելու Պուլկարիա (*): Մարմարա ծովու ափական եզերքէն, Պրուսայի նահանգէն եւ Պանտրմայէն կուգան Թիւով շուրջ 16.000 – 18.000 Հայեր:

Միայն Սոֆիայի հայ համայնքի Թիւը 1927 – 1928ին կը հասնի շուրջ 22.000 հոգիի: Այս Թուականէն սկսեալ հայ համայնքի աճումը ցոյց կուտայ հետեւեալ պատկերը:

1928ին 23 պսակ, 49 ծնունդ, 40 մահ.
1929ին 26 պսակ, 42 ծնունդ, 34 մահ
1930ին 5 պսակ, 7 ծնունդ, 8 մահ.
1931ին 22 պսակ, 37 ծնունդ, 30 մահ.
1932ին 30 պսակ, 32 ծնունդ, 36 մահ
1933ին 33 պսակ, 45 ծնունդ, 12 մահ

Հետեւաբար կարելի է ըսել թէ եկեղեցական տոմարներու մէջ ցոյց տրուած աճման Թիւը այդ տարիներուն քիչ մը աւելի բարձր եղած է: Իսկ պսակներու Թիւին մէջ արձանագրուած չեն այն ամուսնութիւնները, որոնք կատարուած են Պուլկարներու հետ (խառն ամուսնութիւն) եւ պսակը եղած է Պուլկարական Եկեղեցւոյ մէջ:

Պուլկարահայոց առաջին Թեմակալ առաջնորդը կ'ըլլայ Բիւթանիոյ Թեմի նախկին առաջնորդ Ստեփանոս Արքեպիսկոպոս Յովակիմեանը, որ մինչեւ իր մահը 1934 Թուականը այդ պաշտօնը կը վարէ իր կեանքի վերջին տարիներուն խաղաղ[illegible]

(*) Միայն Ռոդոսթոյի վրայով Պուլկարիա անցնող հայ գաղթականների թիւը (Իզմիթէն եւ Ադաբազարէն եղ[illegible]) 3434 հոգի կամ 931 ընտանիք: Իսկ Պուլկարիա ապաստանած Ռոդոսթոցիների թիւը եղած է 596 ընտանիք կամ 2[illegible] հոգի:

ՈՐՍՈՐԴԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ

ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԶՂՋՈՒՄԻ ԵՐԵԿՈՅ

Հրացանը ձեռքիցս խլեց, վազեց անցաւ ժայռի յետեւն ու կրակեց փախչող կենդանիների յետեւից: Ապա ետ եկաւ ու ձայն տուեց.

— Գնա ձորում մի Թաքա կայ ընկած, չալակիր տար գիւղ:

... Ահագին քարայծի ծանրութեան տակ կքուած, սայթաքելով, վեր ընկնելով ու վեր կենալով, դժուարին լանջերով գնում էի դէպի գիւղ ու հասկանում էի, որ քեռի Վաչագը այդ պատիժն է նշանակել ինձ: Գնում էի քրտնած, հեւալով, սրունքներս դողդողում էին, մէջքս ջարդւում էր, բայց չէի զղջում, որ չեմ կրակել այն գեղեցիկ արարածների վրայ:

Նկարիչը վերջացրեց իր պատմութիւնը եւ ջերմ հայեացքով նայեց իր նկարած քարայծերին:

Եւ ես զգացի, որ իմ առաջ կանգնած է ոչ սոսկ նկարիչ, այլ մի իսկական բանաստեղծ, որ իր քնքուշ հոգու խորքում գուրգուրում է հայրենի բնութիւնն ու նրա զուարթիկ բնակիչներին:

Իր այդ գործով բանաստեղծ – նկարիչը կարծես մրմնջում է կսկիծով. «ինչ դաժան ձեռք պիտի լինի, որ բարձրանայ այս անմեղ արարածների վրայ ...»:

Իսկ ես մտածում էի, որ եթէ որսկան Վաչագը մի հրաշքով գլուխը վեր քաշէր ու տեսնէր իր սիրած Խուստուփը վերակենդանացած այս կտաւի վրայ, կը զղջար իր տուած պատժի համար: Եւ այժմ միայն կը հասկանար, թէ ինչու իր քրոջ որդին այն օրը դարաւանդի ծայրին թաքնուած՝ մոռացել էր հրացանը, պատուէրները, աշխարհը ...

ԲԱՐԻ ԱԽՈՐԺԱԿ ...

Ընկերներիցս ոչ մէկը չհասկացաւ, թէ ինչու տագնապը պատեց ինձ, երբ անցանք Հրազդանի կամուրջը՝ Մասիս կայարանից ներքեւ: Բանն այն էր, որ մօտենում էինք մի փոքր ճահճի, ուր օրեր առաջ մի զոյգ բադ էի տեսել՝ կանաչ Թաւիշ վզով աքլորը իր դամայի հետ միասին: Ճահճի կենտրոնում չէկ վրանի չափ մի խումբ եղէգներ կային, հաւանաբար նրանց մէջ էլ պիտի բոյն հիւսած լինէին:

Նոր կանաչող դաշտի մէջ արդէն չէկին է տալիս Ուլուխանլուի անծայրածիր ճամբուտի այդ մնացորդը: Քանի մօտենում էինք այդ եղեգնուտին, այնքան աւելանում էր անհանգստութիւնս, որովհետեւ... Հրացանս լիքն էր: Տատանւում եմ՝ դատարկե՞մ, թէ ոչ... «Ոչ, թող լիքը մնայ: Արգիլուա՞ծ է՝ չեմ կրակի, պրծաւ գնաց»,— խօսում է իմ մէջ պարտաճանաչ քաղաքացին: «Չես դիմանայ Թեւերի Թպրտոցին, կը կրակես»,— չարախնդօրէն առարկում է որսորդն իմ մէջ եւ արիւնս ռաչում է երակներումս. Իսկապէս, կենդանական աշխարհը պաշտպանելու մասին այնքան ելոյթներ ունենալուց յետոյ յանկարծ չկրակե՞նք բոյն շինող այդ Թռչունների վրայ ու միանգամից վարկաբեկուենք ...

Այդ մտքից իսկոյն զգաստացայ, փամփուշտները հապճեպ հանեցի հրացանից եւ միանգամից հանգստացայ, քանի որ դադարեց պայքարն իմ ներսում:

Բայց երբ հասանք ճահճին եւ Թեւերի ահագին աղմուկով բադերն օդ բարձրացան, ինչ որ հզօր բնազդ դուրս նետեց ինձ մեքենայից եւ տենդոտ շարժումներով նորից լցրի հրացանս: Անենք դա ես չէի, այլ այն ազատ որսորդը, որ ամբողջ ճանապարհին գայթակղեցնում էր ինձ:

Ուշացաւ ... Ուշացաւ որսորդն ու հիմա ափսոսանքով նայում է երկնքում հեռացող զոյգին: «Ոտքիս տակից թռան ... ախր այդպէս յաջող քիչ է պատահում»,— քրթմնջում է նա գլուխն օրօրելով: Իսկ ես գոհ ժպտով ծիծաղում էի նրա անյաջողութեան վրայ ու հեգնում «Բարի ախորժակ ... կերա՞ք ...»:

ԱՆՊԱՏԱՍԽԱՆ

Փոխկայից հարաւ, անտառի կանաչ բացատում մի քանի մանր շէնքեր կան եւ փոքր ու մեծ ցանկապատեր: Գիտութիւնների ակադեմիայի փորձակայաններից մէկն է, Կենդանաբան Եու. Սեկերյանն իր ընկերների հետ այդտեղ հետաքրքրական փորձեր է կատարում վայրի կենդանիների վրայ եւ արդիւնքները յանձնում որսորդական միութիւններին՝ կենսագործելու: Ես շատ հարցեր տուեցի Սեկերյանին, նոյնիսկ այնպիսի մոլորեցնող հարցեր. «Ինչո՞ւ փասիանի աքլորը չի մասնակցում իր ձագերի դաստիարակութեան գործին, իսկ [illegible] մասնակցում է մայրին հաւասար»:

Պատասխանեց բոլոր հարցերիս, նոյնիսկ ճշգրիտ կերպով ասաց, թէ որ շրջանում որ հանդում ինչքան կենդանի կայ:

— Իսկ եթէ կ'ուզէք իմանալ հանրապետութիւնում ինչ կայ, դա եւս դժուար չէ ասել. Ձեռնալվաքիայի հանդերում կայ, օրինակ, երկու եւ կէս միլիոն կաքաւ եւ եօթը հարիւր հազար փասիան:

Ես դեռ ուշքի չէի եկել այդ զարմանալի? [illegible] գործած ազդեցութիւնից, երբ նա անսպասելի կերպով հարցրեց.

— Իսկ ձեզ մօտ իւրաքանչիւր հեկտարին քանի՞ Թեւ կաքաւ է ընկնում:

ՎԱԽՏԱՆԳ ԱՆԱՆԵԱՆ

(5 Շար.)

իր բոլոր հարստութիւնը, շուրջ 200.000 լեւա, կը նուիրէ Նորաշէն ազգային ուսումնարանին, կառուցանելիք դպրոցին, որով այդ մէկ յարկը կը կոչուի Յովակիմեանց դպրոց։ Այդ շրջանին դպրոցի աշակերտութեան թիւը կը հասնի շուրջ 300–ի, մէկ տնօրէնով եւ չորս ուսուցիչներով։ Դպրոցի պիւտճէն կը մատակարարուի հայ համայնքի անդամներէն հաւաքուած «ազգային – կրթական տուրքով»։

Մ. ան ի բուրայի, մանածի, խազմայի եւ այլ ճիւղերու վրայ գործող հայ վաճառականներու թիւը կը բազմանայ։ Կը բացուին «Պանքա Թրակիա» եւ «Սեւան» ... հայկական դրամատուները։

Պուլկարահայ թեմի առաջնորդներ կ'ըլլան՝ Սահակեան արք. Յովակիմեան (1921 – 1934), Երուանդ Եպիսկ. Փերտահճեան (1934 – 1938), Գրիգորիս Ծայրագոյն Վարդապետ Կարապետեան (1938 – 1950), Վազգէն Եպիսկ. Պալճեան (1954 – 1955)։

Իսկ 1640ական թուականներէն սկսեալ Սոֆիայի մէջ պաշտօնավարող հայ քահանաներ հետեւեալները եղած են՝ 1640–1670 Տէր Գրիգոր, 1673... ին Տէր Յովհան, 1880 – 1888ին Տէր Կարապետ Սահակեան, 1888 – ...ին Տէր Յարութիւն Յակոբեան, 1890 – 1904ին Տէր Արիստակէս Ֆնտըքեան, 1904 – 1912ին Տէր Յովհան Մանդակունի, 1904 – 1924ին Տէր Մեսրոպ Տէր – Մեսրոպեան, 1922 – 1931ին Տէր Խորէն Ճամճեան, 1924 – 1926ին Տէր Եղիշէ Ութուճեան, 1927 – 1934ին Տէր Մեսրոպ Անտոնեան, 1931 – 1937ին Տէր Սահակ Կարապետեան (յետոյ մեկնած Ամերիկա), 1937 – 1942ին Տէր Արթուն Այվազեան, 1937էն՝ Տէր Վահան Փափազեան։

Սոֆիայի մէջ 1922էն մինչեւ 1944 լոյս տեսած են հետեւեալ թերթերը՝ «Պալքանեան մամուլ», «Հայաստան», «Արագած», «Զանգ», «Մշակոյթ», «Պուլկարահայ Ձայն», «Ռազմիկ», «Փարոս», «Ազատ Խօսք» եւ «Մեղու», որոնցմէ միայն «Ազատ Խօսք» եւ «Պալքանեան Մամուլ» 10–15 տարի տեւականապէս լոյս տեսած են, մնացեալները շատ կարճ կեանք ունեցած են։

1944 թուականին Սոֆիայի Հայութեան թիւը 4700 էր։

1947ին Սոֆիայէն եւս բազմաթիւ Հայեր ներգաղթեցին Հայաստան։

Մ. ՓԱՉԱՃԵԱՆ

Լրագրող մը կը հարցնէ ծերունազարդ հովիւի մը.

— Քանի՞ տարեկան ես, պապուկ :

— Չեմ գիտեր, կը պատասխանէ հովիւը :

— Ինչպէ՞ս թէ չես գիտեր :

— Այո, իրապէս չեմ գիտեր: Ոչխարներս կը համրեմ, որ չկորսուին: Տարիներս կորսնցնելու վախ չունիմ, կը յարէ ան.

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ՆԿԱՐԻՉ Ռ. ԺԵՐԱՆԵԱՆ

★

Ցունիս վեցին Թեհրանի «Հայ Ակումբի» սրահում տեղի ունեցաւ, Ֆրանսահայ նկարիչ՝ Ռ. Ժերանեանի ցուցահանդէսի բացումը: Հրաւիրուած էին թերթերի թղթակիցներ, հիւրեր եւ գեղասէր հրաւիրեալներ :

Ռ. Ժերանեան Փարիզի նկարչական շրջանակներում, արդէն ծանօթ անուն է եւ իր արուեստը ուշադրութեան արժանի :

Նրանք որ ծանօթ են արուեստի դժուարին փերեւքներին, լաւ գիտեն, թէ ինչ ասել է՝ Փարիզի նման դժուարահաճ քաղաքում անուն շինել եւ ինչ է նշանակում երբ իր վրայ է պահում արուեստի մարդկանց ուշադրութիւնը :

Եւ իրօք՝ Ռ. Ժերանեան արժէքաւոր արուեստագէտ է, օժտուած իրական տուեալներով :

Իր կտաւները կենդանի են եւ ապրում ներքնապէս: Կատարումը եւ խնդիրների մեկնաբանումը, ինքնատիպ են, արագ եւ անրանագրօսիկ : Առանց մասնաւոր մանրամասնութեան կամ տէքնիկ մանրուքների գայթակղութեան, յանգում է այնպիսի գեղարուեստական ընդհանրացումների, որ հրճուանք է պատճառում :

Իր գունապնակը հնչեղ է, գուարթ եւ բազմերանգ, իր գոյները ունեն թափանցիկ պայծառութիւն եւ իրերին գեղարուեստական ճշմարտութիւն տալու երջանիկ թեթեւութիւն :

Ռ. Ժերանեանի արուեստը, անմիջական, յուզական եւ մարդկայնօրէն շատ մտերմիկ: Զգայուն նկարիչ է: Ջերմ սրտով երգում է — արեւ երկինք, լեռ ու քար, ծառ ու ծաղիկ եւ ամէն ինչ՝ ինչ որ հանդիպում է և ինչ որ կեանքն է արդէն:

Թեհրանի ցուցահանդէսում ունէր 13 նկար, որոնք բոլորն էլ սպառուեցին, հակառակ՝ այստեղի համար անսովոր բարձր գին ունենալուն :

«Պէյրութի նաւամատոյց» նկարը արժանացաւ Ն. Կ. Մ. Շահն Շահի եւ թագուհու ուշադրութեան, եւ գնուեցաւ Պալատի համար :

Տեղիս հայ եւ պարսիկ մամուլը, Ռ. Ժերանեանի արուեստի համար, արտայայտուեց ջերմ համակրանքով :

Իր լուսանկարը տպուեցաւ տեղիս կարեւոր թերթերից՝ «Քէյհանի» մէջ, ինչպէս նաեւ՝ Քանեբրամթուարի շաբաթաթերթի վրայ :

Անկեղծ սրտով յաջողութիւն ենք ցանկանում իրեն :

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՄԻՆԱՍԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՅԵՏԱԴԱՐՁ ԱԿՆԱՐԿ ՄԸ ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ

Լիոնի եկեղեցին կատարեալ ձեւ ու մարմին կ'առնէ օրէ օր, տեղւոյն ազգայիններու համբերող նայուածքին տակ : Գալով ամառնային արձակուրդի պատահական հիւրերուն, հիացմամբ կը դիտեն մեր եկեղեցին, հայկական ինքնատիպ ճարտարապետութեան նմոյշ հոյակապ տաճար մը, որ պիտի դառնայ նոյնքան գեղեցիկ ազգային տուն մը :

Այս մեծ գործին ետին, Եկեղեցաշէն Յանձնախումբը անվհատ ու լուռ կը շարունակէ իր նուիրական գործունէութիւնը :

Անոնց կողքին նոյն լաւատես ու համոզուած գործին նուիրականութեան, Եկեղեցաշէն Տիկնանց Յանձնախումբի անդամ խումբ մը Հայուհիներ կը գործեն, բոլորն ալ միեւնոյն եռանդով ու խանդավառութեամբ : Նոյն ատեն իրարու հանդէպ կատարեալ սիրով եւ անկեղծութեամբ, իւրաքանչիւրը մրջիւնի նման կը բերէ իր աշխատանքի բաժինը մեծ նպատակին իրականացման համար : Տիկինները իրենց տարեկան սարքած պարահանդէսներէն զատ, ամէն տարի շինութեան ֆոնտին կը յանձնեն մէկ միլիոնէ աւելի կարեւոր գումար մը, հարսնիքներու, մկրտութեանց եւ կամ այլ առիթներու եղած նուիրատուութիւններէ հաւաքուած :

Տիկնանց Միութիւնը ամէն առիթի քաջալերող ազնիւ բարեկամներ ալ ունի բարեբախտաբար, տալով առատօրէն, գիտակից նպատակին նուիրականութեան: Սոյն անձերը սակայն կը փափաքին մնալ անծանօթ բարերարներ: Այս մեծ հոգի անձերուն Տիկնանց Միութիւնը կրկնապէս երախտապարտ է :

Արձակուրդի շրջանը սկսելէ առաջ Միութեան անդամուհիները ժողով մըն ալ գումարած են, ծրագրելով յառաջիկայ Սեպտեմբերին՝ գործին նոր զարկ մը տալ: Անոնց միակ նպատակն է ժամ առաջ լրացած տեսնել հայ եկեղեցին :

Հոն ուր սէր, անկեղծութիւն եւ իրարու հանդէպ վստահութիւն կայ, անկասկած յաջողութիւնը ապահովուած է : Ամէն յարգանքի արժանի են այս խումբ մը Հայուհիները, որոնք մէկ սիրտ, մէկ հոգի կ'աշխատին, առանց իրենց անունները յիշուելու փառասիրութենէն մղուած ըլլալու, այլ պարզապէս կոկիկ, ազգին փառք եղող Եկեղեցին եւ Ազգային տունը շինելու համար :

ԼՐԱՏՈՒ

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ :

«ՅՈՒՇԱՊԱՏ» ԹԻՖԼԻՍԻ ՄԷՋ

Յայտնի է, որ Թիֆլիսի Խոջիվանքի հայկական գերեզմանատունը բարբարոս աւերմունքի ենթարկուեցաւ : Այդ գերեզմանատան մէջ թաղուած էին նաեւ հայ մշակոյթի ականաւոր գործիչներ : Փաստօրէն, Խոջիվանքը սոսկ գերեզմանատուն չէր, այլ տեսակ մը հայկական Ազգային Պանթէոն :

Թիֆլիս հրատարակուող եռօրեայ «Սով. Վրաստան» թերթի Ապրիլ 23ի թիւին մէջ փոքրիկ յօդուած մը լոյս տեսած է սա վերնագրով, «Յուշապատ ի պատիւ հայ կուլտուրայի գործիչների»: Թիֆլիս թաղուած բազմաթիւ հայ գործիչներէն յօդուածագիրը կը յիշէ միայն Րաֆֆին, Գրիգոր Արծրունին, Գաբրիէլ Սունդուկեանը, Պերճ Պռօշեանը, Յովհաննէս Թումանեանը, Յակոբ Յակոբեանը, Ցակոմ Ալպարաբը եւ ուրիշ «շուրջ 30 գործիչներ»:

Այնուհետեւ կ'ըսուի թէ Թիֆլիսի Քաղաքային Խորհուրդի Գործադիր Կոմիտէն որոշած է «26 կոմիսարների անուան զբօսայգում, ուր թաղուած են այդ հայ գործիչները, կառուցել յուշապատ», որ «կերտուելու է էկլարի սպիտակ սրբատաշ քարից եւ ունենալու է պարզ ու լակոնիկ ճարտարաձեւ»: Յուշապատի վրայ հայերէն եւ վրացերէն լեզուներով պիտի քանդակուի հետեւեալ խօսքը . «Փառք հայ կուլտուրայի գործիչներին՝ վրաց եւ հայ ժողովուրդների անքակտելի բարեկամութեան ջատագովներին» : Նոյնպէս հայերէն եւ վրացերէն՝ յուշապատի վրայ ոսկեհեռաբար պիտի արձանագրուին գործիչներու անունները անոնց ծննդեան եւ մահուան թուականները :

Յուշապատի հեղինակն է ճարտարապետութեան տոքթոր փրոֆէսոր Ռ. Ագաբաբեան: Հանդիսաւոր բացումը նախատեսնուած է 1961 Փետրուարին :

Գնդապետը՝ բարկութենէն կաս – կարմիր՝ փոխ – հարիւրապետը յանդիմանելով կ'ըսէ .

— Ինծի հաղորդուեցաւ ,՝թէ երէկ գիշեր, գինով վիճակի մէջ փողոցներուն մէջ կ'երգէք եւ կառք մը կը քշէք եղեր: Այս մասին ըսելիք մը ունի՞ք:

— Պարոն գնդապետ ...

— Լռեցէ՛ք: Ամօթ ձեզի: Անշուշտ շատ երիտասարդ էք, բայց, մի մոռնաք որ, համազգեստ կը կրէք: Ինչ եղած էիք : Ըսէ՛ք :

— Պարո՛ն գնդապետ, կը զարմանամ ձեր հարցումին համար :

— Ա՛յս էր պակաս: Ձեր անհեթեթութիւնը չափ ու սահման չունի: Եւ ինչո՞ւ կը զարմանաք հարցումիս համար:

— Որովհետեւ, քշած կառքիս մէջ դուք կը գտնուէիք, պարո՛ն գնդապետ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (50)

ԿԵԱՆՔԸ ՀԻՆ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՅ

ԺԶ.

Տարիներ յետոյ, երբ Պոլսում ես կռացայ Միսաքի ցուրտ շիրիմը համբուրելու, ինձ թուաց, որ Միսաքը խօսեց ինձ հետ, խօսեց արեւի համար տածած բուռն կարօտով :

Գոյների այս չնաշխարհիկ երգիչը քնում էր անդորր մի տարածութեան մէջ : Միսաք, արդեօ՞ք ոչ մի կապոյտի վրայ չեն յառում քո աչքերը :

Այժմ ես մեծացել եմ, դարձել եմ չափահաս, դու մնացիր պատանի : Այժմ, իմ չափահասի ձեռքերով եւ չափահասի խորին գուրգուրանքով, շոյում եմ քո պատանի, չքնաղ գլուխը եւ արցունքներս վազում են քո երգերի վրայ :

Երբ քայլում եմ այս աշխարհում, մեծ պատանի, զգում եմ քո երգերը եւ ահա արեւը, քո երգած արեւը, սուզւում է իմ ցուրտ հոգու մէջ կաթիլ առ կաթիլ :

ԺԷ.

Մենք ունէինք եւ թուրք հարեւաններ :

Շէմսին, մեր թուրք հարեւանի որդին էր, որի հետ մենք հասակակից էինք, գրեթէ միասին էինք մեծացել : Մեծացել էինք երկու եղբօր պէս — իրար վէճ էինք տուել, տնից վերցրած քաղցրաւենիներ էինք հիւրասիրել իրարու, միասին լողացել եւ միասին կմշտել նրա մեծ քրոջը — իրենից երկու տարով մեծ — լացել նրան միասին:

Սանիէն, նրա քոյրը, կարծես էթերից էր շինուած, այնքան թեթեւ, այնքան սպիտակ եւ ոսկեգոյն էր, հակառակ իր եղբօր թուխ մորթին, սեւ մազերին, յօնքերին եւ մանաւանդ սեւասեւ աչքերին :

Նրանց պարտիզում կար մի մեծ աքասիայի ծառ ; Ես նրան շատ էի նմանեցնում աքասիայի սպիտակ ծաղիկին :

Սանիէն մի քիչ քթից էր խօսում — ինչ որ ընկել էր փոքրիկ եղած ժամանակ եւ վնասուել — բայց ինձ չափազանց դուր էր գալիս այդ քթի միջից խօսելը, այնքան էր դուր գալիս, որ ուզում էի բոլոր աղջիկներն էլ քթից խօսէին: Սանիէն առաջին աղջիկն էր, որի մարմնի ամենափափուկ տեղերին դպել էին իմ մատները, հաճոյք էի զգացել եւ կարծում էի, որ իսկական կինը պէտք է քթից խօսի, որպէսզի ինձ հաճոյք պատճառի :

Շէմսիի համար այդպէս չէր. Նա անընդհատ ծաղրում էր Սանիէին, որ քթից էր խօսում : Եւ Սանիէն ինձ մօտենում էր անսահման ջերմութեամբ, զգալով, որ, ընդհակառակն, ինձ դուր էր գալիս իր ծաղրի առարկայ պակասութիւնը, եւ թողնում էր, որ իմ ձեռքերս ազատօրէն պտըտցնեմ իր մարմնի բոլոր մասերի վըրայ :

Իսկ այդ մարմին ինչքան մասեր ունէր:

Ամէն անգամ ես նրա մարմնի մէջ գտնում էի ինձ համար բոլորովին անծանօթ մի վայր, աւելի եւ աւելի փափուկ եւ սպիտակ, աւելի սարսուռ եւ հոտաւէտ :

Նման հեռաւոր եւ անծանօթ երկրի, նման մթին եւ թաւշեայ թաւուտների՝ ես ամէն վայրկեան գտնում էի մի նոր եւ նորագոյն բարձունք կամ խորութիւն, մի նոր եւ անսովոր սարսուռ: Երբ մի նոր խորշ կամ մի նոր ծալք, կամ մի բարձունք էի գտնում, ինձ թւում էր, որ էլ նորը չկայ, հասել եւ տիրել եմ արդէն անծանօթ եւ գլխիչ երկրամասի բոլոր կէտերին:

Ոչ :

Էլի նոր ծալքեր, էլի մի փոքրիկ ուռուցք, էլի մի թաւշեայ, սպիտակ, փոքրիկ, բայց անհուն մի տարածութիւն ...

Գծեր, որ վազում են, կլորութիւններ, որ ալիքաւորւում են եւ բարձրանում . հետեւում եմ մի գծի — գնում է, դառնում, ոլորւում, թաւալւում եւ յանկարծ անէանում մի սպիտակ եւ յղկուած մարմարեայ դաշտում :

Գնում եմ անծանօթից աւելի եւ աւելի անծանօթը, ահա պէտք է հասնեմ ...

Ինձ թւում է, որ ահա պէտք է պարզեմ ամբողջ մթին անծանօթը ... Պիտի լինի առաւօտ, պիտի հասի արեգակի կաթը աշխարհի վրայ, բայց Սանիէն չկայ, վազել է պարտէզի կեռասենիների տակ, ծիծաղում է ...

Պոկել էի առասպելական ծաղկի հազարաւոր թերթերը, բայց դեռ եւս պէտք է պոկէի հազար հազարաւոր թերթեր՝ հասնելու համար ծաղկի հոգու հոգուն:

Ծիծաղում է Սանիէն:

Կարկաչում է երկինքներից հոսող կապոյտ առուն ...

×

Բայց երբեմն ես եւ Շամսին կռւում էինք իրար հետ, կռւում էինք առանց պատճառի :

Նա ինձ յանկարծ անուանում էր «կեավուր»(*), իսկ ես անմիջապէս նրան անուանում էի «իթ» (**) :

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(Շար.)

(*) Անհաւատ :

(**) Շուն:

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Ընկեր Կարապետ Բագոսեանէ իր կնոջ մահուան առթիւ յիսուն Ն. Ֆ., Տէր եւ Տիկին Յովհ. Զրրրգաեանէ (իրենց մօր՝ Տիկին Բագոսեանի մահուան առթիւ) 50 Ն. Ֆ.:

×

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆ ՍՐԱՀԻՆ

Տիկին Հայկանոյշ Երամեան իր ողբացեալ ամուսնոյն Մ. Երամեանի մահուան տարելիցին առթիւ 10 Ն. Ֆ. կը նուիրէ Ս. Թէհլիրեան սրահին: (Ստանալ «Յառաջ»էն).

ՃՇԴՈՒՄ.— Հ. Յ. Դ. Ռօստոմ խումբի 50 Ն. Ֆ.ի նուիրատուութիւնը եղած է Տիկին Բագոսեանի մահուան առթիւ:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Կապ. Խաչի Կեդր. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է, Տիկին Աստղիկ Ադնադարեանէ տասը քիլօ պօնպօն, կայանի պզտիկներուն համար:

Շնորհակալութեամբ ստացած է նաեւ բժիշկներ Գրիգորեանէ եւ Արզարեանէ կարեւոր դեղերու ծրարներ՝ կայանի համար:

ՇՔԵՂ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Ակնունի ենթակոմիտէի եւ Նոր Սերունդի Սիամանթօ խումբի, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի շրջ. կոմիտէի:

Ներկայ կ'ըլլան՝

MLLE. IRMA RAPUZZI
M. JEAN MASSE
M. DANIEL MATALON

Այս Կիրակի, ամբողջ օրը, Կռան – Փէն (Սէն Լու) Գ. Հ. Ջուգուրեանի ագարակը:

Կը նախագահէ Ընկ. Կ. ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն Հայ Արիներն ու Արենոյշները, ղեկավարութեամբ Տիկին Մ. Շահմիրեանի:

Մուտքը ազատ է:

ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս Կիրակի առաւօտ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Գիւտ վրդ. Նազզաշեան:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Բ. խումբը կը մեկնի Օգոստոս չորսին, արձանագրուած պզտիկներու ծնողքներէն անոնք որ դեռ չեն լրացուցած վերջնական պայմանները, պէտք է շուտով ներկայանան 5 Րիւ Մէյրան, հեռ. Թրիւտէն 27 – 35:

×

Բ. խումբի մեկնումի հաւաքատեղի Կառ տը Լիոն, 4 Օգոստոս ժամը 22ին, դուրսի «Թուռ տը լ'Օռլօժ»ին առկը:

Ա. խումբի վերադարձ հինգ Օգոստոս, առաւօտեան ժամը վեցուկէսին Կառ տը Լիոն:

×

Լիոնի Բ. խումբը կը մեկնի Օգոստոս հինգին, պզտիկներու հաւաքավայր Բեռաշի կայարանը, մուտքի ժամացոյցին տակը ժամը 16ին, ըլլալ ճշդապահ:

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Մեր ընթերցողներուն արձակուրդի ամիսները, արձակուրդի շրջան է նաեւ թերթին առաքումով զբաղող մեր պաշտօնեաներուն համար՝ որոնց կարգաւ բացակայութիւնը զգալի կերպով կը դժուարացնէ մնացողներուն առօրեայ աշխատանքը:

Կը խնդրենք մեր ազնիւ բաժանորդներէն որ, արձակուրդի առժամեայ հասցէի փոփոխութեան համար, նախընտրաբար հանրին դիմել որեւէ թղթատարական գրասենեակ:

Ընթացիկ պարզ եւ ձրի գործողութիւն մըն է, որուն գործադրութեան համար պէտք է լեցնել տեղւոյն վրայ տըրամադրելի՝ հետեւեալ խորագիրով դեղին թուղթը.—

Formulaire No 755-A — ORDRE DE RÉEXPÉDITION (Changement d'adresse temporaire)

Կանխաւ շնորհակալութիւն մեր բաժանորդներուն որ պիտի ուզեն այդ ձեւով դիւրացնել մեր գործը:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Խանասորի տարեդարձը կը տօնուի, Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեանի Կրընօպլի ենթակոմիտէի նախաձեռնութեամբ դաշտահանդէսով մը:

31 Յուլիս, Կիրակի ամբողջ օրը Սէն Նիզիէի ճամբուն վրայի դղեակին ծառաստանին մէջ:

Կը նախագահէ ընկ. ՄԱՐՏԻԿ ՆԱԶԱՐԷԹԵԱՆ: Կը խօսի ընկ. ՆՈՒՊԱՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին տեղւոյս կարող ուժերուն կողմէ:

Ճոխ պիւֆէ:

Բարձրախօսով պիտի նուագուին հայկական եղանակներ:

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի:

×

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. կոմիտէի կողմէ: Մասնակցութեամբ Նոր Սերունդին:

Այս Կիրակի ամբողջ օրը, Գ. Թէսիէի զովասուն անտառին մէջ, Սէն Տրնի Շըմէն տը լա Ֆօրէ:

Կը խօսի՝ Ընկ. ՉԷՔԵԱՆ (Լիոնէն):

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, երգ, նուագ, հայկական եւ եւրոպական պարեր:

Ջոխ պիւֆէ, զովացուցիչ ըմպելիներ:

ԾԱՆՕԹ.— Օթօքարը կը մեկնի Սինեմա Փալասին առջեւէն, մեկնումի ժամեր, առտուն ժամը 10·30ին, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին:

Վերադարձ՝ ժամը 8էն 9:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»ը 8 Հոկտեմբեր, Շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ, Հինգերորդ թաղամասին քաղաքապետարանի շքեղ սրահներուն մէջ:

×

Աղքատախնամի տարեկան պարահանդէսը Ժորժ Ե.ի շքեղ սրահներուն մէջ, Կիրակի, Հոկտեմբեր 30ին, ժամը 17էն 24:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի խնամակալութիւնը պէտք ունի ուսանողուհի մը, որ ստացած ըլլայ Ֆրանսական երկրորդական կրթութիւն եւ կարենայ դասաւանդել վարժարանին մէջ: Բնակութիւն եւ սնունդ ապահովուած են:

Մանրամասնութեան համար դիմել տնօրէնութեան: 1, Գոլվ. տիւ Նօր, Լը Րէնսի, Հեռ. 927–01,72:

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

«Հերոսներու Օր»ուան առթիւ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Լիոնի եւ Տէսինի կոմիտէներուն:

31 Յուլիս, Կիրակի ամբողջ օրը Տէսին, Կապիլեօն որձարանի ծառախիտ պարտէզին մէջ:

Գեղարուեստական բաժին, բարձրախօսին վրայ հայկական երգ ու նուագ:

Ճոխ պիւֆէ, շամփուրով խորոված, աստառ ուտելիք եւ ըմպելիք, գինները դիւրամատչելի:

Կը խօսի ԸՆԿԵՐ Մ. ՄԻՐԶԷ:

Օրուան խօսնակ Ընկ. Կ. ՑՈՎԱԿԻՄԵԱՆ

Լիոնի հանրակառքը կը մեկնի Փլաս Կիշառէն ժամը 9·30ին, անձրեւի պարագային ապահով վայր:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Համախարբ. Հայր. Միութեան Կարտանի մասնաճիւղի կողմէ: Այս Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Մոլիէրի ծառախիտ անտառին մէջ եւ պաղ աղբիւրին մօտ:

Փափաքողները հոն պիտի գտնեն շամփուրով խորոված եւ զանազան ըմպելիներ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Բարձրախօս, երգ, պար, արտասանութիւն:

Մուտքը ազատ է:

Սիրով կը հրաւիրուի գաղութիս եւ շրջաններու հայ հասարակութիւնը անխտիր:

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 20·30ին, Յոյներու սրահը:

Կարեւոր օրակարգ:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

1960 – 1961ի դպրոցական տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Ամէն անոնք որ կը փափաքին իրենց զաւակները արձանագրել, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան:

Դպրոցասէրը կը հետեւի պետական յայտագրերու պաշտօնական ծրագրի աշակերտուհիները կը պատրաստէ պրըվէի եւ պաքալորէայի քննութիւններուն, տալով նաեւ անոնց հայեցի դաստիարակութիւն, հայերէնի, գրականութեան, պատմութեան եւ կրօնքի ծանօթութիւններով:

Դիմել 1, Պուլվ. տիւ Նօր, Լը Րէնսի. Հեռ. 927·01·72:

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE
HARATCH
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9°
Fondé en 1925 — R. C. Seine 57 A 2731
Téléph. : PRO. 86-60 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22Ն. Ֆր.
Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 31 ՅՈՒԼԻՍ
DIMANCHE 31 JUILLET 1960

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8863 — 36EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4664

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՆԹԻԼԻԱՍ ԵՒ ԷՋՄԻԱԾԻՆ

Օրակարգի վրայ է տակաւին Վեհ. Վազգէն Ա.ի Ապրիլ 25ի շրջաբերական-կոնդակը։

Առաջին անգամն է, որ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս մը մեծաքանակ տպել կուտայ կոնդակ մը եւ զայն անհաշիւ կը զրկէ ամէն կողմ, սովորական շրջաբերականի մը պէս։ Եկեղեցիներ կան, որ տասնեակ օրինակներ ստացած են։ Ահա՛ թէ ինչու «շրջաբերական» մակդիրը կուտանք ծանօթ կոնդակին։

Էջմիածին, պաշտօնական ամսագիր Հայրապետական Աթոռոյ Ս. Էջմիածնի, իր մայիսի թիւին խմբագրականը յատկացուցած է անոր՝ «Միրոյ եւ միութեան նոր կոչ Մայր Աթոռից» խորագրին տակ։

Էջմիածին-Անթիլիաս վէճին բոլոր ծալքերը ծանօթ են։ Աւելորդ է հետեւաբար ծանրանալ այդ մասին։

Պաշտօնաթերթի խմբագիրը կը յայտնէ թէ Էջմիածնի գահակալը Մայիս 3ին նամակ մըն է ուղղէր Պոլսոյ պատրիարքին, ըսելու համար անոր, ի մէջ այլոց, թէ՝ «ժամանակը հասած պէտք է նկատենք ելք մը գտնելու Կիլիկեան Աթոռէն ներս խաղաղութիւն եւ բնականոն վիճակ ստեղծելու համար, կողմերու համաձայնութեամբ եւ փոխադարձ զիջումներով։ Մայր Աթոռը կողմ չէ եւ չուզեր ըլլալ։ Մայր Աթոռը մէկ իղձ ունի միայն, որ վերջ գտնէ երկփեղկումը, Զարեհ եպիսկոպոսի կաթողիկոսութեան օրինականացումով եւ Աթոռներու պատմական իրաւասութեանց վերահաստատումով»։

Նամակի վերջաւորութեան Վազգէն Ա. կը շեշտէ. «Եթէ Անթիլիասի մերժումի կամ լռութեան քարին չզարնուինք, յոյս ունինք, որ այս տարի յարմար տեղ մը կրնայ տեղի ունենալ հաշտարար եւ խաղաղարար ժողով մը»։

Անթիլիաս «քար լռութիւն» չպահեց։ Հասկ, պաշտօնական ամսագիր Կաթողիկոսութեան Հայոց Կիլիկիոյ, իր Մայիս-Յունիսի միացեալ թիւով պատասխանեց՝ «Վեհ. Վազգէն Կաթողիկոսի նոր կոնդակը» խորագիր կրող խմբագրականով մը, զոր հրատարակեց Յառաջ (24, 26, 27 Յուլիս)։

Անթիլիասի պաշտօնաթերթը մանրամասն վերլուծման ենթարկելով Ապրիլ 25ի կոնդակը, փաստերու լոյսին տակ կը ստանձնէր այն բոլոր սխալ բացատրութիւններն ու վերագրումները, որոնք տեղ գտած են անոր մէջ։

Վեհ. Զարեհ Կաթողիկոսի ընտրութիւնը հաճելի չեղաւ Վազգէն Ա.ի, որ իր կաթողիկոսական օծման միւռոնը տակաւին չհորդած՝ շունչը առած էր Անթիլիաս։ Իր առաքելութեան մէջ ձախողած, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը ոչ միայն օրէնք լուրջ ձեռնարկ չըրաւ Կիլիկեան Թեմերու մէջ համերաշխութիւն հաստատելու համար, այլ ընդհակառակն իր ընթացքով անուղղակի քաջալերեց կարգ մը ընդդիմադիր աշխարհականներ։ Այս վերջիններու դրդումով քանի մը եպիսկոպոսներ ու վարդապետներ «անկախ միութիւն» հռչակեցին, նպատակ ունենալով հակաթոռ կաթողիկոսութիւն մը հաստատել, կռթնած «անկախ համայնքներու վրայ»։

Մինչ սոնք կ'ուզէին Կիլիկեան Թեմէն բաժնել քանի մը «հերձուածող» եկեղեցիներ, Անթիլիասի Աթոռը իր դիրքերը ամրապնդեց Ամերիկայի, Յունաստանի եւ Իրանի Թեմերու միացումով։

Բարեկարգական-ռամկավար-հնչակեան-համայնավար տարրեր՝ «Էջմիածնականներ եւ Հայաստանասէր»ի կեղծ դիրքին դրած՝ հորսունէկս տարիէ ի վեր ամէն ինչ փորձեցին ծունկի բերելու եւ իրենց ենթարկելու համար Կիլիկեան Աթոռի արժանընտիր գահակալը։

Ի դերեւ ելան իրենց բոլոր յոյսերը։

Ո՛չ մէկ արդիւնքի յանգեցան մախուած միլիոնները։

Պարտուած եւ յուսահատ, հաշտութեան ձիթենիի շիւղ մը կ'երկարեն հիմա։ Հրապարակը կ'աղմկեն «սիրոյ եւ միութեան կոչ»երով, ուղղուած «սիրելեաց եղբօր», որուն դէմ անաթեմա կը կարդային երէկ։ Մինչդեռ -բարեխօսներ կը ղրկեն մինչեւ Անթիլիաս։

Եւ սակայն մինչեւ որ «նախապայման»ը չյարգուի, ո՛չ ոք պիտի հաւատայ նման կոչերու եւ դիմումներու անկեղծութեան։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՏԸՆԱՈՒԸՐ ԵՒ ՏԸ ԿՈԼ ԳԼՈՒԽ ԳԼԽԻ

ՖՐԱՆՔԵՒ-ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԶԻՆԱԿՑՈՒԹԻ՞ՒՆ

Ուրբաթ, ժամը 11էն սկսեալ, Գերմանիոյ վարչապետը՝ Ատընաուըր, Ռամպույէի ղղեակին մէջ, Զօր. տը Կոլի պաշտօնական հիւրն է։ Ատընաուըրի հետ եկած են արտաքին նախարարը՝ Ֆոն Պրենթանօ եւ երկու բարձրաստիճան անձնաւորութիւններ, օդակայան հասնելուն՝ դիմաւորուած է արտաքին նախարար՝ Քուվ տը Միւրվիլի կողմէ։

Երկու մեծերու՝ տը Կոլի եւ Ատընաուըրի խօսակցութիւնները սկսան նոյն օրը, կէսօրին։ Մինչեւ այս երեկոյ (Կիրակի) քանի մը հանդիպումներ տեղի պիտի ունենան։

Խօսակցութեանց բնոյթը գաղտնի կը մնայ։ Մամուլի ոչ մէկ ասուլիս կամ հրապարակային ելոյթ։ Այսուհանդերձ Փարիզի եւ Պոնի քաղաքական շրջանակները համոզուած են, թէ երկու մեծերը քննութեան պիտի առնեն՝ Ֆրանսան եւ Գերմանիան շահագրգռող ներքին եւ միջազգային խնդիրներ։

Զօրաւոր եւ կենսունակ Եւրոպա մը ունենալու համար, անհրաժեշտ է որ Հասարակաց Շուկայի երկիրները իրարու հետ գործակցին՝ տնտեսապէս եւ քաղաքականապէս։ Անգլիա պէտք չէ անջատուած մնայ Եւրոպայէն։ Գերմանացի եւ Ֆրանսացի ղէկավարներու կարծիքով վերջնական որոշումներ պիտի չրանաձեւուին՝ տը Կոլի եւ Ատընաուըրի կողմէ, այսուհանդերձ, միշտ ենթադրութեանց սահմաններուն մէջ մնալով, երկու մեծերը համաձայն են զարգացնելու Եւրոպական հիմնարկութիւնները։ Այլ խօսքով կ'ենթադրեն կոչել կ'ուզեն Եւրոպայի համար գործադիր մարմիններու միութիւն մը որ հասարակաց քաղաքականութիւն մը պիտի ընտրէ եւ գործադրէ։

Ցիշենք անմիջապէս, որ Դաշնակցային Գերմանիոյ պաշտպանութեան նախարարը՝ Շթրաուս Փարիզ ժամանեց, անցեալ երեկոյ։ Տեսակցութիւններ պիտի ունենայ Ֆրանսացի իր պաշտօնակիցին՝ բանակներու նախարար՝ Մեսմերի հետ։ Հաւանական է որ քննութեան առնեն զինուորական թեքնիկ հարցեր եւ մանրամասնութիւններ։

Ռամպույէի խօսակցութիւններուն շուրջ միջազգային մամուլին կարծիքը յստակ է։ Եւրոպայի համար նոր դարաշրջան մը պիտի բացուի, հաւանաբար։ Կ'ըսուի նաեւ թէ երկու երկիրները քաղաքական զինակցութիւն մը կը պատրաստեն։

Քաղաքական նման զինակցութիւն մը մեծապէս կը մտահոգէ Անգլիան որ երբեք լաւ աչքով չէ տեսած Ֆրանքեւ-Գերմանական մերձեցում մը։ Այս կէտը կրնայ դժուարութիւններ ստեղծել տը Կոլի եւ Ատընաուըրի համար։ Իսկ Ատընաուըր դէմ է որ Կոլի տեսակէտին՝ «Երեքներու» (Ամերիկա, Անգլիա, Ֆրանսա) ղեկավարութիւն մը Ատլանտեան Ուխտին մէջ։

Օրէ Օրին

ԼԱ՛Ց Է, ԼԱ՛Ց, ԲԱՐԵԿԱՄ

— Գանգատելու եկած եմ։

— Արդէն ուրիշ բանի համար եկած ունի՞ս որ... Ըսէ՛, նայինք, այսօրուա՞ն ցաւդ ինչ է...

— Անցեալները, ձեր թերթին մէջ, մէկը ելեր նոր սերունդին աղջիկներն ու տղաքը ծաղրեր է եղեր... Անոնց գիտցած հայերէնին վրայ խնդացեր է եղեր։

— Վա՛յ անառակ... Իրա՞ւ. ատանկ բան ըրեր է...

— Այո՛... Վկաներ կան... Ես ձեր թերթին բաժանորդ չեմ, բայց դրացիիս խնամիէն իմացայ...

— Սա պատմութիւնդ ծայրէն սկսէ նայինք...

— Աղէ՛կ, սկսիմ... Այդ մարդը, որուն սուրբ երեսը կեանքիս մէջ տեսած չեմ — կ'ըսեն թէ տեսնելիք բան ալ չէ, արդիւնաւ — Ուրբաթ գիշեր ծնած ըլլալով, բնաւ չի ժպտիր, չի խնդար եղեր, դիմացը կ'առնէ եղեր այս երկիրը ծնած հայ տղաք ու աղջիկներ ու անոնց հայերէն խօսեցնել կուտայ եղեր, որպէսզի վրանին խնդայ... Ատիկա չի բաւեր, միւս օրն ալ կ'ելլէ լրագրին մէջ կը գրէ եղեր։ Է՛, հայրենակից, ես չըսեմ, դուն ըսէ, ասիկա եղա՞ւ...

— Ներողութի՛ւն, պզտիկ սրբագրութիւն մը — ըսիր թէ այդ մարդը Ուրբաթ գիշեր ծնած ըլլալով, խնդալ չի գիտեր եղեր... խնդալու առաքինութենէն զրկուած մէկը, ինչպէ՞ս...

— Շիտակը ըսելով, ատիկա ինծի համար ալ հանելուկ է... Բայց, փաստեր կան...

— Կրնայի՞ իմանալ...

— Ահաւասիկ... Առտու մը, այստեղ ծնած աղջիկ մը իրեն հեռաձայն ըրեր է... Մահազդ մը պիտի տայ եղեր... Խե՛ղճ աղջիկը սկսեր է տալ ազգականներուն անունները.... Զաւալլը՛ն ուրտեղէ՛ն պիտի գիտնար որ սիսթըր-ին-լօյին՝ քենի տալ, նեռ կ'ըսեն, պրատըր-ին-լօյին տագր, քեռայր, աներձագ կ'ըսեն, ընթըլին՝ հօրեղբայր կամ մօրեղբայր կ'ըսեն, անթին՝ հօրաքոյր կամ մօրաքոյր կ'ըսեն, մատըր-ին-լօյին՝ կեսուր կամ զոքանչ կ'ըսեն, ֆատըր-ին-լօյին՝ կեսրայր կամ պապուն տատ կ'ըսեն... Մեր մարդը աս բոլոր բառերը կ'ելլէ այդ աղջկան կը սորվեցնէ, միւս օրն ալ կ'ելլէ, աս պատմութիւնը լրագրին մէջ կը գրէ ու կը խնդայ...

— Վստա՞հ ես որ խնդացեր է։

— Դրացիիս խնամին սո՞ւտ պիտի խօսի... Ուրիշ օր մըն ալ, ուրիշ տղայ մը հեռաձայն կ'ընէ եւ կ'ըսէ որ իր հօրը նըշանադրէքի խանութին ծանուցումը պիտի տայ։ Եւ կը սկսի խանութին ապրանքներուն ցուցակը տալ՝ իր գիտցած «հայերէն»ով — շէթին, շէթին եաղի, տոմաթէս, անիսոն, կարլիք, ֆըսթըխ, տոմաթէս, քալի ֆլաուր, էփըլս, սփինիչ, սուճուխ, փաստըրմա, քօֆի, թի, շուկըր, ֆասուլիա.... Մեր բարեկամը կ'ելլէ աս բառերուն ալ հայերէնները կը սորվեցնէ հեռաձայն ընողին եւ յաջորդ օրը, նորէն, կը խնդայ՝ լրագրին մէջ։

— Այդ որչա՛փ խնդալ գիտցող մարդ է եղեր... Ուրի՛շ, ուրի՛շ։

— Ուրիշներ ալ կան, շա՛տ, բայց հիմա ժամանակ չունիմ... Ոտքի վրայ հանդիպեցայ որ ասիկա ըսէի... օր մը կուգամ եւ դրացիիս խնամին ալ հետս կը բերեմ, թող ան պատմէ... Քեզմէ կը սպասեմ որ ատ մարդուն ականջէն քաշել տաս, որ անկէ ետք չխնդայ մեր տղոց եւ աղջիկներուն «խօսամ, խօսաս»ին վրայ։

— Նայէ՛ որ ըսեմ — ես այդ մարդը մօտէն կը ճանչնամ եւ ինչ որ գրէ, առաջուընէ ինծի ցոյց կուտայ... Գնա՛ դրացիիդ խնամիին ըսէ որ ան չի խնդար մեր Սօնաներուն, մեր Ճիմիներուն վրայ... Ընդհակառակն, կուլայ։ Կ'ուլայ ազգին վրայ, որ չի կրնար — ի՛նչ ալ ըսէ — հայերէն սորվեցնել անոնց... Ականջիդ օղ ըրէ, ամէն խնդուք, ամէն ծիծաղ, խնդուք ու ծիծաղ չէ... Երբեմն ալ, արցունք է, լաց է... Դառնութեան, կսկիծի, մորմոքի արտայայտութիւն է... Ոչ ոք իրաւունք ունի խնդալու մեր «Սոֆ»երուն գիտցած հայերէնին վրայ... Բայց, ամէն մարդ իրաւունք ունի խնդալու ազգին անճարակութեան ու մեր այսօրուան վիճակին վրայ... Թէեւ, ատ ալ խնդուք չէ... Լա՛ց է, լա՛ց, բարեկամ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ կուսակցութեան անօրէն կոմիտէն իր հերթական ժողովէն ետք զեկոյց մը հրատարակեց, որուն մէջ կը պահանջէ որ բանակցութիւնները վերսկսին (Ալժերիա - Ֆրանսա)։

ԳՐԻՒՍԷԼ որոշեց ընդառաջ երթալ ՄԱԿի փափաքին։ Քոնկօ ղրկուող տասը հազար պելժ զինուորներէն՝ 1500ը պիտի հեռանան։ Ծրագիր մը մշակուած է պարպելու համար մնացեալները։ Քոնկոյի վարչապետը՝ Լումումպա Մոնրէալ (Քանատա) հասած է։ Մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին խօսած է իր նպատակներու մասին, կ'ուզէ Քոնկօ հրաւիրել՝ Քանատացի մասնագէտներ, կրօնաւորներ եւ քարոզիչներ։ Հերթըր, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը յայտարարեց, թէ Ամերիկա պատրաստ է ՄԱԿի միջոցով ամէն օգնութիւն ընելու Քոնկոյի։

ՆԻՔՍԸՆ, Մ. Նահանգներու ներկայ փոխ-նախագահը եւ Հանրապետական-ներու նախագահութեան թեկնածուն, կարեւոր ճառ մը խօսած է Շիքակոյի մէջ, Հանրապետական համագումարի փակման առիթով։ Ճառի ընթացքին, խօսքը ուղղելով Խրուշչեւի ի մէջ այլոց յայտարարած է — «Երբ կ'ըսէք մեզի՝ ձեր թոռները պիտի ապրին համայնավար վարչակարգի տակ, երիտասարդ Ամերիկացին կը պատասխանէ՝ ձեր թոռները ազատութեան մէջ պիտի ապրին»։

ԹԱՍ գործակալութիւնը կը հաղորդէ թէ Խ. Միութեան վարչապետը՝ Խրուշչեւ Ղրիմ մեկնած է, օդափոխութեան համար։ Արեւելեան Գերմանիոյ եւ Հունգարիոյ ղեկավարներն ալ՝ Ուլպրիխթ եւ Քատար Ղրիմ մեկնած են եւ կը գտնուին Խրուշչեւի մօտ։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ հիւլէական ուժով բանող 12 ընդծովեաներ ունին։ Վերջերս յաջողեցան ջուրին տակէն զացող ընդծովեայէ մը երկու «փոլարիս»ներ արձակել։

ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ՔՈՐԷԱՅԻ մէջ, խորհրդարանական ընտրութիւններ տեղի ունեցան։ Առջի օր, երկու հազար ուսանողներ թեկնածուի մը վրայ յարձակած են։ Հոս ու հոն ծանր միջադէպեր ալ տեղի կ'ունենան, ընտրութեանց առիթով։ Քուէներու հաշուեհատութիւնը ընդհատուած է առժամապէս։

ԱՆՁՆԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ շուրջ կազմուած վիճակագրութիւն մը հետեւեալ պատկերը ցոյց կուտայ։ 100.000ի վրայ՝ Դանիա 23.5, Աւստրիա՝ 23, Զուիցերիա՝ 21.7, Ճափոն 20.2։ Դաշն. Գերմանիա՝ 18.5, Ֆինլանտա՝ 17.4, Շուէտ՝ 16.6, Ֆրանսա՝ 15.5, Պելժիա՝ 13.5, Անգլիա՝ 10.7, Մ. Նահանգներ՝ 10.5, Փորթուկալ՝ 10.1, Քանատա՝ 7.3, Նորվեկիա՝ 7.1, Իտալիա՝ 6.5, Հոլանտա՝ 6.2, Սպանիա՝ 5.8, Սկովտիա՝ 5.6, Հիւս. Իրլանտա՝ 3.6, Իրլանտա՝ 2.3։

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ
ՎԱՆՔԵՐՈՒ ԵՒ ՎԱՆԱԿԱՆՆԵՐՈՒ

ԺԱ.

Երոս աւելի գեղեցիկ կ'երգէ հայ վանքերուն մէջ:

Մեր գոլիարդոսները, որոնց տաղերուն նիւթն է «կին ու գինի», այնքան յանդուգն, այնքան համարձակ են, որ մէկը կ'ըսէ.

Երդուընամ հաց ու գինին,
Զաստուած կենդանին:

Մեր գոլիարդոսները, ներողութի՛ւն, կաթողիկոս են, եպիսկոպոս են, վարդապետ են, աբեղայ են, սարկաւագ են, նմոյշներ բոլոր կարգերէն, որոնք սէր կ'երգեն.

Սէրն կուտանի զամօթն յերեսէն
Ի յաբեղայէն, ի վարդապետէն,
Երէց, սարկաւագ կու ձգէ կարգէն:
Մարդ որ սիրոյ կու խանդիպի
Նա քան զկրակ կու լինի վառ,
Այլ ոչ աղօթք ի միտ կուգայ,
Ոչ Յայսմաւուրք կարդայ ու ճառ:

Գրողը կաթողիկոս է, — Յովհաննէս Թլկուրանցի: Ուրիշ մը, եպիսկոպոս, Տիարպէքիրի առաջնորդը, որ ծանօթ է Մկրտիչ Նաղաշ անուամբ, նո՛յն վկայութիւնը կուտայ ժամանակի բարքերուն մասին, — «չատցած են կաթողիկոսները(*), իսկ եպիսկոպոսները, բոլորն ալ անբան, կ'ապրին կաշառքով, քարոզելով կեանքի հաճոյքները, գեղծանելով կանոնները, ծախելով Աստուծոյ խօսքը, մինչ քահանաները կը ծեծկուին դաւազանով իրարու հետ ու կը բղկտեն իրարու մօրուք, եւ աբեղաները կը լքեն վանքերը ու կը թափառին գիւղէ գիւղ, մոռցած՝ սաղմոսը»:

Ո՛չ, ապահովաբար, երգելով սիրոյ սաղմոսը գիւղական հարսնիքներու եւ ուխտերու ընթացքին, ինչպէս գոլիարդոսները Եւրոպայի մէջ:

Ահա Գրիգոր Աղթամարցին, նոյնպէս կաթողիկոս, որ կ'երգէ... սիրուհին.

Ունքերդ է ձուլուած թրի նման,
Թարթափդ է թեք՝ սուր նշտարի նըման,
Աչքերդ պայծառ՝ որպէս զծովակ,
Քան զշամբայ եղէգն՝ եղեր ես շիտակ,
Քո մէջքն է բարակ քան զուռի վարոց,
Շրթունքդ է քո լար, ատամունքդ
մարգարտէ շարոց,
Լեզուդ է շիրին քան զմսրայ շաքար,
Ուր որ դադարես՝ այնտեղն է բոստան:

(*) Ապահովաբար գերազանութեան յաւակնութիւն չկար այդ օրերուն, ոչ ալ իզման Տեղի աւանդութեան շուկայացում:

Եւ այսպէս սիրերգութիւն ու գիներգութիւն կը յաջորդեն իրարու՝ եպիսկոպոսներու եւ աբեղաներու գրիչով: (Այս ժառանգութեանց բանաստեղծական արժէքով չեմ զբաղիր): Կ'երգեն սիրականին «Երեսը՝ պայծառ որպէս սաթ», կամ «Շրթունքները՝ շաքարաթ», կամ «Երեսը խնձոր՝ բերանը բոլոր», կամ «Ծոնքերը կամար ...»: Յետոյ կ'աւելցնեն. «Մի՛ մարմին հասկանայք զբանս, այլ հոգեւոր»: Այս աւանդութիւնը կուգայ հին Կտակարանի հին մեկնիչներէն, որոնք Երգ Երգոցի սիրային գեղումները կը համարին Քրիստոսի սիրոյ արտայայտութիւնը հանդէպ... եկեղեցիին: Այս հնարամտութիւնը այնքան ընդունելի համարուեցաւ, որ մեր վանականները սկըսան, վարդին ու սոխակին բերնով, րսել ամէ՛ն բան ի փառս Երոսի եւ Բաքոսի:

Սարկաւագ Բերդակցի կը գովէ կը փառաբանէ գինին, որ լեզու կուտայ մունջին, լոյս կուտայ կոյրին, բժշկութիւն կուտայ հիւանդին: Եւ յանկարծ, երբ կ'անցնի մեղքին սահմանները, կ'ըսէ.

Ես չունիմ գինւոյ կարիք,
Ես բաժակին եմ խզմէթքեար,
Ես զբաժակն գովեցի,
Որ մեր հոգուն է լուսարար:

Կ'ակնարկէ հաղորդութեան բաժակին՝ իբրեւ չքմեղանք:

Վանական է և Կոստանդին Երզնկացի, որ կը պատմէ թէ ի՛նչպէս սոխակը կը բանայ բերանը եւ կը գինովնայ վարդին անուշ հոտով: Վանքի ծաղիկ մըն է Ղազար Սեբաստացին, որ կ'երգէ.

Ծո՛վ աչք, ա՛մ, քանի՛ նայիս խոլորով,
Գաս նստիս, զաչերդ ածես խնձորով:
Երբոր գաս, անցնիս, ճեմես նազերով,
Տանիս զշունչս ու խելքս ու հոգիս ճորով:

Վանքի ծաղիկներ են Սարկաւագ Բերդակցին, Պաղտասար դպիրը, եւ բազմաթիւ ուրիշներ, որոնց սիրային տաղերը զանց կ'առնեմ՝ ծանրանալու համար Յովհաննէս Թլկուրանցիի տաղաչարքին վրայ:

Թլկուրանցի կը նկարագրէ գարունը, (կամ ընդունեցէք այդպէս՝ չզայթակղելու համար կաթողիկոսին նկարագրութենէն).

Ծով ծով աչեր ու լուս ճնար,
Ունքդ կէս է քան-զկամար,
Ճակատդ է լուս եւ լուսճնար,
Բոլոր լուսին, շամս ու դամար,
Վարսերդ ոսկի թելէ քաշած
Վերայ մարմնոյդ եկեալ խաւսար:
Երեսդ ի վառ է ծիրանի,
Վարդ, ռեհան ու նունուֆար,
Ծոցդ է բաղչա վարդով ի լի,
Մարգարիտ ատամունքդ շարէ շար,
Քո ձայնդ անուշ քաղցր եղանակ,
Բերնէդ ի վայր թափուի ջուհար,
Այդ քո պատկերդ է լուսեղէն,
Այլ արեգակն լուս չի տար
Մարմինդ քո ճոխ քուսեր չինար,
Ու ճօշ կուտայ քան զաւռ դալար:

Յետոյ կը պատմէ թէ «դերի է ինքը» այս պատկերին, խոցուած է սիրոյ նետով, ու դեղ չունի բժշկուելու: Գիտնալով որ՝

Ով որ մեղաց ճաշակն առնու,
Այլ Աստուծոյ չի տար խապար:

Յետոյ կը պատմէ սիրոյ զոհերուն վախճանը: Իսկ ուրիշ տաղի մը մէջ կը նկարագրէ կիներուն անզգամութիւնը.

Օրհնեալ անուն անմահ բանին,
Որ ի կողէն ստեղծեալ է կին,
Ո՛չ կողն ծուծ ունի, եղբայրք,
Ոչ կինն ուղեղ, որ խելք բերէ:

Կինն ի յայլոց քաղցրախօս է,
Զադամ դրախտէն շուտ արտաքսէ,
Կինն սատանին ընկեր է,
Աստուած փրկէ կնկան շառէ:

Կինն զԴաւիթ արքայն պղծէ
Ու զՍողոմոնն ապականէ,
Զսուրբ Յովհաննէս գլխատէ,
Աստուած փրկէ կնկան շառէ:

Կինն չգանի արեւորդւոյ,
Ոչ ի Ջհտէ, ոչ ի Քիւրտէ,
Զով որ սիրէ՝ հաւատն այն է,
Աստուած փրկէ կնկան շառէ:

Կինն զերդարքն խառնակէ,
Ըվէն ու կռիւն ի մէջ ձգէ,
Զիւրն կ'առէ, զայլոց լսէ,
Աստուած փրկէ կնկան շառէ:

Կինն զաչք ու զունքն դեղէ,
Որ զերեսին կարմիր քսէ,
Զոր հայ ազգիս ընկի պարտ չէ,
Աստուած փրկէ կնկան շառէ:

Կինն օրինաց հակառակ է,
Յեկեղեցին երբոր մտնէ,
Աւետարան մտիկ չընէ,
Աստուած փրկէ կնկան շառէ:

Յովհաննէս Թլկուրանցի կը վերջացնէ խոստովանութեամբ մը՝ այս երկար տաղաչարքը.

Յովհաննէսն ի կնկանէ
Շատ է խմեր տոստոքանէ,
Անչափ սրտովն յետ զրզռէ,
Աստուած փրկէ կնկան շառէ:

Երջանի՛կ ժամանակներ, — նման անմեղ տաղերգութիւնով մը կամ «վանքի հաւ մը ուտելով» կը վերջանար եպիսկոպոսներու պարտականութիւնը, Այժմ, ի՛նչ յոգնութիւն, ի՛նչ յոգնութիւն, թըռի՛լ երթալ մինչեւ Հինտուստան կամ աշխարհի ամէնէ՛ն գաղափարափաշտ, ամէնէ՛ն բարեպաշտ, ամէնէ՛ն աստուածապաշտ ժողովուրդներուն մօտ, Մայր Աթոռի արցունքներով լըւալու համար դէմք մը՝ որ

ՎԵՐԱՊՐՈՒՄ

Վերապրիլ անցեալը կը նշանակէ թերեւս վերադառնալ հանդրուան մը՝ ուր հասած եւ ուրկէ մեկնած ենք վաղուց: Բայց երազային եւ թախծոտ է այս վերադարձը՝ որուն մէջ կարօտներու եւ նոր յոյսերու կրակը չի վառիր: Վերադարձ մը ակնթարթի մը մէջ պատկերացնելու համար կեանքին մառեանէն փրցուած էջ մը: Ոչ իսկ մեր հոգին իր թեւերուն ամենահզօր թափահարումները տուած էր անոր: Ոչ իսկ մեր միտքը յամեցած էր երկարօրէն յուսապեղ առաւօտներու եւ լուսինով ծաղկըրացած գիշերներու վրայ: Մենք հոն կեդրոնացուցած էինք ապրուած ներկային անդուշակելի եւ զուգէ հոգի մը չափ միայն կախարդող վայրկեանները, առանց երբեք մտածելու վախճանին վրայ:

Բայց ահա պէտք է դարձնել էջը, կամ դոցել մառեանը, տխրութեան եւ սոսկի աշխարհի մը մռայլ սահմաններուն մէջ մնալու համար:

Ութ տարի առաջ էր, որ եկած էի այս տունը՝ ուր ինծի համար ուրախութեան ոսկի ծնծղաներ կը հնչէին: Սիրոյ ջերմարոյր պարտէզ մը կը ծաղկէր հոն:

Անցեալը բոցավառ շրթներով կը մրմնջէր յանկարծ յարութիւն առնող հրաշալի իրականութեան մը պէս, պատուհանէ պատուհան արեւր կը հիւսէր իր լուսաշող ցանցը՝ որուն մէջ երազի եւ յոյսի գոյներով անհամար թռչուններ կը բռնուէին: Հեռուէն հասնող հնչուն զօղանջները մանկութեան ամէնէն քաղցր ազօթքները կ'արթնցնէին հոգիիս մէջ: Վանքի մը կամարներուն տակ կը թուէր ինծի վերադառնել արգար եւ երկնային մրրիկը՝ որ անմեղութեան հուրը կ'արծարծէ արիւնին մէջ:

Այս վերապրումը տարբեր է հիմա: Կեանքը վերջալուսային խաղաղութիւն մը ունի այլեւս: Օրերը չեն բաւեր սոսկ մ'իսկ աւելցնելու այն էջին վրայ՝ որ այս յաւելումով նոր գաղտնիք մը, նոր յոյս մը, նոր իմաստ մը ստացած պիտի ըլլար:

Բայց ինչո՞ւ չյանձնուիլ ժամանակի հզօրաշունչ կշռոյթին եւ տիեզերքի ամբողջականութիւնը պարտադրել մեր հոգիին շարժումներուն:

Ամէն ինչ որ կը լըացնէ ապրուած օրուան մը խորհուրդը, իր վիշտերով եւ սուգերով, իր արցունքով եւ պատրանքներով, միեւնոյն մէտին վրայ կը կասեցնէ արդար արեգակին շողերը: Տրտունսկած է թարշամիլ, դառնալ մագաղաթ, իրական մագաղաթ, — վանքի թարմութեան աւիշը ոչ միւռոն է, ոչ խունկ, ջուր, ոչ ալ հին ու մաշած խօսքերու գիրքում:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՈՐՍՈՐԴԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ

ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՋՂՋՈՒՄԻ ԵՐԵԿՈՅ

Շփոթուեցի: Կարկամեցի: Ի՞նչ պատասխանէի, մեզ մօտ թռչունների հաշւին ով է պահում:

—Բայց ի՞նչպէս էք կարգաւորում վայրի կենդանիների աճումը, — հարցրեց զոցենոր եւ նրա հարցի մէջ նախատինք կար: — Կամ՝ մինչեւ չիմանաս որ հանդում որքան կենդանի կայ, ի՞նչպէս կարող ես որոշել, թէ որքան կեր պատրաստես նրանց համար:

Ամաչեցի ասել, որ մեզ մօտ վայրի կենդանիներին կեր չեն տալիս ...

Ոչ մի պատասխան չստանալով ինձնից, կենդանաբանը ընտրեց ամենահեշտ հարցը:

—Ձեզ մօտ գիւղատնտեսութիւնը խիստ մեքենայացուած է, դրանից չե՞ն տուժում թռչունների ձագերը, բները:

— Այո... ի հարկէ ... կմկմացի ես:

— Հնձի ժամանակ ամէն հեկտարի վըրայ միջին հաշուով քանի՞ բոյն է ոչընչանում, քանի՞ ձագ:

— Դուք ձերն ասացէք, մինչեւ որ ես ձերը հաշուեմ, — ցանկացայ ժամանակ շահել ես:

— Մերը հաշուած է. գերանդու հնձի ժամանակ արտերում բոյն դրած չիլ կաքաւների սերնդի մօտ քսան տոկոսն է փչանում: Երկրագործական մեքենան փչացնում է յիսուն — վաթսուն տոկոսը, իսկ գիշերը՝ մինչեւ ութսուն տոկոսը: Այժմ կենդանիներին մեքենաներից փըրկելը մեր հիմնարկութեան առաջ դրուած հերթական խնդիրն է: Ու այժմ երկու միջոց ենք հնարել: Առաջինը՝ դաշտում աշխատող մեքենայի առաջ մի յարմարանք ենք կցել, որից շղթայիկներ կան կախուած: Ցած կախուած այդ շղթայիկները շարժում են խոտերը եւ պահ մտած թռչուններին ստիպում են թռչել կամ փախչել: Միւսը՝ փորձում ենք գերհունչ ձայնային գործիքներ, որոնք մեքենայի վրայից զգուշացնում են թռչուններին, նապաստակներին, նրանց ձագերին, թէ՝ փախէք, գալիս է մեքենան:

Այսպէս երկար — բարակ բացատրում էր ինձ զոցենտ Սեկերան, որով եւ հնարաւորութիւն տուեց ինձ գտնելու իր տըւած հարցի ամենաճիշդ պատասխանը.

— Դրանք հէչ, դրանք մենք վաղուց կ'անէինք, բայց դրա անհրաժեշտութիւնը չկայ, քանի որ չիլերը մեզ մօտ արտերում բոյն չեն դնում, նրանք լեռներում են ...

Թեթեւ շունչ քաշեցի: Լաւ է, այս անգամ ալ փրկեցինք մեր պատիւը ...

Սեկերան գոհ մնաց այդ պատասխանից, բայց ի՞նչ ստանայ նրան ստիպեց չշարունակել իր քննութիւնը.

— Իսկ լորե՞րը: Հօ նրանք էլ ժայռերում չե՞ն բոյն դնում:

— —Լորը, լորը ... Դէ լորն իր գլխի ճարը կը տեսնի:

Բայց ի զուր էին դառն իրականութիւնը ծածկելու իմ ջանքերը, չեխ գիտնականն արդէն հասկացել էր թէ որքան հոգ տանում էինք վայրի կենդանիների համար ...

ՉԵԽ ՀԻՒՐԸՆԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

Կարլովի — Վարիի այն առողջարանում ուր ես էի տեղաւորուել, ինձնից առաջ բուժուելիս է եղել նաեւ մառեչալ Բուդիոննին: Իր թիկնապահի հետ նա մի անգամ գնում է ձկնորսութեան ու զարմանում է ձկների առատութեան վրայ: Ինքն ու թիկնապահը մի կարճ ժամանակում բաւական ձուկ են բռնում լցնում արկղը:

Հանդիպում է ոստիկանը, զննում է բռնած ձկները եւ գլուխն օրօրում:

— Օրինական չափը չի պահպանուած.. Գնանք քաղաքամաս, — կարգադրում է նա:

Մառեչալը, որ առանց զինանշանների էր, հնազանդօրէն հետեւում է պաշտոնեային: Տեղ են հասնում, եւ ոստիկանը զեկուցում է իր պետին.

— Քաղաքացիները խախտել են ձկնորսութեան կանոնները: Ոչ մէկի մօտ անթեմեթր չկայ, ձուկը արկղն են գցել առանց չափելու ...

Ձեռնասրահակալութիւնում դա անօրինակ երեւոյթ է. ի՞նչպէս թէ, ուրեմն դեռ եւս սահմանուած մեծութեան չհասած ձկներ են որսացել: Վրդովւում է ոստիկանապետը, բայց չեխին յատուկ զուսպ քաղաքավարի հարցնում է.

— Ինչո՞ւ էք կարգը խախտում:

— Այդ կարգին մենք ծանօթ չէինք, — ներեցէք, — շփոթուած պատասխանում է մառեչալը: Մեզ մօտ ձուկը չափելու սովորութիւն չկայ ...

— Դա, ի հարկէ, մեղմացուցիչ հանգամանք է, — հանդիստ ասում է պետը, — բայց քանի որ օրինազանցութիւն է կատարուել, ես պարտաւոր եմ այդ մասին զեկուցել պետիս: Խնդրում եմ յայտնէք ձեր անուն ազգանունը:

Մառեչալը ստանանում է, բայց վերջի վերջոյ ստիպուած է լինում տալ իր անունը.

— Սիմէոն Բուդիոննի ...

— Բուդիոննի՞. այն առասպելական Բուդիոննի՞ն, — մարդու փառահեղ պեխերին նայելով հարցնում է ոստիկանապետը շփոթուած:

ՎԱԽՏԱՆԳ ԱՆԱՆԵԱՆ

(6 Շար.)

ԸՆԹԵՐՑՈՂԻՆ ՑՈՒՑԱՏԵՏՐԸ

ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ
ԵՒ
ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

———o———

Տարիներու ընթացքին գրականութիւն բնող, գիրքեր հրատարակող եւ թերթե-րու մէջ յօդուածներ գրող գրագէտներ կան, առանց յիշատակութեան արժանա-նալու գրականութեան մէջ :

Գրագիտուհի Էլլէն Բիւզանդ անոնցմէ է :

Տակաւին շատ կանուխէն ան բերած է իր աշխատակցութիւնը մատենագրական «Հայրենիք» ամսագրին, պատմուածք-ներով եւ յուշերով, որոնցմէ քանի մը հատը միայն հանրութեան ներկայացու-ցած է հատորով :

Ընդհանրապէս իր պատմուածքները յուշեր ըլլան թէ նորավէպեր, ընդարձակ չէին են : Այս էր պատճառը, որ առնենք, երբ որոշուեցաւ Էլլէն Բիւզանդին ալ բանի մը էջ յատկացնել «Հայ Գրագէտնե-րու Բարեկամներ» մատենաշարին, ար-տասահմանի արեւմտահայ գրողները ներկայացնող հաւաքածոյին մէջ (Թիւ 12), չկրցինք ընտրութիւն մը ընել մեր հատորին համար :

Էլլէն Բիւզանդ իր ուսումն առած է ա-րեւելահայ կրթական հաստատութիւննե-րու մէջ, բայց իր գրական հակումներով ու խառնուածքով, արտասահմանի, Փա-րիզահայ արեւմտահայ գրական շրջա-նակներուն մէջ կազմուած մտաւորական մըն է, պահելով անշուշտ արեւելահայ բարբառին առանձնայատկութիւններուն հարազատութիւնը, ինչպէս նաեւ լեզուա-կան եւ ոճի ինքնատպութիւնները, որոնք գրագէտը կը յատկանշեն :

Էլլէն Բիւզանդ երեք հատորներու հե-ղինակ է : «Պահակ» պատմուածքներու հատորը (1944), «Անծանօթը» եւ «Նոր կինը» (1960) Թեհրան հրատարակուած : Անշուշտ այս գիրքերը հաւասար արժէ-քով չեն ներկայանար : Գրեթէ արդէն մոռցուած է առաջին հատորը, որ աննշ-մար անցաւ, եւ որուն վերընթերցումը ինծի հաճոյք պատճառեց, մանաւանդ միւս երկու հատորներէն եւքը, որոնց մթնոլորտը հարազատ չէ Էլլէնբիւզանդի գրականութեան առաջին շրջանի նիւթե-րուն եւ տիպարներուն : Այդ երկու գիր-քերը Թեհրանի «Մշակոյթի Բարեկամնե-րու Դարուն ակումբին»կողմէ լոյս տեսած են եւ ունին գրեթէ նոյն բովանդակու-թիւնը : «Նոր կինը» հրատարակիչին կողմէ «Գլուխ գործոց» մը կը նկատուի, չեմ գիտեր թէ ինչո՞ւ համար : Աղջիկ-մայրերու սովորական թերթօնային պատմութիւն մը, ոչ միայն եւրոպական միջավայրերու եւ ընկերային պայմաննե-րու, այլեւ ընդհանրապէս բոլոր երկիր-ներուն եւ արդի «քաղաքակրթութեան» յատուկ : Անշուշտ վէպի մը կամ պատ-մուածքի մը մէջ կարելի է առնել նման դրուագներ կամ դէպքեր : Էլլէն Բիւզան-դին տուածը մէկ արձագանգն է նման դր-ուագի մը, որ կը յիշեցնէ «Պահակը» հատորին օրիորդ – տիկին Սօֆիկը «Կար-միր Օրերու» շարքին մէջ : Մարդկային ազնուութեան եւ նկարագրի գեղեցկու-թիւններ փորձած է գտնել աղջիկ – մայ-րերու մէջ ալ, նոյնիսկ իրենց անկումին մէջ, ինչպէս Նելլին եւ Նորա Նանէն, ուրիշ անունով Միանձնուհին, երկուքն ալ բացառիկ գեղեցկութեամբ օժտուած, եւ որոնք կիներու նկարիչ Սարինի իրրեւ մօտէլ կը ծառայեն ու կը յաճախեն աղ-ջիկ – մայրերու համեստ ճաշարանը, ուր կ'ընկերանան նաեւ անհայր եւ ապօ-րինի զաւակներ : Այս նիւթերու առըն-չութեամբ, Էլլէն Բիւզանդ, ընդունակ յաճախ հրապարակագրական եւ հոետո-րական խորհրդածութիւններու, կ'ար-ձանագրէ . «Մեր աշխարհը աշխարհն է նիւթի : Մեր աշխարհը քեզ էլ իր կաղա-պարում կը ձուլէ : Դու կը լինես մի աղ-ջիկ հնչեղ ; որ մի պահ կը թրթռաս ու կ'անցնիս : Յաւերժական սէրը ցնորք է ոչ մի փնտռող չի գտնի : Տուր համբոյրդ փափաքողին . վաղը արդէն ուշ կը լինի : Սէրը մեռել է մեր դարում : Նրա անու-նով կայ վաճառք միայն, շահ ու մնաս : Համայնապատկե՞րը : Հին դար, միջին դար, նոր դար : Երեւակայութիւն, ցը-նորք : Կիսամերկ կիներ : Միս, հրատո-չոր աչքեր, կիրք, ցոփութիւն : Նուագ : Կեանքը պարի հոլովոյթում » :

×

Ի՞նչ կը ներկայացնէ Պահակը, որուն մէջ կայ համանուն պատմուածքը եւ Դա-սալիֆը, Նեցուկը, Զանան հօրքուրը եւ Կարմիր Օրերու շարքը (պատմական գի-շերը, կարմիր արշալոյսը եւ առում են թէ ...) :

Պատմուածքներու անունը կրող այս հատորը առանց բացառութեան յուշեր են Հայաստանի Հանրապետութեան եւ բազ-մաթիւ անհատներու նկարագրին նուիր-ուած : Պատմական նշանակութիւն ունին եւ կը յատկանշեն որոշ, տուեալ ժամա-նակաշրջան մը, իրարու յաջորդող դրա-կան եւ բացասական դէպքերով ու դէմ-քերով, որոնք ազատագրութեան համար մղուած կռիւները կը ներկայացնեն, եւ որոնց մէջ վիպական դրուագներ ալ կը յիշուին, ինչպէս Կորիւնի եւ Սիրունի («Դասալիքը»), Արամի եւ Արաքսի («Նե-ցուկը») եւ Գուրգէնի եւ Աստղիկի («Պա-հակը») սէրերը :

Էլլէն Բիւզանդի գրականութիւնը պատ-մական դէպքերու սովորական նկարա-գրութենէն աւելի բան մըն է, շնորհիւ իր կենդանի եւ ժողովրդական տիպարնե-րուն, որոնցմէ ամէն մէկը գրական նկա-րագիր մը երեւան կը հանէ : « Դասա-լիք»ին մէջ են Հարօ Շուշանը, իր զաւա-կը Կորիւնը եւ Սիրունը, «Նեցուկ»ին մէջ՝ Ծովիկ ապլան, Ցակոբախպէրը, Ա-րամն ու Արաքսը, «Պահակ»ին մէջ Գուր-գէն Զուլհակեանն ու Աստղիկը : Զանան մօրքուրը յեղափոխական հայ կնոջ տի-պարն է, գծուած գուրգուրանքով ու սի-րով, հայկական նկարագրի բոլոր դրա-կան գիծերով : Այս պատմուածքին մէջ կը գտնենք նաեւ Կարս քաղաքի նկարա-գիրը : Ժողովրդական ուրիշ տիպար մըն է «Կարմիր Օրեր»ուն մէջ, Գոհար տոտը, ինչպէս նաեւ անձնուիրութեան մարմնա-ցում եւ պատուախնդրութեան տիպար Օր. Հայկազեանը :

Այս եւ միւս հատուածներուն մէջ, կը մասնանշուին նաեւ բացառիկ դէպքեր, որոնք ժամանակին եւ դէպքերու յաջոր-դականութեան հետ երեւան եկան մեր հայրենիքի՛ մէջ, այնքան զարհուրելի եւ հակամարդկային նկարագիրներով :

Իրրեւ յուշեր Էլլէն Բիւզանդ չէ մոռ-ցած յիշել ժամանակակից երեւոյթներ ինչպէս Ն. Աղբալեանի գրականութեան, Ա. Խանդկոյեանի հայրենիքի եւ պետու-թեան, Ե. Ֆրանգեանի Շարէնհաուէրէ փիլիսոփայութեան մասին տուած դասա-խօսութիւնները : Հայկական սովորու-թիւններէն հիւրասիրութիւնը, խաչը ջու-րը ձգելու մկրտութեան արարողութիւնը, Լուսաւորչի կանթեղին առասպելը, եւ Հայոց Հայրիկին Կարս այցելութեան նը-կարագրութիւնը եւ ժողովրդական խան-դավառութիւնը, երբ կը նկարագրէ եկե-ղեցական կոչուածներու գրաւման եւ գլրոցներու փակման դէմ տեղի ունեցած ցոյցերը ու ցուցմունքները :

Էլլէնբիւզանդի գրականութեան եւ լեզ-ուին յատկանիշներէն է գիտելու կարո-ղութիւնը, ոչ միայն տիպարներուն ներ-քին այլեւ արտաքին նկարագրութիւնը, յաճախ ընդելուզուած օրհնութիւններով ու անէծքներով : Իր ոճին յատկանշական մէկ տարրն ալ բանաստեղծական փոխա-բերութիւնն է, ինչպէս հետեւեալ պար-բերութեան մէջ . «Դարնանային կամ ա-մառնային առաւօտները Կարսի՜ ... Օդը վճիտ, ինչպէս ցոլքն ադամանդի, երկին-քը կապոյտ, ինչպէս երազը մանուկի, արեւը քնքոյշ ինչպէս համբոյրը կոյսի, զեփիւռը մեղմ, ինչպէս շունչը թռչնա-կի, հողը մշկաբոյր, ինչպէս բաղինն Ա-նահիտի, գետը զուլալ, ինչպէս պաշտ-տամունքի » :

Գրագիտուհին լեզուին ու ոճին յատ-կանիշներէն են նաեւ, հակառակ չեշտը-ւած հռետորութեան եւ հրապարակա-գրութեան ու խորհրդածութիւններուն, որոնք շատ անգամ մենախօսութեան թա-տերական ձեւը կ'առնեն, սրամտութիւնն ու հեգնութիւնը, որոնք տիպարին կուտան ընկեր Փանջունիի նկարագիրը յաճախ, երբ կը ներկայացնէ օրինակ ընկերներ Սէրգօն ու Պէտօն, ընկերուհիներ Խիմխան ու Մարգուշը : Իր ոճին բացառիկ չեշտ եւ կենդանութիւն կուտայ ածականներու եւ մակբայներու գործածութիւնը, առաջին-ները գոյականներէն եւ երկրորդները բա-յերէն վերջը զետեղելով : Կը փորձէ նա-եւ բառերու յաճախակի կրկնութիւնը, նոյն նախադասութեան մէջ, լեզուի եւ ոճի իրրեւ զարձուածք, որ եթէ յաջող կը նկատուի Ե. Չարենցի, Յ. Թումա-նեանի, Ղ. Աղայեանի, Վ. Տէրեանի եւ ա-րեւելահայ նորագոյն բանաստեղծներուն մօտ, նուազ քաղցրահնչիւն եւ ներդաշ-նակ է իր արձակին մէջ : Խօսքը աւելի շեշտելու եւ արտայայտիչ դարձնելու հա-մար, ինչպէս հրապարակախօսութեան մէջ, Էլլէն Բիւզանդ նախադասութեան մէջ հարցում մը կուտայ եւ որուն ինքն-իսկ կը պատասխանէ նոյն նախադասու-թեան մէջ :

Լեզուի, ոճի եւ նման առանձնայատ-կութիւններով, ժողովրդական տիպարնե-րը ներկայացնելու ինքնատիպ ու կենդա-նի ձեւով, եւ մանաւանդ ժամանակաշր-ջանի մը իրական եւ հեւ ի հեւ կեանքը բիւրեղացնող բովանդակութեամբ, Էլլէն Բիւզանդի գրականութիւնը արտասահ-մանի գրականութեան մէկ յատկանշա-կան վկաները կը ցոլացնէ :

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

քը, այրը, ոչ թէ անէծքը կրնան փոխել զայն :

Լռել եւ համակերպիլ, իմաստութեան դասն է ասիկա :

Բայց մինչեւ որ հասանք ծերութեան դուռը, ինչ դասեր առինք : Մանչեցինք երբեմն սաստիկ կսկիծով : Մեր սրտին մէջ բացուեցան վէրքեր՝ որոնք չեն բուժ-ուած մինչեւ հիմա :

Հակառակ ամէն բանի՝ հաստատեցինք վերջապէս թէ ոչ թէ մահը, այլ կեանքն է յաղթականը միշտ :

Որքան կը մօտենանք առաջինին, այն-քան միայն տենչանքը կը բարախէ մեր հոգիին մէջ :

Ասոր համար է, որ կը բարձրացնենք վայրադ աղաղակ մը կարօտի, եւ եթէ ապրելու արուեստին դեռ չենք տիրա-ցած, անցեալը կը վերապրինք իր յուշե-րուն քաղցրութիւնը զգալով :

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ԼԻՏԻԱ ԿԱՐԻՆ
ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Երեքշաբթի իրիկուն «Երաժշտութիւն ձեզի համար» յայտագրին մէջ Լիւսիէն Պերնաստաք անգամ մը եւս կը ներկայա-ցնէ ծանօթ երգչուհի՝ Լիտիա Կարին որ երկու գերմանական լիտըր եւ Մօրիս Թավէլի յունական մեղեդիները պիտի եր-գէ (ժամը՝ 22) :

Մէկը կ'ըսէ իր բարեկամին .

— Երէկ սքանչելի գեղուհիի մը հետ տեսայ քեզ : Ո՞վ էր :

— Խօսք կուտա՞ս որ կնոջս պիտի չը-սես, կը հարցնէ բարեկամը :

— Այո՛, խօսք կուտամ :

— Կի՛նս էր, բարեկամ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (51)

ԿԵԱՆՔԸ
ՀԻՆ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ
ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՅ

———o———

ԺԷ.

Այս բառերը մենք սովորել էինք մեր տներից եւ դպրոցներից : Բոլոր Թուրքերը Հայերին կեավուր էին անուանում, եւ բոլոր Հայերը Թուրքերին՝ իթ :

Հօրս մօտ գալիս էին Թուրքեր, արժա-նանում էին մեծագոյն հիւրասիրութեան, բայց երբ գնում էին, սիրալիր եւ յար-գալից ողջոյններով բաժանւում, հայրս նրանց ետեւից մրթմրթում էր «իթլէր» :

Ի հարկէ, երբ հայրս էր դուրս գալիս մի չափազանց յարգալից հիւրասիրու-թիւնից՝ նրա ետեւից Թուրքերը մրթմր-թում էին — կեավուր :

Կեավուր եւ իթ, անհաւատ եւ շուն — չէին կարող ապրել իրար հետ :

Ո՞ր եւ է Թուրք, երբ ինձ կեավուր էր անուանում, ես ինքնաբերաբար իթ էի անուանում փոխադարձ, բացի Սանիէից :

Սանիէն աքասիայի ծաղիկն էր, որ բու-րում էր գարնանային զով գիշերում :

Երբ ձերբակալուած եւ շղթայակապ մի Հայու կամ մի խումբ Հայերի անցկա-ցնում էին փողոցից դէպի բանտ, Հայերը գլխիկոր անցնում էին, իսկ Թուրքերը կանգնած, հրճւում էին, խնդութեամբ լցւում :

Իսկ երբ թրքական զազադ էր անցնում փողոցից, Հայերը, աչքերը դէպի երկինք յառած, մրմնջում էին «Փառք քեզ Աստ-ուած» : Ուրախանում էին, որ մի Թուրք այս կասել է :

Ինչո՞ւ էր այդպէս — ես չէի ըմբռնել, եւ առանց հարցուփորձի, իմ մէջ խորա-ցաւ ատելութիւն դէպի «շները», եւ Շէմ-սիի մէջ անեց ատելութիւն դէպի «կեա-վուրները» :

Սանիէն անհետացաւ վանդակապատ լուսամուտների ետեւ, մի զաժան ամպ ե-կաւ եւ ծածկեց արծաթեայ լուսինը, եւ ես չկարողացայ պարզել բուրաւէտ, զգլ-խիչ եւ ծաղկաւէտ անծանօթը, ինձ ան-ծանօթ մնացին անհունօրէն թաքուն ծալ-քեր, գծեր, թաւշեայ տարածութիւններ, եւ չկարողացայ տիրել ամբողջ մար-գարտեայ դաշտին :

Սանիէն անցնում էր մեր դրան առա-ջից՝ փաթաթուած մի մանիշակագոյն ամպով, իմ աչքերը մխրճւում էին նրա չադրայից ներս եւ թափառում անծանօթ երկրի առաղարօրբ թաղատըներում :

×

Ամէն առաւօտ եւ ամէն երեկոյ վան-դակապատ լուսամուտից մի աչք է նա-յում ու մի ձեռք է երկարում դուրս եւ մի ծաղիկ նետում առներիս տակ :

Վանդակապատ լուսամուտը մեր դռնից մի քանի դուռ ներքեւում է, պատկանում է մի Թուրք կրօնաւորի : Ուրբաթ օրերը նա ոչ մի քրիստոնեայի չի բարեւում եւ այդ օրը ոչ մի քրիստոնեայի բարեւին չի պատասխանում :

Բայց ուրբաթ օրն էլ միեւնոյն ձեռ-քը, փափուկ, ինչպէս առաւօտի յասմի-կը, երկարում է դուրս, մի ծաղիկ նե-տում եւ քաշւում ներս :

Վանդակապատ լուսամուտից լսւում է նրա մեղմ ծիծաղը, ուրախութեան զըս-պուած ճիչը :

Թուրք կրօնաւորի երրորդ կինն է, պատանի մի աղջիկ, բանտարկուած վան-դակների մէջ :

Իմ մէջ բոցավառւում է մի կարօտ, ուզում եմ տեսնել նրան, խօսել հետը :

Վերցնում եմ նետած ծաղիկը, տանում եմ տուն, հոտոտում եմ անվերջ : Այդ ծաղիկից անցնում է իմ հոգում մի անի-մանալի դող, խայտանքով լեցուն մի տարաւու :

Կրօնաւորը վաթսունն անց է, կռացած մէջքով, չար, դեղին աչքերով : Ածխւում է ցցուած այտոսկրները, միրուքը կլո-րում, հինայում : Ամէն դուրս գալուն խաւիւ պատուիրում է միւս կանանց — հսկել Բահրիէին, չթողնել լուսամուտի մօտ գնալ, ճանճ պէտք չէ անցնի ներս :

Բայց Բահրիէն, զարունքից կրակուած, միջոց է գտնում ոչ թէ լուսամուտին մօ-տենալու, այլեւ ձեռքը դուրս հանելու, ծաղիկը նետելու եւ չքնելու :

— Վաղը պարտէզն իջիր, քաֆթաննե-րը գնալու են, — լսեցի մի օր լուսամու-տի ետեւից :

Այդ ձայնը կարկաչեց իմ ականջին, զարթեցրեց իմ մէջ կինը...

Լսեցի ու անցայ, բայց կարծես նա պո-կեց սիրտս եւ լուսամուտի նեղ վանդակ-ներից քաշեց ներս :

Հեռացայ, բայց ձայնը շարունակեց հն-չել իմ հոգում, աւելի եւ աւելի ուժգին :

Կարծես սրեւն էր ճչում :

Կանգ առայ մի ծառի շուքի տակ . արե-ւը ծաղիկներ է հիւսել գետնի վրայ, տեսնում եմ Բահրիէին այդ հիւսուածքի մէջ, հովը շնկշնկում է տերեւների մէջ — Բահրիէն է խօսում :

– –Վաղը պարտէզն իջիր ...

Գիշերը կանգնեցի կտուրի վրայ . աքա-սիայի ճիւղերը կռացել են, լուսինը ճիշդ մեր կտուրի վրայ, Բահրիէի դէմքն եմ տեսնում լուսնի վրայ — խոշոր, սեւ աչ-քերով, մազը կարճ կտրած, թափուել է ճակատի վրայ : Ժպտում է :

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(Շար.)

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆ ՍՐԱՀԻՆ

Տէր և Տիկին Մարտիրոս Գոմաճեանէ (Գր. Թեւանեանի մահուան առթիւ) 30 Ն. Ֆ. :

Շաւիլէն Միսաք Սարգիսեան եւ Կարապետ Կարապետեան տասնական Ն. Ֆ. կը նուիրեն : (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՃՇԴՈՒՄ — Շաւիլի ցանկին մէջ Սարաճեան կարդալ՝ Սարաֆեան :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տիկին Արաքսի Թէնէքէճեանի (Ալֆորվիլ) մահուան առթիւ, Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Վարժապետեան (Քաշանէն) 25 Ն. Ֆ. կը նուիրեն Մոնմորանսիի Հանգստեան տան : (Ստանալ Յառաջէն) :

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ — Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր Ենթակոմիտէի սարքած վիճակահանութեան տոմսերը, ի նպաստ Մշակութային տան, Սողոմոն Թէհլիրեան սրահին, տեղի ունեցաւ 24 Յուլիս 1960, Խանասորի արշաւանքի տօնակատարութեան առթիւ, կը շահին հետեւեալ թիւերը :

99 դեղին, 62 կապոյտ, 64 կապոյտ, 50 կապոյտ, 9 կարմիր, 32 կապոյտ, 52 կապոյտ, 73 դեղին, 65 կապոյտ, 83 սրճագոյն, 40 կանաչ, 61 կանաչ, 82 սրճագոյն, 84 կապոյտ, 71 սրճագոյն, 86 կանաչ, 74 դեղին, 16 դեղին, 3 սրճագոյն, 81 կանաչ : *Գոյները, տոմսակի եզերքի գոյներն են : Առարկաները ստանալու համար դիմել ընկեր Թիւթէլեանին*, 4 Րիւ Փառմանթիէ, Մարսէյլ (3) :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Պ. Կարօ Բաղոսեանի եւ պարագաներուն, ողբ. Տիկին Տիրուհի Բաղոսեանի մահուան առթիւ : Եւ այս տխուր առթիւ մասնաճիւղս շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Պետրոս Բաղոսեանէ 50 Ն. Ֆ. :

× Մասնաճիւղս նմանապէս իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Տիկին Մաննիկ Քերէճեանի եւ պարագաներուն ընկերուհի Արաքսի Թէնէքէճեանի մահուան առթիւ, եւ փոխան ծաղկեպսակի երեսուն Ն. Ֆ. կը նուիրէ տեղւոյն աղքատներուն :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի խնամակալութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է, Յունիս 26ի դաշտահանդէսին առիթով, հետեւեալ նուէրները —

Պ. Վաղարշ Մելիքեան հարիւր Ն. Ֆ., Տիկին Լ. Պաղտասարեան 70 Ն. Ֆ., Պ. Վ. Ֆրէնկեան յիսուն Ն. Ֆ., Տիկին Հ. Մութաֆեան քսան Ն. Ֆ., Պ. Արամ Ֆրէնկեան քսան Ն. Ֆ., Պ. Մանիսեան 10 Ն. Ֆ., Տիկին Նշանեան 12 Բարասօլ :

×

Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ դիւանը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները :

Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Աչըգկէօզեան յիսուն Ն. Ֆ. փոխան ծաղկեպսակի, ողբ. Գրիգոր Թեւանեանի մահուան առթիւ, հոգեշնորհ Տէր Եղիշէ վրդ. Սիմոնեան յիսուն Ն. Ֆ. Կրթ. Մարմնոյ դպրոցներուն համար :

×

Պ. Պայլոզեան (Լիոնէն) տասը Ն. Ֆ., Շամլեան եւ Գառնիկեան ընտանիքներ փոխան ծաղկեպսակի երեսուն Ն. Ֆ. ողբացեալ Փարթամ Պասմաճեանի մահուան առթիւ, ոմն տասը Ն. Ֆ. :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ
ԾԱԽՈՒ Է

Հիւանդութեան պատճառով ծախու է Մարսէյլի միակ հայ գրավաճառատունը, 34 տարուան հաստատութիւն : Պատրաստ եւ շահաւոր գործ : Մանրամասնութեան համար դիմել՝

Գ. ԾԵՐԻԿԵԱՆԻ

13 Rue des Dominicaines, Marseille 1e

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Մեր ընթերցողներուն արձակուրդի ամիսները, արձակուրդի շրջան է նաեւ թերթին առաքումով զբաղող մեր պաշտօնեաներուն համար՝ որոնց կարգաւ բացակայութիւնը զգալի կերպով կը դժուարացնէ մնացողներուն առօրեայ աշխատանքը :

Կը խնդրենք մեր ազնիւ բաժանորդներէն որ, արձակուրդի առժամեայ հասցէի փոփոխութեան համար, նախընտրաբար հանին դիմել որեւէ թղթատարական գրասենեակ :

Ընթացիկ պարզ եւ ձրի գործողութիւն մըն է, որուն գործադրութեան համար պէտք է լեցնել տեղւոյն վրայ տրամադրելի՝ հետեւեալ խորագիրով դեղին թուղթը . —

Formulaire No 755-A — ORDRE DE RÉEXPÉDITION (Changement d'adresse temporaire)

Կանխաւ շնորհակալութիւն մեր բաժանորդներուն որ պիտի ուզեն այդ ձեւով դիւրացնել մեր գործը :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Բ. խումբը կը մեկնի Օգոստոս չորսին, արձանագրուած պզտիկներու ծնողքներէն անոնք որ դեռ չեն լրացուցած վերջնական պայմանները, պէտք է շուտով ներկայանան 5 Րիւ Մէյրան, հեռ. Թրիւտէն 27 – 35 :

×

Բ. խումբի մեկնումի հաւաքատեղի Կառ տը Լիոն, 4 Օգոստոս ժամը 22ին, դուրսի «Թուռ տը լ'Օռլոժ»ին տակը :

Ա. խումբի վերադարձ հինգ Օգոստոս, առաւօտեան ժամը չորսուկէսին Կառ տը Լիոն :

×

Լիոնի Բ. խումբը կը մեկնի Օգոստոս հինգին, պզտիկներու հաւաքավայր Բեռաշի կայարանը, մուտքի ժամացոյցին տակը ժամը 16ին, ըլլալ ճշգապահ :

ՆՈՒԷՐ

Գրիգոր Փափազեանի ամուսնութեան առթիւ փոխան ծաղկեփունջի Շաւիլի դպրոցին կը նուիրեն Թուլոնէն Տէր եւ Տիկ. Յովհաննէս Յակոբեան քսան Ն. Ֆ., Լիոնէն Տէր եւ Տիկին Սահակ Կէնճեան քսան Ն. Ֆ. :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Կրընոպլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 20·30ին, դպրոցի սրահին մէջ :

Կարեւոր օրակարգ, զեկուցում պատգամաւորի, ներկայ վարչութեան երկու տարուան գործունէութեան նիւթական ու բարոյական հաշուետուութիւն եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն :

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

1960 – 1961ի դպրոցական տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են : Ամէն անոնք որ կը փափաքին իրենց զաւակները արձանագրել, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան :

Դպրոցասէրը կը հետեւի պետական լիսէներու պաշտօնական ծրագրի աշակերտուհիները կը պատրաստէ պրըվէի *եւ* պաքալօրէայի *քննութիւններուն, տալով նաեւ անոնց հայեցի դաստիարակութիւն, հայերէնի, գրականութեան, պատմութեան եւ կրօնքի ծանօթութիւններով :*

Դիմել 1, Պուլվ. տիւ Նօր, Լը Րէնսի, Հեռ. 927-01-72 :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի խնամակալութիւնը պէտք ունի ուսանողուհի մը, որ ստացած ըլլայ ֆրանսական երկրորդական կրթութիւն եւ կարենայ դասաւանդել վարժարանին մէջ : Բնակութիւն եւ սնունդ ապահովուած են :

Մանրամասնութեան համար դիմել տնօրէնութեան : 1, Պուլվ. տիւ Նօր, Լը Րէնսի, Հեռ. 927–01,72 :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»ը 8 Հոկտեմբեր, Շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ, Հինգերորդ Թաղամասին քաղաքապետարանի շքեղ սրահներուն մէջ :

×

Աղքատախնամի տարեկան պարահանդէսը Ժորժ Ե-ի շքեղ սրահներուն մէջ, Կիրակի, Հոկտեմբեր 30ին, ժամը 17էն 24 :